

MAO ZEDONG
TALLANMA ƏSƏRLIRI

4-tom

毛泽东选集

第四卷

一九七一年·北京

**PÜTÜN DUNYA PUROLETARLIRI,
BIRLIXINGLAR!**

**MAO ZEDONG
TALLANMA ƏSƏRLIRI**

4- tom

MUNDƏRIJƏ

ÜQINQI IQKI INQILAWIY URUX DƏWRI

- YAPON BASKUNQILIRIÖIA QARXI URUX ÖƏLI-
BƏ QAZANÖIANDIN KEYINKI WƏZIYƏT WƏ
BIZNING FANGZHENIMIZ
(1945- yil 8- ayning 13- küni)..... 1923—1949
- JIANG JIESHI IQKI URUX QOZÖIMAKTA
(1945- yil 8- ayning 13- küni)..... 1950—1958
- 18- JITUƏNJÜN ZONGSILINGINING JIANG JIE-
SHIÖIA ÖWƏTKƏN IKKI DİƏNBAOSI
(1945- yil 8- ay) 1959—1971
- JIANG JIESHI BAYANATQISINING SÖHBITIGƏ
BAHA (1945- yil 8- ayning 16- küni)..... 1972—1979
- ZHONGGONG ZHONGYANGNING GUOMINDANG
BİLƏN TEQLIQ TƏNPƏNI ÖTKÜZÜX TOÖRI-
SIDIKI UKTURUXI
(1945- yil 8- ayning 26- küni)..... 1980—1987
- CHONGQING TƏNPƏNI TOÖRISIDA
(1945- yil 10- ayning 17- küni) 1988—2007
- GUOMINDANG HÜJUMINING HƏQIKI SIRI
(1945- yil 11- ayning 5- küni) 2008—2016
- IJARƏ KEMƏYTIX WƏ IXLƏPQIKIRIX — AZAT
RAYONLARNI QOÖDAXTIKI IKKI QONG IX
(1945- yil 11- ayning 7- küni) 2017—2020
- AZAT RAYONLAR HIZMITINING 1946- YILLIQ

- FANGZHENI
(1945- yil 12- ayning 15- küni) 2021—2029
- DONGBEYDA MUSTƏHKƏM GENJÜDİLƏR KURUX TOÖRISIDA
(1945- yil 12- ayning 28- küni) 2030—2038
- HAZIRKI HƏLKARA WƏZİYƏT TOÖRISIDA BIRKANQƏ MƏLQƏR (1946- yil 4- ay) 2039—2041
- JIANG JIESHINING HÜJUMINI KOOİDİNIX URUXI BİLƏN TARMAR KILAYLI
(1946- yil 7- ayning 20- küni) 2042—2052
- AMERIKA MUHBIRI ANNA LUIZA STRONG BİLƏN SƏHBƏT (1946- yil 8- ay) 2053—2062
- ÜSTÜN ƏSKIRIY KÜQNI TOPLAP, DÜXMƏNNI BIR-BIRLƏP YOKITIX TOÖRISIDA
(1946- yil 9- ayning 16- küni) 2063—2071
- AMERIKA “KELIXTÜRÜXI”NING HƏKIKI SIRI WƏ ZHONGGUO IQKI URUXINING ISTIQBALI
(1946- yil 9- ayning 29- küni) 2072—2076
- ÜQ AYLIQ HULASƏ
(1946- yil 10- ayning 1- küni) 2077—2087
- ZHONGGUO INKILAWINING YENGI DOLQUNINI KÜTÜWALAYLI
(1947- yil 2- ayning 1- küni) 2088—2103
- ZHONGGONG ZHONGYANGNING YƏN'ƏNNI WAQTINQƏ TAXLAP QIKIX WƏ SHƏNXI-GƏNSU-NINGXIA QEGRA RAYONINI KOOİDAX TOÖRISIDIKI IKKI HƏJJITI
(1946- yil 11- ay, 1947- yil 4- ay) 2104—2109
- XIBEY JƏNG MƏYDANIDA URUX KILIX FANGZHENI TOÖRISIDA
(1947- yil 4- ayning 15- küni) 2110—2112

JIANG JIESHI HƏKÜMITI OMUMHƏLK MUHASI- RISIDƏ QALDI (1947-yil 5-ayning 30-küni).....	2113—2120
AZATLIK URUXNING IKKINQI YILIDIKI ZHƏN- LÜELIK FANGZHEN (1947-yil 9-ayning 1-küni).....	2121—2132
ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNINING HITAPNA- MISI (1947-yil 10-ay).....	2133—2143
ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNI ZONGBUSI- NING 3 QONG INTIZAM, 8 DIKKƏTNING YE- NGIWAXTIN ELAN QILINOLANLIONI TOÖIRISI- DIKI KÖRSƏTMISI (1947-yil 10-ayning 10-küni)	2144—2146
HAZIRKI WƏZIYƏT WƏ BIZNING WƏZIPIMIZ (1947-yil 12-ayning 25-küni)	2147—2183
DOKLAT BERIX TÜZÜMINI ORNITIX TOÖIRISIDA (1948-yil 1-ayning 7-küni).....	2184—2188
PARTIYINING HAZIRKI SIYASITIDIKI BIRKAN- QƏ MOHIM MƏSILƏ TOÖIRISIDA (1948-yil 1-ayning 18-küni)	2189—2202
ARMİYƏ IQIDIKI DEMOKRATİK HƏRKƏT (1948-yil 1-ayning 30-küni).....	2203—2205
HƏR HIL RAYONLARDA YƏR QANUNINI ƏMƏL- GƏ KOYUXNING HƏR HIL CELÜESI (1948-yil 2-ayning 3-küni).....	2206—2209
YƏR ISLAHATI TƏXWIQATIDIKI “SOL”QILLIK HATALIÖINI TÜZITIX TOÖIRISIDA (1948-yil 2-ayning 11-küni).....	2210—2213
YENGI AZAT RAYONLARDIKI YƏR ISLAHATI- NING MOHIM NUQTILIRI (1948-yil 2-ayning 15-küni).....	2214—2217

- SODA-SANAƏT SIYASITI TOÖRISIDA
 (1948-yil 2-ayning 27-küni)..... 2218—2221
- MILLI BURZUAZIYƏ WƏ KƏYMING SHENSHI-
 LAR MƏSILISI TOÖRISIDA
 (1948-yil 3-ayning 1-küni)..... 2222—2228
- XIBEYDA ERIXILGƏN ZOR ƏƏLIBIGƏ BAHA WƏ
 JIEFANGJÜNNING ARMIYINI YENGIQƏ TƏR-
 TIPKƏ SELIX HƏRKITI TOÖRISIDA
 (1948-yil 3-ayning 7-küni)..... 2229—2240
- ƏHWAL TOÖRISIDA TONGBAO
 (1948-yil 3-ayning 20-küni)..... 2241—2254
- SƏNXI-SUYYÜƏN KADIRLIRI YIÖINIDA SƏZ-
 LƏN'GƏN NUTUK
 (1948-yil 4-ayning 1-küni)..... 2255—2278
- «JIN-SUY RIBAO» GEZITINING TƏHRIRLIRI BI-
 LƏN SƏHBƏT
 (1948-yil 4-ayning 2-küni)..... 2279—2286
- LUOYANG QAYTA ELINÖANDIN KEYIN, LUO-
 YANG ALDINKI SƏP ZHIHUYBUSIÖIA ƏWƏ-
 TILGƏN DIƏNBAO
 (1948-yil 4-ayning 8-küni) 2287—2290
- YENGI AZAT RAYONLARDIKI YEZA HIZMITI-
 NING CELÜESI MƏSILISI
 (1948-yil 5-ayning 24-küni)..... 2291—2292
- 1948-YILI ELIP BERILIDIÖIAN YƏR ISLAHATI
 HIZMITI WƏ PARTIYINI TƏRTIPKƏ SELIX
 HIZMITI (1948-yil 5-ayning 25-küni)..... 2293—2303
- LIAOSHEN ZHƏNYISINING URUX KILIX FANG-
 ZHENI TOÖRISIDA
 (1948-yil 9-wə 10-ay) 2304—2314

- DANGWEY TŪZŪMINI MUKƏMMƏLLƏXTŪRŪX
TOŌIRISIDA
(1948- yil 9- ayning 20- küni) 2315—2317
- ZHONGGONG ZHONGYANGNING SINTƏBIR YŌI-
NI TOŌIRISIDIKI UKTURUXI
(1948- yil 10- ayning 10- küni) 2318—2333
- HUŌYHŌY ZHŌNYISINING URUX KILIX FANG-
ZHENI TOŌIRISIDA
(1948- yil 10- ayning 11- küni) 2334—2339
- PŪTŪN DUNYA INKILAWIY KŪQLIRI ITTIPAK-
LIXIP, JAĦAN'GIRLIKNING TAJAWUZIOIA
KARXI TURAYLI (1948- yil 11- ay) 2340—2346
- ZHONGGUONING HƏRBI WƏZIYITIDIKI ZOR ŌZ-
GIRIX (1948- yil 11- ayning 14- küni) 2347—2350
- PINGJIN ZHŌNYISINING URUX KILIX FANG-
ZHENI TOŌIRISIDA
(1948- yil 12- ayning 11- küni) 2351—2359
- DU YŪMING KATARLIQLARNI TƏSLIM BOLUX-
KA ŪNDƏX
(1948- yil 12- ayning 17- küni) 2360—2364
- INKILAPNI AHIROIQƏ ELIP BARAYLI
(1948- yil 12- ayning 30- küni) 2365—2381
- URUX JINAYƏTQISINING SŪLHI TƏLƏP KILIXI-
ŌIA BAĦA (1949- yil 1- ayning 5- küni) 2382—2390
- ZHONGGONG ZHONGYANG ZHUXISI MAO ZEDONG-
NING WƏZIYƏT TOŌIRISIDIKI BAYANATI
(1949- yil 1- ayning 14- küni) 2391—2398
- ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI BAYANATQISI-
NING NƏNJING XINGZHENGYŪƏNINING
KARARIOIA BAĦASI
(1949- yil 1- ayning 21- küni) 2399—2402

- ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI BAYANATQISINING GUOMINDANG ƏKSIYƏTQI HƏKUMITINI ZHONGGUOIA TAJAWUZ KILƏIAN YAPONIYƏ ARMIYISINING SABIK ZONGSILINGI GANGCUN NINGCINI KAYTIDIN KOLƏIA ELIXKA WƏ GUOMINDANGNING IQKI URUX JINAYƏTQILIRINI KOLƏIA ELIXKA BUYRUX TOƏRISIDIKI SƏHBITI
(1949-yil 1-ayning 28-küni).....2403—2415
- TEQLIK XƏRTLIRI YAPONIYƏ URUX JINAYƏTQILIRINI WƏ GUOMINDANG URUX JINAYƏTQILIRINI JAZALAXNI ƏZ IQIGƏ ELIXI LAZIMLIƏI TOƏRISIDA ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI BAYANATQISINING BAYANATI
(1949-yil 2-ayning 5-küni)2416—2423
- ARMIIYINI HIZMƏT DUYIGƏ AYLANDURAYLI
(1949-yil 2-ayning 8-küni).....2424—2428
- PARƏ-PARƏ BOLUWATKAN ƏKSIYƏTQILƏR NIMƏ ÜQÜN YƏNƏ “OMUMYÜZLÜK TEQLIK” DƏP KURUK JAR SALIDU?
(1949-yil 2-ayning 15-küni).....2429—2437
- GUOMINDANG ƏKSIYƏTQILIRI “TEQLIKKA QAKIRIX”TIN URUXKA QAKIRIXKA ƏZGƏRDI
(1949-yil 2-ayning 16-küni).....2438—2442
- GUOMINDANGNING URUX JAWAPKARLIƏI MƏSILISIGƏ BƏRGƏN BIRKANQƏ HIL JAWAWIƏIA BAHA (1949-yil 2-ayning 18-küni).....2443—2457
- ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI 7-NƏWƏTLIK ZHONGYANG WEYYÜƏNHUYINING 2-OMUMYIƏINIDA KILINƏIAN DOKLAT

(1949- yil 3- aynıng 5- küni).....	2458—2485
DANGWEYHUYNING HIZMƏT USULI	
(1949- yil 3- aynıng 13- küni).....	2486—2494
NƏNJING HƏKÜMITI NƏGƏ BARIDU?	
(1949- yil 4- aynıng 4- küni).....	2495—2500
PÜTÜN MƏMLİKƏTKƏ YÜRÜX KILIX TOƏRISIDA	
BUYRUK (1949- yil 4- aynıng 21- küni).....	2501—2516
ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNINING ELANI	
(1949- yil 4- aynıng 25- küni).....	2517—2522
ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNI ZONGBUSI BAYANATQISINING ƏN'GLİYƏ JÜNJIƏNLIRINING ZORAWANLIƏI TOƏRISIDA ELAN KILƏIAN BAYANATI (1949- yil 4- aynıng 30- küni).....	
YENGI SIYASI MƏSLIHƏT KENGIXIGƏ TƏYYARLIK KƏRÜX WEYYÜƏNHUYINING YIƏINIDA SƏZLƏN'GƏN NUTUK	
(1949- yil 6- aynıng 15- küni).....	2528—2535
HƏLK DEMOKRATIYISI DIKTATURISI HƏKQIDƏ	
(1949- yil 6- aynıng 30- küni).....	2536—2561
HAM HIYALLARNI TAXLAP, KÜRƏXKƏ TƏYYARLININGLAR	
(1949- yil 8- aynıng 14- küni).....	2562—2575
HƏYR ƏMISƏ, STUART LEYTON	
(1949- yil 8- aynıng 18- küni).....	2576—2589
AQ TAXLIK KITAP NIMƏ ÜQÜN MUHAKIMƏ KILINIDU (1949- yil 8- aynıng 28- küni).....	
“DOSTLUK”MU, YAKI TAJAWUZQILIKMU?	
(1949- yil 8- aynıng 30- küni).....	2600—2606
WEYXINZHUYILIK TARIHIY QARAXNING BƏRBAT BOLUXI	
(1949- yil 9- aynıng 16- küni).....	2607—2621

**ÜQINQI IQKI İNKİLAWİY
URUX DƏWRI**

YAPON BASKUNQILIRIQA QARXI URUX OQALIBO KAZANOANDIN KEYINKI WƏZIYƏT WƏ BIZ- NING FANGZHENIMIZ*

(1945-yil 8-ayning 13-kuni)

Yekinki birnəqqə kün yirak xərk wəziyidə intayin qong əzgirixlər bolqan bir wakit boldi. Yapon jahan'giriligining təslim bolidiqanliqi muəy-yənlixip kaldi. Yaponiyining təslim boluxida həl kiləuq amil Sovet ittipakining uruxka katnaxkan-liqi boldi. Milyon kixilik kizil armiyə Zhongguo-ning Dongbeyiqə kirdi, bu kük—təng kəlgili bolmaydiqan kük. Yapon jahan'giriligi əmdi uruxni dawamlaxturalmaydiqan bolup kaldi①. Zhongguo

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən kadirilar yiqinida səzligən nutuk. Bu nutukta, Marksizim-Leninizimqə sinipiy təhlil usuliqə asasən, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux oqalibə kazoqandin keyinki Zhongguo siyasisining asasiy wəziyiti qongkur təhlil kiliqan həmdə puroletariyatning inqilawiy celüsi otturiqə koyulqan. Huddi yoldax Mao Zedong 1945-yil 4-ayda Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7-kurultiyini eqix nutkida kərsətkəndək, Yapon jahan-giriligi məqlup kiliqandin keyinmu, Zhongguoning aldida

həlkinging Yapon baskunqiliriqqa qarxi japa-muxək-kətlik uruxi qəlibə kazandi. Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux, bir tarihiy baskuq hesawida eytkanda, əmdi etüp kətti.

Bundak wəziyətə, Zhongguoning iqki sinipiy munasiwətliri, guomindang bilən gongchəndangning munasiwiti hazir kandak boluwatidu, kəlgüside kandak bolidu? Partiyimizning fangzheni kandak bolidu? Bular—pütün məmlikət həlki taza kəngül bəlüwatkan, pütün partiyidiki yoldaxlar taza kəngül bəlüwatkan məsililər.

Guomindang kandak? Uning ətmüxigə qarap, hazirini bilgili bolidu; uning ətmüxigə wə haziriqqa qarap, kəlgüsini bilgili bolidu. Bu partiya ilgiri top-toqra 10 yil əksil'inkilawiy iqki urux elip bardi. Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux dawamida 1940-yili, 1941-yili wə 1943-yili 3 kətim kəng kələmlik gongchəndangqqa qarxi dolkun kozqidi^②, hər kətim-

yengi Zhongguoqqa aylinix yaki kona Zhongguo petiqə keliwerixtin ibarət ikki təkdir, ikki istikbal yənila turatti. Jiang Jieshi wəkillik kiləqan Zhongguo qong pomixxik, qong burzuaziyisi həlkning kolidin Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxning qalibiyət miwilirini tartiwalməqqi, Zhongguoni ilgirikidəkla qong pomixxik-qong burzuaziya dikta-turiliqidiki yerim mustəmlikə, yerim feodallik dələt petiqə kəlduriwərməqqi boldi. Puroletariyatning wə həlk ammisining mənəpətigə wəkillik kilidiqan Zhongguo gongchəndangi, bir tərəptin, küqining beriqə teqlikni qolqqa kəltürüxi, iqki uruxka qarxi turuxi, yənə bir tərəptin, Jiang

kisini kengəytip, pütün məmlikət dairilik iqki urux-ka aylandurmaqçı boldi, pəkət partiyimizning toqra siyasiti bolqanliqı wə pütün məmlikət həlkining karxi turqanliqı nətijisidila əməlgə axuralmidi. Zhongguo qong pomixxik, qong burzuaziyisining siyasi wəkili Jiang Jieshi, həmmigə məlum, uqiqa qıkkan yawuz wə uqiqa qıkkan hətərlik əbləh. Uning siyasiti kəl koxturup qəttə karap turux, qələbini kütüp turux, əmiliy küqini saklap kəlix, iqki urux təyyarlaxtin ibarət idi. Dərwəkə, u kütəkən qələbimu kəldi, bu “weyyüənzhang” əmdi “taqdin qüxməkqi”^③ boluwatidu. 8 yildin buyan biz Jiang Jieshi bilən orun yənggüxləxtuk: ilgiri, biz taqda iduk, u su boyida idi^④; Yapon baskunqiliriqa karxi urux dəwrədə, biz düxmən arka sepidə bolduk, u takka qikiwaldi. Əmdi, u taqdin qüxməkqi boluwatidu, taqdin qüxüp, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning qələbiyət miwilirigə qang salmaqçı

Jieshining pütün məmlikət kələmlik iqki urux kozqax yolidiki əksil'inkilawiy pilaniqa karita toluq təyyarlik kərüxi, toqra fangzhen kəllinixi lazim idi, yəni jahan-girlarqa wə əksiyətqilərgə karita ham hiyalda bolmay, təhlikidin kərkəmay, həlkning kürəx miwilirini kət'i koq-dixi, tirixqanlik bilən, puroletariyat rəhbərlik kilidiqan, həlk ammisiqa mənsup bolqan, yengi demokratik yengi Zhongguo kuruxi lazim idi. Zhongguoning ikki təkdridin, ikki istikbalidin kəyisining qələbə kəzinixi, kəyisining məqlup boluxini bəlgiləydiqan kürəx Yapon baskunqiliriqa karxi urux ayaklaxkandin tartip taki Zhonghua həlk

boluwatidu.

Azat rayonlardiki həlkimiz w  armiyimiz 8 yildin buyan, heqkandak taxki yard m bolmioqan əhwalda, p t n y  z tirixqanliqioqa tayinip, w tinimizning k ng ziminini azat kildi, Zhongguoqa tajawuz kilip kirgən Yaponiyə armiyisining k p kismioqa zərbə b rdi, korqak koxunlarning həmmisigə digüdək zərbə b rdi. Yapon baskunqiliriqa karxi k t'i urux kilqanliqimiz w  kəhrimanlik bilən k r x kilqanliqimiz arkisidila, k ng arka s p[ ]tiki 200 milyon h lk Yapon tajawuzqilirining ayak asti kilixioqa uqrimidi, muxu 200 milyon h lk yaxawatkan jaylar Yapon tajawuzqilirining kolioqa q x p kətmidi. Jiang Jieshi Emeysh n teqioqa m k waldi, aldinki t ripid  uni koqdioquqilar bar idi, bular azat rayonlar, azat rayonlardiki h lk w  armiyə idi. Biz k ng arka səptiki 200 milyon həlkni koqdiduk, xuning bilən bir wakitta, bu "weyy enzhang"nimu

jumhuriyiti kurulqioq bolqan bu tarihiy d wrning m zmuni boldi, bu tarihiy d wr Zhongguo h lk azatlik uruxi d wri, yaki üqinqi iqki inkilawiy urux d wri. Yapon baskunqiliriqa karxi urux ayaklaxkandin keyin, Jiang Jieshi h lk küqlirini yokitix q rized , Amerika jahangiriligining yardimi bilən, teqlik keliximlirini arka-arkidin yirtip taxlap, misli k r lmig n  ksil'inkilawiy qong iqki urux koqqidi. Zhongguo gongch ndangining toqra r hb rligi arkisida, Zhongguo h lki p k t 4 yil k r x kilip, pütün m mlik t mikyasida Jiang Jieshini yengip, yengi Zhongguo kuruxt k uluk q libini kolqa k lt rdi.

koqdiduk, uningqa kol koxturup qəttə karap turuxka, qəlibini kütüp olturuxka wakıt wə jay bərdük. Wakıt—8 yıl 1 ay, jay—200 milyon həlk yaxawatkan jay, bu xaraitni uningqa biz bərdük. Biz bolmiqan bolsak, u qəttə karap turalmaytti. Hox, “weyyüenzhang” bizgə rəhmət eyttimu? Yak! Bu adəm—əzəldin yaxilik kilqanni bilməydiqan adəm. Jiang Jieshi təhtkə kandak qikiwalqan idi? Beyfa uruxiqqa, birinqi ketimlik guomindang-gongchəndang həkarkliqqa, xu qaqda həlkning tehi uning tegi-təktini bilməy, uni himayə kilqanliqqa tayinip qikiwalqan idi. U təhtkə qikiwalqandin keyin, həlkkə rəhmət eytix u yakta tursun, həlkni bir koyup yikitiwətti, həlkni 10 yillik iqqi uruxning kanlik dengiziqqa ittiriwətti. Bu bir baskuqluk tarih yoldaxlarning həmmisigə məlum. Bu ketimki Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxta Zhongguo həlki Jiang Jieshini yənə koqdidi. Hazir, Yapon baskunqiliriqqa karxi urux qəlibə kazandi, Yaponiyə təslim bolidiqan boldi, Jiang Jieshi həlkkə zadi rəhmət eytmaydu, əksiqə, u 1927-yildiki kona hesap dəptirini waraklap, yənə xundak kilməqci boluwatidu. Jiang Jieshi, Zhongguoda ilgiri “iqqi urux” bolmiqan, “basmiqilarni yokitix”la bolqan, dəydu; məyli nimə disə dəwərsun, kiskisi, u həlkkə karxi iqqi urux kozoqiməqci, həlkni kirməqci.

Pütün məmlikət kələmlik iqqi urux tehi partli-miqan qaqda, həlk iqidə wə partiyimizdiki nuroqun

yoldaxlar arisida bu məsilə tehi həmmigə taza qüxinixlik bolup kətməydu. Kəng kələmlik iqqi urux tehi bolmioqaqqa, iqqi urux tehi omumyüzlük, axkara, kəpləp bolmioqaqqa, nuroqun kixilər iqqi urux “bolmas!” dəp hesaplaydu. Yənə nuroqun kixilər iqqi uruxning boluxidin korkidu. Qorkuxning səwiwi bar, qünki ilgiri 10 yil urux boldi, keyin yənə Yapon baskunqiliriqa qarxi 8 yil urux boldi, yənə urux bolidioqan bolsa, qandak bolup ketər. Qorkux kəypiyatining pəyda boluxi təbii. Jiang Jieshining iqqi urux kozoqax süikəstigə nisbətən partiyimizning kollanoqan fangzheni enik wə izqil, u bolsimu iqqi uruxka kət'i qarxi turux, iqqi uruxni yaklimaslik, iqqi uruxni tosux. Biz buningdin keyinmu, nahayiti zor tirixqanlik wə səwriqanlik bilən, həlkkə rəhbərlik kilip, iqqi uruxni tosimiz. Lekin, xuni səgəklik bilən kərux lazimki, iqqi urux həwpi intayin eqir, qünki Jiang Jieshining fangzheni bəlgilinip boləqan. Jiang Jieshining fangzheni iqqi urux kilix. Bizning fangzhenimiz, həlkning fangzheni bolsa iqqi urux kilmaslik. Iqqi urux kilmaymiz dəydioqanlar pəkət Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həlki, əpsuski, bu Jiang Jieshi bilən guomindangni öz iqigə almaydu. Biri, urux kilmaymiz, dəydu, biri, urux kilimiz, dəydu. Əgər hər ikki tərəp urux kilmaydioqan bolsa, urux bolmaydu. Həzir pəkət birlə tərəp, urux kilmaymiz, dəwatidu, uning üstigə bu tərəpning küqi tehi u

tərəpni tosup qoyalaydiqan dərjide əməs, xuning üçün iqli urux həwpini intayin eqir.

Jiang Jieshi hakim mutləklik wə iqli urux kilix-tin ibarət əksiyətqil fangzhenda qing turidu, partiyimiz bu nuktini öz waktida enik kərsətkən idi. Partiyimizning 7-kurultiyidin ilgiri, 7-kurultiyi etküzülüwatkan qaqda wə 7-kurultiyidin keyin, biz heli toluk hizmət ixləp, iqli urux həwpigə karita həlkning dikkət-etiwarini kəzəp, pütün məmlikət həlkini, partiyimizning əzalirini wə armiyimizni rohiy təyyarlikka igə kilip koyduk. Bu nukta nahayiti mohim, bu nuktining boluxi bilən bolmasliqi otturisida qong pərk bar. 1927-yilliri, partiyimiz tehi gədek partiyə idi, Jiang Jieshining əksil'inkilawiy uxtumtut hujumiqa nisbətən kilqə rohiy təyyarliqi yok idi, nətijide həlk koləqa kəltürgən qalibiyət miwiliridin dərhal ayrilip kaldı, həlk uzak wakit balayi-apətkə giriptar boldı, nurluk Zhongguo zultmətlik Zhongguoqa aylinip kaldı. Bu ketim undak əməs, partiyimiz üq ketimlik inkilapning mol təjribisigə igə bolup kaldı, partiyimizning siyasi jəhəttin pixip yetilix dərjisi nahayiti kəp əsti. Dangzhongyang iqli urux həwpini kayta-kayta qüxəndürüp, pütün məmlikət həlkini, pütün partiyidiki yoldaxlarni wə partiyə rəhbərliğidiki armiyini təyyar turəqan hələtkə kəltürdi.

Jiang Jieshining həlkkə nisbətən fangzheni kilqə hokuknimu tartiwelıx, kilqə mənəpətnimu eliwelıx.

Bizningqu? Bizning Jiang Jieshiqə nisbətən fang-zhenimiz dəlmü-dəl mukabil turux, bir sung yərnimu talixix. Biz Jiang Jieshining usuli boyiqə ix kərimiz. Jiang Jieshi uruxni hamən həlkkə tangidu, u sol-koliqə kiliq aloqan, ong koliqimu kiliq aloqan. Bizmu uning usuli boyiqə kolimizqə kiliq alduq. Bu—təxürüx-tətkik kilix arkilik tepiloqan usul. Bundak təxürüx-tətkik kilix nahayiti mohim. Bi-rawning koliqə birər nərsə aloqanliqini kərgəndə, uni təxürüp kəruximiz kerək. Uning aloqini nimə? Kiliq. Kiliq nimigə ixlilitidu? Adəm öltürüxkə. U, kiliq bilən kimni öltüridu? Həlkni. Bu ixlarni təxürüp kərgəndin keyin, yənə təxürüp kərux kerək: Zhongguo həlkidimu qol bar, ularmu kiliq tuta-laydu, kiliq bolmisa, kiliq sokuwalalaydu. Zhongguo həlki uzak muddətlik təxürüx-tətkik kilix arkilik bu həkikətni tepiwaldi. Jünfalar, pomixxiklar, tu-hao-lieshenlar, jahan'girlar koliqə kiliq aloqan, adəm öltüridu. Həlk buni qüxəndi-də, ularqə ohxax ix kərdi. Bizning bəzi kixilirimiz bundak təxürüx-tətkik kilixkə kəpinqə əhmiyət bərməydu. Məsilən, Chen Duxiuni alayli, u kiliq bilən adəm öltürüxkə bolidioqanliqini bilmidi. Bəzilər, bu həmmigə məlum bolqan addi həkikət tursa, gongchəndangning rəh-biri bolqan kixi bilməsmu? dəydu. Bu natayin. Chen Duxiu təxürüx-tətkik kilix elip barmioqaqka, bu ixni bilmidi, xuning üqün biz uningqə jihuyzhuyiqi dəp at koyduk. Təxürmigən-tətkik kilmioqanning

pikir bayan kilix hokuki yok, xunga biz uni pikir bayan kilix hokukidin məhrum kilduk. Biz Chen Duxiuningkidin baxkiqə usul kollinip, eziliwatkan, kiriliwatkan həlkkə kiliq tutkuzduk, kimki bizni yənə kirmakqi bolsa, bizmu xuningoqa ohxax ix kərimiz. Yekinda guomindang bizning Guənzhang fenqüyimizgə hujum kilix üqün 6 shi yətkəp kəldi, uning iqidə 3 shi hujum kilip kirip, kəngligi 100 li, uzunluqi 20 li kelidiqan yərnə besiwaloqan idi. Bizmu, uning usuli boyiqə, kəngligi 100 li, uzunluqi 20 li kelidiqan muxu yərdiki guomindang qoxunini pak-pakiz, təltöküs wə toluk yəkattuk^⑥. Biz dəlmü-dəl mukabil turimiz, bir sung yərnimu taliximiz, guomindangning asanla yərlirimizni besiwelioxqa, adəmlirimizni kirixioxqa mutlək yol koy-maymiz. Əlwəttə, bir sung yərnimu taliximiz, diginimiz, ətəkəni “sol”qil luxiən’gə ohxax, “genjüdilərning bir sung yerinimu taxlap qikmaslik” digənlik əməs. Bu nəwət biz kəngligi 100 li, uzunluqi 20 li kelidiqan yərnə taxlap qiktuk. 7-ayning ahirida taxlap qikip, 8-ayning bexida kayturuwalduk. Jənuubi y Ənhuy wəkəsidin keyin bir küni guomindangning alakə baqlax cənmousei bizning həkət yənülüximizning kandakliqini soriqan idi. Mən uningqə: Sən hər küni Yən’əndə turukluk, tehi bilmidingmu? “He Yingqin hujum kilsa, bizmu hujum kilimiz, He Yingqin tohtisa, bizmu tohtaymiz”^⑦ didim. U qaoqda, Jiang Jiешining etini atimay, He Yingqin-

ningla etini atioqan iduk. Əmdi bolsa: “Jiang Jieshi hujum kilsa, bizmu hujum kilimiz, Jiang Jieshi tohtisa, bizmu tohtaymiz” dəymiz. Uning usuli bo-yiqə ix kərimiz. Həzir Jiang Jieshi kiliqini biləwa-tidu, xunga, bizmu kiliqimizni biləymiz.

Həlkning koləqa kəltürgən həkuklirini asanla koldin berip koyuxka hərgiz yol koyulmaydu, jəng bilən koqdax kerək. Bizgə iqki urux kerək əməs. Əgər Jiang Jieshi Zhongguo həlkiqə iqki uruxni qokum zorlap tangidioqan bolsa, əzimizni koqdax üqün, azat rayonlar həlkining hayatini, mal-mülkini, həkukini wə bəht-saaditini koqdax üqün, kolimiz-qa korəl elip, uning bilən urux kilixtin baxka ilajimiz yok. Bu iqki uruxni kilixka bizni u məjbur kiləqan bolidu. Əgər biz uruxta utup qikalmissak, buni asmandinmu, yərdinmu kərməymiz, pəkət əzi-mizdinla kərimiz. Lekin kimki həlkning koləqa kəltürgən həkuklirini asanla tartiwalimən, yaki aldap eliwalimən dəydikən, bu ixka axmaydu. Bultur bir Amerika muhbiri məndin: “Silərgə ix kilixka kim həkuk bərgən?” dəp soriqan idi, mən: “Həlk bərgən” didim. Həlk bərməy kim berətti? Həkimiyət bexida turəqan guomindang bərgini yok. Guomindang bizni etirap kilmaydu. Bizning guomin cənzhenghuyəqa katniximiz cənzhenghuy tiaolisining bəlgilimisi boyiqə “mədiniyət təxkilati” digən layakət[®] bilən boldi. Biz eytimizki, biz “mədiniyət təxkilati” əməs, bizdə armiyə bar, biz—“korallik təxkilat”. Bu yil

3-ayning 1-küni Jiang Jieshi: gongchəndang öz armiyisini tapxurup bərsə, andin qanuniy orunoqa igə bolidu, didi. Jiang Jieshining bu səzi hazirmu küqkə igə bolup turuptu. Biz armiyini tapxurup bərmiduk, xuning üçün qanuniy ornimiz yok, biz "qanunsiz-yolsiz". Bizning məs'uliyitimiz həlk aldida jawapkar bolux. Hər bir eqiz səzimiz, hər bir hərkitimiz, hər bir siyasitimiz həlk mənəpəətigə uyğun boluxi kerək, əgər hatalik bolup kalsa, qokum tüzitiximiz lazim, həlk aldida jawapkar bolux digən ənə xu. Yoldaxlar, həlkkə azatlik kerək, xunga ular hokukni əzigə wəkil bolalaydioqan, əzi üçün sada-kətlilik bilən ix kilip bərləydioqan adəmlərgə tapxurdi, bundak adəmlər biz kommunistlarmiz. Biz həlkning wəkili bolqan ikənmiz, obdan wəkillik kiliximiz, Chen Duxiuoqa ohxax bolup qalmasliqimiz kerək. Chen Duxiu əksil'inkilapqilarning həlkkə kilqan hujumioqa nisbətən dəlmudəl mukabil turux, bir sung yərnimu talixix fangzhenini kollanmidi, nətijidə həlkning qoloqa kəltürgən hokuklirining həmmisini 1927-yili birnəqqə ay iqidila pak-pakiz yokitip koydi. Buda dikkət kiliximiz kerək. Bizning fangzhenimiz Chen Duxiuningkigə mutlək ohximaydu, adəm aldaydioqan nərsilərnin hərəkəndioqi bizni aldiyalmaydu. Bizdə səgək mənəgə wə toqra fangzhen boluxi kerək, hatalaxmasliqimiz lazim.

Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qalibiyət miwiliri kimgə mənəsup boluxi kerək? Bu nahayiti

qūxinixlik. Misal ūqūn bir tūp xaptul bolsun, uningda bolqan xaptulni ʻqalibiyət miwisi dēp alayli. Xaptulni kim ūzūxi kerək? Bu yərdə xaptulni kimning tikkənligigə, kimning su toxup suqurʻqanliʻqia qarax kerək. Jiang Jieshi taʻq bexida zongziyip olturuwelip, bir yolmu su toxumidi, əmdi bolsa kolini uzun sozup, xaptulni ūzməkqi boluwatidu. U, bu xaptulning igidarlik hʻkuki mən Jiang Jieshiʻqia mənsup, mən pomixxik, silər nongnu, mən silərgə ūzdürməymən, dəwatidu. Biz gezittə uningʻqia rəddiyə bərduq^③. Biz, sən su toxumiʻqan, xuning ūqūn xaptulni ūzūxkə həkking yok; biz azat rayonlar həlki hər kuni suqurup turduk, uni ūzūxkə biz əng həklik boluximiz kerək, diduk. Yoldaxlar, Yapon baskunqiliriʻqia qarxi uruxning ʻqəlibisini həlkə qanlirini təkup, kurbanlar berip kʻolʻqia kəltürgən, Yapon baskunqiliriʻqia qarxi uruxning ʻqəlibisi həlkning ʻqəlibisi boluxi kerək, Yapon baskunqiliriʻqia qarxi uruxning miwiliri həlkkə mənsup boluxi kerək. Jiang Jieshiqu, u Yapon baskunqiliriʻqia passip qarxi turdi, gongchəndangʻqia aktip qarxi turdi, həlkning Yapon baskunqiliriʻqia qarxi uruxida putlikaxang tax boldi. Əmdi bu putlikaxang tax otturiʻqia qikip, ʻqalibiyət miwilirini longduən kilwalmakqi, Yapon baskunqiliriʻqia qarxi urux ʻqəlibə qazanʻqandin keyinki Zhongguoni yənə bu uruxtin ilgiriki kona həliʻqia kayturmakqi boluwatidu, kilqə əzgirix boluxkimu yol qoymaywatidu. Xundak kilip,

kürəx pəyda boldi. Yoldaxlar, bu—nahayiti jiddi bir kürəx.

Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning qalibiyət miwiliri həlkkə mənsup boluxi kerək, bu—bir məsilə; lekin, qalibiyət miwiliri zadi kimning kوليوقا tegidu, həlkkə tegəmdü, təgməmdü, bu—baxka bir məsilə. Qalibiyət miwilirining həmmisi jəzmən həlknin kوليوقا tegidu, dəp hesaplimaslik kerək. Bir-munqə qong xaptulni, eytayli, Shanghəy, Nənjing, Hangzhouqə ohxax qong xəhərləni Jiang Jieshi tartiwalidu. Jiang Jieshi Amerika jahan'girligi bilən til biriktürüwaldu, u yərlərdə, ularning küqi üstünlükkə igə, inkilawiy həlk tehi اساسən yezilarnila igiliyələydu. Baxka birmunqə xaptulni bolsa ikki tərəp talixidu. Datong-Puzhou tēmüryolining Təyyüəndin ximalqə kətkən kismi, Beyping-Suyyüən tēmüryolining ottura kismi, Beyping-Liaoning tēmüryoli, Beyping-Hənkou tēmüryolining Zhengzhoudin ximalqə kətkən kismi, Zhengding-Təyyüən, Bəyguy-Jincheng¹⁰, Dezhou-Shijiazhuang, Tienjin-Pukou, Qingdao-Jinən tēmüryolliri wə Long-Həy tēmüryolining Zhengzhoudin xərkkə kətkən kismi—mana muxu jaylardiki ottura, kiqik xəhərləni qokum talixidu, bu ottura, kiqik xaptullarni azat rayonlar həlki kan wə tər akkuzup suquroqan. Bu jaylar zadi həlknin kوليوقا tegəmdü, təgməmdü, buningqə hazırqə birnimə diyəlməymiz. Həzir pəkət munu səznila diyələymiz: qing turup talixix kerək.

Jəzmən həlkning koliqə tegidiqanliri barmu? Bar, bular Hebey, Chahar, Rehe①din, Sənxining kəp kismidin, Shəndongdin, Jiangsuning ximaliy kismidin—mana muxu jaylardiki kəng yezilar wə kəpligən xəhərlərdin ibarət, bu jaylarda yezilar yezilar bilən tutixip kətkən, 100 qə xəhər bir parqə, 70-80 qə xəhər bir parqə, 40-50 qə xəhər bir parqə bolup tutaxkan, bular qong-kiqik bolup 3, 4, 5, 6 parqə bolidu. Qandak xəhərlər? Ottura xəhərlər wə kiqik xəhərlər. Bular jəzmən həlkning koliqə tegidu, bu qalibiyət miwilirini qoloqə kəltürükxə bizning küqimiz yetidu. Bundak miwilərgə igə bolux Zhongguo inkilawining tarihidə tehi birinqi kətim bolidu. Tarihta, pəkət 1931-yilning ikkinqi yerimida duxmənning üqinqi kətimlik “kərxap yokitixi”ni tarmar kəltürginimizdin keyin, Jiangxi mərkiziy rayonida həmmisi bolup 21 nahiyə xəhri② boləqan idi, ləkin ottura xəhər tehi yok idi. 21 kiqik xəhərnə kəxkənda, uning ahalisi əng kəp boləqan qəqda 2 milyon 500 mingəqə yətkən idi. Muxularəqə tayinip, Zhongguo həlki xunqə uzak wakit kürəx kilaliqan, xunqə qong qələbigə igə bolaliqan, xunqə qong “kərxap yokitixi”larni tarmar kilaliqan idi. Keyin biz uruxta utturup koyduk, buni Jiang Jiəshidin kərgili bolmaydu, əzimizning yahxi urux kilalmioqanliqimizdin kəruximiz kərek. Əgər bu kətim qong-kiqik xəhərlərdin birkanqə oni bir parqə kilip tutaxtu-rulsa, bundak parqidin 3, 4, 5, 6 si bolsa, Zhongguo

həlki Jiangxi mərkiziy rayonidin qong bolqan 3, 4, 5, 6 inkilawiy genjüdigə igə bolidu, Zhongguo inkilawining wəziyiti heli obdan bolup kalidu.

Pütün wəziyəttin kariqanda, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux baskuqi ötöp kətti, yengi əhwal wə yengi wəzipə məmlikət iqidiki kürəxtin ibarət bolup kaldı. Jiang Jieshi “dələt kurux” kerək, dəwatidu, buningdin keyinki kürəx kandak dələt kurux kürixi bolidu. Puroletariyat rəhbərlik kilidiqan, həlk amisiqə mənsup bolqan, yengi demokratik dələt kuruxmu, yaki qong pomixxik, qong burzuaziyə diktaurilik kilidiqan, yerim mustəmlikə, yerim feodallik dələt kuruxmu? Bu nahayiti murəkkəp bir kürəx bolidu. Həzir bu kürəx Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning qalibiyət miwilirini Jiang Jieshining tartiwalmakqi boluwatqanliqi bilən bizning uning tartiwelixiqə qarxi turuwatqanliqimiz otturisdiki kürəx bolup ipadilənməktə. Bu məzgildə jihuyzhuyi qikip kalsa, u qing turup talixix bolmastin, həlkkə tegixlik miwini ihtiyariy yosunda Jiang Jieshiqə sunglap berix bolidu.

Axkara, omumyüzlük iqki urux partlarmu? Bu iqki amillarqə wə həlkara amillarqə baqlıq. Iqki amillar, اساسən, bizning küqimiz wə oyoqinix dərjimiz. Həlkara wə iqki wəziyətning təkəzzasi, kixilər kənglining mayilliqi arkisida wə bizning kürəxli-rimiz nətijsidə iqki uruxni kismən dairidə qəkləp koyux yaki omumyüzlük iqki uruxning partlax

waktini arkiqqa sürux mümkinmu? Bundak mümkinçilik bar.

Jiang Jieshi bimalal iqqi urux koçoqimakçiqi bolqini bilən, uning nurqun kiyinqiliqçi bar. Birinçidin, azat rayonlarda 100 milyon hək, 1 milyon kixilik armiyə, 2 milyondin oxuk minbing bar. Ikkinçidin, guomintang həkümränlik kilip turqan rayonlardiki oyoqanoqan hək iqqi uruxka karxi turidu, bu—Jiang Jieshiqqa nisbətən bir tizgin. Üqinçidin, guomintangning iqidimu bir kisim kixilər iqqi uruxni yaklimaydu. Hazirki wəziyət 1927-yildiki wəziyəttin kəp pərk kilidu. Bolupmu partiyimizning hazirki əhwali 1927-yildiki əhwalidin kəp pərk kilidu. U qaqda, partiyimiz gedək partiye idi, partiyimizning mengisi səgək əməs idi, korallik kürəx təjribisi yok idi, dəlmu-dəl mukabil turux fangzheni yok idi. Hazir partiyimizning oyoqinix dərjisi nahayiti kəp əsti.

Bizning oyoqiniximiz, puroletariyat xiənfengdüyining oyoqinixi məsilisidin baxka, hək ammisining oyoqinixi məsilisimu bar. Hək tehi oyoqanmiqan qaqda, inkilap miwilirining baxkilarqqa berip koyuluxi tamamən mümkün. Bundak ix tarihta bolup etkən. Bögün Zhongguo həkining oyoqinix dərjisimu nahayiti kəp əsti. Partiyimizning hək iqidiki inawiti heqqaqan hazirkidək yukuri bolqan əməs. Lekin, hək arisida, əsasən Yapon baskunçiliri besiwalqan rayonlar wə guomintang həkümränlik kilip turqan

rayonlardiki h lk arisida, helimu heli k p kixil r Jiang Jiेशioqa ixinidu, guomintang w  Amerikiqa karita ham hiyalda boluwatidu, bundak ham hiyalni Jiang Jiेशimu tirixip tarkitiwatidu. Zhongguo h lki iqid   n  xundak bir k sim kixil rning tehi oyoqan-mioqanliqi bizning t xwikat hizmitimizning w  t x-kiliy hizmitimizning tehi nahayiti yet rsiz boluwatkanliqini k rsitip beridu. H lkning oyoqinixi ongay  m s, h lkning mengisidiki hata idiyil rni t gitix  q n nuroqun  miliy hizm tl rni ixliximizg  toqra kelidu. Zhongguo h lkining mengisidiki kalak n rsil rni huddi s p rg  bil n  yni s p rg n'g  ohxax süpürüp qikiriwetiximiz ker k. Süpürgə təgməy turup,  z  zidin qikip ketidioqan  hl t  z ldin bolup bakmioqan. Biz h lk ammisi arisida təxwik-tərbiyə ixlirini k ng kələmdə elip berip, həlkkə Zhongguoning h kiki əhwalini w  h rk t y n l xini tonutuximiz, ularda  z küqigə ix nq hasil kilduruximiz lazim.

Həlkni biz t xkill ymiz. Zhongguo  ksiy tqilirini biz həlkni t xkill x bilən yokitimiz. H rkandak  ksiy tqil n rs , yokatmisang, yokalmaydu. Bumu y r s p rg n'g  ohxax, süpürgə t gmigiq ,  hl t haman  zi qikip kətməydu. Shənxi-G nsu-Ningxia qegra rayonining j nup t ripid  Jiezihe dig n bir dərya bar. Jiezihening jənubida Luochu n, ximalida Fuxi n nahiyiliri bar. D ryaning jənubi bilən d ryaning ximali ikkisi ikki dunya. D ryaning j -

nubi guomindangning kolida, biz u yergə barmioq-ka, hək təkkillənmididi, paskina nərsilər nahayiti jik. Bizning bəzi yoldaxlirimiz siyasi təsirgila ixinip ketidu-də, məsilini təsir bilənla həl kilqili bolidu, dəp qaraydu. Bu — hurapilik. 1936-yili biz Baoən[®]də turattuk. Baoəndin 40-50 li kelidioqan jayda bir pomixxik tuhao-lieshenning korqini bar idi. U qaqda, dangzhongyang jaylaxkan orun Baoəndə idi, siyasi təsiri zor diyixkə bolatti, birak heliki korqandiki əksil'inkilapqilar zadi təslim bolmididi. Biz jənuptin süpürsəkmü, ximaldin süpürsəkmü bolmididi, keyin süpürgini uning iqigə elip kirip süpürüwiduk, andin: "Wayjan, pəndiyat!" didi[®]. Dunyadiki ixlarning həmmisi ənə xundak bolidu. Kongqirak, qalmisang, jaranglimaydu. Joza, yetkimisəng, kozqalmaydu. Sovet kızil armiyisi Dongbeyoqa kirmigən bolsa, Yaponiyə təslim bolmioqan bolatti. Bizning armiyimiz hujum kilmioqan bolsa, düxmənlər wə korqaklar korallirini tapxurmioqan bolatti. Süpürgə yetip kəlgəndə, siyasi təsir andin toluk ünüm berələydu. Bizning süpürgimiz gongchəndang, 8-armiyə wə yeni 4-armiyə. Koloqa süpürgə alqandin keyin, süpürük qarilirini tətqiq kilix kerək, orunda yetiwelip, əhlətləni kandaktu bir boran kelip koymay uqurup ketidu dəp oylimaslik kerək. Biz Marksizimqilar inkilawiy xiənshezhuviqilarmiz, hər-giz kuruk hiyal kilmaymiz. Zhongguoning kədimki bir səzidə mundak diyilidu: "Səhər tur, su sepip,

hoyla-aramingni süpür.”^⑮ Səhər digini tang əmdi yoruwatқан wakit. Kədimkilar bizgə tang yorux bilənla orundin turup, hoyla-aramni süpürүx lazimliqini ügitudu. Bu yərdə bizgə bir wəzิปə kərsitilgən. Pəkət muxundak oyliqan, muxundak ixligəndila paydilik bolidu, ixləxkə hizmətmu qikidu. Zhongguoning yeri nahayiti kəng, uni bir sung-bir sungdin süpürүximizgə toqra kelidu.

Bizning fangzhenimiz kəndak asasiy nukta üstigə qoyuluxi kerək? Öz küqimizdin ibarət asasiy nukta üstigə qoyuluxi kerək, bu öz küqigə tayinip ix kərүx diyilidu. Biz yalquz əməs, jahan'girlikkə karxi pütүн dunyadiki barlik məmlikətlər wə həlkələr bizning dostimiz. Lekin biz öz küqimizgə tayinip ix kərүxni təkitləymiz, biz özimiz təkilligən küqkə tayinip, barlik Zhongguo wə qət'əl əksiyətgilirini məqlup kilalaymiz. Jiang Jieshi bizning əksimizqə, u pütүнləy Amerika jahan'girlingining yardimigə yəlinidu, Amerika jahan'girlingini özigə yələnqük kilidu. Həkim mutləklik, iqki urux həm wətən setix — bu üq jəhət bir gəwdə bolup, izqil yosunda Jiang Jieshi fangzhenining asasiy nuktisi bolup kəldi. Amerika jahan'girlingi Jiang Jieshining iqki urux kilixiqə yardəm berip, Zhongguoni Amerikining bekindisiqə aylandurmaqqi, uning bu fangzhenimu allıkaqan bəlgilinip bolqan. Lekin, Amerika jahan'girlingining kərүнүxi kaltis, əsli həlsiz. Bizdə səgək mēngə boluxi kerək, bu, jahan'girlarning “yahxi gəp-

liri”gə ixənməslik wə jahan’girlarning həywisidin kərkmaslik kerək, digənlik. Bir Amerikilik manga: “Silər Herlining gepigə kulak selinglar, guomindang həkümitidə əməldar boluxka birnəqqə adəm əwətinglar”¹⁸ digən idi. Mən: “Put-koli qirmap koyuloqan əməldar bolux təs, biz bolmaymiz. Bolidiqan bolsak, put-koli box, ərkin-azadə halda bolimiz, dimək, demokratiyə اساسida birləxmə həkümet kuruluhi kerək” didim. U: “Bolmisanglar, yahxi bolmaydu” didi. Mən: “Nimə üçün yahxi bolmaydu?” dəp sori-dim. U: “Birinqidin, Amerikiliklar siləni tillaydu; ikkinqidin, Amerikiliklar Jiang Jieshini yələydu” didi. Mən: “Silər bolkiqə toyuwelip, uykuqə keniwelip, kixiləni tillisanglar, Jiang Jieshini yəlisənglar, bu—silər Amerikiliklarning ixi, mən arilaxmaymən. Həzir bizdə beri sək bilən miltik, silərdə beri bolka bilən zəmbirək. Jiang Jieshini yəligünglar kəlsə yələweringlar, kaqanqiçə yələxni halisanglar, xu qakkiçə yələnglar. Birak, bir nərsə esinglarda tursun, Zhongguo kimning Zhongguosi? Zhongguo hərgiz Jiang Jieshining əməs, Zhongguo Zhongguo həlkining Zhongguosi. Silər ahir bir kün yəliyəlməy qalisilər!” didim. Yoldaxlar, bu Amerikilikning səzi həywə. Jahan’girlar pəkət həywə kixnila bilidu, mustəmliliklərdiki nuroqun kixilərmu, dərəkikət, həywidin kərkidu. Jahan’girlar, mustəmliliklərdiki həmmila kixi həywidin kərkidu, dəp oylaydu, ləkin Zhongguoda undak həywidin kərk-

maydiqan muxundak bir türküm kixining barliqini bilməydu. Biz ilgiri Amerikining Jiang Jieshini yələx-gongchəndangqa qarxi turux siyositini oquq tənkit kiləqan wə pax kiləqan iduk, bundak kilix zərür idi, buningdin keyinmu dawamlıq eqip taxlawerimiz.

Sovet ittipaki əskər qikardi, kizil armiyə kelip, Zhongguo həlkining tajawuzqilarni qoqlap qikiri-xioja yardəm bərdi, bu—Zhongguo tarihida zadi bolup bakmiqan ix. Bu ixning bərgən təsirini mөл-qərləp bolmaydu. Amerika wə Jiang Jieshining təx-wikat organliri kizil armiyining siyasi təsirini ikki tal atom bombisi bilən süpürüp taxlimakqi boluwa-tidu⑩. Lakin süpürüp taxliyalmaydu, bundak ongay ix yok. Atom bombisi uruxni həl kilalamdu? Yak, atom bombisi Yaponiyini təslim kilduralmidi. Atom bombisila bolup, həlkning kürixi bolmisa, atom bombisi kerəkkə kəlməydu. Atom bombisi uruxni həl kilalaydiqan bolsa, yənə nimə üqün Sovet itti-paki əskər qikirixka təklip kilindi? Nimə üqün Ya-poniyə ikki tal atom bombisi taxlinixi bilən təslim bolmay, Sovet ittipakining əskər qikirixi bilənla təslim boldi? Bizning bəzi yoldaxlirimizmu, atom bombisi kaltis nimə, dəp ixinidu, bu nahayiti hata. Bu yoldaxlar məsiligə karaxta Ən'gliyilik bir akşə-ngəkqilikmu bolalmidi. Ən'gliyidə Mauntbettin isimlik bir xünjüə bar. U, atom bombisi uruxni həl kila-laydu, dəp hesaplax əng qong hatalik bolidu⑪, dəydu. Bizning bu yoldaxlirimiz Mauntbettindinmu keyin

kalıqan. Bu yoldaxlirimizning atom bombisini ajayıp sirlik nərsə dəp qarixi nimining təsiridin bolıqan? Burzuaziyining təsiridin bolıqan. Bundak təsir nədin kəlgən? Burzuaziyining məktəp tərbiyisidin kəlgən, burzuaziyining gezitliri wə tongxünsheliridin kəlgən. Ikki hil dunyakarax wə fangfalun bar: puroletariyat dunyakarixi wə fangfaluni, burzuaziyə dunyakarixi wə fangfaluni. Bu yoldaxlar burzuaziyə dunyakarixi wə fangfalunini həmixə kətirip yüridu; puroletariyat dunyakarixini wə fangfalunini bolsa həmixə esidin qikirip koyidu. Koxunimizdiki “koral həmmi həl kilidu” dəydiqan qarax, nokul hərbi kəzkarax, guənliaozhuyilik wə ammidin ayrilix istili, xəhsiyət-qilik idiyisi wə baxkılarning həmmisi—burzuaziyining təsiri. Koxunimizdiki bundak burzuaziyigə has nərsilərnimu əhlətlərnı süpürgən'gə ohxax hər daim süpürüp turuximiz kerək.

Sovet ittipakining uruxka kətnixixi Yaponiyining təslim boluxini bəlgilidi, Zhongguoning wəziyiti tərəkki kilip bir yengi dəwrgə kirdi. Yengi dəwr bilən Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwri ariliqida bir ötkünqi baskuq bolidu. Ötkünqi baskuqtiki kürəx—Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning ıqalibiyət miwilirini Jiang Jieshining tartiwelixiqə qarxi kürəx. Jiang Jieshi pütün məmlikət kələmlik iqki urux kəzqiməkqi boluwatidu, uning fangzheni bəlgilinip bolıqan, bizdə buningqə təyyarlik boluxi lazim. Pütün məmlikət haraktirlik iqki urux məyli kaysi künü

partlisun, biz uningəqa təyyar bolup turuximiz lazim. Burunrak bolsun, məyli ətə ətigəndila bolsun, biz uningəqimu təyyar bolup turuximiz lazim. Bu birin-qisi. Hazirki həlkəra wə iqqi wəziyət iqqi uruxni waktinqə kismən dairidə qəkləp turuxi mümkin, iqqi urux, ehtimal, waktinqə birkanqə məhəlliwi harak-tirlik urux bolar. Bu ikkinqisi. Birinqisi üqün biz təyyar bolup turuximiz kerək, ikkinqisi uzundin beri xundak boluwatidu. Kiskisi, bizdə təyyarlik boluxi kerək. Təyyarlik bolqanda, hər hil murək-kəp wəziyətə layiqida jawap berələymiz.

Izahlar

① 1945- yil 8- ayning 8- küni Sovet ittipaki həkümiti Yaponiyə urux elan kildi. 8- ayning 10- küni Mongquliyə həkümiti Yaponiyə urux elan kildi. Sovet kızil armiyisi dengiz wə kurukluktin bolup ikki tərəptin Zhongguoning Dongbeyiqə wə Chaoxiən'gə kirip, Yaponiyining Guəndong armiyisini tezdin tarmar kildi. Sovet-Mongquliyə birləxmə armiyisi Iqqi Mongqul kumlukliridin ətup, Rehe wə Chaharqa kirdi. Yaponiyə həkümiti təslim bolidiqanliqi həkkidə nailaj 8- ayning 10- küni zhaohuy tapxurdi wə 14- küni xərtsiz təslim bolqanliqini rəsmi elan kildi. Guəndong armiyisi Yaponiyə kurukluk armiyisinin əng hillanqan asasiy küqi, Yaponiyining zhənlüelik zongyübeydüyi idi. Yapon jahan'girligi muxu armiyisigə tayinip, əplik zhənlüelik orun bolqan Zhongguoning Dongbeyi bilən Chaoxiəndin paydilinip turup, uzak muddəlik urux kilix hiyalida bolqan idi. Sovet ittipakining uruxka katnixixi Yapon jahan'girligining bu pilanini təltəküs bitqit kiliwətti, Yaponiyə həkümiti andin məqlup bolqanliqini etirap kilixka, təslim bolqanliqini elan kilixka

məjbur boldi.

② Guomindang əksiyətqiliri kəzoqıqan üq ketimlik gongchəndangqa kərxı dolkunıng ətümüxi toqrisıda muxu tallanma əsərlərnıng 3- tomidiki «Guomindang zhongyangınıng 11- omumyiqınıqıa wə 3- nəwətlik guomin cənzhenghuynıng 2- yiqınıqıa bəhə» dıgən əsərgə kəaralsun.

③ Bu yərdə eytilqan “taq” Emeyshən teqi bolup, əmiliyətə, omumən Zhongguonıng qərbıy jənup wə qərbıy xımal kısımdiki taqlık rayonlarnı kərsıtıdu. Yaponıyə armıyısı 1938- yılı Wuhənnı besıwalqandın keyın, Jiang Jieshi əzi wə unıng kəmandanlıqıdiki əsasıy budüylər muxu taqlık rayonlarqa məküwelıp, əzat rayonlardiki armıyə wə həlkning düxmən arka sepıdə Yapon təcawuzqılırıqıa kərxı kılqan muxəkəkətlik kürəxlırıgə qəttə kərap olturdi.

④ Yapon baskunqılırıqıa kərxı uruxtınlıgırlı Zhongguo gongchəndangı rəhbərlıgıdiki inkılawıy genjüdlərnıng zor kəpqlıgı taqlık rayonlarda kəurulqan ıdı. U qaqda Jiang Jieshınıng həkümranlık mərkəzlırı dərya wə dengız boylırıdiki qong xəhərlərdə ıdı. Xuning üqün yoldax Mao Zedong, bırı “taqda”, bırı “su boyıda” dəydu.

⑤ Yapon baskunqılırıqıa kərxı urux dəwrıdə, Huabey, Huadong, Huazhong, Huanənlər Yapon baskunqılırıqıa kərxı uruxning əldınlı sepı ıdı, Zhongguonıng guomindang həkümranlık kılıp turqan, Yapon təcawuzqı armıyısı besıwalalmıqan qərbıy jənup, qərbıy xımal kısımlırını kixilər ədətə “kəng arka səp” dəp atayttı.

⑥ 1945- yıl 7- ayning 21- künü guomindang bırınlıqı urux rayonınlıng sılıngzhangguənlı Hu Zongnənnıng kərimıqıdiki wəkıtlık təxkıl kılınqan 59- shı wə 2- atlık əskərlər shısı Shənxi-Gənsu-Nıngxıa qəgra rayonımızning Guənzhong fənqüsıgə kəraxlık Chunhua nəhıyısınıng Yetəyshən rayonıqıa uxtumtut hıjım kıldı. 23- künü yənə 3- yübeyshımu hıjımqa ətı. Armıyımız 7- ayning 27- künü Yetəyshəndın wə unıng qərbıdiki 41 kənttın zhudongluk bılən qekinıp qıktı. Guomindang armıyısı Xünyı. Yaoxıən nəhıylırıgə wə bəxka jaylarqa dawamlık hıjım kıldı. Besıp kırğən

guomindang armiyisigə 8-ayning 8-küni armiyimiz kayturma zərbə berip, Yetəyşən rayonini kayturuwaldi.

⑦ Guomindangning alakə baqlax cənmousi Yapon baskunqiliriqa kaxxi urux dəwrədə guomindang həkümiti alakə ixlirini kilix üqün Yən'an'gə əwətkən hadim. Jiang Jieshi 1940-yil 10-ayning 19-küni wə 12-ayning 8-küni guomindang armiyisining cənmouzongzhangı He Yingqin wə fucənmouzongzhangı Bəy chongxi namida ilgir-ahir ikki kətim dienbao əwətip, düxmən arka sepide Yapon baskunqiliriqa kaxxi qing turup urux kiliwatkan 8-armiyə wə yengi 4-armiyigə hə dəp təhmət kildi wə Huanghening jənubidiki Yapon baskunqiliriqa kaxxi həlk korallik küqlirigə buyruk berip, ularni qəklən'gən muddət iqidə Huanghening ximaliqa qekinixkə zorlidi. Uningdin keyin, guomindang əksiyətqiliri yengi 4-armiyining ximaloqa mangəqan budüylirigə tuyuksiz hujum kilip, "jənubiy Ənhuy wəkəsi"ni tuqdurdi. Zhongguo gongchəndangi xu waqıtta He Yingqinni gongchəndangə qaxxi dolkun kətərgən guomindang əksiyətqilirining wəkili dəp kərsətkən idi, əmiliyətə, Jiang Jieshini kəzdə tutatti.

⑧ "Guomin cənzhenghuy"—Yapon baskunqiliriqa kaxxi urux baxlanəqandin keyin guomindang həkümiti kurəqan məslihət berix haraktiridiki organ. Cənzhengyüənlərninğ həmmisini guomindang həkümiti "tallaytti", ularning iqidə guomindang əzaliri zor kəp-qilikni təxkil kilatti, pəkət nahayiti azqiliqi Zhongguo gongchəndangining wə baxka partiyə-guruhlarınğ wəkilliri idi. Lekin, guomindang həkümiti Yapon baskunqiliriqa kaxxi partiyə-guruhlarınğ təng həkukluk, kanuniy ornini etirap kilmiəqan idi, ularning wəkillirining "guomin cənzhenghuy"ə partiyə-guruhlarınğ wəkili süpitidə katnixixiqimu yol kəymiqan idi. Guomindang həkümiti elan kiləqan «Guomin cənzhenghuyning təxkiliy tiaolisı» digən nimidə: "hərkaysi möhim mədiniyət təxkilatlırida yaki igilik təxkilatlırida 3 yildin oxuk ixləp, yukuri abroy kəzanəqan yaki dələt ixlirida tirixqanlık kərsitip, uzaktin buyan abroy kəzinip kəlgən kixilər" guomin cənzhenghuyning cənzhengyüəni bolalaydu, digən bir bəlgilimə bar idi. Xu qaəda guomindang ənə xu bəlgilimə boyiqə Zhongguo gongchəndangidin cənzhengyüən-

lərni "talliqa"n idi.

⑨ Bu yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən «Jiang Jieshi iqi urux qozqimakta» digən pinglunni kersitidu. Muxu tonning 1950- betigə qaralsun.

⑩ "Bəyguy-Jincheng tēmüryoli" xu qaqda Sənxi əlkisining xərkiy jənup qismida bolqa—Qixiən nahiyisining Bəyguy digən jayidin Jincheng xəhrigiqə bolqa pütmigən tēmüryolni kersitidu.

⑪ Chahar əslidə bir əlkə idi, 1952- yili əməldin qalduruldi. Rehemu əslidə bir əlkə idi, 1955- yili əməldin qalduruldi. Bu ikki əlkigə qaraxlik jaylar ayrim-ayrim halda Hebey, Sənxi, Liaoning əlkillirigə wə Iqi Mongqul aptonom rayoniqa koxuwe-tildi.

⑫ Bu yərdə eytilqa 21 nahiyə xəhri Jiangxi əlkisidiki Ruyjin, Huychang, Xünwu, Ənyüən, Xinfeng, Yüdu, Xingguo, Ningdu, Guangchang, Shicheng, Lichuənlərni wə Fujian əlkisidiki Jiənniing, Təyning, Ninghua, Qingliu, Guyhua, Longyən, Changting, Liəncheng, Shanghang wə Yongdinglarni kersitidu.

⑬ Baoən—Shənxi əlkisining qərbiy ximal kismidiki bir nahiyə, yəni hazırki Zhidən nahiyisi. Zhonggong zhongyang 1936- yil 7- ayning bexidin 1937- yil 1- ayqıqə Baoəndə turdi. Keyin Yən'ən'gə kəqüp bardı.

⑭ Bu yərdə eytilqa qorqa Baoən nahiyisining qərbiy jənubidiki Dənbazhəy kəntini kersitidu. Bu kənt 200 din oxuq ailə jaylaxqa, yər xaraiti jəhəttin nahayiti məhim jay idi. Xu jaydiki pomixxik tuhao-lieshen wə mintuənniing tuənzongi Cao Jünzhang 100 din oxuq adimi bar əksiyətqi qorallik küqkə bax-qilik kilip, uzak wakitqıqə bu kəntni besip yattı. Kizil armiyə birnəqqə ketim qorxap hujum kilipmu alalmidi. 1936- yil 8- ayda kizil armiyə, bir tərəptin, kəntni yerlik qorallik küqlər bilən muhasirigə elip, yənə bir tərəptin, kənt iqidiki asasiy ammini kolqa kəltürüp, kənttiki duxmən əskərlirini parqilap taxlıdi. Xu yil 12- ayda, basmiqi Cao Jünzhang az sandiki kixilirini baxlap keqip kətti, Dənbazhəy kənti azat boldı.

⑮ Ming sulalisining ahirida etkən Zhu Bolu yazqa «Ailə baxkurux toqrisida həkmətlik sözlər»gə qaralsun.

⑯ Bu yərdə eytiloqan “Amerikilik” Amerika armiyisining Yən’əndə turuxluk küzitix guruppisining zuzhangı Barret shang-xiaoni kərsitidu. Bu küzitix guruppisi xu qaqda Yaponiyigə qarxi uruxka qatnaxkan Amerika qoxunliri tərpidin 1944-yili Zhongguo gongchəndangining raziliqini elip, Yən’ən’gə əwətilgən. Herli Amerika jumhuriyətqilər partiyisining əksiyətqi siyasətwaz-liridin biri, u 1944-yil 9-ayda Amerika zongtongining xəhsi wəkili süpitidə Zhongguoqa kəlgən, xu yilning ahirida Ameriki-ning Zhongguoda turuxluk bax əlqisi bolqan idi. Muxu tallanma əsərləning 3-tomidiki (Yugongning taqni yetkixi)ning ② izahiqə karalsun.

⑰ Amerika 1945-yil 8-ayning 6-küni Yaponiyining Guangdao xəhrigə, 9-küni Changqi xəhrigə birdin atom bombisi taxlidi. Amerika wə guomindangning təxwikat organliri bu həktə hə dəp təxwikat yürgüzüp, Yaponiyə həkəmitining təslim boluxi Ameri-kining atom bombisidin kərkəkanliqidin boldi, diyixti. Ular mu-xundak təxwikat bilən Sovet ittipakining uruxka qatnixixining Yaponiyini təslim boluxka məjbur kilix jəhəttə oyniqan həl kiləuq rolini təwənəlməkqi boldi.

⑱ Mauntbettin xu qaqda xərkiy jənubiy Asiyadiki ittipakqi armiyining ali zihuyguəni idi. U 1945-yil 8-ayning 9-küni səh-bət elan kilip, Sovet ittipakining Yaponiyigə qarxi uruxka qatnaxkanliqini alkixliqan wə: “Atom bombisi yirak xərək uruxini tohtitidu, dəp hesablapx əng qong hatalik bolidu” digən idi.

JIANG JIESHI IQKI URUX KOZOIMAKTA*

(1945-yil 8-ayning 13-küni)

Guomindang zhongyangi tæxwikat busining bayanatqisi sêhbæt elan kilip, 18-jituænjün zongsilingi Zhu Dening düxmænler wæ korqaklarni qæklæn'gæn muddæt iqidæ tæslim boluxka buyrup, 8-ayning 10-küni Yæn'æn zongbudin qikarøqan buyruøji^①ni bir hil "dewænglik wæ kanunsiz hærkæt" didi. Bundak pinglun—uøiqøa qikkan bimønæ pinglun. Bu pikir boyiqæ boløanda, logika jêhættin mundak qüxændürüx mümkiniki, Zhu De zongsiling Potsdam gonggaosi^②øa wæ düxmænning tæslim bolux hahixioøa asasæn, øz karimioøidiki budüylærgæ düxmænler wæ korqaklarni tæslim kildurux toørisida buyruk qüxürüp hata kiliptu, düxmænler wæ korqaklarni tæslim boluxtin bax tartixka dæwæt kiløqan bolsa, toøra kiløqan bolidikæn, kanunluk bolidikæn. Zhongguodiki faxistlar baxlioøi—zalim, milli munapik Jiang Jieshining düxmæn tehi tæslim boluxni hækiki kobul

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bærøæn pinglun.

kilmastinla, azat rayonlarning Yapon baskunqiliriya qarxi koʻxunliriya “oʻz ornunglarda mudapiyada turup buyruk kutinglar” dap “buyruk” berixke jur’at kilolanliqi yani kol koxturup duxmanning zerbe berixige yol koyunglar, diyixi ejaplinerlik ames. Ona xu faxistlar baxliqining yana yer asti koʻxun diyilgan koʻxunlar (emiliyette “wotenni egri yollar bilen kutkuzux”^③ni emelge axuridiyan korqak koʻxunlar ham duxmenler we korqaklar bilen koʻxulup ketken Day Li xitongidiki ixpiyon^④lar) bilen korqak koʻxunlarqa “Xu jayning amanliqini saklaxka mes’ul bolunglar” dap buyruk quxuruxke jur’at kilolanliqi, azat rayonlarning Yapon baskunqiliriya qarxi koʻxunlirining bolsa duxmenler we korqaklarqa qarxi “oʻz mayliqe harket kilixi”qa yol koymiqanliqi ejaplinerlik ames. Oz bilen duxmenni ana xundak almxturup koyuxi Jiang Jieshining nek ez kilmixini ezi ikrar kilolanliqi bolup, ezining izqil turde duxmenler we korqaklar bilen til birikturup kelgen, ezige yat bololanlarni yokatmaqchi bololan putun rohiy halitini janlik suratlep beridu. Birak Zhongguo azat rayonliri helkining Yapon baskunqiliriya qarxi koʻxunliri bu zoharlik kiltakka hergiz quxmeydu. Ular Zhu De zongsi-lingning buyruk qikarolanliqi del Potsdam gonggaosining 2-maddisidiki “Yaponiyige qarxi uruxni taki ular oz qarxiliqini tohtatkanqa kadar elip berix xert” digen belgilimini ket’i ija kilolanlik

bolidiqanliqini, Jiang Jieshining “buyruk” digən nimisi bolsa dəl Jiang Jieshi əzi imza koyqan Potsdam gonggaosioqa hilap ikənligini bilidu. Muxular selixturup kərülsila, kimning “ittipakdax dölətlər birliktə kelixkən bəlgilimilərgə riayə” kilmaywatkanliqini bilgili bolidu.

Guomindang zhongyangi təxwikat busi bayanatqisining pingluni wə Jiang Jieshining “buyruqi” — baxtin-ahir iqi urux iqwagərqiqligi, ularning məksidi, məmlikitimizdiki wə qət’əllərdiki kixilərnin dikkət nəziri Yaponiyinin xərtsiz təslim boluxioqa mərkəzləxkən pəyttə, Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux ayaklaxkandin keyinla iqi uruxqa kəqūx üqūn birər bana tepixtin ibarət. Əmiliyətə, guomindang əksiyətqiliri etüp kətkən kalwalar. Ular Zhu De zongsilingning dūxmənlər wə qorqaklarni təslim bolux wə koral tapxuruxqa buyruqanliqini bana kiliwelixkan. Xunimu akilanə bana dəp hesapliqili bolamdu? Yak, banini bundak yollar bilən tepix pəkət guomindang əksiyətqilirinin dūxmənlər wə qorqaklarni öz kərindaxliridinmu yekinrak kəridiqanliqini, öz kərindaxlirini bolsa dūxmənlər wə qorqaklardinmu əq kəridiqanliqini toluk ispatlap beridu, halas. Chunhua wəkəsi[®]ning Hu Zongnən koxuni Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqqa hujum kilip kirip tuəduroqan iqi urux iqwagərqiqligi ikənligi enik tursimu, guomindang əksiyətqiliri buni Zhongguo gongchəndangining “pitnə-

pasat hujumi” diyixti. Guomintang əksiyətqiliri Chunhua wəkəsi digən bu banini ming təslikte tepiwaloqan idi, lekin Zhongguo wə qət’əl jamaətqiligi buni dərhal eqip taxliwidi, əmdi ular, 8-armiyə bilən yengi 4-armiyə düxmənlərgə wə korqaklarəqə koral tapxuruxni buyrumasliqi kerək idi, diyixiwatidu. 8 yillik Yapon baskunqiliriəqə qarxi uruxta, Jiang Jieshi bilən Yaponlarning ariəqə elip zərbə berixi wə korxap hujum kilixi arkisida 8-armiyə wə yengi 4-armiyining tartmioqan azap-okubiti kalmidi, əmdi Yapon baskunqiliriəqə qarxi urux ayaklixay dəp kaləqanda, Jiang Jieshi yənə Yaponlar (jümlidin əzigə kədirdan boləqan korqak qoxunlar)əqə, silər koralni 8-armiyə wə yengi 4-armiyigə tapxurmay, pəkət mən Jiang Jieshiəqə tapxuruxunglar kerək, dəp ixarət kilmakta. Jiang Jieshi eytmioqan bir eqizla söz qaldi, u bolsimu: muxu korallar bilən gongchəndangni kirsam, Zhongguoning wə dunyaning teqliqini buzsam, digəndin ibarət. Xundak əməsmu-yə? Yaponlarəqə koralini Jiang Jieshiəqə tapxurux buyrulsa, korqak qoxunlar “xu jayning amanliqini saklaxka məs’ul” kilinsa, buningdin kəndak nətijə qikidu? Pəkət birlə nətijə qikidu, yəni “Zhongguo-Yaponiyə həmdəmligi” wə Yaponiyə bilən korqaklar həmkarliqi ornioqə Nənjing-Chongqing qoxuluxi® wə Jiang Jieshi bilən korqaklar həmkarliqi dəssəydu; Yaponlar bilən Wang Jingweyning gongchəndangəqə qarxi turuxi wə

dələt kuxuxi ornioqə Jiang Jiेशining gongchəndəngə qərxu turuxi wə dələt kuxuxi dəsəydu. Bu Potsdam gonggaosioqə hilap əməsmu? Yapon baskunqiliriqə qərxu urux ayaklxkən haman, iqqi urux həwpə dərhal pütən məmlikət həlkiqə jiddi təhlikə salidu, buningda yənə guman barmu? Biz hazır pütən məmlikəttiki kərindaxlirimizni wə dunyadiki ittəpakdax dələtlərnə birlikkə kelip, Zhongguoning dunya teqliqioqə həwp yətküzüwatkan bu iqqi uruxini azat rayonlar həlki bilən birliktə kət'i tosuqxə qəkirimiz.

Yapon baskunqilirining wə kərqəklərnəng təslimini kəbul kilixkə zadi kim həkukluk? Zhongguo azat rayonlirining Yapon baskunqiliriqə qərxu kəxunliri guomindang həkümiti heqkəndəq maddi yərdəm bərmigən uning üstigə etirap kilmioqən xarəitə, pütünləy əz tirixqanliqioqə wə həlkning himayisigə tayinip, əz aldiqə wətənnəng kəng ziminini, 100 milyondin artuk həlkni azat kildi, Zhongguoqə təjawuz kilip kirgən duxmən armiyisining 56 pirsəntigə wə kərqəq kəxunlərnəng 95 pirsəntigə zərbə berip kəldi. Əgər muxu kəxunlar bolmioqən bolsa, Zhongguoda bügünkidəq wəziyət hərgiz bolmioqən bolətti! Rəstini eytkəndə, Zhongguo ziminidə pəkət azat rayonlərnəng Yapon baskunqiliriqə qərxu kəxunlirilə duxmən armiyisi wə kərqəq kəxunlərnəng təslimini kəbul kilixkə həkukluk. Jiang Jiेशioqə kəlsək, uning siyasiti kəl

koxturup qəttə karap turux, oqəlibini kütüp olturux boldi, uning düxmənlər wə qorqaklarning təslimini qobul kilixkə, həkikətən, kilqilik hokuki yok.

Biz pütün məmlikəttiki kerindaxlirimizəqə wə pütün dunya həlkiqə xuni jakalaymiz: Chongqing tongshuəybusi Zhongguo həlkiqə wə Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə həkiki karxi turəqan koxunliriqə wəkillik kilalmaydu; Zhongguo həlki xuni tələp kiliduki, Zhongguo azat rayonlirining Yapon baskunqiliriqə karxi koxunlirida, Zhu De zongsi-lingning kərsətmisi boyiqə, əz wəkillirini biwəstə əwətip, 4 qong ittipakdax dələtning Yaponiyining təslimini qobul kilix wə Yaponiyə üstidin hərbi nazarət ornitix ixliriqə katnaxturux hokuki həmdə kəlgüsidə eqilidiqan sülhi məjlisigə katnixix hokuki bolsun. Bundak kilinmaydikən, Zhongguo həlki buni bəkmü namuwapik dəp hesablaydu.

Izahlar

① 1945-yil 8-ayning 10-küni Yən'ən zongbudin Zhu De zongsiling Yapon qarəqqlirining təslim boluxi munasiwiti bilən azat rayonlardiki barlik qorallik budüylərgə buyruk qikardi, buyrukning toluq tekisti təwəndikiqə: "Yaponiyə xərtsiz təslim bolidiqanlıqini jakalidi, ittipakdax dələtlər təslimni qobul kilix qarilirini Potsdam hitapnamisi اساسida məsliqətlidixidu. Xuning üqün, azat rayonlardiki barlik qorallik budüylərgə alayitən təwəndikiqə buyruk berimən: 1) Azat rayonlardiki Yapon baskunqiliriqə qarxi hərəkəndəq qorallik budüy Potsdam hitapnamisining bəlgilimisigə اساسən, əzigə yekin jaylardiki xəhər. zhenlar wə

mohim katnax yolliriqa jaylaxkan duxmen koxunliriqa wə ularning komandanlik organliriqa pütün korallirini bizning urux kilivatkan buduyirimizgə məlum muddət iqidə tapxurux toqrisida tongdie əwətixi kerək, ular korall tapxurqandin keyin, armiyimiz əsirlərgə yahxi muamilə kilix toqrisidiki tiaoli boyiqə ularning hayatining həwpsizligini koqdixi kerək. 2) Azat rayonlarning Yapon baskunqiliriqa qarxi hərəkəndə korallik buduyi əzigə yekin jaylardiki barlik korqak koxun wə korqak hakimiyətlərgə, duxmen karakqilar təsliyyəməgə imza koqoqigə, əz koxunlirini baxlap həkikətə kaytip, əzgərtip təxkil kilix wə tarkitiwətxni kütup turuxi, muddəttin etüp kətsə, pütünləy korall tapxuruxi xərt ikənligi toqrisida tongdie əwətixi kerək. 3) Azat rayonlarning barlik Yapon baskunqiliriqa qarxi korallik buduyiliri, əgər duxmənlər wə korqaklarning korallik buduyiliri təsliyyə bolux wə korall tapxuruxtin bax tartsa, ularni kət'i yokitixi kerək. 4) Armiyimiz duxmənlər wə korqaklar besiwəloqan xəhər. zhenlar wə mohim katnax yollirining hərəkəndiqini əskər əwətip tapxuruwelixkə, ixqal kilixkə, hərəkəndiqida hərbi nazaret ornitixkə, tørtip saklaxkə wə məhsus hadimlarni təyinləp, məzkur rayonlarning barlik məmuri ixlirini məs'ul bolup baxkuruxkə pütünləy hokukluk, hərəkəndə buzqunqilik kilix yaki karxilik kərsitix wəkəliiri tuqulidikən, undə wəkəllərnə tuqdurquqilar wətən hainliri katarida jazaqə tartilixi kerək." Uningdin keyin, 8-ayning 11-kuni Yən'ən zongbu yənə arka-arkidin 6 buyruk qikirip, Sənxi-Suyyüən azat rayonidiki yoldax He Long rəhbərlik kilqan korallik buduyilərnə, Sənxi-Chahar-Hebey azat rayonidiki yoldax Nie Rongzhen rəhbərlik kilqan korallik buduyilərnə, Hebey-Rehe-Liaoning azat rayonidiki korallik buduyilərnə Iqki Mongqulqə wə Dongbeyqə yürux kilixkə buyrudi; Sənxi azat rayonidiki korallik buduyilərnə Datong-Puzhou təmüryoli boyidiki wə Fenhe wadisidiki Yaponiyə armiyisini wə korqak koxunlarni yokitixkə buyrudi; azat rayonlardiki korallik buduyilərnə duxmen besiwəloqan həmmə mohim katnax yolliriqa paal hujum kilip, Yaponiyə armiyisini wə korqak koxunlarni təsliyyə boluxkə məjbur kilixkə buyrudi. Azat rayonlardiki jiefangjun bu

buyruklarni kət'i ijra kildi həmdə zor qəlibigə erixti.

② Bu 1945- yil 7- ayning 26- kuni Zhongguo, Ən'gliyə, Amerika dələtliri Potsdam yiqinida otturiqə koyqan, Yaponiyini təslim boluxkə buyruqan gonggaoni kərsitidu. Uning asasiy məzmuni: Yaponiyining jün'guozhuyisi əbidi yok kəlinixi xərt; Yaponiyə armiyisi tamamən koralsizlanduruluxi xərt; Yaponiyining hərbi sanaiti buzup taxlinixi xərt; Yaponiyining urux jinayətgiliri sorakqə tartilixi xərt; Qəhirə hitapnamisi əməlgə axuruluxi yəni Yaponiyə ilgiri bulangqilik bilən besiwəlqan jaylardin, məsilən, Chaoxiəndin, Zhongguoning Manjuriyisi. Təywəni wə Penghu təkim aralliriqə ohxax jayliridin wazkeqixi, Yaponiyining zimini Benzhou, Beyhəydao, Jiuzhou, Siguo wə baxkə kəqik arallar bilən qəklinixi xərt; ittəpakdax dələtlərnin armiyiliri Yaponiyini taki Yaponiyidə demokratik həkumət kurul- qiqə ixqal kilip turidu, digəndin ibarət. 8- ayning 8- kuni Sovet ittəpakimu Yaponiyigə urux elan kilqəndin keyin, bu gonggaonə imza koydi.

③ "Wətənni əgri yollar bilən kutkuzux"—Yapon baskunqiliri- qə karxi urux dəwridə guomindang əksiyətgiliri Yaponiyigə təslim bolux-gongchəndangqə karxi turuxta kəllənqan bir hil iplas wastə. Guomindang əksiyətgiliri əzining bir kəsim koxuni wə əməldarilirini Yapon karəqiliriqə təslim bolup, korqək koxun wə korqək əməldarqə əzgirip, Yaponiyə armiyisi bilən billə azat rayonlarqə hujum kilixkə buyrudi wə nəyrəngwazlik kilip, buni "wətənni əgri yollar bilən kutkuzux" dəp ataxti.

④ Dəy Li xitongidiki ixpiyonlar guomindang hərbi weyyüən- huyi təxkürux-tizimlax idarisining jüzhangi Dəy Li baxqiliqidiki ixpiyonluk xitongi, bu guomindangning kəlimi zor ixpiyonluk təxkilatliridin biri idi.

⑤ Chunhua wəkəsi 1945- yil 7- ayda guomindang koxunliri- ning Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonining Guənzhong fəngüsigə karaxlik Chunhua, Xünyü, Yaoxiən nəhiyilirigə wə baxkə jaylar- qə besip kirgənligidin ibarət wəkə. Muxu tomdiki «Yapon bas- kunqiliriqə karxi urux qəlibə qəzanqəndin keyinki wəziyət wə bizning fangzhenimiz»ning ⑥ izahiqə karəlsun.

⑥ “Nənjing” xü wəkıttə Nənjingdə turoqan wətən haini Wang Jingwey guruhining qorqak hakimiyitini, “Chongqing” xü wəkıttə Chongqingdə turoqan Jiang Jieshi hakimiyitini kərsitidu. “Nənjing-Chongqing koxuluxi” xü wəkıttə Yapon jahan'girligi bilən guomindang iqidiki Yaponpərəslər pılanlıqan siyasi süükəst.

18-JITUƏNJÜN ZONGSILINGINING JIANG JIESHIOLA ƏWƏTKƏN IKKI DIƏNBAOSI*

(1945-yil 8-ay)

1. 8-Ayning 13-Künidiki Diənbao

Biz Chongqing radiyo istansisidin Zhongyangshe tarkatkan ikki həwərnı anglıduk, biri sizning bizgə bərgən buyruqıngız, yənə biri sizning urux rayon-liridiki jün'guənlər wə əskərlərgə bərgən buyru-qıngız. Bizgə bərgən buyruqıngızda: "Bu jituənjün karimioqidiki həmmə budüylər öz ornıda mudapiədə turup buyruk kütsun" diyilgən. Buningdin baxka, düxmənning koral-yaraklırını tapxuruwelixka ruh-sət kilinmaydu, digən'gə ohxax sözlərmu bar. Siz-

* Bu ikki diənbaoı yoldax Mao Zedong 18-jituənjün zongsi-lingi üqün yezip bərgən. U qaqda, Jiang Jieshi həkümiti Yapon tajawuzqiliri təslim bolıdıqanlıqını elan kılqan lekin tehi əməldə təslim bolmioqan pəyttə, Amerika jahan-gırlıgıning korallıq yardımı arkısında, Yaponiyıning təsli-mını qobul kılıx həkukını longduən kiliwalqan həmdə təslimni qobul kılıxni bana kilip kəpləp əskər yətkəp, azat rayonlarqa kistap kelip, əksil'in kılawiy iqki urux

ning urux rayonliridiki jün'guənlər wə əskərlərgə bərgən buyruqingizni Zhongyangshe 11-küni Chongqingdin tarkatқан həwiridə mundak döp anglatti: "Ali tongshuəybu bögün urux rayonliridiki jün'guənlər wə əskərlərgə, urux kilix tirixqanlıqi jiddiləxtürülsun, həmme ix bəlgilən'gən hərbi pilan wə buyruk boyiqə paal aləqa sürülsun, kilqə boxax-turup koyulmisun, döp diənbaο arkilik buyruk bərdi." Bizqə, bu ikki buyruk bir birigə zit. Aldinki buyruk boyiqə boləqanda, "mudapiədə turup buyruk kütüx", hujum kilmaslik, urux kilmaslik kerək. Hazir Yapon tajawuzqiliri tehi əməldə təslim bolmiqan tursa, uning üstigə hər saət, hər minut Zhongguoluklarni kiriwatқан tursa, Zhongguo armiyisi bilən urux kiliwatқан tursa, Sovet ittipaki, Amerika wə Ən'gliyə armiyiliri bilən urux kiliwatқан tursa, Sovet ittipaki, Amerika wə Ən'gliyə armiyilirimu hər saət, hər minut Yapon tajawuzqiliri bilən urux kiliwatқан tursa, siz nimə üqün

kilixka paal təyyarlanqan idi. Yoldax Mao Zedongning birinqi diənbaoni yezixtin məksidi Jiang Jieshining əksilinkilawiy əpti-bəxirisini eqip taxlap, pütün məmlikət həlkiqə Jiang Jieshining iqki urux süikəstidin huxyar bolux toqrisida tərbiyə berix idi. Ikkinqi diənbaoda, Jiang Jieshi guruhining iqki urux təyyarlax süikəstini tehimu toluq eqip taxlidi wə Zhongguo gongchəndangining iqki uruxni tosux toqrisidiki 6 təxəbbusini otturiqə koydi. Huddi xu məksəttə, yoldax Mao Zedong yənə Xinhuashe üqün muxu tomdiki «Jiang Jieshi iqki urux kəzəjimakta»

bizgə, urux kilmanglar, dəysiz? Bizqə, keyinki buyruk boyiqə bolqanda, nahayiti yahxi bolatti. “Urux kilix jiddiləxtürölsun, paal alqə sürölsun, kilqə boxaxturup koyulmisun”, mana bu – bolidioqan gəp. Əpsuski, siz bu buyrukni bizgə əməs, öz guruhingizdiki koxunlarqila bərdingiz, bizgə bərginingiz bolsa baxkiqə birnimə. Zhu De 8-ayning 10-küni Zhongguo azat rayonliridiki barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi koxunlarqə buyruk qüxürdi^①, bu buyruk nək ənə xu “Urux kilix jiddiləxtürölsun” digən mənide idi. Uningda “urux kilixni jiddiləxtürö” bilən bir wakitta, Yapon tajawuzqilirini təslim boluxka buyrunqlar, düxmən armiyisi wə qorqak koxunlarning koral-yarak wə baxka nərsilirini tapxuruwelinglar, digən yənə bir nuktimu bar idi. Xundak kilix yahxi əməsmu? Xübhisizki, nahayiti yahxi, xübhisizki, Zhonghua millitining mənprətigə uyqun. Birak “Mudapiədə turup buyruk kütsun” digən gəp, həkikətən, milli mənprətkə uyqun əməs.

wə «Jiang Jieshi bayanatqisining səhbitigə baha» digən ikki pinglunni yezip bərdi. Zhongguo gongchəndangi Jiang Jieshining əksiyətqil həywisidin hərgiz qorkmaydiqan ənə xundak kət'i wə kəskin məydanda turqanliktin, azat rayon wə jiefangjün tezdin kengəydi, xuningdək Jiang Jieshi Zhongguoning iqi uruxiqə qarxi iqi-taxki kudrətlik siyasi besim astida, celüesini əzgərtip, teqlikpərwər kiyapətkə kiriwelip, yoldax Mao Zedongni Chongqingə kelip teqlik tənprəni ötküzöxkə təklip kilixkə məjbur boldi.

Bizqə, siz bu buyrukni hata qūxūrdingiz, bəlki bəkmu hata qūxūrdingiz, xunga biz sizgə bu buyrukni kət'i rət kilidiqanliqimizni bildürməy turalmaymiz. Qunki sizning bizgə bərgən bu buyruqingiz gongdao bolux u yakta tursun, bəlki Zhonghua millitining milli mənəpətigə hilap, pəkət Yapon tajawuzqiliri həm wətən'gə asilik kiləqan wətən hainliri üqunla paydilik.

2. 8-Ayning 16-Künidiki Diənbao

Bizning ortak dūxminimiz—Yaponiyə həkūmiti Potsdam gonggaosini kəbul kilip, təslim bolidiqanliqini elan kiləqan lekin tehi əməldə təslim bolmiqan pəyttə, mən Zhongguo azat rayonlirining həm Zhongguoning qəldin kətkən rayonlirining barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi korallik küqlirigə wə 260 milyon həkioqə wakalitən sizgə alayitən təwəndiki bayanatni elan kilimən wə təwəndiki tələplərnə koyimən.

Yapon baskunqiliriqə qarxi urux qəlibilik ayaklixix aldida turəqan wakitta, Zhongguoning hazirki jəng məydanliridiki munu pakitlarqə dikket kilixingizni təwsiyə kilimən: Dūxmənlər wə korqaklar besiwəqan yəni siz taxlap qikip kətkən kəng kələmlik qəldin kətkən rayonlarda, biz sizning iradingizgə hilaplik kilip, 8 yil muxəkəkətlik urux kilix arkisida, 1 milyon pingfang kilometirqə yekin

yərni kayturuwalduk, 100 milyondin artuk həlkni azat kilduk, 1 milyondin artuk adimi bar muntizim budüy wə 2 milyon 200 mingdin artuk minbing uyxturduk, Liaoning, Rehe, Chahar, Suyyüən, Hebey, Sənxi, Shənxi, Gənsu, Ningxia, Henən, Shəndong, Jiangsu, Ənhuy, Hubey, Hunən, Jiangxi, Zhejiang, Fujian, Guangdongin ibarət 19 ölkidə 19 qong azat rayon^② kurduk, az sandiki jaylarni hesapka almioqanda, 1937-yil 7-iyul wəkəsidin buyan düxmənlər wə qorqaklar besiwəlqan Zhongguoning xəhər. zhenliri, mohim katnax yolliri wə dengiz boylirining kəp kismini qorxiwalduk. Buningdin baxka yənə, Zhongguoning koldin kətkən rayonlirida (Bu yərlərdə 160 milyon ahalə bar) kəng kələmlik yər asti qoxun uyxturup, düxmənlər wə qorqaklarqə zərbə bərduk. Biz urux dawamida, Zhongguoqə tajawuz kilip kirgən Yaponiyə armiyisining (Dongbeydikisi buning sirtida) 69 pirsəntigə wə qorqak qoxunlarning 95 pirsəntigə haziroqə kədər zərbə berip keliwatimiz wə ularni qorxap keliwatimiz. Sizning həkümitingiz wə armiyingiz bolsa əzəldin tartip kol koxturup qəttə karap turux, qələbini kütüp olturux, əmiliy küqni saklap kəlix, iqki urux təyyarlax fangzhenini kollinip, bizning azat rayonlirimizni wə bu rayonlarning qoxunlirini etirap kilmioqan wə ularqə maddi yərdəm bərmigənning üstigə, 940 ming kixilik qong qoxun bilən ularni korxiwaldi wə ularqə hujum

kilip kəldi. Düşmənlər wə qorqaklar bilən sizning armiyingizning ikki tərəptin ariqə elip zərbə berixi arkisida Zhongguo azat rayonliridiki barlik armiyə wə həlkning tartmioqan azap-okubiti qalmioqan bol-simu, lekin ularning Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixta, ittipaklikta wə demokratiyidə qing turux iradisi kilqimu ajizlaxmidi. Zhongguo azat rayonliri həlki wə Zhongguo gongchəndangi iqli jidəl-majralarni tohtitix, pütүн Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqə qarxi küqlirini səpərwər kilix wə birlikkə kəltürүx, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka rəhbərlik kilip, qəlibini koləqə kəltürүx həm uruxtin keyinki teqlikni kapalətləndürүx üqün, sizgə wə sizning həkümitingizgə partiyə-guruhlar yiqinini qakirip, demokratik wə məmlikət böyiqə birlikkə kəlgən birləxmə həkümət kurux toqrisida nuroqun ketim təklip bərdi, lekin bu təkliplərninğ həmmisi siz tərəptin wə sizning həkümitingiz tərəpidin rət kilinip kəldi. Muxularning həmmisigə biz intayin narazi.

Düşmən dələt hazır təslimnamigə imza koyux aldida turidu, lekin bizning pikrimizgə siz helimu etiwarsiz karawatisiz, sizning həkümitingizmu xundak kiliwatidu, uning üstigə, mangan 8-ayning 11-küni intayin yolsiz buyruk qüxürdingiz, yənə koxunliringizəqə düşmənning qoral-yaraklirini tap-xuruwelixni bana kilip turup, azat rayonlarəqə kəng kələmdə kistap kelix toqrisida buyruk bər-

dingiz, xuning bilən iqki urux həwpı mislisiz eqirlaxti. Muxularning həmmisi bizni sizgə wə sizning həkümitingizgə təwəndiki tələplərnı kəyuxka məjbur kildi:

1. Siz wə sizning həkümitingiz həm uning tongshuəybusi Yaponiyining wə korqaklarning təslimini kəbul kilixta, təslimni kəbul kiləndin keyinki barqə kelixim wə xərtnamilərnı tüzüxtə, sizning awal biz bilən məslihətlixip pikirdə birlikkə kelixingizni tələp kilimən. Qunki sizdin wə sizning həkümitingizdin həlk narazi, silər Zhongguoning azat rayonliridiki wə Zhongguoning kəldin kətkən rayonliridiki kəng həlkkə wə barlik Yapon baskunqiliriqə karxi həlk korallik küqlirigə wəkillik kilalmaysilər. Əgər kelixim wə xərtnamilərdə Zhongguo azat rayonlirining wə Zhongguoning kəldin kətkən rayonlirining barlik Yapon baskunqiliriqə karxi həlk korallik küqlirigə munasiwətlik jayliri bolup kelip, bu toqrida aldi bilən bizning raziliqimiz elinmaydiqan bolsa, u qaqda biz özimizning pikir bayan kilix həkukimizni saklap kalimiz.

2. Zhongguo azat rayonlirining wə Zhongguoning kəldin kətkən rayonlirining barlik Yapon baskunqiliriqə karxi həlk korallik küqliri Potsdam gonggaosiqə wə ittipakdax dələtlər tərpidin bəlgilən'gən təslimni kəbul kilix qariliri^③gə asasen, biz tərəptin korxap turuləqan Yaponiyə armiyisining wə korqak kəxunlarning təslimini kəbul kilixka, ular-

ning qoral-yaralirini və mal-mülüklirini tapxuruwelixka həmdə ittipakdax dölətlərninğ təslimni qobul kiləandin keyinki barlik bəlgilimilirini məsulluk bilən əməlgə axuruxka həklik. Mən 8-ayning 10-küni Zhongguo azat rayonlirining qoxunliriəa buyruk qüxürüp, ularəa tirixqanlik bilən ilgiriləp, düxmən armiyisigə zərbə berixni həmdə düxmənning təslimini qobul kilix üçün təyyarlinixni tapxurdum. 8-ayning 15-küni düxmən armiyisining tongshuəyi Gancang Ningciəa öz qoxunlirini baxlap təslim boluxka buyruk bərdim^④, lekin bu buyruklar azat rayon qoxunliri urux kiləan dairə bilənla qəklinidu, baxka rayonlarəa mudahilə kilmaydu. Mən bu buyruqlirimni nahayiti muwapik, Zhongguoning və ittipakdax dölətlərninğ ortak mənprətigə nahayiti uyəun dəp hesablaymən.

3. Zhongguoning azat rayonliridiki və Zhongguoning koldin kətkən rayonliridiki kəng həlktə və barlik Yapon baskunqiliriəa qarxi qorallik küqlərdə ittipakdax dölətlərninğ düxmənning təslimini qobul kilixiəa və düxmən dölət təslim boləandin keyinki hizmətlərnə bir yaklik kilixiəa öz wəkillirini katnaxturux həkuki boluxi kerək.

4. Zhongguo azat rayonlirida və barlik Yapon baskunqiliriəa qarxi qorallik küqlərdə əzlirining wəkillər əmigini saylap, kəlgüsidə Yaponiyini bir yaklik kilixka dair sülhi yiqiniəa və Birləxkən dölətlər təxkilati yiqiniəa katnaxturux həkuki bo-

luxi kerək.

5. İqki uruxni tohtiting. Buning qarisi xuki, azat rayon koxunliri tərİpidin koxrap turuloqan duxmən armiyisi wə koxqak koxunlarning tƏslimini azat rayon koxunliri kobul kilsun, sizning koxunliringiz əzliri koxrap turoqan duxmən armiyisining wə koxqak koxunlarning tƏslimini kobul kilsun. Bu—barlik uruxlarning omumi kaidisi, bolupmu iqki uruxtin saklinix uqun xundak kilix zərur. Əgər bundak kilmisingiz, yaman akiwətlərgə səwəpqi bolisiz. Bu toqrida hazir sizgə kattik agahlandurux berimənki, buni səl qaqlimang.

6. Bir partiyə diktaturisini dərhal əməldin kaldurup, partiyə-guruhlar yiqini qakirip, demokratik birləxmə həkumət kurung, hiyanətqi əməldarlarni wə barlik əksiyətqilərnı hizməttin elip taxlang, wətən hainlirini jazaqa tarting, ixpiyonluk organlirini əməldin kaldurung, partiyə-guruhlarning kanuniy ornini etirap kiling (Zhongguo gongchəndangi wə barlik demokratik partiyə-guruhlar bugin'gə kəder siz tərəptin wə sizning həkumitingiz tərİpidin kanunsiz dəp qarilip kəldi), həkning ərkinligini boqıdiqan barlik əksiyətqil əmir-pərmanlarni əməldin kaldurung, Zhongguo azat rayonlirining hək sayliqan həkumətlirini wə Yapon baskunqiliriqa karxi koxunlirini etirap kiling, azat rayonlarni koxrap turoqan koxunlarni kayturup keting, siyasi məhbuslarni azat kiling, iktisadiy islahat wə

baxqa demokratik islahatlarni yürgüzüng.

Buningdin baxqa, mən sizning 8-ayning 11-küni manga bərgən buyruqingizə jawap kayturup, 8-ayning 13-küni diənbao əwətkən idim, tapxurup alqansiz. Mən bu yərdə yənə təkrar ukturup koyayki, sizning u buyruqingiz tamamən hata. Siz 8-ayning 11-küni mening koxunlirimə "Əz ornunglarda mudapiədə turup buyruk kütunglar" dəp, düxmən'gə hujum kilmaslikni buyruqingiz. Ləkin 8-ayning 11-künidila əməs, hətta büğünmu (8-ayning 16-küni) Yaponiyə həkūmitining təslim bolqanlıqini elan kilixi pəkət eqizdila boluwatidu, əmiliyətə təslim bolqanıni yok, təslim keliximigə tehi imza koymidi, təslim bolqanlıqı tehi əmiliyətə kərūlgini yok. Mening bu pikrim Ən'gliyə, Amerika wə Sovet ittipakidin ibarət ittipakdax dölətlərnin pikri bilən tamamən bir. Siz manga buyruk qüxürgən künning əzidila (8-ayning 11-küni) Birma aldinki sepidiki Ən'gliyə armiyisi dairiliri: "Yaponiyə karxi urux helimu boluwatidu" dəp jakalidi. Amerika armiyisinin tongshuəyi Nimits[®]: "Urux haliti məwjut, bəlki hərəkəndə wəyranqiliklarni kəltüridiqan uruxni dawamlıq elip berix zərür" dəp jakalidi. Yirak xərktiki Sovet kızil armiyisi: "Düxmənni tarmar kilix lazim, rəhim kilmaslik kərək" dəp jakalidi. 8-ayning 15-küni kızil armiyinin zongcənmouzhangı Antonov shangjiang yənə təwəndiki bayanatni elan kildi: "8-ayning

14-küni Yaponiyə padixasi Yaponiyening təslim bolqanlıqı toqrisida elan kilqan bayanat pəkət xərtsiz təslim bolux toqrisidiki adəttiki hitapnamidinla ibarət, düxmənlik hərketlerni tohtitix toqrisida qorallik budüylirigə tehi buyruk qüxürmidi, bəlki Yaponiyə armiyisi helimu karxilik kersitiwaidu. Xuning üqün, Yaponiyening əməldiki təslimi tehi kərüldi. Biz, Yaponiyə padixasi öz armiyisigə düxmənlik hərketlerni tohtitix wə qorallirini taxlax toqrisida buyruk bərgən həmdə bu buyruk əmiliyətə ijra kilinqan qaqdila, Yaponiyə armiyisining təslim bolqanlıqini etirap kilimiz. Yukuridikilərnə nəzərdə tutup, yirak xərktiki Sovet armiyisi Yaponiyə armiyisigə kiliwatqan hujum uruxini dawamlaxturiweridu." Bulardin kariqanda, həmmə ittipakdax dölətlərnəng tongshuəyliri iqidə birla siz mutlək hata buyruk qüxürdingiz. Meningqə, sizning bu hataliqingiz sizning xəhsi qərizingizdin kelip qikkaqqa, intayin eqir haraktir aloqan, dimək, sizning buyruqingiz düxmən'gə paydilik. Xuning üqün, mən sizning bu buyruqingizə taki hataliqingizni axkara ikrar kilqiningizə iqə wə bu hata buyruqingizni axkara kayturuwalqiningizə iqə, Zhongguo wə ittipakdax dölətlərnəng ortak mənəpəti məydanida turup, kət'i wə üzülkesil karxi turimən. Mən öz tongshuəyligimdiki qoxunlarqə düxmən əzining düxmənlik hərketlirini əmiliyətə tohtatqan, qorallirini tapxuroqan, wətini-

mizning pütün zimini tamamen kayturuwelinqanoqa kəder, Sovet ittipaki, Amerika wə Ən'gliyə armiyilirigə maslixip, düxmən'gə kət'i hujum kilixni buyruwerimən. Sizgə xuni ukturimənki, mən—wətənpərwər hərbi, bundak kilmay turalmaymən.

Yukuridikilərgə tezrək jawap kayturuxingizni soraymən.

Izahlar

① Muxu tomdiki «Jiang Jieshi iqqi urux kəzəqimakta»ning ① izahıqa qaralsun.

② 19 azat rayon Shənxi-Gənsu-Ningxia, Sənxi-Suyyüən, Sənxi-Chahar-Hebey, Hebey-Rehe-Liaoning, Sənxi-Hebey-Henən, Hebey-Shəndong-Henən, Shəndong, ximaliy Jiāngsu, ottura Jiāngsu, jənubiy Jiāngsu, Huəyhening ximali, Huəyhening jənubi, ottura Ənhuy, Zhejiang, Guangdong, Həynəndao, Hunən-Hubey-Jiangxi, Hubey-Henən-Ənhuy wə Henənlərdin ibarət.

③ 1945-yil 8-ayning 10-küni Yaponiyə həkümiti Sovet ittipaki, Zhongguo, Amerika wə Ən'gliyə dölətlirigə təslim bolidiqanliqini bildürdi. 11-küni 4 dölət həkümiti uningə kayturqan jawawida: “Yaponiyining həmmə kurukluk armiyisi, dengiz armiyisi, hawa armiyisi dairiliri wə ularning ilkidiki barlik budüylər (Məyli kəndakla jayda bolsun)” “jiddi həkətlirini tohtitip, korallirini tapxuruxi” lazim, dəp kərsətti.

④ Gangcun Ningci Yaponiyining Zhongguoqa tajawuz kilqan armiyisining xu qaqdiki zongsilingguəni. Zhu De zongsilingning Gangcun Ningciqa bərgən buyruqi təwəndikiqə: “1) Yaponiyə həkümiti Potsdam hitapnamisining maddilirini rəsmi kəbul kilip, təslim bolqanliqini jakalidi. 2) Siz əz kəmandanliqingizdiki barlik budüylirigizgə həmmə hərbi həkətlərnə tohtitip, Zhongguo azat rayonliridiki 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə Huanən Yapon baskunqiliriqa qarxi zongdüyining buyruqiqa əməl kilip, biz

tərəpkə təslim boluxka buyruk bering, guomindang həkūmitining armiyisi qorxiwaləqanliri buning sirtida. 3) Təslim bolux ixi mundak bolsun: Huabeydiki Yaponiyə qoxunliri Nie Rongzhen jiangjūnning buyruqini qəbul kilsun, bu həktə Xia Cunding jiangjūn'gə, 8-armiyə turqan Fuping rayoniqa wəkil əwət, dəp buyruk bering; Huadongdiki Yaponiyə qoxunliri Chen Yi jiangjūnning buyruqini qəbul kilsun, bu həktə yengi 4-armiyening jūnbusi turqan Tiəncang rayoniqa əzingiz biwastə wəkil əwəting; Hubey, Henən əlkilliridiki Yaponiyə qoxunliri Li Xiənniən jiangjūnning buyruqini qəbul kilsun, bu həktə Wuhəndiki wəkilingizgə, yengi 4-armiyening 5-shisi turqan Dabieshən rayoniqa bar, dəp buyruk bering; Guangdongdiki Yaponiyə qoxunliri Zeng Sheng jiangjūnning buyruqini qəbul kilsun, bu həktə Guangzhoudiki wəkilingizgə, Huanən Yapon baskunqiliriqa qarxi zongdüyi turqan Dongguən rayoniqa bar, dəp buyruk bering. 4) Huabey, Huadong, Huazhong wə Huanəndiki barlik Yaponiyə qoxunliri (Guomindang qoxunliri qorxap turqan Yaponiyə qoxunliri buning sirtida) həmmə koral-yaraklirini, mal-mülüklirini waqtinqə saqlap tursun wə armiyimizning təslimni qəbul kilixini jim kütüp tursun, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə Huanən Yapon baskunqiliriqa qarxi zongdüyidin baxqilarning buyruqini qəbul kilmisun. 5) Huabey, Huadongdiki barlik ayrupilan, parahot wə kemilər öz ornida tohtap tursun; lekin Huanghəy, Bohəyge ohxax Zhongguo dengizliri boyidiki parahot wə kemilər Liənyün'gang, Qingdao, Weyhəywey, Tiənjinlərgə toplansun. 6) Heqkandak maddi əxya wə əswap-üşkünə buzuwetilmisun. 7) Yukurida eytiləqan buyrukning ijra kilinixiqa siz wə sizning komandanliqingizda boləqan Huabey, Huadong, Huazhong, Huanəndiki Yaponiyə qoxunlirining zihuyguənliri mutlək jawapkar."

⑤ Nimits Amerikining Teq okyan jəndüyining wə Teq okyan urux rayonining xu qaədikisi zongsilingi.

JIANG JIESHI BAYANATQISINING SÖHBITIGƏ BAHA*

(1945-yil 8-ayning 16-küni)

Jiang Jieshining bayanatqisi 15-küni qüxtin keyin Chongqingda etküzülgən muhbirlarni kütüwelix yiqinida, gongchəndang Jiang Jieshi weyyüənzhangning Zhu De zongsilingoqa qüxürgən buyruoqiqa hilaplik kildi, digən nimə üstidə tohtaloqanda: "Weyyüənzhangning buyruoqiqa boysunux xərt", "Hilaplik kilquqilar həlkning omumi düxmini bolidu" didi. Xinhuashe muhbiri: bu, Jiang Jieshining oquktin-oquq bərgən omumyüzlük iqki urux signali, didi. 11-küni Jiang Jieshi millətkə asilik kilidioqan buyruk qikirip, Yapon karakqilirini üzülkesil yokitix pəytidə 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə barlik həlk koxunlirining Yaponiyə armiyisigə wə korqak koxunlaroqa qarxi urux kilixini mən'i kildi. Bu buyrukni, əlwəttə, hərgiz kəbul kilqili bolmaydu wə hərgiz kəbul kilmaslik kerək. Xuningdin keyin Jiang Jieshi öz bayanatqisi arkilik

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən pinglun.

Zhongguo həkining koxunlirini “həkning omumi duxmini” döp jakalidi. Bu Jiang Jieshining Zhongguo həkioqə iqki urux elan kilqanliqini kərsitidu. Jiang Jieshining iqki urux süikəsti, əlwəttə, uning 11-künidiki buyruoqi bilən baxlanqan əməs, bu—uning 8 yillik Yapon baskunqiliriqə karxi urux dawamidiki izqil pilani. Muxu 8 yil dawamida Jiang Jieshi 1940-yili, 1941-yili wə 1943-yili 3 ketim kəng kələmlik gongchəndangqə karxi dolkun kozoqidi^①, hər ketimkisini kəngəytip, pütün məmlikət dairilik iqki uruxka aylandurməkqi boldi, pəkət Zhongguo həkining wə ittipakdax dölətlər ərbaplırining karxi turuxi nətijisidila əməlgə axuralmidi, bu Jiang Jieshiqə ələm boldi. Xuning üqün, Jiang Jieshi məmlikət boyiqə iqki urux kozoqax waktini Yapon baskunqiliriqə karxi urux ayaklaxkandin keyinki wakitka əzgərtixkə məjbur boldi, xundak kilip, muxu ayniq 11-künidiki buyruk wə 15-künidiki səhbət kelip qikti. Jiang Jieshi iqki urux kozoqax üqün hilmu-hil sözlərnı, məsilən, “yat partiyə”, “hain partiyə”, “hain armiyə”, “isyanqi armiyə”, “hainlar rayoni”, “basmiqilar rayoni”, “Hərbi buyruk wə məmuri buyrukka boysunmidi”, “Feodallik geju kiliwaldi”, “Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni buzdi”, “Dölətkə həwp yətküzdi” digən birnimilərnı xuningdək, Zhongguoda ilgiri “gongchəndangni yokitix”la bolqan, “iqki urux” bolmiqan, xunga “iqki urux” boluximu

mümkün əməs, digən'gə ohxax birnimilərnı kəxp kiləqan idi. Bu ketim alahidirək boləqini xuki, uningəqə "həlkning omumi düxmını" digən yengi bir səzni kəxti. Lekin kixilər buning ahmikanə kəxpiyat ikənligini seziwalalaydu. Qünki Zhongguoda "həlkning omumi düxmını" diyilsila, uning kimgə karitiləqanlıqini həmmə bilidu. Zhongguoda xundak bir adəm barki, u Sun Zhongshənning sənminzhuyisiqə wə 1927-yildiki uluk inkilapka asilik kildi. U Zhongguo həlkini 10-yillik iqki uruxning kanlik dengiziqə ittiriwətti, xuning bilən Yapon jahan'girligining tajawuzini baxlap kəldi. Andin u jenini koyqili yər tapalmay, bir top adimini baxlap, Heylongjiangdin bədər kaqkiniqə Guyzhou əlkisigə berip tohtidi. U kol kəxturup qəttə karap turdi, qəlibini kütüp olturdi. Dərwəkə, qəlibimu yetip kəldi, u alqanglap Nənjingəqə kaytip keliwelix üqün, həlk kəxunliriqə "mudapiədə turup buyruk kütüx"ni, düxmənlər həm wətən hainliriqə bolsa "amanlikni saklax"ni buyrudi. Pəkət muxularla tiləqə elinsa, Zhongguo həlki uning Jiang Jieshi ikənligini bilidu. Muxu ixlarning həmmisini Jiang Jieshi kildi, əmdi uning həlkning omumi düxmını ikənligi yaki əməsligi məsilisidə yənə talax-tartix barmu, yokmu? Talax-tartix bar. Həlk: omumi düxmən, dəydu. Həlkning omumi düxmını: əməs, dəydu. Talax-tartix ənə xuningdinla ibarət. Həlk ammisi arisida bolsa bundak talax-tartixlar bar-

oqansiri aziyiwatidu. Həzir məsilə bolup turqini xuki, həlkning bu omumi düxmini iqki urux koz-qiməqki boluwatidu. Həlk kəndak kilməqki? Xinhuashe muhbiri mundak didi: Zhongguo gongchəndangining Jiang Jieshining iqki urux kozqixioqa nisbətən kollanqan fangzheni enik wə izqil, u bol-simu iqki uruxka karxi turuxtin ibarət. Zhongguo gongchəndangi Yapon jahan'girligi Zhongguoqa tajawuz kilip kirixkə baxliqan wakitning əzidila, iqki uruxni tohtitip, birliktə taxki düxmən'gə karxi turuxni tələp kiləqan idi. Xuningdək, 1936-yildin 1937-yiləiqə əjayip tirixqanlik kərsitip, əz təxəb-busini Jiang Jieshiqə kobul kiləuzəqan idi, nətijidə Yapon baskunqiliriqə karxi urux əməlgə axti. Yapon baskunqiliriqə karxi urux elip beriləqan 8 yil dawamida Zhongguo gongchəndangi iqki urux həwpini tosux yolida həlkni oyqitip berixni birdəmmu boxaxturqini yok. Bolupmu bulturdin buyan gongchəndang Jiang Jieshining Yapon baskunqiliriqə karxi urux ayaklaxkanda məmlikət boyiqə iqki urux kozəqax üqün təyyarlap koyəqan qong süikəsti arkilik kixilərnning dikkət-etiwarini kayta-kayta kozəqap kəldi. Gongchəndang, huddi Zhongguo həlkiqə ohxaxla wə Zhongguoning teqliqioqa kəngül bəluwatkan pütün dunya ərbapliroiqa ohxaxla, yengi iqki urux balayi-apət bolidu, dəp karaydu. Lekin gongchəndang, iqki uruxni helimu tosux mümkin həm zərür, dəp karaydu. Gongchəndangning

birleşmә hөkümәt kuruxni tәxәbbus kilixi iqi uruxni tosux üqün idi. Hәzir Jiang Jieshi bu tәxәbbusni rәt kildi, nәtijidә iqi urux tәgip kәtsila partlap ketidiqan halqә kelip kaldi. Xundaktimu Jiang Jieshining bu sükkәstini tosuxka pütünlәy amal bar. Hәlkning demokratik küqlirini kәt'i, tez wә tirixip ulqaytix kerәk, düxmән besiwalqan qong xәhәrlәrni hәlk azat kilixi, düxmәnlәр wә kәrqaklarni hәlk kәrәlsizlanduruxi kerәk, әgәр zalim, milli munapiklar hәlkkә hujum kilixka jür'әt kilidiqan bolsa, kәqqdinix mәydanida turup, ularqә kәt'i kayturma zәrbә berix, xuning bilән iqi urux kәzәqiqüqilarni әz nәyrәnglirini әmәlgә axuralmaydiqan kilip kәyux kerәk. Amal әnә xu, bәlki birdinbir amal әnә xu. Xinhuashe muhbiri pütүн Zhongguoni wә pütүн dunyani mundak әng sahta wә әng nomussiz sәpsәtilәrgә kәrxu turuxka qakiridu. Bu sәpsәtilәр: Jiang Jieshi Zhongguo hәlkining düxmән besiwalqan qong xәhәrlәrni azat kilixini, düxmәnlәр wә kәrqaklarni kәrәlsizlanduruxini hәм demokratik siyasini ornitixini mән'i kilip, uning orniqә әzi bu qong xәhәrlәrgә berip, düxmәnlәр wә kәrqaklarning hәkümranliqiqә "warislik" kilsa (uni buzmissa), andin Zhongguoda iqi uruxtin saklinip kәlәqili bolidu, digәndin ibarәt. Xinhuashe muhbiri mundak didi: bu—sәpsәtә, bundak sәpsәtә Zhongguo hәlkining milli mәнpәtәtigә wә demokratik mәнpәtәtigila oquktin-oquq hilap bolup kal-

mastin, bəlki Zhongguoning yekinki zaman tarihidiki barlıq pakitlarqımu toqridin-toqra hilap. Xuni mænggü əstə tutux lazımkı, Jiang Jieshi 1927-yildin 1937-yiloqıqə elip barqan 10 yillik iqki urux qong xəhərlərnıng Jiang Jieshi kolida bolmay, gongchəndangning kolida bolqanliqıdin yüzbərgən əməs, dəl unıng əksiqə, 1927-yildin ta hazıroqıqə, qong xəhərlər gongchəndangning kolida əməs, bəlki Jiang Jieshining kolida yaki Jiang Jieshining ətünüp berixi bilən Yaponiyining həm wətən hainlirining kolida bolup kəldi, dəl xundak bolqanliqtin, iqki urux pütün məmlikət dairisidə 10 yil dawam kildi wə kismən halda hazıroqıqə dawam kilip kəlməktə. Xuni mænggü əstə tutux lazımkı, 10 yillik iqki uruxning tohtitilixi, Yapon baskunqiliriqə karxi urux dawamida 3 ketimlik gongchəndangoqə karxi dolqunning wə baxka sansız urux iqwagərqiliklirining (taki yekında Jiang Jieshi Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining jənubiy kismiqə besip kirgən wəkəgə kədər^②) tosuluxi Jiang Jieshining küqining zor bolqanliqıdin əməs, dəl unıng əksiqə, Jiang Jieshining küqining nisbi halda anqə zor bolmiqanliqıdin, gongchəndang wə həlk küqining nisbi halda zor bolqanliqıdin boldi. 10 yillik iqki urux pütün məmlikəttiki teqlikni arzu kilidioqan wə uruxtin qorkidioqan barlıq kixilərnıng murajıiti (məsilən, ilgiriki “iqki uruxni tügıtix ittipaki”^③oqə ohxaxlarning murajıiti) bilən tohtitilmidi, bəlki

Zhongguo gongchəndangining korallik təliwi bilən, Zhang Xüeliang, Yang Huchenglar rəhbərlikidiki Dongbey armiyisi wə Xibey armiyisinin korallik təliwi bilən tohtitildi. 3 kətimlik gongchəndangqa karxi dolkun wə baxka sansiz urux iqwagərqi-likliri gongchəndangning qəksiz yol koyuxi wə boysunuxi bilən qekindürülmidi, bəlki gongchəndangning “Baxkilar bizgə qekilmisa, biz ularqa qekilmaymiz; baxkilar bizgə qekilsa, biz qokum ularqa qekilimiz”^④ digən jiddi koqdinix pozitsiyisidə qing turoqanliqi bilən qekindürüldi. Əgər gongchəndangda küq-kuwwət wə egilməs roh kilqimu bolmioqan bolsa, gongchəndang millət wə həlk mənəpəti üqün ahirqiqə kürəx kilmioqan bolsa, 10 yillik iqki uruxni ayaklasturoqili bolattimu? Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni baxliqili bolattimu? Baxliqandimu, uni bügünki qəlibigə kədər kət'i dawamlaxturoqili bolattimu? Jiang Jieshi wə uningqa ohxaxlar ta muxu kün'giqə teq-aman hayat kəqürüp, aldinki səptin xunqə yirak bolqan taq baqrida turup, allikandak buyruk wə səhbətlərnə elan kilalayttimu? Zhongguo gongchəndangi iqki uruxka kət'i karxi turidu. “Iqki teq hələtnə bərpa kilix”, “wakitlik həkümət kurup, uningqa həlk ammisi iqidiki barlik demokratlarning wəkillirini kəng türdə katnaxturux həm ərkin saylam ətüzüx arkilik həlk iradisigə mäs'ul bolidiqan həkümətnə mümkin kədər tez kurup qikixka həkiki kapalət berix”—mana

bular Sovet ittipaki, Amerika, Ən'g'liyə dölətliri wəkillirining Kırımda eytkən səzi^⑤. Zhongguo gong-chəndangi dəl muxu təxəbbusta yəni "birləxmə həkümət" kurux təxəbbusida qing turup kəldi. Muxu təxəbbusni əməlgə axurəqanda, iqki uruxni toskili bolidu. Uning xərti: kük boluxi kerək. Pütün həlk ittipaklixip öz küqini uləyaytsa, iqki uruxni toskili bolidu.

Izahlar

① Jiang Jieshi kozəqiqan 3 kətimlik kəng kələmlik gong-chəndangə qarxi dolkunning ətümüxi həkkidə muxu tallanma əsərləning 3-tomidiki (Guomindang zhongyangining 11-omumyiqiniqa wə 3-nəwətlük guomin cənzhenghuyning 2-yiqiniqa baha) digən əsərgə qaralsun.

② Bu 1945-yil 7-ayda guomindang armiyisining Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining Guənzhong fənqüsige karaxlik Chunhua, Xünyı wə Yaoxiən katarlik jaylarəqa tuyuksiz hujum kiləqanliqidin ibarət wəkəni kərsitidu. Muxu tomdiki (Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux əqəlibə kəzanəqandin keyinki wəziyət wə bizning fangzhenimiz)ning ③ izahıəqa qaralsun.

③ (Iqki uruxni tügıtix ittipaki) 1932-yil 8-ayda Shanghəy-də kuruləqan bolup, əsasən bir kisiim burzuazlardin tərkip tapkan. Ular "iqki uruxni tügıtıp, taxki tajawuzəqa birlikte qarxi turux"ni təxəbbus kilidiəqan hitapnamə elan kiləqan idi.

④ Muxu tallanma əsərləning 2-tomidiki (Zhongyangshening wə (Saodangbao), (Xinminbao) gezitlirining üq muhbiri bilən səhbət) digən əsərgə qaralsun.

⑤ Bu səzlər 1945-yil 2-ayning 11-künidiki Sovet ittipaki, Amerika, Ən'g'liyə dölətlirining Kırım (Yalta) yiqini ahbaratidin elinəqan.

ZHONGGONG ZHONGYANGNING GUOMINDANG BILƏN TEQLIK TƏNPƏNI ӨTKÜZÜX TOOIRI- SIDIKI UKTURUXI*

(1945-yil 8-ayning 26-küni)

Yapon karakqilirining tez təslim boluxi pütүн wəziyətni özgərtiwətti. Jiang Jieshi təslimni kəbul kilix həkukini longduən kiliwaldi, qəng xəhərlər, mohim katnax yolliri waktinqə (bir məzgil) bizgə təwə bolmaydu. Lekin Huabey tərəptə qing turup talixiximiz, talixip elixka bolidioqanlirining həmmisini pütүн kük bilən talixip eliximiz kerək. 2 həp-

* Bu — yoldax Mao Zedong Jiang Jieshi bilən teqlik tənpeni ətüküzüx üqün Chongqingqa berixtin 2 kün burun təyyarliqan Zhonggong zhongyangning partiyə iqigə kəratkən ukturuxi. Zhongguo gongchəndangi wə kəng Zhongguo həlki Jiang Jieshining iqki urux süikəstige kət'i kərxi turqanliqi üqün xuningdək yənə Amerika jəhan'girligi xu qaqda dunya demokratik jamaət pikrining Jiang Jieshining iqki urux siyasitigə wə həkim mutləklik siyasitigə boləqan birdək kərxiiliqidin təxwix kiləqanliqi üqün, Jiang Jieshi 1945-yil 8-ayning 14-küni, 20-küni wə 23-küni 3 kətim diənbaο əwətip, yoldax Mao Zedongni

tidin buyan armiyimiz qong-kiqik 59 xəhərnı wə kəng yezılarnı kəyturuwelip, xəhərnı, ilgırıkılirı bilən koxup hesablıqanda, 175 kə yətküzüp, uluk qəlibilərgə erixtı. Armiyimizning Huabey tərəptə Weyhəywey, Yəntəy, Longkou, Yidu, Zichuən, Yangliuqing, Bikeqi, Boəy, Zhangjiakou, Jining, Fengzhenqə ohxax jaylarnı kəyturuwelip, Huabeyni zilziligə kəltürgənligi xuningdək Sovet armiyisi wə Mongquliyə armiyisining Changcheng sepiliqə yetip kəlgənligining həywətlik təsiri partiyimizgə paydilik orun yaritip bərdi. Buningdin keyinki bir məzgil iqidə yənə dawamlıq hujum kilip, imkanıyətning beriqə Beyping-Suyyüən təmüryolini, Datong-Puzhou təmüryolining ximaliy kismını wə Zhengding-Təyyüən. Dezhou-Shijiazhuang. Bəyguy-Jincheng. Daokou-Qinghua təmüryollirini tartiweloximiz, Beyping-Liaoning, Beyping-Hənkou, Tienjin-Pukou, Qingdao-Jinən, Long-Həy, Shanghəy-Nənjing

Chongqingqə kelip teqlik tənpeni etküzüxkə təklip kildi, Amerikining xu qaqda Zhongguoda turuxluk bax əlqisi Herlimu 8-ayning 27-küni muxu ix toqrisida Yən'ən'gə kəldi. Zhongguo gongchəndangi barlıq imkanıyətlər bilən teqlikni kolqə kəltürəx üqün xuningdək teqlikni kolqə kəltürəx jəryanida Amerika jəhən'girligi wə Jiang Jieshining həkiki kiyapitini eqip taxlap, kəng həlkni ittipaklaxturux wə tərbiyiləx üqün, Mao Zedong, Zhou Enləy, Wang Ruofey yoldaxlarnı Chongqingqə əwətip, guomindang bilən teqlik tənpeni etküzüxni karar kildi. Yoldax Mao Zedong təyyarlıqan bu ukturuxta, Yaponiyə təslim

tömüryollirini kesip taxliximiz, öz ilkimizgə elixka bolidiqanlirining həmmisini öz ilkimizgə eliximiz kerək, waqtinqə bolsimu məyli. Xuning bilən bir wakitta, zərür bolqan küqlər bilən yezilarni wə wilayət. nahiyə xəhərliri, kiqik bazar-zhenlarni imkaniyətning beriqə kəng türdə igəlləx kerək. Məsilən, yengi 4-armiyə Nənjing. Təyhu kəli. Tienmushən teqi ariliqidiki wə Changjiang bilən Huəyhe ariliqidiki nurqun nahiyə xəhərlirini aldi, Shəndongdiki koxunimiz pütkül Jiaodong yerim arilini aldi, Sənxi-Suyyüəndiki koxunimiz Beyping-Suyyüən tömüryolining jənubi wə ximalidiki nurqun xəhərlərnə aldi, xuning bilən intayin yahxi wəziyət yaritildi. Yənə bir məzgilik hujumdin keyin partiyimiz Changjiangning təwənki ekiminə ximal tərpinə wə Huəyhe dəryasining ximal tərpinə, Shəndong. Hebey. Sənxi. Suyyüənlərnə mutlək

bolqanliqini elan qilqandin keyinki 2 həptə iqidiki Zhongguo wəziyitining tərəkkiyati təhlil qilinqan, Zhonggong zhongyangning teqlik tənəni toqrisidiki fangzheni, tənən jəryanida biz tərəptin bolidiqan bəzi yol koyuxlar wə tənən nətijisidə yüzberix ehtimali bolqan 2 hil əhwalqa nisbətən kollinilidiqan tədbirlər quxəndürülgən, Huabey. Huadong azat rayonliri wə Huazhong. Huanən azat rayonliridiki kürəxlər toqrisida ayrim-ayrim həlda pirinsiplik yolyoruk berilgən, pütün partiyigə, tənən boluwatidu, dəp, Jiang Jieshiqa nisbətən huxyarlikni wə kürəxni boxaxturup koyuxka hərgiz bolmaydiqanliqi ukturulqan. Yoldax Mao Zedong wə baxka yoldaxlar 8-ayning 28-kü-

köp kismini, Rehe, Chahar ölkilirining həmmisini wə Liaoning ölkisining bir kismini öz ilkigə elixi mümkin.

Hazir Sovet ittipaki, Amerika wə Ən'gliyə dölət-liri Zhongguoda iqqi urux boluxini yaklimaydu^①, uning üstigə partiyimiz teqlik, demokratiyə, ittipak-liktin ibarət 3 qong xoarni otturiqə koydi^② həmdə ittipaklixix-dölət kuruxning zor tədbirliri üstidə Jiang Jieshi bilən məslihətlixix üqün Mao Zedong, Zhou Enløy, Wang Ruofey yoldaxlarni Chongqingə əwətməqqi boldi, buning nətijisidə Zhongguo əksi-yətqilirining iqqi urux süikəsti məqlup boluxi mümkin. Guomintang Shanghøy, Nənjing katarlik jaylarəqə igə boləqan, dengiz-okyan yollirini eqiwal-qan, düxməning koral-yaraklirini tapxuruwaləqan wə korqak koxunlarni ötküzüwelip əzgərtip təxkil kiləqandin keyin, öz ornini burunqioqə karioqanda

ni Chongqingə berip, guomintang bilən 43 kün tənpen ötküzdi. Bu ketimki tənpen nətijisidə, gərqə birlə «Guomintang bilən gongchəndang ikki tərəp wəkillirining səhbət hatirisı» (yəni «10-əktəbir keliximi») elan qilinəqan bolsimu, lekin siyasi jəhəttə, Zhongguo gongchəndangi intayin zor zhudonglukka igə boldi, guomintang bolsa beydonglukka quxüp kaldi, xunga tənpen muwəppəkiyət-lik boldi. 10-ayning 11-küni yoldax Mao Zedong Yən-ən'gə kaytip kəldi. Zhou Enløy, Wang Ruofey yoldaxlar Chongqingda kəlip, tənpeni dawamlaxturdi. Bu ketimki tənpenning nətijisi həkkidə muxu tomdiki «Chongqing tən-pəni toqrisida» digən əsərgə qaralsun.

küqəytiwaldi, lekin helimu uning yarisi həddi-hesapsiz, iqqi ziddiyətliri nahayiti kəp, kiyinqilikliri nahayiti zor. Guomindang iqqi-taxki besim astida, tənpendin keyin partiyimizning ornini xərtlik halda etirap kilixi, partiyimizmu guomindangning ornini xərtlik halda etirap kilixi, xuning bilən ikki partiye həmkarlıqining (demokratiyə ittipaki[®] wə baxkilar koxulup) wə teq tərəkkiyatning yengi baskuqi wujutka kelixi mümkin. Nawada bundak wəziyət wujutka kəlsə, partiyimiz qanuniy kürəxning həmmə usullirini tirixip üginiwelip, guomindang rayonlirida xəhər, yeza wə armiyə hizmitidin ibarət 3 qong hizmətni (Bularning həmmisi bizning ajiz nuktilirimiz) küqəytixi kerək. Tənpən dawamida, guomindang biz tərəptin azat rayonlarning yərlirini zor dərijidə taraytixni wə jiefangjününing sanini zor dərijidə azaytixni tələp kilixi həmdə kəqəz pul tarkitixka ruhsət kilmaydiqanliqini otturiqə koyuxi jəzmən, biz tərəpmu həlkning tıp mənpeətigə ziyan yətküzməydiqan zərür yol koyuxlarda bolmaqci. Bundak yol koyux bolmiqanda, guomindangning iqqi urux süikəstini tarmar kiləqili bolmaydu, siyasi jəhəttiki zhudonglukni koləqə kəltürgili bolmaydu, həlkəra jamaət pikrining wə məmlikət iqidiki arilik-tikilərnəng həyrihahliqini koləqə kəltürgili bolmaydu, partiyimizning qanuniy ornini wə teq wəziyətəni koləqə kəltürgili bolmaydu. Lekin yol koyuxning qeki bolidu, həlkning tıp mənpeətigə ziyan yətküz-

məslik pirinsip kilinidu.

Partiyimiz yukurida bayan kilinoqan tədbirlərni kollaroqandin keyin, əgər guomindang yənə iqli urux kozqaydiqan bolsa, u pütün məmləkət, pütün dunya aldida daolida utturup koyidu, partiyimiz uning hujumini koqdinix uruxi bilən tarmar kilixta asaska igə bolidu. Xuning bilən billə, partiyimizning küqi zor, kimki bizgə qekilidikən, urux kilixka əplik bolsila, partiyimiz qokum koqdinix məydanida turup, uni kət'i, təltöküs, pak-pakiz wə toluk yokitidu (Asanliqqə urux kilmaslik lazim, urux kilqandin keyin, qokum qəlibə kazinix kerək), əksiyətgilərinin həywisidin hərgizmu korkup kətməslik kerək. Ləkin kaqanla bolsun, həm ittipaklixix, həm kürəx kilix, kürəx wastisi arkilik ittipaklixix məksidigə yetix; yolluk, paydilik, qəklik bolux; ziddiyətlərdin paydilinix, kəpqilikni koloqa kəltürüx, azqilikka karxi turux, bir-birləp tarmar kilixka ohxax pirinsiplar^④da qing turux lazim, bularni əstin qikirip koyuxka bolmaydu.

Partiyimizning küq jəhəttin Guangdong, Hunən, Hubey, Henən əlkilliridə tutqan orni Huabeyda wə Changjiang bilən Huəyhe ariliqidiki jaylarda tutqan ornioqa qarioqanda əpsizrək, zhongyang bu jaylardiki yoldaxlaroqa intayin kəyünidu. Ləkin guomindangning yoqukliri nahayiti kəp, yər dairisi nahayiti kəng, yoldaxlar pəkət hərbi siyasəttə (hərkəttə həm uruxta) wə həlk bilən ittipaklixix siyasitidə qong

hatalik ʻtküzmisə, kəmtər wə ehtiyatqan bolsa, məqrurlanmisa wə aldiraksanlik kilmisa, kiyinqiliklarni yengixkə pütünləy amal tapalaydu. Zhongyang zərür yolyoruqlarni beridu, buning sirtida, bu jaylardiki yoldaxlar mustəkil halda xaraitni təhlil kilip, məsililəрни həl kilip, kiyinqiliklarni bəsüp ətüp, yaxax wə rawajlinixni koloqa kəltürüxi lazim. Guomintang silərgə heq ilaj kilalmioqanda, ikki partiyə tənpenidə siləning küqünqlarni etirap kilixkə məjbur bolup, hər ikki tərəpkə paydilik tədbirləning kərülüxigə yol koyuxi mümkin. Lekin silər hərgiz tənpen'gə tayiniwalmanglar, guomintangdin hərgiz yaxxilik kütmənglar, uningdin hərgiz yaxxilik kəlməydu. Əz kolunglardiki küqkə, hərəkətkə bolqan yetəkqilikning toqra boluxioqa, partiyə iqidiki kərindaxlarqə ittipaklikkə wə həlk bilən bolqan yaxxi munasiwətkə tayininglar. Həlkə kət'i tayinix—bu, siləning nijat yolunglar.

Kiskisi, partiyimiz aldidə kiyinqilik nahayiti kəp, buningoqa etiwarsiz qaraxkə bolmaydu, pütүн partiyidiki yoldaxlar rohiy jəhəttin toluq təyyarlik kilixi kərək. Lekin pütүн həlkəra wə iqki wəziyət partiyimiz wə həlkimiz üqün paydilik, pəkət pütүн partiyə birdək ittipaklixalaydioqanla bolsa, türlük kiyinqiliklarni kədəmmu-kədəm yengip kətkili bolidu.

Izahlar

① Yaponiyə təslim boluxtin burunki wə təslim bolqandin keyinki bir məzgildə Sovet ittipaği, Amerika, Ən'gliyə dölətliri Zhongguoda iqi urux boluxini yaqlimaydiqanliqini bildürgən idi. Ləkin az waqittin keyinki pakitlar Amerikining, Zhongguoda iqi urux boluxini yaqlimaymiz, digən bayanatining pəkət uning guomindang əksiyətqi həkümitining əksil'inkilawiy iqi urux təyyarlixioqa paal yardəm berixini pərdiləx üqün ixlətkən nika-widinla ibarət ikənligini ispatlidi.

② Teqlik, demokratiyə, ittipakliktin ibarət 3 qong xoar 1945- yil 8-ayning 25-küni Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyining «Həzirki wəziyə təqrisidiki hitapnamə»sidə otturiqa koyuloqan. Hitapnamidə: Yapon jahan'girlingi təslim bolqandin keyin, "Pütün millitimizning aldida turəqan möhim wəzipə: iqi ittipakliqni mustəhkəmləx, iqi teqlikni kapalətləndürüx, demokratiyini əməlgə axurux, həlk turmuxini yaxxilax, xuning bilən teqlik, demokratiyə, ittipakliq اساسida pütün məmlikətning birligini əməlgə axurux, mustəkil, ərkin wə baykūqlük yeni Zhongguo kuruxtin ibarət" dəp kərsitilgən.

③ Demokratiyə ittipaği 1941- yili kuruləqan, uning xu qəqdiki nami Zhongguo demokratik siyasi guruhlar ittipaği idi, 1944- yili Zhongguo demokratiyə ittipaği bolup əzgərtip təxkil kilindi.

④ Muxu tallanma əsərlərnin 2-tomidiki «Həzirki Yapon bəşqunqiliriqa karxi birliksəptiki celüe məsilisi», «Siyasitimiz təqrisida» digən 2 əsərgə qaralsun.

CHONGQING TƏNPƏNI TOOIRISIDA*

(1945- yil 10- ayning 17- künü)

Hazirki wəziyət məsilisi üstidə səzliməqçimən. Bu—yoldaxlar kəngül bəlüwatkan məsilə. Bu kətim guomindang bilən gongchəndangning Chongqingda ətəküzgən tənپəni 43 kün dawam kildi. Tənپəning nətijisi gezittə elan kilindi^①. Hazir ikki partiying wəkilliri tənپəni dawamlaxturuwatidu. Bu kətimki tənپəndə ünüm bar. Guomindang teqlik, ittihaklik fangzhenini wə həlkning bəzi demokratik hokuklirini etirap kildi, iqqi uruxtin saklinixni, ikki partiying teq həkmarlixip yengi Zhongguo kuruxini etirap kildi. Bular kelixim hasil kilinəanliri. Tehi kelixim hasil kilinmiəanlirimu bar. Azat rayonlar məsilisi həl kilinmidi, armiyə məsilisimu, əmiliyətə, həl kilinmidi. Hasil kilinəan kelixim tehi kəəqəz yuzidikila nərsə. Kəəqəz yuzidiki nərsini əmiliy nərsə digili bolmaydu. Pakitlar ispatlidiki, uni əmiliy nərsigə aylandurux uqun yənə nahayiti zor tirixəanlik

* Bu—yoldax Mao Zedong Chongqingdin Yən'ən'gə kaytip kəlgəndin keyin Yən'ən kadirlar yiqinida kiləan doklat.

kərsitixkə toqra kelidu.

Guomindang, bir tərəptin, biz bilən tənpen ötkü-züwatkan bolsa, yənə bir tərəptin, azat rayonlarqə paal hujum kiliwatidu. Guomindangning Shənxi-Gən-su-Ningxia qəgra rayonini qorxiwaləqan koxunlirini hesapka almioqanda, azat rayonlarqə biwastə hujum kiliwatkan koxunliri 800 ming kixigə yətti. Həzir azat rayon bar jaylarning həmmisidə urux boluwatidu, yaki uruxka təyyarlik kərüləwatidu. «10-əktəbir keliximi»ning birinqi maddisi “teq yol bilən dələt kuxux” idi, kəqəzğə yeziləqan bu səz əmiliyətkə zit əməsmu? Həə, zit. Xuning üqün, kəqəz yuzidiki nərsini əmiliyətkə aylandurux yənə bizning tirixqanliqimizəqə baqlıq, dəymiz. Nimə üqün guomindang xunqiwala nurəqun koxunini səpərwər kilip bizgə hujum kilidu? Qünki uning qərizi allikaqan bəlgilinip boləqan, u bolsimu həlk küqlirini yokitix, bizni yokitix. Əng yahxisi qapsan yokitix; qapsan yokitalmioqan təkdirdimu, wəziyətni biz üqün tehimu əpsiz kilip koyux, əzi üqün tehimu əplikrək kiliwelix. Teqlik toqrisidiki madda keliximgə yeziləqan, lekin əmiliyəttə ixka axuruloqini yok. Həzir bəzi jaylarda, məsilən, Sənxining Shangdang rayonida heli zor urux boluwatidu. Təyhangshən, Təyyüeshən, Zhongtiaoshən taqliri otturisida bir dax bar, u—Shangdang rayoni. Bu daxta belik bar, gəx bar, Yən Xishən ularqə qang selixka 13 shi əwətti. Bizning fangzhenimizmu allikaqan bəlgilinip boləqan,

u bolsimu dəlmu-dəl mukabil turux, bir sung yənimu talixix. Bu nəwət biz “mukabil turduk”, “talaxtuk”, bəlki nahayiti obdan “mukabil turduk”, nahayiti obdan “talaxtuk”. Dimək, ularning 13 shisini tamamən yokattuk. Ularning hujum kiləjan əskiri jəmi 38 ming idi, biz 31 ming adəm qikarduk. Ularning 38 ming adimidin 35 mingi yokitildi, 2 mingi keqip kətti, 1 mingi pitirap kətti^②. Bunday uruxni yənə kilimiz. Azat rayonlirimizning yərlirini ular jening beriqə talixidu. Bu goya quxəndürüp bolmaydiəjan məsilidək kərünüdu. Ular nimə üqün bundak talixidu? Bizning kolimizda tursa, həlkning kolida tursa, nahayiti yahxi əməsmu? Bu—bizning oyimiz, həlkning oyi. Ularmu muxundak oylisa idi, u halda, birlik bolatti, həmməylən “yoldax” bolatti. Birak, ular bundak oylimaydu, bizgə kət'i karxi turidu. Bizgə karxi turmaslikni ular əkligə siqduralmaydu. Ularning hujum kilixi nahayiti təbii. Azat rayonlirimizning yərlirini ularəja tartkuzup koyuxni bizmu əklimizgə siqduralmaymiz. Bizning kayturma zərbə beriximizmu nahayiti təbii. Ikki hil əkilgə siqduralmaslik bir yərdə bolsa, urux bolidu. Ikki hil əkilgə siqduralmaslik bar turukluk, yənə nimə üqün tənpen ətküzüldi wə «10-əktəbir keliximi» tüzüldi? Duniyadiki ixlar murəkkəp bolidu, hər tərəptiki amillarəja baqlik bolidu. Məsiligə hər tərəptin karax kerək, pəkət bir tərəptinla karaxka bolmaydu. Chongqingda bəzi kixilər, Jiang Jiेशioqa

ixən'gili bolmaydu, u aldəmqi, uning bilən tən-pən ötküzüp, birər nəti-jə hasil kilix mümkin əməs, dəp qaraydikən. Mən uqratқан nuroqun kixilər manga xundak didi, bularning iqidə guomindang əzalirimu bar. Mən ularqa, silərnin-g digininglarning yoli bar, asasi bar, 18 yillik təjribimiz^③də ixning muxundak ikənligini qongkur qūxənduk, didim. Guomindang bilən gongchəndang tən-pənni qokum bir baxka elip qikal-maydu, ularning arisida qokum urux bolidu, ularning arisi qokum buzulidu, lekin bu pəkət ixning bir tər-ipi. Ixning baxka bir tər-ipimu bar, yənə nuroqun amillar barki, bular Jiang Jieshini nuroqun təxwixkə salmay qoymaydu. Bu yərdə, asasən, 3 amil bar: azat rayonlarning kud-rətlik boləqanliqi, kəng arka səptiki həlkning iqki uruxka karxi boləqanliqi wə həlkara wəzi-yət. Biz-ning azat rayonlirimizda 100 milyon həlk, 1 milyon kixilik armiyə, 2 milyon minbing bar, bu küqlərni hərəkəndak adəm səl qaoqlaxka jür'ət kilalmaydu. Partiyimizning məmlikət iqidiki siyasi hayatta tut-қан orni əmdi 1927-yildikidək əməs, 1937-yildiki-dəkmə əməs. Guomindang gongchəndangning təng hokukluk ornini etirap kilixka unimay kəlgən idi, əmdilik-tə etirap kilixka məjbur boldi. Azat rayon-lirimizning hizmətliri pütүн Zhongguoqa, pütүн dunyaoqa təsir kərsətti. Kəng arka səptiki həlk teq-likni arzu kilidu, demokratiiyigə muhtaj. Mən bu ketim Chongqingda kəng həlkning bizni kizəyin

kollap kuwwätläydiqanliqini, guomindang hékümitidin narazi ikänligini, ümidini biz täräpkä baqlıqanliqini qongkur hes kildim. Män yänə nurqun qet'älliklerni uqrattim, ularning iqidə Amerikiliklar mu bar, ular bizgə nahayiti häyrihah ikän. Kəng qet'äl həkliiri Zhongguoning əksiyətqi küqliridin narazi, Zhongguoning hək küqlirigə häyrihah. Ular mu Jiang Jieshining siyasitini yaklimaydu. Pütün məmlikitimizdə, pütün dünyada bizning nurqun dostlirimiz bar, biz yalquz əməsmiz. Zhongguoning iqi uruxıqə karxi turidiqanlar, teqlikni, demokratiyini kuwwätläydiqanlar azat rayonlirimizdiki həkla əməs, bulardin baxka yänə kəng arka səptiki kəng hək wə pütün dünyadiki kəng hək mu bar. Jiang Jieshining zhuguən arzusi hakim mutləklikte qing turux wə gongchəndangni yokitix, lekin uning öz arzusini əməlgə axuruxta keguən jəhəttə nahayiti kəp kiyinqilikliri bar. Bu hal uni xiənshezhuıqə anqə-munqə əməl kildurmay koymidi. U xiənshezhuıqə əməl kiləqəndin keyin, biz mu xiənshezhuıqə əməl kilduk. U xiənshezhuıqə əməl kilip, bizni təkliip kildi, biz xiənshezhuıqə əməl kilip, tənpen'gə barduk. Biz Chongqingə 8-ayning 28-küni yetip barduk, 29-küni kəqtila mən guomindang wəkillirigə mundak didim: 18-sintəbir wəkəsidin keyinla teqlik, ittıpaklikning zərürıyiti tuəquləqan idi. Biz buni tələp kilduk, lekin əməlgə axmidi. Xi'ən wəkəsidin keyin, "7-ıyul" Yapon baskunqiliriqə karxi urux aldidila

əməlgə axti. Yapon baskunqiliriqə karxi 8 yillik uruxta həmmimiz birdək Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilduk. Lekin iqqi urux üzülmidi, qong-kiiqik sürkilixlər üzüksiz bolup turdi. Iqqi urux bolmidi, diyix—aldamqilik, əmiliyətkə uyğun əməs. 8 yildin buyan biz tənpen ötküzüxnı halaydiqanliqimizni kayta-kayta bildürüp kəlduk. Partiyimizning 7-ku-rultiyidimu mundak bayanat elan kiləqan iduk: guomintang dairiliri pəkət “özining hazirki hata siyasitidin wazkeqixni halap, demokratik islahat yürüzüxkə koxulidiqanla bolsa, biz ular bilən boləqan tənpeni əsligə kəltürüxnı halaymiz”^④. Tənpen dawamida biz, birinqidin, Zhongguoqə teqlik kerək, ikkinqidin, Zhongguoqə demokratiyə kerək, dəp otturiqə koyduk, Jiang Jieshi buningə karxi turuxka səwəp tapalmay, koxuluxka məjbur boldi. «Səhbət hatirisi»də elan kilinəqan teqlik fangzheni wə demokratiyə toqrisidiki keliximlər, bir tərəptin, kəqəz yüzigə yeziləqan, tehi əməlgə axmiəqan nər-silər; yənə bir tərəptin, hər jəhəttiki küqlər tərpidin bəlgilən'gən nərsilər. Wəziyətning təkəzzasi—azat rayonlar həlkining küqi, kəng arka səp həlkining küqi wə həlkəra wəziyət guomintangni bu nərsiləni etirap kilixka məjbur kildi.

“Dəlmudəl muqabil turux”ta wəziyətkə karax kerək. Bəzidə tənpen'gə barmaslik dəlmudəl muqabil turəqanlik bolidu; bəzidə tənpen'gə berixmu dəlmudəl muqabil turəqanlik bolidu. Burun barmiqan-

liqimiz toqra bolqan idi, bu ketim barqanliqimizmu toqra boldi, mana bularning həmmisi d lmu-d l mukabil turqanlik. Bu ketim bizning barqanliqimiz yahxi boldi, guomindangning, gongchəndangqə teqlik ker k  m s, ittipaklik ker k  m s, dig n pitn -ioqwalirini bitqit kilip taxliduk. Ular uda 3 ketim diənbao əwətip bizni t klip kildi, biz barduk, birak ular kilqimu təyyarlik kilmaptu, barlik t klipl rni bizning koyuximizq  toqra k ldi. T np n nətijisidə guomindang teqlik, ittipaklik fangzhenini etirap kildi. Bu nahayiti yahxi boldi. Guomindang yənə iqki urux kozoqaydiqan bolsa, ular p t n məmlikət w  p t n dunya aldida daolida utturup koyidu, biz ularning hujumini koqdinix uruxi bilən tarmar kilixta tehimu k p asaska ig  bolimiz. «10- kt bir keliximi» tüzülgəndin keyin, bizning wəzipimiz bu keliximdə qing turux, guomindangni bu keliximgə əməl kildurux, teqlik  q n dawamlilik tirixix. Əgər ular urux kilidikən, ularni t lt k s yokitimiz. Ix mana mundak: ular hujum kilqanda, biz ularni yokatsak, ular aram tapidu. Azrak yokatsak, azrak aram tapidu; k p yokatsak, k p aram tapidu; t lt k s yokatsak, t lt k s aram tapidu. Zhongguoning məsililiri murəkkəp, bizning mengimizmu murəkkəp-rək boluxi ker k. Ular uruxkili k ls  uruximiz, uruxuximiz teqlikni kolq  k lt r x  q n. Azat rayonlarq  hujum kilixka petinqan əksiyətqilərgə kattik zərbə b rmig nd , teqlik  zi kəlməydu.

Bəzi yoldaxlar, nimə üçün 8 azat rayon^①ni beriwetimiz? dəp soraydu. Bu 8 parqə yərnı beriwetix intayin əpsuslinarlik, lekin beriwətkən yahxi. Nimə üçün əpsuslinarlik? Qünki bular—həlkə qan-tər bilən yaratkan, japa-muxəkkətlər bilən gülləndürgən azat rayonlar. Xuning üçün, beriwetilgən jaylarda yərlik həlkəqə enik qüxənqə berix wə ularni obdan orunlaxturux kerək. Nimə üçün beriwetimiz? Guomintang hatirjəm bolmiqəqə. U Nənjingqə qaytmaqı, jənuptiki bəzi azat rayonlar uning karwiti-ning yeniqə yaki uning daliniqə jaylaxkan, biz u yərlərdə tursak, u zadila hatirjəm uhliyalmaydu, xuning üçün, qandakla bolsun talixidu. Biz bu nuqtida yol koysak, guomintangning iqi urux süikəstini tarmar kilip, məmlikitimizning iqi wə sirtidiki kəng ariliktikilərnıng həyrihahliqini koləqə kəltürüximizgə paydilik bolidu. Həzir məmlikət boyiqə Xinhuaşedin baxka təxwıqat organlirining həmmisi guomintangning qolida. Ularning həmmisi—pitnə-iqwa zawutliri. Bu ketimki tənpendə ular: gongchəndang yər-zimin dəydu, yol koyuxka unimaydu, dəp pitnə-iqwa tarkatti. Bizning fangzhenimiz həlkning asasiy mənpeətini koqdax. Həlkning asasiy mənpeətigə ziyan yətküzməslik pirinsipi astida bəzi yol koyuxlarqə ruhsət kilinidu, bu yol koyuxlar bədiligə pütün məmlikət həlki muhtaj boləqan teqlik wə demokratiyə koləqə kəltürüldü. Biz etməxtə Jiang Jieshi bilən kiləqan alakilirimiz-

dimu yol koyoqan, bəlki hazirkidinmu qongrak yol koyoqan iduk. Məmlikət boyiqə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni əməlgə axurux üqün, biz 1937-yili əzlüğimizdin ixqi-dihan inkilawiy həkümiti digən namni elip taxliduk, kızil armiyining namini hək həlk inkilawiy armiyisi dəp əzgərttuk, yənə pomixxiklarning yərlirini musadirə kilixni ijərə wə əsümnü keməytixkə əzgərttuk. Bu kətim biz jənupta birkanqə rayonni beriwetip, pütün məmlikət həlki wə pütün dunya həlki aldida guomindangning pitnə-iqwalirini pütünləy bitqit kilduk. Armiyə məsilisidimu xundak boldi. Guomindang təxwik tarkitip, gongchəndang miltikla talixidu, didi. Biz, yol koymaqqimiz, diduk. Biz awal armiyimizni hazirki sandin 48 shioqa kiskartixni otturiqə koyduk. Guomindang armiyisi 263 shi, bizningki uning altidin birigə təng. Keyin biz yənə 43 shioqa kiskartip, yəttidin birigə təng kilixnimu otturiqə koyduk. Guomindang əz armiyisini 120 shioqa kiskartidioqanliqini eytti. Biz, nisbət boyiqə azaytip, armiyimizni 24 shioqa hətta 20 shioqa kiskartiximiz mümkün, bu yənə yəttidin birigə təng kelidu, diduk. Guomindang armiyisidə jün'guən kəp, əskər az, bir shi 6 ming kixigə yətməydu. Ularningkidək tüzsek, bizning 1 milyon 200 ming kixilik armiyimizni 200 shi kilip tüzgili bolidu. Lekin biz undak kilmaymiz. Biz ənə xundak diwiduk, ular gəp tapalmay kaldi, ularning həmmə pitnə-iqwaliri bitqit boldi. Əmisə, miltikli-

rimizni ularoqa tapxurup berəmdük? Undakmu kil-maymiz. Ularoqa tapxurup bərsək, ularda kəp bolup kətməmdü! Həlkning koralini, bir tal miltioqi, bir tal okinimu saklap kelix kerək, tapxurup berixkə bolmaydu.

Mening yoldaxlaroqa wəziyət məsilisi toqrisida səzliməkqi boləqanlirim ənə xular. Həzirki wəziyət tərəkkiyatida nuroqunliəqan ziddiyətlik hədisilər bar. Guomindang bilən gongchəndangning tənpenidə, nimə üqün bəzi məsililərdə kelixim həsil kiləqili boldi, bəzi məsililərdə kelixim həsil kiləqili bolmidi? «Səhbət hatirisi»də teqlik, ittipaklik diyilgən turukluk, yənə nimə üqün əmiliyətə urux boluwatidu? Bundak ziddiyətlik hədisilərnə bəzi yoldaxlar əkligə siəqduralmaydu. Mening səzüm ənə xu məsililərgə jawap beridu. Jiang Jieshi əzəldinla gongchəndang-oqa wə həlkkə karxi turup kəlgən tursa, biz nimə üqün yənə uning bilən tənpen ətküzüxnə halaymiz? Bəzi yoldaxlar buni qüxinəlməydu. Partiyimizning 7-kurultiyi, guomindangning siyasitidə əzgirix bolidiəqanla bolsa, biz ular bilən tənpen ətküzüxnə halaymiz, dəp karar kiləqan, bu toqrimu, toqra əməsmu? Bu pütünləy toqra. Zhongguo inkilawi uzak muddətlik inkilap, ələbining kəloqa kelixi kədəmmu-kədəm bolidu. Zhongguoning istikbalining kəndak boluxi həmmimizning tirixqanliəqining kəndak boluxioqa baəqlik. Yerim yilqə wakıt iqidə wəziyət yənə dawaləqup turidu. Biz həsiləp tiri-

xip, wəziyət tərəkkiyatining pütün məmlikət həlki üçün paydilik boluxini koloğa kəltürüximiz lazim.

Əmdi hizmətlirimiz üstidə bir az tohtilip ətəy. Bu yərdə olturoqan yoldaxlarning bəziliri aldinki səpkə baridu. Nuroqun yoldaxlar hizmətkə berixka tolup taxkan kizqinlik bilən intilməktə, bundak aktiplik wə kizqinlik nahayiti kimmətlik. Lekin hata oyda boluwatkan ayrim yoldaxlarmu bar, ular u yərlərdə həl kilix zərür bolqan nuroqun kiyinqiliklarning barliqini oylimastin, u yərlərdə həmmə ix nahayiti onguxluk, Yən'ən'gə qarışanda hazır kilqili bolidu, dəp karaydu. Muxundak oylawatkanlar barmu? Meningqə, bar. Mən bu yoldaxlarni bundak oylirini tüzitiwelixka ündəymən. Berix hizmət üçün. Hizmət digən nimə? Hizmət kürəx diməktur. U yərlərdə kiyinqiliklar wə məsililər bar, bizning berip həl kiliximizqə toqra kelidu. Biz kiyinqiliklarni həl kilix üçün, berip hizmət kilimiz, kürəx kilimiz. Kiyinqiliqi qanqiki kəp jaylarqə berixka xunqə intilidiqanlarla yahxi yoldaxlar bolidu. U yərləarning hizmiti nahayiti müxkül. Müxkül hizmət huddi yüktək aldimizda turmaqta, gəp bizning uni kətirixkə jür'ət kilixkilməsliqimizda. Yüknig yenigi bolidu, eqiri bolidu. Bəzilər yenigini tallap, eqiridin kaqidu, yüknig eqirini baxkilarqə ittirip, yenigini əzi kətiridu. Bu yahxi pozitsiyə əməs. Bəzi yoldaxlar bundak kilmaydu, halawətnei baxkilarqə ətünüp beridu, yük-

ning eqirini tallap kətiridu, japa tartixta baxkilar-ning aldida turidu, halawət kəruxtə baxkilarning kəynidə turidu. Bundak yoldaxlar—yahxi yoldaxlar. Ənə xundak kommunistqilarning rohini həmmimiz üginiximiz kerək.

Nuroqun yərlik kadirlar hazır yurt-makanidin ayrilip, aldinki səpkə berix aldida turidu. Jənupta tuqulup əskən nuroqun kadirlar ilgiri jənuptin Yən'ən'gə kəlgən idi, əmdi ularmu aldinki səpkə berix aldida turidu. Aldinki səpkə baridiqan yoldaxlarning həmmisi rohiy jəhəttin yahxi təyyarlinixi, u yərgə berip yiltiz tartip, qeqəkləp, miwə berixkə təyyarlinixi kerək. Biz kommunistlar goya uruk, həlk—goya yər. Biz birər yərgə barsak, xu yərdiki həlk bilən birlixip, həlk arisida yiltiz tartiximiz, qeqəkliximiz lazim. Bizning yoldaxlirimiz kandakla yərgə barsun, amma bilən bolqan munasiwətni yahxi yolqə koyuxi, ammiqə qəmhərluk kilixi, ularning kiyinqiliklirini həl kilixiqə yardəm berixi kerək. Kəng həlk bilən ittipaklixixi kerək, kanqiki kəng ittipaklaxsa, xunqə yahxi. Ammini dadil hərəkətləndürüp, həlk küqlirini uləyaytip, partiyimizning rəhbərliğidə tajawuzqilarni məqlup kilip, yeni Zhongguo kuruximiz kerək. Bu—partiyə 7-qrultiyining fangzheni[®], biz bu fangzhen üqün kürəx kiliximiz kerək. Zhongguoning ixlirini gongchəndang həl kilidu, həlk həl kilidu. Bizdə teqlikni əməlgə axuridiqan, demokratiyini əməlgə

axuridioqan kət'i iradə bar, qarə bar. Biz pütүн həlk bilən tehimu yahxi ittipaklixidioqanla bolsak, Zhongguoning ixlirini həl kilix asan bolidu.

Ikkinqi dunya uruxidin keyinki dunyaning istik-bali parlak. Bu—omumi ekim. 5 dölət taxki ixlar buzhanglirining London yiqini muwəppəkiyətsiz bolup qikti⑦, xuning bilən üqinqi dunya uruxi bolarmu? Bolmaydu. Oylap bakayli, ikkinqi dunya uruxi əmdila ayaklaxkan tursa, kandakmu üqinqi dunya uruxi bolsun? Kapitalistik dölətlər bilən sotsiyalistik dölətlər nuroqun həlkara ixlarda helimu murəssəgə kelidu, qünki murəssəgə kelixning paydisi bar⑧. Sovet ittipakioqa qarxi wə kommunizim-qa qarxi uruxka pütүн dunya puroletariyati wə həlki kət'i qarxi turidu. Yekinki 30 yil iqidə ikki ketim dunya uruxi bolup etti. Birinqi dunya uruxi bilən ikkinqi dunya uruxi ariliojida 20 nəqqə yil etti. 500 ming yillik insaniyət tarihining pəkət muxu 30 yili iqidila dunya uruxi boldi. Birinqi dunya uruxidin keyin dunya nahayiti zor dərjide ilgirilidi. Bu kətimki dunya uruxidin keyin dunya qokum tehimu qapsan ilgiriləydu. Birinqi dunya uruxidin keyin, Sovet ittipaki barlikka kəldi, pütүн dunyada nəqqə on gongchəndang barlikka kəldi, bu etməxtə bolup bakmioqan. Ikkinqi dunya uruxidin keyin, Sovet ittipaki tehimu küqəydi, Yawropaning kiyapiti əzgərđi, pütүн dunya puroletariyati wə həlkining siyasi engi tehimu əsti,

pütүн dunyaning tərəkkipər wər küqliri tehimu ittipaklaxti. Bizning Zhongguomu kəskin əzgirix iqidə turmakta. Zhongguo tərəkkiyatining omumi ekimimu jəzmən yahxi bolidu, yaman bolup kətməydu. Dunya ilgiriləwatidu, istikbal parlak, tarihning bu omumi ekimini hər kəndak adəm əzgərtəlməydu. Dunyaning ilgiriləx əhwalini wə parlak istikbalni həlkkə həmixə təxwik kilip, həlknı ətəlibə kəzinix ixənqigə igə kiliximiz lazim. Xuning bilən billə, həlkkə, yoldaxlar qə xunimu eytiximiz kerəkki, yol əgri-tokay. Inkilap yolida yənə nurəun tosaləular bar, yənə nurəun kiyinqiliklar bar. Partiyimizning 7-kurultiyi nurəun kiyinqiliklarni təsəwwur kiləan idi, bizning kiyinqiliklarni tehimu kəprək kəz aldimizə qə kəltürginimiz tüzük. Bəzi yoldaxlar kiyinqiliklarni kəprək kəz aldiə qə kəltürəxni halimaydu. Lekin kiyinqiliklar məwjut, u kanqə bolsa, xunqini etirap kilix kerək, “etirap kilmaslik yoli”ni tutuxka bolmaydu. Biz kiyinqiliklarni etirap kiliximiz, kiyinqiliklarni təhlil kiliximiz, kiyinqiliklarə qə karxi kürəx kiliximiz kerək. Dunyada tüz yol yok, əgri-tokay yolda mengixka təyyar turuximiz, asiniə qə yügürməsligimiz kerək. Qaysibir küni ətigəndə barlik əksiyətqilərnıng həmmisi əzi kelip tiz pükidu, dəp təsəwwur kiləili bolmaydu. Kiskisi, istikbal parlak, yol əgri-tokay. Aldimizda kiyinqiliklar tehi kəp, buningə qə etiwarsiz karaxka bolmaydu. Biz pütүн həlk bilən ittipaklixip birliktə tirixsak,

qokum hər hil kıyinqılıklarni yengip, qəlibə kazini x məksidimizgə yetələymiz.

Izahlar

① Bu yərdə 1945-yil 10-ayning 10-küni guomintang wə gongchəndang wəkilliri imzalıqan «Səhbət hatirisi» yəni «10-ək-təbir keliximi» kəzdə tutulidu. Bu hatiridə, Jiang Jieshi kərü-nüxtə Zhongguo gongchəndangi otturiqə koyqan “teq yol bilən dələt kuxuxning asasiy fangzheni”qə koxuluxkə, “teqlik, demokratiyə, ittupaklık, birlikni asax kilix,uzak muddət həkmarlixix, iqi uruxtin kət'i saklinix, mustəkil, ərkin, bay-küqlük yengi Zhongguo kuxux”ni etirap kilixkə, “siyasini demokratiyiləxtürüx, armiyini dələt ihtiyariqə ətüzüx wə partiyə-guruqlarni təng həkukluk, kanuniy kilix teq yol bilən dələt kuxuxkə erixixning zərür yoli” ikənligini etirap kilixkə məjbur boldi; xuningdək guomintangning xünzhengiqə tezdin hatimə berix, siyasi məslihət kengixi yiqini qakirix, “həlkning həmmə demokratik əllər həlki adətə bəhrimən boluxkə tegixlik tən. etikət, sız, mətbuat, yiqin ətüzüx, təkilatlarqə uyuxux ərkinlikliridin bəhrimən boluxiqə kapalet berix, həkirkı əmır-pərmanlarni muxu pirinsip boyiqə ayrim-ayrim halda bikar kilix yaki ularqə tüzitix kirgüzüx”, ixpiyonluk organlirini əməldin kaldurux, “ədliyə wə sakqi organliridin baxkə organlarda həlkni kolqə elix, sorak kilix wə jazalax həkuki boluxni kattik mən'i kilix”, “siyasi məhbuslarni azat kilix”, “jaylarning özini ızı idarə kilixini paal yolqə koyux, təwəndin yukuriqə bolidiqan omumi saylamni yürgüzüx”kə wə baxkilarqə koxuluxkimu məjbur boldi. Xuning bilən billə, Jiang Jieshi həkümiti həlk armiyisining wə azat rayonlar demokratik həkimiyyitining kanuniy ornini etirap kilixtin jahillik bilən bax tartti həmdə “hərbi buyrukni birlikkə kəltürüx” wə “məmuri buyrukni birlikkə kəltürüx” banisi bilən Zhongguo gongchəndangi rəhbərligidiki həlk armiyisini wə azat rayonlarni tüptin əməldin kaldurux ham hiyalida boldi, xuning nətijji-

sida bu məsələdə kelixim hasil kilixka bolmay qaldi. Təwəndikilər «Səhbət hatirisində yezilqan azat rayonlar armiyisi wə həkimiyyiti məsilisi üstidə bolqan tənponning ötmüxi, buningdiki “hökümət tərəp” digən söz Jiang Jieshi guomindangi həkumitini kərsitidu.

“Armiyini dələt ihtiyariqə ötküzüx məsilisi toqrisida, Zhongguo gongchəndangi tərəp: həkümət pütün məmlikəttiki armiyini adil. əkilgə muwapik həlda əzgərtip təxkil kilixi, uni muddətkə bəlüp ixka axurux pilanini bəlgiləp qikixi həmdə jünqülərnə yengiwxatin ayrip qikixi, əskərlikkə qakirix wə əskərlərnə to-luklax tüzümlirini bəlgilixi, xuning bilən hərbi buyruqni birlikkə kəltürüxi lazim, dəp otturiqə köydi. Bu pilan boyiqə, Zhongguo gongchəndangi öz rəhbərlikidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi koxunlarni hazırki sandin kışkartip, 24 shiqə hətta 20 shiqə epkelixkə razi ikənligini həmdə əzining rəhbərlikidə bolup, Guangdong, Zhejiang, jənubiy Jiāngsu, jənubiy Ənhuy, ottura Ənhuy, Hunən, Hubey, Henən (ximaliy Henən buning sirtidə)din ibarət 8 rayonqə tarkəlqan Yapon baskunqiliriqə qarxi koxunlarda hərbi səptin boxitix ixini tez elip baridiqanlıqini wə əzgərtip təxkil kilixka tegixlik, budüylirini yukurida eytilqan rayonlardin pəydin-pəy qekindürüp, Long-Həy tēmüryolining ximaliqə wə ximaliy Jiāngsu, ximaliy Ənhuy azat rayonliriqə topla-ydiqanlıqini bildürdi. Həkümət tərəp: məmlikət boyiqə əzgərtip təxkil kilix pilani əməlgə qoyuluwatkanlıqini, bu kətim otturiqə koyup məslihətlixilgən məsililər omumyüzlük həl kilinsa, Zhongguo gongchəndangi rəhbərlikidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi koxunlarni 20 shiqə kışkartixni oylixip kərüxkə bolidiqanlıqini, ularning jaylixidiqan orunliri məsilisi toqrisida Zhongguo gongchəndangi tərəp fang'ən koysa, muzakirə bilən bəlgiləxkə bolidiqanlıqini bildürdi. Zhongguo gongchəndangi tərəp: Zhongguo gongchəndangining wə uning yərlik koxunlirining wəkilliri hərbi weyyüənhuyqə wə uning bulirining hizmitigə katnixixi, həkümət kadirlar ixliri tüzümini kapalətkə igə kilip, əslidiki budüylərnəng hadimlirini əzgərtip təxkil kilinqəndin keyinki budüylərnəng hər dərijilik əməldarliri kilip təyinxixi, axkən əməldarlarni rayonlar boyiqə tərbiyilixi, adil. əkilgə muwapik təminat tüzümlirini

ornitixi h md  siyasi t lim-tərbiyə pılanini b lgil p qikixi lazim, d p otturiqə koydi. H k m t t r p: otturiqə koyulq n t klipl r-g  karita baxkiqə pikirdə əməsligini h md  buning təpsili qari-liri üstidə məslihətlixixni halaydiq nliqini bildürdi. Zhongguo gongch ndangi t r p: azat rayonlardiki minbinglarning həmmisini yərlik ziweyd y kilipl t z p qikix lazim, d p otturiqə koydi. H k m t t r p: jaylarning  hwalida z r riy t w  imkaniyət tu-qlulq n qaqdila, əhwalqə qarap t z x mümkinligini bildürdi. Bu maddida eytilq n m silil rni konkirit pılanlap qikix  q n, ikki t r p 3 kixilik guruppa təxkil kilipl (j nlingbu, j nzhengbu w  18-jitu nj n birdin ad m k tnaxturup) ix elip berixk  maq l boldi.”

“Azat rayonlarning y rlik h k m tliri m silisi to rdisida, Zhongguo gongch ndangi t r p: h k m t azat rayonlarning h lk sayliq n h r d rijilik h k m tlirining kanuniy ornini etirap kilixi ker k, d p otturiq  koydi. H k m t t r p: azat rayon dig n nam Yaponiy  t slim bolq ndin keyin  tm x bolup k lix, m mlik t boyiq  m muri buyruk birlikk  k lt r l xi ker kligini bildürdi. Zhongguo gongch ndangi t r p d sl p otturiqə koyq n fang’ n: həzirki 18 azat rayonning  hwaliq a asas n,  lk  w  məmuri ra-yonlarni kaytidin ayrip qikix h md  əslidə h lk t ripidin hər d rijilik yərlik h k m tl rg  saylanq nlarning isimligini zhong-yangning t yinlixig  məlum kilix bilən məmuri buyrukni bir-likk  kəltürüxtin ibarət boldi. H k m t t r p: Jiang zhuxining Mao Zedong  p ndig  bildürgən ipadisig  binaən, məmlikət boyiq  hərbi buyruk w  məmuri buyruqlar birlikkə k lt r lg ndin ke-yin, Zhongguo gongch ndangining məmuri hizmətkə kərsətkən namzatlirini zhongyangning oylap k r xi mümkinligini, kayturu-welinq n rayonlardiki Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning məmuri hizm tlirid  bolq n hadimlarni h k m t ularning hizmət kabiliyiti w  kərsətkən n tijilirig  asas n, əhwalqə qarap, da-wamlik yosunda xu jaylarda hizmət kilduruxi mümkinligini, partiya-guruh munasiwiti səwiwi bilən pərklik bolmaydiq nliqini bildürdi. Xuning bilən, Zhongguo gongch ndangi t r p ikkinqi hil h l kilix fang’ nini otturiqə koyup, zhongyangning Shənxi-

Gənsu-Ningxia qeğra rayoniqə wə Rehe, Chahar, Hebey, Şəndong, Sənxidin ibarət 5 ölkigə Zhongguo gongchəndangi kərsətkən hadimlarni ölkilik həkümətning zhuxisi wə weyyüəni kilip təyinlixini, Suyyüən, Henən, Jiāngsu, Ənhuy, Hubey, Guāngdongdin ibarət 6 ölkigə Zhongguo gongchəndangi kərsətkən hadimlarni ölkilik həkümətning fuzhuxisi wə weyyüəni kilip təyinlixini (Qünki yukurki 11 ölkidə kəng azat rayonlar yaki kismən azat rayonlar bar), Beyping, Tiānjīn, Qīngdao, Shānghəydin ibarət 4 alahidə xəhərgə Zhongguo gongchəndangi kərsətkən hadimlarni fushizhang kilip təyinlixini, Dongbeydiki ölkilərdə Zhongguo gongchəndangi kərsətkən hadimlarning məmuri ixlarqə katnixixini maqul kərtixini təklip kildi. Bu ix nurqun ketim muzakirə kilinqəndin keyin, Zhongguo gongchəndangi tərəp yukuridiki təkliwigə bəzi tüzitixlərnə kirgüzdi, yəni ölkilik həkümətning zhuxi wə weyyüənlirini təyinləxnə təklip kilqan ölkilərnə Şənxi-Gənsu-Ningxia qeğra rayoniqə wə Rehe, Chahar, Hebey, Şəndongdin ibarət 4 ölkigə əzgərtti, ölkilik həkümətning fuzhuxisi wə weyyüənlirini təyinləxnə təklip kilqan ölkilərnə Sənxi, Suyyüəndin ibarət 2 ölkigə əzgərtti, fushizhang təyinləxnə təklip kilqan xəhərlərnə Beyping, Tiānjīn, Qīngdaodin ibarət 3 alahidə xəhərgə əzgərtti. Həkümət tərəp bu həktə: Zhongguo gongchəndangi əzining Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta alahidə hizmət kərsətkən wə siyasi jəhəttə iktidarlik bolqan yoldaxlirini həkümətning hizmətkə təyinlixini təklip kilixi mümkinligini, əgər Zhongguo gongchəndangi məlum ölkilərnəning zhuxi wə weyyüənlirini, məlum ölkilərnəning fuzhuxilirini kərsitidiqan bolsa, u həlda hərbi buyruk wə məmuri buyruqlarni həkiki yosunda birlikkə kəltürgənlik bolmaydiqanlıqini bildürdi. Xuning bilən, Zhongguo gongchəndangi tərəp əzining 2-hil təxəbbusidin keqixi mümkinligini bildürüp, 3-hil həl kilix fang'ənini otturiqə koydi: azat rayonlardiki həlk sayliqan hər dərrijilik həkümətlərgə yengidin omumi həlk saylimi ötküzüx, siyasi məslihət kengixi yiqini əwətkən hadimlarning nazariti astida, partiyə-guruhlar wə hər sahədiki kixilərnəning əz yurtliriqə kaytip, saylamqə katnixixini qarxi elix; rayon, yezilirining təngdin tolisida həlk saylimi ötküzülgən nəhiyilərdə nəhiyilik

həlk saylimi etküzüx; nahiyilirining təngdin tolisida həlk saylimi etküzülgən əlkə yaki məmuri rayonlarda əlkillik yaqi məmuri rayonluk həlk saylimi etküzüx; saylap qikiləqan əlkillik, məmuri rayonluk, nahiyilik həkumətləni zhongyangəqə məlum kilip təyinitix bilən məmuri buyrukni birlikkə kəltürəx. Həkumət tərəp: əlkillik, məmuri rayonluk həkumətləni bundak usul bilən təyinxning məmuri buyrukni birlikkə kəltürgənlik bolmaydiəqanlıqini, pəkət nahiyilik həlk sayliminila oylap kərüxkə bolidiəqanlıqini, əlkillik həlk saylimini asasiy qanun elan kilinip, əlkining orni bəlgilən'gəndin keyin yürgüzüxkə bolidiəqanlıqini; hazır pəkət zhongyang təyinlənən əlkillik həkumətləning jaylarəqə berip, məmuri ixlarni tapxuruwelip, normal hələtni əsligə kəltürüxi mümkinligini bildürdi. Bu yərgə kəlgəndə, Zhongguo gongchəndangi tərəp 4-hil həl kilix fang'ənini otturiəqə koydi: azat rayonlarning hazırki hələtini waqtingə əzgərtməstin saklap kelip, əlkillik həkumətləni həlk saylax asasiy qanunda bəlgilinip əməlgə koyuləqandin keyin, andin həl kilix, hazırqə waqitlik qarə bəlgiləp, teqlik tərtiplirining əsligə kəltürülüxini təmin etix. Xuning bilən billə, Zhongguo gongchəndangi tərəp: bu məsilə siyasi məslihət kengixi yiqinining həl kilixiəqə koyulsa bolidu, dəp qaridi. Həkumət tərəp bolsa: məmuri buyrukni birlikkə kəltürüxni aldin əməlgə axurux xərt, bu məsilə həl kilinmay esilip keliwərsə, teq kuruluxkə tosaləqə bolup qalarmikin, buni konkirit həl kilix fang'əni üstidə yənə məslihətlixip bir yərgə kəlsək, dəp qaridi. Zhongguo gongchəndangi tərəpmu dawamlık məslihətlixixkə koxuldi."

② Shangdang Sənxi əlkisining xərkıy jənuj kismidiki Changzhini mərkəz kiləqan jaylarni kərsitidu, bu jaylar kədimki waqitlarda Shangdang wilayitigə təwə idi. Bu ətraptiki taqlik rayonlar Yapon baskunqilirıəqə qarxi urux dəwridə 8-armiyə 129-shisining genjüdisi bolup, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən azat rayoniəqə karaytti. 1945-yil 9-ayda guomindang jünfasi Yən Xishən 13 shi əskiriy küqini toplap, Yaponiyə armiyisi wə korqak koxunlarning maslixixi bilən, ilgir-ahir bolup Linfen, Fushən, Yichenglar wə Təyyüən, Yücilərdin qikip, xərkıy jənuj Sənxi

azat rayonining Xiangyüən, Tunliu, Lucheng digən jayliriqə besip kirdi. 10-ayda azat rayondiki armiyə wə həlk kayturma hujumqə etüp, besip kirgən qoxunlardin 35 ming kixini yokatti, jünzhang, shizhang qatarlik birmunqə yukuri dərrijilik jün'guənlərni əsir aldı.

③ “18 yillik təjribə” 1927-yili guomindang inkilapka asilik kılqandin baxlap 1945-yilqə kədər Zhongguo gongchəndangining uningqə qarxi kılqan kürəxlirining təjribilirini kərsitidu.

④ Muxu tallanma əsərlərnin 3-tomidiki «Birləxmə həkümət həkkidə»ning 4-kismidiki «Bizning konkirit ganglingimiz»ning 2-belümidin elinqan.

⑤ Bu Guangdong, Zhejiang, jənubiy Jiangsu, jənubiy Ənhuy, ottura Ənhuy, Hunən, Hubey, Henən (ximaliy Henən buning sirtida) din ibarət 8 ölkə, rayonqə tarkalqan həlk qoxunlirining genjüdilirini kərsitidu.

⑥ Muxu tallanma əsərlərnin 3-tomidiki «Zhongguoning ikki təkdiri», «Yügongning taqni yətkixi» digən 2 əsərgə qaralsun.

⑦ 1945-yil 9-ayning 11-künidin 10-ayning 2-künigiqə Sovet ittipaki, Zhongguo, Amerika, Ən'gliyə, Fransiyələrnin taxki ixlar buzhangliri Londonda səhbət etküzüp, faxistlar Germaniyisining tajawuzqilik uruxiqə katnaxqan Italiyə, Ruminiyə, Bulqariyə, Wen'griyə, Finlandiyə bilən sülhə xərtnamisi imzalax wə Italiyining mustəmlkilirini bir yaklik kilix məsililirini muhakimə kildi. Amerika, Ən'gliyə, Fransiyə dölətliri jahan'girlik tajawuzqilik siyasitidə qing turup, Ruminiyə, Wen'griyə, Bulqariyelərdə faxizimqə qarxi urux oqəlibə qazanqandin keyin kurulqan həlk həkimiyyitini aqdurup taxlax kəstidə bolup, Sovet ittipaki otturiqə qoyqan əkilgə muwapik təxəbbuslarni rət kılqanliktin, bu ketimki yiqında kelixim hasil kilinmidi.

⑧ Muxu tomdiki «Həzirki həlkərə wəziyət toqrisida birkanqə mөлqər» digən əsərgə qaralsun

GUOMINDANG HÜJUMINING HƏKİKİ SIRI*

(1945-yil 11-ayning 5-küni)

Hezhongshe 3-küni Chongqingdin guomindang zhongyangi təxvikat busining buzhangı Wu Guozhenning “Hökümət bu kətimki uruxta pütünləy mudapiədə turdi” dəp jakaliqanlıqını xuningdək katnaxni əsligə kəltürük qarısı^① digən nimini otturiqə koyqanlıqını həwər kildi. Xinhuashe muhbiri bu toqrilik Zhongguo gongchəndangining bayanatqisidin soal soridi.

Zhongguo gongchəndangining bayanatqisi muhbiriqə mundak didi: Wu Guozhenning “mudapiədə turdi” wahakaza digənlirining həmmisi yaloqan. Guomindang koxunliri armiyimiz qekinip qikkan xərkiy Zhejiang, jənubiy Jiangsu, ottura Ənhuy, jənubiy Ənhuy wə Hunənlərdiki 5 azat rayonni besiwaldi, həlkni halioqanqə dəpsəndə kildi, buning-

* Bu-yoldax Mao Zedong Zhongguo gongchəndangining bayanatqisi namida elan qilqan səhbət. U waqıtta Jiang Jieshi (10-əktəbir keliximi)ni yirtip taxliqan, azat rayonlarqə hujum kilidiqan iqki uruxning kəlimi kündinkün'gə kengiyiwatqan idi.

din baxqa, qalqan azat rayonlarning zor kəpçiligidə, məsilən, Guangdong, Hubey, Henən, ximaliy Jiangsu, ximaliy Ənhuy, Shəndong, Hebeylarda guomindangning muntizim armiyisidin 70 tin artuk shi azat rayonlirimizqə wə bu rayonlarning yekin ətrapidiki jaylarqə kirip, həlkni əzdi, armiyimizgə hujum kildi, yaki hujum kilməqçi boluwatidu. Buning sirtida, azat rayonlirimizqə qarap ilgiriləwatkanliri birkanqə on shiqə yetidu. Bu mudapiədə turqanlik bolamdu? Buning iqidə Zhangdedin ximalqə yürux kilqan bir yənülux qoxundin Həndən rayoniqə hujum kilip barqan 8 shining 2 si iqki uruxka karxi qikip, teqlikni kuwwətlidi, qalqan 6 si (Buning iqidə Amerika qoralliri bilən qoralanqan 3 shi bar) azat rayonlirimizdiki armiyə wə həlk qoqdinix yolida qayturma zərbə bərgəndin keyin ilajsiz koralini taxlidi. Guomindangning bu yənülux qoxunining nuroqun jün'guənliri jümlidin fuzhangguən, jünzhang, fujünzhangliridin birkanqisi hazir azat rayonlar^②da, ular əzlrining nədin kəlgənlighining wə buyruk boyiqə kəndak hujum kilqanliqining pütün həkiki əhwalini ispatlap bərələydu. Bumu mudapiədə turqanlik bolamdu? Henən, Hubey əlkilliridiki azat rayonlirimizning qoxunlirini hazir guomindangning 1-, 5-, 6-urux rayonliridiki qoxunliridin 20 nəqqə shi tət tərəptin qorxiwaldi, Liu Zhi bu rayonlarda "gongchəndangni yokitix" zongzhihuyi bolup turuptu. Əərbiy Henən, ottura

Henən, jənubiy Hubey, xərkiy Hubey, ottura Hubeylardiki azat rayonlirimizning həmmisini guomindang koxunliri besiwelip, haliqiniqə ot koydi, kirqin-qapqun kildi, nətijidə, Li Xiənniən, Wang Shushenglar komandanliqidiki koxunimiz, jaylixixka orun bolmiqanliktin, özini saklap kelix üqün Henən-Hubey qegrisidin bir jay tepip orunlixixka məjbur boldi, xundaktimu guomindang koxunliri ularqa arkisidin koqlap yürüp zərbə bərdi^③. Bunu mudapiədə turqanlik bolamdu? Sənxi, Suyyüən wə Chahar əlkilliridimu xundak boldi. 10-ayning 1-on küni iqidə Yən Xishən 13 shiqə komandanlik kilip, Shangdang azat rayonimizning Xiangyüən, Tunliu digən jayliriqa hujum kilip kirgəndə, xu jaylardiki armiyə wə həlk koqdinix jəngliridə ularni pütünləy koralsizlandurdi, əsirlər arisida jünzhang, shizhanglardinmu heli bar. Ular hazir Təyhang azat rayonimizda, həmmisi tirik, ular əzlrining nədin kəlgənlighining wə buyruk boyiqə kəndak hujum kilqanliqining pütün həkiki əhwaliqa ispat bolalaydu. Yekinda Yən Xishən Chongqingda həwər tarkitip, özining allikəndak hujumlarqa uqriqanliqi wə özining pəkət “mudapiədə turqan”liqi toqrisida türlük yaloqan-yawdak sözlərnı kildi. Yən Xishən, ehtimal, esidin qikirip koyqan bolsa kerək, uning 19-jünining jünzhangı Shi Zebo, wakitlik 46-shisinin shizhangı Guo Rong, wakitlik 49-shisinin shizhangı Zhang Hong, 66-shisinin shizhangı Li

Peyying, 68-shisining shizhangı Guo Tienxing, wakitlik 37-shisining shizhangı Yang Wencay katarlik jiangjünliri^④ hazir bizning azat rayonlirimizda turuwatidu, bu hal Wu Guozhen, Yən Xishənlərnıng wə iqki urux iqwagərqiligini kiliwatkan həmmə əksiyətgilərnıng hərəkəndak yalqan-yawdak səzligə rəddiyə bolalaydu. Fu Zuoyi jiangjüning buyruk boyiqə bizning Suyyüən, Chahar, Rehe əlkilliridiki azat rayonlirimizqə hujum kilqiniqə ikki aydin axti, u Zhangjiakouning bosuqisiqiqə hujum kilip kəlgən, Suyyüəndiki pütkül azat rayoni-mizni wə Chaharning qərbiy kismini besiwəlqan idi. Bumu mudapiədə turoqanlik wə “birinqi ok”ni atmioqanlik bolamdu? Chahar, Suyyüən əlkilliridiki armiyə wə həlkimizmu özini koqdaqka atlinip, kayturma hujum jəngliridə nuroqun jün’guənlər wə əskərlərnı əsir aldi, bu əsirlər əzlrining nədin kəlgənliligə, kəndak hujum kilqanliqiqə wə baxkilarqə ispat bolalaydu^⑤. Hər ketimki koqdinix jəngliridə biz tərəp “basmiqilarnı yokitix”ka dair wə gongchəndangqə karxi nuroqun həjjətlərnı kolqə quxürdi, bu həjjətlərnıng iqidə guomindangning ali dairiliri tərpidin tarkitilqan əmma Wu Guozhen “səpsətə”din baxka nərsə əməs, dəp atiqan «Basmiqilarnı yokitix dəsturi», “basmiqilarnı yokitix” buyruqi^⑥ wə gongchəndangqə karxi baxka həjjətlərmu bar, bu həjjətlər hazir Yən’an’gə kəltürülwəwatidu. Gongchəndangqə karxi bu həjjətlərnıng

həmmisi—guomindang armiyisining azat rayonlarğa hujum kiloanliqining polattək dəlili.

Muhbir Zhongguo gongchəndangi bayanatqisidin yənə: Wu Guozhen otturiqə koyoqan katnaxni əsligə kəltürəx qarisi toqrisida sizning pikringiz kəndak? dəp soridi. Bayanatqi mundak jawap bərdi: Bu, wəziyətəni waktinqə pəsəytip, əzini onxiweləx hilişidinla ibarət, halas. Guomindang dairiliri kəpləp əskər yətkəp, bizning pütkül azat rayonlirimizni huddi kiyandək besip kətməkqi boluwatidu. Ular 9-, 10- aylardiki birkanqə hujumida məqlup boləndin keyin, yengi, tehimu kəng kələmlik hujumni orunlaxturuwatidu. Həlbuki, bundak hujumni tosuxning yəni iqqi uruxni ünümlük halda tosuxning wastiliridin biri ularning tēmüryollarda əskər toxuxiqə yol koymaslik. Bizmu baxkilarqə ohxaxla katnax yollirining qapsan əsligə kəltürüləxini kuwətləymiz, ləkin təslimni kəbul kilix, kərqak kəxunlarni bir yaklik kilix wə azat rayonlar aptonomiyisini əməlgə koyuxtin ibarət 3 məsilə həl kilinixi xərt, xuningdin keyinla katnaxni əsligə kəltürgili bolidu. Aldi bilən katnax məsilisini həl kilip, andin 3 məsilini həl kilix kərəkmü, yaki aldi bilən 3 məsilini həl kilip, andin katnax məsilisini həl kilix kərəkmü? Azat rayon kəxunliri Yapon baskunqiliriqə kərxii 8 yil jəpalik urux kiloan tursa, nimə üqün ularda təslimni kəbul kilix layakiti bolmay, təslimni kəbul kilixkə xunqə yirək jaylardin baxkə

armiyə awarə kilip yətkəp kelinidu? Qorqak koxunlar həlk tərpidin jazalinixka tegixlik tursa, nimə üqün ularning həmmisi “dölət armiyisi” kilip təxkil kilinidu wə nimə üqün ularning azat rayonlarqə hujum kilixioqə kəmanda berilidu? Yərlik aptonomiyə toqrisida «10-əktəbir keliximi»də enik bəlgilimə tursa, shengzhanglarni həlk saylaxni Sun Zhongshən əpəndi allıkaqan təxəbbus kiləqan tursa, yənə nimə üqün əməldarlar həkümət tərpidin əwətilidu? Katnax məsilisini tez həl kilix kerək, yukuridiki 3 qong məsilini bolsa tehimu tez həl kilix kerək. 3 qong məsilini həl kilmay turup, katnaxni əsligə kəltürüxtin səz eqix pəkət iqki uruxni kengəytip wə uzakka sozup, iqki urux kəzoqioquqilarning azat rayonlarni qərək kiliwetix məksidini əməlgə axuruxtinla ibarət. Pütүн məmlikətke kengəygən, həlkkə. demokratiyigə karxi iqki uruxni tezliktə tosux üqün biz munularni təxəbbus kilimiz: 1) həkümətning Huabey, ximaliy Jiāngsu, ximaliy Ənhuy, Huazhonglardiki azat rayonlarqə wə ularning yekin ətrapidiki jaylarqə kirgən təslimni kəbul kiləuqi koxunliri wə hujum kiləqan koxunliri dərhal burunki orniqə qekinsun, azat rayon koxunliri düxmənni təslimini kəbul kilsun wə xəhərlərgə həm katnax yolliriqə orunlaxsun, bəsiwelinəqan azat rayonlar əsligə kəltürülsun; 2) barlık qorqak koxunlar dərhal koralsizlandurulup tarkitiwetilsun, ularning Huabey, ximaliy Jiāngsu wə ximaliy Ənhuydikiliri azat

rayonlarning mäs'ulluqida koralsizlandurulup tarkitiwetilsun; 3) barlik azat rayonlarning hëlk demokratik aptonomiyisi etirap kilinsun, mörkiziy hëkümët täräpidin ämëldar äwätilmisun, «10-öktäbir keliximi»ning bëlghilimiliri ämëlgä axurulsun. Bayanatqi yänä mundak didi: xundak bolöandila, iqki uruxni tosikli bolidu; undak bolmioqanda, iqki uruxni tosux pütünlëy kapalätsiz kalidu. Suyyüen, Shangdang, Hëndänlärdä bolöan 3 ketimlik köqdinix jengidä kolöa qüxürülgän hëjjätlär xuningdäk guomindang dairilirining köplöp äskär yөtkөwatkan wä käng kelämdä hujum kiliwatkan ämiliiy härkiti ularning, katnaxni äsligä költürüx iqki urux üqün ämäs, hëlk üqün, digän nimisigä kilqilik ixän'gili bolmaydiöanliqini toluk ispatlap bärädi. Zhongguo hëlki köp aldanöan, ämdi hërgiz aldanmaydu. Hazeriki mörkiziy mäsilä pütün mämlikät hëlki sөpärwärlikkä kelip, barlik qarilär bilän iqki uruxni tosuxtin ibarät.

Izahlar

① Yapon baskunqiliriqä karxi urux ayaklaxkan wakitta, Zhongguoning temüryollirining köp kismi azat rayonlardiki armiyä wä hëlkning ilkide yaki muhasirisidä idi. Guomindang äksiyätqiliri "katnaxni äsligä költürüx" digän bana bilän muxu katnax yolliridin paydilinip, azat rayonlarni belüp taxlaxkä xuningdäk özining birnөqqө milyön kixilik köxunini Dongbey, Huabey, Huadong wä Huazhonglarqä toxup kelip, azat rayonlarqä hujum kilixkä, qong xөhärlergä qang selixkä urundi.

② 1945- yil 9- ayda, guomindang koxunliri Zhengzhou, Xinxiang tərəptin Beyping-Hənkou təməryolini boylap, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən azat rayoniqa hujum kildi. 10- ayning 3- on küni iqidə uning aldin mangqan 3 jüni Cixiən, Həndən rayonliriqa besip kirdi. Azat rayonlardiki armiyə wə həlkning kəhrimanlarqə ezini koqdap, bir həptə xiddətlik jəng kilixi arqisida, guomindang 11- urux rayonining fusilingzhangguəni wə yengi 8- jüning jünzhangı Gao Shuxün jiangjün öz karimiqidiki yengi 8- jün bilən 1 zongdüy tərkıwıdiki 10 mingdin artuq adəmnı baxlap, Həndən rayonida koqzilang kətirip biz tərəpkə ətı, qalqan 2 jün tarmar bolup qekiniwatkada, armiyimizning muhasirisidə kelip koral taxlıdı. Xu waqıtta məjburi koral taxlıqan yukuri dərijilik jün'guənlər iqidə guomindang 11- urux rayonining fusilingzhangguəni wə 40- jüning jünzhangı Ma Fawu, 40- jüning fujünzhangı Liu Shirong, jüning cənmuozhangı Li Xüdong, fushizhang Liu Shusen katarlik birqanqə kixi bar idi.

③ Yaponiyə təslim bolqandın keyin, guomindang 3 urux rayonidiki 20 nəqqə shi əskiriy küqini yetkəp, Henən, Hubey əlkiliridiki azat rayonlarqə kəng kələmdə besip kirdi. Guomindang 1- urux rayonining silingzhangguəni Hu Zongnən bir kısımlı əskiriy küqi bilən qərbiy ximal tərəptin Long-Həy təməryolining ikki yaqısını boylap xərkkə qarap mengip, qərbiy Henən azat rayoniqa besip kirdi; 5- urux rayonining silingzhangguəni Liu Zhining kısımlıri Beyping-Hənkou təməryolining ikki yaqısını boylap ximaldin jənupka qarap yürüp, ottura Henən, ottura Hubey, xərkiy Hubey azat rayonliriqa besip kirdi; 6- urux rayonining budüyliri jənubiy Hubeydin ximalqə qarap yürüp ularqə maslaxtı. Yukurida eytilqan guomindang koxunlirining kəpi Liu Zhining komandanlıqiada idi. Henən, Hubeydiki azat rayonlarning həlk koxunliri guomindangning besip kirgən koxunliriqa karxi kət'i kürəx kilip, əmiliy küqini saklap kaldı, 1945- yil 10- ayning 3- on küni iqidə Henən, Hubey qəgrısidiki Dahongshən, Tongbəyshən, Zaoyang rayonliriqa yetkəldi, keyin guomindang dawamlıq koqlap kistap kəlqənliktin, yəne Beyping-Hənkou təməryolining xərkidiki Xüənhuadiən rayoniqa yetkəldi.

④ Shangdang zhənyisi toʻqrisida muxu tomdiki «Chongqing tənəni toʻqrisida»ning ② izahioqa qaralsun. Bu yərdə misaləqa elinəqan jün'guənlər Shangdang zhənyisidə jiefangjün tərīpidin əsir elinəqan Yən Xishən koxunlirining yukuri dərijilik jianglingliri.

⑤ Suyyūən əslidə bir əlkə idi, uning əlkə tüzūmi 1954-yil 3-ayning 6-kūni əməldin qaldurulup, uningəqa təwə jaylar Iqki Mongəqul aptonom rayoniəqa koxuwetilgən. Fu Zuoyi jiangjün u qaqda guomindangning 12-urux rayonining silingzhangguəni idi. Uning budūyliri Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux dəwridə Suyyūəning qərbiy kismidiki Wuyūən, Linhe tərəptə turatti. Yaponiyə təslim boləqandin keyin, u buyruk boyiqə Suyyūən, Rehe, Chahar əlkilliridiki azat rayonlarəqa hujum kildi. 1945-yil 8-ayda Guysuy, Jining, Fengzhen xəhərlirini besiwaldi. 9-ayning baxlirida, Xinghe, Shangyi, Wuchuən, Taolin, Xintang, Liangcheng xəhərlirini besiwelip, Chahardiki azat rayonəqa kəng türdə hujum kilip, Zhangjiakouəqa kistap kəldi. Armiyimiz əzini koəqdaqqa atlinip, uni zərbə bilən qekindürdi wə uning nurəqun jün'guən, əskərlirini əsir aldi.

⑥ «Basmiqilarni yokitix dəsturi» 1933-yili Jiang Jieshi tərīpidin tüzūlgən, Zhongguo həlk koxunliriəqa wə inkilawiy genjüdlərgə hujum kilix usulliri məhsus bayan kilingən əksil'inkilawiy kitapqə. 1945-yili Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux ayaklaxkandin keyin, Jiang Jieshi bu kitapqisini kayta besip, guomindang jün'guənlirigə tarkatti wə mundak dəp məhpi buyruk qūxürdi: «Bu kətimki basmiqilarni yokitix həlkning bəht-saaditigə munasiwətlik, Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux waktidiki rohinglar boyiqə, mən tüzgən «Basmiqilarni yokitix dəsturi»əqa binaən, əz karimi-qinglardikilərnə riəqətləndürüp, tirixip jaza yürüxi kilip, wəzi-pənglarni tez orunlanglar. Bu ixta delətkə hizmət kərsətküqilərgə qokum shang berilidu, bu ixni keqiktürüp, uningəqa dəhli yətküzgüqilər qokum qanun boyiqə jazalinidu. Qol astinglardiki basmiqilarni yokitix budūylirining jün'guən, əskərlirini buningdin həwərdar kilip, birliktə əməl qilixinglarni təwsiyə qilimən.»

IJARƏ KEMƏYTIX WƏ IXLƏPQIKIRIX—AZAT RAYONLARNI QOQDAXTIKI IKKI QONG IX*

(1945-yil 11-ayning 7-küni)

1. Guomintang Amerikining yardimi bilən barlik küqini səpərwər kilip, azat rayonlirimizə hujum kiliwatidu. Pütün məmlikət kələmlik iqi urux məw-jut. Partiyimizning nəwəttiki wəzipisi barlik küqni səpərwər kilip, qoqdinix məydanida turup, guomindangning hujumini tarmar kilix, azat rayonlarni qoqdash wə teq wəziyətning wujutka qikixini koləa kəltürüxtin ibarət. Bu məksətkə yetix üqün, azat rayonlardiki dihanlarni ijarə keməytix bilən omum-yüzlük mənəpətkə igə kilix, ixqilar wə baxka əmgəkqi həklərnə ix həkkini layiqida axurux wə təminatni yaxilax bilən mənəpətkə igə kilix; xuning bilən bir wakitta, pomixxiklarəqimu tirikqilik kilix imkaniyiti berix, soda-sanaət kapitalistlirioqimu payda elix imkaniyiti berix; xuningdək kelər yil kəng kələmlik ixləpqikirix hərkitini kanat yaydurup,

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə karatkan yolyoruqi.

axliq wə kündilik turmux buyumliri ixləpqi-kirixini axurup, həlkning turmuxini yahxilax, aqarqilikka uqriqan wə kiyinqilikta qalqanlarqə kutkuzux berix, koxunlarning ehtiyajini təminləx lazim, bular intayin jiddi wəzipə bolup qaldi. Pəqət ijərə keməytix wə ixləpqi-kirixin ibarət muxu ikki qong ixni yahxi ixligəndila, kiyinqiliklarni yənggili, uruxka yardəm bərgili, qəlibə qazanqili bolidu.

2. Hazir uruxning kəlimi nahayiti kəng, nuroqun rəhbiriy yoldaxlar aldinki səptə komandanlik kilix bilən bolup ketip, ijərə keməytixkə wə ixləpqi-kirixka kəngül bələlməywatidu. Xuning üqün, ix təksimati boluxi kerək. Arka səptə qalqan rəhbiriy yoldaxlar aldinki səpkə biwastə yardimi tegidiqan nuroqun hizmətlərnə ixləxtin taxkiri, hərgiz pəytni koldin bərməy, ijərə keməytix wə ixləpqi-kirixin ibarət bu ikki qong ixni orunlaxturuxi kerək. Həmmə azat rayonlarda bolupmu kəng yengi azat rayonlarda, yekinki birnəqqə ay iqidə (kix wə ətiyaz pəsilliridə), bir ketim kəng kələmlik ijərə keməytix hərkitini qozqap, ijərə keməytixni omumyüzlük elip berip, xuning bilən zor kəpqilik dihanlar ammisining inkilawiy kizqinliqini kozqiwetix kerək. Xuning bilən bir wakitta, 1946-yili barlik azat rayonlarning yeza igilik wə sanaət ixləpqi-kirixini yengi tərəkkiyatka erixtürux kerək. Yengi, kəng kələmlik uruxni dəp, ijərə keməytixkə wə ixləpqi-kirixka səl qarimaslik kerək; dəl uning əksiqə,

guomindangning hujumini yengix üqün, ijarə keməytixni wə ixləpşikirixni jiddi elip berix kerək.

3. Ijarining keməytilixi həkümətning iltipati bolmay, bəlki ammiwi kürəxning nətijisi boluxi lazim. Bu—ijarə keməytixning muwəppəkiyətlik yaki muwəppəkiyətsiz boluxining aqkuqi. Ijarə keməytix kürixidə həddidin axuruwetix hədisilirining yüzberixidin saklinix təs, pəkət bu kürəx, həkikətən, kəng ammining anglık kürixi bolsila, bundak həddidin axuruwetix hədisilirini tuquləqandin keyin tüzitiwalsa bolidu. Xu qaəqdila, ammiəqa qüxənqə berip, ularəqa pomixxiklarni hayat kəqürüx imkaniyitigə igə kilix yoli bilən guomindangoqa yardəm bərməydiəqan kilixning dihanlarəqa wə pütün həlkkə paydilik ikənligini bildürgili bolidu. Partiyimizning hazırki fangzheni yəрни musadirə kilix əməs, burunkidəkla ijarini keməytix. Ijarə keməytix dawamida wə ijarə keməytilgəndin keyin, zor kəpçilik dihanlarning dihanlar jəmiyitigə uyuxuxiəqa yardəm berix lazim.

4. Zor kəpçilik ixləpşikarəquqilarni ixləpşikirixta həmkarlixix təxkilatlıriəqa uyuxturux ixləpşikirix hərkitidə ələlibə kazinixning aqkuqi. Həkümətning dihanlarəqa wə kol sanaətqilərgə kərz pul tarkitixi bəkmu zərür tədbir. Dihançilik waktini kəldin bərməslik wə ixka dəhli yətküzüxnə azaytixmu intayin mohim. Həzir, bir tərəptin, həlk küqini uruxka səpər wər kilix üqün, yənə bir tərəptin, imkaniyət-

ning beriqə dihanqilik waktini qoldin berip qoy-
maslik üqün, təngxəx qarisini muhakimə kilix kerək.
Uruxka, hizmətkə wə üginixkə dəhli yətküzməs-
lik xərti astida budüylər, idarilər wə məktəplər
ixləpqikirixka muwapik katnixiwexi lazim, xundak
kiləqandila, turmuxni yaxxiliqili wə həlk üstidiki
selikni yəngillətiki bolidu.

5. Biz birkanqə qong xəhərgə wə nurəun ottura
xəhərgə igə bolduk. Bu xəhərləning igilik ixlirini
baxkurux, sanaət. soda wə pul muamilə ixlirini
rawajlandurux partiyimizning mohim wəzipisi bolup
qaldi. Bu məksət üqün, jəmiyətiki ixlitixkə bolidi-
qan barlik təyyar ihtisaslik kixilərdin paydilinix,
partiyə əzalirini ular bilən həmkarlixixka. ulardin
tehnika wə baxkurux usullirini üginixkə qayil kilix
nahayiti zərür.

6. Partiyə əzalirioqa eytix kerəkki, ular həlk
bilən kət'i billə boluxi, həlkning iktisadiy kiyin-
qiliklirioqa kəngül bəlxüxi kerək, buningda ijarə ke-
məytix wə ixləpqikirixni rawajlandurux tin ibarət
ikki qong ixni həlkning kiyinqiliklirini həl kiliwe-
lixioqa yardəm berixning mohim aqkuqi kilix lazim,
xundak kiləqandila, həlkning həkiki himayisigə igə
bolup, hərkanqə əksiyətqilərləning hujumini yəngə-
ləymiz. Həmmidə burunkidəkla uzakka bərdaxlik
berixni nəzərdə tutux, adəm küqi wə maddi küq-
lərni ayax, həmmə ixta uzakni kəzdə tutux lazim,
xundak kiləqandila, jəzmən qəlibə kazinalaymiz.

AZAT RAYONLAR HIZMITINING 1946-YILLIĞ FANGZHENI*

(1945-yil 12-ayning 15-küni)

Ötkən birkançə ay iqidə, partiyimiz həlkkə rəhbərlik kilip, düxmənlər wə qorqaklarni yokitix həm guomindangning azat rayonlarğa kiləjan hujumini tarmar kilix yolida elip barəjan xiddətlik kü-rəxlərdə uluq qəlibilərgə erixti. Pütün partiyidiki yoldaxlar bir niyəttə küq qikirip, həmmə sahədi-ki hizmətlərdə kəzgə kərünərlik utuklarğa erixti. 1945-yil ayaklixix aldida turidu, 1946-yili azat rayonlarning hizmitidə təwəndiki nuqtılarğa diqqət kilix lazim:

1. Yengi hujumni tarmar kilix. Guomindangning Suyyüən, Sənxi wə jənubiy Hebeydin ibarət 3 yərdə azat rayonlirimizğa kiləjan kəng kələmlik hujumi armiyimiz tərpidin tarmar kilinöandin keyin, u yənə tehimu kəp əskiriy küqini yətkəp, yengi hujum təyyarlawatidu. Mubada guomindangni iqki uruxni tezdin tohtitixka məjbur kilidöjan birər

Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiye iqige karatkan yolyoruqi.

yengi əhwal kərülmisə, 1946-yili ətiyazda bolidioqan jəng jiddi bolidu. Xunga, koqdinix məydanida turup, barliq tirixqanliklar bilən guomindangning hujumini tarmar kilix helimu azat rayonlarning mərkiziy wəzipisi.

2. Gao Shuxünqə hərəkətni qanat yaydurux^①. Guomindangning hujumini tarmar kilix üqün partiyimiz guomindangning hujum kilmakqi bolqan wə hujum kiliwatkan barliq koxunlirida bəlünux pəyda kilix hizmitini elip berixi lazim. Bir tərəptin, armiyimiz guomindang koxunliriqə axkara. kəng kələmlik siyasi təxwikat wə siyasi hujum yürüzüxi, xuning bilən guomindangning iqki uruxka katnixiwatkan koxunlirining kürəx iradisini ajizlaxturuxi lazim. Yənə bir tərəptin, guomindang koxunliri iqidə koqzilang təyyarlap wə uyuxturup, Gao Shuxünqə hərəkətni qanat yaydurup, kəpligən guomindang koxunlirini uruxning jiddi pəytliridə Gao Shuxündin ülgə elip həlk tərəpkə ətöp, iqki uruxka karxi turidioqan, teqlikni kuwwətleydioqan kilix lazim. Bu hizmətni puhta elip berix wə uningdin tez ünüm hasil kilix üqün, jaylar zhongyangning yolyoruqiqə binaən, məhsus orun qurup, kəpləp kadir əwətip, bu hizmətkə pütün ihlasi bilən kirixixi lazim. Jaylardiki rəhbiriy organlar bolsa bu hizmətkə yekindin yetəqçilik kilixi kerək.

3. Hərbi təlim. Azat rayonlarda yezhənjunlər omumən təxkil kilinip boldi, yərlik koxunlarmu

az omos. Hazirki wakitta, asker kopaytixni omu-
men tohtitix kerak, jeng ariliqidiki box wakitlardin
paydilinip, herbi talim elip berixka alahide ahmiyot
berix kerak. Mayli yezhenjun, yerlik koxun we
minbinglarda bolsun, hammerside xundak kilix kerak.
Herbi talimning turi jehette, yenila kariqa etix,
nayziwazlik we shouliudan taxlax katarliklar bo-
yiqe tehnika derijisini osturuxni asas. zhenshu
derijisini osturuxni koxumqe kilix, keqilik uruxni
maxk kilixka alahide ahmiyot berix lazim. Herbi
talim usuli jehette, jun'guenler askerlerge ugitix,
askerler jun'guenlerge ugitix, askerler askerlerge
ugitixtin ibarot ammiwi herbi talim herkitini kanat
yaydurux kerak. 1946- yilda koxunlarning siyasi
hizmitini yaxxilax wezipisini yonimu obdan orunlap,
koxunlarda sakliniwatkan jiaotiaozhuyilik we x-
kilwazlik istillirini tugitip, jun'guenler bilen asker-
lerni ittipaklaxturux, armiye bilen halkni ittipak-
laxturux, dost koxunlar bilen ittipak bolux, duxmen
koxunlarni parqilax uqun xuningdek herbi talim,
teminlex we urux kilix wezipilirining orunlinixini
kapalatlendurux uqun kurax kilix lazim. Jaylardiki
minbinglarni hazirki xaraitka karap yengiwaxtin
texkil kilix lazim. Koxunlarning arka sep teminat
ixlirini yengiwaxtin tertipke selix lazim. Barlik
imkaniyetler bilen jaylarda topqi kisim ham
gongbing kisimlarni kurup qikix we kengaytix
kerak. Herbi maktaplarni dawamlilik eqip, tehnik

hadimlarni tərbiyiləxkə əhmiyyət berix kerək.

4. İjarə keməytix. Zhongyangning 1945-yil 11-ayning 7-künidiki yolyoruqi^② boyiqə jaylar 1946-yili barlik yengi azat rayonlarda kəng kələmlik, ammiwi haraktirlik əmma rəhbərliyi boləjan ijare wə əsümni keməytix hərkitini kəzəqixi xərt. İxqilar-ning ix həkkini layiqəda əstürəx kerək. Kəng amma bu hərket arkilik kəd kətirip wə uyuxup, azat rayonlarning anglik igilirigə aylansun. Yengi azat rayonlarda, əgər muxundak kət'i tədbirlər kərül-misə, amma guomindang bilən gongchəndangning kaysisi yahxi, kaysisi yaman ikənligini ayriwalal-may, ikki partiyə otturisida təwrinip kalidu-də, partiyimizgə kət'i yardəm berip ketəlməydu. Kona azat rayonlarda bolsa ijare wə əsümni keməytix hizmitini kayta təkxürüp, kona azat rayonlarni tehimu mustəhkəmləx kerək.

5. İxləpqikirix. 11-ayning 7-künidiki yolyoruk boyiqə jaylar dərhal həmmiini təl kilip, 1946-yili barlik azat rayonlirimizda omumning wə hususilar-ning ixləpqikirixini kələm wə muwəppəkiyət jəhəttə etkən hərəkəndə yildikidin axuruwetixi lazim. Həlk arisida yüzbərgən qarqax kəyppiyatlinini pəkət ijare keməytix wə ixləpqikirixin ibarət ikki wəzipə əstayidil orunlanəjan wə kəzge kərünərlik muwəp-pəkiyət kəziniləqəndin keyinla tügətikli bolidu. Azat rayonlarning siyasi wə hərbi kürəxlərdə yengixi yaki yengilixi, ahirki hesapta, ijare keməytix wə

ixlöpqikirixtin ibarət ikki qong wəzipining orunlinixi yaki orunlanmasliqioqa baqlik, jaylar buning-qa əsla səl qarimasliqi lazim.

6. Maliyə. Yekinki məzgildiki jiddi hizmətlər munasiwiti bilən eqirlaxkan maliyə seliğini 1946-yilda pılanlik wə baskuqluk halda normal halətkə kəltürük lazim. Həlk iqidə seliği bək eqir bolup kətkənlərning seliğini layiqida yeniklitix lazim. Uzakka bərdaxlik berix üqün jaylar ixlöpqikirixtin ayrılqan hadimlarni özining maliyə küqi yar bərgən qəktin axuruwətməsligi lazim. Əskərlərning kəp əməs, hil boluxi buningdin keyinmu armiyə kurux pirinsiplirining biri bolup kəliweridu. Ixlöpqikirixni rawajlandurux, təminləxnəni kapalətləndürük, mərkəzləxtürük rəhbərlik kilix, tarkak baxkurux, armiyigimu, həlkkimu etiwar berix, omumqimū, hususilarqimū etiwar berix^③ wə ixlöpqikirix bilən iktisat kilixka birdək əhmiyət berix pirinsipliri—helimu maliyə-iktisadiy məsililərnəni həl kilixning muwapik fangzhəni.

7. Həqümətni himayə kilix-həlkni səyüx wə armiyini himayə kilix-Yapon baskunqilirioqa karxi turuwatkan hərbiyərnəning ailə təwəlirogə etiwar berix^④. 1946-yili bu ikki hizmətni ötkən birkanqə yildikidimū yahxirak ixləx lazim. Bu guomindangning hujumini tarmar kilix wə azat rayonlarni mustəhkəmləxtə zor əhmiyətkə igə. Qoxunlarda məsilini hər bir zhihuyyüən wə jəngqining idiyisidə

həl kilip, ularğa həkümətni himayə kilix-həlknı səyüxning mohimliqini təltəküs tonutux kerək. Armiyə tərəp bu ixni yahxi ixlisila, jaylarning armiyə bilən boləqan munasiwiti xuningəğa əgixip qokum yaxhilinidu.

8. Kütquzux. Azat rayonlarda nuroqun apətkə uqriqanlar, kiyinqilikta kaləqanlar, ixsizlar wə yerim ixsizlar bar, ular kütquzuxka bəkmu muhtaj. Bu məsilining həl kilinixining yahxi yaki yaman boluxi hərəkaysi sahəgə nahayiti zor təsir kərsitidu. Kütquzux usuli, həkümət tərpidin kərülgən türlük qarılərdin baxka, əsasən, ammining əzara yardəmlixixigə tayinip həl kilixdin ibarət boluxi kerək. Əzara yardəmlixix bilən bolidiqan bundak kütquzux ixi partiyə wə həkümət tərpidin ammini riqəbətəndürüx yoli bilən uyuxturuluxi kerək.

9. Yərlik kadirlarni asrax. Həzir azat rayonlarning həmmisidə qəttin kelip hər dərjilik rəhbərlik hizmitini ixləwatkan nuroqun kadir bar. Dongbeydiki əlkilərdə bu əhwal bolupmu nahayiti oquq kərünidu. Jaylardiki rəhbiriy organlar qəttin kəlgən bu kadirlarəğa daim tapilap turuxi kerəkki, ular yərlik kadirlarni tolup taxkan kizəqinlik wə yahxi niyət bilən asrisun; yərlik kadirlarni qüxinix, yetixtürüx wə əstürüxnı əzlrining mohim wəzipisi dəp bilsun. Xundak kiloqandila, partiyimiz azat rayonlarda yiltiz tartalaydu. Qəttin kəlgənləarning yərliklərnı kəzğə ilmaslik istili tənkit kilinixi kerək.

10. Həmmidə uzakka bərdaxlik berixni kəzdə tutux. Wəziyət tərəkkiyatining kandak boluxidin kət'i nəzər, partiyimiz həmmidə uzakka bərdaxlik berixni kəzdə tutuxi lazim, xundak kiləqandila, yengilməs orunda turalaydu. Partiyimiz hazirki wakitta, bir tərəptin, azat rayonlarning özini əzi idarə kilix wə özini əzi koqdax məydanida qing turup, guomindangning hujumiqa kət'i karxi turup, azat rayonlar həlkining koloqa kəltürgən miwilirini mustəhkəmləwatidu; yənə bir tərəptin, guomindang rayonlirida əwj eliwatkan demokratik hərəkətlərgə (Kunming okuquqilirining okux taxlix[®]—buning alamiti) yardəm kilix bilən əksiyətqilərnı yitim kaldurup, partiyimizni kəng ittipakqilaroqa igə kilip, partiyimiz təsiridiki milli demokratik birlik-səpni kəngəytwatidu. Xuning bilən bir wakitta, məmlikət boyiqə teqlik wə demokratiyə ornitix üçün kürəx kilix məksididə, partiyimizning wəkillər əmigi partiye-guruhlar wə partiye-guruhsiz kixilərnıng siyasi məslihət kəngixi yiqiniqa katnixix həmdə guomindang bilən yengiwaxtin tənpen ətküzüx aldida turidu. Lekin bu ixta yənə əgri-tokaylik boluxi mümkün. Bizning aldimizda yənə nuroqun kiyinqilik bar, məsilən, yengi rayonlarning, yengi budüylərnıng tehi mustəhkəmlinip kətəlmigənligi, maliyə kiyinqiləqi wə baxkilar. Biz bu kiyinqilik-ləroqa jiddi munasiwəttə bolup, ularnı yengiximiz həmdə hərəkəndak hizmətni orunlaxturuxta, uzakka

bərdaxlik berixni közdə tutup, adəm küqi wə maddi küqlərni tejəp ixlitixkə toluk əhmiyyət beriximiz, muwəppəkiyyət qazinixni tələygə baqlap koyux rohiy həlitidin kattik sakliniximiz kerək.

Yukuridiki 10 ix—1946-yillik bolupmu birinqi yerim yillik hizmətlərdə alahidə əhmiyyət berixkə tegixlik nukta. Jaylardiki yoldaxlarning yukuridiki fangzhenni öz jaylirining əhwaliqə اساسən janlik ixka axuruxi tələp kilinidu. Jaylarda hakimiyət kuruluxi hizmiti, birliksəp hizmiti, partiyining iqı wə sirtida ekim məsililiri tərbiyisini kengəytix hizmiti, azat rayonlarqə yekin xəhərlərdə elip berilidiqan hizmət wə xuningqə ohxax hizmətlərninğ həmmisi mohim, bu həktə bu yərdə kəp səzlənmidi.

Izahlar

① 1945-yil 10-ayning 30-küni, guomindang 11-urux rayonining fusilingzhangguəni Gao Shuxün 1 jün wə 1 zongdüyni baxlap, Həndən iqki urux aldinki sepide koqzilang kətirip biz tərəpkə ötkən idi, buning məmlikət boyiqə təsiri nahayiti qong boldi. Guomindang koxunlirida bəlünux pəyda kilix, guomindang koxunlirini parqilax wə ularning koqzilang kətirip biz tərəpkə ötüxini kolqə kəltürux hizmitini yənimu küqəytix üqün, Zhonggong zhongyang guomindang armiyisigə karita təxwikat hərkitini kanat yaydurux arkilik guomindang armiyisining jün'guənliri wə əskərlirini Gao Shuxün budüyidin ülgə elip, azat rayonlarqə hujum kilixni rət kilixka, iqki urux məydanlirida susluk kilixka, həlk jiefangjüni bilən birləxmə kəngül eqixlarni ötküzüp turuxka wə koqzilang kətirip həlk tərəpkə ötüxkə qakirixni qarar kildi. Bu hərket "Gao Shuxünqə hərket" dəp ataldi.

② Bu muxu tomdiki «Ijarə keməytix wə ixləpqi kirix—azat rayonlarni koqdaqxtiki ikki qong ix» digən əsərni kərsitidu.

③ Bu yərdə eytiləğan “omumqimu, hususilarqimu etiwar berix” digən sözdiki “omum bilən hususi” dölət karhaniliri bilən hususilar karhaniliridin ibarət ikki tərəpni əməs, dölət bilən xəslərdin ibarət ikki tərəpni kərsitidu.

④ “Hökümətni himayə kilix-həlkni səyüx” həlk jiefangjüni-ning xoari. “Armiyini himayə kilix-Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан hərbi lərnig ailə təwəlirigə etiwar berix” azat rayonlardiki partiyə, həkümət organliri, ammiwi təxkilatlar wə həlk ammisining xoari. Bu xoar keyin “armiyini himayə kilix-aile təwəlirigə etiwar berix” yəni həlk jiefangjünini himayə kilix-inkilawiy hərbi lərnig ailə təwəlirigə etiwar berix dəp əzgərtildi.

⑤ 1945- yil 11- ayning 25- küni kəqtə Yünnən əlkisining mərkizi Kunming xəhridiki ali wə ottura məktəplərnig 6 mingdin artuq oququqisi Xinən birləxmə daxüesidə iqi uruxka qarxi turux yüzisidin ekim məsililiri boyiqə kəqki yiqin etküzwatqanda, guomindang əksiyətqiliri əskər əwətip, yiqin məydanini korxiwelip, kiqik top, jiguanqiang wə miltiklardin oq qikardi həmdə məktəp ətrapida hərbi halət yürgüzüp, oqutquqi wə oququqilarning öylirigə kaytixini təqip kildi. Xuning bilən həmmə məktəplərnig oququqiliri birlixip oqux taxlidi. Guomindang əksiyətqiliri 12- ayning 1- küni Xinən birləxmə daxüesining bina-siqə, shifən xüeyüən'gə nurqun əskər wə ixpiyonlarni əwətti, ular bu ikki jayqə shouliudən taxlap, 4 adəmni oltürdi wə 10 nəqqə adəmni yaridar kildi. Bu qanlik wəqə, adəttə, “1- dikabir pajiesi” dəp atilidu.

DONGBEYDA MUSTƏHKƏM GENJÜDİLƏR KURUX TOOIRISIDA*

(1945-yil 12-ayning 28-küni)

1. Partiyimizning hozirki wakitta Dongbeydiki wəzipisi genjüdi kurux, xərkiy Manjuriyə, ximaliy Manjuriyə wə qərbiy Manjuriyidə mustəhkəm hərbi-siyasi genjüdilər kurux^①. Bundak genjüdilərnı kurux asan ix əməs, buning üçün muxəkkətlik kürəxlərnı baxtin kəqürüxkə toqra kelidu. Bundak genjüdilərnı kuruxka 3-4 yil wakıt kərək. Lekin 1946-yili bir yil iqidə, genjüdi bərpa kilixning dəslepki wə asalik hizmətlirini orunlap bolux lazim.

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning Zhonggong zhongyang Dongbeyjüsige bərgən yolyoruqi. Sovet ittipaki Yaponiyige karxi urux elan kilip, Sovet kızil armiyisi Dongbeyqa kirkəndin keyin, Zhonggong zhongyang wə Zhongguo hək jiefangjüni Dongbeyqa dərhal kəpligən kadir wə budüylərnı əwətip, Dongbey hək qə rəhbərlik kilip, Yapon karakqilirining wə kərqak Manjuriyə hakimiyitining kalduklirini yokitix, wə tən hainlirini süpürüp taxlax, basmiqilarnı tügıtix wə hər dərıjilik yərlik demokratik həkümlərnı kurux ıxlrını elip bardi. Lekin bu qaqda, pütən Dongbeyni yalquz

Undak kilmisak, ayak besip turalmay keliximiz mumkin.

2. Hazir belgilop koyux kerakki, bundak genjüdi kurulidioqan jaylar guomindang besiwaloqan yaki besiwalidioqan qong xehərlər wə oqol katnax yolliri bolmasliqi lazim, hazirki xaraitta undak kilqli bolmaydu. Xuningdək guomindang besiwaloqan qong xəhər wə oqol katnax yolliri ətrapidiki jaylarmu bolmasliqi lazim. Qünki guomindang qong xəhər wə oqol katnax yollirini igəlliwaloqan ikən, u əzigə nahayiti yekin jaylarda mustəhkəm genjüdi kuruximizə qə yol qoymaydu. Bundak jaylarda partiyimiz puhta ix elip berip, hərbi jəhəttə birinqi mudapiə səplirini kuruxi lazim, ularni hərgiz asanliqə taxlap koyuxka bolmaydu. Lekin, bundak jaylar bizning mustəhkəm genjüdiyimiz bolmastin, bəlki ikki partiyə otturisdiki partizan rayoni bolidu. Xuning üqün, mustəhkəm genjüdi kurulidioqan jaylar guomindang-

igiliwelix niyitidə qing turqan guomindang əksiyətqiliri Amerika jahan'girligining yardimi astida, dengiz, kurukluk wə hawa yolliri arkilik Dongbeyə qə köplöp əskər toxudi həm həlk jiefangjüni azat kilə qan Shənəyguən, Jinzhouə ohxax mohim jaylarni besiwaldi. Dongbeyda jiddi kürəxning bolidioqanliqi mukərrərlixip qalə qan idi, roxənki, bu kürəx pütün məmlikət wəziyitidə alahidə zor əhmiyətkə igə idi. Yoldax Mao Zedong Zhonggong zhongyang üqün təyyarlioqan bu yolyorukta, Dongbeyda bolidioqan kürəxning japalikliqini aldin kerdı həm də ammini əstayidil səpərwər kilix, mustəhkəm genjüdi ku-

ning ixʻqaliyət mərkizidin yirakrak xəhər wə kəng yezilar boluxi kerək. Küqni orunlaxturup, pütün partiyini xu nixanoqa qarap ilgiriləxkə baxlax üqün hazır bundak jaylarni bəlgiləp koyux kerək.

3. Mustəhkəm genjüdi kurulidioqan jaylarni bəlgiləp wə küqni orunlaxturup bolqandin keyin, xundakla armiyimiz san jəhəttin zor dərijidə kəpəy-gəndin keyin, partiyimizning Dongbeydiki hizmiti-ning eqirlik mərkizi ammiwi hizmət bolidu. Həmmə kadiraroqa qüxəndürüx lazimki, guomintang Dongbeyda birər məzgil partiyimizdin küqlük bolup turidu, əgər biz ammini kürəxkə kozoqax, ammining məsililirini həl kilip berix wə həmmidə ammiqa tayinixni nəzərdə tutmisak, xuningdək barlik küqni səpərwər kilip, inqikə ammiwi hizmət bilən xuqul-linip, bir yil iqidə, hususən yekinki birnəqqə aylık jiddi pəyttə dəslepki wə ixənqlik asas kuruwalmi-sak, u halda, biz Dongbeyda yitim halqa qüxüp qalimiz, mustəhkəm genjüdilərnı kuralmaymiz, guo-

rux, pəydin-pəy küq toplax, kəlgüsidə qayturma hujuməqa etüx üqün Dongbeyda hizmətning eqirlik mərkizini guomintangning ixʻqaliyət mərkizidin yirakrak xəhər wə kəng yezilar tərəpkə koyuxni waktida otturiqa koydi, bu "qong yolni kaldurup, ikki kasnakni ixʻqal kilix" digenlik bolidu. Dangzhongyang wə yoldax Mao Zedongning bu toqra fangzhenini yoldax Lin Biao baxqiliqidiki Dongbeyjü ünümlük əməlgə axurdi, xuning bilən, aridin 3 yil etüp, 1948-yil 11-ayda pütün Dongbeyni azat kilixtək uluk qəlibə kolqa kəltürüldi.

mindangning hujumini yengəlməyimiz, bəlkə nahayiti qong kiyinqiliklarğa həttə məqlubiyətkə uqriximiz mümkün; əksiqə, əgər ammiqə qing tayansak, barlik kiyinqilikni yengip, kədəmmu-kədəm öz məksidimizgə yetələyimiz. Ammiwi hizmətning məzmunı həkni səpərwər kılıp, wətən hainliridin hesap elix kürixini, ijarə keməytix wə ix həkkini axurux hərkitini, ixləpqikirix hərkitini elip berixtin ibarət. Bu kürəxlərdə hər hil ammiwi təxkilatlarnı uyuxturux, partiyə hexinlirini kurux, ammining qorallıq küqlirini wujutka költürüx wə həlk hakimiyitini kurux, ammining kürixini tezlik bilən iktisadiy kürəxtin siyasi kürəxkə kətirix, ammini genjüdlərnin quruluş ixliriqə katnaxturux kerək. Yekinda Rehe shengwey qıkarqan ammini kürəxkə kəzqax toqrisidiki yolyoruk^②ni Dongbeyda qollinixka bolıdu. Partiyimiz Dongbey həlkiqə kəzgə qelikkudək maddi mənəpət yətküzüxi lazim, xundak kılqandıla, amma bizni himayə kılıp, guomindangning hujumiqə karxi turıdu. Undak kilmioqanda, amma guomindang bilən gongchəndangning kaysisi yahxi, kaysisi yaman ikənliginı enik ayriwalalmay, birər məzgil guomindangning aldəmqlilik təxwikatini kobul kılıp kelixi həttə partiyimizgə karxi turuxi, buning bilən biz üqün Dongbeyda intayin biəp wəziyət pəyda bolup kelixi mümkün.

4. Partiyimizning hazir Dongbeyda zhuguən jəhəttə bir kiyinqiliqi bar. U xuningdin ibarətki,

kəpligən kadir wə koxunlar Dongbeyoqa yengidin bardi, yər xaraiti wə həlk əhwali bilən tonux əməs. Kadirlar qong xəhərləning elinmioqanliqioqa narazi bolmakta, ammini kozoqap genjüdi kuruxtin ibarət bu japalik hizməttə bitakət bolmakta. Bu əhwallar-ning həmmisi nəwəttiki wəziyətke wə partiyining wəzipilirigə zit kelidu. Sirttin kəlgən barlik kadirlarqa təkxürüx-tətkik kilixka əhmiyət berix, yər xaraiti wə həlk əhwali bilən obdan tonuxux toqrisida həm Dongbey həlki bilən iqkoyun-taxkoyun bolup ketixkə bəl baqlax, həlk ammisi iqidin kəpləp aktiplar wə kadirlarni yetixtürüx toqrisida kayta-kayta tərbiyə berix lazim. Kadirlarqa qüxəndürüx kerəkki, qong xəhərlər wə katnax yolliri guomindangning kolida boləan təkdidimu, Dongbey wəziyiti yənila biz üqün paydilik. Biz pəkət ammini kozoqax, genjüdi kurux idiyisini barlik kadirlar wə jəngqilərgiqə omumlaxturalaydioqan, barlik küqni səpərwər kilip, genjüdi kurux yolidiki uluk kürəxlərgə tez kirixələydioqanla bolsak, Dongbeyda wə Reheda ayak besip turalaymiz həmdə muəyyənleşkən qəlibigə erixələymiz. Kadirlarqa xuni eytix kerəkki, guomindangning küqini hərgiz təwən qaoqlaxka bolmaydu, xuningdək guomindangni xərkiy Manjuriyə wə ximaliy Manjuriyigə hujum kilidu döp, japalik hizmətlərnə ketikinip ixliməydioqan kəyppiyatlarni tuqdurup koyuxkimu bolmaydu. Bunday qüxənqilərnə berixtə, əlwəttə, kadirlarni, guo-

mindangning küqi qaltis qong ikən, guomindangning hujumini tarmar kilqili bolmaydikən, dəydiqan hessiyatka kəltürüp koymaslik kerək. Xuni kərsitip etüx kerəkki, guomindang Dongbeyda qongkur, təxkillik asaska igə əməs, uning hujumini tarmar kilqili bolidu, bu partiyimizgə genjüdi kurux imkaniyitini beridu. Lekin, guomindang koxunliri hazir Rehe-Liaoning qegrisiqə hujum kilivatidu, əgər ular zərbigə uqrimisa, uzak etməy xərkiy Manjuriyə wə ximaliy Manjuriyigə hujum kilidu. Xuning üqün, partiyimizdiki həmməylən bəlni məhkəm baqlap, əng japalik hizmətlərnə ixləp, ammini tez kəzoqap, genjüdlər kurup, qərbiy Manjuriyə wə Rehelarda guomindangning hujumini kət'i, pilanlik türdə tarmar kilixi kerək. Xərkiy Manjuriyə wə ximaliy Manjuriyidə bolsa guomindangning hujumini tarmar kilixning xərt-xaraitlirini tezdin hazirlax lazim. Kadirlar arisidiki əzi japa-muxəkkətkə qidap kürəx kilmay wə kan-tər akkuzmay turup, kütülmigən onguxluklukka yəlinix, qələibə kəzinixni tələygə baqlap koyux rohiy halitini pak-pakiz süpürüp taxlax kerək.

5. Tez arida qərbiy Manjuriyə, xərkiy Manjuriyə wə ximaliy Manjuriyidə jünqü wə jünfenqülərnə ayrix, armiyini yəzhənjün wə yərlik koxunlarəqa ayrix. Jaylarni mustəhkəmləp, yəzhənjün'gə maslixip guomindangning hujumini tarmar kilix üqün, muntizim armiyining heli kəp kışimini jünfen-

qülərgə bөлüp, ularni ammini kəzoqax, basmiqilarni yokitix, hakimiyət kurux, partizanlar düyi. minbing wə ziweyjünlərnə uyuxturux ixliri bilən xuqullandurux lazim. Barlik koxunlarning mukim jayi həm wəzipisi boluxi kerək, xundak boləqandila, həlk bilən tez birlixip, mustəhkəm genjüdilər kuroqili bolidu.

6. Bu kətim armiyimizdin Dongbey wə Reheqa kirkənlər 100 ming kixidin axidu, uning üstigə, yengidin koxuloqanlar 200 ming kixidin axidu, ular yənə dawamlıq kəpəygüsi. Buningəqa partiya wə həkümət hadimlerini koxkanda, bir yil iqidə 400 mingdin exixi mümkin. Ixləpqikirixtin ayriloqan xunqə kəp adəmnə pəkət Dongbey həlkioqila tayinip təminləxnə hərgiz uzakka dawam kilduroqili bolmaydu, bundak kilix nahayiti hətərlək. Xuning üqün, toplixip həkət kilidioqan wə zor urux wəzipilirini üstigə aloqan yezhən bingtuənlərdin baxka barlik budüylər wə organlar jəng wə hizmətning box wakitlirida ixləpqikirix bilən xuqullinixi lazim. 1946-yilni hərgiz box ətküzüwətməslik lazim, bu ixni Dongbey boyiqə dərhal pılanlax kerək.

7. Dongbeyda ixqilar wə ziyalilarning həkət yөнүlүxining genjüdilər kuruximizəqa, kəlgüsi qəlibilərnə koləqa kəltürүximizgə boləqan munasiwiti intayin zor. Xuning üqün, partiyimiz qong xəhərlər wə qol katnax yollirida elip berilidioqan hizmətlərgə hususən ixqilar wə ziyalilarnə koləqa kəltürүxkə

toluk əhmiyyət berixi lazim. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning dəslepki məzgilidə partiyimizning ixqilar wə ziyalilarning genjüdilərgə kelixini koləqə kəltürüxkə əhmiyyət berixining yetərsiz boləqanliqini közdə tutup, bu kətim Dongbeydiki partiye təkki-latliri guomintang ixqal kilip turəqan rayonlardiki yər asti hizmətlərgə əhmiyyət bərgəndin taxkiri, ixqilar wə ziyalilarni koxunlarəqə wə genjüdilərninğ türlük kuruluş ixliriqə katnixixkə imkaniyətning beriqə jəlp kilixi kerək.

Izahlar

① Xərkiy Manjuriyə genjüdisi Zhongguo Changchun tēmüryolining Shenyangdin Changchunəqiqə boləqan kismining xərkiidiki Jilin, Xi'ən, Əntu, Yənji, Dunhua katarlik jaylarni kərsitidu. Ximaliy Manjuriyə genjüdisi Harbin, Mudənjiang, Bey'ən, Jiamus katarlik jaylarni kərsitidu. Əərbiy Manjuriyə genjüdisi Zhongguo Changchun tēmüryolining Shenyangdin Changchunəqiqə boləqan kismining qərbiidiki Qiqihar, Taoən, Kəylu, Fuxin, Zhengjiatun, Fuyü katarlik jaylarni kərsitidu. Buningdin baxkə, partiyimiz yənə jənubiy Manjuriyidimu genjüdi kurdi. Jənubiy Manjuriyə Zhongguo Changchun tēmüryolining Shenyangdin Dalien'gigə boləqan kismining xərkiidiki Əndong, Zhuanghe, Tonghua, Linjiang, Qingyüənlərninğ wə Shenyangning qərbiy jənubidiki Liaozhong katarlik jaylarni kərsitidu. Jənubiy Manjuriyidə düxmən'gə karxi kürəxning kət'i dawamlaxturuluximu Dongbey genjüdilirining kuruluşida möhim rol oynidi.

② Bu 1945-yil 12-ayda Zhongguo gongchəndangi Rehe əlki-lik weyyüənhuyi qikərqən «Ammini kəzəqax toqrisidiki yolyoruk» ni kərsitidu. Bu yolyorukta mundaq kərsitilgen: Ammini wətən hainliri, ixpiyonlar üstidin xikayət kilix wə ulardin intikəm

elixka kozoxaxtin ibarət hesap elix hərkiti—hazirki wakitta ammini kozoxaxning mərkiziy halkisi, muxu hərket arkilik ammining aktipliqini jari kildurux, ammining ijtimai, siyasi və iktisadiy jəhətlərdiki ornini yukuri ketirix, ixqilar uyuxmisi, dihanlar jəmiyiti və baxka ammiwi təxkilatlarni uyuxturux xuningdək bu hərket ayaklaxkanda, ijarini və əsümni keməytixin ibarət ammiwi hərketkə etüxkə hazirlik kərx lazim. Xəhərlərdə ammini kozoxiqanda, əng awal ixqilarni kozoxap, wətən hainliridin və ixpiyonlardin hesap elix hərkitidə ularni xiənfenglik və rəhbərlik rol oynaydiqan kilix lazim. Bu yolyorukta xəhərlərnə baxkuruxning bir yürux qarilirini üginiwelix, həlk küqini asrax və həmmidə uzakni kəzdə tutuxning lazimliqimu kərsitilgən.

HAZIRKI HƏLKƏRA WƏZİYƏT TOOIRISIDA BIRKƏNQƏ MƏLQƏR*

(1946- yil 4- ay)

1. Dunyadiki əksiyətqi küqlər, həkikətən, üqinqi dunya uruxioğa təyyarlik kiliwatidu, urux həwpı məwjut. Lekin, dunya həlkining demokratik küqliri dunyadiki əksiyətqi küqlərdin exip kətti həmdə aləqə karap tərəkki kiliwatidu, ular urux həwpini yengixi lazim wə jəzmən yengələydu. Xuning üqün, Amerika, Ən'gliyə, Fransiyilərnning Sovet ittipaki bilən boləqan munasiwiti məsilisi ya murəssəgə kelix, ya buzulux məsilisi əməs, bəlki ya baldurrak murəs-

* Bu həjjət xu wəqittiki həlkəra wəziyətkə boləqan bir hil ümitsiz məlqərgə karitip yeziləqan. 1946- yil ətiyazda, Amerika baxqiliqidiki jəhən'gırlar wə hərəkəysi əllər əksiyətqiliri Sovet ittipakiqə, kommunistimqə, həlkə kərxı hərkitini künsanap jiddiləxtürüp, "Amerika bilən Sovet ittipaki otturisida jəzmən urux bolidu", "Üqinqi dunya uruxi qəqum partlaydu" dəp dawrang saldi. Bundak əhwalda, xu wəqıttı, bəzi yoldaxlar jəhən'gırlarning küqini tolimu yukuri, həlkning küqini tolimu təwən məlqərligəqkə, Amerika jəhən'gırligidin wə yengı dunya uruxining partlixidin qorqkəqkə, Amerika wə Jiang Jieshi

səgə kelix, ya keyinrək murəssəgə kelix məsilisi. Murəssəgə kelix digəndə, teq yol bilən kengixix arkilik keliximgə kelix közdə tutulidu. Baldurrak ya keyinrək digəndə, birnəqqə yil yaki on nəqqə yil yaki uningdinmu uzak wakıt közdə tutulidu.

2. Yukurida eytiloqan bundak murəssə, həmmə həlkara məsililərdə bolidu, digənlik əməs. Buning Amerika, Ən'gliyə, Fransiyilərdə əksiyətqilər dawamlıq həkümranlik kiliwatkan xaraitta boluxi mümkün əməs. Bundak murəssə birkanqə məsilidə jümlidin bəzi mohim məsililərdə bolidu, digənliktur. Lekin, bundak murəssə köz aldimizdiki kiska məzgil iqidə anqə kəp bolmaydu. Amerika, Ən'gliyə, Fransiyilərnıng Sovet ittipaki bilən boləjan soda munasiwiti bolsa kengiyix imkaniyitigə igə.

3. Amerika, Ən'gliyə, Fransiyilər bilən Sovet ittipaki otturisdiki bundak murəssə pəkət pütın dunyadiki barlik demokratik küqlərning Amerika,

əksiyətqilirining qorallik hujumi aldida ajizlik kilip, əksil'inkilawiy uruxka inkilawiy urux bilən kət'i karxi turuxka jür'ət kilalmidi. Yoldax Mao Zedong bu həjjetə bundak hata idiyilərgə karxi turdi. Yoldax Mao Zedong, dunyadiki həlk küqliri dunyadiki əksiyətqi küqlərgə karxi kət'i wə ünümlük kürəx elip barsila, yengi dunya uruxi həwpini yənggili bolidu, dəp kərsətti; xuning bilən billə, jahan'gir dələtlər bilən sotsiyalistik dələtlər bəzibir murəssələrgə kelixi mümkün, lekin bundak murəssə "kapitalizim dunyasidiki hərəkaysi əllər həklirining xu munasiwət bilən ez məmlikətliri iqidə murəssəlixixini tələp

Ən'gliyə, Fransiyə əksiyətqi küqlirigə karxi elip baroqan kət'i wə ünümlük kürəxlirining nətijisila boluxi mümkin. Bundak murəssə kapitalizim dunyasidiki hərəkaysi əllər həklirining xu munasiwət bilən öz məmlikətliri iqidə murəssəlixixini tələp kilmaydu. Hərəkaysi əllər həkliri ohxax bolmioqan əhwaloqa karap, ohxax bolmioqan kürəxləni elip beriweridu. Əksiyətqi küqlərning həlkning demokratik küqlirigə karatqan pirinsipi yokitalaydioqanlirini qokum yokitix, hazirqə yokitalmaydioqanlirini kəlgüsidə yokitix. Bundak əhwalni közdə tutup, həlkning demokratik küqlirimu əksiyətqi küqlərgə karita ənə xundak pirinsipni kollinixi kerək.

kilmaydu", "Hərəkaysi əllər həkliri ohxax bolmioqan əhwaloqa karap, ohxax bolmioqan kürəxləni elip beriweridu" dəpmu kərsətti. Bu həjjət u wakitta elan kilinmiqan, uni pəkət dangzhongyangdiki bir kisim rəhbiriy yoldaxlar koldin-qolqa ətküzüp oqup qikkən idi. Bu həjjət Zhonggong zhongyangning 1947-yil 12-aydiki yiqinida besip tarkitildi. Yiqinqa katnaxqan yoldaxlar bu həjjətning məzmunioqa birdək qoxulqanliqtin, keyin uning toluk tekisti Zhonggong zhongyang 1948-yil 1-ayda tarkatqan «Zhongyangning 1947-yil dikabir yiqinida qarar kilinqan ixlar toərisidiki ukturux»qa kirgüzüldi.

JIANG JIESHINING HÜJUMINI KOVIDINIX URUXI BILƏN TARMAR KILAYLI*

(1946-yil 7-ayning 20-küni)

1. Jiang Jieshi urux tohtitix keliximi^①ni buzup, siyasi məslihət kengixi yiqinining qararliri^②ni buzup, Dongbeyda bizning Siping, Changchun katarlik jaylirimizni besiwaloqandin keyin, hazır

* Bu—yoldax Mao Zedong tayyarloqan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə karatqan yolyoruqi. Jiang Jieshi 1945-yili qixta «10-ektəbir keliximi»ni yirtip taxliqan bolsimu, lekin xu wakitta, omumyüzlük iqki urux qilixka tehi tayyarlik qilip bolmiqan, اساسən, nurqunliqan guomindang armiyisini iqki uruxning aldinki səplirigə tehi toxup bolmiqan idi. Xunga, 1946-yil 1-ayda guomindang həkümiti pütün məmlikət həkining teqlik və demokratiyigə bolqan təliwining besimi astida Zhongguo gongchəndangi və baxqa demokratik partiya-guruhlar katnaxqan siyasi məslihət kengixi yiqinini qakirixka məjbur boldi, bu yiqinda teqlik və demokratiyigə paydilik bir qatar qararlar maqullandi həmdə 1-ayning 10-küni urux tohtitix buyruqi elan qilindi. Jiang Jieshi siyasi məslihət kengixi yiqinining qararliriqə və urux tohtitix buyruqiqa əməl qilixni halimidi. 1946-yilning birinqi yerimida, guomindang armiyisi birmunqə jaylarda azat rayonlarqə dawamlıq hüjum kildi, ularning Dongbeydiki hüjuminin qəlimi

Huadong, Huabeydimu bizgə kəng türdə hujum kiliwatidu, kəlgüsidə Dongbeyoqa yənə hujum kili-ximu mümkin. Koqdinix uruxida Jiang Jieshining hujumi üzül-kesil tarmar kilingandin keyinla, Zhongguo həlki teqlikni əsligə költürələydu.

2. Partiyimiz wə armiyimiz Jiang Jieshining hujumini tarmar kilip, teqlikni koləqa költürüx üqün həmmə təyyarliklarni kərməktə. Jiang Jieshi Amerikining yardimigə igə boluwatkan bolsimu, lekin kixilərnin kəngli uningəqa mayil əməs, əskərlirinin rohi təwən, iktisadiy əhwali kiyin. Biz qət'əlnin yardimigə igə bolmisakmu, lekin kixilərnin kəngli bizgə mayil, jəngqilirimizning rohi

tehimu kəng boldi, xuning bilən guənneyda kiqik urux kilix, guənweydə qong urux kilix wəziyiti xəkilləndi. Xuning bilən bir waqıtta, Amerika intayin zor küq bilən guomintang armiyisini toxudi wə qorallandurdi. 1946- yil 6- ayning ahiriqə kəlgəndə, Jiang Jieshi wə uning hojayini Amerika, təyyarlik toluk boldi, 3 aydin 6 ayqıqə boləqan waqit iqidə pütün həlk jiefangjünini yoqatkili bolidu, dəp hesablap, 6- ayning 26- küni Zhongyüən azat rayoniqə kəng türdə qorxap hujum kildi, xuningdin baxlap azat rayonlarqə omumyüzlük hujum kozoqidi. 7- aydin 9- ayqə qədər guomintang armiyisi ilgir-ahir bolup Jiangsu-Ənhuy azat rayoni, Shəndong azat rayoni, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən azat rayoni, Sənxi-Chahar-Hebey azat rayoni wə Sənxi-Suyyüən azat rayoniqə kəng türdə hujum kildi. 10- ayda Dongbey azat rayoniqə yənə bir qətim kəng kələmlik hujum kozoqidi. Xuning bilən bir waqıtta qong qoxun bilən Shənxi-Gənsu-Ningxia azat rayonini dawamlıq qorxap turdi. Pütün məmlikət kələmlik

üstün, iktisadiy jəhəttə amalimiz bar. Xunga, Jiang Jieshini yengələymiz. Buningə pütün partiyidə toluk ixəng boluxi kerək.

3. Jiang Jieshini yengixtiki urux usulimiz, omu-mən, yündongzhən. Xuning üçün, birkanqə jay wə birkanqə xəhərnı waktinqə taxlap qikix mukərrər bolupla qalmastin, bəlki zərür. Birkanqə jay wə birkanqə xəhərnı waktinqə taxlap qikix əng ahirki qəlibini qolə qəltürüx üçün bolidu, bundak kil-mioqanda, əng ahirki qəlibini qolə qəltürgili bol-maydu. Bu nuqtini pütün partiyigə wə barlik azat rayonlardiki həlkkə qüxəndürüp, həmmi rohiy təyyarlıkka igə kilix kerək.

iqki urux partliqan qaqda, guomindangning azat rayon-larə qə hujum kilix üçün ixlətkən əskiriy küqi jəmi 193 lü (shi) muntizim armiyə bolup, təhminən 1 milyon 600 ming kixigə yetətti, bu uning omumi əskiriy küqi bolə qan 248 lü (shi) yəni 2 milyon kixilik muntizim armiyisining 80 pirsəntini təkil kilatti. Azat rayonlardiki armiyə wə həlk dangzhongyangning wə zhongyangjü, fenjülərnıng rəhbərligidə Jiang Jieshi armiyisining hujumiə qəhrımanlik bilən zərbə bərdi. Xu qaqda azat rayonlarda jəmi 6 qong urux rayoni bar idi. Bu 6 urux rayoni wə bu rayonlarda urux qilə qan həlk jiefangjünliri: Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən azat rayoni, bu yərdə urux qilə qanlar Liu Bocheng, Deng Xiaoping katarlik yoldaxlar rəhbərligidiki həlk jiefangjüni; Huadong azat rayoni (Shəndong azat rayoni wə Jiangsu-Ənhuy azat rayonini öz iqigə ali-du), bu yərdə urux qilə qanlar Chen Yi, Su Yü, Tən Zhen-lin katarlik yoldaxlar rəhbərligidiki həlk jiefangjüni; Dongbey azat rayoni, bu yərdə urux qilə qanlar Lin Biao,

4. Jiang Jieshining hüjumi tarmar kilix üqün həlk ammisi bilən ziq həmkarlixix wə koləja kəltürüxkə bolidiqan həmmə kixini koləja kəltürüx kerək. Yezilarda, bir tərəptin, yər məsilisini kət'i həl kilix, yallanma dihan. kəmbəqəl dihanlarəja qing tayinix, ottura dihanlar bilən ittipaklixix; yənə bir tərəptin, yər məsilisini həl kilixka kirixkəndə adəttiki bay dihanlarni wə ottura. kiqiq pomixxiklarni wətən hainliri, tuhao-lieshenlar wə zomigərlərdin pərk etix lazim. Wətən hainliri, tuhao-lieshenlar wə zomigərlərgə kattikrak bolux, bay dihanlar wə ottura. kiqiq pomixxiklarəja

Luo Ronghüən katarlik yoldaxlar rəhbərligidiki həlk jie-fangjüni; Sənxi-Chahar-Hebey azat rayoni, bu yərdə urux kiləjanlar Nie Rongzhen katarlik yoldaxlar rəhbərligidiki həlk jie-fangjüni; Sənxi-Suyyüən azat rayoni, bu yərdə urux kiləjanlar He Long katarlik yoldaxlar rəhbərligidiki həlk jie-fangjüni; Zhongyüən azat rayoni, bu yərdə urux kiləjanlar Li Xiənniən, Zheng Weysən katarlik yoldaxlar rəhbərligidiki həlk jie-fangjüni idi. Xu qaqda, həlk jie-fangjüning omumi əskiriy küqi təhminən 1 milyon 200 ming kixi bolup, düxmənning əskiriy küqigə qarışanda san jəhəttin təwən orunda turatti. Həlk jie-fangjüni yoldax Mao Zedong tüzüp qikқан urux kilix fangzhenini toqra ijrə kilip, besip kirgən düxmən'gə üzlüksiz halda küqlük zərbə bərdi. 8 ayqə wəkit iqidə, düxmənning muntizim armiyisidin 66 lüni, buningəja qəyri muntizim armiyisini koxkanda, jəmi 710 mingdin artuq adimini yəkatkəndin keyin, düxmənning omumyüzlük hüjumi tohtatti. Arkidinla həlk jie-fangjüni zhənlüelik kayturma hüjumi pəydin-pəy baxliwətti.

kəngrək bolux kerək. Yər məsilisi həl boləjan barlik jaylarda az sandiki əksiyətqilərdin baxka pütүн pomixxiklar sinipioqa karita əmdi yumxak pozitsiyə tutux kerək. Duxmən unsurlarni azaytip, azat rayonlarni mustəhkəmləx üçün, turmuxta kiynilip qaləjan barlik pomixxiklarəqa yardəm berix, keqip kətkən pomixxiklarni kaytip kelixkə ündəp, ularəqa turmux kəqürüx imkaniyiti berix kerək. Xəhərlərdə, ixqilar sinipi, uxxak burzuaziyə wə barlik tərəkkipərwərlər bilən ittipaklxəkəndin taxkiri, barlik ariliktikilər bilənmü ittipaklixixka əhmiyət berip, əksiyətqilərnə yitim kaldurux kerək. Guomindang armiyisi iqidə, iqki uruxka qarxi turux ehtimali boləjan həmmə kixini koləqa kəltürüp, uruxhumar unsurlarni yitim kaldurux kerək.

5. Jiang Jieshining hujumini tarmar kilix üçün uzakka bərdaxlik berixni kəzdə tutux lazim. Adəm küqi wə maddi bayliklərdin nahayiti tejəxlik bilən paydilini, israpqiliktin kattik sakliniximiz lazim. Jaylarda yüzbərgən hiyanətqilik hadisilərnəni təkxürüx wə tüzitix lazim. Tirixip ixləpqi kirip, barlik kündilik turmux buyumlari bilən, əng awal axlik wə rəht bilən pütünləy əzimizni əzimiz təminləydiqan boluximiz lazim. Omumyüzlük kiwəz terixni, həmmə aililərdə yip igirixni wə həmmə kəntlərdə rəht tokuxni təxəbbus kilix lazim. Buni hətta Dongbeydimu təxəbbus kilixka kirixix lazim. Maliyətəminat jəhəttə, koqdinix uruxining maddi ehtiya-

jini qanduruximiz, xuning bilən bir wakitta, həlk üstidiki selikni burunkidin yeniklitip, azat rayon-lirimizdiki həlk gərqə urux xaraitida yaxawatkan bolsimu, ularning turmuxini yaxxilinix imkaniyitigə igə kiliximiz lazim. Kiskisi, Jiang Jieshining həmmidə qət'əllərgə tayinixining pütünləy əksiqə, biz həmmidə öz küqimizgə tayinip ix kərüp, yengilməs orunda turimiz. Jiang Jieshi həkümranlik kilip turəjan rayonlardiki yukurida hiyanətqilik, qiriklik əwj aləjan, təwəndə bolsa həlk kün kəqürəlməydiəjan bolup kaləjan əhwalning pütünləy əksiqə, biz japaəja qidap kürəx kilimiz wə armiyigimu, həlkkimu etiwar berimiz. Bundak əhwalda biz qokum ələlibə kəzinimiz.

6. Bizning aldimizda kiyinqiliklar məwjut, lekin bu kiyinqiliklarni yengələymiz wə yengiximiz lazim. Pütүн partiyidiki yoldaxlar wə barlik azat rayonlardiki armiyə bilən həlk birdək ittipaklixip, Jiang Jieshining hujumini üzül-kesil tarmar kilip, mustəkil, teq wə demokratik yengi Zhongguo quruxi lazim.

Izahlar

① «Urux tohtitix keliximi» 1946-yil 1-ayning 10-küni Zhongguo gongchəndangi wəkilliri bilən Jiang Jieshi guomindang həkūmitining wəkilliri otturisida birliktə tüzülgən hərbi tokunuxlarni tohtitix toqrisidiki kelixim. Bu keliximdə, ikki tərəp kəxunliri 1-ayning 13-küni yerim keqidin baxlap öz orunlirida

hərbi hərəkətni tohtitixi lazim, döp bəlgilən'gən idi. Lekin Jiang Jieshi, əmiliyəttə, bu urux tohtitix keliximidin qong uruxni orunlaxturuxning pərdisi süpitidə paydilini, urux tohtitix buyruqini qüxürüx bilən billə, guomindang armiyisigə "zhənlüelik möhim orunlarni besiwelix"ni buyrudi, arkidinla yənə armiyisini üzlüksiz yətkəp, azat rayonlarqə hujum kildi. 7-ayqə kəlgəndə, Jiang Jieshi urux tohtitix keliximini oquktin-oquq yirtip taxlap, azat rayonlarqə omumyüzlük hujum kəzəqidi.

② "Siyasi məslihət kengixi yiqini" guomindang, gongchəndang wə baxka partiyə-guruhların gəmdə partiyə-guruhsiz kixilərnin gəkilliri 1946- yil 1-ayning 10- künidin 31- künigiqə Chongqingda ətküzgən yiqin. Bu yiqinda 5 qərar məkullanqan idi. 1) Həqümətnin təxkiliy məsilisi toqrisidiki kelixim. Bu keliximdə munular bəlgilən'gən: "Guominzhengfuning təxkiliy qanuniqə tüzitix kirgüzülüp, guominzhengfu weyyüənhuyi toluklinidu". Guominzhengfu weyyüənlirining sani kəpəytilidu; "Guominzhengfu weyyüənlirini guominzhengfu zhuxisi Zhongguo guomindangining iqi wə sirtidiki kixilərdin təyinləydu", "Guominzhengfu zhuxisi partiyə-guruhların gəkiliridin guominzhengfu weyyüənlirini təyinləxni təklip qilqanda, partiyə-guruhlar isimlik kərsitidu, lekin zhuxi kəbul kərmigəndə, partiyə-guruhlar baxka kixi kərsitidu"; "Guominzhengfu zhuxisi partiyə-guruhsiz kixilərnin guominzhengfu weyyüənligigə təyinləxni təklip qilqanda, əgər saylanqanların gəqtin bir qismi kərsitilgən kixilərgə qarxilik kərsətsə, zhuxi qayta oylinip kərup, baxqisini təyinləydu". "Guominzhengfu weyyüənliri sanining yerimi guomindang hadimliridin bolidu, qalqan yerimi baxka partiyə-guruhlar wə jəmiyət mətiwərliridin bolidu". Guominzhengfu weyyüənhuyi "həqümətnin ali dələt ixliri orgini" bolidu, döp chouxiang qəlda bəlgiləngən, uning həkuki qanun qikirix pirinsipliri, məmuri ixlarni yolqə qoyux fangzhənliri, hərbi-məmuri ixlarning zor tədbirliri, maliyə pilanliri, yüsünlərnin həm guominzhengfu zhuxisi tapxurqan ixlarni muzakirə qilix wə qərar qilixtin ibarət bolidu, döp bəlgilən'gən; xuning bilən billə, guominzhengfu zhuxisiqə bolsa nahayiti zor həkuklar yəni təyinləx həkuki, qərarlarni nisbi

haldada rät kilix wə jiddi tædbir körüx hokukı berilgän. Yänə guominzhengfu “xingzhengyüänining hazir bar buliri wə weyyüän-huyilirining hëmdə qurmakçı bolqan buguänbusining zhengwu weyyüänliri omumi sanining 7 yaki 8 igə guomindangning sirtidiki kixilər tækliplä kilinidu” döp bəlgilän’gän. 2) Teq yol bilän dölät qurux ganglingi. Bu gangling «Omumi pirinsip», «Həlk hokukı», «Siyasi», «Hərbi ixlar», «Taxki ixlar», «İktisat wə maliyə», «Maarip wə mədiniyät», «Urux jarahätlirini saqaytix wə uruxtin keyinki kutkuzux ixliri», «Muhajirlar ixliri»din ibarät 9 bapni öz iqigə alidu. «Omumi pirinsip» bəbida: pütün məmlikättiki partiya-guruhlar “birdäk ittihaklixi, birlikkə kəlgän, ärkin wə demokratik yengi Zhongguo kuridu”; “Siyasini demokratiyiläxtürüx, armiyini dölät ihtiyariqa ötküzüx wə partiya-guruhlarni täng hokukluk, kanuniy kilix” yolqa koyulidu; “Siyasi majralar siyasi usul bilän həl kilinip, məmlikätning teq tərəkki kilixi təmin etilidu” döp bəlgilän’gän. «Həlk hokukı» bəbida: “Həlkning tən, idiyə, din, etikät, söz, mətbuat, yiqin ötküzüx, təxkilatlarqa uyuxux, makan tutux, kəqüx wə həwərlixix ärkinligigə həkiki kapalät berilidu”, “Ədliyə wə saqı organliridin baxka hərəkəndäk organ yaki xəhsning həlkni kolqa elix, sorak kilix wə jazalax hərəkətliri kattik mən’i kilinidu, buningqa hilaplik kilquqilar jazalinidu” döp bəlgilän’gän. «Siyasi» bəbida: “Hər dərjilik məmuri aparatlar tərtipkə selinidu, hokuk wə məs’uliyät birlikkə kəltürülidu həm enik ajritilidu, barlik kerəksiz organlar əməldin qaldurulidu, məmuri rəsmiyətlər addilaxturulidu, katlamlar boyiqə məs’ul bolux əməlgə koyulidu”; “Hizmətning həddisidin qikalaydiqan hadimlar kapalətkə igə kilinidu, adəm ixlitixtə guruhliriqa qarimay, qabiliyiti wə salahiyyiti ölqəm kilinidu, üstiləp hizmət ötəx wə öz adəmlirini hizmətkə tartix mən’i kilinidu”; “Təptix tüzümi ijra kilinip, hiyanətqilər kattik jazalinidu, həlkning ärkin ərz-xikayət kilixiqə asanlik tuqdurup berilidu”; “Jaylarning özini əzi idarə kilixi paal yolqa koyulidu, təwəndin yukuriqa bolidiqan omumi saylam yürgüzülidu”; “Mərkəz bilän jaylarning hokuk dairisi jəhəttə jünqüənzhuyi kollinilidu, jaylar xu yərnig xaraitiqa

uyğun tədbirlərni kollinalaydu, ləkin əlkə wə nahiyilər elan kiləqan qanun-kaidilər mərkəzning əmir-pərmanliri bilən tokunux kəlməsligi xərt" dəp bəlgilən'gən. «Hərbi ixlar» babida: "Armiyə tüzümi dölət mudariyə ehtiyajıqə uyğunlaxturulidu, armiyə tüzümi demokratik siyasi tüzümgə wə dölət əhwaliqə qarap islah kəlinidu, armiyə bilən partiyə ajritilidu, armiyə bilən həlk ayrim-ayrim idarə kəlinidu, hərbi təlim-tərbiyə yaxxilinidu, qoral-yaraqar toluklinidu, kadrlar ixliri wə maliyə tüzümliri mukəmməlləxtürülidu, xuning bilən zamanıwı dölət armiyisi qurulidu"; "Pütün məmlikəttiki koxunlar armiyini tərtipkə selix pilani boyıqə həkiki sūrəttə ihqamlaxturulidu" dəp bəlgilən'gən. «İqtisat wə maliyə» babida: "Guənliào kapitalning tərəkkiyati tosulidu, əmədarlarıning əz həkuki wə ornidin paydilinip, hayankəxlik kilix, longduənlik kilix, bajdin keqix, ətkəsqilik kilix, həkümət pulini ixlitiwelix wə katnax qoralliridin kanunsiz paydilinix ixliri kattik mən'i kəlinidu"; "İjarə wə əsüm keməytilidu, ijarigə alquqılarning dawamlıq terix həkuki muhəpizət kəlinidu, ijarə töləx kapalətləndürülidu, yeza igilik kərz puli kəpəytilidu, jazanihorluk bilən xiliwelix kattik mən'i kəlinidu, xuning bilən dihanlar turmuxi yaxxilinidu; yər kanuni ijrə kəlinip, 'Yər teriquqining yeri bolsun' digən məksət ixkə axurulidu"; "Əmgək kanuni əməlgə koyulup, əmgək xaraiti yaxxilinidu"; "Maliyə ixliri axkara tutulidu. Yüsuən, jüesüən tüzümi yolqə koyulidu, qikim kışkartilidu, kirim-qikim təngpunglaxturulidu, mərkəz bilən jaylarıning maliyisi ajritilidu, kəqəz pul azaytilidu, pul tüzümi mukimlaxturulidu həm iqi-taxki kəzrləning əkillik kilidiqan organlar nazarət kəlidu"; "Baj tüzümi islah kəlinip, eqir seliklar wə kanunsiz alwənglar tüptin tügtilidu" dəp bəlgilən'gən. «Maarip wə mədiniyət» babida: «İlmıy ixlar ərkinligi təmin etilidu, məktəp məmuriyitigə diniy etikət wə siyasi idiyə bilən arilixkə bolmaydu"; "Dölət yüsüənıdə maarip wə mədiniyət ixliri hirajitining nisbiti kəpəytilidu"; "Urux waktıdā yolqə koyulqan ahbarat, mətbuat, kino, tiyatir wə poqta-tilgirap ixlirini təkxürux qarisi əməldin qaldurulidu" dəp bəlgilən'gən. 3) Guomindahuy məsilisi toqrisidiki keli-

xim. Bu keliximda, guomindahuy wəkilliri iqida “partiyə-guruhlarning wə jəmiyət mətiwərlirining wəkillirigə 700 kixi qoxulidu”, “1-nəwətlik guomindahuyning hizmət hokuki asasiy qanun tüzüxtin ibarət bolidu” dəp bəlgilən’gən. 4) Asasiy qanun layihisi məsilisi toqrisidiki kelixim. Bu keliximda, asasiy qanun layihisini təkxürüx weyyüenhuyi uyuxturulup, guomindangning asasiy qanun layihisigə tüzitix kirküzüldü, dəp bəlgilən’gən; xuningdək asasiy qanun layihisigə tüzitix kirküzüx pırinsipliri bəlgilən’gən. Guomindahuy wə həkümət aparatlirining hizmət hokuki toqrisida pırinsiplik bəlgilimilər bəlgilən’gəndin taxkiri, “yərlik məmuri tüzüm” wə “həlkning hokuki həm məjburiyiti” toqrisidiki bəlgilimilər alahidə bəlgilən’gən. “Yərlik məmuri tüzüm” toqrisida “Əlkə yərlik aptonomiyining ali birligi bolidu”; “Əlkə bilən mərkəzning hokuk dairisining bəlünüxi jünqüənzhuoyi boyiqə bəlgilinidu”; “Shengzhangni həlk saylaydu”; “Əlkidə əlkə asasiy kanuni tüzüldü, ləkin u dələt asasiy kanuni bilən tokunuxmasliqı xərt” dəp bəlgilən’gən. “Həlkning hokuki həm məjburiyiti” toqrisida, “Demokratik əllər həkliri bəhrimən boluxqa tegixlik ərkinlik wə hokuklar asasiy qanun bilən təmin etilixi, qanunsız halda dəhli-təruz kilinmasliqı kerək”; “Həlk ərkinligini qanun bilən bəlgiləxkə toqra kəlgəndə, qəkləxni məqsət kilməstin, ərkinlikni qoqdax rohini kəzdə tutux lazim”; “Əmgək məjburiyiti asasiy qanunda bəlgilənməstin, aptonomiyə qanunida bəlgilinixi kerək”; “Bəlgilik jayda toplixip olturaklaxkan az sanlik millətləarning aptonomiyə hokuki təmin etilixi lazim” dəp bəlgilən’gən. 5) Hərbi ixlar məsilisi toqrisidiki kelixim. Bu keliximda, “Armiyə tüzümi dəlitimizning demokratik siyasi tüzümigə wə dələt əhwaliqa qarap islah kilinidu”; “Əskərlikkə qakirix tüzümi yaxhilinidu”; “Qoxunlarning təlim-tərbiyisi armiyə qurux pırinsipi boyiqə elip berilidu, u əbidi partiyə-guruhlar xitongi wə xəhsi munasiwətləarning sirtida turidu”; “Armiyə bilən partiyə ajritilidu”; “Hərəkəndə partiyə-guruh wə xəhsning qoxunlardin siyasi kürəxning qorali süpitidə paydilinixiqə bolmaydu”; “Armiyə bilən həlk ayrim-ayrim idarə kilinidu”, “Armiyidə hizmət kiliwatқан hərbiyələarning məmuri əməlni qoxumqə ətixigə bolmaydu” dəp bəlgilən’gən.

gilən'gən. Guomintang armiyisini və azat rayonlar armiyisini özgərtip təxkil kılıx toqrisida, "3 kixilik hərbi ixlar guruppisi Zhongguo gongchəndangi armiyisini özgərtip təxkil kılıx qarisini əsli pılan boyiqə tezdin məslihət bilən bəlgiləp qikiq, özgərtip təxkil kılıxni tamamlaydu"; guomintang armiyisi "jünzhengbu tüzgən pılan boyiqə əzining 90 shisini özgərtip təxkil kılıxni mümkün qədər tezrək, 6 ay iqidə orunlap bolidu"; "Yukuridiki ikki türlük özgərtip təxkil kılıx tamamlanqandin keyin, pütün məmlikəttiki barlik qoxunlar bir tutax həlda özgərtip təxkil kılıxni, 50 yaki 60 shiqə kəltürüldü" dəp bəlgilən'gən. Siyasi məslihət kengixi yiqinining bu keliximliri ohxax bolmiqan dərijidə həlk üçün paydilik, Jiang Jieshining əksiyətqil həkümranliqi üçün paydisiz idi. Jiang Jieshi, bir tərəptin, bu keliximlərdin paydilinip teqlik aldamqiliqi elip berix qərizidə bu keliximlərnə etirap kılqanliqini bildürdi; yənə bir tərəptin, urux kılıxkə jiddi təyyarlik kılıp, pütün məmlikət kələmlik iqki urux qozqiməkqi boldi. Siyasi məslihət kengixi yiqinining bu keliximliri uzak etməylə Jiang Jieshi tərpidin bir-birləp yirtip taxlandi.

AMERIKA MUHBIRI ANNA LUIZA STRONG BILƏN SƏHBƏT*

(1946- yil 8- ay)

Strongning soali: Sizqə, Zhongguo məsilisining yekin keləqəktə siyasi yol bilən, teq yol bilən həl boluxidin ümit barmu?

Mao Zedongning jawawi: Bu Amerika həkūmiti-ning pozitsiyisigə baqlıq. Əgər Amerika həlki Jiang Jieshining iqqi urux kilixioğa yardəm beriwatқан Amerika əksiyətqilirining kolini tutuwalsa, teqliktin ümit bar.

* Bu—yoldax Mao Zedong ikkinqi dunya uruxi ayaklixip uzak ətəy, həlkara wəziyət wə iqqi wəziyət toqrisi-
da bayan qiləan nahayiti məhim bir səhbət. Yoldax Mao Zedong bu səhbəttə “Barlıq əksiyətqilərninğ həmmisi kəqəz yolwas” digən məxhur mulahizini otturiqə koydi. Bu mulahizə həlkimizni idiyə jəhəttin qorallandurdi, həlkimizning qəlibigə bolqan ixənqini küqəytti, həlk azatlıq uruxida intayin uluq rol oynidi. Leninning jahan-girlikni “lay putluq diwə”, “kuruk jaza” dəp qarinqiniqə ohxax, yoldax Mao Zedong jahan’girlik wə barlıq əksi-yətqilərnini kəqəz yolwas dəp qaridi, bularning həmmisi ularning mahiyitigə qarap eytilqan. Bu—inkilawiy həlk-ning tūp zhənluelik idiyisi. Ikkinqi iqqi inkilawiy urux dəwridin buyan, yoldax Mao Zedong inkilapqilarning zhənlue jəhəttə wə omumilikta dūxmənni mənsitməsligi,

Soal: Əgər Amerika berip bolqan yardimidin baxka yənə yardım bərmisə^①, u halda Jiang Jieshi yənə kanqə wakıt uruxalar?

Jawap: Bir yildin artukrak.

Soal: Jiang Jieshining iktisadiy jəhəttin xunqə wakıt qidaxlık berəlixı mümkinmu?

Jawap: Mümkin.

Soal: Əgər Amerika buningdin keyin Jiang Jieshiqə yənə heqkandak yardım bərməydiqanlıqını eytsıqu?

Jawap: Həzır tehi Amerika həkümiti bilən Jiang Jieshida uruxni kiska muddət iqidə tohtitixni kəzligən birər arzuning barlıqını kərsitidiqan heqkan-

ular bilən kürəx kilixkə jür'ət kilixi, qələibini kolqa kəltürükə jür'ət kilixi kerəkligini; xuning bilən billə, zhənsu jəhəttə, celüe jəhəttə, hər bir kismənlikte, hər bir konkirit kürəx məsilisidə, düxmən'gə jiddi karap, ehtiyatqan pozitsiyidə boluxi, kürəx sən'itigə əhmiyyət berixi, ohxax bolmiqan zaman, makan wə xərt-xaraitkə karap, muwapıq kürəx xəkillirini qollinixi, xuning bilən düxmənni kədəmmu-kədəm yitim kalduruxi wə yokitixi kerəkligini kəp ketim kərsətkən idi. 1958- yil 12- ayning 1- künü yoldax Mao Zedong Zhonggong zhongyang zhengzhijüsining Wuchang yiqinida mundak kərsətti: "Dunya-diki xəy'ilərninğ həmmisidə ikki yaklimilik (yəni karımu-karxilik birlik kanuni) bolqınıqə ohxax, jahan'girlik wə barlık əksiyətqilərdimu ikki yaklimilik bar, ular jing yolwas həm kəqəz yolwas. Tarihta kuldarlar sinipi, feodal pomixxiklar sinipi wə burzuaziyə həkümranlık hokukıqə igə boluxtin ilgiri wə həkümranlık hokukıqə igə bolqandın keyinki bir məzgil iqidə, kətirənggü

dağ alamət körülgini yok.

Soal: Gongchəndang kaŋqə waƙit qidaxlik berələr?

Jawap: Bizning öz arzuymiz boyiqə eytkanda, bir künmu uruxkumiz yok. Əmma wəziyət bizni uruxuxka məjbur kilidikən, biz ahiriqiqə uruxalaymiz.

Soal: Əgər Amerika həlki, gongchəndang nimə üqün urux kilidikən, dəp sorap ƙalsa, nimə dəp jawap berixim kerək?

Jawap: Qünki Jiang Jieshi Zhongguo həlkini ƙir-maƙqi, həlk yaxax üqün özini ƙoƣdixi lazim. Buni Amerika həlki qüxinələydu.

rohluƙ idi, inkilapqi idi, ilqar idi, jing yolwas idi. Uningdin keyinki bir məzgil iqidə, bu siniplarning ƙarimu-ƙarxi tərifi bolqan ƙullar sinipi, dihanlar sinipi wə puroletariyat pəydin-pəy zorayqanliktin həmdə ularqə ƙarxi kürəx ƙilqanliktin wə bu kürəxni barqansiri ƙü-qəytkənliktin, ular pəydin-pəy əzlrining əks tərifiqə əz-girip, əksiyətkilərgə, ƙalak kixilərgə, ƙəqəz yolwaska aylinip, ahir həlk tərifidin aqduruldi, yaki aqdurulidu. Əksiyətki, ƙalak, qirik siniplarda həlkning həl ƙilqəq kürəxlirigə duqƙəlgəndimu yənə xundaƙ ikki yaƙlimilik bolidu. Bir tərəptin, ular jing yolwas, adəm yəydu, milyonlap, on milyonlap adəm yəydu. Həlkning kürəx ixliri japa-muxəƙƙəttə ƙalqan dəwrde nurqun əgri-toƙay yol pəyda bolidu. Zhongguo həlki jahan'girlik, feodalizm wə guənliao kapitalizimning Zhongguodiki həkümranliqini yokitix üqün, 100 yildin ƙəprək waƙit sərp ƙilip, təhminən nəqqə on milyonqə kixini ƙurban berip, andin 1949-yildiki qəlibini ƙolqə ƙəltürdi. Ƙaranglar, bu nimilər

Soal: Amerikining Sovet ittifikasiya qarxi urux kilixi mumkinmu, siz buningqa qandak qaraysiz?

Jawap: Sovet ittifikasiya qarxi urux toqrisidiki taxwikat ikki taropni oz iqigə alidu. Bir taroptin, Amerika jahan'girligi, hakikatən, Sovet ittifikasiya qarxi urux tayyarlawatidu, hazir Sovet ittifikasiya qarxi urux toqrisida boluwatqan taxwikat wə Sovet ittifikasiya qarxi baxqa taxwikatlar Sovet ittifikasiya qarxi uruxning siyasi tayyarliqi. Yəne bir taroptin, bundak taxwikatlar Amerika əksiyətqiliri hazir Amerika jahan'girligi biwastə duqkeliwatqan nuroqun əmiliy ziddiyətlərni yepix uqun pəyda kiləqan tütək pərdə. Bu ziddiyətlər Amerika əksiyət-

tirik yolwas, təmür yolwas, jing yolwas əməsmikən? Lekin ular ahir kəqəz yolwas, əlük yolwas, doufu yolwaska aylinip kaldı. Bu—tarixiy paket. Kixilər bularnı kərmigən wə anglimiqanmidi? Minglap, tımənləp tursa! Minglap, tımənləp tursa! Xunga, tıp mahiyəttin qarıqanda, uzak muddəttin qarıqanda, zhənlüə jəhəttin qarıqanda, jahan'girlik wə barlik əksiyətqilərnin həmmisinı əyni boyiqə kəqəz yolwas dəp qarax kerək. Bizning zhənlüelik idiyimiz muxu nuqta اساسida tiklinidu. Yəne bir taroptin, ular yəne tirik, təmür, jing yolwas, ular adam yəydu. Bizning cəluelik idiyimiz wə zhənsuluk idiyimiz muxu nuqta اساسida tiklinidu." Zhənlüə jəhəttə duxmənni mənsitməslik, zhənsu jəhəttə duxmən'gə jiddi qaraxning zərurlügi məsilisi toqrisida muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Zhongguo inkilawiy uruxining zhənlüə məsilisi»ning 5-bap 6-bəlumigə wə muxu tomdiki «Partiyinin hazirki siyasitidiki birqanqə mohim məsilə toqrisida»ning 1-kisimiya qaralsun.

qiliri bilən Amerika həlki otturisdiki ziddiyət, xuningdək Amerika jahan'girligi bilən baxka kapitalistik əllər həm mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllər otturisdiki ziddiyətlər. Amerikining Sovet ittipakioğa qarxi urux xoarining hazirki əmiliy əhmiyiti Amerika həkini ezix wə kapitalizim dunyasiğa özining tajawuzqilik təsirini kengəytxtin ibarət. Sizgə məlum, Gitler wə uning həmrasi Yapon jünfaliri, uzak bir məzgil, Sovet ittipakioğa qarxi turux xoarini öz elidiki həkni kul kilix wə baxka məmlikətlərgə tajawuz kilixning banisi kilip kəlgən idi. Hazir Amerika əksiyətqilirining kiliwatkinimu huddi xundak boluwatidu.

Amerika əksiyətqiliri urux kozoxax üqün aldi bilən Amerika həkioğə hujum kilixi kerək. Ular Amerika həkioğə hujum kilixka kirixti, Amerika ixqiliri wə demokratlirini siyasi, iktisadiy jəhətlərdin eziwatidu, Amerikida faxizimni yolğa qoymaqqi boluwatidu. Amerika həlki kozqilip, Amerika əksiyətqilirining hujumioğa qarxi turuxi kerək. Mən ularning xundak kilidiqanliqioğa ixinimən.

Amerika bilən Sovet ittipakini nahayiti kəng yərlər ajritip turidu, bu yərlərdə Yawropa, Asiya, Afrika kit'əlidiki nuroqun kapitalistik əllər wə mustəmlikə, yerim mustəmlikə əllər bar. Amerika əksiyətqiliri muxu əllərnə boysunduruwalmay turup, Sovet ittipakioğa hujum kilixtin eqiz aqalmaydu. Hazir Amerika Teq okyanda Ən'gliyining etmüxtiki

barlik təsir dairiliridinmu kəp yərlərnə öz qanggiliqə eliwaldi, u Yaponiyini, Zhongguoning guomindang həkümranliqidiki kismini, Chaoxiənnəng yerimini wə Teq okyanəng jənubini öz qanggilida tutup turmakta; u ottura wə jənubiy Amerika kit'əsini allıkaqan öz qanggiliqə eliwaləqan; u yənə pütün Britaniyə diguosini wə qərbiy Yawropani öz qanggiliqə eliwelix koyida boluwatidu. Amerika hər hil banilar bilən nuroqun əllərdə kəng kələmlik hərbi orunlaxturuxlarni elip beriwatidu, hərbi jidilərnə kuruwatidu. Amerika əksiyətqiliri əzlrinəng dunyanəng hərkaysi jaylirida kuroqan wə kurmakqi boləqan barlik hərbi jidilirini Sovet ittəpakioqə karxi turuxka karitiləqan diyixməktə. Durus, bu hərbi jidilər Sovet ittəpakioqə karitiləqan. Əmma, hazir Amerikinəng tajawuzioqə həmmidin awal uqrawatkanlar Sovet ittəpaki əməs, bəlki hərbi jidilər kuruwəqan əxu əllər. İxinimənki, uzak ətməy, bu əllər əzlrini həkikətən eziwatkan kim, Sovet ittəpakimu, yaki Amerikimu, buni tonuwalidu. Amerika əksiyətqiliri əzlrinəng pütün dunya həlkinəng qarxiliqi iqidə kaləqanliqini ahir bir kün bilip kalidu.

Əlwəttə, mən, Amerika əksiyətqiliri Sovet ittəpakioqə hujum kilix niyitidə əməs, diməkqi əməsmən. Sovet ittəpaki—dunya teqliqinəng koqdiqəqisi, Amerika əksiyətqilirinəng dunyawı zorawanlik ornitixioqə toskun bolidəqan kudrətlik amil, Sovet ittəpaki bar ikən, Amerika wə dunya əksiyətqilirinəng kara

niyətliri hərgiz əməlgə axmaydu. Xuning üçün, Amerika əksiyətqiliri Sovet ittihakini adəttin taxkiri oq kəridu, bu sotsiyalistik dələtni yokitixni rastla hiyal kilidu. Əmma hazir, ikkinqi dunya uruxi ayaklixip uzak ətmişən wakitta, Amerika əksiyətqilirining Amerika-Sovet uruxini munqiwala kattik dawrang bilən təkiltəp, ala-topilang kətirixi kixilərnini ularning həkiki məksidini bilixkə məjbur kildi. Baya ularning məksidi Sovet ittihakioqa qarxi turux xoari astida Amerika ixqiliri wə demokratlirioqa oqaljirlarqə hujum kilix wə Amerika öz təsirini qətkə kengəyitixtə dūyxiang kiləqan əllərnin həmmisini Amerikining bekindisioqa aylandurux ikən. Meningqə, Amerika həkki wə Amerika tajawuzining təhdidigə uqriqan barlik əllər həkkliri ittihaklixip, Amerika əksiyətqilirining wə ularning xu əllərdiki oqalqilirining hujumlirioqa qarxi turuxi kərək. Pəkət muxu kürəx oqəlibə qazansa, üqinqi dunya uruxidin saklanqili bolidu, bolmisa, saklanqili bolmaydu.

Soal: Bu nahayiti yahxi qūxəndürūx boldi. Əmma Amerika atom bombisi ixlətsiqu? Əgər Amerika Islandiyidiki, Chongsheng arilidiki wə Zhongguodiki jidiliridin Sovet ittihakini bombardiman kilsiqu?

Jawap: Atom bombisi Amerika əksiyətqiliri kixilərnini kərkutidioqan kəqəz yolwas, u karimakka kərkunqluk bolsimu, əmiliyətə, heqbir kərkunqluk əməs. Əlwəttə, atom bombisi kəng kələmdə kirəqin kilidioqan bir hil koral, əmma uruxning oqalibiyiti

yaki mƆqlubiyitini bir-ikki yengi xƆkildiki qoral ƆmƆs, bƆlki hƆlk bƆlgilƆydu.

Barlik ƆksiyƆtqilƆrning hƆmmisi kƆƆƆz yolwas. KarimakƆa, ƆksiyƆtqilƆrning Ɔlpazi kƆrkunqluk, Ɔmma, ƆmiliyƆttƆ, ularning unqiwala kƆqi yok. MƆsiligƆ yirakni kƆzdƆ tutux nuktiinƆziridin kariƆqanda, hƆkiki kudrƆtlik kƆq ƆksiyƆtqilƆrdƆ ƆmƆs, bƆlki hƆlktƆ. 1917-yildiki RosiyƆ fewral inkilawiqiƆ RosiyidƆ zadi kaysi tƆrƆp hƆkiki kƆq-kuwwƆtkƆ igƆ idi? KƆrƆnƆxididini kariƆqanda, xu qaqdiki qar padixa kƆq-kuwwƆtkƆ igƆ idi; Ɔmma fewral inkilawining borini qar padixani uqurup kƆtti. Ahirki hesapta Rosiyining kƆq-kuwwiti ixqi-dihan-ƆskƆrlƆr soveti tƆripidƆ boldi. Qar padixa kƆƆƆz yolwas bolup qikti, halas. Gitlerni kixilƆr nahayiti kƆqlƆk dƆp kariƆqan ƆmƆsmidi? Ɔmma tarih uning kƆƆƆz yolwas ikƆnligini ispatlidi. Mussulinimu xundak boldi, Yapon jahan'girligimu xundak boldi. ƆksiyƆ, Sovet ittipakining wƆ hƆrkaysi ƆllƆrdiki demokratiyini wƆ Ɔrkinlikni sƆyidiƆqan hƆlkning kƆq-kuwwiti bolsa kixilƆrning mƆlqƆrliginidin kƆp kudrƆtlik bolup qikti.

Jiang Jieshi wƆ uni kƆlloquqi Amerika ƆksiyƆtqilirimu kƆƆƆz yolwas. Amerika jahan'girligi tilƆqa elinsa, kixilƆr uni ajayip kudrƆtliktƆk hes kilixidu, Zhongguo ƆksiyƆtqiliri Zhongguo hƆlkini Amerikining "kudrƆtlik"ligi bilƆn kƆrkutmakta. Lekin Amerika ƆksiyƆtqiliriningmu tarihta ƆtkƆn hƆmmƆ Ɔksi-

yətqilərgə ohxax heqkanqə küq-kuwwətkə igə əməsligi ispatlinidu. Amerikida yənə bir türlük kixilər, həkikətən, küq-kuwwətkə igə, ular Amerika həlki.

Zhongguoning əhwalidin eytkanda, bizning tayinidiqinimiz pəkət sək bilən miltik, lekin tarix əng ahir muxu sək bilən miltikning Jiang Jieshining ayripilan bilən tankisidinmu küqlükrək ikənligini ispatlaydu. Gərqə Zhongguo həlki aldida yənə nuroqun kiyinqiliklar tursimu, Zhongguo həlki Amerika jahan'girligi bilən Zhongguo əksiyətqilirining birlixip kiliwatkan hujumi astida uzak muddət jaxumaxəkkətkə uqraydiqan bolsimu, əmma bu əksiyətqilər ahir bir kün məqlup bolidu, biz ahir bir kün qəlibə qazinimiz. Buning səwiwi baxka əməs, pəkət əksiyətqilərnin əksiyətqiliklə wəkillik kilidiqanliqi, bizning tərəkkipərwərliklə wəkillik kilidiqanliqimiz.

Izah

① Amerika jahan'girligi Jiang Jieshining həlkkə qarxi iqi urux qozqixiqə mədət berix üçün Jiang Jieshi həkəmitigə qayət zor yadəmləni bərdi. 1946-yil 6-ayqıqə, Amerika guomintang armiyisidin jəmi 45 shini qorallandurdi; guomintangqə kurukluk armiyisi, dengiz armiyisi wə hawa armiyisi hadimliri, ixpiyonlar, qatnax saqqiliri, cənmoular, hərbi dohturlar, hərbi lawazimatqilar wə baxkilar bolup 150 ming hərbi hadim tərbiyiləp bərdi; özining jünjən wə ayripilanliri bilən guomintang armiyisidin jəmi 41 shidin tərkip tapkan 14 jün, buningdin baxka 8

katnax saqı zongdüyi bolup jəmi 540 mingdin artuk adəmi azat rayonlarqa hujum kilidiqan aldinki səpkə toxup bərdi; Amerika həkūmiti 90 ming kixilik dengiz armiyisi luzhəndüyini Zhongguo kurukluqiqa qikirip, Shanghai, Qingdao, Tianjin, Beiping, Qinhuağdaoqa ohxax mohim xəhərləni besip yatti, xuningdək Huabeyda guomindang üqün katnax yollirini muhəpizət kilip bərdi. 1949- yil 8- ayning 5- kuni Amerika guowuyüəni elan kilqan «Amerika bilən Zhongguoning munasiwiti» digən aq taxlik kitapta axkarilanqan matiriyallarqa kariqanda, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxtin tartip 1948- yilqiqa Amerikining Jiang Jieshi həkūmitigə bərgən hər hil yardəmliri jəmi 4 milyart 500 milyon Amerika dolliridin axkan (Amerikining Yapon baskunqiliriqa karxi urux dawamida guomindang həkūmitigə bərgən yardəmlirining mutlək kəp kisminimu guomindang keyin həlkəyə karxi iqi uruxka ixlitix üqün elip qalqan idi). Lekin, əmiliyətə, Amerikining Jiang Jieshiqa bərgən yardimi bu sandin jik kəp. Amerikining aq taxlik kitawida, Amerikining Jiang Jieshi həkūmitigə bərgən yardimi Jiang Jieshi həkūmitining “pul qikimining 50 pirsəntidin artukraqiqa barawər bolup, muxu həkūmətning yüsüəniyə selixturqanda, nisbət jəhətə Amerikining uruxtin keyin hərəkəndəyə qərbiy Yawropa dəlitiyə bərgən yardimining sanidin exip kətkən”ligi ikrar kilinqan.

ÜSTÜN ƏSKIRIY KÜQNI TOPLAP, DÜXMƏNNI BIR-BIRLƏP YOKITIX TOOIRISIDA*

(1946- yil 9- ayning 16- küni)

1. Üstün əskiriy küqni toplap, düxmənni bir-birləp yokitix^①tin ibarət urux kilix usulini zhənyiləрни orunlaxturux jəhəttıla qollinix zərür bolup qalmasin, bəlki zhəns hularni orunlaxturux jəhəttimu qollinix zərür.

2. Zhənyiləрни orunlaxturux jəhəttə, düxmən nuroqun lü^②(yaki tuən) bilən birqanqə yənülüxkə bəlünüp, armiyimizgə karap ilgiriligən wakitta, armiyimiz mutlək üstün əskiriy küqni toplap, yəni düxməningkidək 6 həssə yaki 5 həssə yaki 4 həssə, əng az bolqandimu 3 həssə kelidiqan əskiriy küqni toplap, əplik pəyt kəlgəndə, awal düxmən armiyisining 1 lüsi (yaki tuəni)ni muhasirigə elip yokitixi lazim. Bu lü (yaki tuən) düxmən armiyisining lüliri iqidə ajizraq bolqan yaki yardəm elix imkaniyiti azraq bolqan yaki bolmisa orunlaxkan

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarliqan Zhonggong zhongyang inqilawiy hərbi weyyüənhuyining partiya iqidə karatқан yolyoruqi.

jayining yər xaraiti wə həlk əhwali düxmən üqün əpsiz. biz üqün əng əplik boləqan lü boluxi kerək. Armiyimizning əxu lü (yaki tuən)ni aldi bilən yokitixioqa paydilik bolsun üqün, armiyimiz düxmən armiyisining qaləqan lü (yaki tuən)lirini azəqina əskiriy kük bilən tizginləp turup, ularni armiyimizning muhasirisidə kelip zərbə yəwatkan əxu lü (yaki tuən)gə tezdin yardəm berəlməydiəqan kilip qoyuxi lazim. Buningda əqəlibə kəzanəqandin keyin, əhwaləqə karap, yaki düxmən armiyisining yənə 1 lüsini hətta birnəqqə lüsini yokitix (məsilən, Su Yü, Tən Zhenlin kəmandanliqidiki qoxunimizning Rugao ətrapida 8-ayning 22-küni düxməning katnax saqqi budüyliridin 5 ming kixini, 8-ayning 26-küni düxməning yənə 1 lüsini, 8-ayning 27-küni düxməning yənə 1 yerim lüsini yokatkini^③əqə; yənə Liu Bocheng, Deng Xiaoping kəmandanliqidiki qoxunimizning Dingtao ətrapida 9-ayning 3-künidin 9-ayning 6-künigiqə düxməning 1 lüsini, 9-ayning 6-küni qüxtin keyin düxməning yənə 1 lüsini, 9-ayning 7-künidin 9-ayning 8-künigiqə düxməning yənə 2 lüsini yokatkini^④əqə ohxax) yaki bolmisa əskərləni dəm aldurup-tərtipkə selip, yənə bir jənggə təyyarlik kərux kerək. Zhənyiləni orunlaxturuxta, düxmən'gə səl karaydiəqan, xuning bilən, birkanqə yənüluxtiki düxmən'gə taqabil turimiz dəp, əskiriy küqni təkxi bəlüwetidiəqan, nətijidə bir yənüluxtiki düxmənimu yokitalmaydiəqan, əzimizni

beydong orunqa quxürüp koyidioğan hata urux kilix usulioğa karxi turux lazim.

3. Zhəshularni orunlaxturux jəhəttə, armiyimiz mutlək üstün əskiriy küqni toplap, düxmən armiyisining birkanqə yөнүlүxidin bir yөнүlүcini (1 lüsi yaki 1 tuəni) muhasirigə aloğan wakitta, armiyimizning hujum kilixni üstigə aloğan bingtuənliri (yaki budüyliri) biz tərəptin muhasirigə elinoğan düxmənni birdinla, bir wakıt iqidə, pütünləy yokitimiz dəp, əskiriy küqni təkxi bөлүwetip, həmmə jayda hujum kilip, həmmə jayda ajiz kelip, wakitni uzakka sozup, ünüm hasil kilalmay kelixtin saklinixi lazim. Armiyimiz mutlək üstün əskiriy küqni toplap, yəni düxmənni 6 həssə, 5 həssə, 4 həssə, az bolqandimu 3 həssə kelidioğan əskiriy küqni toplap wə topqi kisimlarning həmmisini yaki kəp kismini toplap, düxmən koxunining zhendiliridin ajizrak birini (ikkisini əməs) tallap, uni xiddətlik hujum bilən qokum elixi kerək. Aloğandin keyin, urux muwəppəkiyətlirini tezliktə kengəytip, bu düxmənlərnı bir-birləp yokitixi lazim.

4. Bundak urux kilix usulining ünümi xundak boliduki, birinqidin, pütünləy yokatkili; ikkinqidin, tez həl kilqili bolidu. Pütünləy yokatkanda, düxmən armiyisigə əng ünümlük zərbə bərgili bolidu, buning bilən, düxmən armiyisining 1 tuəni yokitilsa, 1 tuəni aziyidu, 1 lüsi yokitilsa, 1 lüsi aziyidu. Ikkinqi səp əskiriy küqi yetərsiz bolğan düxmən'gə qarita

muxundak urux kilix usulini kollinix əng muwapik. Pütünləy yökatkanda, özimizni əng yetərlik dərrijədə toluqliwaloqili bolidu. Bu hazırki wakitta, armiyimizning qoral-yarak wə ok-doriliriningla asasiy mənbəsi bolup qalmastin, bəlki əskərliriningmu mohim mənbəsi. Pütünləy yökatkanda, düxmən əskərlirining rohi qüxidu, kəngli sunidu; bizning əskərlirimizning bolsa rohi əsidu, kəngli kətirilidu. Tez həl kilix bolsa armiyimizni düxmən armiyisinin yardəmgə kəlgən koxunlirini bir-birləp yokitix imkaniyitigə xuningdək düxmən armiyisinin yardəmgə kəlgən koxunliridin özini qətkə elix imkaniyitigə igə kilidu. Zhənsu wə zhənyi jəhətlərdə tez həl kilix zhənlüə jəhəttə uzakka bərdaxlik berixning zərür xərti.

5. Həzir armiyimizdiki kadirlar iqidə yənə nurlun kixilər, adəttiki wakitlarda, əskiriy küqni toplap, düxmənni bir-birləp yokitix pirinsipini makul kəridu; lekin uruxka kəlgəndə, kəpinqə bu pirinsipni kollinalmaydu. Bu—düxmən'gə səl kariqanlikning nətijisi, xundakla təlim-tərbiyini küqəytmigənlikning wə tətqiq kilixka alahidə əhmiyət bərmigənlikning nətijisi. Xuning üqün uruxtin kəpləp misal kəltürüp, bundak urux kilix usulining yaxhiliqini kayta-kayta qüxəndürüx, buning Jiang Jieshining hujumini yəngixniki asasiy usul ikənligini kərsitip berix lazim. Bu usulni kollanoqanda, oqəlibə qəzinimiz. Bu usuloqa hilaplik kiləqanda, məqlup bolimiz.

6. Əskiriy küqni toplap, düxmənni bir-birləp yokitix pirinsipi əmdila otturiqə koyuluwatkini yok, u—armiyimizning quruluşka baxliqinidin tartip on nəqqə yildin buyan dawam kildurup keliwatkan obdan ən'ənisi. Lekin Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə, armiyimiz əskiriy küqni bəlup, partizan uruxi kilixni اساس, əskiriy küqni toplap, yündongzhən kilixni qoxumqə kiləan idi. Hazirki iqki urux dəwridə əhwal əzgərđi, urux kilix usulinimu əzgərtix kerək, armiyimiz əskiriy küqni toplap, yündongzhən kilixni اساس, əskiriy küqni bəlup, partizan uruxi kilixni qoxumqə kilixi kerək. Jiang Jieshi armiyisinining qoralliri küqəytilgən xaraitta bolsa, armiyimizdə üstün əskiriy küqni toplap, düxmənni bir-birləp yokitixtin ibarət urux kilix usuli alahidə təkittinixi lazim.

7. Düxmən hujum kilix ornida, biz mudapiəlinix ornida turoqan qaqda, bu usulni qollinix zərür. Düxmən mudapiəlinix ornida, biz hujum kilix ornida turoqan qaqda bolsa, ikki hil əhwal boyiqə ohxax bolmiqan usul qollinix kerək. Əgər armiyimizning əskiriy küqi kəp, xu jaydiki düxmən armiyisi ajizraq boləan yaki armiyimiz düxmən'gə kütmiğən yərdin tuyuksiz hujum kilixka toqra kəlgən wakitta, düxmən armiyisinining birqanqə kismiqa birla wakitta hujum kilixka bolidu. Məsilən, 6-ayning 5-künidin 6-ayning 10-künigiqə Shəndongdiki qoxunlirimizning Qingdao-Jinən wə Tienjin-Pukou

tömüryolliri boyidiki on nəqqə xəhər wə zhenni birla wakıttı hujum bilən ixəqal kiləqini^⑤qa, məsilən yənə, 8-ayning 10-künidin 8-ayning 21-künigiqə Liu Bocheng, Deng Xiaoping komanđanlıqıdiki koxunimizning Long-Həy tömüryolining Kəyfeng-Xüzhou kismi boyidiki on nəqqə xəhər wə zhenni hujum bilən ixəqal kiləqiniqa ohxax^⑥. Əgər armiyimizning əskiriy küqi yetərlik bolmisa, birnəqqə xəhər wə zhendiki düxmən'gə birla wakıttı hujum kilmay, düxmən armiyisi ixəqaliyitidiki birkanqə xəhərni bir-birləp tartiwelix kerək. Məsilən, Sən-xidiki koxunimiz Datong-Puzhou tömüryoli boyidiki xəhərlər^⑦ni tartiwelixta ənə xundak kildi.

8. Armiyimizning asasiy küqliri toplinip, düxmənni yokitix waktida yərlik bingtuənlər, yərlik partizan düyliri wə minbinglarning aktip paaliyətliiri bilən əzara maslixixi lazim. Yərlik bingtuənlər (yaki budüylər) düxmənning 1 tuən, 1 ying yaki 1 liəngə hujum kiləqan qaəqdimu, əskiriy küqni topla, düxmənni bir-birləp yokitix pirinsipini kollinixi lazim.

9. Əskiriy küqni topla, düxmənni bir-birləp yokitix pirincipi jaylarni saklap kəlix yaki tartiwelixni asasiy nixan kilmay, bəlki düxmən armiyisining janlik küqlirini yokitixni asasiy nixan kilidu. Bəzi pəytlərdə, əskiriy küqni topla, düxmən armiyisini yokitix məksididə yaki armiyimizning asasiy küqini düxmən armiyisining eqir zərbisidin

saklap kelip, dəm aldurup-tərtipkə selip, yənə urux kilixkə ongaylik tuqdurux məksididə məlum jaylarni taxlap qikixkə yol koyulidu. Pəkət armiyimiz düxmən armiyisining janlik küqlirini köpləp yokitalioqandila, koldin kətkən jaylarni kayturuwelixkə wə yengi jaylarni tartiwelixkə imkaniyət tuqulidu. Xuning üqün, düxmən armiyisining janlik küqlirini yokatkanlarni mukapatlax kerək. Düxmən armiyisining muntizim budüylirini yokatkanlarla mukapatlinip kalmastin, düxmən armiyisining baoəndüy wə huənxiangdüyliri^①gə ohxax əksiyətqi yərlik qorallik küqlirini yokatkanlarmu mukapatlinixi kerək. Lekin, düxmən bilən özimizning küq selixturmisi jəhəttin kariqanda, saklap kelix yaki tartiwelixkə mümkün bolqan jaylarni wə zhənyi. zhənsu jəhətlərdin əhmiyiti bolqan jaylarni bolsa saklap kelix yaki tartiwelix lazim, undak kilmiqanda, hatalik sadir bolidu. Xuning üqün, əxundak jaylarni saklap qalaliqan yaki tartiwalaliqanlarmu mukapatlinixi kerək.

Izahlar

① Muxu tomdiki əsərlərdə eytilqan “düxmənni yokitix” digən söz düxmənni öltürux, yaridar kilix wə əsir elixni öz iqi-gə alidu.

② Guomindang muntizim armiyisining tüzüluxi boyiqə. əslidə 1 jün'gə 3 shi yaki 2 shi, 1 shiqa 3 tuən qaraytti. 1946-yil 5-aydin baxlap, guomindang xu waqıtta Huanghening jənubidiki

rayonlarda turqan muntizim armiyisini muddətkə bөлüp əzgərtip təxkil kilip, awalki jünni əzgərtip təxkil qilinqan shiqa, shini lügə əzgərtti, lügə 3 tuən yaki 2 tuən qaraydiqan boldi. Huang-hening ximalidiki rayonlarda turqan bir kisim koxunliri əzgərtip təxkil qilinmay, awalki tüzülüxi boyiqə keliwərdi. Əzgərtip təxkil qilinqan bəzi shilarning jün tüzülüxi keyin yənə əsligə kəltürüldi.

③ 1946- yil 7- ayda guomindang armiyisi Jiangsu-Ənhuy azat rayoniqa kəng türdə besip kirkəndə, armiyimiz kəhrimanlik bilən özini kəqdidi. Ottura Jiangsu azat rayoniqa hujum qiləqan düxmən koxuni Tang Enbo kəmandanliqidiki 15 lü bolup, təhminən 120 ming adəm idi. Huadong hək jiefangjüning Su Yü, Tən Zhenlin katarlik yoldaxlar kəmandanliqidiki 18 tuəni 7- ayning 13- künidin 8- ayning 27- künigiqə, ottura Jiangsuning Təyxing, Rugao, Həy'ən, Shaobo tərəpliridə üstün əskiriy küqni toplap, uda 7 ketim urux kilip, düxmən armiyisidin jəmi 6 lüni, katnax saqqi kisimidin 5 dadüyni yokatti. Bu əsərdə kərsitilgini—xuning iqidiki ikki ketimlik uruxning muwəppəkiyətliri.

④ 1946- yil 8- ayda, guomindang armiyisi Xüzhou, Zhengzhou tərəplərdin ikki yөнүlүxkə bөлünüp, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən azat rayoniqa besip kirdi. Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən hək jiefangjüni Liu Bochəng, Deng Xiaoping katarlik yoldaxlarning kəmandanliqida üstün əskiriy küqni toplap, Zhengzhoudin yoləq qikkən bir yөнүlүx düxmən koxuniqa aldini tosup zərbə bərdi, 9- ayning 3- künidin 9- ayning 8- künigiqə ilgir-keyin bolup Shəndongning Heze, Dingtao, Caoxiən tərəpliridə düxmən armiyisidin 4 lüni yokatti.

⑤ 1946- yil 6- ayning 1- on küni iqidə, Shəndong hək jiefangjüni Qingdao-Jinən wə Tiənjin-Pukou təmüryolliri boyida kərqək koxunlarəqə kərxı jaza yürүx uruxi kilip, ilgir-keyin bolup Jiaoxiən, Zhangdiən, Zhoucun, Dezhou, Təy'ən, Zaozhuang katarlik 10 din artuk xəhər wə zhenni azat kildi.

⑥ Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən hək jiefangjüni Zhongyüən wə Huadong hək jiefangjünlirining jəng kilixiqə maslixix üqün, 1946- yil 8- ayning 10- künidin 21- künigiqə, birkanqə yөнүlүxkə

bölünüp, Long-Həy tēmüryolining Kəyfengdin Xūzhouqiçə bolqan kismida turuxluk düxmən qoxuniqa hujum kilip, ilgir-keyin bolup Dangshən, Lənfeng, Huangkou, Lizhuang, Yangji qatarlik 10 din artuk xəhər wə zhenni aldi.

⑦ 1946-yil 7-ayda, guomindang armiyisining Hu Zongnən wə Yən Xishən kişimliri birlixip, jənubiy Sənxi azat rayoniqa besip kirdi. Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən həlk jiefangjünining Təyyüe budüyi bilən Sənxi-Suyyüən həlk jiefangjünining bir kısmi kayturma hujumqa etüp, jənubiy Sənxidiki düxmən qoxunining hujumini zərbə bilən qekindürdi; yənə 8-ayda, Datong-Puzhou tēmüryolining Linfendin Lingshiqiçə bolqan kismida turuxluk düxmən qoxuniqa hujum kilip, ilgir-keyin bolup Hongdong, Zhaocheng, Huoxiən, Lingshi, Fenxi xəhərlirini azat kildi.

⑧ Həlk azatlik uruxi dəwridə bəzi azat rayonlardiki pomix-xik wə zomigərlər guomindang həkümranliqidiki rayonlarqa qeqip beriwaldi. Guomindang ulardin “huənxiangdüy”, “huənxiangtuən” gə ohxax əksiyətqi qorallik küq təxkillidi, ular guomindang armiyisi bilən billə azat rayonlarqa hujum kildi. Bu pomixxiklarning əksiyətqi qorallik küqliri barəqanla jayda bulang-talang, kırqin-qapkun yürgüzdi, ularning kilmioqan əskiligi qalmidi.

AMERIKA “KELIXTÜRÜXI”NING HƏKİKİ SIRI WƏ ZHONGGUO IQKI URUXINING ISTIQBALI

— Amerika Muhbiri Stil Bilən Səhbət

(1946-yil 9-ayning 29-küni)

Stilning soali: Janabingiz, Amerikining Zhongguoning iqqi uruxini kelixtürüx üçün kiləqan həkət-liri məqlup boldi, dəp həsaplamsiz? Əgər Amerika siyasiti hazirki petiqə yürgüzüliwərsə, uning akiwiti kəndak bolidu?

Mao Zedongning jawawi: Mən Amerika həkümiti-ning siyasitini kelixtürüx^① diyixtin bək gumanlini-mən. Amerikining Jiang Jieshiqə kəpləp yərdəm berip, uning misli kərülmigən kəng kələmlik iqqi urux elip berixiqa imkaniyət beriwatkanliqəidin ibarət pakittin kariqanda, Amerika həkümitining siyasiti “kelixtürüx” digən nimini pərdə kilip, Jiang Jieshini hər tərəptin küqəytix wə Jiang Jieshining kirəinqilik siyasiti arkilik Zhongguoning demokratik küqlirini boqup, Zhongguoni, əmiliyətə, Amerikining mustəmlikisigə aylanduruxtin ibarət. Bu siyasət yürgüzüliweridioqan bolsa, uning pütün Zhongguodiki

barlik wətənpərwər həlkni hərəkətə kelip kət'i karxi qikixka kəzəqixi mukərrər.

Soal: Zhongguoning iqi uruxi kaqanəqiqə sozulidu? Uning nətijisi kəndak bolidu?

Jawap: Əgər Amerika həkümiti hazır yürgüzüwatkan Jiang Jieshiqa yardım berix siyasetidin wəzəqsə, Zhongguoda turuxluk Amerika kəxunlirini elip qikip kətsə, Moskvada ötküzülgən Sovet ittipaki, Amerika, Ən'gliyə taxki ixlar buzhangliri yiqinining keliximi²gə əməl kilsa, Zhongguoning iqi uruxi jəzmən burunraq ayaklixidu. Əgər undak kilmisa, uzak muddətlik uruxka aylinip ketixi mümkin. Buning nətijisidə, bir tərəptin, əlwəttə, Zhongguo həlki azap-okubət qekidu; ləkin, yənə bir tərəptin, Zhongguo həlki qokum ittipaklixip, əz hayatini kəqdaydu, əz təkdirini bəlgiləydu. Məyli kəndakla japa-muxəkkətlər yüzbərsun, Zhongguo həlkining mustəkillik, teqlik wə demokratiyə yolidiki wəzipisi qokum əməlgə axidu. Məmlikitimizdiki wə qət'əllərdiki hərəkəndak əzgüqi küqlər bu wəzipining əməlgə exixini tosüp kalalmaydu.

Soal: Janabingiz Jiang Jieshini Zhongguo həlkining "mukərrər dahisi" dəp hesaplamsiz? Gongchəndang Jiang Jieshining 5 türlük təliwi³ni hərəkəndak əhwaldimu kəbul kilmamdu? Əgər guomindang gongchəndang kətnaxmiqan guomindahuy⁴ qakirixka urunsa, gongchəndang kəndak hərəkət kollinidu?

Jawap: Dunyada “mukərrər dahi” digən nimə yok. Jiang Jieshi əgər Zhongguoning siyasi, hərbi, iktisadiy məsililirini bu yıl 1-aydiki urux tohtitix keliximi^⑤gə wə siyasi məslihət kengixi yiqinining ortaq qərarliri^⑥qa hilap boləqan “5 turlük” yaki 10 turlük digən bir tərəplimə təliwi boyiqə əməs, bəlki yukurida eytiləqan kelixim wə qərarlar boyiqə həl kilsa, u halda biz yənila uning bilən billə ixləxnə halaymiz. Guomindahuy pəkət siyasi məslihət kengixi yiqinining qərarliri boyiqə partiyə-guruhlarıning birliktə məs’ul boluxi bilən qakirilixi lazim, undaq kilinmisa, biz kət’i qarxi turux pozitsiyisini tutimiz.

Izahlar

① 1945-yil 12-ayda, Amerika həkümiti Marxalni zongtongning pəwqul’addə əlqisi süpitidə Zhongguoqa əwətip, “guomintang bilən gongchəndang otturidiki hərbi tokunuxni kelixtürüx” digən nimini niqap kilip turup, Amerikining tajawuzqilik küqini wə guomintang əksiyətqilirining həkümanlik ornini hər tərəptin küqəytməkqi boldi. Jiang Jieshimu wəkitni qoləqə kəltürüp, iqi uruxni orunlaxturuweləx üqün, Amerika jəhan’giriligining tapxuruqi boyiqə, Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həküning iqi uruxni tohtitix toqrisidiki təliwini kərünüxtə kobul kiləqandək boldi. 1946-yil 1-ayda, guomintang həkümitining wəkili bilən Zhongguo gongchəndangining wəkili urux tohtitix keliximini imzalidi, urux tohtitix buyruqini jakalidi həmdə Amerika wəkili katnaxqan “3 kixilik guruppa” wə “Beyping hərbi ixlərnə kelixtürüx ijraiyyə busi” quruldi. “Kelixtürüx” digən nimini ijra kilix məzgilidə, Marxal hilmu-hil hilə-mikirlərnə ixlitip, awal Dong-

beyda, keyin yənə Huabey, Huadong, Huazhonglarda guomintang armiyisining azat rayonlarqə besip kirixigə yardəm bərdi, xuningdək guomintang armiyisini paal tərbiyilidi wə qorallandurdi, Jiang Jieshini köpligən qoral-yaraq wə uruxka kerəklik baxka maddi əxyalar bilən təminlidi. 1946-yil 6-ayqıqə, Jiang Jieshi guomintang muntizim armiyisining omumi əskiriy küqi (təhminən 2 milyon kixi)ning 80 pirsəntini azat rayonlarqə hujum kilidiqan aldinki səpkə yetkəp boldi, bularning 540 mingdin artuqraqini Amerikining qorallik budüyliri jünjien wə ayrupilanlar bilən biwastə toxup bərdi. Jiang Jieshi orunlaxturux ixlirini tamamlıqandin keyin, 7-ayda pütün məmlikət kələmlik əksil'inkilawiy urux qozqıdi. Uning arkisidinla, Marxal 8-ayning 10-küni Amerikining Zhongguoda turuxluk bax əlqisi Stuart Leyton bilən birləxmə bayanat elan kilip, "kelixtürüx" məqlup boldi, dəp jakalap, Jiang Jieshining iqqi uruxni bimalal elip bərixıqə yol eqip bərdi.

② Bu 1945-yil 12-ayda ötküzülgən Sovet ittipaқи, Amerika, Ən'gliyə taxқи ixlar buzhangliri Moskva yiqinining Zhongguo məsilisi toqrisidiki keliximini kərsitidu. Moskva yiqinining ahbaratida, 3 dələt taxқи ixlar buzhangliri "Zhongguoning iqqi ixliriqə arilaxmaslık siyasitidə qing turidiqanlıqini təkıtlidi"; Sovet ittipaқи, Amerika taxқи ixlar buzhangliri Sovet ittipaқи wə Amerika armiyilirini Zhongguodin imkaniyətning bərixə burunraq elip qıkip ketixkə birdək qoxuldi. Sovet ittipaқи bu keliximni sadəkətlık bilən ijra kildi. Pəkət guomintang həkümiti kayta-kayta iltimas kilqanlıqı üqünla, Sovet armiyisi qekinip qikix waqtini keqiktürdi. 1946-yil 5-ayning 3-küni Sovet armiyisi Zhongguoning Dongbey ziminidin pütünləy qikip kətti. Ləkin Amerika həkümiti wədisigə pütünləy hilaplik kilip, əz armiyisini elip qikip ketixni rət kildi, uning üstigə Zhongguoning iqqi ixliriqə təhimu həddidin axkan halda arilaxti.

③ 1946-yil 6-wə 8-aylarda Jiang Jieshi Zhongguo gongchəndangiqa ilgir-keyin ikki ketim 5 türlük tələp digən nimini koyup, pəkət Zhongguo gongchəndangi tərəp bu tələplərnı etirap kilqandila, iqqi uruxni tohtitixni oylap kəruxkə bolidu, didi. Bu 5 türlük tələp Zhongguo həlk jiefangjünini təwəndiki jay-

lardin: 1) Long-Həy tēmüryolining jənubidiki barlik jaylardin; 2) Qingdao-Jinən tēmüryolining pütün kismidin; 3) Chengdedin wə Chengdening jənubidiki jaylardin; 4) Dongbeyning kəp kismidin; 5) 1946-yil 6-ayning 7-künidin keyin azat rayonlardiki həlk qorallik küqliri Shəndong, Sənxi əlkilliridiki qorqak qoxunlar qolidin azat kiləqan barlik jaylardin qikiq kətsun, digəndin ibarət idi. Zhongguo gongchəndangi bu əksil'inkilawiy tələplərnı kət'i rət kildi.

④ 1946-yil 1-ayda ötküzülgən siyasi məslihet kengixi yiqinining karari boyiqə, guomindahuy hərkaysi partiyə-guruhlar katnaxkan demokratik ittıpaklik dahuy boluxı wə siyasi məslihet kengixi yiqinining keliximliri əməlgə qoyulqandın keyin, kayta təxkil kilinqan həkümətning rəhbərligidə qakirilixi lazim idi. 1946-yil 10-ayning 11-küni guomindang qoxunliri Zhangjiakouni besiwaldi, Jiang Jieshi guruhi muxu "qələibə"din esənkirəp, xu küni qüxtin keyin, siyasi məslihet kengixi yiqini qararining bəlgilimisigə oquktin-oquq hilaplik kilip, guomindang əz qang-giliqə eliwalqan, bəlünux pəyda kilidiqan, hakim mutləklik yür-güzidiqan "guomindahuy"ni qakirix toərisida buyruk quxürdi. Bu "guomindahuy" xu yil 11-ayning 15-küni Nənjingda rəsmi eqildi, lekin Zhongguo gongchəndangining, demokratik partiyə-guruhlarıning wə pütün məmlikət həlkining kət'i karxi turuxiqə wə rət kilixiqə uqrıdi.

⑤ Muxu tomdiki «Jiang Jieshining hujumini koəqdinix uruxi bilən tarmar kilayli»ning ① izahiqə qaralsun.

⑥ Muxu tomdiki «Jiang Jieshining hujumini koəqdinix uruxi bilən tarmar kilayli»ning ② izahiqə qaralsun.

ÜQ AYLIQ HULASƏ*

(1946-yil 10-ayning 1-küni)

1. 7-ayning 20-küni Zhongyangning wəziyət toqrisida bərgən yolyoruqi^①da: “Jiang Jieshini yengələymiz. Buningə pütün partiyidə toluk ixənq boluxi kerək” diyilgən idi. Üq aylıq—7-, 8-, 9-aylıq urux bu həkümning toqrılıqini ispatlap bərdi.

2. Siyasi jəhəttiki, iktisadiy jəhəttiki negizlik ziddiyətlərnı Jiang Jieshi yengəlməydu, bu—bizning qokum qəlibə qaziniximizning, Jiang Jieshining

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiya iqiğə karatқан yolyoruqi. Bu yolyorukta, 1946-yil 7-ayda pütün məmlikət kələmlik iqi urux partliqandin buyankı üq aylıq uruxning bir qatar təjribiliri təpsili yəkünlən'gən, həlk jiefangjününing buningdin keyinki urux kilix fangzheni wə urux kilix wəzipisi otturiqə qoyulqan, bir məzgillik kıyinqilikni yənggəndin keyin həlk azatlık uruxining mukərrər qəlibə qazinidiqanlıqi kərsitilgən. Həlk azatlık uruxiqə mədət berix wə maslixix üqün həl kilix zərür bolqan azat rayonlar iqidiki yər islahati məsilisi, azat rayonlarning ixləpqikixini rawajlandurux məsilisi, guomindang həkümranlik kilip turqan rayonlardiki ammiwi kürəxkə bolqan rəhbərlikni kükəytix məsilisi wə baxқа munasiwətlik məsililər üstidimu bu həjjetə pirinsiplik qüxəndürux berilgən.

qokum məqlup boluxining asasiy səwiwi, buningdin baxka, hərbi jəhəttə Jiang Jieshi armiyisining urux sepining bək kəng boluxi bilən əskiriy küqining yetixməsligi otturisdimu kəskin ziddiyət tuquldi. Bu ziddiyət, mukərrərki, bizning qəlibə kaziniximizning, Jiang Jieshining məqlup boluxining biwastə səwiwi bolup qalidu.

3. Qorqak koxun, baoəndüy, katnax sakqi budüyliri wə xuningoqa ohxaxlarni hesapka almiqanda, Jiang Jieshining azat rayonlaroqa hujum kiləqan pütün muntizim armiyisi jəmi 190 nəqqə lü. Bu sandin baxka, ximaloqa yardəm berix üqün, kəp digəndə, jənuptin bir kisim əskiriy küqini yetkixi mümkin, uningdin keyin yənə yetkixi kiyin. Həlbuki, bu 190 nəqqə lüdin ətkən üq ay iqidə armiyimiz 25 lüni yokatti. Bu yil 2-aydin 6-ayəqiqə armiyimiz tərpidin Dongbeyda yokitiləqanliri tehi bu sanəqa kirküzülmidi.

4. Jiang Jieshi armiyisining 190 nəqqə lüsining yerimi digüdək mudapiə wəzipisini ətəxkə toqra kelidu, dala uruxini əz üstigə alalaydioqanliri aran yerimidin kəprək. Həlbuki, dala uruxini üstigə aləqan muxu əskiriy küqliri məlum bir rayonəqa kirkəndə, ularningmu bir kismi hətta kəp kismi mukərrər halda mudapiə wəzipisini ətəydu. Duxmənning yəzhənjunliri, bir jəhəttin, biz tərəptin üzlüksiz yokitilidu; yənə bir jəhəttin, kəpləp mudapiə wəzipisini ətəydu; xuning üqün, uruxkansiri qokum

aziyip baridu.

5. Uq ay iqidə, duxmənning biz tərəptin yokitiləqan 25 lüsi iqidə Tang Enbo kisimi (əslı Li Moən kisimi)din 7 lü, Xüe Yüe kisimidin 2 lü, Gu Zhutong kisimi (əslı Liu Zhi kisimi)din 7 lü, Hu Zongnən kisimidin 2 lü, Yən Xishən kisimidin 4 lü, Wang Yaowu kisimidin 2 lü wə Du Yüming kisimidin 1 lü bar. Duxmənning Li Zongren, Fu Zuoyi, Ma Hongkuy, Cheng Qion kisimliridin ibarət 4 kisimining tehi armiyimizning əjəllik zərbisigə uqrimioqanlıqini hesabka almiqanda, kaləqan 7 kisimi armiyimizning heli kattik zərbisigə uqridi, yaki dəslepki zərbisigə uqridi. Bizning kattik zərbimizgə uqriqanlar Du Yüming (Bu yil 2-aydin 6-ayoiqə Dongbeyda boləqan uruxni öz iqigə alidu), Tang Enbo, Gu Zhutong, Yən Xishənlər. Bizning dəslepki zərbimizgə uqriqanlar—Xüe Yüe, Hu Zongnən, Wang Yaowular. Bularning həmmisi armiyimizning Jiang Jieshini yengələydiqanlıqini ispatlap beridu.

6. Buningdin keyinki bir məzgillik wəzipə—duxmən armiyisidin yənə təhminən 25 lüni yokitix. Bu wəzipə orunlansa, Jiang Jieshi armiyisining hujumini tohtitix həmdə kəldin kətkən jaylarni kismən kayturuwelix mümkin. Xuni mələqərləx mükinkı, duxmən armiyisidin ikkinqi ketim yənə 25 lüni yokitix-tin ibarət bu wəzipə orunlinip boləqanda, armiyimiz jəzmən zhənlüe jəhəttiki zhudonglukni koləqa elip, mudapiədin hujuməqa ətələydu. U wakitta wəzipimiz

düxmən armiyisidin üqinqi ketim yənə 25 lüni yokitixin ibarət bolidu. Xundak kılalisak, koldin kətkən jaylarning kəp kismini hətta həmmisini kayturuwalalaymiz həmdə azat rayonlarni kengəytələymiz. U wakıtta guomintang bilən gongchəndangning hərbi küq selixturmisida qokum zor əzgirix bolidu. Bu məksətkə yetix üqün, buningdin keyinki üq ay əpqərisidə, ötkən üq ayda düxmənning 25 lüsini yokatқан uluq muwəppəkiyətni dawamlaxturup, düxmən armiyisidin yənə 25 qə lüni yokitix kerək. Bu—düxmən bilən bizning otturimizdiki wəziyətni əzgərtixning aqkuqi^②.

7. Ötkən üq ay iqidə biz Huəyyin, Heze, Chengde, Jiningqə ohxax birnəqqə on ottura, kiqik xəhərnə koldin kətküzüq koyduk. Bularning kəp qiligini taxlap qikmay bolmaytti wə zhudongluq bilən wakitlik taxlap qikix kerək idi; bir kismini uruxni yahxi kılalmioqanliqimiz üqün taxlap qikixqə məjbur bolduk. Qandak bolsa bolsun, buningdin keyin uruxni yahxi kılidiqanla bolsaq, koldin kətkən jaylarni kayturuwalalaymiz. Buningdin keyinmu yənə bir kisim jaylarni amalsiz kaləqan waktimizda düxmən besiwelixi mümkün, əmma kəlgüsidə həmmisini kayturuwalalaymiz. Jaylar ötkənki urux kilix təjribilirini yəkünləp, uningdin sawak elixi, hataliklarni təkrarlap koyuxtin saklinixi kerək.

8. Ötkən üq ay iqidə, Zhongyüən jiefangjünimiz qəksiz qəyrət bilən japa-muxəkkətlərnə yəngdi,

uning bir qismi kona azat rayonğa yetkəlgəndin baxka, asasiy küqi jənubiy Shənxi, qərbiy Hubey rayonlirida ikki partizan genjüdisi[®] bərpa qildi. Buningdin taxkiri, xərkiy Hubeydimu, ottura Hubeydimu budüylirimiz partizan uruxini kət'i dawamlaxturuwatidu. Mana bular kona azat rayonlarning jəng kilixiğa nahayiti qəng yardəm bərđi wə dawamlıq yardəm beriwatidu həmdə buningdin keyinki uzak muddətlik uruxlarda tehimu zor rol oynaydu.

9. Ətkən üq aylıq urux Jiang Jieshining əslidə Dongbeyğa yetkiməkqi boləjan birnəqqə küqlük budüyini guənneyda tutup turdi, bu hal bizni Dongbeydiki koxunlirimizni dəm aldurux-tərtipkə selix, ammini hərəkətləndürüx pürsitigə igə kildi, bu kəlgüsidiki kürəxlirimiz üqünmu zor əhmiyətkə igə.

10. Üstün əskiriy küqni toplap, düxmənni bir-birləp yokitix ətkən üq ay iqidə düxmənnin 25 lüsini yokitixta qolliniləjan birdin-bir toqra urux kilix usuli boldi. Bizning topliəjan əskiriy küqimiz düxmənnin 6 həssə, 5 həssə, 4 həssə, az digəndə 3 həssə kelidiəjan boluxi lazim, xundak boləqandila, düxmənni ünümlük halda yokatkili bolidu. Məyli zhənyi jəhəttə yaki zhənsu jəhəttə bolsun, xundak boluxi lazim. Məyli yukuri dərjilik zhihuyyüənələr yaki ottura wə təwən dərjilik kadir-lar bolsun, həmmisi muxundak urux kilix usulini üginiwelixi lazim.

11. Ötkən üç ay iqidə, armiyimiz düxməning muntizim armiyisidin 25 lünila yokitip kalmastin, yənə kərək koxun, baoəndüy, katnax sakqi budüylirigə ohxax əksiyətqi koxunlardanmu bir-munqisini yokatti, bumu zor utuk. Bundak koxunlarni buningdin keyinmu köplöp yokitiwerix kerək.

12. Ötkən üç aylık təjribilər munularni ispatlidi: Düxmən koxununing 10 ming adimini yokitix bədiligə özimizdin 2 mingdin 3 mingöiqə adəm yaridar wə kurban boluxka toqra kelidu. Buningdin hali bol-qılı bolmaydu. Uzak muddətlik uruxka jawap berix üqün (Hərkaysi jaylar həmmə jəhəttə uzak muddətlik uruxni nəzərdə tutuxi kerək), buningdin keyin əskiriy küqni pılanlik həlda kengəytip, asasiy koxunlar tərkiwining hər daim toluk boluxioqa kapalət berix wə hərbi kadirlarni köplöp tərbiyiləx lazim. Pılanlik həlda, ixləpqikirixni rawajlandurux wə maliyini tərtpkə selix lazim, buningda igilikni rawajlandurux, təminləxni kapalətləndürüx, bir tutax rəhbərlik kilix, tarkak baxkurux, armiyigimu. həlkkimu etiwar berix, omumqimu. hususilarqimu etiwar berix^④ katarlik pirinsiplarəqa əməl kilix wə ularni kət'i ixka axurux kerək.

13. Üç aylık təjribilər munularni ispatlidi: 1-aydin 6-ayqiqə, urux tohtioqan məzgildə, zhongyangning yolyoruqi boyiqə, hərbi təlimni jiddi elip barəqanlıki koxunlarning (Zhongyang jaylarəqa hərbi təlim, ixləpqikirix wə yər islahatidin ibarət 3 türlük

hizmətni mərkəziy vəzipə kilix toqrisida qayta-qayta yolyoruk bərgən idi) jəng ünümi üstünrək boldi, undak kilmiqanlarning bolsa tolimu təwən boldi. Buningdin keyin, hərkaysi rayonlar jəng ariliqidiki box wakittin paydilinip, hərbi təlimni kükəytxi lazim. Barlik koxunlar siyasi hizmətni kükəytxi lazim.

14. Üq aylıq təjribilər munularni ispatlidi: Zhongyangning «4-may yolyoruqi»^⑤ni kət'i wə tez ijra kilip, yər məsilisini qongkur wə üzül-kesil həl kiləjanliki jaylarda dihanlar partiyimiz wə armiyimiz bilən billə turup, Jiang Jieshi armiyisi-ning hujumiqa karxi turdi. «4-may yolyoruqi»ni ijra kilixta kət'i bolmiqan yaki orunlaxturuxni bək keqiktürüwətkən yaki əlük halda birnəqqə baskuqqa bəlüwətkən yaki bolmisa uruxning aldiraxliqini bana kilip, yər islahətiqa etiwarsiz kariqanliki jaylarda dihanlar karap bəkiş məwqəsədə turdi. Jaylar buningdin keyinki birnəqqə ay iqidə, urux hərkanqə aldirax bolsimu, dihanlar ammisioqa kət'i rəhbərlik kilip, yər məsilisini həl kilixi wə yər islahəti əsasida kelər yillik kəng kələmlik ixləpqikirixni orunlaxturuxi lazim.

15. Üq aylıq təjribilər munularni ispatlidi: Min-bing, partizan düyi, korallik hizmət düyigə ohxax yərlik korallik küqlər yahxi uyuxturuləjanliki jaylarda, nuroqun xəhər wə katnax yollirini düxmən wakitlik besiwəlan bolsimu, biz kəng yezilarni

awalkidəkla tutup turaliduk. Yərlik korallik küqlər ajiz boləqan wə ularəqə yahxi rəhbərlik kilinmiəqanliki jaylarda bolsa düxmən'gə nahayiti zor ongayliklar tuəqdurup qoyuldi. Buningdin keyin, partiye rəhbərliğini küqəytip, düxmən waqtinqə besiwələqan jaylarda yərlik korallik küqni rawajlandurup, partizan uruxini kət'i dawamlaxturup, ammining mən-pəətini qoəqda x wə əksiyətqilərning hərəkətlirigə zərbə berix lazim.

16. Üq aylık urux guomindangni əzining zapas küqini pat yekında tügutip qoyux haliəqə qüxürüp qoydi, guomindang həkümranlik kilip turoqan rayonlardiki hərbi küqlərni zor dərrijidə ajizlaxturdi. Xuning bilən bir wakitta, guomindangning əskərelis wə nərsə elix[©]ni əsligə kəltürüxi həlkning naraziliəqini kəzəqidi, bu hal ammiwi kürəxning əwj elixiəqə paydilik boldi. Pütün partiye guomindang həkümranlik kilip turoqan rayonlardiki ammiwi kürəxkə boləqan rəhbərlikni küqəytixi, guomindang armiyisini parqilax hizmitini küqəytixi lazim.

17. Guomindang əksiyətqiliri Amerikining kərsətmisi astida, bu yil 1-aydiki urux tohtitix keliximini wə siyasi məslihət kengixi yiqinining qarar-lirini buzdi, iəki urux kəzəqaxkə bəl baqlidi, həlk demokratik küqlirini yokitixkə urundi. Ularning barlik qiraylik səzliri aldamqiliktinla ibarət, Amerika wə Jiang Jieshining barlik süikəstlirini eqip taxliximiz lazim.

18. Üq aydin buyan, guomindang rayonliridiki əng kəng təbikidiki həlkning jümlidin milli burzuziyining guomindang bilən Amerika həkūmitining əzara til biriktürüp, iqki urux kəzəqixi wə həlkni ezixidin ibarət bu əhwaləqə boləqan tonuxi nahayiti tez əsti. Marxal kelixtürüxi aldamqilik, guomindang iqki uruxning bax jinayətqisi, digən bu həkikətəni quxən'güqilər kündin-kün'gə kəpiyiwatidu. Kəng amma Amerika wə guomindangdin pütünləy ümit üzüp, əz ümidini partiyimizning əqəlibə kilixiqə baqlidi. Bu—intayin paydilik iqki siyasi wəziyət. Amerika jahan'girligining əksiyətqil siyasiti hərəkəysi əllərdiki kəng həlkning naraziliqini barəqansiri kəzəqimakta. Hərəkəysi əllər həlkning oyoqinix dərjisi kündin-kün'gə əsüwatidu. Barlik kapitalistik əllərdiki həlk demokratik kürəxliri kündin-kün'gə əwəj eliwatidu, hərəkəysi əllər gongchəndanglirining küqi nahayiti zor dərjide uləqiyiwatidu, əksiyətqilər ularni əzige boysundurimən digən bilən, boysunduruxi mümkin əməs. Sovet ittipakining küqi wə uning hərəkəysi əllər həlki arisidiki inawiti kündin-kün'gə əsüwatidu. Amerika əksiyətqiliri wə ular yələp keliwatқан hərəkəysi əllər əksiyətqiliri jəzmən kündin-kün'gə yitim qalidu. Bular intayin paydilik həlkəra siyasi wəziyət. Bundak iqki wə həlkəra wəziyət birinqi dunya uruxidin keyinki dəwrdiki wəziyəttin kəp pərk kilidu. Ikkinqi dunya uruxidin keyin inkilawiy küqlər intayin zor dərjide uləqaydi.

Zhongguo wə qət'əl əksiyətqiliri məyli kanqə qaljirlaxsun (Bundak qaljirlixix tarihiy mukərrərlik bolup, kilqə əjəplən'güqiligi yok), biz ularni yengələymiz. Jaylardiki rəhbiriy yoldaxlar partiyə iqidiki bir kism yoldaxlarqa yəni iqki wə həlkəra paydilik wəziyətəni tonuxi yetərlik bolmiqan, xuning bilən kürəxning istikbaliqə nisbətən ümitsiz kəy-piyatta boluwatқан kixilərgə toluk qüxənqə berixi kerək. Xuni bilix lazimki, düxmənning tehi küqi bar, bizdimu tehi ajizliklar bar, kürəx haraktir jəhəttin yənila uzak muddətlik wə dəhxətlik bolidu. Əmma biz qokum qəlibə kazinalaymiz. Bundak qüxənqə wə ixənqni pütün partiyidə mustəhkəm ornitix lazim.

19. Buningdin keyinki birnəqqə ay mohim wə muxəkkətlik məzgil bolidu, pütün partiyini jiddi səpərwerlikkə kəltürüp wə puhta pılan bilən jəng kilip, hərbi wəziyətəni tüptin əzgərtix lazim. Jaylar yukurida eytiləqan fangzhenlar boyiqə kət'i ixka kirixip, hərbi wəziyətəni tüptin əzgərtix üqün tirixixi lazim.

Izahlar

① Bu muxu tomdiki «Jiang Jieshining hujumini koqdinix uruxi bilən tarmar kilayli» digən əsərnı kərsitidu.

② Keyinki əhwallar düxmən bilən bizning otturimizdiki wəziyətning 1947- yil 7- ayda, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən həlk jiefangjüni Huanghedin bəsup etüp, Dabieshən teqiqa yürux kil-

qan wakitta özgirixkə baxliqanlıqini ispatlidi. Bu qaqda, həlk jiefangjünining urux kilqiniqa 12 ay bolqan bolup, u ottura hesap bilən hər ayda düxmən armiyisidin 8 lüni, jəmi 100 qə lüni yokatkan idi, bu san bu yərdə mөлqərlən'gən sandin köprək. Bu Jiang Jieshining Amerika jahan'girligining qollixi arkisida ixlitiqxə bolidiqan barliq küqlirini ixka selip hujum kilqanlıqidin boldi.

③ 1946-yil 6-ayning ahirida Li Xiənniən, Zheng Weysən katarliq yoldaxlar rəhbərlik kilqan Zhongyüən jiefangjüni, guomindangning 300 ming kixilik koxuni muhasirigə elip hujum kilwatkan əhwalda, zhudongluk bilən zhənüelik yetkilix kilip, düxməning muhasirisini qəlibilik halda buzup qikti. Yoldax Mao Zedong bu yərdə eytkan kona azat rayonlarqa yetkəlgən kisim muhasirini buzup qikip, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqa kirgən Wang Zhen katarliq yoldaxlar rəhbərlik kilqan budüni kərsitidu. Jənubiy Shənxi partizan genjüdisi Zhongyüən jiefangjünining bir kisim asasiy küqi tərpidin Henəning qərbiy kismidiki Lushi, Xichuən wə Shənxingning jənubiy kismidiki Luonən, Shənyang rayonlirida kurulqan partizan genjüdisini kərsitidu. Qərbiy Hubey partizan genjüdisi Zhongyüən jiefangjünining yənə bir kismi tərpidin Hubeyning qərbiy ximalida Wudangshən teqini mərkəz kilip kurulqan partizan genjüdisini kərsitidu.

④ Muxu tomdiki «Azat rayonlar hizmitining 1946-yillik fangzheni»ning ③ izahiqə qaralsun.

⑤ Bu 1946-yil 5-ayning 4-künidiki Zhonggong zhongyangning «Yər məsilisi toqrisidiki yolyoruqi»ni kərsitidu. Yaponiya təslim bolqandin keyin, dihanlar yər təksim kilip berixni jiddi tələp kildi, Zhonggong zhongyang partiyining Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dəwridiki yər siyasitini özgertixni yəni ijərə wə esümnü keməytixni pomixxiklarning yərlirini musadirə kilip dihanlarqa təksim kilip berixkə özgertixni karar kildi. «4-may yolyoruqi»da muxu özgirix kərsitilgən.

⑥ Nərsə elix qəllə-parak üqün nərsə (axliq) elixni kərsitidu.

ZHONGGUO INKILAWINING YENGI DOLKUNINI KÜTÜWALAYLI*

(1947-yil 2-ayning 1-küni)

1. Hazir hər jəhəttiki əhwallar Zhongguo wəziyitining tərəkki kilip, yengi bir baskuqqa kirix aldida turuqanlıqini kərsətməktə. Bu yengi baskuq jahan'girlikkə wə feodalizimqə qarxi pütün məmlikət dairilik kürəx tərəkki kilip, yengi, uluk həlk inkilawiqə kədəm koyuqan baskuq. Hazir uning harpisida turuwatimiz. Partiyimizning wəzikipisi muxu dolkunung yetip kelixini wə uning qəlibisini koləqə kəltürüx üqün kürəx kilix.

2. Hazirki hərbi wəziyət həlkkə paydilik tərəkke qarap tərəkki kilmakta. Bultur 7-aydin bu yil 1-ayoiqə boləqan 7 aylıq jəngdə Jiang Jieshining azat rayonlarqə besip kirgən muntizim armiyisidin 56 lü, ottura hesap bilən eyiqə 8 lü yokitildi; yokitiləqan nuruqun korqak koxunlar wə baən budüylər, tarmar kilinəqan muntizim armiyə bu sanqə kirgüzülmidi. Jiang Jieshining hujumi jənubiy Shəndong, qərbiy Shəndong, Shənxi-Gənsu-Ningxia

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiye iqiğə karatkan yolyoruqi.

qegra rayoni, Beyping-Henkou tәмүryolining ximaliy kısmi wә jәнubiy Manjuriyilәrdә tehiqә dawam kilawatқан bolsimu, lekin bultur күzdikigә kariqanda көp ajizlixip көtti. Jiang Jieshi armiyisining әskiriy күqi tәksim kilixka yәtmәydiqan, alqan әskәrliri bәlgilәn'gәn sanqә toxmaydiqan bolup kaldi, bular bilәn uning urux sepining kәngligi wә әskәр qikimining көplүgi otturisida jiddi ziddiyәt tuquldi. Jiang Jieshi әskәrlirining rohi күndin-kүngә qүxmәktә. Yekinda ximaliy Jiangsu, jәнubiy Shәndong, qәrbiy Shәndong, qәrbiy Sәnxilәrdә bolqan birnәqqә ketimlik jәngdә Jiang Jieshi armiyisining nurqun budüyliridә әskәrlәrning rohiy qүxkүnlүgi nahayiti eqir dәrijigә yәtti. Armiyimiz birnәqqә jәng mәydanida zhudonglukni qolqә kәltürүkә baxlidi, Jiang Jieshi armiyisi bolsa zhudongluktin ayrilip kelixka baxlidi. Mәlqәrliximizqә, buningdin keyinki birnәqqә ay iqidә, Jiang Jieshi armiyisidin, burunkiliri koxulup, jәmi 100 lüni yokitix mәksidigә yetix мүmkin. Jiang Jieshining muntizim armiyisidә piyadә әskәр wә atliq әskәrlәrdin 93 shi (jүн) yәni 248 lü (shi), jәmi 1 milyon 916 ming adәм bar, qorqak koxunlar, saqқilar, yәrlik baоәn budüylәr, katnax saqқi budüyliri, arka sәp tәminat budüyliri wә tehnik әskiriy қисимlar bu sanqә kirgүzүlmidi. Azat rayonlarqә hujum kilqanliri 78 shi (jүн) yәni 218 lü (shi), jәmi 1 milyon 713 ming adәм bolup, bular Jiang Jieshi armiyisining muntizim

kisimlidiriki əskiriy küqning təhminən 90 pirsəntini təxkil kilidu. Jiang Jieshining kol astida turqan rayonlardiki arka səptə qalqanliri pəkət 15 shi yəni 30 lü, jəmi 203 ming adəm bolup, bular təhminən 10 pirsəntni təxkil kilidu. Xunga, Jiang Jieshining azat rayonlarqə hujum kilix üçün əz arka sepidin jənggiwarlıqqa igə nurqun koxunlarni yetkəp kelixi əmdi mümkin əməs. Azat rayonlarqə hujum kilqan 218 lüdin bizning yokatkinimiz tət-tin biridin exip kətti. Gərqə ularning budüyliridin bəziliri yokitilqandin keyin yənə burunki fənhao boyiqə toluklinip əsligə kəltürülgən bolsimu, lekin ularning jənggiwarlıqı nahayiti ajiz. Bəziliri toluklanqandin keyin yənə yokitildi, bəziliri bolsa zadi toluklanmidi. Armiyimiz buningdin keyinki birnəqqə ay iqidə, ularning yənə 40-50 lüsini yokitip, yokitilqanlirini burunkiliri bilən koxup hesaplıqanda jəmi 100 qə lügə yetküzəlisə, u halda, hərbi wəziyətə qoqum zor əzgirix bolidu.

3. Xuning bilən bir wakıttə, Jiang Jieshi rayonlirida uluk həlk hərkiti rawajlinip kətti. Bultur 11-ayning 30-küni guomindangning yaymiqilarni ezixi səwiwidin kəzoqalqan Shanghəy xəhər ahalisining topilingi^① wə bultur 12-ayning 30-küni Amerika əskərlirining Zhongguoluk kiz okuquqıqə baskunqilik kilixi səwiwidin kəzoqalqan Beyping okuquqılar hərkiti^②— Jiang Jieshining kol astidiki rayonlarda həlk kürixining yengi dolkunqə kə-

tilirilgänligining alamiti. Beypingdin baxlanğan oku-
quqular hərkiti pütün mämlikätning hərkäysi qong
xähärlirigiqə kengäydi, buningqə katnaxquqularning
sani birnəqqə yüz mingqə yetip, “9-dikabir” Yapon
baskunqilirioqə qarxi okuquqular hərkiti^③ning kə-
limidinmu exip kətti.

4. Azat rayon hək jiefangjününing qələbiliri wə
Jiang Jieshining kol astidiki rayonlarda kəzqalqan
hək hərkitining tərəkkiyati Zhongguoda jahan'gir-
likkə, feodalizimqə qarxi kürəx kilix yolidiki yengi,
uluk hək inkilawining xübhisiz yetip kelidioqanliqi-
din wə qələlibə kazinalaydioqanliqidin derək bərməktə.

5. Bu wəziyət Amerika jahan'gırligi wə uning
qalqisi Jiang Jieshi Yapon jahan'gırligining wə
uning qalqisi Wang Jingweyning ornini besip,
Zhongguoni Amerikining mustämlikisigə aylundurux
siyasitini, iqki urux kəzqax siyasitini wə faxistik,
hakim mutlək həkümranlıqini küqəytix siyasitini
kollanqan xaraitta wujutkə kəldi. Amerika jahan-
gırligi wə Jiang Jieshining muxu əksiyətqil siyasət-
liri astida pütün mämlikət həkioqə kürəx kilix
baxkə yol kalmidi. Mustəkillik üqün, teqlik üqün,
demokratiyə üqün kürəx kilix helimu Zhongguo hək-
kining hazirki məzgildiki asasiy təliwi bolup tur-
makta. Aldinki yilning 4-eyidila, partiyimizning
mämlikətlik 7-kurultiyi Amerika jahan'gırligi wə
Jiang Jieshining muxundak əksiyətqil siyasətlərnı
yürgüzüx ehtimalini aldin bilgən həmdə bundak

əksiyətqil siyasətlər üstidin qəlibə kazinix üçün mukəmməl wə tamamən toqra siyasi luxiən tüzüp qikkən idi.

6. Amerika jahan'girliqi wə Jiang Jieshining yukurida eytiloqan əksiyətqil siyasətliri Zhongguoning hər təbikə həlkini ittipaklixip özini kutkuzux məwkəsində turuxka məjbur kildi. Bular ixqilarni, dihanlarni, xəhər uxxak burzuaziyisini, milli burzuaziyini, kəyming shenshilarni, baxka wətənpərwərlərni, az sanliq millətlərni wə qət'əllərdiki Zhongguo muhajirlirini öz iqigə alidu. Bu—pütүн millətning intayin kəng birliksepi. Yapon baskunqilirioqa karxi urux dəwridiki birliksəp bilən selixturqanda, u kələm jəhəttin ənə xundak kəng bolupla qalmastin, bəlki tehimu qongkur asaska igə. Pütүн partiyidiki yoldaxlar bu birliksepnin mustəhkəmlinixi wə rawajlinixi üçün kürəx kilixi kerək. Azat rayonlarda, yər terioquqining yeri bolsun, digən tüzümni kilqə ikkilənməstin, kət'i əməlgə axurux xərti astida "üq üqtin bir tüzüm" siyasiti⁴ helimu əzgərtilməydu. Həkimiyət organlirida wə ijtimai ixlarda, kommunistlardin baxka, partiye sirtidiki kəng tərəkkipərwərlərni, ariliktikilər (kəyming shenshi katarliklar)ni hizmətkə dawamlıq katnaxturux lazim. Azat rayonlarda, wətən hainliridin wə həlk mənpeətigə karxi turup, həlk nəpřitigə uqriqan əksiyətqilərdin baxka, barliq gongminlarda, sinipioqa, ər-ayallioqioqa wə etikadioqa karimay,

saylax wə saylinix hokuki bolidu. Yər terioquqining yeri bolsun, digən tüzüm təltöküs əməlgə axurul-
qandin keyinmu, azat rayonlar həkining hususi
mülük hokuki kapalətkə igə bolup keliweridu.

7. Jiang Jieshi həkümiti uzaktin buyan əksiyət-
qil maliyə-iktisadiy siyasətni yürüzüp kəlgənlik-
tin, Jiang Jieshining guənliao-məybən kapitali atak-
lik wətən satkuq xərtnamə—Zhongguo-Amerika
soda xərtnamisi^⑤ arkilik Amerikining jahan'girlik
kapitali bilən birikip kətkənliktin, kəqəz pulning
dəhxətlik türdə pahallixixi tez əwj aldi, Zhongguo-
ning milli soda-sanaiti kündin-kün'gə wəyran boldi,
əmgəkqi amma, həkümət hadimliri wə maariqqilar-
ning turmuxi kündin-kün'gə yamanlaxti, san jəhəttin
kəp bolqan ottura siniptikilər kündin-kün'gə öz-
lirining tapқан-tərgəniridin ayrilip, kilqə mülki
bolmioqan kixilərgə aylandi, ix taxlax, okux taxlax-
ka ohxax kürəxlər xu munasiwət bilən üzüksiz
yüzberip turdi. Zhongguoda misli kərülmigən eqir
iktisadiy weyji hər təbikə həkioqə təhlikə salmakta.
Jiang Jieshi iqki uruxni dawamlaxturux üqün
Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə qollan-
qan əskər elix, axlik yiqixtək intayin kəbih
tüzümlirini əsligə kəltürdi, bu kəng yeza həkini,
aldi bilən namrat dihanlarni kün kəqürəlməydiqan
halqə qüxürüp koydi, xu səwəptin hək kəzoqilingi
hərkətliri kətirildi, bəlki dawamlıq əwj alidu.
Xundak kilip, Jiang Jieshi əksiyətqi həkümran

guruhi kəng həlk aldida öz inawitini kündin-kün'gə yokitidu, eqir siyasi wə hərbi weyjilarqa uqraydu. Bu wəziyət, bir tərəptin, Jiang Jieshining kol astidiki rayonlarda jahan'girlikkə, feodalizimoqa karxi həlk hərkitining kündin-kün'gə yüksilixini alqa süridu, yənə bir tərəptin, Jiang Jieshi ar-miyisigə təsir berip, əskərlirining rohini tehimu qüxüridu, həlk jiefangjününing qəlibə kazinix im-kaniyitini axuridu.

8. Jiang Jieshining partiyimizni wə baxka de-mokratik küqlərni yitim qalduruxni nixan kilip qakiroqan kanunsiz wə bəlünux pəyda kiləqan guo-mindahuyining wə bu dahuy yasap qikkan sahta asasiy kanunning həlk aldida heqkandak inawiti yok. Bular partiyimizni wə baxka demokratik küqlərni yitim kalduralmidi, əksiqa, Jiang Jieshi əksiyətqi həkümran guruhining özini yitim qaldurdi. Partiyimiz wə baxka demokratik küqlər korqak guomindahuyoqa katnixixni rət kilix fangzhenini kollandi, bu pütünləy toqra. Jiang Jieshi əksiyətqi həkümran guruhi qingniəndang^①, minshedang^② din ibarət əzəldin jəmiyəttə kilqə abroyi bolmioqan ikki kikiq partiyini wə bəzi "jəmiyət mətiwərliri"^③ dəp ataloqanlarni öz tərripigə tartti, bəlki, məlqərliximizqə, buningdin keyin ariliktikilər kataridin yənə bir kisim kixilərnin əksiyətqilər tərəpkə ötüp ketiximu ehtimal, buning səwiwi xuki, Zhongguoda demokratik küqlər kündin-kün'gə ulqiyiwatidu,

əksiyətqi küqlər kündin-kün'gə yitim kəliwatidu, xunga düxmən sepi bilən öz sepimiz muxundak enik ayrilmay qalmaqdu. Demokratik səpkə yoxurunuwelip, həlkni aldap kəlgən barlik unsurlar ahir özining əsli kiyapitini axkarilap qoyidu-də, həlk tərpidin irəqitip taxlinidu, həlkning jahan'girlikkə, feodalizimə qarxi koxuni bolsa yoxurunuwaləqan əksiyətqi unsurlardin öz qegrisini enik ayriwaləqanlıqi üqün tehimu uləqiyidu.

9. Həlkara wəziyətning tərəkkiyati Zhongguo həlkining kürəxliri üqün intayin paydilik. Sovet ittipaki küq-kuwwitining əsüp berixi wə uning diplomatik siyasitining qələbisi, dunyadiki hərəkaysi əllər həklirining kündin-kün'gə soləqə mayil boluxi wə ularning öz elidiki həm qət'əllərdiki əksiyətqi küqlərgə qarxi kürəxlirining kündin-kün'gə rawajlinixi — muxu ikki qong amil Amerika jahan'girliğini wə uning hərəkaysi əllərdiki qalqilirini kündin-kün'gə yitim kaldurdi, bəlkə dawamlıq yitim kalduridu. Əgər buningə Amerikidiki kutuləqisiz iktisadiy weyji amili koxulsa, bu Amerika jahan'girliqi wə uning hərəkaysi əllərdiki qalqilirini mukərrər yosunda tehimu kiyin orunəqə quxürüp qoyidu. Amerika jahan'girliqi wə uning qalqisi Jiang Jieshinin küqlüklüqi pəkət wakitlik, ularning hujumini tarmar kiləqili bolidu. Əksiyətqilərnin hujumini tarmar kiləqili bolmaqdu, dəydiəqan əpsanilərnin katari-mizda orni bolmaslıqi kerək. Buni zhongyang

nuruqun ketim kersitip etkən idi, həkara wə iqqi wəziyətning tərəkkiyati bu həkümning toqriliqini kündin-kün'gə ispatlimakta.

10. Jiang Jieshi dəm elix waqtini koləqa kəltürüp, koxunlirini toluklap, yengiwaxtin hujum kilix üqün, Amerikidin yengidin kərz pul wə koral-yarak elix üqün həm həkning qəziwini pəsəytix üqün, yənə yengi nəyrəngwazliklarni kilip, partiyimiz bilən teqlik tənpani etküzüx digən nimini əsligə kəltürüxnə tələp kilmakta^⑨. Partiyimizning fangzheni tənpendin bax tartmaslik, xu arkilik Jiang Jieshining aldamaqiliqini pax kilix.

11. Jiang Jieshi armiyisining hujumini üzül-kesil tarmar kilix üqün, buningdin keyinki birnəqqə ay iqidə uning yənə 40-50 lüsini yokitix lazim, bu—həmini həl kilidioqan aqkuq. Bu məksətkə yetix üqün, zhongyangning bultur 10-ayning 1-küni qikarqan «Üq aylıq hulasa»diki yolyoruqini wə hərbi wey-yüənhuyning bultur 9-ayning 16-küni qikarqan əskiriy küqni toplap, düxmənni bir-birləp yokitix toqrisidiki yolyoruqini toluk ijra kilix xərt. Jaylardiki yoldaxlarning dikket-etiwari qozqax üqün təwəndiki nuqtilarni yənə alahidə kersitip etimiz:

A. Hərbi ixlar məsilisi. Armiyimiz etkən 7 ay iqidə, muxəkkətkə qidap kəhrimanlarqə elip barqan jənglərdə Jiang Jieshining hujumini tarmar kilip, əng ahirki qələbini koləqa kəltürüxkə əzidə toluk ixənqning barliqini ispatlidi. Armiyimiz koral-yarak

jähättimu, zhənsu jähättimu ilgirilidi. Buningdin keyin hərbi kurulux jähättiki mərkiziy wəzipə—topqi kisimlar wə gongbing kisimlar kuruluxlirini barlıq tirixqanlıq bilən küqəytix. Qong-kiqik jün-qülər wə yezhən bingtuənlər topqi kisimlarni wə gongbing kisimlarni küqəytxtə yüzbərgən məsililərnı, əsasən, kadir tərbiyiləx wə ok-dora yasax məsililirini konkirit həl kilixi kerək.

B. Yər məsilisi. Hərkaysi rayonlarning təhminən üqtin ikki qismini təxkil kiləjan jaylarda zhongyangning 1946-yildiki «4-may yolyoruqi»¹⁰ ijra kilinip, yər məsilisi həl kilindi, yər terioquqining yeri bolsun, digən tüzüm əməlgə axuruldi. Bu—uluk qəlibə. Lekin xu rayonlarning yənə təhminən üqtin bir qismini təxkil kiləjan jaylarda, buningdin keyin dawamlıq tirixip, ammini dadil hərketləndürüp, yər terioquqining yeri bolsun, digən tüzümni əməlgə axurux lazim. Yər terioquqining yeri bolsun, digən tüzüm əməlgə axurulojan jaylardimu həl kilix təltöküs bolmaslıq—əsasən, amma dadil hərketləndürülmigənliktin, yərlərnı musadirə kilix wə təksim kilix təltöküs bolmaslıq kəmqukliri məwjut, bu ammining naraziliqini kozəqap koydi. Bundak jaylarda, əstayidil təxürux elip berip, təngxəp toluk-lax¹¹ bilən, yeri yok wə yeri az dihanlarning həmmisini yərgə igə kilix lazim, tuhao-lieshen wə zomigərlərnı bolsa jazaqa tartix lazim. Yər terioquqining yeri bolsun, digən tüzümni əməlgə axuruxning

pütün jeryanida, ottura dihanlar bilən kət'i birlixix xərt, ottura dihanlar (jümlidin həllik ottura dihanlar)ning mənəpətiğə tegixkə zadi yol qoyulmaydu, əgər ottura dihanlarning mənəpətiğə tegix əhwalliri kərülgən bolsa, ularning ziyinini tölöp berix wə ularqə namakul bolux lazim. Buningdin baxqa, adəttiki bay dihanlar wə ottura. kiqik pomixxiklarqə, yər islahati dawamida wə yər islahatidin keyin, ammining raziliqi boyiqə muwapik etiwar berix, uni «4-may yolyoruqi»qə اساسən bir yaklik kilix kerək. Qiskisi, yezilarda, yər islahati hərkiti dawamida, yər islahatini yaklaydiqan 90 pirsənttin artuk amma bilən ittipaklixip, yər islahatiqə qarxi az sandiki feodal əksiyətqilərnı yitim qaldurup, yər teriquqining yeri bolsun, digən tüzümnı əməlgə axurux wəzipisini tezdin orunlax kerək.

C. Ixləpqi kirix məsilisi. Jaylar uzakni kəzdə tutup, tirixip ixləpqi kirixi, iqtisat kilixni kattik yolqə qoyuxi həmdə ixləpqi kirix wə iqtisat kilix اساسida maliyə məsilisini toqra həl kilixi lazim. Bu yərdiki birinqi pirinsip—ixləpqi kirixni rawajlandurux, təminləxnı kapalətləndürüx. Xuning üqün, bir tərəplimə həlda maliyə wə sodiqila əhmiyət berip, yeza igilik ixləpqi kirixi wə sanaət ixləpqi kirixiqə etiwarsiz qaraydiqan hata nuktiinəzərgə qarxi turux lazim. Ikkinqi pirinsip—armiyigimu, həlkkimu etiwar berix, omumqimu, hususilarqimu etiwar berix. Xuning üqün, pəkət bir tərəpkila etiwar berip,

yənə bir tərəpkə etiwarsiz qaraydioqan hata nuk-tiinəzərgə karxi turux kerək. Uqinqi pirinsip— bir tutax rəhbərlik kilix, tarkak baxkurux. Xuning üqün, əhwaloqa karap mərkəzləxtürüp baxkuruxka tegixlik bolqanlarni hesapka almiqanda, əhwaloqa karimay həmmi mərkəzləxtürüwalidioqan, tarkak baxkuruxka dadillik kilalmaydioqan hata nuktiinə-zərgə karxi turux lazim.

12. Partiyimiz wə Zhongguo həlki əng ahirki qəlibini qoloqa kəltürüxtə toluk ixənqkə igə, bu-ningda xək-xübhə yok. Lekin bu, aldimizda əmdi kiyinqilik yok, digənlik əməs. Zhongguoning jəhan-girlikkə, feodalizimqə karxi kürixi uzak muddətlik bolidu, Zhongguo wə qət'al əksiyətqiliri Zhongguo həlkiqə pütün küqi bilən dawamlıq karxi turidu, Jiang Jieshining qol astidiki rayonlarda faxistik həkümranlıq tehimu küqiyidu, azat rayonlarning bəzi kismi waktinqə koldin kətkən rayon yaki partizan rayonliriqə aylinidu, kismən inkilawiy küqlər waktinqə ziyanqə uqrixi mümkin, uzak muddətlik uruxta adəm küqi wə maddi küqlər horaydu. Pütün partiyidiki yoldaxlar bularning həmmisini toluk hesapka elixi həmdə barlıq kiyin-qiliklarni egilməs-sunmas qəyrət bilən pılanlıq həlda yengixkə təyyar turuxi lazim. Kiyinqilik əksiyətqi küqlər aldidimu, bizning aldimizdimu bar. Lekin əksiyətqi küqlərnin kiyinqiliqi yənggili bolmaydioqan kiyinqilik, qünki ular həlakətkə

yekınlaxkan, istikbali yok kúq. Bizning kiyinqi-liqimiz yənggili bolidoqan kiyinqilik, qúnki biz yengidin əsüwatkan, parlak istikbaloqa igə kúqmiz.

Izahlar

① 1946-yil 8-aydin baxlap Shanghəy guomindang dairiliri Huangpu, Laozha rayonliridiki yaymiqilarning tijarət kilixini mən'i kildi, 11-ayning 3-on kúni iqidə, əz tijaritini dawamlaxturqan yaymiqilardin mingoqa yekın kixini kolqa aldi. Yaymiqilardin 3 ming kixi 11-ayning 30-kúni, tələp koyux namayixi etkúzdi wə Huangpu rayonluk sakqi idarisini korxiwaladi. Guomindang dairiliri yaymiqilarni kirixka buyruk qúxúrdi, yaymiqilardin 7 kixi əldi, yaridar kilinoqan wə kolqa elinoqanliri nahayiti kəp boldi. 12-ayning 1-kúni yaymiqilar əz kúrixini yənə dawamlaxturdi, xu kúni ulardin yənə 10 kixi əltürülgən, 100 din artuk kixi yaridar kilinoqan bolsimu, lekin kúrexqilər koxuni kəpiyip, 5 ming kixidin exip kətti. Shanghəydiki pütun shangdionlər sodisini tohtitip, ularqa həsdxalik kildi. Xuning bilən xəhər boyiqə Jiang Jiेशiqə karxi ammiwi hərəkət xəkilləndi.

② 1946-yil 12-ayning 24-kúni Beypingda Amerika əskərliri Beyjing daxüening kız okuquqisiqə baskunqilik kilqan wəkə yüzbərdi. 1946-yil 12-ayning 30-künidin 1947-yil 1-ayqiqə, Jiang Jiेशining qol astidiki rayonlarda birnəqqə on qong, ottura xəhərnin okuquqiliri xu munasiwət bilən arka-arkidin okux taxlap, Amerikiqə, Jiang Jiेशiqə karxi namayix etküzüp, Amerika koxunlirining Zhongguodin qikip ketixini tələp kildi. Bu hərəkətkə 500 mingdin artuk okuquqi katnaxti.

③ Bu 1935-yil 12-ayning 9-kúni Beypingda partliqan okuquqilarning wətənpərwərlik hərkitini kərsitidu. Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Yapon jahan'girligigə karxi turuxning celüesi toqrisida»ning ⑧ izahiqə qaralsun.

④ “Üq üqtin bir tüzüm” siyasiti—Zhongguo gongchəndangi-

ning Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dæwriddæ yolqa koyqan birliksæplik hækimiyæt siyasiti. Bu siyasætke asasen, Yapon baskunqiliriqa qarxi demokratik hækimiyæt tærkiwidiki hadimlar iqidæ gongchændang æzaliri tæhminæn üqtin birni, solqil tærækkiporwærlær tæhminæn üqtin birni, ariliktikilær wæ baxqilar tæhminæn üqtin birni tæxkil qilatti.

⑤ “Zhongguo-Amerika soda xærtnamisi”—«Zhongguo-Amerika dostluk, soda wæ dengiz katnixi xærtnamisi», uni 1946- yil 11- ayning 4- küni Jiang Jieshi hækümiti bilæn Amerika hækümiti Næn-jingda imzaliqan. Zhongguoning igilik hokuki kœplær setilqan bu xærtnamidæ jæmi 30 madda bolup, uning asasiy mæzmuni tæwændikiqæ: Birinqi, Amerikiliklar Zhongguoning “pütün zimini dairisi iqidæ” turux, sayahæt kilix hêm soda ixliri, mæhsulat ixlæx, jiagong kilix, ilim-pæn, maarip, din wæ hæyriyæt ixliri bilæn xuqullinix, kan bayliklirini qarlaw wæ eqix, yær ijarigæ elix wæ yær tutux hændæ hær hil kæsplær bilæn xuqullinix hokukiqæ igæ. Amerikiliklar Zhongguoda iktisadiy hokuk jêhættæ Zhongguoluklarqa ohxax muamilidin bæhrimæn bolidu. Ikkinqi, Amerika shangpinliri Zhongguoda baj elinix, setilix, tæksim kilinix yaki ixlitilix jêhætliridæ kilinidiqan muamilidin bæhrimæn boluxta hærkandak üqinqi bir ælning wæ Zhongguoning shangpinliridin tæwæn orunda turmaydu. Amerikining Zhongguoqa hærkandak æsümlük, mæhsulat yaki ixlæn'gæn buyumlarni kirgüzüxini hændæ Zhongguodin Amerikiqa hærkandak nærsini toxup ketixini Zhongguo “hærgiz mæn'i kilmaydu, yaki qæklimeydu”. Üqinqi, Amerika kemiliri Zhongguoning hærkandak oquk gangkou, jay yaki su tæwæsidæ ærkin katnaydu, ularning hadimliri wæ nærsiliri Zhongguo ziminidin “æng udul yollar” bilæn etüx ærkinligigæ igæ. Amerika kemiliri jümlidin jünjænliiri “birær hæwp-hætær”gæ yolukkanlik banisi bilæn Zhongguoning “qæt'æl sodisiqæ yaki dengiz katnax ixliriqæ oquk bolmiqan hærkandak gangkou, jay yaki su tæwæsi”gæ kirælæydu. Xu wakitta Jiang Jieshi hækümitining Amerikida turuxluk bax ælqisi Gu Weyjün uyalmastin oquktin-oquk; bu xærtname “pütün Zhongguo ziminini Amerika sodigærlirigæ eqip bærdi” digæn idi.

⑥ Muxu tallanma æsærlærning 1- tomidiki «Zhongguo jæmiyiti-

diki siniplar toqrisida tahlilning ① izahiqqa karalsun.

⑦ Minshedang "minzhu shehuydang"ning kiskartilqan nami, u 1946- yil 8- ayda "minzhu xiənzhengdang" bilən "guojia shehuydang"ning qoxuluxidin tækkil kilinqan. Bu partiyinging asaslik æzaliri Beyyang jünfa dæwridiki æksiyætqi siyasætwarzlar wæ feodal gezændiliridin idi.

⑧ "Bæzi jæmiyæt mætiwærliri dæp atalqanlar" partiya-guruh-sizlar kiyapiti bilən mæydanqqa qikip, Jiang Jieshining "guomindahuyi"ni bezæp kærsetkæn xærmændilærni, mæsilen, Wang Yünwu, Fu Sinien, Hu Zhengzhilarni kærstitidu.

⑨ Guomindang hækümiti özining hærbî hujumi dawamlik mæqlup boluwatqanliqtin wæ hærbî wæziyiti kündin-kün'gæ yamanlixiwatqanliqtin, demini eliwelixkka wæqit qikipirip, kaytidin hujum kilixkka tæyyarlinix mæksididæ 1947- yil 1- ayning 16- küni Amerikining Zhongguoda turuxluk bax ælqisi Stuart Leyton arkilik Zhongguo gongchændangidin "teqlik tænpæni" ötküzüx üqün Yænæn'gæ wækil æwætixkæ ruhsæt kilixni tælæp kildi. Amerika wæ Jiang Jieshining bu yengi aldæmqiliqini Zhongguo gongchændangi dærhæl tæltæküs eqip taxlidi. Zhongguo gongchændangi tænpænni æsligæ kæltürüx üqün æng tæwæn ikki xærtni orunlax lazimliqini yæni 1) guomindangning siyasi mæslihæt kengixi yiqinining keliximlirigæ hilap halda tüzüp qikkan sahta asasiy kanuni bikar kilinixi, 2) guomindang qoxunliri 1946- yil 1- ayning 13- küni urux tohtitix keliximi küqkæ igæ bolqandin keyin besiwalqan azat rayonlarning barlik yærliridin qikip ketixi lazimliqini; undak kilmiqanda, buningdin keyinki tænpænlærdæ erixilgæn keliximlærni guomindangning kayta yirtip taxlimasliqini kapalætændürgili bolmaydiqanliqini kærsetti. Guomindang hækümiti özining "teqlik" næyringini æmælgæ axuralmaydiqanliqiqqa kæzi yætkændin keyin, 2- ayning 27-, 28- künliri, Zhongguo gongchændangining Nænjing, Shanghai, Chongqinglarda turup tænpæn wæ alakæ ixlirini elip bariqan wækilirining pütünlæy kaytip ketixini ukturdi, guomindang bilæn gongchændang tænpæni pütünlæy buzuldi, dæp elan kildi.

⑩ Bu Zhonggong zhongyangning 1946- yil 5- ayning 4- künidiki «Yær mæsili si toqrisidiki yolyoruqi»ni kærstitidu. Muxu

tomdiki «Üq aylıq hulasə»ning ⑤ izahıqqa qaralsun.

① Təngxəp toluklax yər islahati bir qədər təltəküs elip berilqan kona rayonlarda, bəzi kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarning yər wə baxqa ixləpqikirix wastiliri yetixməsligi məsilisini həmdə yər islahati waktida qelip qalqan baxqa məsililərnı həl qilix üqün, kiqikrək dairidə, yahxiliridin elip, naqarlırini toluklax, köpliridin elip, azlırini toluklax yoli bilən yər wə baxqa ixləpqikirix wastilirini muwapıq təngxəxni kərsitidu.

ZHONGGONG ZHONGYANGNING YƏN'ƏNNI WAQTINQƏ TAXLAP QIQIX WƏ SHƏNXI-GƏNSU-NING- XIA QEGRA RAYONINI QOQIDAX TOQIRISIDIKI IKKI HƏJJITI*

(1946- yil 11- ay, 1947- yil 4- ay)

1. 1946- Yil 11- Ayning 18- Künidiki Yolyoruk

Jiang Jieshining küni tügəp, mangidiloqan yoli kalmidi, u “guomindahuy” qakirix, Yən'ən'gə hujum kilixtin ibarət ikki türlük qarə bilən partiyimizgə zərbə berip, özini küqəytməkqi boluwatidu. Əmiliyətə, u əksiqə nətijigə igə bolidu. Zhongguo həlki Jiang Jieshi öz qanggilioqa eliwaloqan, bəlünux pəyda

* Yoldax Mao Zedong təyyarlioqan bu ikki həjjətning biri 1946- yili kixta guomindang armiyisi Yən'ən'gə hujum kilmaqqi boluwatqan qaqda Yən'əndə yezilqan, yənə biri guomindang armiyisi 1947- yil 3- ayning 19- küni Yən'ənni besiwelip 20 kündin keyin ximaliy Shənxining Hengshən nahiyisining Qingyangcha digən yeridə yezilqan. Jiang Jieshi, azat rayonlarqə omumyüzlük hujum kilix pilani

kilidloqan “guomindahuy” oqɑ kət’i karxi turidu, bu “guomindahuy”ning eqiloqan küni Jiang Jieshi guru-hining özini özi halak kilixkɑ baxlioqan küni bolidu. Jiang Jieshi armiyisi, biz tərəptin 35 lüsi yokitiloqandin keyin^①, özining hujum kilix küqi tögəx aldida turəqan bir wakitta, uxtumtut hujum kilix usulini kollinip Yən’ənni besiwaloqan təkdidimu, həlk azatlik uruxining oqəlibə kazinidiloqanliqidin ibarət omumi wəziyətke ziyan yətküzəlməydu, Jiang Jieshini halakətlik istikbaldin kutkuzup kalalmaydu. Kiskisi, Jiang Jieshi özi halakət yolioqɑ mengip, “guomindahuy” qakirix, Yən’ən’gə hujum kilixtin ibarət ikki ixni kilsila, uning barlik aldām-

bərbat boləqandin keyin, özining gumran boluwatkan həkümranliqini kutkuzup kelix üqün, korqak guomindahuy qakirix, Zhongguo gongchəndangi wəkillirini koqlap qikirix, Zhonggong zhongyang orunlaxkan jay—Yən’ən’gə hujum kilixkɑ ohxax oqljiranə tədbirlərnə kollandi. Jiang Jieshi bu tədbirlərnə kollinix nətijisidə, huddi muxu əsərdə eytiləninidək, siyasi jəhəttə tamamən özini özi halak kildi. Hərbi jəhəttə, özining əskiriy küqini azat rayonlarning xərk wə oqəp kanitioqɑ yəni Shəndong azat rayoni bilən Shənxi-Gənsu-Ningxia azat rayoniqɑ toplap, nuktilik hujum digən nimisini yürgüzüxkə urundi, nətijidə buningdimu pütünləy məqlup boldi. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqɑ hujum kiləqan guomindang armiyisining əskiriy küqi 230 mingdin kəp idi, Xibey həlk jiefangjüning Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki budüyliridə bolsa aran 20 mingdin kəprək adəm bar idi, xunga düxmən armiyisi bizning armiyimiz zhudongluk bilən taxlap qikəkan Yən’ənni wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining

qilikliri tamamən pax bolup kalidu, bu həlk azatlik uruxining tərəkkiyatiqa paydilik. Jaylar Jiang Jieshining “guomindahuy” qakirixi wə Yən’ən’gə hujum kilixidin ibarət ikki ixni partiyə iqı wə partiyə sirtidikilərgə toluk qüxəndürüp, pütün partiyə, pütün armiyə wə omumhəlkni ittipaklaxturup, Jiang Jieshining hujumini tarmar kilix, demokratik Zhongguo kurux üqün kürəx kilixi lazim.

2. 1947-Yil 4-Ayning 9-Künidiki Ukturux

Guomintang əzining gumran boluwatқан həküm-

barlik nahiyə xəhərlirini ilgir-ahir besiwaldi. Lekin düşmən Zhonggong zhongyangning bax orginini wə Xibey həlk jiefangjunini yokitix yaki ularni Huanghening xərk tərıpigə koqliwetix məksidigə yetix bu yakta tursun, bəlkı armiyimizning nurqun kətimlik kahxatkuq zərbisigə uqrap, təhminən 100 ming kixilik əskiriy küqidin ayrildi, ahirda qegra rayondin teri-perəng bolup keqip qikixka məjbur boldi, armiyimiz bolsa kəng Xibeyni azat kilix hujumiqa qəlibilik etti. Xuning bilən billə, Xibey jəng məydanidiki armiyimiz düşmən armiyisinin köpligən asasiy budüylirini nahayiti az əskiriy küq bilən tutup turup wə yokitip, baxka jəng məydanliridiki, əng awal Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən jəng məydanidiki armiyimizningmu urux kilixiqa küqlük mədət bərdi wə tezrək hujumqa etüxigə yardəm kildi. Yoldax Mao Zedong bilən Zhonggong zhongyang wə həlk jiefangjüni zongbusi, 1947-yil 3-ayda armiyimiz Yən’əndin qekinip qikkandin tartip bir yildin keyin Xibey jəng məydanida hujumqa

ranliqini kutkuzup kelix üqün, korqak guomindahuy qakirix, sahta asasiy kanun tüzüx, partiyimizning Nənjing, Shanghəy, Chongqinglarda turuxluk wə kaləthanilirini koqlap qikirix, guomindang bilən gongchəndang otturisdiki munasiwət buzuldi, dəp elan kilix²ka ohxax tədbirlərnı kollarəqandin taxkiri, dangzhongyangimiz wə həlk jiefangjüni zongbusi orunlaxkan jay—Yən'ən'gə wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqə hujum kilix tədbirinimu kollandi.

Guomindangning bu tədbirlərnı kollarəqliqi hərgiz guomindang həkümranliqining küqlüklüginı kərsətməydu, bəlki guomindang həkümranliqi weyjisining adəttin taxkiri qongkurlixip kətkənliginı

ətkən'gə kədər, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida turiwərdi, bu pakit zor siyasi əhmiyətke igə. U Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki wə pütün məmləkətning azat rayonliridiki armiyə bilən həlkning kürəx iradisini wə qəlibigə boləqan ixənqini nahayiti zor dərrijidə əstürdi wə küqəytti. Yoldax Mao Zedong Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida turəqan məzgildə, pütün məmləkətning hər-kaysi səpliridiki həlk azatlik uruxiqə dawamlıq yetək-tilik kilipla qalmay, bəlki Xibey jəng məydanidiki həlk azatlik uruxiqə biwəstə komandanlik kilip, muxu əsərdə otturiqə koyuləqan "Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini wə Xibey azat rayonini kət'i jənggiwar roh bilən koq-dax wə kəngəytix" digən məksətni qəlibilik əməlgə axurdi. Xibey jəng məydanida elip beriləqan uruxlar toqrisida muxu tomdiki «Xibey jəng məydanida urux kilix fangzheni toqrisida» wə «Xibeyda erixiləqan zor qəlibigə baha wə jiefangjüning armiyini yengiqə tər-tipkə selix hərkiti toqrisida» digən ikki əsərgə karalsun.

kərsitidu. U Yən'ən'gə wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqa hujum kilixta, aldi bilən Xibey məsilisini həl kilip, partiyimizning ong kolini kesip taxlax həmdə dangzhongyangimizni wə həlk jiefangjüni zongbusini Xibeydin qoqlap qikirix, uningdin keyin əskiriy küqini yetkəp Huabeyqa hujum kilix, xuning bilən özining bir-birləp tarmar kilix məksidigə yetixnimu ham hiyal kilidu.

Yukurki əhwallarqa اساسən, zhongyang mundak karar kildi:

1. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini wə Xibey azat rayonini kət'i jənggiwar roh bilən qoqdax wə kəngəytix lazim, bu məksətni pütünləy əməlgə axuroqili bolidu.

2. Dangzhongyangimiz wə həlk jiefangjüni zongbusi Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida turiwerixi lazim. Bu rayonning yər xaraiti əplik, ammiwi xərt-xaraiti yahxi, aylinip hərəkət kilixka bolidiqan jayliri kəng, bihətərlik pütünləy kapalətkə igə.

3. Xuning bilən billə, hizmətkə ongay bolsun üqün zhongyang hizmət weyyüenhuyi təxkil kilinidu, u Sənxi əlkisining qərbiy ximaliqa yaki baxka muwapik jayqa berip, zhongyang tapxuroqan hizmətlərni ixləydu.

Yukuridiki 3 türlük ix ətkən ayda karar kilinip, ayrim-ayrim yolqa koyuldi. Buni alahidə ukturimiz.

Izahlar

① Bu—1946-yil 7-ayning bexidin 11-ayning 13-künigiqə elinqan tongji.

② 1947-yil 2-ayning 27-, 28-künliri guomindang həkümiti Zhongguo gongchəndangining Nənjing, Shanghai, Chongqinglarda turup tənپən wə alakə ixlirini elip baridiqan barlik wəkilliri wə hadimlirini qəklən'gən muddət iqidə qaytip ketixkə məjbur kildi. 1947-yil 3-ayning 15-küni guomindang zhongyangi 3-omumyiqinini qakirdi, bu yiqinda Jiang Jieshi guomindang bilən gongchəndang otturisidiki munasiwətning buzulqanliqini, uruxni ahirqiqə elip berixka bəl baqliqanliqini jakalidi.

XIBEY JƏNG MƏYDANIDA URUX KILIX FANGZHENI TOOIRISIDA*

(1947-yil 4-ayning 15-küni)

1. Duxmən hazır helila həlsiridi, əmma rasa həlsirap kətmidi; duxmən axlıq tərəptin helila kiynaldi, əmma taza kiynilip kətmidi. Armiyimiz duxmənning 31-lüsi①ni yökətkəndin keyin, gərqə duxmənni köpləp yökətmioqan bolsimu, ləkin 20 kün iqidə duxmənni heli həlsiritix wə axlıq jəhəttin heli kisix məksidigə yətti, xuning bilən, buningdin keyin duxmənni rasa həlsiritix, axlıqtin üzüp koyux wə əng ahirda yokitix üqün paydilək xarait yaritiwaldi.

2. Həzir duxmənni fangzheni, həlsiriqiniqə, axlıqtin kisiloqiniqə karimastin, armiyimizning əsəsiy küqini Huanghening xərk tərəpigə koqliwetix, uningdin keyin Suyde, Mizhi nahiyilirini kəmal kilip, əskiriy küqini bəlüp, koxunlirimizni “toluk yokitix”. Duxmən 3-ayning 31-küni Qingjien'gə

* Bu—yoldax Mao Zedong Xibey yəzhənjunigə əwətkən diən-bao. U wəqittiki Xibey yəzhənjunü Peng Dehuəy, He Long, Xi Zhongxün qatarlık yoldaxlar rəhbərlik kiləqan Şənxi-Gənsu-Ningxia əzət rayoni wə Şənxi-Suyyüən əzət rayonidiki həlk jiefangjunidin tərkip tapqan idi.

yetip baroqandin keyin, dərhal ximaloqa yürux kilmidi, buningdin məksidi bizning mengiximizoqa yol berix idi; düxməning qərpke yürux kilip Wayaobao xəhrigə kirməkqi boluxi bizni Suyde, Mizhi nahiyilirigə koqlax üqün idi. Həzir armiyimizning barliqini bilip kaləlanliktin, ular yənə Wayaobao xəhrining jənubi wə qərbigə kayrilib, andin Wayaobao xəhrigə karap yürüp, bizni ximaloqa koqliwətməkqi boldi.

3. Bizning fangzhenimiz ilgiriki qarini dawamlaxturup, düxmənni həzirki rayonlarda yənə bir məzgil (bir ayqə) aylandurup turux, buning bilən düxmənni rasa halsirax wə axliktin taza kisilix dərijisigə qüxürüp, andin pəyt tepip yokitix məksidigə yetix. Armiyimizning asasiy küqi ximaloqa berip Yülin nahiyisigə hujum kilixka aldirimasliqi xuningdək jənupka berip düxməning arka yolliriqa hujum kilixkimu aldirimasliqi kerək. Zihuyyüenlərgə, jəngqilərgə wə həlk ammisioqa armiyimizning bu qarisingin düxmənni təltöküs yengixning mukərrər yoli ikənligini qüxəndürux lazim. Düxmənni rasa halsiratmay wə pütünləy aq kaldurmay turup, əng ahirki qələbini koləqa kəltürux mümkin əməs. Bu qarə “kiynax” zhəns husi dəp atilidu, bu düxmənni kiynap maqdursizlandurup, andin yokitix digən səz.

4. Həzir silər Wayaobao xəhrining xərkə wə ximalidiki jaylarda turuwatisilər, düxmənni Wayaobao xəhrining ximalioqa tartix əng paydilik; andin

düxmənning Liao Ang^② komandanliqidiki ajiz kismiqa hujum kilip, düxmənni xərkkə tartinglar; uningdin keyin Ənsəy tərəpkə kayrilip, düxmənni yənə qərpkə tartinglar.

5. Lekin silər birnəqqə kün iqidila 359-lügə (pütün kismiqa) jənupka uxtumtut hujum kilix təy-yarliqini tamamlax toqrisida buyruk beringlar, u bir həptidin keyin jənupka berip, Yəncəng-Yən'ən sepining jənubidiki, Yichuən-Luochuən sepining ximalidiki jaylarqa uxtumtut hujum kilip, düxmənning axlik toxux yolini kesip taxlax wəzipisini öz üstigə alsun.

6. Yukuridiki pikirlərnəng muwapik bolqan-bolmiqanlıqi toqrisida jawap kütimən.

Izahlar

① Xibey həlk jiefangjüni Yən'əndin zhudongluk bilən qekinip qikkəndin keyin, azqina əskiriy küq bilən düxmənning asasiy küqini Ənsəygə (Yən'ənnəng qərbiy ximalida) aldap elip kirdi, asasiy küqimiz Yən'ənnəng xərkiy ximalidiki Qinghuabiən rayoniqa məküp, düxmənni yokitix üqün pürsət kütüp turdi. 1947- yil 3- ayning 25- küni, guomindang armiyisi Hu Zongnən kisi mining əzgərtip təxkil qilinqan 27- shi 31- lüsining lübusi 1 tuən əskirini baxlap, armiyimiz məküp turqan dairə iqigə kirdi, armiyimiz 1 saəttin köprək jəng kilip, düxmənni pütünləy yokatti.

② Liao Ang guomindang armiyisi Hu Zongnən kisi mining əzgərtip təxkil qilinqan 76- shisining shizhangı idi, keyin, 1947- yil 10- ayning 11- küni Qingjiən jəngidə armiyimiz tərripidin tirik tutuwelinqan.

JIANG JIESHI HÖKÜMITI OMUM- HƏLK MUHASIRISIDƏ QALDI*

(1947-yil 5-ayning 30-küni)

Omumhəlk bilən düxmənləxkən Jiang Jieshi həkümiti hazir özining omumhəlk muhasirisidə qalqanlıqini tuydi. Məyli hərbi səptə bolsun, yaki siyasi səptə bolsun, Jiang Jieshi həkümiti məqlup boldi, u əzi düxmən dəp elan kiləqan küqlər tərpidin muhasirigə elindi həmdə buningdin kutulup qikixning amalini tapalmay kaldı.

Jiang Jieshi wətən satkuq guruhi wə uning hojayini Amerika jahan'girliri wəziyətini hata mөлqərlidi. Ular öz küqini tolimu yukuri, həlk küqini tolimu təwən mөлqərlidi. Ular ikkinqi dunya uruxidin keyinki Zhongguo wə dunyani burunkioğa ohxax

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən pinglun. Bu pinglunda, Zhongguodiki wəkələr tərəkkiyatining kixilər pərizidikidin tezrək boluwatkanliqi kərsitilgən, həlk Zhongguo inqilawining məmlikət boyiqə qəlibə kazinixi üqün həmmə zərür xərtləni tez təyyarlaşka qaqirilqan. Aldinala qilinqan bu həküm uzak ötməyla ispatlandı. Yoldax Mao Zedong bu pinglunni wə «Xibey jəng məydanida urux kilix fangzheni toqrisida»ni ximaliy Shənxining Jingbiən nahiyisidiki Wangjiawən kəntidə yazqan idi.

dəp karap, heqkandak xəy'ini əzgərtixkə yol koy-midi, əzlrining iradisigə heqkimning hilaplik kılıxi-qa yol koymidi. Yaponiyə təslim bolqandin keyin, ular Zhongguoda burunki kona tərtipni əsligə kəltürəx qarariqa kəldi. Jiang Jieshi wətən satkuq həkümiti siyasi jəhəttə kengixix, hərbi jəhəttə kelixtürəxkə ohxax aldamqilik yolliri bilən wakitni koləqa kəltürəwaləqandin keyin, 2 milyon kixilik koxunini səpərwər kilip, omumyüzlük hujum kəzəfidi.

Zhongguo ziminida ikki səp barlikka kəldi. Jiang Jieshi baskunqi armiyisi bilən hək jiefang-jüni otturisdiki urux—bu, birinqi səp. Həzir yənə ikkinqi səp barlikka kəldi, u bolsimu uluk, həkkanı okuquqilar hərkiti bilən Jiang Jieshi əksiyətqi həkümiti otturisdiki kəskin kürəx^①. Okuquqilar hərkitining xoari tamak, teqlik, ərkinlik tələp kilix, yəni aqarqilikka, iqki uruxka wə ziyankəxlikkə karxi turux. Jiang Jieshi «Jəmiyət tərtilini saklax-ning wakitlik qarisi»^②ni elan kildi. Jiang Jieshining hərbi, sakqi, xiənbing wə ixpiyonliri bilən okuqu-qilar ammisi otturida həmmila jayda tokunux bolu-watidu. Jiang Jieshi kuruk kol okuquqilarqa koləqa elix, kəmax, urux, kirix-qəpixka ohxax zorluklar bilən karxi turdi, buning bilən okuquqilar hərkiti kündin-kün'gə kengiyip kətti. Jamaət həsdaxliqi pütünləy okuquqilar tərəptə boldi, Jiang Jieshi wə uning qalqiliri tamamən yitim kəldi, Jiang Jieshi-ning yirtkuq əpti-bəxirisi pütünləy axkara boldi.

Okuquqilar hərkiti—pütүн həlk hərkitining bir kısmi. Okuquqilar hərkitining əwj elixi pütүн həlk hərkitining əwj elixini mukərrər həlda aləqə süridu. Buni burunki 4-may hərkiti dəwridiki wə 9-dikabir hərkiti dəwridiki tarihiy təjribilər ispatliqan.

Amerika jahan'girligi wə uning əlalqisi Jiang Jieshi Yapon jahan'girligining wə uning əlalqisi Wang Jingweyning ornini besip, Zhongguoni Amerikining mustəmlikisigə aylandurux siyasitini, iqi urux kəzoqax siyasitini wə faxistik-hakim mutlək həkümranlıqini küqəytix siyasitini kollinip, əzlirining pütүн məmlikət həlkining düxmini ikənligini elan kilip kəydi, pütүн məmlikəttiki hər təbikə həlkini aqarqilik wə əlüm girwigigə apirip kəydi, buning bilən pütүн məmlikəttiki hər təbikə həlki ittipaklixip Jiang Jieshi əksiyətqi həkümitigə kərxı hayət-mamat kürixi elip berixkə məjbur boldi wə bu kürəxnı tez rawajlandurdi. Pütүн məmlikət həlki üqün buningdin bəxkə yol kəlmidi. Jiang Jieshi həkümitining türlük əksiyətqil siyasətliri astida eziliwatkan, ittipaklixip əzini əzi kətkuzux məwkəsidə turuwatkan hər təbikə Zhongguo həlki ixqilar, dihanlar, xəhər uxxak burzuaziyisi, milli burzuaziyə, kəyming shenshilar, bəxkə wətənpər-wərlər, az sanlık millətlər wə qət'əllərdiki Zhongguo muhəjirlirini əz iqigə aldi. Bu—pütүн milləting intayin kəng birliksepi.

Jiang Jieshi həkümitining uzaktin buyan yürgü-

züp kəlgən intayin əksiyətqil maliyə-iktisadiy siyasi hazir misli kərülmigən wəten satkuq xərtname yəni Zhongguo-Amerika soda xərtnamisi tərripidin küqəytildi. Zhongguo-Amerika soda xərtnamisi asasında Amerikining longduən kapitali bilən Jiang Jieshining guənliao-məybən kapitali qəmbərqəs birlixip, pütün məmlikətning iktisadiy hayatini qanggilida tutup turmakta. Buning nətijisidə, kəqəz pulning pahallixixi qekigə yətti, mal bahasi misli kərülmigən dərijidə ərlidi, milli soda-sanaət kündin-kün'gə wəyran boldi, əmgəkqi amma, həkümət hadimliri wə maaripqilarning turmuxi kündin-kün'gə yamanlaxti. Bu hal hər təbikə həlkini ittipaklixip halakəttin kutulux üqün kürəx elip barmisa bolmaydiqan kilip koydi.

Hərbi basturux wə siyasi aldamqilik Jiang Jieshining əzining əksiyətqil həkümranliqini saklap kelixitiki ikki asasiy koralı, kixilər bu korallarning tez paqakliniwatkanliqini kərməktə.

Jiang Jieshi armiyisi məyli kaysi jəng məydani-da bolsun məqlup boldi. Bultur 7-aydin hazirəqa kədər boləan 11 ay iqidə uning muntizim armiyisidinla təhminən 90 lü yokitildi. Hazir ularning bultur Changchunni, Chengdeni, Zhangjiakouni, Hezeni, Huəyyinni, Əndongni besiwələan wakitliridiki həywiti kalmidila əməs, hətta bu yil Linyini, Yən'ənni besiwələan wakitliridiki həywitimu kalmidi. Jiang Jieshi, Chen Chenglar həlk jiefangjüni-

ning küqini wə həlk jiefangjüning urux kilix usullirini hata mөлqərləp, ularning qekinixini kor-kunqaklik, birkanqə xəhərni taxlap qikixini məqlup boləqanlik döp karap, 3 ay yaki 6 ay iqidə guənney məsilisini həl kilix, andin keyin Dongbey məsilisini həl kilix hiyalida boləqan idi. Lekin 10 aydin keyin, Jiang Jieshining barlik baskunqi koxunliri halakət girdawioqa berip yətti, azat rayonlar həlkining wə həlk jiefangjüning katmu-kat muhasirisigə qüxüp kaldi, buningdin kutuluxi nahayiti təs.

Jiang Jieshi armiyisining aldinki səptə məqlup boləqanlıqi toqrisidiki həwərlər arka səpkə kündin-kün'gə köpləp tarkalmaqta, Jiang Jieshi əksiyətqi həkümيتينing zulmi astida nəpəs alalmay kaləqan kəng həlk ammisi əzini ruslap, kəddini kətirixtin ümit barliqini kündin-kün'gə hes kilmaqta. Dəl muxu wakitta Jiang Jieshining həmmə siyasi aldamqilıkliri uning tez-tez otturiqə qikirixi bilən tez-tez wəyran bolup turdi. Birər ixmu əksiyətqiləarning kütken yeridin qikmidi. Ularning guomindahuy qakirip asasiy kanun tüzüx, bir partiyilik həkümətni kəp partiyilik həkümətkə əzgərtix digən nimilərnəni koyuxtə məkəsidə Zhongguo gongchəndangini wə baxka demokratik küqlərnəni yitim kaldurux idi; nətijə buning əksiqə bolup qikti, yitim kaləqan Zhongguo gongchəndangi əməs, heqkandəq demokratik küqlərmu əməs, bəlki əksiyətqiləarning əzi boldi. Xuningdin keyin Zhongguo həlki əz təjribiliri-

din Jiang Jieshining guomindahuyining nimə ikənligini, Jiang Jieshi asasiy qanunining nimə ikənligini, Jiang Jieshining kəp partiyilik həkümitining nimə ikənligini bildi. Buningdin burun Zhongguo həlki arisida nuroqun kixilər, اساسən ottura təbiki-dikilər Jiang Jieshining bu nəyrənglirigə nisbətən azdur-kəptur ham hiyalda bolup kəlgən idi. Jiang Jieshining teqlik tənپəni digən nimisigimu xundak ham hiyalda bolup kəlgən idi. Jiang Jieshi urux tohtitix toqrisidiki birkanqə ketimlik səltənətlik keliximlərnin heqnimisini koymay yirtip taxliqandin keyin wə teqlikni tələp kiləjan, iqki uruxka qarxi turəjan okuquqilar ammisioqa nəyzə bilən hərəپəgəndin keyin, aldəmquilik qərizidə boləjan yaki siyasi jəhəttə kilqə təjribisi bolmiojan kixilərdin baxka heqkandak kixi Jiang Jieshining teqlik tənپəni digən nimisigə ixənməydiəjan bolup qaldi.

Barlik wəkələr bizning məlqirimizning toqriqliqini ispatlidi. Biz kixilərgə, Jiang Jieshi həkümiti baxka nərsə əməs, pəkət wətən satkuqi, iqki urux kozəjiəquqi, hakim mutlək həkümət, dəp üzüksiz kərsitip kəlduk. Bu həkümət iqki urux wastisi bilən Zhongguo gongchəndangini wə barlik demokratik küqlərni ujukturuwetip, Zhongguoni Amerikining mustəmlikisigə aylandurux wə əzining hakim mutlək həkümranlıqini saklap kelix məksidigə yətməkqi boldi. Bu həkümət xundak əksiyətqil siyasətlərni kollanəjanliktin, uning siyasi jəhəttə heqkandak

inawiti wə heqkandak küqi qalmidi. Jiang Jieshi hokümitining küqlüklügi pəkət wakitlik wə yüzöki hadisə, u—əmiliyətə bolsa kərünöxi kaltis, əsli halsiz hokümət. Uning hujumini məyli kandak jayda wə kandakla səptə bolsun yənggili bolidu. Uning istikbali mukərrər yosunda həmmiini əzidin bizar kilix wə pütünləy gum boluxtin ibarət bolidu. Həmmə wəkələr bu mөлqərlərninğ toqriliqini ispatlidi wə dawamlıq ispatlaydu.

Zhongguodiki wəkələrninğ tərəkkiyati kixilərninğ pərizidikidin teZRək boluwatidu. Bir tərəptin, həlk jiefangjüninınğ oqəlibə kazinixi, yənə bir tərəptin, Jiang Jieshinınğ kol astidiki rayonlarda həlk kürixininğ ilgirilixi sür'ət jəhəttin nahayiti tez bolmakta. Teq, demokratik, mustəkil yengi Zhongguo kurux üqün Zhongguo həlki həmmə zərür xərtlərninğ tez təyyarlixı kerək.

Izahlar

① 1946-yil 12-aydin baxlap, həlk azatlik uruxininğ rawajlinixi arkisida, guomindang hokümranlik kilip turəqan rayonlardiki kəng oququqılarnınğ aqarqilıqqa, iqi uruxka wə ziyankəxlıkkə karxi demokratik-wətənpərwərlik hərkitidə yengi yuksilixlər boldi, bu hərket pəydin-pəy Jiang Jieshinınğ əksiyətqil hokümranliqiqa karxi kürəxninğ 2-sepi bolup xəkilləndi. 1946-yil 12-ayninğ ahiridin 1947-yil 1-ayninğ baxliriqiqa Beyping, Tionjin, Shanghai, Nənjing katarlik birkanqə on qong wə ottura xəhərdə 500 mingdin artuq oququqi arkimu-arka okux taxlap wə namayix ötküzüp, Amerika əskərlirininğ Beyjing daxüeninğ kız oququqi-siqə baskunqilik kiləqan yawuzluqiqa etiraz bildürdi wə Amerika

koxunlirining Zhongguodın qikip ketixini t l p kildi. Bu k r x tezdin ixqilar, okutkuqilar w  baxka h lk ammisining kollixiq  ig  boldi. 1947-yil 5-ayning 4-k ni Shanghəydiki m kt plarning okuquqiliri namayix  tk z p, iqki uruxka qarxi turdi. Xuning bilən bir wakitta, Shangh yde ixqilar w  okuquqilardın 8 ming kixi guomindangning sakqi idarisini korxiwalqan w k  y zb rdi. Bu wətənpərwərlik h rk t dərhal N njing, Beyping, Hangzhou, Shenyang, Qingdao w  K yfung  ohxax nurqun xəhərgə keng ydi. Guomindang  ksiy tqiliri okuquqilarning wətənpərwərlik-demokratik hərkitigə nisbətən intayin w hxiyan  basturux qarilirini kollandi. 5-ayning 20-k ni birla wakitta N njing w  T njin x h rlirid  100 din artuk okuquqini urup z hmil nd r p w  kolq  elip, məxhur "20-may kanlik wəkəsi"ni tuqdurdi. Lekin okuquqilarning wətənpərwərlik hərkitini k ng h lk kolliqanliktin basturup ket lmidi. Okuquqilarning "aqarqilikka, iqki uruxka w  ziyankəxlikkə qarxi turux"ni xoar kilqan okux taxlax, namayix  tk z x h rk tliri w  ixqilarning ix taxlix, okutkuqilarning dərs taxlixiq  ohxax hər sahə həlkining Amerika jahan'gırligig  w  Jiang Jieshiqə qarxi kürəxliri xu qaqda 60 tin artuk qong w  ottura xəhərgə keng ydi. 1948-yil 5-ayda Shangh y okuquqiliri yənə m diniy t, ahbarat sah sidikil r w  baxka sah dikil r bilən birlikt  Amerikining Yapon tajawuzqi küqlirini y l p tirild r xig  qarxi wətənpərwərlik h rk tni  wj aldurdi, bu h rk tmu baxka nurqun xəhərlərgə tezdin keng ydi. Okuquqilarning wətənpərwərlik kürəxliri taki inkilap məmlikət boyiq    lib  kazanqanq  kədər tohtimay, guomindangq  kattik zərbə berip k ldi.

② Jiang Jieshi h k miti 1947-yil 5-ayning 18-k ni (J miy t t rtiwini saklaxning wakitlik qarisi) dig n nimini elan kilip, h lk tin 10 din artuk kixining birlixip t l p koyuxini w  h rkan-dak ix taxlax, okux taxlax, namayix ötküzüxni kattik mən'i kildi, xuningd k jaylardiki guomindang h k m tlirig  h lk ning wətənpərwərlik-demokratik hərkətlirini kanlik t rd  basturidiqan "z r r t dbir" w  "jiddi qar " dig n nimil rni kollinixka h kuk b rdi.

AZATLIK URUXNING IKKINCHI YILIDIKI ZHƏNLÜELIK FANGZHEN*

(1947-yil 9-ayning 1-küni)

1. Uruxning birinchi yilida (bultur 7-aydin bu yil 6-ayoqiqə) düxməning muntizim armiyisidin 97 yerim lü—780 ming adəm, kərqak kəxun. baəndüygə ohxax hər hil kəxunlardin 340 ming adəm, jəmi 1 milyon 120 ming adəm yokitildi. Bu—uluk qəlibə. Bu qəlibə düxmən'gə eəqir zərbə bolup, pütkül düxmən lagirida intayin qongkur məqlubiyət kəypiyatini pəyda kildi, pütün məmlikət

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə karatkan yolyoruqi, u qaqda yoldax Mao Zedong bilən Zhonggong zhongyang ximaliy Shənxidiki Jiaxiən nahiyisining Zhuguənzəy kəntidə turatti. Bu yolyorukta, azatlik uruxning ikkinchi yilidiki tıp wəzipe asasiy kük bilən guomindang rayonliriqa etüp urux kilix, iqki səptə urux kilixtin taxki səptə urux kilixka etux yəni zhənlüelik mudapiə baskuqidin zhənlüelik hujum baskuqiqa etüxtin ibarət, dəp bəlgilən'gən. Həlk jiefangjüni yoldax Mao Zedong bəlgiligən zhənlüelik pılan boyiqə 1947-yil 7-aydin 9-ayoqiqə pütün məmlikət kələmlik hujumqa etti. Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən yəzhənünü

həlkinı hoxallandurdi, armiyimizning barlık dūxmən armiyisini yokıtixi, əng ahırkı ǝləbini koloǝa kəltürüxi üqün asası selip bərđi.

2. Uruxning birinǝi yilida dūxmən ǝzining 248 muntizim lüsidin 1 milyon 600 mingdin artuǝ kixisi bar 218 lüsi wə alahidə kisimliri (dengiz armiyisi. hawa armiyisi. topqi kisimliri. gongbing kisimliri. zhuangjiabing kisimliri), kǝrqak kǝxunlar, katnax sakqi budüyliri, baoən budüyliri bolup 1 milyonǝa yekin kixisi bar kǝxun bilən azat rayonlirimizǝa kəng türdə hujum kilǝan idi. Armiyimiz, zhənlüe jəhəttə, iǝki səptə urux kilix fangzhenini toǝra kollinip, 300 mingdin oxuǝ adəmnıng kurban boluxi wə yaridar boluxiǝa, kəng kələmlik yərlərnıng dūxmən tərıpidin besiwelinixiǝa karımay, hər wakit wə hər jayda zhudong orunda turup kəldi, xuning nətijisidə, dūxmənning 1 milyon 120

6-ayning 30-küni Shəndongning ǝərbıy jənup rayonida Huanghedın besüp etti, 8-ayning 1-on küni iǝidə, Long-Həy təmüryolidin ǝtup, Dabiəshən teǝiqǝa karap ilǝirilidi. Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən yəzhənǝününing Təyyüe bingtuəni 8-ayning 3-on küni iǝidə, jənubıy Sənxidə Huanghedın besüp ǝtup, ǝərbıy Henən rayoniǝa karap ilǝirilidi. Huadong yəzhənǝünü dūxmənning nuǝtilik hujumini tarmar kilǝandin keyin, 9-ayning bexida Shəndongning ǝərbıy jənup rayoniǝa karap ilǝirilidi. Huadong yəzhənǝününing Shəndong bingtuəni 9-aydin baxlap Jiaodong rayonidiki dūxmən'ǝə karxi hujum uruxini baxlıdi. Xibey yəzhənǝünü 8-ayning 3-on küni iǝidə ǝayturma hujumǝa ǝtti. Sənxi-Chahar-Hebey yəzhənǝünü 9-ayning

ming adimini yokitixka muwəppək boldi, düxmən armiyisini parqilap taxlidi, özini qenikturdi wə zoraytti həmdə Dongbey, Rehe, xərkiy Hebey, jənuhiy Sənxi, ximaliy Henənlərdə zhənlüelik qayturma hujuməqa ətüp, kəng kələmlik yərlərnəni qayturuwaldi wə yengidin azat kildi^①.

3. Armiyimizning uruxning ikkinqi yilidiki tüz wəzipisi: pütün məmlikət miqyasida qayturma hujum kəzəqaxtin yəni asasiy küq bilən taxki səpkə ətüp urux kilix. uruxni guomindang rayonliriəqa sürüxtin, taxki səptə düxmənni kəpləp yokitip, guomindangning uruxni azat rayonlarəqa dawamlik sürüx, azat rayonlarning adəm küqi wə maddi küqini tehimu kəp buzəqunqilikka wə qikiməqa uqritix, bizni uzakka bərdaxlik bərləməydiəqan kilip qoyux qərizidiki əksil'inkilawiy zhənlüelik fangzhenini üzül-kesil buzup taxlaxtin ibarət. Armiyimizning

bexida Beyping-Hənkou təmüryolining ximaliy kismidiki düxmən'gə qarxi hujum uruxini baxlidi. Dongbey yəzhən-jüni Dongbey boyiqə yazlik hujuməqa ulapla, 9-aydin baxlap Changchun. Jilin. Siping rayonlirida wə Beyping-Liaoning təmüryoli boyiqə jaylaxkan Jinxi nahiyisidin Yixiən nahiyisigiqə boləqan ariliktiki rayonlarda kəng kələmlik küzlük hujuməqa ətti. Bu jəng məydanliridiki hujumlarning həmmisi həlk jiefangjününing omumyüzlük hujuməqa ətüxidəni ibarət omumi wəziyətni xəkilləndürdi. Həlk jiefangjününing kəng türdə hujuməqa ətüxi azatlik uruxni burulux nuktisiəqa elip kəldi wə urux wəziyitining tüptin əzgərgənligini kərsətti. Muxu tomdiki «Həzirki wəziyət wə bizning wəzipimiz» digən əsərgə qaralsun.

uruxning ikkinqi yilidiki kismən wəzipisi: bir kisiim asasiy küqni wə köpligən yerlik budüylərni ajritip, iqqi səptə dawamlıq urux kilip, iqqi səptiki düxmənni yokitip, koldin kətkən jaylarni qayturuwelixtin ibarət.

4. Armiyimiz taxki səptə urux kilix, uruxni guomintang rayonliriqə sürüx fangzhenini ijra kilixta, əlwəttə, nuroqun kiyinqilikka uqraydu. Qünki guomintang rayonliriqə berip yengi genjüdilərni bərpa kilix üqün wakıt kerək, nuroqun ketim kayta-kayta yetkilip yürüp kilinidiqan hərəkətan uruxlarda düxmənni köpləp yokitix, ammini kəzoqax, yer təksim kilix, hakimiyət kurux wə həlk korallik küqlirini wujutka kəltürüxkə toqra kelidu, xundak kiləqandila, mustəhkəm genjüdilərni bərpa kiləqili bolidu. Xuningəiqə kiyinqiliklar az bolmaydu. Lekin, bundak kiyinqiliklarni yənggili bolidu wə yenigix lazim. Qünki düxmən tehimu parqilinixka məjbur bolidu-də, kəng rayonlar armiyimizning hərəkətan urux elip baridiqan jəng məydanliri bolup kalidu, buning bilən u jaylarda yündongzhən kiləqili bolidu; u jaylardiki kəng həlk ammisi guomintangdin kattik nəprətlinidu, armiyimizni himayə kilidu; gərqə bir kisiim düxmən koxuni bir kədər küqlük jənggiwarlikka igə bolsimu, lekin, omumən, düxmən armiyisining rohi bir yildin ilgirikigə kariqanda kəp qüxüp kətti, uning jənggiwarliqimu bir yildin ilgirikigə kariqanda kəp ajizlap kətti.

5. Guomindang rayonlirioğa berip urux kilip oqolibə kazinixning aqkuqi: birinqidin, urux pəytini tutuxka mahir bolux, kəhrimanlik, kət'iyətlik kərsitix, oqəlibilik jəngni kəprək kilix; ikkinqidin, ammini koloğa kəltürux siyasitini kət'i ijra kilip, kəng ammini mənəpətkə igə kilip, ularni armiyimiz tərəptə turidioqan kilix. Muxu ikki ixni orunlaydioqanla bolsak, oqəlibə kazinimiz.

6. Duxmən armiyisining jaylixixi bu yil 8-ayning ahiriqiqə mundak: yokitiloqanliri bilən əjəllik zərbigə uqriqanlirini koxup həsapliqanda, jənubiy səptə 157 lü, ximaliy səptə 70 lü, guomindang arka sepide 21 lü bolup, məmlikət boyiqə yənila jəmi 248 lü, əmiliyətiki adəm sani təhminən 1 milyon 500 ming kixi; alahidə budüylər, kərqək koxunlar, katnax sakqiliri, baoən budüylər təhminən 1 milyon 200 ming kixi; duxmənning arka səp hərbi organliridiki jənggə katnaxmaydioqan hadimlar təhminən 1 milyon kixi; dimək, duxmənning pütүн armiyisi təhminən 3 milyon 700 ming kixi. Duxmənning jənubiy səptiki koxunliridin Gu Zhutong xitongidikisi 117 lü, Cheng Qien xitongidikisi wə baxkiliri bolup 7 lü, Hu Zongnən xitongidikisi 33 lü. Gu Zhutong koxunining 117 lüsudin biz tərəptin yokitiloqan wə əjəllik zərbigə uqriqanliri 63 lü. Uning bir kismini tehi tolukliwalalmidi; bir kismini gərqə tolukliwaloqan bolsimu, lekin adəm sani nahayiti az, jənggiwarliqi nahayiti ajiz; yənə

bir kismi gərqə heli kəp adəm wə koral bilən toluklanəjan, jənggiwarliəqimu məlum dərrijidə əsligə kəltürəlgən bolsimu, lekin yənila awalki halitidin heli yirakta turmakta. Tehi yokitilməjan wə əjəllik zərbigə uqriməjanliri pəkət 54 lü. Gu Zhutongning barlik koxunidin mudapiəgə wə pəkət yərlik dairidə yətkəp ixlitixkə yaraydiəjanliri 82-85 lüni təxkil kilidu, zhənlüelik yətkəp ixlitixkə yaraydiəjanliri pəkət 32-35 lü. Cheng Qiən xitongi wə baxkılarning bolup 7 lü, omumən, mudapiə wəzipisini ətəxkila yaraydu, ulardin 1 lü əjəllik zərbigə uqriəjan. Hu Zongnən xitongidiki (Bu Lənzhouning xərkidikisini, Ningxia bilən Yülinning jənubidikisini, Linfen bilən Luoyangning qərbidikisini əz iqigə alidu) 33 lüdin yokitiləjan wə əjəllik zərbigə uqriəjanliri 12 lü, zhənlüelik yətkəp ixlitixkə yaraydiəjanliri pəkət 7 lü, kələjanliri mudapiə wəzipisinila ətəydu. Ximaliy səptiki düxmən koxuni jəmi 70 lü. Uning iqidə Dongbey xitongidikisi 26 lü bolup, uningdin 16 lü yokitildi wə əjəllik zərbigə uqridi; Sun Liənzhong xitongidikisi 19 lü bolup, uningdin 8 lü yokitildi wə əjəllik zərbigə uqridi; Fu Zuoyining 10 lüsi bolup, uningdin 2 lü əjəllik zərbigə uqridi; Yən Xishəning 15 lüsi bolup, uningdin 9 lü yokitildi wə əjəllik zərbigə uqridi. Düxmənning bu koxunliri hazır, omumən, mudapiə halitigə qüxüp kaldi, yətkilip yürüp urux kılalaydiəjan əskiriy küqi pəkət

az bir qisminila təxkil qilidu. Guomindangning arka səptə mudapiə wəzipsisini ətəp turəqan əskiriy küqi aran 21 lü. Buningdin 8 lüsi Xinjiang wə qərbiy Gənsuda, 7 lüsi Sichuən wə Xikangda, 2 lüsi Yün-nəndə, 2 lüsi (yəni yokitiləqan 69-shi) Guangdongda, 2 lüsi Təywəndə; Hunən, Guangxi, Guyzhou, Fujian, Zhejiang, Jiangxi əlkillirining heqkaysisida muntizim armiyisi yok. Guomindang Amerikining yardimi astida bu yil 1 milyon əskər elip, aldinki səpni toluklimaqqi həm birkanqə yengi lü wə birkanqə toluklanəqan tuənni yetixtürməqqi. Lekin, armiyimiz, uruxning birinqi yilida hər ayda ottura hesap bilən düxmənning 8 lüsini yokatkinidək, ikkinqi yildimu yənə düxmənning 96-100 lüsini yokitalisa (7-, 8- aylarda düxmənning 16 yerim lüsini yokatti), düxmən armiyisi tehimu kəp ajizlaydu, uning zhənlüelik yətkilip yürüp urux qilidiəqan əskiriy küqi aziyip, əng təwən dərijigə quxidu-də, pütün məmlikətning həmmə yeridə jəzmən mudapiə orniəqə quxüxkə məjbur bolidu, həmmə jayda armiyimizning hujumioə uqraydu. Guomindang 1 milyon əskər elixni, yengi lü wə toluklanəqan tuənlərni yetixtürüxni pılanlawatқан bolsimu, u heqnimigə dal bolalmaydu. Guomindang əskər elixta tutuwelix wə setiwelix usulinila qollinidu, xunga uni 1 milyonə yətküzüxi kiyin, uning üstigə, keqip ketidiqanlirimu heli kəp bolidu. Armiyimiz taxki səptə urux kilix fangzhenini ijra qiloqanda, düxmənning

adəm küqi mənbəsi wə maddi mənbəsinimu taray-tixi mümkin.

7. Armiyimizning urux kilix fangzheni yənila ət-kəndə bəlgilən'gənlərdin ibarət bolidu: aldi bilən tarkak wə tayanqsiz düxmən'gə zərbə berix (Bir ketimda birnəqqə lügə zərbə beridioqan, məsilən, bu yil 2-aydiki Ləywu zhənyisi^②gə, 7-aydiki qər-biy jənubiy Shəndong zhənyisi^③gə ohxax kəng kələmlik yokitix haraktirida boləqan zhənyilərnəni öz iqigə alidu), andin keyin, toplanəqan wə küqlük düxmən'gə zərbə berix. Aldi bilən ottura, kiqik xəhərlərnəni wə kəng yezilərnəni elix, andin keyin qong xəhərlərnəni elix. Jaylarnəni saklap kelix wə tartiwelixni asasiy nixan kilməstin, düxmənning janlik küqlirini yokitixni asasiy nixan kilix; jaylarnəni saklap kelix yaki tartiwelix düxmənning janlik küqlirini yokitixning nətijisi, jaylarnəni ahirki ketim saklap kelix yaki tartiwelix bolsa, kəpinqə, nurəqun ketim kəldin-qələqə ətux bilənla əməlgə axidu. Hər ketimlik jəngdə mutlək üstün əskiriy küqni topla, düxmənni tət tərəptin qorxap, pütünləy yokitixkə tirixix, tordin quxürüp qoymaslik. Pəwkul'addə əhwalda bolsa düxmən'gə əjəllik zərbə berix usulini kollinip, yəni barlik küqni topla, düxmən'gə udul-din həmdə bir qaniti yaki ikki qanitudin hujum kilip, uning bir kismini yokitix, yənə bir kismini tarmar kilix məksidigə yetix, xundak kilip, armiyimizning əskiriy küqni tez yətkəp, düxmən armiyisining

baxka kisimlirioqa əjəllik zərbə berixi üqün imkaniyət tuqdurux. Bir tərəptin, təyyarlioqi bolmioqan jəngni kilməslikkə. ixənqlik bolmioqan jəngni kilməslikkə dikket kilix, hər bir jəngni təyyarlik bilən kilixkə tirixix, düxmən bilən özimizning xətliri selixturmisida qəlibə kazinix ixənqi boluxkə tirixix; yənə bir tərəptin, baturluk bilən jəng kilidioqan, özini kurban kilixtin ayanmaydioqan, herix-qarqaxtin korkmaydioqan wə üzməy urux kilidioqan (yəni kiskə muddət iqidə udə birnəqqə ketim urux kilidioqan) yahxi istilni jari kildurux lazim. Düxmənni ornidin kəzəp, yündəngzhən kilixkə tirixix lazim, əmma, xuning bilən billə, düxmənning jüdiən wə xəhərlirini kəpləp tartiwelix üqün, zhəndioqa hujum kilix zhənshususini üginixkə, topqi kisimlar. gongbing kisimlar kuruluxini küqəytixkə intayin kəp etiwər berix lazim. Mudapiəsi ajiz boləqan barlik jüdiən wə xəhərlərnə kət'i tartiwelix, mudapiəsi ottura hal boləqan həm mohitmu yar bərgən barlik jüdiən wə xəhərlərnə pəytkə karəp tartiwelix, mudapiəsi mustəhkəm boləqan barlik jüdiən wə xəhərlərnə bolsa waktinqə koyup turux. Düxməndin qənimət elinəqan barlik korallar bilən wə əsir elinəqanlarınə kəp kismi (80-90 pirsəntni təktil kilidioqan əskərlər wə az sanlik təwən dərijilik jün'guənlər) bilən özimizni toluklax. Asasən, düxmən armiyisidin wə guomindang rayonliridin toluklax, pəkət bir kismnilə kona azat rayonlardin toluklax kerək,

bolupmu jənubiy səptiki koxunlirimiz xundak kılıxi kerək. Barlık yengi wə kona azat rayonlarda yər islahatini kət'i yürgüzüx (Bu uzak muddətlik uruxka bərdaxlık berip, məmlikət boyiqə qəlibə kazinixning əng tüp xərti), ixləpqikirixni rawajlandurux, iktisat kılıxni kattik yoləqə qoyux, hərbi sanaət kuruluxini küqəytx, həmmini aldinki səpning qəlibisigə karitix lazim. Xundak kiləqandila, uzak muddətlik uruxka bərdaxlık berip, məmlikət boyiqə qəlibə kəzanəqili bolidu. Muxundak kilidiəqanla bolsak, jəzmən uzak muddətlik uruxka bərdaxlık berip, məmlikət boyiqə qəlibə kazinimiz.

8. Yukurkılar bir yillik uruxning yəküni wə buningdin keyinki uruxning fangzheni. Kəpqilikning əz wəzipisini qüxinip, uni kilqə təwrənməstin kət'i ijra kılıxi üqün jaylardiki rəhbiriy yoldaxlarning buni armiyidə tuəndin yukuri, jaylarda diwey wə wilayəttin yukuri hər dərjilik kadirlarəqə yət-küzüxi ümit kilinidu.

Izahlar

① Bu əsərdə eytiləqan armiyimizning Dongbey, Rehe, xərkiy Hebeylardiki zhənlüelik kayturma hujumi Dongbey həlk jiefangjünining 1947-yildiki yazlık hujumini kərsitidu. 5-ayning 13-künidin baxlap armiyimiz Dongbeydiki wə Rehe. xərkiy Hebeydiki jəng məydanlirida birlə wəqəttə hujuməqə ətüp, 7-ayning 1-künigiqə düxməning 80 mingdin artuk adimini yokitip, 40 tin artuk nəhiyə xəhrini kayturuwelip, düxmən armiyisining Dongbeydiki azat rayonlirimizni bəlüwetix pılanini pütünləy tarmar kəltürdi,

düxmən armiyisini Zhongguo Changchun төмүryoli bilən Beyping-Liaoning төмүryoli ariliqidiki uzunqak tar jayqa kistilip, "nuqtilik mudapiəlinix" digən birnimigə keqūxkə məjbur kildi, xuning bilən Dongbeyning pütүн wəziyitini əzgərtiwətti. Bu əsərdə eytil-qan armiyimizning jənubiy Sənxi, ximaliy Henənlərdiki zhənlüelik kayturma hujumi Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən həlk jiefangjüni-ning 1947-yil 3-, 4-, 5-aylarda ximaliy Henən wə jənubiy Sənxi-diki Datong-Puzhou төмүryolining ikki yakisida kəzəqioqan hujumi-ni kərsitidu. Ximaliy Henəndiki armiyimiz 3-ayning 23-künidin baxlap hujumqa etüp, Yənjin, Yangwu, Puyang, Fengqiularni arka-arkidin alqandin keyin, urux qəlibisini ximalqa kengəytip, 5-ayning 28-künigiqə yənə Qixiən, Jünxiən, Huaxiən wə Tangyin katarlik xəhərləni elip, düxməning 45 mingdin artuk adimini yokatti. Jənubiy Sənxidiki armiyimiz 4-ayning 4-küni hujumqa etüp, 5-ayning 4-künigiqə, Qūwo, Xinjiang, Yongji katarlik 22 nahiyə xəhrini wə Huanghe keqigigə jaylaxkan Yümenkou, Fenglingdulardin ibarət mohim orunlarni arka-arkidin elip, düxmən-ning 18 mingdin artuk adimini yokatti.

② Ləywu zhənyisi Huadong həlk jiefangjüni Shəndongning Ləywu (Jinəning xərküy jənubiqa jaylaxkan) rayonida elip bar-qan yündongzhənni kərsitidu. 1947-yil 1-ayning ahirliri, guomindang armiyisi jənup wə ximaldin ibarət ikki səpkə bəlünüp, Shəndong azat rayonimizqa hujum kildi. Jənubiy səptiki guomindang armiyisi əzgərtip təxkil kilinqan 8 shisi bilən 3 yənülükə bəlünüp, Yihe, Shuhe dəryalirini boylap, ximaldiki Linyigə hujum kildi, ximaliy səptiki guomindang armiyisinin Li Xiənzhou guruhidin 3 jün Mingshuy, Zichuən, Boshənlərdin jənpuka berip, Ləywu, Xintəylərdə ularqa maslaxti, xundak kilip, Huadong həlk jiefangjüning əsasiy küqi bilən Yishən-Mengshən rayonida həl kiləuq jəng kilixka urundi. Armiyimizning bir kismi jənubiy səptiki düxmən'gə tosup zərbə bərdi, əsasiy küqi bolsa ximalda Ləywuqa berip, Li Xiənzhou guruhəqa əjəllik zərbə bərdi. Jəng 2-ayning 20-küni baxlinip, 23-küni qüxtin keyin ayaklaxti, bu jəngdə, düxməning 60 mingdin artuk adimi pütünləy yokitildi, guomindangning Xūzhoudiki tinqlandurux məhkimisi 2-tinqlandu-

rux rayonining fusilingguəni Li Xiənzhou tirik qolqa quxurildi, 13 xəhər qayturuwelindi.

③ Qərbiy jənubiy Shəndong zhənyisi Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən hək jiefangjüni 1947-yil 7- ayda Shəndong əlkisining qərbiy jənup kismidiki Heze, Yüencheng, Jüye, Dingtao, Jinxiang, Caoxiən rayonlirida elip barqan zhənyini kərsitidu. Bu zhənyidə ilgir-ahir bolup guomindang armiyisining 4 shibusi wə 9 yerim lüsi, jəmi 56 mingdin artuq adimi yokitildi.

ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNI- NING HITAPNAMISI*

(1947-yil 10-ay)

Zhongguo həlk jiefangjüni Jiang Jieshining hujumini tarmar kiloqandin keyin, hazir kəng türdə kayturma hujumqa etti. Armiyimiz jənubiy səptə Changjiang wadiliriqa, ximaliy səptə Zhongguo Changchun təmüryoli wə Beyping-Liaoning təmür-yoliqa qarap ilgiriləwatidu. Armiyimiz barəlanla jayda, düxmənlər teri-perəng bolup qaqmakta, həlkning hoxallik awazliri yangrimakta. Düxmən bilən bizning otturimizdiki pütün wəziyətə bir yildin burunkioqa qarioqanda tüp əzgirix boldi.

Armiyimizning urux kilixtiki məksidi, Zhongguo

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhongguo həlk jiefangjüni zongbusi üqün təyyarlıqan siyasi hitapnamə. Bu hitapnamidə, xu qaqdiki iqi siyasi wəziyət təhlil kiliqan, “Jiang Jieshini yokitip, pütün Zhongguoni azat kilix” xoari otturiqa koyulqan, Zhongguo həlk jiefangjününing xundakla Zhongguo gongchəndangining 8 asasiy siyasiti jakalanqan. Bu hitapnamə 1947-yil 10-ayning 10-küni elan kiliqanliktin, «10-əktəbir hitapnamisi» dəp atalqan. Bu hitapnamə ximaliy Shənxidiki Jiaxən nahiyisining Shənxənbao kəntidə təyyarlanqan.

wə qət'əllərgə kayta-kayta jakalanqinidək, Zhongguo həlki wə Zhonghua millitini azat kilixtin ibarət. Bügünki kündə bolsa pütün məmlikət həlkining jiddi təliwini əməlgə axurup, iqki uruxning bax jinayətqisi Jiang Jieshini yokitip, demokratik birləxmə həkümət təxkil kilix, xuning bilən həlkni wə millətini azat kilixtək omumi nixanqə yetixtin ibarət.

Zhongguo həlki əzining azatlıqı wə milli mustəkilliği üqün Yapon jahan'girligigə karxi 8 yil kəhrimanlik bilən jəng kildi. Yaponiyə təslim bolqandin keyin, həlk teqlikka təxna bolup turatti, Jiang Jieshi bolsa həlkning teqlikni koləqə kəltürux yolidiki barlik tirixqanliqiqa buzəunqilik selip, misli kərülmigən iqki urux balayi-apitini həlkning bexiqa tangdi. Buning bilən, pütün məmlikəttiki hər təbikə həlki üqün ittipaklixip Jiang Jieshini yokitixtin baxka yol kalmidi.

Jiang Jieshining hazirki iqki urux siyasitini yürgüzüxi tasadipi əməs, bu—Jiang Jieshi wə uning əksiyətqi guruhining izqil yürgüzüp kəlgən həlkkə karxi siyasətlirining mukərrər nətijisi. Min'guoning 16-yili (1927-yili)dila Jiang Jieshi guomindang bilən gongchəndangning inkilawiy ittipaqiqa, Sun Zhongshənni inkilawiy sənminzhuyisiqa wə 3 qong siyasitigə wapasizlik bilən asilik kildi, xuningdin baxlap, hakim mutlək həkümranliğini tiklidi, jahan-girlarəqə təslim boldi, 10 yil iqki urux kilip, Yapon karakqilirining tajawuzini pəyda kildi. Min'guoning

25-yili (1936-yili)diki Xi'ən wəkəsi^① məzgilidə, Zhongguo gongchəndangi yamanlikka yaxilik kilip, Zhang Xüeliang, Yang Hucheng jiangjünlər bilən kelixip, Jiang Jieshini koyup bərgüzdi, Jiang Jieshidin gunayioqa towa kilip, Yapon baskunqiliriqqa birliktə karxi turuxni ümit kildi. Lekin Jiang Jieshi yənə bir kətim wapasizlik kilip, Yapon karakqiliriqqa passip karxi turdi, həlkni aktip basturdi, gongchəndangni bolsa intayin eq kərđi. Ozaki yili (1945-yili) Yaponiyə təslim bolqanda, Zhongguo həlki Jiang Jieshiqqa yənə bir kətim kəngqilik kilip, uningdin əzi kozoqoqan iqki uruxni tohtitixni, demokratik siyasini yürgüzüxni, partiyə-guruhlar bilən ittihaklixip, teq yol bilən dölət kuruxni tölöp kildi. Lekin zadi əz səzidə turmaydioqan Jiang Jieshi urux tohtitix keliximigə imza koyoqan, siyasi məslihət kəngixi yioqinining kararliriqqa məkul bolqan, 4 türlük wədə^② elan kilqandin keyin, dərhal ularning həmmisidin yaltiyiwaldi. Həlk təröp omumi wəziyətəni kəzdə tutup, səwri-takət bilən kayta-kayta yol koyoqan bolsimu, lekin Jiang Jieshi Amerika jahan'girligining yardimi arkisida, zadila dölət wə millətning hayat-mamatioqa karimay, həlkkə misli kərülmigən, omumyüzlük hujum kozoqidi. Bultur (1946-yili) 1-ayda urux tohtitix keliximi elan kilinqandin tartip haziroqoqə, Jiang Jieshi 220 din artuk muntizim lüsini wə 1 milyonoqə yekin kixisi bar hər hil-hər rəngdiki budüylirini ilgir-ahir səpərwər

kilip, Zhongguo həlki Yapon jahan'girlingining kolidin kanlik jənglər bilən tartıwaləqan azat rayonlarəqə kəng türdə hujum kəzəqap, Shenyang, Fushun, Benxi, Siping, Changchun, Yongji, Chengde, Jining, Zhangjiakou, Huəyyin, Heze, Linyi, Yən'ən, Yəntəy katarlik xəhərlərnı wə kəng yezılarnı ilgir-ahir besıwaldi. Jiang Jieshi armiyısı barəqanla jayda, pütünləy Yapon karakqılirining kılıoıoıə ohxax, kiroın-qapkun kılıwatıdu, ot koyuwatıdu, hotunkızlarning nomusioıə tegıwatıdu, bulangqılık kılıwatıdu, 3 tügıtıx sıyasıtını yürgüzüwatıdu. Bultur 11-ayda, Jiang Jieshi kərqək guomindahuy qakırıp, sahta asasıy kanun elan kıldı. Bu yıl 3-ayda Jiang Jieshi gongchəndang wəkillirını koqlap qıkardı. Bu yıl 7-ayda Jiang Jieshi həlkkə kərxi omumi səpərwərlık buyruqı^①ni quxürdı. Məmlıkət boyıqə hərəkaysı jaylarda iqkı uruxka, aqarqılıkka, Amerika jahan'girlingining tajawuzioıə kərxi kətırılğən həkəkani həlk hərkitıgə, ıxqılar, dihanlar, okuquqılar, xəhər əhalısı, həkümət hadımlırı wə maarıpqılarning yaxax yolidiki kürəxlirıgə Jiang Jieshining kollanəqan fangzhenı basturux, koləqə elıx wə kirıx-qepıx boluwatıdu. Məmlıkət iqıdiki az sanlık millətlərgə Jiang Jieshining kollanəqan fangzhenı qong Hənzuqılıkni yürgüzüx, dəpsəndə kılıx, basturux wə həmmə əskılıklərnı kılıxtın ıbarət boluwatıdu. Jiang Jieshi həkümranlıoııdiki barlık rayonlarda, hiyanətqılık əwj elıwatıdu, ıxpiyonlar əqaljırlıxıwatıdu, baj-selik-

lar eçirlixiwatidu, mal bahasi ərłəwatidu, iktisat wəyran boluwatidu, türlük hünər-kəsplər akmay keliwatidu, əskər wə axlik eliniwatidu, həmmə yər dat-pəryatka toluwatidu, bu hal pütün məmlikəttiki mutlək kəpçilik həlkni eçir azap-ökubəttə kaldurdi. Jiang Jieshi baxqiliqidiki pul muamilə guatouliri, hiyanətqi əmədarlar, tuhao-lieshenlar bolsa oçayət zor baylik topliwaldi. Bu bayliklarning həmmisini Jiang Jieshi katarliklar hakim mutləklik hokukidin paydilinip, zorluk bilən türlük alwang-yasak elix, həkümət namidin paydilinip, öz hususioçə payda elix arkilik topliwaloçan. Jiang Jieshi hakim mutləklikni saklap kelix wə iqki urux elip berix üçün, dölət hokukini çət'əl jahan'girliroçə setixtin yanmidi, Amerika koxunliri bilən til biriktürüp, ularni Qingdao wə baxka jaylarda turoçuzdi, Amerikidin guwenlarni aldurup, iqki uruxning komandanliçioçə wə əskər tərbiyiləxkə katnaxturdi, öz kerindaxlirini rəhimsizlik bilən kirdi. Iqki uruxka kerəklik ayrupilan, tanka, miltik-zəmbirək wə oç-dorilarni Amerikidin kəpləp toxup keliwatidu. Iqki urux hirajətlirini Amerikidin kəpləp kərz eliwatidu. Jiang Jieshi hərbi jidi setix, hawa wə dengiz katnax hokuklirini setix, kulluk haraktiridiki soda xərtnamisi^④ni imzalaxka ohxax Yüən Shikəyning wətən satkunluçidinmu nəçqə həssə exip çuxidioçan xərtləni Amerika jahan'girligigə soçə süpitidə təkdin kildi. Yioçip eytkanda, Jiang

Jieshining 20 yillik hökümranlıqı wə tən satquq, hakim mutlək wə həkəkə qarxi hökümranlık boldi. Bügünki kün'gə kəlgəndə, pütin məmlikəttiki mutlək kəpçilik hək, yurtining kəyərligidin wə yexining qong-kiqikligidin kət'i nəzər, Jiang Jieshining qekidin axkan jinayitini tonup yətti, armiyimizning tezdin kayturma hujumqa etüp, Jiang Jieshini yokitip, pütin Zhongguoni azat kilixioqa təkəzza bolmakta.

Armiyimiz Zhongguo həkining armiyisi, həmmdə Zhongguo həkining iradisini öz iradisi kilidu. Armiyimizning siyasiti Zhongguo həkining jiddi tələplirigə wəkillik kilidu, u asasən təwəndikilərdin ibarət:

1. İxqılar, dihanlar, əskərlər, ziyalılar, soda-sanaətqilərdin ibarət ezilgüqi siniplar, hək təxkilatlıri, demokratik partiyə-guruhlar, az sanlik millətlər, hərkeysı jaylardiki Zhongguo muhajirliri wə baxka wə tən pər wərlərnı birləxtürüp, milli birlik səp təxkil kilip, Jiang Jieshining hakim mutlək həkümitini aqdurup taxlap, demokratik birləxmə həkü mət kurux.

2. Jiang Jieshi baxqiliqidiki iqki urux jinayətqilirini koləqa elix, sorakka tartix wə jazalax.

3. Jiang Jieshi həkümranlıqining hakim mutləklik tüzümini bikar kilip, hək demokratiyisi tüzümini yoləqa koyux, həkning söz, mətbuat, yiqin etküzüx, təxkilatlarəqa uyuxux katarlik ərkinliklirini

kapalətləndürüx.

4. Jiang Jieshi həkümranlıqining qirik tüzümini bikar kilix, hiyanətqi əmədlarlarni tazilap qikirix, pak siyasi ornitix.

5. Jiang Jieshi, Song Ziwen, Kong Xiangxi wə aka-uka Chen Guofu, Chen Lifulardin ibarət 4 qong ailing həm baxqa bax urux jinayətqilirining mal-mülüklirini musadirə kilix, guənliao kapitalni musadirə kilix, milli soda-sanaətni rawajlandurux, ixqi-hizmətqilərləning turmuxini yaxxilax, apətke uqriqanlar wə kəmbəqəllərgə kutkuzux berix.

6. Feodallik ekispilatatsiyə tüzümini bikar kilip, yər teriəuqining yeri bolsun, digən tüzümnü əməlgə axurux.

7. Zhongguo ziminidiki az sanlik millətlərləning barawərlik, aptonomiyilik həkükini etirap kilix.

8. Jiang Jieshi hakim mutlək həkümitining barlik wətən satkuq diplomatiyisini etirap kilmaslik, barlik wətən satkuq xərtnamilirini bikar kilix, Jiang Jieshining iqki urux məzgilidə qəttin aləqan barlik kərzlirini etirap kilmaslik. Amerika həkümitidin Zhongguoning mustəkilliəqə təhlikə selip turəqan Zhongguoda turuxluk koxunlirini elip qikip ketixni tələp kilix, həkəndək qət'əlning Jiang Jieshining iqki urux kilixiəqə yardəm berixigə wə Yapon taja-wuzqi küqlirini tirildürüxigə qarxi turux. Qət'əllər bilən təng həküklik wə əzara mənəpətdarlik asaidiki soda, dostluk xərtnamilirini tüzüx. Dunyada

bizni əzi bilən barawər kəridioqan barlik millətlər bilən birlixip, birliktə kürəx kilix.

Yukurida eytiloqanlar armiyimizning asasiy siyasətliri. Armiyimiz baroqanla jayda bu siyasətlərnı dərhal yoləqə koyidu. Bu siyasətlər pütün məmlikətimizdiki 90 pirsənttin kəprək həlkning təliwigə uyoqun.

Armiyimiz Jiang Jieshi tərəpning hadimlirini qara-koyuk qətkə kakmaydu, bəlki ularəqə pərklik muamilə kilix fangzhenini kollinidu. Bu fangzhen bax jinayətgilərnı jəzmən jazalax, məjburən əgəx-küqilərnı sürüxtürməslık, hizmət kərsətkənlərnı mukapatlaxtin ibarət. Jinayiti qekidin axkan iqki uruxning bax jinayətgisi Jiang Jieshini wə Jiang Jieshiəqə kət'i yadəmlixip yamanlık kiləqan, həlkə ziyankəxlik kiləqan, xuning bilən kəng həlk etirap kiləqan urux jinayətgilirining həmmisini armiyimiz jəzmən asmanəqə qiksa tapinidin, yərgə kirsə kəkulisidin tutup kelip, kanun boyiqə jazalaydu. Armiyimiz Jiang Jieshi armiyisining barlik jün'guən wə əskərlirini, Jiang Jieshi həkūmitining barlik əməldarlırini, Jiang Jieshi partiyisining barlik əzalirini agahlandırıduki, tehi biguna həlkning sap keni bilən boyalmioqanliringlar hərgiz əxu jinayətgilərgə əgixip əskilik kilmanglar. Yaman ix kiləqanlar jinayəttin dərhal kəl üzüp, gunayiqə towa kilip, Jiang Jieshidin alakisini üzsə, ularning hizmət kərsitip jinayitini yuyuxiqə yol koyulidu.

Armiyimiz Jiang Jieshi armiyisining qoral taxliqan jün'guən wə əskərlirini öltürməydu, harlimaydu, kelixni haliqanlirini elip kalidu, ketixni haliqanlirini yolqa selip koyidu. Kozqilang kətirip armiyimizgə koxuloqan Jiang Jieshi armiyisi budüyirini wə armiyimiz üçün axkara yaki məhpi hizmət kiləqan kixilərnı bolsa mukapatlaydu.

Baldurrak Jiang Jieshini yokitip, demokratik birləxmə həkümət kurux üçün, pütün məmlikitimizning hərkaysi sahəlidiki kerindaxlirimizni, armiyimiz barəqan jaylarda, biz bilən paal həkmarlixip, əksiyətqi küqlərnı yokitip, demokratik tərtip ornitixkə; armiyimiz barmioqan jaylarda bolsa, əzlügidin kəliqə qoral elip, əskər tutux wə axlik elixkə karxi turuxkə, yər təkxim kilix, kərzlərnı bikar kilixkə wə düxmənning yoquqliridin paydilini, partizan uruxini rawajlanduruxkə qakirimiz.

Baldurrak Jiang Jieshini yokitip, demokratik birləxmə həkümət kurux üçün, azat rayonlar həkini yər islahatini toluk əməlgə axuruxkə, demokratiyə اساسini mustəhkəmləxkə, ixləp qikirixni rawajlanduruxkə, iktisat kilixni kattik yolqa koyuxkə, hək korallik küqlirini küqəytixkə, düxmənning qalduk jüdiənlirini yokitixkə wə aldinki səptiki uruxkə yardəm berixkə qakirimiz.

Armiyimizdiki barlik zihuyyüən, jəngqi yoldaxlar! Biz hazir elimizning inkilap tarixida əng mohim, əng xərəplik wəzipini üstimizgə alduk, biz öz

wəzipimizni paal tirixip orunliximiz lazim. Uluk wətinimizning kaysi küni zulməttin yoruklukka qikalixi, kədirdan kerindaxlirimizning kaysi küni insani turmux kəqürələydiqan boluxi wə öz arzusi boyiqə öz həkümitini tallap alalixi bizning tirixqanliqimizqə baqlıq. Pütün armiyimizdiki jün'guənlər wə jəngqilər hərbi ixlar sən'itini ətürüp, qokum qəlibə kilixka tegixlik uruxlarda jəsurluk bilən alqə besip, barlıq düxmənni kət'i, təltöküs, pak-pakiz wə toluk yokitixi lazim. Anglikliqini ətürüp, həməylən düxmənni yokitix wə həlk ammisini oyoqitixin ibarət ikki hil maharətni üginiwelixi, amma bilən ziq ittipaklixip, yengi rayonlarni tezdin mustəhkəm rayonlar kilip kurup qikixi lazim. Intizamqanlıknı ətürüxi, kət'i türdə buyrukni ijra kilixi, siyasətni ijra kilixi, 3 qong intizam. 8 dikketni ijra kilixi lazim, armiyə bilən həlk birligi. armiyə bilən həkümət birligi. jün'guənlər bilən əskərlər birligi wə pütün armiyə birligini təmin etixi lazim, intizamni buzidiqan hərəkəndək hadisining məwjut bolup turuxiqə yol qoymasliqi lazim. Pütün armiyimizdiki jün'guənlər wə jəngqilər hər daim ətə qing tutuxi kerəkki, biz uluk həlk jiefangjüni, biz—uluk Zhongguo gongchəndangi rəhbərligidiki koxun. Biz partiyining yolyorukliriqə hər daim əməl kilidiqanla bolsak, qokum qəlibə kazinimiz.

Jiang Jieshini yokitayli!

Yaxisun yengi Zhongguo!

Izahlar

① Muxu tallanma əsərlərinin 1-tomidiki «Jiang Jieshining bayanati toqrisida bayanat»ning ① izahıqə karalsun.

② “4 türlük wədə” Jiang Jieshi 1946-yili siyasi məslihət kengixi yiqini eqilqanda elan qilqan munu ixlarni kərsitidu: həlkning ərkinligini kapalətləndürüx, partiye-guruhlarınin kanuniy ornini kapalətləndürüx, omumi saylam yürgüzüx wə siyasi məhbuslarni azat kilix.

③ 1947-yil 7-ayning 4-küni guomintang əksiyətqi həkümiti Jiang Jieshining “məmlikət boyiqə omumi səpərwərlik təkliwi” ni maqullap, uning arkisidinla «Gongchəndang basmiqilirininin topilingini basturux toqrisida omumi səpərwərlik buyruqi» digən nimini qüxürdi. Əmiliyətə, Jiang Jieshining əksil’inkilawiy iqi urux toqrisidiki omumi səpərwərliqi allıqəqan yürgüzül-gən idi. Bu qaqda, Zhongguo həlk jiefangjüni pütün məmlikət miqyasida hujumqə etüxkə baxlıqan, Jiang Jieshimu öz həkümranlıqininin “jiddi weyji”qə qüxüp qalqanliqini ikrar qilqan idi. Bu “omumi səpərwərlik buyruqi” Jiang Jieshining əlüm aldidiki jan talixixinila kərsitətti.

④ “Kulluk haraktiridiki soda xərtnamisi” 1946-yil 11-ayning 4-küni Jiang Jieshi həkümiti bilən Amerika həkümiti otturisida imzalanqan, Zhongguoning igilik həkuki setilqan «Zhongguo-Amerika dostluk, soda wə dengiz katnixi xərtnamisi»ni kərsitidu. Muxu tomdiki «Zhongguo inkilawininin yengi dolqunini kütüwalayli»ning ⑤ izahıqə karalsun.

ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNI ZONGBUSINING 3 QONG INTIZAM, 8 DIKKƏTNING YENGIWAXTIN ELAN KILINOLANLIQI TOOL- RISIDIKI KƏRSƏTMISI

(1947-yil 10-ayning 10-küni)

1. Armiyimizning 3 qong intizam, 8 dikkətni yürgüzüp keliwatkiniqə nuroqun yil boldi^①, uning məzmuni hərəkəysi jaylardiki koxunlarda bir az pərklik bolup kəldi. Həzir birlikkə kəltürüp, yengiwaxtin elan kilduk. Muxuni əlqəm kilip, qongkur tərbiyə elip beringlar wə kattik ijra kilinglar. Buningdin bələk dikkət kilixka tegixlik ixlar bolsa, hərəkəysi jaylardiki koxunlarning əng yukuri baxlikliri konkirit əhwaloqə karap birkanqə madda bəlgiləp, buyruk bilən yoloqə koysa bolidu.

2. 3 qong intizam təwəndikiqə:

1) barlik hərəkəttə komandioqə boysunux; 2) amining yip-yingnisinimu almaslik; 3) barlik qənimətni omumning ihtiyariqə tapxurux.

3. 8 dikkət təwəndikiqə:

1) sözdə mulayim bolux; 2) aldi-sattida adil

bolux; 3)  tn  aloqan n rsil rni kayturux; 4) buzup qoyqan n rsil rni t l p berix; 5) adəm urmaslik w  tillimaslik; 6) zira tl rg  ziyan yətküzməslik; 7) ayallarq  qekilmaslik; 8)  sirl rni harlimaslik.

Izah

  3 qong intizam, 8 dikkət – yoldax Mao Zedong t ripidin ikkinqi iqki inkilawiy urux jəryanida Zhongguo ixqi-dihan kizil armiyisi  q n t z lg n intizam. Bu intizamlar kizil armiyə siyasi hizmitining mohim m zmuni boldi, h lk armiyisining quruluxida, armiyining iqki munasiwitini toqra h l kilixta, h lk ammisi bilən ittipaklixixta w  h lk armiyisining  sirl rg  muamilə kilix-tiki toqra siyasətlirini b lgil xt  qay t zor rol oynidi. Kizil armiyə d sl p quruloqan məzgildə, yoldax Mao Zedong bud y-l rdin amma bilən muamilə kilixta s zd  mulayim boluxni, aldi-sattida adil boluxni, s ysig  adəm tutmaslikni, adəm urmaslik w  tillimaslikni t l p kildi. 1928-yili ətiyazda, ixqi-dihan kizil armiyisi Jinggangsh ndiki qaqda yoldax Mao Zedong t w n-diki 3 intizamni b lgilidi: birinqi, h rk tt  komandiqa boysunux; ikkinqi, ixqilar w  dihanlarning kilq  n rsisini almaslik; üqinqi, tuhaolarq  karxi k r xt  elinqan n rsil rni omumning ihtiyariqa tapxurux. 1928-yili yazda 6 dikk tni otturiqa koydi: 1) astiqa koyup yatkan ixikl rni ornitip koyux, 2) astiqa selip yatkan ot-q pl rni yiqixturup koyux, 3) s zd  mulayim bolux, 4) aldi-sattida adil bolux, 5)  tn  aloqan n rsil rni kayturux, 6) buzup qoyqan n rsil rni t l p berix. 1929-yildin keyin, yoldax Mao Zedong y n  3 qong intizam iqidiki “ixqilar w  dihanlarning kilq  n rsisini almaslik”ni “ammining yip-yingnisinimu almaslik” d p; “tuhaolarq  karxi k r xt  elinqan n rsil rni omumning ihtiyariqa tapxurux”ni “toplanqan pullarni omumning ihtiyariqa

tapxurux" d p, keyin uni yənə "barlik q nim tni omumning ihtiyariqə tapxurux" d p  zg rtti. 6 dikk tk  bolsa "ayallar bar y rd  suq  q xm slik" w  " sirl rning yenini ahturmaslik" dig n ikki m zmunni k xti, xuning bilən 3 qong intizam, 8 dikkət wujutq  k ldi.

HAZIRKI WƏZIYƏT WƏ BIZNING WƏZIPIMIZ*

(1947-yil 12-ayning 25-küni)

1

Zhongguo hëlkinging inkilawiy uruxi hazır bir burulux nuktisioğa yətti. Yəni Zhongguo hëlk jiefang-jüni Amerikining qalqisi Jiang Jieshining birkanqə milyon kixilik əksiyətqi armiyisining hujumini qekindürdi wə əzi hujumğa ötti. Bu ketimki uruxning

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhonggong zhongyangning 1947-yil 12-ayning 25-künidin 28-künigiqə ximaliy Shənxidiki Mizhi nahiyisining Yangjiagou kəntidə qakirilqan yiqinida qilqan doklat. Bu yiqinqa xu waqıtta kelələydiqan zhongyang weyyüənlər wə houbu zhongyang weyyüənlər katnaxkəndin baxka, Shənx-Gənsu-Ningxia qegra rayoni wə Sənx-Suyyüən qegra rayonidiki məs'ul yoldaxlarmu katnaxti. Bu ketimki yiqin yoldax Mao Zedongning muxu dokladini wə u yazqan «Həzirki hëlqara wəziyət toqrisida birkanqə mөлqər» (Muxu tomning 2039-betigə karalsun)ni muzakirə kildi wə maqullidi. Yoldax Mao Zedongning dokladi toqrisida yiqinning qararida mundak kərsitilgən: «Bu doklat Jiang Jieshi əksiyətqi həkümrən guruhini aqdurup taxlap, yengi demokratik Zhongguo kuruxtin ibarət pütün dəwrdə siyasi, hərbi, iqtisadiy sahələr bo-

1946-yil 7-aydin 1947-yil 6-ayoiqə boləjan birinqi yilidila, həlk jiefangjüni birkanqə jəng məydanida Jiang Jieshining hujumlrini qekindürüp, uni mudapiə ornioqa qüxürdi. UruXning ikkinqi yilining birinqi pəslidin yəni 1947-yil 7-aydin 9-ayoiqə boləjan wakittin tartipla, həlk jiefangjüni pütүн məmlikət kələmlik hujumqa ətüp, Jiang Jieshining uruxni azat rayonlarqa dawamlık sürüXni kəzligən, azat rayonlarni təltəküs wəyran kilixka urunojan əksil'inkilawiy pilanini buzuwətti. Həzir urux, asasən, azat rayonlarda əməs, guomintang həkümranlıiədikiki rayonlarda boluwatidu, həlk jiefangjünining asasiy küqi urux kilip guomintang həkümranlıiədikiki rayonlarqa yetip bardi^①. Zhongguo həlk jie-

yiə gangling haraktirlik həjjət. Pütүн partiə wə pütүн armiyə bu həjjətni 1947-yil 10-əktəbir bayrimi həjjətlirigə birləxtürüp (Bu yərdə 1947-yil 10-ayning 10-küni elan kilinəjan «Zhongguo həlk jiefangjünining hitapnamisi», «Zhongguo həlk jiefangjünining xoarliri», «3 qong intizam. 8 dikkətning yengiwaxtin elan kilinəjanliqi toərisidiki kərsətmə», «Zhongguo yər kanuni dagangi» wə «Zhonggong zhongyangning Zhongguo yər kanuni dagangini elan kilix toərisidiki qarari» kəzdə tutulidu), qongkur təbriyə elip berixi wə əmiliyət dawamida kattik riayə kilip ijra kilixi lazim. Jaylar ijra kiliwatkan siyasətlərnin doklatta kərsitilən pirinsipka uyğun kəlməydiəjan yərliri bolsa, dərhal tüzitixi lazim." Bu kətimki yiqinining baxka moəhim qararliri munular: 1) Zhongguo həlk inkilawiy uruxini üzlüksiz rawajlandurup toluk ələlibigə erixtürüX üçün tirixix, düxmənning wəziyətni waktinə pəsəytip əzini

fangjüni Zhongguoda Amerika jahan'girligi wə uning qalqisi Jiang Jieshi basmiqilirining əksil'inkilap qakini burap, halakət yolioqa mangoquzdi, əzining inki-lap qakini aloqa sürüp, qalibiyət yolioqa mangoquzdi. Bu—tarihiy burulux nuqtisi. Bu—Jiang Jieshining 20 yillik əksil'inkilawiy həkümranliqi rawajlinixtin yokilixka yüztutkan burulux nuqtisi. Bu—jahan-girlikning Zhongguodiki yüz nəqqə yildin buyanki həkümranliqi rawajlinixtin yokilixka yüztutkan burulux nuqtisi. Bu—uluk bir wəkə. Bu wəkə xuning üqün ulukki, u 475 milyon ahaligə igə məmlikəttə yüzbərdi, bu wəkə yüzbərgən ikən, u mukərrər halda məmlikət boyiqə qəlibigə karap rawajlinidu. Bu wəkə yənə xuning üqün ulukki, u dunyaning

ongxiwelix hilisi (teqlik tənəni) arkilik koxunlirini dəm aldurux-tərtipkə selix pursitigə igə boluwelip, andin hək-kə yənə hujum kilixiqə yol koymaslik kerək. 2) Inki-lawiy mərkiziy həkümətni təxkil kilix pəyti hazir tehi pixip yetilmidi, bu məsilini armiyimiz yənimu zor qəlibə kəzan-qəandin keyin muhakimə kilix kerək, əsasiy kanun elan kilix tehimu keyinki məsilə. Yiqin yənə xu waqıtta parti-yə iqidiki haixlar məsilisini xuningdək yər islahati wə ammiwi həkəttiki birkanqə konkirit siyasət məsilisini təpsili muzakirə kildi. Muzakirə nətijisini keyin yoldax Mao Zedong «Partiyining hazırki siyasitidiki birkanqə mohim məsilə toqrisida» digən əsərgə kirgüzgən (Muxu tomning 2189-betigə karalsun). Muxu əsərdin tartip 1948- yil 3-ayning 20-künidiki «Əhwal toqrisida tongbao»qiqə bolqan əsərləarning həmmisi ximaliy Shənxidiki Mizhi nahiyisining Yangjiagou kəntidə yezilqan.

xərkidə yüzbərdi, bu yərdə jəmi 1 milyarttin artuk ahələ (İnsanlarning yerimini təxkil kilidu) jahan-girlikning zulmioğa uqrimakta. Zhongguo həlkining azatlik uruxining mudapiədin hujumoğa ətüxi bu ezilgüqi millətlərnı hoxal kilmay, rohlandurmay qalmaydu. Xuning bilən billə, u kürəx kiliwatқан Yawropa wə Amerika kit'əlidiridiki əllərnıng ezilgüqi həkliri üqünmu bir hil yardəm.

2

Jiang Jieshi əksil'inkilawiy urux kozoqıoan kün-din tartipla biz, Jiang Jieshini məqlup kiliximiz zərurla əməs, bəlki məqlup kilalaymiz, dəp kəlgən iduk. Jiang Jieshini məqlup kiliximiz xuning üqün zərürki, Jiang Jieshi kozoqıoan urux—Amerika jahan'girligi komandanlik kiləoan, Zhongguoning milli mustəkillioqıoğa wə Zhongguo həlkining azatliqıoğa karxi boləoan əksil'inkilawiy urux. Zhongguo həlkining wəzipisi, ikkinqi dunya uruxi ayaklaxқан, Yapon jahan'girligi yokitiloqandin keyin, siyasi, iqtisadiy wə mədiniyət jəhətlərdə yengi demokratik islahatlarnı orunlap, dələtning birligi wə mustəkillioqini əməlgə axurup, məmlikitimizni yeza igiligi məmlikitidin sanaət məmlikitigə aylاندurux idi. Əmma dəl xu qaoqda, faxizimoğa karxi ikkinqi dunya uruxi oqəlibilik ayaklaxқandin keyin, Amerika jahan'girligi wə uning hərқaysi

əllərdiki ɔalqiliri Germaniyə bilən Yapon jahan-giriligining wə ularning ɔalqilirining ornini besip, əksiyətqi lagir uyxturup, Sovet ittipakioqa kaxri turdi, Yawropadiki hək demokratiyisi əllirigə kaxri turdi, kapitalistik əllərdiki ixqilar hərkitigə kaxri turdi, mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərdiki milli hərəkətlərgə kaxri turdi, Zhongguo həkining azatliqioqa kaxri turdi. Muxundak wakitta, Jiang Jieshi baxqiliqidiki Zhongguo əksiyətqiliri, huddi Yapon jahan'giriligigə ɔalqa boləan Wang Jingweyqa ohxax Amerika jahan'giriligigə ɔalqa bolup, Zhongguoni Amerikioqa satti, urux kəzəidi, Zhongguo həkioqə kaxri turdi, Zhongguo hək azatlik ixlirining aləqa besixioqa toskunluk kildi. Muxundak wakitta əgər biz ajizlik kiləan, yol koyəan, əksil-inkilawiy uruxka inkilawiy urux bilən kət'i kaxri turuxka jür'ət kilalmioan bolsak, Zhongguo zulmətlik dunyaqa ayləan, millitimizning istikbali yokaləan bolatti. Zhongguo gongchəndangi Zhongguo hək jiefangjünigə rəhbərlik kilip, kət'i yosunda wətənpərwərlik, adalətlik, inkilawiy urux elip berip, Jiang Jieshining hujumioqa kaxri turdi. Zhongguo gongchəndangi Marksizim-Leninizim ilmioqa asasən, həkara wə iqki wəziyətəni səgəklik bilən mələqləp, barlik iqki-taxki əksiyətqilərnig hujumlirini məqlup kilixning zərürlüginila əməs, bəlki məqlup kilixning mümkinliginimu bildi. Asmanda kara bulut pəyda boləan qaəda, biz: bu—pəkət wakitlik hadisə,

karangöulük pat arida ötüp ketidu, tang nuri dərhal yetip kelidu, döp kərsətkən iduk. 1946-yil 7-ayda, Jiang Jieshi basmiqiliri pütün məmlikət kələmlik əksil'inkilawiy urux kəzəqəqan qeqida, pəkət 3 aydin 6 ayəqiqə wakıt iqidila həlk jiefangjünini məqlup kılıxka bolidu, döp kəriqan idi. Ular: 2 milyon kixilik muntizim armiyimiz, 1 milyondin oxuk kixilik qəyri muntizim armiyimiz, arka səp hərbi organ wə budüylirimizdə 1 milyondin artuk kiximiz, jəmi 4 milyon kixidin artuk hərbi küqimiz bar; wakittin paydilinip, hujuməqa ötüx təyyarlıqını pütküzwalduk; qong xəhərlərnı yengiwaxtin kolimizəqa eliwalduk; 300 milyondin artuk ahaligə igə bolduk; Yaponiyining Zhongguoəqa tajawuz kilip kirgən 1 milyon kixilik armiyisining barlik koral-yaraklırını tapxuruwalduk; Amerika həkümitining hərbi wə maliyə jəhəttə qayət zor yardimigə igə bolduk, döp kəriqan idi. Ular yənə: Zhongguo həlk jiefangjüni 8 yillik Yapon baskunqiliriəqa karxi urux dawamida nahayiti qarqidi, uning üstigə san jəhəttə wə koral-yarak jəhəttə guomintang armiyisidin kəp arkida; Zhongguo azat rayonlırida pəkət 100 milyondin səlla artuk ahalə bar, bu rayonlarınig kəp kismida əksiyətqi feodal küqlər tehi yokitilip bolmıdi, yər islahati tehi omumyüzlük wə təltəküs bolmıdi, dimək, həlk jiefangjünining arka səpi tehi mustəhkəm əməs, döp kəriqan idi. Jiang Jieshi basmiqiliri ənə xu mələqliri boyiqə, Zhong-

guo həlkining teqlik arzusiqa qarimay, 1946-yil 1-ayda imzalanqan guomindang bilən gongchəndang otturisdiki urux tohtitix keliximini wə partiyə-guruhlar siyasi məslihət kengixi yiqinining kararlirini üzül-kesil yirtip taxlap, təwəkkülqilik uruxini kəzoqidi. Xu qəqda biz mundak digən iduk: Jiang Jieshining hərbi kük jəhəttiki üstünlügi pəkət wakitlik hadisə, pəkət wakitlik rol oynaydiqan amil; Amerika jahan'girligining yardimimu pəkət wakitlik rol oynaydiqan amil; Jiang Jieshi uruxining həlkkə qarxi haraktiri, kixilər kənglining mayil əməsligi bolsa daimlik rol oynaydiqan amil; halbuki, bu jəhəttə hək jiefangjüni üstünlükkə igə. Hək jiefangjüni uruxining wətənpərwərlik, adalətlik, inkilawiylik haraktiri mukərrər yosunda pütün məmlikət həlkining himayisigə erixidu. Jiang Jieshini yengiximizning siyasi asasi ənə xu. 18 aylık urux təjribiliri bizning həkmimizni toluk ispatlidi.

3

17 aylık (1946-yil 7-aydin 1947-yil 11-ayoiqə, 12-ayning buningə kirgüzülmidi) uruxta Jiang Jieshining muntizim armiyisi wə qəyri muntizim armiyisidin əltürülgən, yaridar kilinqan wə əsir elinqanliri jəmi 1 milyon 690 ming kixi, buning iqidə əltürülgən wə yaridar kilinqini 640 ming kixi, əsir elinqini 1 milyon 50 ming kixi. Xundak

kilip, armiyimiz Jiang Jieshining hujumini qekindürüp, azat rayonlarning asasiy ziminini saklap qaldi wə ezi hujumqa etti. Bizning bundak kilaliximiz, hərbi jəhəttin eytkanda, toqra zhənlüelik fangzhenni ijra kiləqanliqimizdin boldi. Bizning hərbi pirinsiplirimiz: 1) Aldi bilən tarkak wə tayanqsiz düxmən'gə zərbə berix, andin keyin, toplanəqan wə küqlük düxmən'gə zərbə berix. 2) Aldi bilən kiiqik xəhərləni, ottura xəhərləni wə kəng yezilarni elix, andin keyin qong xəhərləni elix. 3) Xəhərlər wə jaylarni saklap kelix yaki tartiwelixni asasiy nixan kilmastin, düxmənning janlik küqlirini yokitixni asasiy nixan kilix. Xəhərlər wə jaylarni saklap kelix yaki tartiwelix düxmənning janlik küqlirini yokitixning nətijisi, ularni ahirki ketim saklap kelix yaki tartiwelix bolsa, kəpinqə, nuroqun ketim qoldin-koloqa etüx bilənla əməlgə axidu. 4) Hər ketimlik jəngdə mutlək üstün əskiriy küqni toplap (düxmənningkidək 2 həssə, 3 həssə, 4 həssə, bəzi wakitta hətta 5 həssə yaki 6 həssə kelidoqan əskiriy küqni toplap), düxməni tət tərəptin qorxap, pütünləy yokitixka tirixix, tordin qüxürüp koymaslik. Pəwkul'addə əhwalda bolsa düxmən'gə əjəllik zərbə berix usulini kollinip, yəni barlik küqni toplap, düxmən'gə uduldin həmdə bir kaniti yaki ikki kanitidin hujum kilip, uning bir kismini yokitix, yənə bir kismini tarmar kilix məksidigə yetix, xundak kilip, armiyimizning əskiriy küqni

tez yetkəp, düxmən armiyisining baxka kisimliriqa əjəllik zərbə berixi üqün imkaniyət tuqdurux. Paydisi ziyinini kapliyalmaydiqan yaki paydisi bilən ziyini təng bolidiqan horitix uruxini kilixtin saklinixka tirixix. Xundak kilqanda, biz omumilikta təwən tursakmu (san jəhəttin eytkanda), əmma hər bir kismənliktə wə hər bir konkirit zhənyidə mutlək üstün turimiz, bu, zhənyining qəlibisigə kapalet beridu. Wakitning etüxi bilən biz omumilikta üstünlükkə etimiz-də, ahir berip həmmə düxmənni yokitimiz. 5) Təyyarliqi bolmiqan jəngni kilmaslik, ixənqlik bolmiqan jəngni kilmaslik, hər bir jəngni təyyarlik bilən kilixka tirixix, düxmən bilən özimizning xərtliri selixturmisida qəlibə kazinix ixənqi boluxka tirixix. 6) Baturluk bilən jəng kilidiqan, kurban boluxtin korkmaydiqan, herix-qarqaxtin korkmaydiqan wə üzməy urux kilidiqan (yəni kiska muddət iqidə dəm almastin uda birnəqqə ketim urux kilidiqan) istilni jari kildurux. 7) Düxmənni yündongzhən dawamida yokitixka tirixix. Xuning bilən billə, zhendiqa hujum kilix zhənshususiqə əhmiyət berip, düxmənni jüdiən wə xəhərlirini tartiwelix. 8) Xəhərlərgə hujum kilix məsilisidə, düxmənni mudapiəsi ajiz bolqan barlik jüdiən wə xəhərləni kət'i tartiwelix. Düxmənni mudapiəsi ottura hal bolqan həm tartiweliximizqa mohitmu yar bərgən barlik jüdiən wə xəhərləni pəytkə karap tartiwelix.

Düxmønning mudapiəsi mustəhkəm bolqan barlik jüdiən wə xəhərləni bolsa xərt-xarait pixip yetilgəndə andin tartiwelix. 9) Düxməndin qənimət elinqan barlik qorallar bilən wə əsir elinqanlarning kəp kısmi bilən özimizni toluqlax. Armiyimizning adəm küqi wə maddi küqining mənbəsi əsasən aldinki səptə. 10) Ikki zhənyi ariliqidiki box wakittin mahirlik bilən paydilinip, budüyləni dəm aldurux wə tərtpkə selix-tərbiyiləx. Dəm aldurux wə tərtpkə selix-tərbiyiləx waktini, omumən, bəkmü uzak kiliwətməslik, düxmønning aram eliwelixioqa mümkin kədər wakit bərməslik. Yukurkılar həlk jiefangjüning Jiang Jieshini məqlup kilixtiki əsasiy usulliri. Bu usullar həlk jiefangjüning iqki-taxki düxmənlər bilən uzak muddət urux kilip qenikixi dawamida məydanqa kəlgən, hazirki əhwəlimizqimu tamamən uyqun kelidu. Jiang Jieshi basmiqiliri wə Amerika jahan'girligining Zhongguodiki hərbi hadimliri bizning bu hərbi usullirimizni obdan bilidu. Jiang Jieshi özining jiangguən wə xiaoguənlirini nurqun ketim yiqip təlim bərdi, bizning hərbi kitaplirimizni wə urux dawamida kəliqə qüxürüwalqan həjjətlirimizni ularning tətqiq kilixi üqün tarkitip bərdi, xuning bilən takabil turux usullirini tepixka urundi. Amerikining hərbi hadimliri Jiang Jieshiqə həlk jiefangjünini yokitixning undaq yaki bundaq zhənlüə, zhənsuliri toqrisida təkliq bərdi, xuningdək Jiang Jieshiqə əskər tər-

biyiləp bərđi wə hərbi qoral-yarak yardəm kildi. Lekin bu tirixqanlıqlarning həmmisi Jiang Jieshi basmiqilirini məqlubiyəttin kütuldurup qalalmaydu. Buning səwiwi xuki, bizning zhənlüe, zhənsulirimiz həlk uruxi asasioqa kuruloqan, həlkə karxi hər-kandak qoxun bizning zhənlüe, zhənsulirimizdin paydilinalmaydu. Həlk uruxi asasında, armiyə bilən həlk birdək ittipak bolux, zihuyyüenlər bilən jəngqilər birdək ittipak bolux wə düxmən armiyisini parqilax pirinsipliri asasında həlk jiefangjüni özining kudrətlik, inkilawiy siyasi hizmitini bərpa kildi, bu—düxmənni yengiximizning möhim amili. Biz üstünlükkə igə düxmənni xiddətlik zərbisidin özimizni qətkə aloqan həmdə düxmənni yündongzhən dawamida yokitixni kəzləp, hərbi küqimizni yətkəp nuroqun xəhərlərnə zhudongluk bilən taxlap qikkan waktimizda, düxmənlirimizning gülkəkəli ri eqilip kətkən idi. Ular buni əzi üqün qəlibə, biz üqün məqlubiyət dəp karidi. Ular muxu bir dəmlik atalmix qəlibidin esənki rəp kətti. Zhangjiakou besiwelinqan küni qüxtin keyin, Jiang Jieshi özining əksiyətqil həkümranliqini xuningdin tartip, Təyshən teqidək təwrənməydiqan boldi, dəp həsaplap, özining əksiyətqil guomindahuyini qakirix toqrisida dərhal buyruk qüxürdi. Amerika jahan'gir unsuririmu əzlrining Zhongguoni Amerikining mustəmlikisigə aylanduruxtin ibarət əhmikənə pilanini, əmdi heqbir tosaləqusiz əməlgə axidiqan boldi,

dəp hesablap, hoxallıqıdin naynaqlap kətti. Əmma, wakitning ətüxi bilən Jiang Jieshining wə uning hojayini Amerikining muqamidimu özgirix pəyda boldi. Həzirki wakit—barlik iqi-taxki duxmənlərinin həmmisidə ümitsizlik kəypiyati həküm sürüwatkan wakit. Ular aħ urup həsrət qəkməktə, weyjidin zar kahximakta, ularda hoxal-horamliktin kilqimu əsər kalmidi. 18 ay iqidə, Jiang Jieshining aldinki səptiki yukuri dərjilik zihuyguənlirining kəp kismi uruxta yengilgənligi üqün hizmitidin elip taxlandi wə almakturuldi. Bularning iqidə Zhengzhoudiki Liu Zhi, Xüzhoudiki Xüe Yüe, ximaliy Jiangsudiki Wu Qiwey, jənubiy Shəndongdiki Tang Enbo, ximaliy Henəndiki Wang Zhongliən, Shenyangdiki Du Yüming, Xiong Shihuy, Beypingdiki Sun Liənzhang katarliklar bar. Jiang Jieshining pütün uruxka komandanlik kilix məs'uliyitini üstigə alqan cənmozongzhangı Chen Chengmu əxu komandanlik wəzipisidin elip taxlinip, birla Dongbey jəng məydanining zihuyguənligigə quxürüldi^②. Həlbuki, Jiang Jieshi əzi Chen Chengning ornida omumi komandanlikni üstigə alqan məzgildə, Jiang Jieshi armiyisi hujumdin mudapiəgə, həlk jiefangjüni mudapiədin hujumqa ətəkən muxundak bir wəziyət barlikka kəldi. Jiang Jieshi əksiyətqi guruhi wə uning hojayini Amerika əmdi əzlirining hatalıqını seziwelixi lazim. Ular Zhongguo gongchəndangining, Yaponiyə təslim bolqandın keyinki

uzak bir muddət iqidə, Zhongguo həkining arzu-sioqa wəkillik kilip, teqlikni koləqa kəltürüx wə iqki uruxka qarxi turux yolida kərsətkən barlik tirixqanliklerini korkunqaklikning wə küqsizlikning ipadisi döp qaridi. Ular öz küqini tolimu yukuri, inkilap küqini tolimu təwən mөлqərlöp, təwəkkül-qilik bilən urux kozoqidi, nətijidə əzi koliqan orioqa əzi qüxti. Duxmənlimizning zhənlüelik pilani təl-töküs tarmar boldi.

4

Hazir 18 aydin awalkioqa karioqanda hək jie-fangjüning arka sepimu kəp mustəhkəmləndi. Bu partiyimizning dihanlar tərəptə kət'i turup, yər islahati yürgüzgənligining nətijisi. Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux dəwridə, Yapon baskunqiliriqqa qarxi turux yolida guomindang bilən birliksəp kuruxni wə xu wəqitta Yapon jahan'girligigə qarxi turalaydiqan kixilər bilən ittipaklixixni kəzdə tutup, partiyimiz Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux-tin ilgiri yürgüzüp kəlgən pomixxiklarning yərlirini musadire kilip dihanlarqqa təksim kilip berix siyasetini ijare wə əsümni keməytix siyasetigə zhudongluk bilən əzgərtkən idi, bundak kilix tamamen zərür idi. Yaponiyə təslim bolqandin keyin, dihanlar jiddi rəwixtə yər tələp kildi, biz öz waktida karar qikirip, yər siyasetini əzgərttuk, ijare wə

əsumni keməytixni pomixxiklar sinipining yərlirini musadirə kilip dihanlarəqa təksim kilip berixkə əzgərttuk. Dangzhongyangimizning 1946-yil 5-ayning 4-küni qikarəqan yolyoruqi^③ ənə xu əzgirixni ipadilidi. 1947-yil 9-ayda partiyimiz məmlikətlik yər yiqini qakirip, Zhongguo yər qanuni dagangini ixləp qikti^④ wə uni həmmə jayda dərhal omum-yüzlük əməlgə koydi. Bu tədbirdə, bulturki «4-may yolyoruqi»diki fangzhenla kararlaxturulup qalmay, bəlki uningdiki bəzi təltəküs bolmiqan yərlər-mu enik tüzitildi. Zhongguo yər qanuni dagangida feodallik wə yerim feodallik ekispilatatsiyə asaidiki yər tüzümini yokitix, yər teriquqining yeri bolsun, digən yər tüzümini əməlgə koyux pirinsipi astida yərni jan saniqə karap təng təksim kilix^⑤ bəlgiləndi. Bu—feodallik tüzümi taza təltəküs yokitixning bir hil usuli, bu Zhongguodiki kəng dihanlar ammisining təliwigə tamamən uyqun. Yər islahatini kət'i wə təltəküs elip berix üqün, yezilarda yallanma dihan, kəmbəqəl dihan wə ottura dihanlarni əz iqigə aləqan əng kəng ammiwi haraktirlik dihanlar jəmiyitini wə u saylap qikidiqan weyyüənhuyni təxkil kilipla qalmay, bəlki aldi bilən kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar ammisini əz iqigə aləqan kəmbəqəl dihanlar əmigini wə u saylap qikidiqan weyyüənhuyni təxkil kilip, yər islahati yürgüzüxning qanuniy orgini kilix kerək, kəmbəqəl dihanlar əmigi bolsa yezilardiki barlıq kürəxlərnin

rəhbiriy tayanqi boluxi lazim. Bizning fangzhenimiz kəmbəqəl dihanlarqə tayinix, ottura dihanlar bilən mustəhkəm birlixix, pomixxiklar sinipining wə koniqə bay dihanlarning feodallik wə yerim feodallik ekispilatatsiyə tüzümini yokitix. Pomixxiklar wə bay dihanlarqə tegidioqan yər wə mal-mülük dihanlar ammisiningkidin exip kətməsliqi lazim. Lekin, 1931-yildin 1934-yiləiqə bolqan arilikta əməlgə koyulqan “pomixxiklarqə yər təksim kilip bərməslik, bay dihanlarqə naqar yərləni təksim kilip berix” digən tolimu sol hata siyasətmu təkrarlanmasliqi lazim. Pomixxiklar bilən bay dihanlarning yeza əhalisi iqidə tutkan nisbiti, gərqə bəzi jaylarda kəp, bəzi jaylarda az bolsimu, lekin omumi əhwal boyiqə eytkanda, təhminən 8 pirsəntnila təxkil kilidu (ailini birlik kilip hesabliqanda), ularning igəlligən yərliri bolsa, omumi əhwal boyiqə alqanda, omumi yərning 70-80 pirsəntigə yetidu. Xuning üqün, yər islahatimizning karxi turidioqan düxyiangi adəm sani jəhəttin nahayiti az, yezilarda yər islahati birliksepigə katnixalaydioqan wə katnixxka tegixlik adəm sani (ailə sani) bolsa xunqə kəpki, ular təhminən 90 pirsənttin axidu. Bu yərdə ikki tüp pirinsipka dikkət kilix lazim: birinqi, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarning təliwini kandurux lazim, bu—yər islahatining əng tüp wəzipsi; ikkinqi, ottura dihanlar bilən kət'i ittipaklixix lazim, ularning mənəpətigə ziyan yətküzməslik

kerək. Muxu ikki tüp pırinsipni igəlliwaləjinimizdila, bizning yər islahati wəzipimiz jəzmən qələbilik orunlinidu. Təng təksim kilix pırinsipi boyiqə, koniqə bay dihanlarning yərliridin oxukqə bolqan kismini wə ularning bir kisim mal-mülkini xuning üqün elip qikip təksim kilix kerəkki, Zhongguo bay dihanliri, omumən, nahayiti eqir feodallik wə yerim feodallik ekispilatatsiyə haraktiriqə igə, bay dihanlarning kəpqiligi yərlirini ijarigimu beridu, jazanihorlukmu kilidu, ularning əmgək küqi yallax xərtimu yerim feodallik haraktirda^⑥. Uning üstigə ularning igəlligən yərliri san jəhəttə kəprək, süpət jəhəttə yahxirak^⑦, əgər təng təksim kilinmisa, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarning təliwini kanduroqili bolmaydu. Əmma yər kanuni dagangining bəlgilimisi boyiqə, bay dihanlarqə kilinidiqan muamilə pomixxiklarqə kilinidiqan muamilidin, omumən, pərklik boluxi kerək. Yər islahatida ottura dihanlar təng təksim kilixni yaklaydu, buning səwiwi xuki, təng təksim kilix ularning mənpeətigə ziyən yətküzməydu. Təng təksim kiləqan qaqda, ottura dihanlardin bir kismining yeri əzgərməydu, bir kismining yeri kəpiyidu, pəkət hallik ottura dihanlarningla azoqina oxukqə yərliri bar, ularmu bu yərlirini elip qikip təng təksim kilixkə razi bolidu, buning səwiwi xuki, təng təksim kilinqandin keyin, ularning yər beji seliqimu yenikləydu. Gərqə xundak bolsimu, jaylar yərləni təng

təksim kiloqan qaqda, ottura dihanlarning pikrigə yənla dikkət kilixi lazim, əgər ottura dihanlar maqul kərmisə, ularqa yol koyux kerək. Feodal sinipning yər wə mal-mülüklirini musadirə kilip təksim kiloqan qaqda, bəzi ottura dihanlarning ehtiyajioqa dikkət kilix lazim. Sinipiy tərkipni ayrioqan qaqda xuningoqa dikkət kilix kerəkki, əslidə ottura dihan tərkiwidiki kixilər hata halda bay dihanlar dairisigə kirgüzüp koyulmisun. Dihanlar jəmiyiti weyyüenhuyioqa wə həkümət organlırioqa ottura dihan aktiplirini qobul kilip hizmətkə qatnaxturux kerək. Yər beji wə uruxqa yardəm berix seliklirida adil wə muwapik bolux pirinsipini kollinix lazim. Mana bular partiyimizning ottura dihanlar bilən mustəhkəm birlixixtin ibarət bu zhənlüelik wəzipini ijra kiloqan qaqda kollinixi zərür bolqan konkirit siyasət. Pütün partiye qüxinixi lazimki, yər tüzümini təltəküs əzgərtix Zhongguo inkilawining hazirki baskuqtiki bir asasiy wəzipisi. Əgər biz yər məsilisini omumyüzlük wə təltəküs həl kilalisak, barlik düxmənlərni yengix-tiki əng asasiy xərtkə igə bolqan bolimiz.

5

Yər islahatini kət'i wə təltəküs yürgüzüp, həlk jiefangjününing arka sepini mustəhkəmləx üqün partiye qoxunini tərtipkə selix lazim. Yapon

baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə partiyimiz iqidə elip beriloqan istil tüzitix hərkitidin, omumən, ünüm hasil kilindi. Bu ünüm asasən xuningdin ibarətki, rəhbiriy organlirimiz həm kəng kadirlirimiz wə partiyə əzalirimiz Marksizim-Leninizimning omumi həkikiti bilən Zhongguo inkilawining konkirit əmiliyitini birləxtürüxtin ibarət bu asasiy yənülüxni tehimu qongkur igəlliwaldi. Bu nuqtida Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtin awalki birkanqə tarihiy dəwrdikigə kariqanda partiyimiz zor bir kədəm ilgirilidi. Lekin, partiyining yerlik təxkilat-lirida bolupmu partiyining yezilardiki asasiy katlam təxkilat-lirida məwjut bolup turəqan tərkip sap bolmaslik wə hizmət istili sap bolmaslik məsilisi bolsa həl kilinmidi. 1937-yildin 1947-yiloqigə boləqan 11 yil wakit iqidə partiyimizning təxkili kengiyip, partiyə əzaliri birkanqə on mingdin 2 milyon 700 mingə yətti, bu—qayət zor səkrəx. Bu partiyimizni Zhongguo tarihida misli kərülmigən küdrətlik partiyigə aylandurdi. Bu bizni Yapon jahan'girligini məqlup kilix wə Jiang Jieshining hujumini qekindürüx, 100 milyondin artuq əhaligə igə azat rayonlarqə wə 2 milyon kixilik həlk jiefangjünigə rəhbərlik kilix imkaniyitigə igə kildi. Əmma kəmqiliklərmu billə kəldi. Yəni nuroqun pomixxik unsurlar, bay dihan unsurlar wə lükqək unsurlar pürsəttin paydilinip, partiyimizgə sukunup kiriwaldi. Ular yezilarda, partiyining, həkümətning wə həlk təxki-

latlirining nuroqun təxkillirini qanggilioqa eliwelip, zorawanlik kilip dəwr sürdi, həlkni əzdi, partiying siyasətlirini burmilidi, xundak kilip, bu təxkilatlarni ammidin ayrip taxlidi, yər islahatini təltəküs elip barqili bolmaydioqan kilip koydi. Bundak eqir əhwallar bizning aldimizqa partiya koxunini tər-tipkə selix wəzipisini koydi. Bu wəzipini həl kil-maydioqan bolsak, yezilarda aloqa basalmaymiz. Partiyining məmlikətlik yər yioqini bu məsilini toluk muhakimə kildi həmdə muwapik tədbir wə usullarni bəlgilidi. Bu tədbir wə usullar hazir yərni təng təkسيم kilix karari bilən billə jaylarda kət'i əməlgə koyulmakta. Bulardin əng mohimi partiya iqidə tənkit wə əz özini tənkitni qanat yaydurup, jaylar-diki təxkilatlar iqidə partiying luxionidin qətligən hata idiyə wə eqir əhwallarni təltəküs pax kilixtin ibarət. Pütün partiyimizdiki yoldaxlar qūxinixi kerəkki, partiya iqidiki bundak sap bolmaslik məsilisini həl kilip, partiya koxunini tərtipkə selip, partiyimizni əng kəng əmgəkqilər ammisi bilən tamamən bir yənüluxtə bolux wə ularning aloqa besixioqa rəhbərlik kilix imkaniyitigə igə kilix yər məsilisini həl kilixning wə uzak muddətlik uruxka yardəm berixning həl kiləuq halkisi.

6

Feodal sinipning yərlirini musadirə kilip dihan-

lar igidarqiliqioqa  tk z x, Jiang Jieshi, Song Ziwen, Kong Xiangxi, Chen Lifular baxqiliqidiki longduən kapitalni musadir  kilip yengi demokratik d l t igidarqiliqioqa  tk z x, milli soda-sanaətni muhapiz t kilix—bular yengi demokratik inkilapning 3 qong iktisadiy ganglingi. Jiang Jieshi, Song Ziwen, Kong Xiangxi, Chen Lifular din ibarət 4 qong ailə hakimiyət bexida turoqan 20 yil dawamida, kimmiti 10 milyarttin 20 milyartkiq  Amerika dollirioqa yetidiqan qay t zor baylikni toplap, p t n m mlik tning iktisadiy jan tomurini longduən kiliwalidi. Bu longduən kapital d l t hakimiyiti bilən birlixip, d l t longduən kapitalizimioqa aylandi. Bu longduən kapitalizim q t' l jahan'girligi, elimizdiki pomixxiklar sinipi w  koniqə bay dihanlar bilən ziq birlixip, məybən, feodal d l t longduən kapitalizimioqa aylandi. Bu—Jiang Jieshi  ksiy tqi hakimiyitining iktisadiy asasi. Bu d l t longduən kapitalizimi ixqilar w  dihanlarni ezipla qalmastin, b lki x h r ux-xak burzuaziyisini  zdi, ottura burzuaziyigə ziyan yətküzdi. Bu d l t longduən kapitalizimi Yapon baskunqilirioqa qarxi urux dəwridə w  Yaponiyə təslim boləqandin keyin  ng yukuri p llig  y tti, u yengi demokratik inkilapka toluk maddi x rt-xarait hazirlap b rdi. Bu kapital Zhongguoda ammibap til bilən gu nliao kapital d p atilidu. Bu burzuaziyə gu nliao burzuaziyə d p atilidu, bu—Zhongguoning qong burzuaziyisi. Yengi demokratik inkilapning

wəzipisi jahan'girlikning Zhongguodiki imtiyazlirini bikar kilixtin taxkiri, məmlikət iqidə pomixxiklar sinipi bilən guənliao burzuaziyə (qong burzuaziyə) ning ekispilatatsiyisini wə zulmini yokitix, məybənlik, feodallik ixləpqukirix munasiwətlirini əzgərtix, boqulup kalqan ixləpqukirix küqlirini azat kilix. Bu siniplar wə ularning dölət hakimiyiti tərpidin ezilgən həm ziyan-zəhmətkə uqriqan yukuri katlam uxxak burzuaziyə wə ottura burzuaziyə, gərqə burzuaziyə bolsimu, lekin yengi demokratik inkilapka katnixixi yaki bitərəp turuxi mümkün. Ular-ning jahan'girlik bilən alakisi yok, yaki alakisi azrak, ular həkiki milli burzuaziyə. Yengi demokratik dölət hakimiyiti yetip barqan jaylarda bu siniplarni heqbir ikkilənməstin, kət'i muhəpizət kilix lazim. Jiang Jieshi həkümrənlik kilip turqan rayonlardiki yukuri katlam uxxak burzuaziyə iqidiki wə ottura burzuaziyə iqidiki sani kəp bolmioqan bir kisim kixilərdə yəni bu siniplarning ong kanat unsurlirida əksiyətqil siyasi hahixlar məwjut, ular Amerika jahan'girliqi wə Jiang Jieshi əksiyətqi guruhi üqün ham hiyallar tarkitidu, həlk demokratik inkilawioqa qarxi turidu. Ular-ning əksiyətqil hahixliri ammioqa tehi təsir kərsitiwatkan wakitta, biz ularning təsirigə uqriqan amma iqidə pax kilix hizmitini elip berip, ularning amma iqidiki siyasi təsirigə zərbə berip, ammini ularning təsiridin azat kiliximiz lazim. Lekin, siyasi jəhəttə zərbə

berix bilən iktisadiy jəhəttə yokitix—bu, ikki ix, əgər bu ikki ixni arilaxturuwetidiqan bolsak hata-liximiz. Yengi demokratik inkilap pəkət feodalizim wə longduən kapitalizimni, pəkət pomixxiklar sinipi wə guənliao burzuaziyə (qong burzuaziyə)ni yokitidu, kapitalizimni omumən yokatmaydu, yukuri katlam uxxak burzuaziyə wə ottura burzuaziyini yokatmaydu. Zhongguoning iktisadi kəlak boləqanliktin, inkilap məmlikət boyiqə qəlibə qazanoqandin keyinmu uzak bir muddətkiqə, kəng yukuri katlam uxxak burzuaziyə wə ottura burzuaziyə wəkillik kiləqan kapitalistik igilikning məwjut bolup turuxioqa yənə yol qoyux kerək; xuningdək həlk igiligining ix təksimati boyiqə, ularning həlk igiligigə paydilik boləqan barliq kisimlirini məlum dərjide rawajlanduruxka toqra kelidu; ular həlimu pütün həlk igiligining kəm bolsa bolmaydiqan bir kismi. Bu yərdə eytiləqan yukuri katlam uxxak burzuaziyə ixqi yaki dukan hizmətqisi yallaydiqan, kiyik kələmdə okət kilidiqan soda-sanaətgilərnə kərsitidu. Buningdin baxka, ixqi yaki dukan hizmətqisi yallimaydiqan kəng, mustəkil uxxak soda-sanaətgilərmu bar, bu uxxak soda-sanaətgilərnə kət'i muhapizət kilix kerəkligi toqrisida səzləp olturuxning hajiti yok. Inkilap məmlikət boyiqə qəlibə qazanoqandin keyin, guənliao burzuaziyidin tapxuruwelinqan, pütün məmlikətning iktisadiy jan tomurini igəlləp turidiqan qayət zor dələt karhaniliri yengi demokratik dələt-

ning qolida bolajaqqa, uning üstigə feodallik tüzümdin azat kilinoqan, gərqə heli uzak wakitkiqə asasiy jəhəttin awalkidəkla tarkak, yəkkə tursimu, lekin keləqəktə kədəmmu-kədəm kopiratsiyilixix yөнülü-xigə qarap rawajlinidioqan yeza igiligi məwjut bolup turojaqqa, muxu xərt-xaraitlar astida bundak uxxak wə ottura kapitalizim tərkiplirining məwjut bolup turuxi wə tərəkki kilixining heqkandak həwp-hətiri yok. Yər islahatidin keyin yezilarda mukərrər pəyda bolidioqan yengi bay dihan igiligimu xundak. Yukuri katlam uxxak burzuaziyə wə ottura burzuaziyə igilik tərkiplirigə nisbətən, huddi partiyimizning 1931-yildin 1934-yiloqiqə boləqan arilikta kollanoqinidək, tolimu sol hata siyasətne təkrrar kollinixka (əmgək xərtini tolimu yukuri bəlgiləx, tapawət bejini tolimu yukuri kilix, yər islahati dawamida soda-sanaətgilərninğ mənprəetigə tegixkə, ixləpqikixni rawajlanduruxni, igilikni gülləndürəxni, omum-qimu. hususilarəqimu etiwər berixni wə əmgəkkimu. kapitaləqimu mənprəət yətküzəxni nixan kilmay, kəz aldidikinila kəridioqan, bir tərəplimə əmgəqqlər parawanliqi digənni nixan kilixka) mutlək yol kəyulmaydu. Bu hataliklar təkrrarlinidikən, əmgəqqlər ammisining mənprəetigə wə yengi demokratik dələtning mənprəetigə qokum ziyan yetidu. Zhongguo yər qanuni dagangida: “Soda-sanaətgilərninğ mal-mülki wə ularning qanuniy tijariti muhəpizət kilinidu, dəhli-təruz kilinmaydu” digən bəlgilimə bar. Bu

yərdə eytiləqan soda-sanaətgilər barlik mustəkil uxxak soda-sanaətgilərnı həm barlik uxxak wə ottura kapitalistik tərkiplərnı kərsitidu. Yiqip eytkanda, yengi Zhongguo igiligining tüzüluxi mundak bolidu: 1) dələt igiligi, bu—rəhbərlik kılquqi tərkip; 2) yəkkiliktin kədəmmu-kədəm kolliktiplxix yөнү-luxigə qarap rawajlinidıqan yeza igiligi; 3) mustəkil uxxak soda-sanaətgilər igiligi wə uxxak, ottura hususi kapital igiligi. Bular pütүн yengi demokratik həlk igiligi. Yengi demokratik həlk igiligining yetəkqi fangzheni ixləpqi kırıxni rawajlandurux, igilikni gülləndürүx, omumqımu. hususilarqımu etıwar berix, əmgəkkımu. kapitalqımu mənperət yətküzүxtin ibarət bu bax nıxanqa yekındin əgixip berixi xərt. Bu bax nıxandın ayrılqan barlik fangzhen, siyasət, qarılərning həmmisi hata.

7

1947-yil 10-ayda həlk jiefangjüni hitapnamə elan kıldı, uningda mundak diyilgən: “ixqılar, dihanlar, əskərlər, ziyalılar, soda-sanaətgilərdin ibarət ezilgüqi siniplar, həlk təxkilatlırı, demokratik partiyə-guruhlar, az sanlık millətlər, hərkaysi jaylardiki Zhongguo muhajirliri wə baxka wə tənper-wərlərni birləxtürүp, milli birlıksəp təxkil kilip, Jiang Jieshining həkım mutlək həkümitini aqdurup taxlap, demokratik birləxmə həkümət kurux.” Bu—

həlk jiefangjününing xundakla Zhongguo gongchəndangining əng tۈp siyasi ganglingi. Kərimakka, hazirki dəwrdə bizning inkilawiy milli birliksepimiz Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridikidin goya tariyip kətkəndək kərunidu. Lekin əmiliyətə bolsa pəkət hazirki dəwrdila, pəkət Jiang Jieshi milli mən-pəətni Amerika jahan'girligigə setip, həlkkə qarxi pۈtۈn məmlikət kələmlik iqki urux kozoqiqandin keyinla, pəkət Amerika jahan'girligining wə Jiang Jieshi əksiyətqi həkumran guruhining jinayətliri Zhongguo həlki aldida pۈtۈnləy axkarilanoqandin keyinla, bizning milli birliksepimiz həkiki türdə kengəydi. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə, Jiang Jieshi bilən guomintangning Zhongguo həlki arisida inawiti tehi tamamən yokalmioqan idi, ularning yənə nuroqun aldamqilik roli bar idi. Hazir əhwal baxkiqə, ularning barlik aldamqilikliri öz kilmixi bilən eqip taxlandi, ular əmdi heqkəndak ammiqə igə əməs, ular tamamən yitim kaldi. Guomintangning əksiqə, Zhongguo gongchəndangi azat rayonlardila əng kəng həlk ammisining ixənqigə igə bolup kalmastin, guomintang həkumranliqidiki rayonlardimu, guomintang ilkidiki qong xəhərlərdimu kəng həlk ammisining himayisigə igə boldi. Əgər, 1946-yilda Jiang Jieshi həkumranliqidiki yukuri katlam uxxak burzuaziyə wə ottura burzuaziyə ziyaliliri iqidə yənə bir kisim kixilər tehi üqinqi yol[®] digən nimə üstidə hiyal sürgən, diyilsə, əmdi undak hiyallarning

əbjioqi qikip kətti. Partiyimiz təltöküs yər siyasitini kollanqanlıoqi üqün, Yapon baskunqiliriqqa karxi urux dəwridikigə karioqanda tehimu kəng dihanlar ammisining səmimi himayisigə erixti. Amerika jahan'girligining tajawuz kilixi, Jiang Jieshi-ning ezixi wə partiyimizning ammining mənpeətini kət'i koqdaydioqan toqra fangzhenni kollinixi arkisi-da partiyimiz Jiang Jieshi həkümrənlik kilip turqan rayonlardiki ixqilar sinipi, dihanlar sinipi, xəhər uxxak burzuaziyisi wə ottura burzuaziyə kəng ammisining həsdaxliqioqqa igə boldi. Bu amma aq qalqanliktin, siyasi jəhəttə ezilgənliktin, Jiang Jieshi-ning həlkkə karxi iqki uruxi həlknə həmmə hayat yolidin məhrum kilqanliktin, Amerika jahan'girligigə wə Jiang Jieshi-ning əksiyətqi həkümitigə karxi üzlüksiz kürəx kozojidi, ularning tıp xoari aqarqilikka, ziyankəxlikkə, iqki uruxka karxi turux wə Amerikining Zhongguoning iqki ixliriqqa arilixixiqqa karxi turuxtin ibarət boldi. Həlbuki, ularning oyoqinixi Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxtin ilgiri, Yapon baskunqiliriqqa karxi urux dəwridə hətta Yaponiyə təslim bolqandin keyinki bir məzgildimu bundak dərijigə yətmigən idi. Xuning üqün biz, yengi demokratik inkilawiy birliksepimiz hazır ətkən hərəkəndək dəwrdikidin kəng, xuningdək ətkən hərəkəndək dəwrdikidin mustəhkəm, dəymiz. Bu ix bizning yər siyasitimiz wə xəhər siyasitimiz bilənla munasiwətlik bolup qalmastin, bəlki həlk

jiefangjününing qəlibə kəzanqanlıqı, Jiang Jieshi-ning hujumdin mudapiəgə ötkənligi, həlk jiefangjününing mudapiədin hujumqa ötkənligi, Zhongguo inkilawining yengi dolkun kətirilgən məzgilgə kirgənligidin ibarət bu omumi siyasi wəziyət bilənmu ziq munasiwətlik. Həzir Jiang Jieshi həkümranlıqı-ning həlakiti mukərrər bolup kəlanlıqıqqa kixilə-ning kəzi yətti, xunga ular öz ümidini Zhongguo gongchəndangi bilən həlk jiefangjünigə baqlidi, bu—nahayiti təbii daoli. Zhongguo yengi demok-
ratik inkilawining qəlibə kəzinixi üqün pütün mil-
lətning mutlək kəpqilik əhalisini öz iqigə aləqan
əng kəng birliksəp bolmay mümkin əməs. Xundak
bolux bilənla kəlmay, bu birliksəp yənə Zhongguo
gongchəndangining küqlük rəhbərliğidə boluxi xərt.
Zhongguo gongchəndangining küqlük rəhbərlixi bol-
may turup, hərəkəndak inkilawiy birliksəpning qə-
libə kəzinixi mümkin əməs. 1927-yili beyfa uruxi
yukuri dolkunqa yətkən məzgildə, partiyimizning
rəhbəriy orginidiki təslimqı unsurlar dihanlar əm-
misiqə, xəhər uxxak burzuaziyisi wə ottura bur-
zuaziyigə boləqan rəhbərlik həkukidin bolupmu
kərallik küqlərgə boləqan rəhbərlik həkukidin
öz ihtiyari bilən wəzkeqip, xu ketimki inkilapni
məqlubiyətkə uqratti. Yapon baskunqiliriqə kərx
urux dəwridə partiyimiz ənə xundak təslimqilik
idiyisigə ohxap ketidiqan idiyilərgə yəni guomin-
dangning həlkkə kərx siyasetigə yol kəyux,

guomindangoğa həlk ammisiqə ixən'gəndinmu artuk ixinix, ammiwi kürəxni dadil qozqaxka jür'ət kilalmasıq, Yapon baskunqiliri besiwaloqan rayonlarda azat rayonlarni wə həlk koxunlirini kengəy-tixkə jür'ət kilalmasıq, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka rəhbərlik kilix hokukini guomindangoğa sungli kilip berix idiyilirigə karxi turdi. Partiyimiz bundak ajiz, iktidarsiz, qirik, Marksizim-Leninizim pirinsipliriqə hilap idiyilərgə karxi kət'i kürəx kildi, "tərəkkipər wər küqlərni rawajlandurux, ari-likteki küqlərni qoloğa kəltürəx, jahil küqlərni yitim qaldurux"tin ibarət siyasi luxiənni kət'i ijra kildi, azat rayonlarni wə həlk jiefangjünini kət'i türdə kengəytti. Xundak kilip, partiyimizning Yapon jahan'girligi tajawuz qiloqan dəwrdə Yapon jahan'girligini yengəlixigə kapalet berilipla qalmas-tin, bəlki Yaponiyə təslim bolqandin keyin Jiang Jieshi əksil'inkilawiy urux qozqoqan məzgildə, partiyimizning Jiang Jieshining əksil'inkilawiy uru-xiqə həlk inkilawiy uruxi bilən karxi turux yoliqə onguxluk wə ziyan-zəhmətsiz ətəlixigə həmdə kiska muddət iqidə uluk qəlibilərnə qoloğa kəltürəlixigə kapalet berildi. Bu tarihiy sawaklarni pütүн par-tiyidiki yoldaxlar esidə məhkəm tutuxi lazim.

8

Jiang Jieshi əksiyətqi guruhi 1946-yili həlkkə

karxi pütүн məmlikət kələmlik iqki urux kozoqıoan wakıtta xuning üqün təwəkkülqilik kılıxka jür'ət kılalidiki, ular özlrining üstün hərbi küqigə tayinpla qalmastin, bəlki, asasən, özlrinqə “ajayip kudrətlik”, “dunyada təngdixi yok” dəp hesaplıoan, kolida atom bombisi boləoan Amerika jahan'girligigə tayandi. Ular, bir tərəptin, Amerika jahan'girligini hərbi wə maliyə jəhəttiki ehtiyajlirimizni huddi ekin sudək tohtimay təmin etələydu dəp karidi, yənə bir tərəptin, “Amerika bilən Sovet ittipaki otturisida jəzmən urux bolidu”, “Üqinqi dunya uruxi qokum partlaydu” digən təlwilərqə hiyallarda boldi. Amerika jahan'girligigə bundak yəliniwelix, ikkinqi dunya uruxi ayaklaxkandin keyin, pütүн dunyadiki hərəkaysi əllər əksiyətqi küqlirining ortaq hususiyiti boldi. Bu hal ikkinqi dunya uruxining dunya kapitalizimiqa bərgən zərbisining eqirliqini əks əttürdi, hərəkaysi əllər əksiyətqilirining küqining ajizliqini həm ularning rohiy jəhəttin wəhimigə qüxkənligini wə ixənqini yokitip koyqanliqini əks əttürdi, pütүн dunyadiki inkilawiy küqlərning kudrətlikligini əks əttürdi, buning bilən hərəkaysi əllər əksiyətqiliri Amerika jahan'girligining yardimigə tayinixtin baxka heqkandak yol kalmioanliqini hes kildi. Lekin, əmiliyətə, ikkinqi dunya uruxidin keyinki Amerika jahan'girligi, huddi Jiang Jieshi wə hərəkaysi əllər əksiyətqiliri təsəw-wur kıləoandək, rastla xunqiwala kudrətlikmu? U

rastla Jiang Jiेशioqa wə hərkaysi əllər əksiyət-qilirigə huddi ekin sudək tohtimay yardım berip turalamdu? Yaq, undak əməs. Amerika jahan'girlingining ikkinqi dunya uruxi məzgilidə küqəygən iktisadiy kuwwiti turaksiz boləqan, kündin-kün'gə tariyiwatqan iqqi wə həlkara bazarlarəqa duqkəldi. Bazarlarning bundak tehimu tariyixi iktisadiy weyjining partlixioqa səwəp bolidu. Amerikining uruxta güllinixi pəkət wakitlik hadisə. Uning kud-rətlikligi pəkət kərünüxtikila, wakitlikla hadisə. Kelixtürüp bolmaydioqan hər hil iqqi-taxki ziddiyətlər, huddi yanar takqa ohxax, hər küni Amerika jahan'girlingigə təhlikə salmaqta, Amerika jahan-girliqi ənə xu yanar taq üstidə olturmaqta. Bu əhwal Amerika jahan'gir unsurlirini dunyani kullukqa qüxürüx pilanini tüzüxkə məjbur kildi. U, huddi yirtkuq haywanlardək, Yawropa. Asiya kit'əlidirigə wə baxka jaylarəqa qalaymikan üsüp kirip, hər-kaysi əllər əksiyətqi küqlirini, həlk tərripidin qərüp taxlanəqan daxkallarni yiqiwelip, demokratiyigə qarxi wə jahan'girlik lagir təxkil kiliwatidu, Sovet ittipaki baxqiliqidiki barliq demokratik küqlərgə qarxi turuwatidu, urux təyyarlawatidu, kəlgüsidə, uzak wakitlar iqidə, künlərnin biridə üqinqi dunya uruxini kəzoqap, demokratik küqlərnə məəqlup kilixka urunuwatidu. Bu—ahmikanə pilan. Pütün dunyadiki demokratik küqlər bu pilanni tarmar kilixi lazim wə tarmar kiliximu tamamən mümkin. Pütün

dunyaning jahan'girlikkə qarxi lagirining küqi jahan'girlik lagirining küqidin exip kətti. Üstünlük düxmən tərəptə əməs, biz tərəptə. Jahan'girlikkə qarxi Sovet ittipaki baxqiliqidiki lagir wujutka kəldi. Weyjidin hali boləqan, tərəkki kilip ketiwatkan, pütün dunyadiki kəng həlk ammisining himayisigə igə boləqan sotsiyalistik Sovet ittipakining küq-kuwwiti hazir weyjining jiddi həwpigə uqrawatkan, qüxkünlixip ketiwatkan, pütün dunyadiki kəng həlk ammisining karxiliqioqa uqrawatkan jahan'gir Amerikiningkidin exip kətti. Yawropadiki həlk demokratiyisi əlliri əzlrining iqki kismini mustəhkəmliməktə wə ittipaklaxmakta. Fransiyə, Italiyə baxqiliqidiki Yawropa kapitalistik əlliridiki həlklərning jahan'girlikkə qarxi küqliri rawajlanmakta. Amerikining iqki kismida kündin-kün'gə küqiyiwatkan həlk demokratik küqliri məwjut. Latin Amerikisidiki həlklər hərgiz Amerika jahan'girligigə itaət kilidiqan kul əməs. Pütün Asiyada uluk milli azatlik hərket əwj aldi. Jahan'girlikkə qarxi lagirdiki barlik küqlər ittipaklaxmakta wə aloqa karap rawajlanmakta. Yawropadiki 9 məmlikətning gongchəndang wə ixqilar partiyiliri qingbaojü təxkil kilip, pütün dunya həlkini kozoqilip jahan'girlikning kullukqa qüxürux pilaniqa qarxi turuxka qakiroqan hitapnamə elan kildi[©]. Bu hitapnamə pütün dunyadiki ezilgüqi həlkning rohini əstürdi, kürəx yənüluxini kərsitip bərdi, oqalibiyət-

kə boləjan ixənqini qingitti. Pütün dunyadiki əksiyətqilər bu hitapnamə aldida alakzadə bolup kətti. Xərk əllirining jahan'girlikkə qarxi barlik küqlirimu ittihaklixip, jahan'girlikning wə əz əlliridiki əksiyətqilərninğ zulmiəa qarxi turup, xərkətiki bir milyarttin artuq ezilgüqi həlkni azat kilixni kürəx nixani kilixi lazim. Biz əz təkdirimizni tamamən əz qolimizəa eliximiz kerək. Biz əz iqimizdiki barlik ajizlik, iktidarsizlik idiyilirini süpürüp taxliximiz kerək. Duxmən küqini tolimu yukuri, həlk küqini tolimu təwən mөлqərləydiəan barlik nuqtinəzərlərninğ həmmisi hata. Biz pütün dunyadiki demokratik küqlər bilən bir yolda turup, həmmimiz tirixidiəanla bolsak, qoqum jahan'girlikning kul-lukka quxürux pilanini tarmar kilalaymiz, üqinqi dunya uruxini tosüp, uning tuəuluxiəa mümkinçilik bərməymiz, barlik əksiyətqilərninğ həkümranlıqini aəqdurup taxlap, insaniyətni əbidi teqlikka erix-türüxtin ibarət əqəlibini koləa kəltürələymiz. Biz enik bilimizki, bizning aləa besix yolimizda yənə hilmu-hil tosaləular, hilmu-hil kiyinqiliklar boluxi mümkin, biz barlik iqki-taxki duxmənlərninğ əng zor dərjidə qarxilik kərsitixigə wə jan talixixiəa takabil turuxka təyyar turuximiz kerək. Lekin, biz Marksizim-Leninizim ilmini igəlləp, ammiəa ixinip, amma bilən bir yolda məhkəm turalaydiəan həm ularəa rəhbərlik kilip aləa basalaydiəanla bolsak, hərəkandak tosaləulardin ətöp ketiximiz

wə hərқandak қiyinқiliklarni yengiximiz tamamen mўmkin, bizning kўqimiz tengdixi yoқ kўq. Həzirki dəwr—pўtўn dunya kapitalizimi wə jahan'girligi həlakətkə karap ketiwatқan, pўtўn dunya sot-siyalizimi wə həlk demokratizimi qəlibigə karap ketiwatқan tarihiy dəwr, tang nuri aldimizda, tiri-ximiz lazim.

Izahlar

① Həlk jiefangjўnining hər bir jəng məydanida arқa-arkidin hujumqa etўp, guomintang həkўmranliқidiki rayonlarqa yetip barqanliқi toqrisida muxu tomdiki «Xibeyda erixilgən zor qəlibigə baqa wə jiefangjўnning armiyini yengiqə tərtipkə selix hərkiti toqrisida»ning ① izahiqə karalsun.

② Liu Zhi guomintangning Zhengzhou tinqlandurux məhkimisining zhureni idi, 1946-yil 9-ayda Dingtao zhənyisidə məqlup bolqanliқi uqun 11-ayda hizmitidin elip taxlanqan. Xūe Yūe guomintangning Xūzhou tinqlandurux məhkimisining zhureni idi, u qomandanliқ kilqan guomintang qoxuni 1946-yil 12-aydiki ximaliy Suqian zhənyisidə, 1947-yil 1-aydiki jənubiy Shəndong zhənyisidə, xu yil 2-aydiki Ləywu zhənyisidə arқa-arkidin eqir məqlubiyətkə uqriqanliқi uqun 3-ayda hizmitidin elip taxlanqan. Wu Qiwey guomintangning Xūzhou tinqlandurux məhkimisining fuzhureni idi, 1946-yil 12-aydiki ximaliy Suqian zhənyisidə məqlup bolqanliқi uqun 1947-yil 3-ayda hizmitidin elip taxlanqan. Tang Enbo guomintang 1-bingtuənining silingguəni idi, 1947-yil 5-aydiki Menglianggu zhənyisidə guomintangning əzgərtip təxkil kilinqan 74-shisi yoқitilqanliқi uqun 6-ayda hizmitidin elip taxlanqan. Wang Zhongliən guomintang 4-bingtuənining silingguəni idi, 1947-yil 7-aydiki qərbiy jənubiy Shəndong zhənyisidə məqlup bolqanliқi uqun 8-ayda hizmitidin elip taxlan-

qan. Du Yüming guomindangning Dongbey baoən silingzhangguəni idi, Xiong Shihuy guomindangning Dongbey xingyüənining zhurenı idi, bular 1947-yil 6-ayda Dongbeydiki armiyimizning yazlık hüjumida kattıq məqlubiyətke uqriqanlıqı üqün hizmitidin elip taxlanqan. Sun Liənzhang guomindang 11-urux rayonining silingzhangguəni idi, 1947-yil 6-aydiki Qingxiən-Cangxiən zhənyisi wə Baobey (Baodingning ximalidiki Xüşhuy rayoni) zhənyisidə məqlubiyətke uqriqanlıqı üqün Baoding tinqlandurux məhkimisining zhurenliqıqə yetkiwetilgen. Chen Cheng Jiang Jieshining cənmouzongzhangı idi, Shəndongda bolqan birqanqə zhənyigə komandanlık kılqanda arka-arkıdin məqlubiyətke uqriqanlıqı üqün 1947-yil 8-ayda Dongbey xingzheng zhangguənlıgıqə yetkiwetilgen.

③ Bu Zhonggong zhongyangning 1946-yil 5-ayning 4-künidiki «Yər məsilisi toqrisidiki yolyoruqı»ni kərsitidu, muxu tomdiki «Üq aylıq hulasə»ning ⑤ izahıqə karalsun.

④ Zhongguo gongchəndangining məmləkətlik yər yiqını 1947-yil 9-ayda Hebey əlkisidiki Pingshən nahiyisining Xibəypo kəntidə ətküzüldi. Bu yiqın 9-ayning 13-küni maqullıqan «Zhongguo yər qanuni dagangi» xu yil 10-ayning 10-küni Zhonggong zhongyang tərıpidin elan kılindi. Yər qanuni dagangida munular bəlgilən'gen: «Feodallıq wə yerim feodallıq ekispilatatsiyə asasidiki yər tüzümi bikar kılınip, yər terıquqining yeri bolsun, digən yər tüzümi əməlgə koyulidu»; «Yezilardiki barlık pomixxiklarning yərliri wə jamaət yərliri yeza dihanlar jəmiyiti tərıpidin tapxuruwelınip, yezilardiki baxqa barlık yərlər bilən billə, yezilarning pütün nopusi boyiqə, ər-ayal, yax-kəri dəp ayrımastin, bir tutax, təng təksim kılınıdu»; «Yeza dihanlar jəmiyiti pomixxiklarning qarwiliri, dihanqılık saymanlıri, əy-jaylıri, axlıkliri wə baxqa mal-mülüklirini tapxuruwelip həmdə bay dihanlarning yukurida eytilqan mal-mülüklirining oxukqə kışmini yiqıwelip, ənə xundak mal-mülki bolmiqan dihanlarqə wə baxqa kəmbəqəllərgə təksim kılip beridu, xundakla, pomixxiklarqımu bir ülüxtin təksim kılip beridu». Xundak kılip, yər qanuni dagangida 1946-yil «4-may yolyoruqı»da kərsitilgen «pomixxik-

larning yərlirini musadirə kilip dihanlarqə təksim kilip berix" pirinsipila muqimlaxturulup qalmastin, bəlki «4- may yolyoruqi» diki bəzi pomixxiklarqə tolimu kəp etiwar beriwetixtek üzül-kesil bolmasliq əhwallirimu tüzitiwelindi.

⑤ «Zhongguo yər kanuni dagangi»da bəlgilən'gən yərni təng təksim kilix qarisidə keyin ijra kilinix jəryanida bəzi əzgirixlər boldi. 1948- yil 2- ayda Zhonggong zhongyang «Kona rayonlar wə yerim kona rayonlarda yər islahati hizmiti wə partiyini tərtipkə selix hizmitini elip berix toqrisidiki yolyoruqi»da mundak bəlgiligən: Feodallik tüzüm aqdurulqan barliq kona rayonlar wə yerim kona rayonlarda yər qaytidin təksim kilinmaydu. Pəkət zərür tepilqanda, kəpliridin elip, azlirini toluklax, yaxiliridin elip, naqarlrini toluklax qarisi kollinilip, bir kism yər wə baxka ixləpqikirix wastiliri tehi təltəküs kəd kətərmigən kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarqə təngxəp berilidu həmdə ottura dihanlarning adəttiki kəmbəqəl dihanlar igə bolqan yərning otturiqə dərijisidin bir kədər yukurirax sanda bolqan yerini saqlap kəlixiqə yol koyulidu. Feodallik tüzüm tehi məwjut bolup turqan jaylardimu təksim kilixning mohim nuqtisi pomixxiklarning yər wə mal-mülükliri həm koniqə bay dihanlarning oxukqə yər wə mal-mülükliri bilənla qəklinidu. Məyli kaysi hildiki jayda bolsun, ottura dihan wə yengiqə bay dihanlarning oxukqə yərlirini pəkət həkikətən təngxəx zərüriyiti bolqan wə ular əzliri həkikətən razi bolqan xərt astidila elip təngxəxkə ruhsət kilinidu. Yengi azat rayonlarning yər islahatida barliq ottura dihanlarning yərlirigə tegilməydu.

⑥ Zhongguoning yər islahatidiki bay dihanlar məsilisi Zhongguoning konkirit tarihiy, iqtisadiy xaraitida xəkillən'gən bir alahidə məsilə. Zhongguoning bay dihanliri, omumən, nəhayiti eqir feodallik wə yerim feodallik ekispilatatsiyə haraktiriqə igə, əmma bundak bay dihan igiligi pütün məmlikətning yeza igiligidə mohim orun tutalmaydu, ular nurqun kapitalistik məmlikətlərdiki bay dihanlardin muxu ikki nuqtida pərklinidu. Zhongguoda pomixxiklar sinipining feodallik ekispilatatsiyisigə qarxi elip berilqan kürəxtə kəng kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar

bay dihanlarning feodallik wə yerim feodallik ekipilatatsiyisini bir wəqıtta bikar kilixni təlöp kildi. Azatlık urux dəwrədə, Zhongguo gongchəndangi bay dihanlarning oxuqə yər wə mal-mülüklirini yiqiwelip, dihanlarqə təksim kilip berix siyasetini kollandi, xuning bilən, kəng kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarning təlwiini kandurup, həlk azatlık uruxining qəlipsisini təmin ətti. Uruxning qəlibilik rawajlinixi bilən 1948- yil 2- ayda Zhonggong zhongyang yengi azat rayonlarda yər islahatini əməlgə axuruxning yengi siyasetini yəni yengi rayonlarning yər islahatini ikki baskuqqa ayrip elip berixni, birinqi baskuqta, bay dihanlarni bitərəp kaldurup, məhsusla pomixxiklarqə zərbə berixni, aldi bilən qong pomixxiklarqə zərbə berixni; ikkinqi baskuqta, pomixxiklarning yərlirini təksim kilix wəqıtta bay dihanlarning ijarigə bərgən yərlirini wə oxuqə yərlirinimu təksim kilixni, ləkin bay dihanlarqə kilinidiqan muamilini pomixxiklarqə kilinidiqan muamilidin awalkidəkla pərkləndürüxni bəlgilidi (Muxu tomdiki «Yengi azat rayonlardiki yər islahatining mohim nuktiliri» digən əsərgə karalsun). Zhonghua həlk jumhuriyiti kurulqandin keyin, mərkiziy həlk həkümiti 1950- yil 6- ayda yər islahati kanunini elan kildi, uningda yər islahatida bay dihanlarning ijarigə bərgən yərlirining bir qismi yaki həmmisining yiqiwelinidiqanliqi, baxka yər wə mal-mülüklirining bolsa muhapizət kilinidiqanliqi bəlgilən'gən. Keyinki sotsiyalistik inkilap baskuqida, yeza igiligini kopiratsiyələxtürüx hərkitining qongkurlixixi wə yeza igiligining rawajlinixi arqisida bay dihan igiligi kalmidi.

⑦ Bu yərdə eytilqan, bay dihanlarning igəlligən yərliri san jəhəttə kəprək, süpət jəhəttə yaxxirak, digən söz hər bir əylük bay dihan bilən hər bir əylük kəmbəqəl dihaning igəlligən yerining selixturmisiaqə karitilqan. Məmlikət boyiqə eytkanda, Zhongguo bay dihanlirining igəlligən ixləpqikirix wastiliri wə ixləpqikarqan yeza igilik məhsulatlirining sani nahayiti az idi, bay dihan igiligi pütün məmlikətning yeza igiligidə mohim orun tutmaytti.

⑧ Həlk azatlık uruxining dəsələpki məzgilidə bəzi demokra- tik zatlar guomindangning qong pomixxik-qong burzuaziye dik-

taturisidin wə Zhongguo gongchəndangi rəhbərlik kılqan həlk demokratiyisi diktaturisidin baxqa üqinqi yol digən birnimini tepix ham hiyalida bolqan idi. Bu yol, əmiliyəttə, Ən'gliyə wə Amerikiqə burzua diktaturisi yoli idi.

⑨ Gongchəndang wə ixqilar partiyiliri qingbaojüsi 1947- yil 9- ayda Polxining Warxawa xəhridə ötküzülgən Bulqariyə, Ruminiyə, Wen'griyə, Polxa, Sovet ittipaqi, Fransiyə, Qehoslo-wakiyə, Italiyə, Yugoslawiyidin ibarət 9 dələtning gongchəndang wə ixqilar partiyiliri wəkilliri yiqinida maqullinip kurulqan. Keyin, Yugoslawiyə gongchəndangi özining Marksizim-Leninizim-qa qarxi məydanida qing turqanliqi wə Sovet ittipaqiqa, sotsi-yalizim lagiriqa qarxi pozitsiyə tutkanliqi üqün, qingbaojüning 1948- yil 6- ayda Ruminiyidə ötküzülgən yiqini uni qingbaojüdin həydəp qikarqanliqini elan kildi. Yoldax Mao Zedong bu yərdə eytkan qingbaojü elan kılqan pütün dunya həlkini kozqilip jahan-girlikning kullukqa qüxürüx pilaniqa qarxi turuxqa qakirqan hitapnamə qingbaojüning 1947- yil 9- aydiki yiqini maqulliqan «Həlkara wəziyət toqrisidiki hitapnamə»ni kərsitidu.

DOKLAT BERIX TÜZÜMINI ORNITIX TOOIRISIDA *

(1948-yil 1-ayning 7-küni)

Əhwalni öz waktida inkas kilip, zhongyangni jaylarning hatalaxmasliqioqa yaki az hatalixixioqa ixtin awal yaki ixtin keyin yardəm berix imkaniyitigə igə kilip, inkilawiy uruxning tehimu uluk oqelibilirini koloqa kəltürux üqün bu yildin baxlap təwəndiki doklat berix tüzümini bəlgiliduk.

1. Zhongyangjü wə fenjülər shujilarning məsulluqida (katiplirioqa yazdurmay, əzliri yezixi kerək) zhongyangoqa wə zhongyang zhuxisioqa hər ikki ayda bir kətim omumlaxturuloqan doklat berip turuxi

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlioqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə qaratkan yolyoruqi. Bu yolyorukta bəlgilən'gən doklat berix tüzümi—dangzhongyangning demokratiye-mərkəzləxtürux tüzümidə qing turux, intizamsizlik, həkümətsizlik haixlirioqa qarxi turux yolida elip baroqan uzak muddətlik kürixining yengi xaraittiki tərəkkiyati. Bu məsilə xu qaqda xuning üqün alahidə möhim bolup qaloqan idiki, u qaqda, inkilap wəziyitidə intayin zor ilgiriləx bolup, nurqun azat rayonlar bir birigə tutixip kətkən idi, nurqun xəhərlər azat bolqan idi, yaki azat bolux aldida turatti, hək jiefangjününing wə hək azatlik uruxining muntizimlik dərjisi kəp əskən idi, pütün məm-

kerək. Doklatning məzmunı xu rayonning hərbi, siyasi, yər islahatı, partiyini tərtpkə selix, iktisat, təxwıkat wə mədiniyət paaliyətlerining əhwalını, paaliyətlər dawamıda yüzbərgən məsilə wə hahıxlarnı, bu məsilə wə hahıxlarnı həl kilix usullirini öz iqigə elixi kerək. Hər ketimlik doklat birər ming hət bilən qəklinixi, alahidə əhwalni hesapka almiqanda, kəp bolsa 2 ming həttin exip kətməsligi lazim. Barlıq məsililərnı bir ketimda yezip boluxka mümkin bolmisa, ikki ketimqa bөлüp yezix kerək. Yaki birinqi ketimda birnəqqə məsilini mohim nukta kilip yezip, qaloğan məsililərnı mohim nukta kilmay kiskiqə yezip koyux; ikkinqi ketimda bolsa qaloğan məsililərnı mohim nukta kilip yezix, aldinki ketimda mohim nukta kilip yeziloğanlirini kiskiqə yezip koyux kerək. Omumlaxturuloğan doklatning məzmunı ihqam, səzi enik boluxı, uningda məsilə yaki talax-tartixlarning kəyərde ikənligi kərsitilixi

likət dairilik qəlibə kəzgə kərünüp qaloğan idi. Bu hal partiyidin partiye iqide wə armiyə iqide saklinip turoğan hərəkəndək intizamsızlık, həkümətsizlik əhwallirini tez tügıtip, mərkəzləxtürüx zərür wə mümkin boloğan həmmə hokuklarnı zhongyangqa mərkəzləxtürüxni tələp kilatti. Doklat berix toqrisida kattik tüzüm ornitix partiyining muxu məksəttə kolloğan mohim tədbiri. Bu məsilə toqrisida muxu tomdiki «1948-yillik yər islahatı hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti»ning 6- kismiqa wə «Zhonggong zhongyangning sintəbir yiqini toqrisidiki ukturuxı»ning 4- nuktisiqa qaralsun.

kerək. Omumlaxturuloqan doklatni yezip yollax wakti tak aylarning 1-on küni iqidə boluxi, doklat dienbao arkilik yollinixi lazim. Bu zhongyangjü wə fenjü shujilirining əzi məs'ul bolup, zhongyangoqa wə zhongyang zhuxisioqa hər daim doklat berixi, zhongyangdin wə zhongyang zhuxisidin hər daim yolyoruk sorixi bolup hesaplinidu. Shujilar aldinki səptə uruxka komandanlik kiliwatkan waktida, əzi doklat yazoqandin taxkiri, dəyli shuji yaki fushujilaroqa arka səptiki paaliyətlərdin doklat yezip turuxni tapxuruxi kerək. Buningdin baxka, zhongyangjü wə fenjülərnin zhongyangoqa nəwəttin taxkiri doklat berixi wə zhongyangdin yolyoruk sorixi bu tüzüm boyiqə əməs, burunkidək boliweridu.

Biz bundak siyasət haraktirlik, daimlik, omumlaxturuloqan doklat berix wə yolyoruk sorax tüzümini xuning üqün bəlgilidukki, partiyining məmlikətlik 7-kurultiyidin keyinmu, bəzi (həmmisi əməs) zhongyangjü wə fenjülərdiki yoldaxlar ixtin awal yaki ixtin keyin zhongyangoqa doklat berix həm zhongyangdin yolyoruk soraxning zərürlüğini wə mohimliqini qüxənmidi, yaki pəkət bəzi tehnika haraktirlik doklat yazdi wə yolyoruk soridi, xu səwəptin, zhongyang ularning mohim (ikkinqi orunda yaki tehnika haraktirlik bolmioqan) paaliyət wə siyasətlirining məzmunliri bilən tonuxalmidi, yaki toluk tonuxalmidi, nətijidə, ornioqa kəltürgili bolmaydioqan yaki ornioqa kəltürux kiyin bolioqan wə

yaki orniqqa kältürgili bolsimu, lekin ziyanoqa uqrap bolqan ixlar kelip qikti. Ixtin awal yolyoruk sorap, ixtin keyin doklat berip turqan zhongyangjü yaki fenjülär bolsa bundak ziyandin saklandi, yaki bundak ziyanalarni azaytti. Bu yildin baxlap, partiye boyiqe hər dərjilik rəhbiriy organlar ixtin awal yukuridin yolyoruk sorimaydiqan, ixtin keyin yukuriqqa doklat bərməydiqan yaman adətni tüzitixi kerək. Zhongyangjü wə fenjülär zhongyang tərripidin təyinlən'gən, zhongyang tapxuroqan wəzipilərnı zhongyangqa wakalitən orunlaydiqan organ, ular zhongyang bilən əng yekin alakidə boluxi kerək. Shengwey yaki qüandangweylarmu zhongyangjü wə fenjülär bilən yekin alakidə boluxi kerək. Inkılap yengi dolqunoqa kətirilgən hazırki məzgildə, bundak alakini küqəytix intayin zərür.

2. Yezhənjün baxlikliri wə jünqü baxlikliri urux kilix fangzheni həkkidə hər daim doklat berix wə yolyoruk soraxtin xuningdək burunki bəlgilimilər boyiqe, urux muwəppəkiyətliri, urux qikimliri wə əmiliy küqlər toqrisida ayda bir ketim doklat yolap turuxtin taxkiri, bu yildin baxlap hər 2 ayda bir ketim siyasət haraktirlik omumlaxturuloqan doklat berixi wə yolyoruk sorixi lazim. Bundak doklat berix wə yolyoruk soraxning məzmuni xu koxunning intizami, maddi turmuxi, zhihuyyüən wə jəngqilərnıng kəypiyati, zhihuyyüən wə jəngqilərdə pəyda bolqan eqixlar, bu eqixlarni tügıtix usulliri,

tehnika və zhənsu jəhəttiki ilgiriləx yaki qekinix əhwalliri, düxmən armiyisining artuqçiləqi və yetixsizligi həm əskərlirining rohining yukuri-təwənligi, armiyimizning siyasi hizmət əhwali, armiyimizning yər siyasiti. xəhər siyasiti və əsirlər toqrisidiki siyasətəni ijra kilix əhwali həm tuquloqan eqixlarni tūgitix usulliri, armiyə bilən həlkning munasiwiti və hər təbikə həlkining hərket yөнү-lüxliridin ibarət boluxi kerək. Bundak doklatning hət sani, doklatni yezix usuli və yollax wakti zhongyangjü və fenjülərning doklat yezix qarilirdikigə ohxax bolidu. Əgər doklat yezixka bəlgiləngən wakit (tak aylarning 1-on küni) dəl uruxning jiddi wakitliriqə toqra kelip qalsa, u qaqda doklatni muddəttin birkanqə kün burun yaki keyin yezixka bolidu, lekin səwiwini izhar kilip koyux lazim. Buning siyasi hizmətlərgə dair kismini xu koxunning zhengzhibu zhureni yezip qikip, siling-yüən, siyasi weyyüənlirining təkxürüp tüzitixidin ötküzüxi və uningqə birlikte kol koyuxi kerək. Doklat diənbao arkilik hərbi weyyüənhuy zhuxisiqə əwətilixi lazim. Bundak siyasət haraktirlik omumlaxturuloqan doklat berixni bəlgiliximizning səwiwi zhongyangjü və fenjülərning omumlaxturuloqan doklat berixi lazimliqi toqrisida yukurida eytiləqan səwəplər bilən ohxax.

PARTIYINING ҲАЗИРКИ СИЯСИТИДИКИ БИРҚАНҚӨ МОҲИМ МӘСИЛӘ ТООИРИСИДА*

(1948-yil 1-ayning 18-küni)

1. Partiyə Iqidə Hata Hahixlaroqa Karxi Turux Məsilisi

Düxməning küqini tolimu yukuri mөлqərləxkə karxi turux lazim. Məsilən, Amerika jahan'girligidin korkux, guomintang rayonliriqə berip urux kilixtin korkux, məybənlik-feodallik tüzümnü yokitixtin, pomixxiklarning yerini təng təksim kilixtin wə guənliao kapitalni musadirə kilixtin korkux, uzak muddətlik uruxtin korkux wə baxkilar. Bularning həmmisi natoqra. Pütün dunyadiki jahan'girlikning wə Zhongguodiki Jiang Jieshi əksiyətqi guruhining həkümranliqi qirip kətkən, istiqbali yok. Ularoqa səl karaxka həklikmiz, Zhongguo həlking barlik

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarliqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə karatkan yolyoruqi. Muxu tomdiki «Həzirki wəziyət wə bizning wəzipimiz» digən əsərnin mawzu izahiqə karalsun.

iqki-taxki düxmənlirini yengixkə اساسimiz wə ixənqimiz bar. Ləkin hər bir kismənlikdə, hər bir konkirit kürəx məsilidə (məyli hərbi, siyasi, iktisadiy yaki idiyiwi kürəxlərdə bolsun) düxmən'gə hərgiz səl qaraxkə bolmaydu, əksiqə, düxmən'gə jiddi qarap, pütүн küqni toplap jəng kilix kerək, xundak kil-qəndila, qəlibə qazanqili bolidu. Biz omumilikta, zhənlüə jəhəttə düxmən'gə səl qarax lazimliqini toqra kərsətkinimizdə, hər bir kismənlikdə, hər bir konkirit məsilidə düxmən'gə hərgiz səl qarimasliqimiz kerək. Əgər biz omumilikta düxməning küqni tolimu yukuri mələqləp koyup, ularni aqdurup taxlaxkə, qəlibə kazinixkə jür'ət kilalmaydiqan bolsak, onqil jihuyzhuyilik hataliqini ötküzüp koyimiz. Əgər biz hər bir kismənlikdə, hər bir konkirit məsilidə ehtiyatqan pozitsiyidə bolmisak, kürəx sən'itigə əhmiyət bərmisək, pütүн küqni toplap jəng kilmisak, koləqə kəltürəxkə tegixlik boləqan barlik ittipaqqilar (ottura dihanlar, mustəkil soda-sanaətiqlər, ottura burzuazlar, oququqilar, okutkuqilar, jaoshoular həm adəttiki ziyalilar, adəttiki həkümət hadimliri, ərkin kəsptikilər wə kəyming shenshilar)ni koləqə kəltürəxkə əhmiyət bərmisək, "sol"qil jihuyzhuyilik hataliqini ötküzüp koyimiz.

Partiyə iqidə "sol"qil wə onqil hahixlarəqə qarxi turuxta fangzhenni konkirit əhwaləqə qarap bəlgiləx lazim. Məsilən, qoxunlar uruxta qəlibə qazanəqan

qaqda, “sol”qillikning aldini elix lazim; uruxta məqlup bolqan yaki uruxta kəpləp qəlibə kazinal-mioqan qaqda bolsa, ongqillikning aldini elix lazim. Yər islahatida, amma tehi əstayidil hərəkətləndürül-migən wə kürəx tehi qanat yaydurulmioqan jaylarda ongqillikka qarxi turux lazim; amma əstayidil hərəkətləndürülgən wə kürəx qanat yayduruloqan jaylarda bolsa “sol”qillikning aldini elix lazim.

2. Yər Islahati Wə Ammiwi Hərəkəttiki Birkanqə Konkirit Siyasət Məsilisi

1) Kəmbəqəl dihan, yallanma dihanlarning mən-pəətini wə kəmbəqəl dihanlar əmigining baxlamqilik rolini birinqi orunqə koyux lazim. Partiyimiz yər islahatini kəmbəqəl dihan, yallanma dihanlar arki-lik kozqixi, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihan-larni dihanlar jəmiyitidə wə yeza hakimiyitidə baxlamqilik rol oynaydiqan kilixi lazim, bundak baxlamqilik rol ottura dihanlarni bir qətkə kayrip koyup, həmmi kəmbəqəl dihan, yallanma dihanlar öz aldiqə tartiwelix əməs, bəlki ottura dihanlar bilən ittipaklixip, ularni əzi bilən birliktə hərəkət kilduruxtin ibarət. Kona azat rayonlardiki ottura dihanlar kəpqilikni, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar azqilikni təkil kilqan jaylarda ottura dihanlarning tutqan orni tehimu mohim. “Kəmbəqəl dihan, yallanma dihanlar yurt elip, yurt sorisun”

digən xoar hata. Yezilarda, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar öz aldiqə yurt elip, yurt sorimaydu, bəlki yallanma dihanlar, kəmbəqəl dihanlar, ottura dihanlar wə baxka əmgəkqi həlk birlixip, gongchəndangning rəhbərligidə, yurt elip, yurt soraydu. Məmlikət boyiqə bolsa az sanlik kixilər yurt elip, yurt sorimaydu, bəlki ixqilar, dihanlar (Yengi bay dihanlarnimu öz iqigə alidu), mustəkil soda-sanaətgilər, əksiyətqi küqlərnin gəzulmiqə wə ziyən-zəhmitigə uqriqan ottura wə kiki kapitalistlar, oququqilar, okutkuqilar, jiaoshoular, adəttiki ziyalilar, ərkin kəsptikilər, kəyming shenshilar, adəttiki həkumət hadimliri, ezilgən az sanlik millətlər wə qət'əllərdiki Zhongguo muhəjirliri birlixip, ixqilar sinipining (gongchəndang arkilik) rəhbərliğidə, yurt elip, yurt soraydu.

2) Ottura dihanlarqə hərəkəndə təwəkkülqilik siyasitini kollinixtin saklinix lazim. Ottura dihanlar wə baxka təbiki diki lərdin tərkiwi hata bekitilip kaləqlirining həmmisini tüzitix wə ularning təksim kilinip kətkən nərsilirini mümkün kədər kayturup berix kerək. Ottura dihanlarni dihanlar wəkilliri kataridin, dihanlar weyyüənhuyidin qətkə kekix hahixini wə yər islahəti kürəxliridə kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarni ottura dihanlar bilən karimu-karxi kilip koyux hahixini tüzitix lazim. Ekispilatatsiyə kirimi boləqlan dihanlardin ekispilatatsiyə kirimi omumi kiriminin 25 pirsənti (təttin

biri)din tōwən bolōanlarni ottura dihan kilip, uningdin yukuri bolōanlarni bay dihan kilip bekitix kerək^①. Hallik ottura dihanlarning yerini əzining raziliqini almay turup təksim kiliwetixkə bolmaydu.

3) Ottura wə uxxak soda-sanaətgilərgə hərkan-dak tōwəkkülqilik siyasetini kollinixtin saklinix lazim. Azat rayonlarda etmüxtə həlk igiligigə paydilik həmmə hususi soda-sanaətning rawajlinixini muhapizət kilix wə mukapatlax siyasetining kollinil-qanliqi toqra boldi, uni buningdin keyinmu dawamlaxturux lazim. Ijarə wə əsümnü keməytx məzgilidə pomixxiklar wə bay dihanlarni soda-sanaətkə kə-qüxkə riqbətəndürüx siyasetimu toqra, ularning soda-sanaətkə kəqüxini "tüsini əzgərtkənlik" dəp karxi turux wə soda-sanaətkə kəqürülgən mal-mül-kini musadirə kilip təksim kiliwetix hata. Pomix-xiklar wə bay dihanlarning soda-sanaitini omumən muhapizət kilix kerək, pəkət guənliə kapital-ning həm həkiki zomigərlər wə əksil'inkilapqi-larning soda-sanaitinila musadirə kilixkə bolidu. Musadirə kilixkə tegixlik bundak soda-sanaətlərninig həlk igiligigə paydilik bolōanlirini dölət wə həlk etküzüp alōandin keyin dawamlaxturux lazim, tarkitiwetixkə yaki tohtitip koyuxkə bolmaydu. Həlk igiligigə paydilik həmmə soda-sanaəttin tijarət beji elixta uning tərəkkiyatiqə dəhli yətküzməslikni qək kilix lazim. Dölət igiligidiki karhanilarda məmuri tərəp bilən ixqilar uyuxmisi tərəp birləxmə

guənliweyyüenhuy təxkil kilip, baxqurux ixlirini küqəytip, tənərəkni təwənlitix, ixləpqi kirixni axurux, omumqimü. hususilarqimü payda yətküzüx məksidigə yetix lazim. Hususi kapitalistik karhanilardimu bu qarini sinak tərəkisidə yürgüzüp, tənərəkni təwənlitix, ixləpqi kirixni axurux, əmgəkümü. kapitalqimü payda yətküzüx məksidigə yetix lazim. Ixqilarning turmuxini əhwalə qarap yahxilax lazim, ləkin təminatining tolimu yukuri bolup ketixidin saklinix lazim.

4) Okuquqilar, okutkuqilar, jiaoshoular, ilim-pən hadimliri, sən'ət hadimliri wə adəttiki ziyalilarə qə həkəndə təwəkkülqilik siyasitini kollinixtin saklinix lazim. Zhongguoning okuquqilar həkiti wə inkilawiy kürəxlirining təjribiliri okuquqilar, okutkuqilar, jiaoshoular, ilim-pən hadimliri, sən'ət hadimlirining wə adəttiki ziyalilarning mutlək kəpqligining inkilapka katnixidiqanlıqi yəki bitərəp turidiqanlıqini, jəhil əksil'inkilapqilarning nəhayiti azqilikni təxkil kilidiqanlıqini ispatlidi. Xuning üqün, partiyimiz okuquqilar, okutkuqilar, jiaoshoular, ilim-pən hadimliri, sən'ət hadimliri wə adəttiki ziyalilarə qə ehtiyatqan pozitsiyidə boluxi lazim. Əhwalə qarap, ular bilən ittipaklixix, ularni tərbiyiləx wə hizmətkə koyux lazim, pəkət ularning iqidiki nəhayiti az sanlik jəhil əksil'inkilapqilarə qə ammiwi luxiən arkilik muwapik qarə kərux kərək.

5) Kəyming shenshilar məsilisi toqrisida. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə, partiyimizning azat rayonlardiki hakimiyət organlirida (cənyihuy wə həkümlərdə) kəyming shenshilar bilən həmkarlixixi pütünləy zərür idi həm muwəppəkiyətlik boləqan idi. Partiyimiz bilən japa-muxəkkəttə billə boləqan, həkikətən heli hizmət kərsətkən kəyming shenshilarqə yər islahatiqə dəhli yətküzməslük xərti astida əhwalqə qarap etiwar berix lazim. Ulardin siyasi jəhəttə yahxirak həm hizmət kabilyiti barlarni yukuri dərjilik həkümlət organlirida dawamlük kaldurup, ularqə muwapik hizmət berix kerək. Siyasi jəhəttə yahxirak, lekin hizmət kabilyiti təwənlərnəng turmuxini kəmdax kerək. Əzi pomixxik, bay dihan bolsimu, əmma həlk bək yaman kərməydiqanlirining feodallik yər wə malmülüklerini yər kanuni boyiqə təng təksim kilix lazim, lekin ularning kürəxkə elinip kəlixidin saklinix kerək. Ilgiri hakimiyət organlirimizqə sukunup kiriwaləqan, əmiliyəttə, əzəldin buzuk, həlkkə heqkəndak paydisi yok bəlki kəng amma intayin nəprətlididəqanlarni bolsa adəttə zomigərlərgə kərülidəqan qarə boyiqə həlk fatinglirining sorak kilip jazalixiqə tapxurux lazim.

6) Yengi bay dihanlarni kona bay dihanlardin pərkəndürüx lazim. Ijarə wə əsümni kəməytix məzgilidə yengi bay dihanlar bilən hallik ottura dihanlarni riqəbətəndürüxning otturiqə koyuluxi

ottura dihanlarni hatirjəm kilixta, azat rayonlarning yeza igilik ixlöpqikirixini rawajlanduruxta ünüm bərgən idi. Yərlər təng təkşim kilinöandin keyin, dihanlarni ixlöpqikirixni rawajlandurup, kiyim-keqək, ozuk-tülükni mol kilixka qakirix həmdə dihanlarni biən'gongdüy, həmkarlik gurup-pisi yaki lapkutlixix bənigə ohxax yeza igilik həmkarlik-kopiratsiyə təkilatlıriöa uyuxuxka dəwət kilix lazim. Yərlərnı təng təkşim kilöanda, kona azat rayonlardiki yengi bay dihanlaröa həllik ottura dihanlaröa kilinidöan muamiligə ohxax muamilə kilix lazim, ularning razilöini almay turup, yərlirini təkşim kiliwetixkə bolmaydu.

7) Kona azat rayonlarda ijare wə əşümnı keməytix məzgilidə turmux usulini əzgərtkən pomix-xiklar wə bay dihanlardın əmgəkkə kirixkinigə 5 yildın kəp bolöan pomixxiklarning həm ottura dihan, kəmbəqəl dihan dərıjisigə qüxkinigə 3 yildın kəp bolöan bay dihanlarning ipadisi yahxi bolsa, ularning hazırki əhwaliöa qarap tərkiwini əzgərtixkə bolıdu. Ulardın həkikətən həlimu kəp miktarda (Az miktarda əməs) oxukqə mal-mülük saklap keliwatkanlıri dihanlarning təliwi boyiqə özining oxukqə mal-mülkini otturiöa elip qikixi kerək.

8) Yər islahatining mərkizi feodal sinipning yərlirini wə axlik, qarwa, dihanqilik saymanlıriöa ohxax mal-mülüklirini (bay dihanlarningkidın pəkət oxukqə kismini) təng təkşim kilixtin ibarət, kəmük

mallar²ni tepix kürixini artuqə təkitliməslik bolupmu uningəə kəp wakıt sərp kilip, asasiy hizmətkə dəhli yətküzüp kəymaslik lazim.

9) Pomixxiklarəə kilinidiəan muamilə bilən bay dihanlarəə kilinidiəan muamilə yər kanuni dagangi boyiqə pərklik boluxi kerək.

10) Qong, ottura, kiqik pomixxiklarnimu, pomix-xik wə bay dihanlar iqidiki zomigərlər bilən zomigər əməslərnimu yərni təng təksim kilix pirinsipi astida pərk etix kerək.

11) Həkiqətənmü jinayiti qekidin axkan nahayiti az sanlik unsurlarni həlk fatinglirining əstayidil sorak kilip həküm qikirixidin ötküzüp wə məlum həkümət orgini (nahiyə yaki fenqü dərijilik organlar tərpidin təkil kilinəan weyyüənhuy)ning təstikidin ötküzüp etix wə uni elan kilix kerək, bu—pütünləy zərür boləan inkilawiy tərtip. Bu—bir tərəp. Yənə bir tərəptin, az öltürüxtə qing turux, qalaymikan öltürüxni kattik mən'i kilix kerək. Kəp öltürüxni, qalaymikan öltürüxni kuwwətləydiəan pikirlər pütünləy hata, u partiyimizni həyrihahliktin məhrum kilidu, ammidin ayriwetidu wə yitim haləəə qüxürüp koyidu, halas. Yər kanuni dagangida bəlgilən'gən həlk fatingliri arkilik sorak kilip həküm qikirixtin ibarət kürəx usulini əstayidil kollinix lazim, u—dihanlar ammisining əng buzuk pomixxik wə bay dihan unsurlarəəə zərbə beridiəan küqlük koralı, xundakla u qalaymikan urux, qalaymikan öltürüx

hataliqini ötküzüxtin saklaydu. Muwapik pəyttə (yər kürixi yukuri dolkunəqa kətirilgəndin keyin) ammiəqa əzlrining yirak kəlgüsi mənəpətinin qüxinix toqrisida tərbiyə berix lazimki, ular uruxka, yər islahatiəqa buzəunqilik kilixta qing turmiəqan bəlki pütün məmlikəttə 10 milyonlap sanəqa igə boləqan (məmlikət boyiqə təhminən 360 milyon yeza ahali-sining təhminən 36 milyonini təxkil kilidiəqan) barlik pomixxiklar wə bay dihanlarni məmlikətning əmgək küqliri dəp karap, saklap kalidiəqan wə əzgərtidi-qan bolsun. Bizning wəzipimiz pomixxiklarning əzini yokitix əməs, bəlki feodallıq tüzümni yokitix, pomixxiklarni sinip tərakisidə yokitix. Ularəqimu yər kanuni boyiqə dihanlarning igə boləqinidin exip kətmigən dərjidə ixləpqikirix wastiliri wə turmux wastiliri berix lazim.

12) Bəzi eqir hatalaxkan kadirlar wə partiye əzalirini xuningdək ixqi-dihanlar ammisi iqidiki bəzi buzuk unsurlarni tənkit wə kürəx kilix kerək. Tənkit wə kürəx kiləqanda, ammiəqa toqra usul wə xəkillərnə kollinip, kəpal həkətlərdin saklinix toqrisida qüxənqə berix lazim. Bu—bir tərəp. Yənə bir tərəptin, ammidin eq almaslik toqrisida bu kadirlardin, partiye əzaliridin wə buzuk unsurlardin wədə elix kerək. Ammida ularni dadil tənkitləx həkukila bolup kəlməstin, bəlki zərür tepiləqanda hizməttin elip taxlax yaki hizməttin elip taxlax toqrisida təklip berix wə yaki partiyidin qikirix

toʻqrisida təkliپ berix hətta ularning iqidiki əng bu-
zuk unsurlarni hək fatinglirining sorak kilip jazali-
xiqə tapxurux həkuki barliqinimu elan kilix kerək.

3. Həkimiyyət Məsilisi Toʻqrisida

1) Yengi demokratik həkimiyyət—ixqilar sinipi rəhbərlik kilidioqan, hək ammisioqə mənsub bolqan, jahan'girlikkə wə feodalizimoqə qarxi turidioqan həkimiyyət. Hək ammisi diginimiz ixqilar sinipini, dihanlar sinipini, xəhər uxxak burzuaziyisini, jahan'girlikning wə guomindang əksiyətqi həkimiyyə-
tining həm u wəkillik kilqan guənliao burzuaziyə (qong burzuaziyə) bilən pomixxiklar sinipining zul-
miqə wə ziyən-zəhmitigə uqriqan milli burzuaziyini öz iqigə alidu, ixqilar, dihanlar (əskərlər, asasən, hərbi kiyim kiygən dihanlar) wə baxka əmgəkqi həkni bolsa asasiy gəwdə kilidu. Muxu hək ammisi öz dəliti (Zhonghua hək jumhuriyitini) təkil kilidu wə dələtkə wəkillik kilidioqan həkümətni (Zhonghua hək jumhuriyitining mərkiziy həkümitini) kuridu, ixqilar sinipi özining xiənfengdüyi—Zhong-
guo gongchəndangi arkilik hək ammisining dəlitiqə wə uning həkümitigə bolqan rəhbərliğini əməlgə axuridu. Bu hək jumhuriyiti wə uning həkümitining qarxi turidioqan düxmənliri—qət'əl jahan'girliqi, elimzidiki guomindang əksiyətqiliri həm ular wəkillik kilqan guənliao burzuaziyə bilən pomixxiklar sinipi.

2) Zhonghua h lk j mhuriyitining həkimiyyət organliri—h r d rijilik h lk kurultayliri w  ular saylap qikkən h r d rijilik h k m tl r.

3) Həzirki məzgildə, yezilarda, dihanlarning t liwig  asas n, yeza dihanlar yiqini q kirip, yezilik h k m tni saylax, rayonluk dihanlar kurultiyi q kirip, rayonluk h k m tni saylax m mkin w  lazim. Nahiyilik, xəhərlik w  ulardin yukuri d rijilik h k m tl r yaloquz yeza dihanliriqila wəkillik kilip k lmastin, b lki bazar-zhen, nahiyə x hri,  lk  mərkizi w  qong soda-sana t xəhərliridiki h r təbikə w  h r kəsptiki həlkkimu wəkillik kilidiqan boloaqqa, nahiyilik, xəhərlik, əlkillik yaki qegra rayonluk h lk kurultaylirini q kirip, hər d rijilik h k m tl rni saylap qikix ker k. Kəlgüsidə, inkilap məmlikət boyiq  qəlibə k zanqandin keyin, m rkiziy h k m t w  yərlik hər d rijilik h k m tl rni hər d rijilik h lk kurultayliri saylixii ker k.

4. Inkilawiy Birliks pt  Rəhbərlik Kiloquqi Bilən Rəhbərlik Kilinguqilarning Munasiwiti Məsilisi

Rəhbərlik kiloquqi sinip w  partiya  zining rəhbərlik kilinguquqi siniplarqa, t bikil rg , partiyil rg  w  h lk t xkilatliriqqa bolqan r hb rligini əməlgə axurux  q n munu 2 x rtni hazirlixi: a) rəhbərlik kilinguquqilar (ittipakqilar)ni baxlap, ortak d xm n'g 

karxi kət'i kürəx kilixi wə qəlibə qazinixi; b) rəhbərlik kilinoquqilaroqa maddi mənprəət yətküzüxi, heq bolmioqanda ularning mənprəətigə ziyan yətküzməsligi, xuning bilən billə, rəhbərlik kilinoquqilaroqa siyasi tərbiyə berixi lazim. Muxu 2 xərt bolmisa, yaki muxu 2 xərtning biri kəm bolsa, rəhbərlikni əməlgə axurqili bolmaydu. Məsilən, gongchəndang ottura dihanlaroqa rəhbərlik kilix üqün, ottura dihanlarni əzi bilən billə baxlap mengip, feodal sinipka karxi kət'i kürəx kilixi wə qəlibə qazinixi (pomixxiklarning korallik küqlirini yokitixi, pomixxiklarning yərlirini təng təksim kilixi) lazim. Əgər kət'i kürəx bolmisa, yaki kürəx bolqandimu qəlibə qazinilmisa, ottura dihanlar təwrinip kalidu. Uningdin kalsa, pomixxiklarning yər wə mal-mülükliridin bir kismini ottura dihanlarning namratraklirioqa təksim kilip berix, hallik ottura dihanlarning mənprəətigə bolsa ziyan yətküzməslik lazim. Dihanlar jəmiyitidə wə yezilik, rayonluk həkümətlərdə ottura dihanlar aktiplirini hizmətkə katnaxturux həm san jəhəttə muwapik bəlgilimə qikirix (məsilən, weyyüənləarning üqtin birini təxkil kildurux) lazim. Ottura dihanlarning tərkiwini hata bekitip koymaslik, ottura dihanlardin yər beji elixta wə ularni uruxka dair ixlaroqa selixta gongdao bolux lazim. Xuning bilən billə, ottura dihanlaroqa siyasi tərbiyimu berix kerək. Bular kilinmisa, ottura dihanlarning himayisidin ayrilip kalimiz. Xəhərlərdə ixqilar sinipi wə gong-

chəndang əzining əksiyətqi küqlərning zulmioqa wə ziyan-zəhmitigə uqriqan ottura burzuaziyigə, demokratik partiyə-guruhlaroqa wə həlk təxkilatlirioqa bolqan rəhbərliğini əməlgə axuruxtimu xundak kilixi kerək.

Izahlar

① Yezilarda siniplarni ayrixning əlqimi həkkidə muxu tallanma əsərlərning 1-tomidiki ‹Yezilardiki siniplarni kəndak təhlil kilix kerək› digən əsərgə wə 2-tomidiki ‹Zhongguo inkilawi wə Zhongguo gongchəndangi› digən əsərning ikkinqi bap 4-bölümigə qaralsun.

② “Kəmük mal” pomixxiklarning yərgə kəmüp koyqan malmülkini kərsitidu.

ARMIYƏ IQIDIKI DEMOKRATİK HƏRKƏT*

(1948- yil 1- ayning 30- küni)

Budüylər iqidiki siyasi xizmət fangzheni əskərlər ammisini, zhihuuyüənlərni və barlik hadimlarni dadil hərəkətləndürüp, mərkəzləxtürük rəhbərlikidiki demokratik hərəkət arkilik, siyasi jəhəttə yüksək dərjide ittipaklıxix, turmux jəhəttə məixətni yaxilax, hərbi jəhəttə tehnika və zhənsuni estürüxtin ibarət 3 qong məxsətkə yetix. Həzir armiyimizning budüyliridə kizəqin yürgüzülüwatkan 3ni təxürük, 3ni tərtpkə selix^① siyasi jəhəttiki demokratiyə və iktisadiy jəhəttiki demokratiyə usuli bilən aldinki 2 məxsətkə yetix üqün.

Iktisadiy jəhəttiki demokratiyide, əskərlər saylap qikkan wəkillər liəndüy baxliklirining liəndüy təminatini və tamiqini baxkuruxiqə yardəmlixixkə hokukluk boluxi (exip kətməsligi) lazim.

Hərbi jəhəttiki demokratiyide, hərbi təlim waqtida jün'guənlər bilən əskərlər əzara ügitix və

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyang inkilawiy hərbi weyyüənhuyining partiye iqigə qaratkan yolyoruqi.

əskərlər bilən əskərlər özara ügitixni yoloqa koyux; jəng waktida liəndüylərning urux səpliridə hər hil qong-kiqik məjlislərni eqip turuxini yoloqa koyux lazim. Liəndüy baxliqlirining yetəkqiligidə, əskərlər ammisini hərəkətləndürüp, ularqa düxmən zhendilirini kandaq elix, jəng wəzipilirini kandaq orunlaxni muzakirə kildurux lazim. Uda birkanqə kün dawam kiləqan jəngdə bundak məjlisni birkanqə ketim eqix kerək. Hərbi jəhəttiki bundak demokratiyə ximaliy Shənxidə boləqan Pənləng zhənyisi^② wə Sənxi-Chahar-Hebey qəgra rayonida boləqan Shijiazhuang zhənyisi^③də yoloqa koyulup, nahayiti zor ünüm hasil kilindi. Buning paydisila barliqi, kilqə ziyini yokluqi ispatlandi.

Əskərlər ammisi kadirler arisidiki buzuk unsurlarning hataliqini wə jinayitini pax kilixka hokukluk boluxi lazim. Ixix kerəkki, əskərlər yaxxi wə yaxxirak boləqan barlik kadirlerini asrimay kalmaydu. Xuning bilən billə, əskərlər zərür tepiloqanda əskərlər ammisi iqidin əzi ixinidəqan kixilərnə təwən dərijilik kadirlerning namzatliqioqa kərsitip, yukurining hizmətkə təyinlixigə sunuxka hokukluk boluxi kerək. Təwən dərijilik kadirler intayin kəmqil boləqan wakitta, bundak kərsitix nahayiti paydilik. Lekin bundak kərsitix omumyüzlük kərsitix əməs, bəli bəzibir zərür tepiloqan wakitlarda bolidəqan kərsitix.

Izahlar

① “3 ni təxürüx”, “3 ni tərtipkə selix” hərkiti partiyimiz həlk azatlık uruxi dəwridə yər islahətiqə birləxtürüp elip barqan partiyini tərtipkə selix wə armiyini tərtipkə selixtin ibarət möhim hərket. “3 ni təxürüx” yərlik orunlarda sinipiy tərkipni təxürüx, idiyini təxürüx, istilni təxürüxni kərsitidu; budüylərdə bolsa sinipiy tərkipni təxürüx, hizmətni təxürüx, kürəx iradisini təxürüxni kərsitidu. “3 ni tərtipkə selix” təxkilni tərtipkə selix, idiyini tərtipkə selix, istilni tərtipkə selixni kərsitidu.

② Pənləng—Yən’ənniŋ xərkiy ximalidiki bir zhen. 1947- yil 5- ayda Xibey həlk jiefangjüni Pənləngda Hu Zongnən koxuniniŋ 6 ming 700 din artuq adimini koxap yokatkan.

③ Shijiazhuang 1947- yil 11- ayning 12- küni, Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayonining həlk jiefangjüni budüyliri tərpidin azat kilindi, bu yərni saklawatkan düxmənniŋ 24 mingdin artuq adimi pütünləy yokitildi. Bu xəhər—armiyimiz Huabeyda birinqi ketim azat kiləqan möhim xəhər.

HƏR HİL RAYONLARDA YƏR KANUNINI ƏMƏLGƏ QOYUXNING HƏR HİL CELÜESI

(1948-yil 2-ayning 3-küni)

Yər kanunini əməlgə koyuxta rayonlarni 3 hiləqa bəlüp, pərklik celüe kollinix lazim.

1. Yaponiyə təslim boluxtin ilgiriki kona azat rayonlar. Bundak rayonlarda, omumən, yərlər burunla təksim kilinip boləqan, pəkət bir kisim yərlərnila tənqəxəkə toqra kelidu. Bundak rayonlardiki hizmətning mərkizi, Pingshən təjribisi^① boyiqə, partiye iqi bilən partiye sirtini maslaxturux usulini kollinip, partiye qoxunini rətkə selix, partiye bilən amma otturisdiki ziddiyətni həl kilixtin ibarət boluxi kerək. Bundak kona rayonlarda, yərlərnəni yər kanuni boyiqə yənə bir ketim təksim kilimiz diməy, xuningdək kəmbəqəl dihanlar əmigini sün'i wə zormu-zor təxkil kilip, dihanlar jəmiyitigə rəhbərlik kilimizmu diməy, bəlki dihanlar jəmiyitidə kəmbəqəl dihanlar guruppisi təxkil kilix kerək. Bundak guruppilardiki aktiplar dihanlar jəmiyitidə wə yeza həkimiyitidə rəhbərlik hizmitini üstigə alsa bolidu, lekin ottura dihanlarni qətkə kekəp,

rəhbərlik hizmitini qokum kəmbəqəl dihanlar kilidu, dəp bəlgiləp qoymaslik lazim. Bundak rayonlardiki dihanlar jəmiyiti wə yeza hakimiyitining rəhbərlik hizmitini kəmbəqəl dihanlar wə ottura dihanlar arisidiki idiyisi toqra, ixta gongdao aktiplar kilixi kerək. Bundak rayonlarda, ilgiriki kəmbəqəl dihanlarning zor kəpqiligi ottura dihan dərjisiqə kətirildi, ottura dihanlar yeza ahalisining zor kəpqiligini təktil kilip kaldi, xuning üqün ottura dihanlar arisidiki aktiplarni yezilarning rəhbərlik hizmitigə katnaxturux lazim.

2. Yaponiyə təslim bolqandin tartip biz kəng kələmlik kayturma hujumqə etkən'gə kədər yəni 1945-yil 9-aydin 1947-yil 8-ayqə kədər bolqan 2 yil iqidə azat kilinqan rayonlar. Bundak rayonlar hazirki azat rayonlarning mutlək kəp kismini təktil kilidu, ularni yerim kona rayon dəp ataxka bolidu. Bundak rayonlarda 2 yil dawam kilqan hesab elix kürixi arkisida wə «4-may yolyoruqi»²ni ijra kilix arkisida, ammining oyqinix dərjisi wə təkkillinix dərjisi heli yukuri kətirildi, yər məsilisi dəslepki kədəmdə həl kilindi. Lekin ammining oyqinix dərjisi wə təkkillinix dərjisi tehi anqə yukuri əməs, yər məsilisi tehi təltəküs həl kilinmidi. Bundak rayonlarqə yər qanuni tamamən muwapik kelidu, bu rayonlarda, yərləni omumyüzlük wə təltəküs təksim kilix bəlki bir qetimda yahxi təksim kilinmisa, ikkinqi qetim kayta təksim

kilixka t yyarlinix, uni yənə 1-2 ketim kayta t kx r p qikix ker k. Bundak rayonlarda, ottura dihanlar azqilikni təxkil kilidu h md  qarap bekix pozitsiyisini tutidu. K mb o l dihanlar zor k pqi-likni t xkil kilidu, jiddi yosunda y r t l p kilidu. Xuning  q n, k mb o l dihanlar  migi t xkil kilix, uning dihanlar j miyitidiki w  yeza h kimiyyitidiki r hb rlik ornini mu yy nl xt r x lazim.

3. Biz k ng k l mlik kayturma hujum a  tk ndin keyin yengi azat kilinqan rayonlar. Bundak rayonlarda, amma tehi h rk tk  k lmidi, guomindangning w  pomixxik, bay dihanlarning təsir k qi tehi zor, bizning heqkaysi jəhəttə tehi اساسimiz yok. Xuning  q n, y r kanunini birdinla əməlgə koyuxka urunmastin, ikki baskuqka b l p əməlgə koyux ker k. Birinqi baskuqta, bay dihanlarni bit r p kaldurup, pomixxiklar qila zərbə berix ker k. Bu baskuqni yənə, təxwik kilix, d sl pki t xkill x hizmitini ixl x, qong pomixxiklarning oquk malliri[ ]ni t ksim kilix, qong ottura pomixxiklarning yərlirini t ksim kilix w  kiqik pomixxiklarəqa etiw r berixk  ohxax k d ml rg  b l p ixl x, andin pomixxiklar sinipining yərlirini t ksim kilixka  t x ker k. Bu baskuqta, k mb o l dihanlar  migi təxkil kilip, uni r hbiriyy tayanq kilix ker k, k mb o l dihanlarni asasiy g wd  kilinqan dihanlar jəmiyitini təxkil kilixkimu bolidu. Ikkinqi baskuqta, bay dihanlarning ijarig  bərgən yərliri

bilən oxuqə yərlirini wə bir kisiim mal-müluklirini elip qikip təkسيم kilix kerək həmdə aldinki baskuqta pomixxiklarning yərlirini təkسيم kiləanda teltəküs bolmay kaləan kismini təkسيم kilix kerək. Birinqi baskuqqa ikki yilqə wakit ketidu; ikkinqi baskuqqa bir yil wakit ketidu. Bək aldirap kətkən bilən yahxi ixlənməy kalidu. Kona rayonlar wə yerim kona rayonlardiki yər islahati wə partiyini tertipkə selix hərkitigimu 3 yil wakit (bu yil 1-aydin hesapliqanda) ketidu, bək aldirap kətkən bilən bumu yāhxi ixlənməy kalidu.

Izahlar

① Pingshən nahiyisi Hebey əlkisining qərbiy kismida bolup, u wakitta Sənxi-Chahar-Hebey azat rayoniqə təwə idi. Bu yərdə eytiləan Pingshən təjribisi bu nahiyining yər islahati hərkitidə partiye sirtidiki ammini partiye yiqinliriqə təklip bilən qəttin katnaxturux usulini kollinip, partiying yezilardiki asasiy katlam təxilatlrini tertipkə selix təjribisini kərsitidu.

② Bu Zhonggong zhongyang 1946- yil 5- ayning 4- kuni qikarəan «Yər məsilisi toqrisidiki yolyoruk»ni kərsitidu, muxu tomdiki «Üq aylıq huləsə»ning ⑤ izahiqə karalsun.

③ «Oquq mal» axliq, pul, kiyim-keqək, nərsə-kerəklərgə ohxax kəqmə mülukləni kərsitidu.

YƏR ISLAHATI TƏXWİKATIDIKI “SOL”QILLIK HATALIĞINI TÜZİTİX TOĞRISIDA*

(1948-yil 2-ayning 11-küni)

Yekinki birnəqqə ay iqidə nuroqun jaylardiki tongxünshə wə gezitlər “sol”qil hata hähixi bolıqan, saqlam bolmiqan nuroqun həwər yaki maqalilarni ilöiwətməy wə təhlil kilmayla tarkatti. Məsilən:

1. Kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarqa tayinip, ottura dihanlar bilən məhkəm birlixip, feodallik tüzümnü yokitix luxiəni təxwiq kilinmastin, bəlki kəmbəqəl dihan, yallanma dihanlar luxiəni yəkkə həlda təxwiq kilindi. Puroletariyatning barlik əmgəkqi həlk, ezilgən milli burzuaziyə, ziyalılar wə baxka wətənpərwərlər (jümlidin yər islahatıqə qarxi turmaydıqan kəyming shenshilar) bilən birlixip, jahan’girlik, feodalizim wə guənliao kapitalizimning həkümranlıqini aqdurup taxlap, Zhonghua həlk jumhuriyiti wə həlk demokratik həkümimini kuruxi təxwiq kilinmastin, bəlki, kəm-

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə karatqan yolyoruqi.

bəqəl dihan və yallanma dihanlar yurt elip, yurt sorisun, diyixlər yaki, demokratik həkümət pəkət dihanlarningla həkümiti, yaki, demokratik həkümət pəkət ixqilar və kəmbəqəl dihan, yallanma dihanlarningla pikrigə kulak selixi kerək, diyixlər yəkkə halda təxwik kilindi, ottura dihanlar, mustəkil əmgəkqilər, milli burzuaziyə və ziyalılar bolsa zadi tiləqə elinmidi. Bu—eqir pirinsiplik hatalik. Həlbuki, bizning tongxünshelirimiz, gezitlirimiz yaki radiyo istansilirimiz bundak həwərləni elan kildi. Jaylardiki dangweylarning təxwikat buliri bundak hataliklarni zadi inkas kilmidi. Bundak təxwikatlar ətkən birnəqqə ay iqidə, gərqə omumyüzlük bolmioqan bolsimu, lekin heli kəp boldi, buning bilən xundak bir hil kəypiyat pəyda boldiki, kixilər buni, toqra rəhbərlik idiyisi ohxaydu, dəp kaldi. Hətta ximaliy Shənxi radiyo istansisi bəzibir natoqra həwərləni tarkatkanlıktin, kixilər buni zhongyang maqul kərgən pikir dəp kaldi.

2. Partiyini tərtpkə selix məsilisidə, tərkipkə səl qaraxkimu qarxi turux, nokul tərkipqilikkimu qarxi turux toqrisidiki təxwikat bəzi jaylarda anqə küqlük bolmidi, hətta hata halda nokul tərkipqilik təxwik kilindi.

3. Yər islahati məsilisidə, ilgiriliməy karap turuxkimu qarxi turux, aldirangoquluk kesiligimu qarxi turux toqrisidiki təxwikat bəzi jaylarda qing tutuldi; lekin nuroqun jaylarda aldirangoquluk kesili

östürüp qoyuldi, hətta aldirangoçuluk kesilini mah-taydiçan nərsilər elan kilindi. Rəhbərlər bilən ammining munasiwiti məsilisidə, buyruqçilikçimu qarxi turux, quyruqçilikçimu qarxi turux toçrisi-diki təxwiçatka bəzi jaylarda əhmiyət berildi; ləkin nuroçun jaylarda hata həlda “Amma qandak kilimiz disə, xundak kilix kerək” digən nimilər təkittinip, amma arisidiki hata pikirlərgə yol qo-yuldi. Hətta ammining əməs, pəkət az sanlik kixilərnin hata pikirlirimu pipənsiz qobul kilindi. Partiyining rəhbərlik roli inkar kilinip, quyruqçilik östürüp qoyuldi.

4. Soda-sanaət fangzheni wə ixqilar hərkiti fangzheni jəhəttə, bəzi azat rayonlarda məwjut bolup turoçan eçir “sol”qil hahixlar ya mahtaldi, ya kəzgə qelikip tursimu kərməskə selindi.

Kiskisi, ötkən birnəçqə aylık təxwiçat hizmiti urux, yər islahati, partiyini tərtipkə selix, ixləp-qikirix, aldinki səpkə yardəm berixtin ibarət uluk kürəxlərnə toçra əks əttürdi wə ularça toçra yetəkçilik kildi, bu kürəxlərnin uluk muwəppə-kiyətlərgə erixixigə yardəm bərdi wə təxwiçat hizmitidə asasiy tərkip boldi, buni aldi bilən etirap kilix kerək. Ləkin bəzi hatalik wə kəmçiliklərnimu kərux kerək. Bularning hususiyiti tolimu solqilliktin ibarət. Bularning bəziliri Marksizim-Leninizim pirinsipi wə məydaniçə pütünləy hilap həmdə zhong-yangning luxiənidin pütünləy qətləp kətti. Zhong-

yangjülər, zhongyang fenjülər və ularning təxwikat buliridin, Xinhua zongshe və jaylardiki zongfen-shelardin xuningdək jaylardiki gezitqilik bilən xuqulliniwatқан yoldaxlardin Marksizim-Leninizim pirinsiplirioğa və zhongyangning luxiəniğə اساسən, etkən birnəqqə aylıq təxwikat hizmətlirini təkxürüp, utuklarni jari kilixni, hatalıqlarni tüzitixni, xuning bilən urux, yər islahati, partiyini tərtipkə selix, ixqılar hərkitigə ohxax uluq kürəxlərning, jahan-girlikkə, feodalizimoğa qarxi bu bir pütün inkilapning oqəlibə qazinixini təmin etixni ümit kilimiz. Bu təkxürüxtə, jaylardiki dangweylarning təxwikat bulirioğa və Xinhua zongsheoğa اساسiy məs'uliyətni öz üstigə elixni həmdə bu təkxürüxning nətijsi həkkidə öz namidin siyasət haraktirlik doklat yezip, zhongyang təxwikat busioğa yollaxni tapxurimiz.

YENGI AZAT RAYONLARDIKI YƏR ISLAHATINING MOHIM NUQTILIRI*

(1948-yil 2-ayning 15-küni)

1. Aldirangʻoluk kilmaslik kerək, yər islahati hizmitining sür'itini xaraitka, ammining oyoqinix dərjisiğə wə rəhbiriy kadirlarning küqlük-ajizliqi-qa qarap bəlgiləx kerək. Yər islahatini birnəqqə ay iqidila orunlap boluxka urunmaslik kerək, pütün rayonning yər islahatini 2-3 yil iqidə orunlap boluxni kəzdə tutux kerək. Bu kona rayonlardimu, yerim kona rayonlardimu xundak boluxi kerək.

2. Yengi rayonlarda yər islahatini 2 baskuqka bəlūx kerək. Birinqi baskuqta, pomixxiklarəqa zərbə berix, bay dihanlarni bitərəp kaldurux kerək. Bu baskuqni yənə birnəqqə kədəmgə bəlūx kerək: Aldi bilən qong pomixxiklarəqa zərbə berix, andin keyin baxka pomixxiklarəqa zərbə berix lazim. Zomigərlər bilən zomigər əməslərgə, qong. ottura. kiqik pomixxiklarəqa kilinidiqan muamilə pərklük boluxi kerək.

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarliqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə qaratkan yolyoruqi.

Ikkinqi baskuqta yərlərnı jümlidin bay dihanlarning ıjarigə bərgən wə oxuqqə yərlirini təng təkım kilix kerək. Lekin muamilə jəhəttə bay dihanlarəqa kilinidiəan muamilə pomixxiklarəqa kilinidiəan muamilidin pərklik boluxi kerək. Zərbə berixning omumi dairisi, omumən, ailə sanining 8 pirsəntidin, ahalining 10 pirsəntidin exip kətməsligi lazim. Pərklik muamilə kilix ıxi wə zərbə berixning omumi dairisi yerim kona rayonlardimu xundak boluxi kerək. Kona rayonlarda, omumən, təngxəp toluk-lax^① hizmitila elip berilidiəan boləqaqqa, undak məsilə yüzbərməydu.

3. Awal kəmbəəqəl dihanlar əmigi təkil kilix, birnəqqə ay ətəkəndin keyin, andin dihanlar jəmiyiti təkil kilix kerək. Pomixxik, bay dihan unsurlarning dihanlar jəmiyitigə wə kəmbəəqəl dihanlar əmigigə sukunup kiriwelixidin kattik saklinix lazim. Kəmbəəqəl dihanlar əmigining aktiplirini dihanlar jəmiyitining rəhbiriy tayanqi kilix kerək, lekin bir kisim ottura dihan aktiplirini dihanlar jəmiyitining weyyüənhuyiəqa katnaxturux lazim. Yər islahati kürixigə ottura dihanlarnı katnaxturux wə ularning mənəpətigə etiwar berix lazim.

4. Omumyüzlük tutux qilip kətməy, küqlük kadirnlarnı tallap, awal birkanqə jayda ıxləp, təjribə hasil qilip, pəydin-pəy omumlaxturup, dolkun xək-lidə aləqa rawajlandurux kerək. Pütün zhənlüelik rayonda xundak kilix, bir nahiyidimu xundak kilix

kerək. Bu kona rayonlardimu, yerim kona rayonlardimu xundak boluxi lazim.

5. Mustəhkəmlən'gən rayonlar bilən partizan rayonlirini pərk etix kerək. Mustəhkəmlən'gən rayonlarda yər islahatini pəydin-pəy elip berix lazim. Partizan rayonlirida pəkət təxwikat hizmitini wə yoxurun təxkiliy hizmətlənila elip berix həm bəzibir oquq mallarni bəlüp berix kerək. Düxmənning ammiqə eqir ziyan-zəhmət yətküzüxidid saklinix üqün, ammiwi təxkilatlarni axkara qurmaslik, yər islahati elip barmaslik lazim.

6. Pomixxiklarning əksiyətqi qorallik təxkilatirini wə ixpiyonluk təxkilatlarni yokitix xərt, ulardin paydilinixka bolmaydu.

7. Əksiyətqilərnə basturux xərt, lekin kalaymikan ɵltürüxnə kattik mən'i kilix lazim, ɵltürüx kanqə az bolsa, xunqə yahxi. ɵlüm jazasi ənzilirini nahiyə dərjilik orunlardin təxkil qilinqan weyyüənhuyning təxürüp təstiklixidid ɵtküzüx lazim. Siyasi jəhəttə gumanlik unsurlarqə dair ənzilərnə sorak kilip bir yaklik kilix hokuki qüdəngwey dərjilik orunlardin təxkil qilinqan weyyüənhuylarda bolidu. Bu kona rayonlarqəimu, yerim kona rayonlarqəimu muwapik.

8. Pomixxik, bay dihan ailisidid kelip qikkan əmma yər islahatini yaklaydiqan yərlik inkilawiy ziyalilar wə yerim ziyalilardin paydilinix, ularnə genjüdi kurux hizmətlirigə katnaxturux kerək. Le-

kin ularoqa tərbiyini küqəytix, ularning hokukni kolqa eliwelip, yər islahatioqa toskunluk kilixining aldini elix kerək. Ularni, omumən, öz rayoni, öz yezisida ixlətmigən yahxi. Dihanlar ailisidin kelip qikkan ziyalilar wə yerim ziyalilarni ixka koyuxka köprək əhmiyət berix kerək.

9. Soda-sanaətni koqdaxka kattik diqqət kilix kerək. İqtisat wə maliyini uzakni közdə tutux nuktiinəziridə turup pılanlax kerək. Koxunlar wə rayonluk, yezilik həkümətlərninğ həmmisi israpqiliktin saklinixi kerək.

Izah

① Muxu tomdiki «Zhongguo inkilawining yengi dolqunini kütüwalayli»ning ② izahioqa karalsun.

SODA-SANAËT SIYASITI TOOIRISIDA*

(1948-yil 2-ayning 27-küni)

1. Bëzi jaylardiki partiyë tëxkilatliri dangzhongyangning soda-sanaët siyاسitigë hilaplik kilip, soda-sanaëtني eqir dërijidë buzux hadisilirini költürüp qikardi. Bundak hataliklarni tez tüzitix lazim. Bu jaylardiki dangweylar bundak hataliklarni tüzitix waktida rëhbërlik fangzheni wë rëhbërlik usuli jëhëtliridin ëstayidil tëxxürüx elip berixi lazim.

2. Rëhbërlik fangzheni jëhëttë. Yezilarda pomixxik, bay dihanlarni kürëx kilix wë feodal küqlërni yokitixta kollinilidiqan qarilërni hata halda xëhërlërdë kollinixtin aldinala saklinix kerëk, pomixxik, bay dihanlarning feodallik ekispilatatsiyisini yokitix bilën pomixxik, bay dihanlar igiligidiki soda-sanaëtني köqdaxni bir biridin kattik përkëlëndürüx lazim, ixlöpqikirixni tërëkki kildurux, igilikni güllëndürüx, omumqimu, hususilarqimu etiwar berix, ëmgëkkimu, kapitalqimu mënprëät yëtküzüxtin

* Bu—yoldax Mao Zedong tëyyarliqan Zhonggong zhongyangning partiyë iqigë karatkan yolyoruqi.

ibarət toqra fangzhen bilən ixqilar parawanliqini himayə kilix dəp ataloqan bir tərəplimə, tar, əmiliyəttə soda-sanaətni buzidioqan, həlk inkilawiy ixioqa ziyan yetküzidioqan kutkuzux fangzhenini bir biridin kattik pərkləndürəx kerək. Ixqilar uyuxmisidiki yoldaxlaroqa wə ixqilar ammisiqə tərbiyə berip, ularoqa kəz aldidiki bir tərəplimə parawanliknila kərüp, ixqilar sinipining yirak kəlgüsi mənprəetini əstin qikirip koyuxka hərgiz bolmaydioqanliqini bildürəx kerək. Ixqilar wə kapitalistlaroqa yetəq-qilik kilip, yərlik həkümət rəhbərliğidə, ixləpqqirix guənliweyyüənhuyini birliktə təxkil kilip, barlik tirixqanliklar bilən tənnərkni qüxürüp, ixləpqqirixni axurup wə setixka asanlik tuqdurup, omum-qimu. hususilarqimu etiwər berix, əmgəkkimu. kapitaloqimu mənprəət yetküzəx wə uruxka yardəm berix məksidigə yetix kerək. Nurqun jaylar ətküzgən hataliklar yukurida eytiloqan fangzhenni tamamən yaki asasən yaki kismən igəllimigənliktin boldi. Zhongyangjü wə fenjülər bu məsilini otturiqə enik koyup, təhlil kilip wə təxkürüp, toqra fangzhenlarni bəlgiləp qikixi həmdə bu toqrilik partiye iqki yolyoruqi, həkümət əmir-pərmani elan kilixi kerək.

3. Rəhbərlik usuli jəhəttə. Fangzhen bəlgiləngən, yolyoruk qikiriloqandin keyin, zhongyangjü wə fenjülər diənbao, diənhua wə hət-alakə arkilik həwərləxix, aqzaki səzləxix usullirini kollinip,

qü dangwey, diweylar bilən yaki öz liri əwətkən hizmət əməkliri bilən yekin munasiwəttə boluxi xuningdək geztirlərdin özining təkiliy wə rəhbərlik hizmitining nahayiti möhim qoralı süpitidə paydilinixi kerək. Wakti-waktida hizmətning ketip berixini igəlləp turuxi, təjribilərnı almxturup turuxi, hatalıqlarnı tüzitip turuxi lazim, birnəqqə ay, yerim yil həttə bir yil ötkəndin keyin huləsə yiqını aqimən, omumyüzlük hesap-kitap kilimən, yiqip birakla tüzitimən, dəp turmaslıqi lazim. Undak kiləqanda, ziyan bək kəp bolidu, wakti-waktida tüzitip turoqanda bolsa, ziyan azrak bolidu. Adətiki əhwalda, zhongyangjülər təwən bilən boləqan alakisini tirixip koyuk kilixi, kilixkə bolidioqan ixlar bilən kilixkə bolmaydioqan ixlarning qegrisini oquk ajritiwelixkə daim dikket kilixi, təwənni daim əslitip, az hatalixidioqan kilixi lazim. Bular rəhbərlik usuli məsilisi.

4. Pütүн partiyidiki yoldaxlar bilixi lazimki, hazır düxmən pütünləy yitim kaldı. Ləkin, düxmənnıng yitim qaləqanlıqi bizning qələibə qazanqanlıqimiz bolup hesaplanmaydu. Əgər biz siyasəttə hatalaxsak, bəribir, qələibə qazinalmaymiz. Konkirit kilip eytkanda, urux, partiyini tərtpkə selix, yər islahati, soda-sanaətkə wə əksil'inkıləpqılarnı basturuxkə dair 5 siyasət məsilisining kaysibiridə pirinsiplik hatalıq ötküzüp koysak wə uni tüzətmisək, məqlup bolimiz. Siyasət inkıləwiy partiyining

barlik omiliy harkitining qikix nuqtisi, xundakla u, harkatning joryanida va natijisida ipadilinidu. Birer inkilawiy partiyining harkandak harkiti siyasatni yurguzxtin ibarat. U toqra siyasatni yurguzmoydikon, hata siyasatni yurguzidu; melum siyasatni angluk yurguzmoydikon, qarqularqa yurguzidu. Tajriba diginimiz siyasatni yurguzxning joryani va natijisi. Peket halkning omiliyitidila yoni tajribidila siyasatning toqra yaki natoqriliqini ispatliqili, toqrilik va hatalik darjisini belgiligili bolidu. Lekin, kixilarning omiliyitining hususon inkilawiy partiya va inkilawiy ammining omiliyitining bundak yaki undak siyasat bilan baqlanmaydiqini yok. Xuning uqun, ahwalqa muwapik belgiligon siyasitimizni partiya ezalirioqa va ammioqa her bir harkatting ilgiri quxenduruq lazim. Undak kilmioqanda, partiya ezaliri va amma siyasitimizning rahberligidin ayrilip kalidu-de, qarqularqa harkat kilip, hata siyasat yurguzup koyidu.

MILLI BURZUAZIYƏ WƏ KƏYMING SHENSHILAR MƏSILISI TOOIRISIDA *

(1948-yil 3-ayning 1-küni)

Zhongguoning hazirki baskuqtiki inkilawi, ha-raktir jəhəttin eytkanda, puroletariyat rəhbərlik kildioqan, həlk ammisiqə mənsup bolqan, jahan-girlikkə, feodalizimoqə wə guənliao kapitalizimoqə qarxi turidioqan inkilap. Həlk ammisi diginimiz jahan'girlik, feodalizim wə guənliao kapitalizimning zulmioqə, ziyan-zəhmitigə yaki qəklixigə uqrioqan barlik kixiləni yəni 1947-yil 10-ayda Zhongguo həlk jiefangjüning hitapnamisidə oquq kərsitilgən ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalilar, soda-sanaəti-qilər wə baxka barlik wətənpərwərləni kərsitidu^①. Hitapnamidə eytiloqan “ziyalilar” ziyankəxlikkə, qək-ləxkə uqrioqan barlik ziyalilarni kərsitidu. Uningda eytiloqan “soda-sanaətiqilər” ziyankəxlikkə, qək-ləxkə uqrioqan barlik milli burzuaziyini yəni ottura wə uxxak burzuaziyini kərsitidu. Uningda eytiloqan

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarliqan Zhonggong zhongyang-ning partiye iqigə karatkan yolyoruqi.

“baxka wətənpərwərlər” bolsa, asasen, kəyming shenshilarni kərsitidu. Həzirki baskuqtiki Zhongguo inkilawi əxu kixilər ittipaklixip, jahan'girlikkə, feodalizimə wə guənliao kapitalizimə qarxi birliksəp bolup uyuxkan, əmma əmgəkqi həlkni asasiy gəwdə kiloqan inkilap. Əmgəkqi həlk diginimiz barlik jismani əmgəkqilər (məsilən, ixqilar, dihanlar, kol sanaətqilər) wə jismani əmgəkqilərgə yekin turidioqan. baxkılarni ekispilatatsiyə kilmaydioqan bəlki baxkılar tərpidin ekispilatatsiyə kilinidioqan əkliy əmgəkqilərnə kərsitidu. Zhongguoning həzirki baskuqtiki inkilawining məksidi kapitalizimni omumən yokitix əməs, jahan'girlik, feodalizim wə guənliao kapitalizimning həkümranliqini aqdurup taxlap, əmgəkqilərnə asasiy gəwdə kiloqan, həlk ammisiyə mənəsup boləqan yengi demokratik jumhuriyət kurux.

Biz ətkəndə biz bilən həmkarlaşkan, həzirmu yənə biz bilən həmkarlixiwatkan wə Amerika jahan'girliyə. Jiang Jieshiyə qarxi turuxni həm yər islahatini yaklaydioqan kəyming shenshilarni taxliwətməsligimiz kerək. Məsilən, Sənxi-Suyyüən qəgra rayonidiki Liu Shaobəy, Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonidiki Li Dingming^② katarliklar Yapon baskunqiliriyə qarxi urux waqtidiki wə Yapon baskunqiliriyə qarxi uruxtin keyinki eqir künlərdə bizgə heli yardəm bərdi, biz yər islahati elip barəqan waqitlarda, yər islahatiqimu toskunluk

kilmidi wə qarxi qikmidi, xunga ularoqa qarita helimu ittipaklixix siyositini kolliniximiz kerək. Lekin ular bilən ittipaklixix ularni Zhongguo inkilawining haraktirini bəlgiləydiqan küq dəp kariqanlik əməs. Inkilapning haraktirini bəlgiləydiqan küq—asasiy düxmən wə asasiy inkilapqilardın ibarət ikki tərəp. Bizning bögünki asasiy düxminimiz jahan'girlik, feodalizim wə guenliao kapitalizim, bizning bögünki kündə düxmən'gə qarxi kürəx kilidiqan asasiy küqimiz pütün məmlikət ahalisining 90 pirsəntini təxkil kilidiqan, jismani əmgək wə əkliy əmgək bilən xuqullinidiqan barlik həlk. Mana bular bizning hazirki baskuqtiki inkilawimizning, haraktir jəhəttin eytkanda, yeni demokratiyilik həlk demokratik inkilap bolidiqanlıqini, əktəbir inkilawioqa ohxax sotsiyalistik inkilaptin pərək kilidiqanlıqini bəlgilidi.

Milli burzuaziyə iqidə jahan'girlikkə, feodalizimoqa wə guenliao kapitalizimoqa bekinip, həlk demokratik inkilawioqa qarxi turidiqan az sanlik ong kanat unsurlarmu inkilapning düxmənliri; milli burzuaziyə iqidə əmgəkqi həlkkə bekinip, əksiyətqilərgə qarxi turidiqan sol kanat unsurlar wə feodal siniptin bəlünüp qikkan az sanlik kəyminq shenshilarmu inkilapqilar. Lekin bularning hər ikkisi düxmənlərninq yaki inkilapqilarning asasiy gəwdisi əməs, hər ikkisi inkilapning haraktirini bəlgiləydiqan küq əməs. Milli burzuaziyə—siyasi jəhəttə

naħayiti ajiz wə ikkilinip turidioqan bir sinip. Lekin ularning zor kəpqligi jahan'girlik, feodalizim wə guənliao kapitalizimning ziyankəxliligə həm qəklixigə uqrap turəqanliktin, həlk demokratik inkilawioqə katnixiximu yaki inkilapka karita bitərəp turuximu mümkün. Ular həlk ammisining bir kısmi, lekin həlk ammisining asasiy gəwdisi əməs, inkilapning haraktirini bəlgiləydioqan küqmu əməs. Əmma ular iktisadiy jəhəttə mohim boləqanliktin, xuningdək Amerika jahan'girligigə wə Jiang Jieshiqə qarxi kürəxkə katnixixi mümkün boləqanliktin, yaki Amerika jahan'girligigə wə Jiang Jieshiqə qarxi kürəxtə bitərəp pozitsiyə tutidioqanliktin, bizning ular bilən ittipaklixiximizəqə imkaniyət wə zəruriyət tuquldi. Zhongguo gongchəndangi dunyaoqə kəlgigə, Sun Zhongshən rəhbərligidiki guomindang milli burzuaziyigə wəkillik kilip, xu wakittiki Zhongguo inkilawining (təltəküs bolmioqan kona demokratik inkilapning) rəhbiri boləqan idi. Lekin, Zhongguo gongchəndangi dunyaoqə kəlgən həm əz kabilyitini kərsətkəndin keyin, ular Zhongguo inkilawining (yengi demokratik inkilapning) rəhbiri bolalmay qaldi. Bu sinip 1924-yildin 1927-yiləiqə boləqan inkilawiy hərəkətkə katnaxkan idi, 1927-yildin 1931-yiləiqə (18-sintəbir wəkəsigiqə) bolsa ularning arisidiki birmunqə unsurlar Jiang Jieshining əksiyətkiligigə koxulup kətti. Lekin, buninglik bilən, əxu məzgildə, biz ularni

siyasi jəhəttin koloja kəltürməsligimiz, iktisadiy jəhəttin muhəpizət kilmasliqimiz kerək idi, dəp qaraxka, bizning əxu məzgildə milli burzuaziyigə karatkan tolimu solqil siyasitimizni, təwəkkülqilik siyasiti əməs idi, dəp qaraxka hərgiz bolmaydu. Buning əksiqə, küqni toplap asasiy düxmən'gə qarxi turalaydiqan bolux üqün bizning u wakittiki siyasitimiz, awalkidəkla, ularni muhəpizət kilix wə koloja kəltürüxtin ibarət boluxi kerək idi. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə milli burzuaziyə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka guomindang bilən gongchəndang otturisasi ikkilinip turoqan halda katnaxti. Həzirki baskuqta, milli burzuaziyining kəpqiligidə Amerika jahan'girligigə wə Jiang Jieshiqə boləqan əqmənlik axti, ularning iqidiki sol kanat unsurlar gongchəndangoqə, ong kanat unsurlar guomindangoqə bekindi, arida kal-qəanlar bolsa guomindang bilən gongchəndang otturisasi arisalda bolux wə qarap bekix pozitsiyisini tutti. Bu əhwal bizni, ularning zor kəpqiligini koloja kəltürüx, azqiliqini yitim qaldurux zərür wə mümkin, digən yərgə kəltürdi. Bu məksətke yetix üqün, bu sinipning iktisadiy ornini ehtiyatlik bilən bir tərəp kiliximiz, pirinsip jəhəttə, həmmisini muhəpizət kilix siyasitini kolliniximiz lazim. Undak kilmisak, siyasi jəhəttə hataliximiz.

Kəyming shenshilar—pomixxik wə bay dihanlar sinipi iqidə demokratik tūs aləqan ayrim zatlar. Bu

zatlarning guənliao kapitalizim wə jahan'girlik bilən ziddiyiti bar, feodal pomixxik, bay dihanlar bilənmü məlum ziddiyiti bar. Bizning ular bilən ittipakliximiz ularning siyasi jəhəttə kandaqtu zor küqkə igə boləqanlıqidin əməs, ularning iktisadiy jəhəttə kandaqtu mohim boləqanlıqidinmu əməs (Ularning feodallik tüzüm boyiqə igəlləp turəqan yərlirini, ularning raziliqini aləqandin keyin, dihanlarning təksim kiliwelixioqa tapxurup berix kerək), bəlki ularning Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə, Amerika jahan'girliqigə wə Jiang Jieshiqə qarxi kürəx dəwridə siyasi jəhəttin bizgə heli yərdəm bərgənligidin. Yər islahati məzgilidə əgər az sanlik kəyming shenshilar bizning yər islahatimizni yaqlaydiqanlıqini bildürsə, bümü pütүн məmlikətning yər islahati hizmitigə paydilik. Bolupmu pütүн məmlikəttiki ziyalilarni koləqə kəltürüxkə (Zhongguo ziyalilirining kəp kismi pomixxik, bay dihan ailisidin kelip qikkan), pütүн məmlikəttiki milli burzuaziyini koləqə kəltürüxkə (Zhongguo milli burzuaziyisining kəp kismi yər bilən munasiwətlik), pütүн məmlikəttiki kəyming shenshilarni koləqə kəltürüxkə (Ular təhminən nəqqə yüz ming) wə Zhongguo inkilawining asasiy düxmini boləqan Jiang Jieshi əksiyətqilirini yitim kalduruxka paydilik. Kəyming shenshilarning ənə xundak roli boləqəqka, ularmu jahan'girlikkə, feodalizimoqa wə guənliao kapitalizimoqa qarxi inkilawiy birliksəp-

ning bir əzasi boləraqka, ular bilən ittipaklixixmu dikket kilixka tegixlik bir məsilə. Bizning kəyming shenshilarəqa koyəqan təliwimiz, Yapon baskunqiliriəqa karxi urux dəwridə, Yapon baskunqiliriəqa karxi turuxni yaklax, demokratiyini yaklax (gongchəndangəqa karxi turmaslik), ijərə wə əsümni keməytxni yaklaxtin ibarət boləqan idi; hazirki baskuqta bolsa Amerika jahan'girligigə, Jiang Jieshiəqa karxi turuxni yaklax, demokratiyini yaklax (gongchəndangəqa karxi turmaslik), yər islahatini yaklaxtin ibarət bolidu. Ular muxundak kilidiəqanla bolsa, ular bilən mustəsnasiz həlda ittipaklixiximiz həmdə ittipaklixix dawamida ularəqa tərbiyə beriximiz kerək.

Izahlar

① Muxu tomdiki «Zhongguo həlk jiefangjünining hitapnamisi» də kərsitilgən 8 siyasətning birinçisigə qaralsun.

② Liu Shaobəy Sənxi-Suyyüən qəgra rayonidiki kəyming shenshi bolup, Sənxi-Suyyüən qəgra rayoni wakitlik cənyihuyining fuyizhangliəqəqa saylanəqan. Li Dingming ximaliy Shənxiidiki kəyming shenshi bolup, Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayoni həkümitining fuzhuxiliəqəqa saylanəqan.

XIBEYDA ERIXILGƏN ZOR QƏLIBİGƏ BAHA WƏ JIEFANGJÜNNING ARMIYINI YENGIQƏ TƏRTİPKƏ SELIX HƏRKITI TOQRISIDA*

(1948-yil 3-ayning 7-küni)

Həlk jiefangjüni zongbusining bayanatqisi Xibey həlk jiefangjününing yekinki bir ketimlik zor qəlibisigə baha berip mundak didi: Bu ketimki qəlibə Xibey wəziyitini özgərtti, bəlki Zhongyüən wəziyitigə təsir kiləqusi. Bu ketimki qəlibə xuni ispatlidiki, həlk jiefangjününing dərt təküx wə 3 ni

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhongguo həlk jiefangjüni zongbusining bayanatqisi üqün təyyarlıqan pinglun. U qaqda, Xibey jəng məydanida duxmən armiyisining hujumi tarmar kilinqan, bizning armiyimiz hujuməə ötkən idi. Bu pinglunda, Xibey jəng məydanining wəziyiti təhlil kilinqan, pütün məmlikəttiki baxkə jəng məydanlirining omumi əhwalimu kiskiqə tonuxturuləqan. Bu pinglunning tehimu məhim tərapi xuki, uningda “dərt təküx” wə “3 ni təkürüx” usulliri bilən elip beriləqan armiyini yengiqə tərtpkə selix hərkitining uluk əhmeyiti alahidə qüxəndürülgən. Bu armiyini yengiqə tərtpkə selix hərkiti həlk jiefangjününing siyasi hizmiti wə demokratik hərkitining məhim bir tərəkkiyati, xundakla xu qaqda pütün azat rayonlarda

təxürüx usulliri bilən armiyini yengiqə tərtipkə selix hərkitini elip berixi özini yər yüzidə təngdaxsiz küqkə aylanduridu.

Bayanatqi mundak didi: Xibey həlk jiefangjüni bu ketim Yichuəndə düxmən armiyisining 1 lüsini uxtumtut qorxiwaloqan idi, Hu Zongnən özining 29-jününing jünzhangı Liu Kən'gə özgərtip təxkil kilinoqan 2 shining 4 lüsidiki yəni özgərtip təxkil kilinoqan 27-shining 31-wə 47-lüliridiki, özgərtip təxkil kilinoqan 90-shining 53-wə 61-lüliridiki jəmi 24 mingdin oxukrak adimini baxlap, tezdin Luo-chuən, Yijün sepidin Yichuən'gə yardəmgə berixni buyrudi, ular 2-ayning 28-küni Yichuənniŋ qərbiy jənuqidiki jaylarqə yetip bardı. Xibey həlk jiefangjüni yokitix uruxi kozoqap, 2-ayning 29-künidin 3-ayning 1-künigiqə 30 saət jəng kilip, düxmənniŋ

elip beriloqan daqduqilik yər islahati hərkiti wə partiyini tərtipkə selix hərkitining armiyə iqidiki inkasi idi. Bu hərket pütün armiyidiki jün'guənlər wə əskərlərnin siyasi engini, intizamqanlıqini wə jənggiwarlıqini zor dərjidə əstürdi, xuning bilən billə, guomindang armiyisidin əsir elinoqan nuroqun əskərlərnı özgərtip, jiefangjün jəngqilirigə aylandurux jəryaninimu nahayiti ünümlük sürəttə tezlettı, həlk jiefangjününing mustəhkəmlinixi, kengiyixi wə jənglərdə qəlibə kazinixida zor rol oynıdi. Bu armiyini yengiqə tərtipkə selix hərkitining əhmiyiti toqrisida muxu tomdiki «Armiyə iqidiki demokratik hərket», «Sənxi-Suyyüən kadirliiri yiqinida sözlən'gən nutuk» wə «Zhonggong zhongyangning sintəbir yiqini toqrisidiki ukturuxi» katarlik əsərlərgə qaralsun.

yardəmgə kəlgən əxu əskərlirini birinimu tordın qüxürüp koymay tamamən yokətti. Bu jəngdə, düxməning 18 mingdin oxuk adimi əsir elindi, 5 mingdin oxuk adimi öltürüldi wə yaridar kilindi, Liu Kəning əzimu wə 90-shining shizhangı Yən Ming katarlik kixilərmu ok tegip əldi. Buning arkisidinla 3-ayning 3-küni Yichuən xəhri elindi, yənə düxməning xu xəhərnı mudapiə kilip turoqan əzgərtip təxkil kilinoqan 76-shisining 24-lüsidin 5 mingdin oxuk adəm yokitildi. Bu zhənyidə düxməning 1 jünbusı, 2 shıbusı, 5 lüsi, jəmi 30 ming adimi yokitildi. Bu—Xibey jəng məydani boyiqə birinqi qong qəlibilik jəng.

Bayanatqi Xibey jəng məydanining wəziyitini təhlil kilip mundak didi: Hu Zongnən biwastə kəmandanlik kiləqan “mərəkəz armiyisi” dəp ataləqan kəxunning 28 lüsidin 8 i 3 asasiy shioqə yəni əzgərtip təxkil kilinoqan 1-shi, əzgərtip təxkil kilinoqan 36-shi wə əzgərtip təxkil kilinoqan 90-shioqə karaytti, bulardin əzgərtip təxkil kilinoqan 1-shining 1-lüsi ozaki yil 9-ayda jənubiy Sənqidiki Fushəndə, 167-lüsining asasiy küqi bultur 5-ayda ximaliy Shənqidiki Pənləngzhənda, əzgərtip təxkil kilinoqan 36-shining 123-wə 165-lüliri bultur 8-ayda ximaliy Shənxining Mizhi nahiyisidiki Shajidiəndə biz tərəptin bir ketimdin yokitiləqan idi, əzgərtip təxkil kilinoqan 90-shi bu ketim pütünləy yokitildi, Hu Zongnən kəxunlirining qaləqan asasiy küqidin

pəkət əzgərtip təknil kilinoqan 1-shining 78-lüsi wə əzgərtip təknil kilinoqan 36-shining 28-lüsila tehi yokitilmidi. Xuning üqün, pütün Hu Zongnən qoxunida heqkandak hillanoqan tayanq küq kalmidi, diyixkə bolidu. Bu qetim Yichuəndə elip beriloqan yokitix uruxidin keyin, Hu Zongnən biwastə komandanlik kiloloqan 28 lü muntizim əskiriy küqtin əmdi 23 lüla kaldi, bu 23 lü təwəndiki jaylaroqə orunlaxturuloqan: Jənuhiy Sənxidiki Linfənda 1 lü bolup, u olturup kaloqan damka uruqi bolup kaldi; Shənx-Hənən qəgrisida wə Luoyang. Tongguən katnax yollirida 9 lü bolup, bizning Chen Geng, Xie Fuzhi komandanliqidiki yəzhənjünimizgə takabil turmakta; jənuhiy Shənxidə 1 lü bolup, Hənzhoŋ ətrapida mudapiə wəzipisini ətiməktə. Buningdin baxka, Tongguəndin Baojiqiqə, Xiənyangdin Yən'ən'gigə bololoqan “丁” xəkillik katnax yollirioqə orunlaxturuloqan 12 lü bar. Buning 3 i “keyin yətkəlgən lü” bolup, tamamən yengi əskərlərdin tərkip tapkan; 2 si armiyimiz tərpidin tamamən yokitilip, yekinda yengidin toluklanoqan; 2 si armiyimiz tərpidin əjəllik zərbə yigən; kaloqan 5 i armiyimiz tərpidin azrak zərbə yigən. Buningdin xuni baykax mümkiniki, bu budüylər nahayiti ajiz bolupla kalmastin, bəlki ularning nahayiti kəp kismi mudapiə wəzipisini bəlünüp ətiməktə. Hu Zongnən qoxunidin baxka, Deng Baoshəning 2 lüsi Yülinni mudapiə kilip turmakta; Ningxiadiki Ma

Hongkuy wə Qinghəydiki Ma Bufanglarning 9 lüsi Dingbiən. Ənbiən. Jingbiənlərgə wə xərkiy Gənsuqa orunlaxturuloqan. Yukurida eytiloqan Hu Zongnən, Deng Baoshən, Ma Hongkuy wə Ma Bufanglarning pütün muntizim qoxunliri, burun bir qetimdin ikki ketimoqıqə yokitilip keyin qayta toluklanoqan budüyliri bilən qoxulup, hazir jəmi 34 lügə yetidu.

Yukurida Xibeydiki düxmən armiyisining əhwali üstidə sözləndi. Əmdi “丁” xəkillik katnax yollirida armiyimizning zərbisigə azraq uqriqan 5 lügə kəlsək, bularning 2 si Yən'ənni mudapiə kilix bilən bənt bolup qaldı, qaloqan 3 i kəng Guənzhong rayonida; uningdin baxkilirining kəpqiligi yengidin toluklanoqan budüylər, azqilıqı bolsa əjəllik zərbə yigən budüylər. Dimək, pütün Guənzhong rayonida bolupmu Gənsu tərəptə düxmən armiyisi nahayiti ajiz, həlk jiefangjününing hujumini tosalmaydu. Bu wəziyət Jiang Jieshi armiyisining jənubiy səptiki bir kisim orunlaxturuxlirini, həmmidin awal uning Henən-Shənxi qəgrisida bizning Chen Geng, Xie Fuzhi komandanliqıdiki yəzhənjunimizgə karatqan orunlaxturuxlirini qokum əzgərtiwetidu. Xibey həlk jiefangjunimiz bu ketim jənupqa hujum kilix dawamida, hə digəndila qəlibə qazinip, nahayiti zor dang qikirip, Xibeyda düxmən armiyisi bilən bizning armiyimizning küq selixturmisidiki əhwalni əzgərtiwətti, buningdin keyin jənubiy səp jəng mөydanlıridiki həlk jiefangjüni bilən ilgirikidinmu ünümlük

türdә maslixip jәng kilidu.

Bayanatqı mundak didi: Liu Bocheng-Deng Xiaoping koxuni, Chen Yi-Su Yü koxuni, Chen Geng-Xie Fuzhi koxunidin ibarət 3 yөнүlүx yezhәнjünimiz bultur yaz wә küzdin baxlap Huanghedin өtүp, jөнupka yүrүx kildi, Changjiang, Huөyhe, Huanghe, Hәнshuy dөryalirining ariliklirida kөng türdә hәр-kәtlinip nuroqun dүxmөnni yokatti, Jiang Jieshi armiyisining jөнubiy sөptiki pütүн әskiriy küqi hesaplanoqan 160 nөqqө lүdin tәhminән 90 lүni өз әtrapiqa yөtkөp wә tartip turup, Jiang Jieshi armiyisini beydong orunoqa qүxürүp koydi, xuning bilән hәl kiloquq zhәнlüelik rol oynap, pütүн mөmlikәt hәlkining mahtixioqa igә boldi^①. Dongbey yezhәнjünimiz kixlik hujumda nөldin tөwән 30 giradus kәhritan soqakka karimay, dүxmөnning kөp kismini yokitip, mәxhur xәhәrlәrni arkimu-arka elip, pütүн mөmlikәtni zilziligә kәltürdi^②. Sәнxi-Chahar-Hebey, Shөndong, ximaliy Jiangsu wә Sәнxi-Hebey-Shөndong-Henәnlөrdiki yezhәнjünlirimiz bultur kәhrimanlarqә jөng kilip, dүxmөnni kөplөp yokatkandin keyin^③, kixlik tәrtipkә selix-tәrbiyi, lәxni tamamlidi, pat yekinda әtiyazlik hujum uruxini baxliwetidu^④. Omumi wөziyәttin kariqanda, xundak bir hәkikәt qүxinixlikki, baoshouzhuylıkkә, dүxmөndin korkuxka, kiyinqilıqtin korkuxka kәt'i karxi turup, dangzhongyangning zhәнlüelik omumi fangzhenioqa wә 10 qong hәрbi pirinsip toqrisidiki yol-

yoruqi⁵oqa əməl kilsakla, hujumni kanat yaydururp, düxmənni kəpləp yokitalaymiz; Jiang Jieshi basmi-qiliriqə zərbə berip, ularni yaki waqtinqə mudapiəlinixkila qamisi yetidiqan əmma kol yanduroqudək hali kalmaydiqan, yaki mudapiəlinixkimu qamisi yətməy, biz tərəptin bir-birləp, pak-pakiz yokitili-diqan haləqa qüxürüp koyalaymiz.

Bayanatqi munularni alahidə kərsətti: Xibey yezhənjününing jənggiwarliqi bulturkiqə kariqanda misli kərülmigən dərijidə əsti⁶. Xibey yezhənjüni bulturki jənglərdə bir kətimda əng kəp boləanda düxmənnin 2 lüsinila yokitaliqan bolsa, bu kətimki Yichuən zhənyisidə bir kətimdila düxmənnin 5 lüsini yokitalidi. Bu kətimki qəlibining bundak kəzgə kərünərlik boluxining səwəpliri nahayiti kəp, bular-din aldinki səptiki rəhbiriy yoldaxlarning kət'i wə janlik komandanlik kiləanliqi, arka səptiki rəhbiriy yoldaxlarning wə kəng həlkning tirixip yardəm bərgənligi xuningdək düxmən armiyisining bir kədər yitim kaləanliqi, yər xaraitining bizgə paydilik boləanliqi wə xuningə ohxaxlarni kərsitip ətux kerək. Lekin taza dikkət kilixkə ərzyidiqini—kix pəslidiki 2 aydin oxuk waqt iqidə armiyini yengiqə tərtpkə selix hərkitining dərt təküx wə 3 ni təkxürüx usulliri bilən elip beriləanliqi. Dərt təküx (kona jəmiyətnin wə əksiyətqilərnin əmgəkqi həlkə kəltürgən dərt-ələmlirini təküx) wə 3 ni təkxürüx (sinipiy tərkipni təkxürüx, hizmətni təkxürüx, kürəx

iradisini t kx r x) hərkitining toqra elip berilixi arkisida, p t n armiyidiki zhihuyy en w  j ngqil rning ekispilatatsiyə kilinoquqi əmgəkqilər ammisini azat kilix  q n, məmlikət boyiq  y r islahati yürgüzüx  q n, h lkning omumi d xmmini Jiang Jieshi basmiqilirini yokitix  q n k r x kilix yolidiki انگليکلیۆي زور دەريجىدە ەستي; xuning bilən bill , p t n zhihuyy en w  j ngqil rning gongch ndang rəhbərligidiki must hk m ittipakliqi zor دەريجىدە küqəydi. Muxu asasta, bud yl rning pakliqi  sti, intizami qingidi, ammiwi haraktirlik hərbi t lim h rkiti kanat yaydi, budüylərdə toluk r hb rligi bolqan halda w  t rtiplik halda yoqqa koyuloqan siyasi, iktisadiy, hərbi ixlar j h ttiki demokratiyə jari kilindi. Buning bilən budüylər h mm  bir niy tt  bolidioqan, k pqlik qar  tapidioqan, k pqlik k q qikiridioqan, kurban b luxtin k rkmaydioqan, maddi x rt-xarait j h ttiki kiyinqiliklarni yengidioqan, h mm  qəyrət-jasar tk  kelidioqan, d xm nni kəhrimanlarqə yokitidioqan boldi. Bundaq armiyə y r yüzidə təngdaxsiz bolidu.

Bayanatqi mundaq didi: Armiyini bundak yengiqə t rtipk  selix h rkiti Xibey t r ptila y rg z l p kalmay, məmlikət boyiq  h lk jiefangjüni iqidimu y rg z ldi, yaki y rg z l watidu. Armiyini bundak t rtipk  selix h rkiti j ng ariliqidiki box waqitlarda elip berildi, j ng kilixka d hli y tk z lmidi. Armiyini bundak t rtipk  selix h rkiti partiyimizning

toqra elip beriwatqan partiyini tərtpkə selix hərkiti, yər islahati hərkiti bilən birləxtürüldi, partiyimizning zərbə berix dairisini taraytip, pəkət jahan'girlikkə, feodalizimqə wə guənliao kapitalizimqila qarxi turux, qalaymikan zərbə berix wə qalaymikan öltürüxnı kəttik mən'i kilix (Öltürüx kanqə az bolsa xunqə yahxi), məmlikət boyiqə 90 pirsənttin oxuk həlk ammisi bilən kət'i ittipakli-xixtin ibarət toqra fangzheni bilən birləxtürüldi, partiyimizning toqra xəhər siyasiti wə milli soda-sanaətnı kət'i muhəpizət kilix wə rawajlandurux fangzheni bilən birləxtürüldi, bu hal həlk jiefang-jünining küq-kuwwitini qokum yər yüzidə təngdaxsiz kilidu. Jiang Jieshi basmiqiliri həm uning hojayini Amerika jahan'girliqi Zhongguo həlk demokratik inkilawidin ibarət uluk kürəx aldida hərkanqə jan talaxsimu, qəlibə haman bizgə mən-sup bolidu.

Izahlar

① Liu Bocheng, Deng Xiaoping katarlik yoldaxlar rəhbərlik kilqan Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən yezhənjünining 7 zongdüyi 1947-yil 6-ayning 30-künidin baxlap Huanghe deryasidin besüp etüp, Dabieshən teqıqə yürüx kildi, xuning bilən həlk jiefang-jünining zhənlüelik hujumining mukəddimisini baxlap bərdi. 1948-yil 3-ayning ahiriqə kədər, ilgir-ahir bolup düxmənnıng jəmi 100 mingdin artuk adimini yokitip, Hubey-Henən, qərbiy Ənhuy, Tongbəy genjüdiliri wə Changjiang-Həns Huy rayoni genjüdisini kurdi. Chen Yi, Su Yu katarlik yoldaxlar rəhbərlik kilqan

Huadong yezhənjunining 8 zongdüyi 1947- yil 8- ayda düxmənning Shəndongqa kiləjan nuktilik hujumini tarmar kəltürgəndin keyin, Shəndongning qərbiy jənubiqa karap ilgiriləp, Henən-Ənhuy-Jiangsu qəgra rayoniqa yürux kilip, ilgir-ahir bolup düxmənning jəmi 100 mingdin artuk adimini yokatti, Henən-Ənhuy-Jiangsu azat rayonini kengəytti, düxmənning zhənlüelik mōhim orni bolqan Kəyfəng, Zhengzhoularni tayanqsiz kaldurdi. Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən rayonidiki Chen Geng, Xie Fuzhi katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləjan Təyyüe bingtuəninining 2 zongdüyi wə 1 jüni 1947- yil 8- ayda, jənubiy Sənxiə Huanghe dəryasidin bəstüp ətüp, qərbiy Henən'gə karap ilgiriləp, ilgir-ahir bolup düxmənning 40 mingdin artuk adimini yokatti, Henən-Shənxi-Hubei wə jənubiy Shənxi genjüdirini kurdi, düxmənning qərbiy Henəndiki mōhim jayi bolqan Lucyangni pütünləy tayanqsiz kaldurdi həm Tongguən'gə təhdit saldi.

② Lin Biao, Luo Ronghuan katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləjan Dongbey yezhənjunining 10 zongdüyi wə 12 mustəkil shisi 1947- yil 12- ayning 15- künidin 1948- yil 3- ayning 15- künigiqə, Zhongguo Changchun təmür yolining Sipingjiedin Dashiqiaoqiə bolqan kismini wə Beiping-Liaoning təmür yolining Shənhəyguəndin Shenyangqiə bolqan kismini boylap, misli kərülmigən kəng kələmlik kixlik hujum kozəidi, uda 90 kün jəng kilip, düxmənning 156 mingdin artuk adimini yokatti, düxmən mustəhkəm mudapiə ornatkən zhənlüelik mōhim orun Sipingjieni wə baxka 18 xəhərnı aldi. Düxmənning Yingkou xəhrini mudapiə kilip turqan 1 shisi kozəiləng kətirip biz tərəpkə etti. Jilin xəhrini mudapiə kilip turqan düxmənlər xəhərnı taxlap, Changchunqa kaqti. Xundak kilip, düxmən armiyisi Dongbeyda ixqal kilip turqan jaylar tariyip, Dongbey zimining pəkət 1 pirsəntini təktil kilidiqan boldi, Dongbeydiki düxmən armiyisining uwisi bolqan Changchun, Shenyang, Jinzhou katnax yolliridiki xəhərlər tayanqsiz kalduruldi.

③ Nie Rongzhen katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləjan Sənxi-Chahar-Hebey yezhənjunining 5 zongdüyi 1947- yil 9- ayning bexidin 11- ayning otturiliriqə, ilgir-ahir Daqinghe dəryasining

ximalidiki rayonlarda, Qingfengdian rayonida elip barqan zhanyiliride w ʻ Shijiazhuangni azat kilix zhanyiside duxmanning jemi 50 mingqa yekin adimini yokatti, S ʻ nxi-Chahar-Hebey azat rayoni bil ʻ n S ʻ nxi-Hebey-Shandong-Hen ʻ n azat rayonini bir birig ʻ tutaxtardi. Huadong yezhunjuning Shandong bingtu ʻ nig ʻ karaxlik 3 zongduyi w ʻ y ʻ rlik korallik koxunlar 1947- yil 9- aydin 12- ay- qiq ʻ , Xu Shiyu, Ten Zhenlin katarlik yoldaxlarning komandanliqida Jiaodong zhanyisini elip berip, duxmanning 63 mingdin artuk adimini yokatti, on naqq ʻ nahiy ʻ x ʻ hrini kayturuwalidi, p ʻ t ʻ n Shandong w ʻ ziyitini ʻ zg ʻ rtiw ʻ tti. Ximaliy Jiangsuda Huadong yezhunjuning bir kismi 1947- yil 8- aydin 12- ayqiq ʻ , ilgir- ahir Yencheng, Libao zhanyilirini elip berip, duxmanning jemi 24 mingdin artuk adimini yokatti, ximaliy Jiangsudiki k ʻ ng jaylarni kayturuwalidi. S ʻ nxi-Hebey-Shandong-Hen ʻ n yezhunjuning Xu Xiangqian katarlik yoldaxlar r ʻ hb ʻ rlik kilqan bir kismi 1947- yil 12- ayda, Xibey yezhunjuning bir kismi bil ʻ n bill ʻ Yuncheng x ʻ hrini elip, duxmanning 13 mingdin artuk adimini yokatti, S ʻ nxining q ʻ rbiy j ʻ nubidiki duxmenl ʻ rni p ʻ t ʻ nlay yokitip, Linfenni mudap ʻ kilip turqan duxm ʻ ni tayanqsiz qaldurdi.

④ 1948- yili ʻ tiyazda, h ʻ lk jiefangjuning h ʻ rkaysi y ʻ n ʻ l ʻ x yezhunjuliri kixlik t ʻ rtipk ʻ selix-t ʻ rbiyil ʻ xtin keyin arkimurka ʻ tiyazlik hujumni baxliw ʻ tti. S ʻ nxi-Chahar-Hebey yezhunjuni w ʻ S ʻ nxi-Hebey-Shandong-Hen ʻ n yezhunjuning bir kismi bil ʻ n S ʻ nxi-Suyy ʻ n yezhunjuning bir kismi 3- aydin 5- ayqiq ʻ , ilgir- ahir bolup j ʻ nubiy Chahar, x ʻ rkiy Suyy ʻ n, Linfen zhanyilirini elip berip, duxmanning jemi 43 mingdin artuk adimini yokatti, nurqun jaylarni kayturuwalidi. Zhongy ʻ n yezhunjuning bir kismi bil ʻ n Huadong yezhunjuning bir kismi 3- ayning 8- k ʻ nidin 5- ayning 29- k ʻ nigiq ʻ , ilgir- ahir bolup Luoyang zhanyisi, Songhe zhanyisi, q ʻ rbiy N ʻ nyang zhanyisi h ʻ m x ʻ rkiy N ʻ nyang zhanyisini ko ʻ zap, duxmanning jemi 56 mingdin artuk adimini yokatti, duxmanning Zhongy ʻ ndiki mudap ʻ tixisini paqaklap taxlidi, Zhongy ʻ n azat rayonini keng ʻ ytti w ʻ must ʻ h ʻ k ʻ mlidi. Huadong yezhunjuning Shandong bingtu ʻ ni 3- ayning 11- k ʻ nidin 5- ayning 8- k ʻ nigiq ʻ , ilgir- ahir bolup Qingdao-Jin ʻ n t ʻ m ʻ ryolining

qərbiy kismidiki zhənyini wə Weyxiən zhənyisini elip berip, düxməning jəmi 84 mingdin artuk adimini yökatti. Muxu waqitka kəlgəndə Shəndong əlkisining Jinən, Qingdao, Linyi, Yənzhouqa ohxax az sandiki jüdiənliridin baxka jaylirining həmmisi azat kilindi. Ximaliy Jiangsu bingtuəni 3-ayda Yilin zhənyisini qəlibilik elip bardi.

⑤ 10 qong hərbi pirinsip həkkidə muxu tomdiki «Həzirki wəziyət wə bizning wəzipimiz»ning 3-bөлümigə qaralsun.

⑥ Peng Dehuəy, He Long, Xi Zhongxün katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləqan Xibey yəzhənjünining 1947-yil yazda ximaliy Shənxi uruxiqa katnaxkan asasiy budüyi 2 zongdüy wə 2 lü bolup, jəmi 25 mingdin artuk kixi idi. 1948-yil ətiyazqa kəlgəndə, ximaliy Shənxi uruxiqa katnaxkan asasiy budüyi 5 zongdüygə kəpiyip, 75 ming kixidin axti. Bir yillik uruxning qenikturuxidin wə 1947-yil kixta elip beriləqan armiyini yengiqə tərtpkə selix hərkitidin keyin kəng jün'guənlər wə jəngqilərnin siyasi engi wə budüylərnin jənggiwarliqimu misli kərülmigən dərjidə əsti. Xundak kilip, 1948-yil 3-ayda Xibey yəzhənjünining taxki səpto urux kilixka ətüxi üqün zərür xərt-xarait yaritildi. Yichuəndiki zor qəlibidin keyin, Xibey yəzhənjünü 4-ayning 12-küni, Xifu (Xi'ənnin qərbidiki Jingshuy wə Weyshuy dəryaliri ariliqidiki jay), xərkiy Gənsu zhənyilirini kəzəqap, Jingshuy wə Weyshuy dəryalirinin ariliqidiki kəng jaylarqa karap ilgiriləp, Xi'ən-Lənzhou taxyolini üzüp taxlidi həmdə 4-ayning 22-küni Yən'ənni kəyturuwaldi.

ƏHWAL TO'IRISIDA TONGBAO*

(1948-yil 3-ayning 20-küni)

1. Yekinki birnəqqə aydin buyan, zhongyang pütün küqni məkəzləxtürüp, yengi wəziyətiki yər islahati, soda-sanaət, birliksəp, partiyini tərtpkə selix, yengi rayonlarning hizmiti jəhətlirigə dair konkirit siyasət wə celüe məsililirini həl kildi, partiye iqidiki ongqil wə “sol”qil eqixlarəqa, mohimi “sol”qil eqixka qarxi turdi. Partiyimizning tarihiy əhwali partiyimiz bilən guomindang arisida birlik-səp tüzülgən qaqlarda partiye iqidə ongqil eqixlarning asan yüzberidiqanlıqini, partiyimiz bilən guomindang arisida bəlünux boləqan qaqlarda bolsa partiye iqidə “sol”qil eqixlarning asan yüzberidiqanlıqini kərsətti. Hazirki “sol”qil eqixlar, asasən, ottura dihanlarning mənəpətigə tegix, milli burzua-ziyining mənəpətigə tegix, ixqi-hizmətqilər hərkitidə

* Bu—yoldax Mao Zedong yazəqan Zhonggong zhongyangning partiye iqiğə karatkan tongbaosi. Bu tongbao qikirilqan-din keyin, dangzhongyang Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonidin qikip, Sənxi-Suyyüən azat rayoni arkilik Sənxi-Chahar-Hebey azat rayoniqə kirdi, 1948-yil 5-ayda Hebey əlkisining qərbiiy kismidiki Pingshən nahiyisining Xibəypo kəntigə yetip bardı.

ixqilarning k z aldidiki turmux parawanliqini bir tərəplimə t kitl x, pomixxiklar bilən bay dihanlarəqa pərklik muamilə kılmaslik, pomixxiklarning qong. ottura. k qiklirig , zomigər w  zomigər  m slirig  pərklik muamilə kılmaslik, pomixxiklarəqa t ng t k-sim k lix pirinsipi boyiq  tegixlik tirikqilik yoli k l-durmaslik,  ksil'inkilapqilarni basturux kürixidə bəzi siyasət dairisidin qikip ketix xuningd k milli burzuaziyyig  wəkillik kilidioqan partiyə-guruhlarni taxlap k yux, k yminq shenshilarni taxlap k yux, yengi azat rayonlarda zərbə berix dairisini taray-tixning (yəni bay dihanlar bilən k qik pomixxiklarni bit r p k lduruxning) cel e j h ttiki mohimliq qa etiwarsiz karax w  hizmət baskuqliridiki aldirang-quluk kesilidin ibarət. Muxu "sol"qil eqixlar  tk n ikki yilq  wakit iqid  azat rayonlarning həmmisidə azdur-kəptur y zb rdi, bəzidə jiddi t w kk lqilik h hixiq  aylandi. Bir yahxisi, bundak eqixlarni tüzitix anq  kiyin bolmidi, u birnəqqə ay iqidila asasen tüzitildi, yaki t zilitiwatidu. Lekin hər d rijilik rəhbərlər alahidə k q qikar andila, bundak eqixlarni t lt k s t z tkili bolidu. Ongqil eqixlar, asasen, d xm n küqini tolimu yukuri m l-q rliwetix, Amerikining Jiang Jieshiqə k pl p yard m beriwatqanliqidin k rkux, uzak muddətlik uruxtin bir az zerikix, həlkara demokratik küqlər-ninq kudr tlik ikənligidin bir az gumanlinix, feodal-lik tüzümni yokitixka ammini y r klik k z qiyal-

maslik, partiya iqidiki tarkip sap bolmaslik wa istil sap bolmaslikni ko'zga qelikip tursimu ko'rmaslikdin ibarət. Əmma bundak eqixlar hazir asasiy orunda əməs, ularni tuzitixmu kiyin əməs. Yekinki birneqqə aydin buyan, partiyimiz urux, yer islahati, partiyini tertipke selix, armiyini tertipke selix, yengi rayonlarni kengəytix wa demokratik partiya-guruhlarni kolqa ko'turux jəhətliridə utuklarqa erixti, muxu hizmətlər dawamida yuzbərgən eqixlar alahidə etiwär bilən tuzitildi, yaki tuzitiliwatidu, xuning bilən pütün Zhongguo inkilawi hərkitini saqlam tərəkki kilix yoliqa selix mümkin boldi. Partiyining siyaseti wa celüsi tamamen toqra yolqa selinöqandila, Zhongguo inkilawi qəlibə kazinix imkaniyitigə igə bolidu. Siyaset wa celüe partiyining hayati, hər dərjilik rəhbiriyyoldaxlar buningöqə toluk əhmiyət berixi zərür, bipərwalik kilixka zadi bolmaydu.

2. Amerikiqa wa Jiang Jieshiqa nisbətən bəzibir ham hiyallarda bolöqan, partiyimiz wa həlkimizning barlik iqki-taxki düxmənlərni yengəligüdək küqkuwwətkə igə ikənligidin gumanlanöqan wa xu səwəptin üqinqi yol^① digən nimining helimu məwjut bolup turuxiqa imkaniyət bar, döp qaröqan, özini guomindang bilən gongchəndang otturisida bitərəp orunöqə koyup kəlgən bəzi demokratik zatlar guomindangning uxtumtut hujumi arkisida özini beydong orunöqə quxürüp koyöqan idi, ahir 1948-yil 1-ayda, partiyimizning xoarini kollinip, Jiang

Jieshiqə wə Amerika jahan'girligigə karxi turidioqanlıqini, gongchəndang bilən wə Sovet ittipaki bilən birlixidioqanlıqini jakalidi^②. Bundak kixilərgə biz ittipaklixix siyasitini kolliniximiz, ularning bəzi hata nuktiinəzərlirigə bolsa muwapik tənkit beriximiz kerək. Kəlgüsidə mərkiziy həlk həkümiti kuruloqanda, ularning bir kismini həkümet hizmitigə katnixixka təklip kilix zərür wə paydilik. Bu kixilərləning hususiyiti xuki, ular əzəldinla əmgəkqilər ammisiqə yekinlixixni halimaydu, uning üstigə qong xəhərlərləning turmuxiqə adətlinip kəlcəqan, azat rayonlarqə ongayliqə kəlməydu. Xundak bolsimu, ular wəkillik kiləqan ijtimai asas yəni milli burzuziyə mohim əhmiyətkə igə, ularqə etiwarsiz karaxka bolmaydu. Xuning üqün, ularni koləqə kəltürüximiz kerək. Məlcərliximizqə, biz tehimu qong qəlibə kazinip, Shenyang, Beyping, Tienjin'gə ohxax xəhərlərdin birnəqqini tartiwəloqəndin, gongchəndang qəlip bolidioqan. guomintang məqlup bolidioqan wəziyət toluk ayding boləqəndin keyin, ularni mərkiziy həlk həkümitigə katnixixka təklip kilsak, ular azat rayonlarqə kelip biz bilən billə ixləxni halixi mümkin.

3. Bu yil biz mərkiziy həlk həkümitini kurmaqci əməsmiz, qünki pəyt tehi pixip yetilmidi. Bu yil Jiang Jieshining korqak guomindahuyi yiqin qakirip Jiang Jieshini zongtonglukka sayliqan^③, Jiang Jieshining abroyi tehimu təkülgəndin keyin,

biz tehimu zor oqalibigə erixip, jaylarni tehimu kopləp kengəytkən, bəlki əng yaxxisi, birinqi dərijilik qəng xəhərlərdin bir-ikkini aloqandin keyin wə Dongbey, Huabey, Shəndong, ximaliy Jiangsu, Henən, Hubey, Ənhuy rayonlirini bir birigə tutaxturqandin keyin, mərkiziy həlk həkümitini kurux tamamən zərür bolup qalidu. Uning pəyti təhminən 1949-yil boluxi mümkin. Həzir biz Sənxi-Chahar-Hebey rayoni, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən rayoni wə Shəndongning Bohəy rayonini bir dangwey (Huabeyjü), bir həkümət, bir hərbi organning komandisi astiqə birləxtürəwatimiz (Bohəy rayoni keqikiprək qoxuluxi mümkin), bu 3 rayon Long-Həy tēmüryolining ximali, Tiənjin-Pukou tēmüryoli wə Bohəy dengizining qərbi, Datong-Puzhou tēmüryolining xərki wə Beyping-Suyyüən tēmüryolining jənubidiki kəng jaylarni öz iqigə alidu^④. Bu 3 rayon bir birigə tutixip kətti, uningda jəmi 50 milyon ahələ bar, bu 3 rayonni qoxuwetix wəzipisini kiska muddət iqidə orunlax mümkin. Muxundak kilqanda, jənubiy səptiki uruxka küqlük yardəm bərgili, nuroqun kadir ajritip yengi azat rayonlarqə yətküzüp bərgili bolidu. Bu birləxkən rayonning rəhbərlik mərkizi Shijiazhuangda bolidu. Zhongyangmu Huabeyqə kəqüp berip, zhongyang hizmət weyyüənhuyi bilən qoxulup kətməkqi.

4. Bizning jənubiy səptiki qoxunlirimiz: Shəndong bingtuəni 9 lü, ximaliy Jiangsu bingtuəni 7 lü,

Huanghe-Huøyhe ariliƆidiki bingtuæn 21 lü, Henæn-Hubey-Shænxi bingtuæni 10 lü, Changjiang-Huøyhe-Hænshuy ariliƆidiki bingtuæn 19 lü, Xibey bingtuæni 12 lü wə jænubiy Sænxi-ximaliy Henæn bingtuæni 12 lü bolup, bulardin Changjiang-Huøyhe-Hænshuy ariliƆidiki Liu Bocheng-Deng Xiaoping bingtuæni-ning asasiy küqining Bøy Chongxining öz æskiriy küqini toplap Dabieshæn'gə hujum kilƆanliƆi sə-wiwidin däm aldurux-tærtipkə selix pursitigə igə bolalmay, 2-ayning ahirisidila bir kism küqini ajritip, Huøyhening ximalida däm aldurux-tærtipkə selix ixini elip barƆanliƆini hesapka almiƆanda, ƆalƆan bingtuænlarning hëmmisi 12-aydin 2-ayning ahiriƆiqə däm aldurux-tærtipkə selix ixini elip bardi. Bu ötkæn 20 aylık urux dawamida birinƆi Ɔetimlik kæng kələmlik däm aldurux-tærtipkə selix boldi. Bu Ɔetimki däm aldurux-tærtipkə selixta, amma dært tøküx (kona jëmiyätning wə æksiyätqilëring æmgäkqi hëlkkə kältürgæn dært-ələmlirini tøküx), 3 ni tøkxürüx (sinipiy tärkipni tøkxürüx. hizmätni tøkxürüx. küræx iradisini tøkxürüx) wə ammiwi haraktirlik hërbi tëlim (jün'guænler æskërlërgə ügitix. æskërlër jün'guænlergə ügitix. æskërlër æskërlërgə ügitix) usuli kollinilip, pütün armiyidiki zihuyyüenler wə jëngqilëarning yüksäk inkilawiy aktipliƆi ƆozƆitildi, bëzi Ɔoxunlardiki pomixxik, bay dihan unsurlar yaki buzuk unsurlar tərbiyə bilën tüzitiwelindi, yaki süpürüp taxlandi,

intizamqanlik yüksəldürüldi, yər islahatiqə dair siyasətlər, soda-sanaətkə wə ziyalılarqə karitiloqan siyasətlər enik qüxəndürüldi, koxunlarda demokratik istil jari kilduruldi, hərbi tehnika wə zhənsu östürüldi. Xundak kilip, armiyimizning jənggiwarliqı intayin zor dərijidə östürüldi. Hazir Liu Bocheng-Deng Xiaoping bingtuənining bir kismi dəm aldurux-tərtipkə selix ixini elip beriwatkandin baxka, qaloqan bingtuənlərning həmmisi 2-ayning ahiri 3-ayning baxlirida, ilgir-ahir bolup yengi urux hərkitini baxliwətti wə 2 həptə iqidə düxmənning 9 lüsini yokatti. Ximaliy səptiki koxunlirimiz: Dongbey bingtuəni 46 lü, Sənxi-Chahar-Hebey bingtuəni 18 lü, Sənxi-Suyyüən bingtuəni 2 lü bolup, kixta ularning kəp kismi urux kildi, bir kismi dəm aldurux-tərtipkə selix ixini elip bardı. Dongbey bingtuəni Liaohə dəryasida muz tutkanliqıdin paydilinip 3 ay urux kilip, düxmənning 8 lüsini yokatti, 1 lüsining qozqilang kətirip biz tərəpkə ötuxini koləqə kəltürdi, Zhangwu, Faku, Xinlitun, Liaoyang, Ənshən, Yingkou wə Sipingjie xəhərlirini aldi həm Jilin xəhrini kayturuwaldi. Bu bingtuən hazir dəm aldurux-tərtipkə selix ixini baxlidi. Dəm aldurux-tərtipkə selix ayaklaxkandin keyin, ya Changchun xəhrigə hujum kilidu, ya Beyping-Liaoning tēmüryoli boyidiki düxmən'gə hujum kilidu. Sənxi-Chahar-Hebey bingtuənining dəm aldurux-tərtipkə selix ixini elip barəqiniqə bir aydin axti, əmdi ular

Beyping-Suyyüən yoliqə karap həkət kilivatidu. Sənxi-Suyyüən bingtuənining adəm sani azrak bolup, uning asasiy wəzipisi Yən Xishənni iskənjiğə elix. Armiyimizning jənubiy wə ximaliy səplərdə qong-kiqik jəmi 10 bingtuəni bolup, muntizim əskiriy küqi 50 zongdüy (1 zongdüy guomindangning əzgərtip təxkil kilinoqan 1 shisiqə təng) yəni 156 lü (1 lü guomindangning əzgərtip təxkil kilinoqan 1 lüsigə təng), 1 milyon 322 ming nəqqə yüz adəmgə yətti, hər bir lü (3 tuən)də ottura hesap bilən 8 mingqə adəm bar. Buningdin baxka qəyri muntizim koxunlarda jümlidin yərlik bingtuənlər, yərlik budüylər, partizan düyliri, arka səp hərbi organlar wə hərbi məktəplərdə 1 milyon 168 mingdin artuk adəm (bularning iqidiki urux kilidinoqan budüylərdə 800 ming adəm) bar, dimək, pütün armiyə boyiqə jəmi 2 milyon 491 mingdin artuk adəm bar. Wahälənki, 1946-yil 7-ayoiqə bizdə pəkət 28 zongdüy yəni 118 lü, 612 mingdin kəprək adəmdin tərkip tapkan muntizim armiyila bolup, hər bir lü (3 tuən) ning adəm sani ottura hesap bilən 5 mingqə yətməytti; buningqə 665 mingdin kəprək adəmdin tərkip tapkan qəyri muntizim armiyini koxkanda, adəm sani jəmi 1 milyon 278 mingdin kəprək idi. Xuni kərgili boliduki, bizning armiyimiz əmdi zoraydi. Lülərning sani anqə kəpəymigən bilən, hər bir lüning adəm sani zor dərjide kəpəydi. 20 ay urux kilix arkisida jənggiwarliqimu zor dərjide əsti.

5. Guomindangning muntizim armiyisi 1946-yil 7-aydin bultur yazoqıqə 93 shi yəni 248 lü idi, hazir bolsa 104 shi yəni 279 lüning fənhaosi bar. Ularning jaylixixi mundak: Ximaliy səptikiliri 29 shi yəni 93 lü (Shenyangda Wey Lihuangning 13 shisi yəni 45 lüsi; Beypingda Fu Zuoyining 11 shisi yəni 33 lüsi; Təyyüəndə Yən Xishəning 5 shisi yəni 15 lüsi), təhminən 550 ming adəm. Jənu-biy səptə 66 shi yəni 158 lü (Zhengzhouda Gu Zhutongning 38 shisi yəni 86 lüsi; Jiujiangda Bəy Chongxining 14 shisi yəni 33 lüsi; Xi'əndə Hu Zongnəning 14 shisi yəni 39 lüsi), təhminən 1 milyon 60 ming adəm. İkkinqi səptikiliri 9 shi yəni 28 lü (Xibey rayonida jümlidin Lənzhouning qər-bidiki jaylarda 4 shi yəni 8 lü; Xinən rayonida jümlidin Sichuən, Xikang, Yünnən, Guyzhou əlkiliri 4 shi yəni 10 lü; Dongnən rayonida jümlidin Changjiang dəryasining jənubidiki əlkillərdə 8 lü; Təywəndə 1 shi yəni 2 lü), təhminən 196 ming adəm. Guomindangning muntizim armiyisidə fənhaolarning kəpiyixining səwiwi xuki, guomindang armiyisi bizning armiyimiz tərpidin kəpləp yokitil-qan xuningdək zhənlüelik hujumdin zhənlüelik mudapiəgə ətkəndin keyin, uning əskiriy küqi yetixməy kaldı, xunga kəpligən yərlik budüylər wə korqak koxunlarni muntizim armiyigə əstürüwalđı, yaki muntizim armiyə kilip tüzüwalđı, yəni ximaliy səptiki Wey Lihuang xitongioqa 3 shi yəni 14 lü;

Fu Zuoyi xitongioqa 2 shi yəni 6 lü; jənuviy səptiki Gu Zhutong xitongioqa 6 shi yəni 9 lü; Hu Zongnən xitongioqa 2 lü koxuldi, jəmi 11 shi yəni 31 lü koxuldi. Xuning üqün, guomindang armiyisi hazir 93 shi əməs, 104 shi; 248 lü əməs, 279 lü. Lekin, birinqidin, yekinki birnəqqə ay iqidə (3-ayning 20-künigə kədər) biz tərəptin yokitiloqan 6 shi yəni 29 lüning kuruk fənhaosila kaldı, ularni kayta kurup qikixka yaki toluklaxka ülgürəlmidi, bir kismini bolsa heqqaqan kayta kurup qikalmasliqi yaki tolukliyalmasliqi mümkin, xuning üqün, guomindang armiyisidə hazir, əmiliyətə, pəkət 98 shi yəni 250 lü bar, bultur yazdin ilgirikigə kariqanda, uningqa pəkət 5 shining fənhaosi wə 2 əmiliy lü koxuldi. Ikkinqidin, hazir əmiliyətə bar 250 lüning pəkət 118 ila armiyimizning əjəllik zərbisigə uqrimidi, kaləqan 132 lüsi, ya armiyimiz tərəpidin bir ketim, ikki ketim hətta üq ketim yokitiloqan, keyin tolukliwelinəqan, ya armiyimizning bir ketim, ikki ketim hətta üq ketim əjəllik zərbisigə uqrioqan (Lüni birlik kilip aləqanda, toluk yokitiloqan yaki kəp kismi yokitiloqanlar, yokitiloqan, dəp atilidu; 1 tuəndin artuqi yokitiloqan əmma asasiy küqi ziyanəqa uqrimioqanlar, əjəllik zərbigə uqrioqan, dəp atilidu), əskərlirining rohi wə jəng-giwarliqi nahayiti təwən. Əjəllik zərbigə uqrimioqan 118 lüsining bir kismi ikkinqi səptə tərbiyilən'gən yengi əskərlərdin tərkip tapkan, yənə bir kismi

yerlik budüylər wə qorqak qoxunlardin östürülgən yaki tüzülgən bolup, jənggiwarlıqı nahayiti ajiz. Üqinqidin, guomindang armiyisining adəm sanımu azaydı. 1946-yil 7-ayqıqə guomindangning muntizim budüyliridə 2 milyon adəm, qəyri muntizim budüyliridə 738 ming adəm, alahidə budüyliridə 367 ming adəm, dengiz wə hawa armiyisi budüyliridə 190 ming adəm, arka səp təminat organlirida wə məktəpliridə 1 milyon 10 ming adəm, jəmi 4 milyon 305 ming adəm bar idi. 1948-yil 2-ayda bolsa uning muntizim budüyliridə 1 milyon 810 ming adəm, qəyri muntizim budüyliridə 560 ming adəm, alahidə budüyliridə 280 ming adəm, dengiz wə hawa armiyisi budüyliridə 190 ming adəm, arka səp təminat organlirida wə məktəpliridə 810 ming adəm, jəmi 3 milyon 650 ming adəm kaldı; dimək, 655 ming adəm keməydi. 1946-yil 7-aydin 1948-yil 1-ayqıqə bolqan 19 ay iqidə bizning armiyimiz guomindang armiyisining jəmi 1 milyon 977 ming adimini yokatti (2-aydiki wə 3-ayning birinqi yerimidiki san tehi elinip bolmıdı, bu təhminən 180 ming adəm boluxi mümkin), dimək, guomindang özining etkənki urux məzgilidə səpərwər kilip armiyigə katnaxturoqan 1 milyondin artuk yengi əskirini qikim tartipla qalmay, burunki əskiriy küqidinmu köpləp qikim tarttı. Muxundak wəziyətə, guomindang bizningkidin əksi qə fangzhen kollandı, lülirining adəm sanini toluklimidi, bəlki adəm sanini

azaytip, lülirining fənhaosini көpəytti. Guomintang armiyisining hər bir lüsidə 1946-yili ottura hesap bilən 8 mingqə adəm bar idi, hazır bolsa ottura hesap bilən 6 ming 500 qıla adəm qaldı. Buningdin keyin, armiyimizning ixqal kılıdioqan yeri kündin-kün'gə kengiyidu, guomintang armiyisining əskər mənbəsi wə axlık mənbəsi kündin-kün'gə tariyidu, mөлqərliximizqə, yənə toluk 1 yil uruxkanda yəni kelər yil ətiyazoıqə düxmən armiyisi bilən bizning armiyimiz san jəhəttin omumən tənglixixi mümkün. Bizning fangzhenimiz puhta orunlixip, puhta ilgiriləx, tez ünüm hasil kilixni istiməy, guomintang muntizim armiyisidin hər ayda ottura hesap bilən 8 qə lüni, hər yili təhminən 100 lüni yokitixka tirixix. Əmiliyətə, bultur küzdin keyin bu sandin exip kətti; buningdin keyin tehimu көp exip ketixi mümkün. Guomintangning pütүн armiyisini təhminən 5 yilda (1946-yil 7-aydin baxlap hesaplıoqanda)® yokitip bolux imkaniyiti məwjut.

6. Hazır jənubiy wə ximaliy səplərdiki düxmən armiyisining ikki jayda heli көp sanda hərketqan əskiriy küqi bar, ular zhənyi haraktiridiki hujumqə etüp, u jaylardiki koxunlirimizni waqtinqə müxkül orunqə qüxürüp koyuxi mümkün. Uning biri Dabie-shən, u yərdə təhminən 14 hərketqan lü bar. Yənə biri Huəyhe dəryasining ximalidiki jaylar, u yərlərdə təhminən 12 hərketqan lü bar. Muxu ikki jaydiki guomintang koxunliri helimu zhudonglukka

igə (Biz Huəyhe dəryasining ximalidiki jaylarda, asasiy küq boləqan 9 lüyimizni ajritip, Huanghe dəryasining ximalioqa yetkəp dəm aldurup, tərtpkə selip, baxka tərəptə ixka salmaqqi boluwatqanliqimiz üqün, guomindang armiyisi zhudonglukka igə boluwaldi). Qaləqan həmmə jəng məydanliridiki düxmən armiyisi bolsa pütünləy beydonglukka qüxüp ədiwini yəwatidu. Wəziyiti biz üqün alahidə paydilik boləqan jəng məydanliri—Dongbey, Shəndong, Xibey, ximaliy Jiangsu, Sənxi-Chahar-Hebey, Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən rayonliri wə Zhengzhou-Hənkou tēmüyolining qərbediki, Changjiangning ximalidiki, Huanghening jənubidiki kəng rayonlar.

Izahlar

① Muxu tomdiki «Həzirki wəziyət wə bizning wəzipimiz»ning ⑧ izahioqa qaralsun.

② 1947-yil 10-ayda guomindang əksiyətqi həkūmiti demokratiyə ittipakini tarkitiwetix toqrısında buyruk qüxürdi. Guomindang əksiyətqilirining besimi astida, demokratiyə ittipaki iqidiki bəzi turaksiz unsurlar demokratiyə ittipakining tarkitiləqanliqi, paaliyətlorining tohtitiləqanliqi toqrısında gonggao qikardi. Xu qaqda, baxka demokratik partiya-guruhlar mu guomindang əksiyətqilirining ziyankəxliligə uqrap, guomindang həkūmranliqidiki rayonlarda axkara paaliyət elip baralmaydiqan bolup kaldi. 1948-yil 1-ayda demokratiyə ittipakining rəhbərliridin Shen Jünru qatarliklar Xianggangda yiqin ötküzüp, demokratiyə ittipakining rəhbiriy orginini qayta təxkil qilixni həmdə paaliyətlorini əsligə kəltürüxni qarar qildi. Xu ayda guomindang iqidiki demokratlar-

din Li Jishen katarliklarmu Xianggangda guomindang inkilawiy weyyüenhuyini təxkil kildi. Bular xu qaqda, Zhongguo gongchəndangining wəziyət toqrisidiki təxəbbusini kəbul kildi, hitapnamə elan kilip, Zhongguo gongchəndangi wə baxka demokratik partiya-guruhlar bilən birlixip, Jiang Jiəshining həkim mutlək həkimi-yitini aqdurup taxlaxni, Amerikining Zhongguoning iqki ixliriqa korallik arilixixiqa karxi turuxni kuwwətlidi. Demokratiyə itti-pakidiki turaksiz unsurlarmu xu qaqda bu xoarlarni kəbul kildi.

③ 1948- yil 3- ayning 29- künidin 5- ayning 1- künigiqə guomindang əksiyətqiliri Nənjingda kərqək "guomindahuy" qakirip, Jiang Jiəshini "zongtong"lukka, Li Zongrenni "fuzongtong"lukka "saylidi".

④ 1948- yil 5- ayda, Sənxi-Chahar-Hebey azat rayoni bilən Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən azat rayoni birləxtürülüp, Huabey birləxmə məmuri weyyüenhuyi wə Huabey jünqəsi kuruldi. Xu yili 8- ayda Huabey birləxmə məmuri weyyüenhuyi Huabey həlk həkəmiti dəp ataldi.

⑤ Bəy Chongxining Dabieshən rayoniqa hujum baxliqan waqti 1947- yil 12- ay, hujumqa salqan əskiriy küqi jəmi 33 lü idi.

⑥ Guomindangning pütün armiyisini 5 yil əpqərisidə yokitip bolux xu waqittiki mөлqər idi. Keyin bu waqit 3 yerim yil əpqə-risigə kiskardi. Muxu tomdiki <Zhongguoning hərbi wəziyitidiki zor əzgirix> digən əsərgə karalsun.

SƏNXI-SUYYÜƏN KADIRLIRI YIÖİNİDİ SƏZLƏN'GƏN NUTUK

(1948-yil 4-ayning 1-küni)

Yoldaxlar, mən bugün, asasen, Sənxi-Suyyüən hizmitigə dair bəzi məsililər üstidə sözlüməkqimən, andin pütүн məmlikət hizmitigə dair bəzi məsililər üstidimü tohtilip etimən.

1

Meningqə, etkən bir yil iqidə Zhonggong zhongyangning Sənxi-Suyyüən fenjüsi rəhbərliğidiki rayonlarning yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti muwəppəkiyətlik boldi.

Bu ikki tərəptin karap eytiloqan. Bir tərəptin, Sənxi-Suyyüəndiki partiye təxkilati onqil eqixlarqə qarxi turup, ammiwi kürex qozqap, pütүн rayondiki 3 milyondin artuk ahalining 2 milyon nəqqə yüz mingi arisida, yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitini orunlidi, yaki orunlawatidu. Yənə bir tərəptin, Sənxi-Suyyüəndiki partiye təxkilati hərket dawamida yüzbərgən birkanqə "sol"qil eqixnimü tüzitip, həmmə hizmətni

saoqlam tərəkki kilix yolioqa saldi. Muxu ikki tərəptin kariqanda, Sənxi-Suyyüən azat rayonining yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti, meningqə, muwəppəkiyətlük boldi.

“Buningdin keyin, əmdi feodallik kilalmaydioqan boldi, əmdi yamanlik kilalmaydioqan boldi, əmdi hiyanət kilalmaydioqan boldi.” Bu—Sənxi-Suyyüən həkining sözi. Bu—Sənxi-Suyyüən həkining yər islahati hizmitimizdin, partiyini tərtpkə selix hizmitimizdin qikarəqan hulasisi. Ular “Əmdi feodallik kilalmaydioqan boldi” digəndə xuni kəzdə tutiduki, biz ularəqə rəhbərlik kilip, kürəx kəzəqap, yengi rayonlardiki feodallik ekispilatatsiyə tüzümini wə kona rayon. yerim kona rayonlardiki feodallik ekispilatatsiyə tüzümining kalduklarini yokattuk, yaki yokitiwatimiz. Ular “Əmdi yamanlik kilalmaydioqan boldi, əmdi hiyanət kilalmaydioqan boldi” digəndə xuni kəzdə tutiduki, bizning partiyə wə həkümət təxkilatirimizda ilgiri məlum dərjide tərkip sap bolmaslik yaki istil sap bolmasliktək eqir hadisilər saklinip kəlgən, birmunqə buzuk unsurlar partiyə wə həkümət təxkilatliroqə sukunup kiriwaləqan, nuroqun kixilərdə guənliaozhuyilik istil əsüp kaləqan, ular küqigə tayinip baxkilarni bozək etip, wəzipilərnə buyrukqilik usuli bilən orunlap, ammining narazilioqini kəzəqəqan, ya hiyanətqilik jinayitini ətküzgən, ya bolmisa ammining mənpeətigə qang saləqan idi, bu əhwallar ətkən bir yillik

yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti arkilik tüptin özgərtildi.

“İlgiri jenimizə təkən nərsə əmdi yəkaldi. İlgiri yok nərsə əmdi bar boldi.” Bu—muxu yərdə olturoqan yoldaxlardin birining manga eytkan səzi. Uning jenimizə təkən nərsə digini partiye wə həkumət təkilatirida məwjut bolup kəlgən tərkip sap bolmaslik yaki istil sap bolmaslik wə xuning bilən ammining naraziliqini kəzoqap koyuxtək eqir hədisilərnı kərsitidu. Bundak hədisə əmdi tüptin yəkaldi. Uning, ilgiri yok nərsə əmdi bar boldi, digini kəmbəqəl dihanlar əmigini, yengi dihanlar jəmiyitini, rayonluk, kəntlik həlk wəkilliri yiqinini xuningdək yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti nətijsidə barlikkə kəlgən yezilarning yengi kəypiyatini kərsitidu.

Bu inkaslar, meningqə, əmiliyətke uyqun.

Bular Sənxı-Suyyüən azat rayonining yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitining uluk muwəppəkiyiti. Bu—muwəppəkiyətning birinqi tərpi. Muxu asasta, Sənxı-Suyyüəndiki partiye təkilati etkən bir yil iqidə oqayət zor hərbi wəzipilərnı orunlap, uluk həlk azatlik uruxiqə yardəm berəlidi. Mubada muwəppəkiyətlik yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti bolmioqan bolsa, bundak zor hərbi wəzipini orunlax kiyin bolatti.

Yənə bir tərəptin, Sənxı-Suyyüəndiki partiye

təxkilati xizmət davamida yüzbərgən birkanqə “sol”qil eqixni tüzətti. Bular, asasen, 3 hil eqixtin ibarət: Birinqi, sinipiy tərkiplərni ayrixta, birmunqə jaylarda, feodallik ekispilatatsiyisi bolmiqan yaki pəkət yenik ekispilatatsiyisila bolqan kəpligən əmgəkqi həlk hata halda pomixxik wə bay dihanlar dairisigə kirgüzüp koyulup, zərbə berix dairisi hata halda kengəyitiwətildi, yər islahati hizmiti davamida ittihaklixix mümkin wə zərür bolqanlar bilən—yezilardiki ailə sanining təhminən 92 pirsənti, adəm sanining təhminən 90 pirsənti bilən yəni pütün yeza əmgəkqi həlki bilən ittihaklixip, feodallik tüzümgə karxi birliksəp tüzüxtin ibarət muxundak intayin mohim zhənlüelik fangzhenimiz əstin qikirip koyuldi. Həzir bu eqix tüzitildi. Xundak kilip, kixilərning kəngli zor dərijidə hatirjəm kilindi, inkilawiy birliksəp mustəhkəmləndi. Ikkinqi, yər islahati hizmiti davamida pomixxiklar wə bay dihanlar igidarqiliqidiki soda-sanaətkə tegip koyuldi; iktisadiy sahədiki əksil’inkilawiy hərəkətni təkxürüp eniklax kürixidə təkxürüp eniklaxka tegixlik dairidin qikip ketildi; xuningdək baj siyasitidə soda-sanaətkə zərbə berip koyuldi. Bular—soda-sanaətkə muamilə kilix jəhəttiki “sol” qil eqixlar. Əmdilikdə, bu eqixlarmu tüzitilip, soda-sanaət əsligə kelix wə rawajlinix imkaniyitigə igə kilindi. Üqinqi, ətkən bir yildiki kəskin yər islahati kürixidə Sənxi-Suyyüəndiki partiye təxkilati parti-

yimizning qalaymikan zərbə berix, qalaymikan ɵltürɵxnı kəttik mən'i kilix fangzhenida enik halda qing turalmidi, nətijidə bəzi jaylarning yər islahatida bəzi pomıxxik wə bay dihan unsurlar orunsız halda ɵlüm jazasıqə həküm kilindi həmdə yezılardiki buzuk unsurlarning pırsəttin paydilinip intikam elixıqə imkanıyət berip qoyuldi-də, ular birkanqə ɵmgəkqini jinayətkarlik bilən ɵltürɵwətti. Bizqə, paal wə jiddi sürəttə hək demokratik inkilawıqə karxi qıkkən həm yər islahati hizmitigə buzqunqilik kilqan asasiy jinayətkilərnı yəni jinayiti qekidin axkən əksil'inkilapqılar wə zomigərlərnı hək fatingi wə demokratik həkümət arkilik ɵlüm jazasıqə həküm kilix pütünləy zərür wə toqra. Bundak kilmiqanda, demokratik tərtipni ornatkili bolmaydu. Lekin, guomindang tərəptə turqan barlik addi hadimlərnı, adəttiki pomıxxik wə bay dihan unsurlarnı yaki jinayiti yenikrək unsurlarnı qalaymikan ɵltürɵxnı mən'i kilix lazim. Xuning bilən billə, hək fatingi wə demokratik həkümət jinayətkilərnı sorak kilqanda tən jazası kəllanmaslıqı lazim. ɵtkən bir yil dawamida Sənxı-Suyyüəndə bu jəhəttə yüz-bərgən eqıxlarmu hazir tüzitildi.

Yukurida eytilqan barlik eqıxlar əstayidil tüzitilgəndin keyin, biz dəlil-ispətlilik halda eytəlaymızki, Sənxı-Suyyüən zhongyang fenjüsü rəhbərligidiki barlik hizmətlər əmdi saqlam tərəkki kilix yoliqə qüxti.

Hizmət fangzhenini əmiliy əhwaləqə qarap bəlgiləx barlik gongchəndang əzaliri esidə qing tutuxi lazim boləqan əng tūp hizmət usuli. Ətküzgən hatalıqlirimizning səwiwini tətqiq kılıp kərsək, bularning həmmisi əzimizning hizmət fangzhenimizni xu wakit, xu jayning əmiliy əhwalidin qətləp, zhuguənlik bilən bəlgiligənligimizdin boləqan. Buningdin barlik yoldaxlar sawak elixi kerək.

Partiyining asasiy katlam təxkilatlrini tərtpkə selix hizmitidə, silər zhongyangning kona rayonlar wə yerim kona rayonlarda yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitini elip berix toqrisidiki yolyoruqi^①əqə اساسən, Sənxi-Chahar-Hebey azat rayonidiki Pingshən nahiyisining partiyini tərtpkə selix təjribisini kollandinglar, yəni partiye sirtidiki amma iqidin qikkan aktiplarni partiyining zhibu yiqinliriqə təkli bilən katnaxturup, tənkit wə əz əzini tənkitni qanat yaydurdunglar, buning bilən, partiye təxkilatlriridiki tərkip sap bolmaslik yaki istil sap bolmaslik hədisilirini əzgərtip, partiyini həlk ammisi bilən ziq baqlidinglar. Bunday kilixinglar silərgə partiye təxkilatlrini tərtpkə selix hizmitining həmmisini mukəmməl orunlax imkaniyitini beridu.

Hatalaxkan əmma tərbiyiliwelixkə bolidiqan, kutkuzuwelixkə bolmaydiqan unsurlardin pərklindiqan partiye əzalirini wə kadirlarni, kelip qikixining kəndak boluxidin kət'i nəzər, taxliwətməy

tərbiyiliwelix kerək. Silər bu fangzhenni ijra kildinglar, yaki ijra kiliwatisilər, bumu toqra.

Feodallik tüzümgə karxi kürəx dawamida kəmbəqəl dihanlar əmigi wə dihanlar jəmiyiti اساسida rayon, kənttin (yezidin) ibarət 2 dərjilik həlk wəkilliri yiqinining təsis kilinoqanlıqi intayin kim-mətlik təjribə. Pəqət həkiki kəng ammining iradisi اساسida təsis kilinoqan həlk wəkilliri yiqinila həkiki həlk wəkilliri yiqini bolalaydu. Bundak həlk wəkilliri yiqinining həmmə azat rayonlarda məy-danoqa kelixigə əmdi imkaniyət tuquldi. Bundak həlk wəkilliri yiqini təsis kilinoqan haman, xu jaydiki həlkning hakimiyət orgini bolup kelixi kerək, barlik tegixlik hokuk wəkillər yiqinining wə u saylap qikkan həkumət weyyüənhuyining koloqa ötküzülüxi lazim. Xu wakitka yətkəndə, kəmbəqəl dihanlar əmigi wə dihanlar jəmiyiti ularning yardəmqisi bolup kalidu. Biz jaylarning yezilirida yer islahati wəzipisi omumən orunlinip bolqandin keyin, andin həlk wəkilliri yiqini təsis kilixni oyliqan iduk. Həzir silərninğ təjribənglar xuningdək baxka azat rayonlarning təjribiliri yer islahati kürixi dawamidila rayon. kənttin ibarət 2 dərjilik həlk wəkilliri yiqinini wə u saylap qikidioqan həkumət weyyüənhuyini təsis kilixning mümkün wə zərür ikənliginini ispatliqan ikən, silər xundak kilixinglar kerək. Barlik azat rayonlardimu xundak kilinixi kerək. Rayon, kənttin ibarət 2

dərjilik həlk wəkilliri yiqini omumyüzlük təsis kilinip boləjan qaşda, nahiyə dərjilik həlk wəkilliri yiqinini təsis kilixka bolidu. Nahiyə wə nahiyidin təwən hər dərjilik həlk wəkilliri yiqini barlikka kəlgəndin keyin, nahiyidin yukuri hər dərjilik həlk wəkilliri yiqinini təsis kilix asan bolidu. Hər dərjilik həlk wəkilliri yiqiniqa barlik demokratik təbikilərnin yəni ixqilar, dihanlar, mustəkil əm-gəkqilər, ərkin kəsptikilər, ziyalılar, milli soda-sanaətqilər wə kəyming shenshilarning wəkillirini imkaniyətnin beriqə katnaxturux lazim. Əlwəttə, barlik demokratik təbikilər bilən birlixixtin ibarət bu wəzipini zormu-zor san toldurux yoli bilən əməs, bəlki bazar-zhenliri bar yezilar bilən bazar-zhenliri yok yezilarni, bazar-zhenlarning qong-kiqikligini, xəhər bilən yezini pərk ətkən halda xuningdək zormu-zor əməs, bəlki təbii halda əməlgə axurux lazim.

Yər islahati wə partiyini tərtpkə selixtin ibarət uluk ammiwi kürəxtə 10 mingliəjan aktip wə kadir tərbiyiləndi həm məydanəqa kəldi. Ular amma bilən alakə baqliəjan, ular Zhonghua həlk jumhuriyitining intayin kimmətlik bayliqi. Buningdin keyin, ularəqa boləjan tərbiyini küqəytip, ularni hizmət dawamida üzlüksiz aləqa basturux kerək. Xuning bilən bir wakitta, ularəqa muwəppəkiyət kəzanəjanliqi wə mukapatlanəjanliqi səwiwidin məqrurlinip, əzidin kənaətninip kəlixka hərgiz bolmaydiəjanliqini agah-

landurux kerək.

Muxular arkisida, yukurida eytiloqan hər jəhət-tiki muwəppəkiyətlər arkisida Sənxi-Suyyüən azat rayonini, ilgiriki hərəkəndak wakittikigə karioqanda hazir tehimu mustəhkəmləndi, dəp eytix kerək. Baxka azat rayonlardin muxundak ixligənlirimu ohxaxla mustəhkəmləndi.

2

Sənxi-Suyyüən azat rayonining yukurida eytiloqan muwəppəkiyətlərgə igə boluxining səwiwi, rəhbərlik jəhətidin eytkanda, asasən munular: a) Bultur ətiyaz wə yazda yoldax Kang Shengning Linxiən nahiyisi Haojiapo məmuri kəntidə ixligən hizmitining yardimi arkisida Sənxi-Suyyüən fenjüsi bultur 6-ayda diwey shujiliri yiqini qakirdi. Bu yiqinda, ilgiriki hizmətlərdə saklinip kəlgən ongqil eqixlar pipən kilindi, partiyining luxienidin qətləxtək türlük eqir hadisilər təltəküs pax kilindi, yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitini əstayidil kozoqax fangzheni bəlgiləndi. Bu yiqin asasən muwəppəkiyətlük boldi. Mubada bu yiqin bolmioqan bolsa, bundak zor yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitining muwəppəkiyətlük boluxi mümkün əməs idi. Bu yiqinning kəmqiligi xuki, kona rayonlar, yerim kona rayonlar wə yengi rayonlarning pərkklik əhwaliqə karap pərkklik

hizmət fangzhenliri bəlgilənmidi; sinipiy tərkiplərni ayrix məsilisidə tolimu solqil fangzhen kollinildi; feodallik tüzümnü qandak yoxitix məsilisidə pomix-xiklarning kəmük mallirini tepixka tolimu əhmiyyət berilip kətti; xuningdək ammining təliwigə munasiwət kilix məsilisidə səgəklik bilən təhlil kilix kəmqil bolup, “Amma qandak kilimiz disə, xundak kilix kerək” digən xoar tomtakla otturiqə koyuldi. Keyinki bu məsilə yəni partiyining amma bilən bolqan munasiwiti məsilisi mundak boluxi kerək idi: Partiyə həlk ammisining toqra pikirlirini əhwaloqə qarap, ammiqə rəhbərlik kilip əməlgə axuruxi, həlk ammisi iqidə tuquloqan natoqra pikirlərni bolsa ammiqə tərbiyə berip tüzitixi lazim idi. Diwey shujiliri yiqini, partiyə ammining pikrini ijra kilixi kerək, digən tərəpnüla təkitlep, partiyə ammiqə tərbiyə berixi wə ammiqə rəhbərlik kilixi kerək, digən tərəpkə etiwarsiz karidi, nətijidə, keyin bəzi jaylarda ixləwatqan yoldaxlarqə natoqra təsir berip, ularda quyruqçilik hataliqini əstürüp koydi. b) Sənxi-Suyyüən fenjüsü bu yil 1-ayda “sol”qil eqixlarni tüzitixning muwapik tədbirlirini kollandi. Bu tədbirlər fenjüdiki yoldaxlar zhongyangning dikabir yiqini^②din kaytip kəlgəndin keyin əməlgə koyuldi. Fenjü bu həktə 5 maddilik yolyoruk^③ qikardi. Eqixlarni tüzitixning bu tədbirliri ammining təliwigə xundak uyqun kəldiki həm xundak qapsan wə üzül-kesil ijra kilindiki, kiska

muddət iqidə barlıq "sol"qıl eǝixlarning həmmisi digüdək tüzitildi.

3

Sənxı-Suyyüəndiki partiye təxkilatining Yapon baskunqiliriǝa karxi urux dəwridiki rəhbərlik luxəni asasən toǝra boldi. Bu xuningda ipadiləndiki, ijare wə əsüm keməytildi, yeza igilik ixləp-qikirixi wə ailiwi tokumiqilik ixliri, hərbi sanaət wə bir kisim yenik sanaət heli dərijidə əsligə kəltürüldi wə rawajlanduruldi, partiyining asasi ornitildi, demokratik həkümət kuruldi, 100 mingǝa yekin kixisi bar hək armiyisi kuruldi, xuning bilən, muxu hizmətlər asas kilinip, Yapon baskunqiliriǝa karxi urux qəlibilik elip berildi həm Yən Xishən katarlik əksiyətqilərnin hujumi qekindürüldi. Əlwəttə, bu məzgildə partiye wə həküməttə kəm-qiliklər kərüldi, u bolsimu hazir bizgə tamamen qüxinixlik bolǝan ulardiki məlum dərijidə tərkip sap bolmaslik yaki istil sap bolmaslik wə xu munasiwət bilən hizmətlərdə tuǝuloǝan nurǝun naqar hadisilər. Lekin, omumi əhwaldin eytkanda, Yapon baskunqiliriǝa karxi urux dəwridiki hizmətlər utukluk boldi. Bular bizgə, Yaponiye təslim bolǝandin keyin, Jiang Jieshinin əksil'inkilawiy hujumini məǝlup kilaliǝudək paydilik xarait yaritip bərdi. Yapon baskunqiliriǝa karxi urux dəwridə

Sənxi-Suyyüendiki partiya təşkilatının rəhbərlik jəhəttiki kəmqilik yaki hatalıqliri xuki, ular, asa-sən, əng kəng ammiqə tayinip, partiya və həkümət iqidiki məlum dərjide tərkip sap bolmaslik yaki istil sap bolmaslikni və xu munasiwət bilən hiz-mətlərdə tuquloqan naqar hadisilərnı tügitəlmidi; bu vəzipə silərnıng hazırki wakıtta orunlixinglarəqə kəpkaldi. U qaqda Sənxi-Suyyüendiki bəzi rəhbiri yoldaxlarning partiya və ammining nuroqunliqan həkiki əhwalliri bilən tonuxluqi kəm boləqanliqi yukurida eytiləqan hadisilərnı pəyda kiləqan səwəp-lərnıng biri. Buningdinmu yoldaxlar sawak elixi kərək.

4

Sənxi-Suyyüendiki partiya təşkilatının buningdin keyinki vəzipisi nahayiti zor tirixqanlik kərsitip, yər islahati hizmiti və partiyini tərtpkə selix hizmitini dawamlıq orunlax, həlk azatlik uruxini dawamlıq əwj aldurux və uningəqə yardəm berix, həlk üstidiki selikni əmdi eqirlaxturuwət-məslik, bəlki əhwaləqə qarap yeniklitix, ixləpqikiri-xni əsligə kəltürux və rawajlanduruxin ibarət. Silər hazır ixləpqikirix yiqini etküzwatisilər. Aldimizdiki birkanqə yil iqidə ixləpqikirixni əsligə kəltürux və rawajlanduruxin məksət, bir tərəptin, həlk turmuxini yaxilax, yənə bir tərəptin, həlk

azatlik uruxioqa yardəm berix. Silərdə kəng yeza igiligi wə kol sanaət bar, xuningdək maxina ixlitilidiqan bir kisim yenik sanaət wə eqir sanaətmu bar. Silərnin muxu ixləpqi kirix ixlirioqa obdan rəhbərlik kilixinglarni ümit kilimən, undak kil misanglar, silərni yahxi Marksizimqi hesapliqili bolmaydu. Yeza igiligi jəhəttə, ilgiri guənliəozhuyiqi unsurlar qanggilioqa eliwaləqan, həlk ammisioqa ziyini bar, paydisi yok boləqan biən'gongdüy wə kopiratiplar^④ning həmmisi erülüp kətti, bu tamamen quxinixlik, buningdin əpsuslinixning kilqə hajiti yok. Silərnin wəzipənglar həlk ammisi himayə kiləqan biən'gongdüy, kopiratiwə baxka zərür igilik təxkilatlrini kəngül koyup saklap kelix wə rawajlandurux həm bundak təxkilatlarni jaylarəqa kəngəytix.

5

Pütün məmlikətnin wəziyitigə yoldaxlar kəngül belidu. Bultur partiyinin məmlikətlik yər yiqini yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitini yengi fangzhen kollinip qanat yayduruxni karar kiləqandin keyin, azat rayonlarning həmmisidə digüdək partiyini tərtpkə selix wə yər islahatioqa dair kəng kələmlik kadrlar yiqinliri qakirilip, partiye iqidə məwjut bolup turəqan ongqil idiyilər pipən kilindi, partiye iqidə məlum dərjide

məwjut bolup turoqan tərkip sap bolmaslik yaki istil sap bolmasliktək eqir hadisilər eqip taxlandi. Keyin, nuroqun jaylarda, yənə muwapik tədbirlər kollinilip, “sol”qil eqixlar tüzitildi, yaki tüzitiliwa-tidu. Xundak kilip, partiyimizning pütün məmlikət dairisidiki hizmiti yengi siyasi wəziyət wə siyasi wəzipə astida saqlam rawajlinix yoliqə kədəm koydi. Həlk jiefangjüni budüylirining həmmisi digü-dək yekinki birkanqə ay iqidə jəng ariliqidiki box wakitlardin paydilinip, kəng kələmlik tərtpkə selix-tərbiyiləx ixlirini elip bardi. Bundak tərtpkə selix-tərbiyiləx toluk rəhbərliqi bolqan halda wə tərtplik halda demokratik usul bilən elip berildi. Xuning bilən, kəng zihuyyüən wə jəngqilər am-misining inkilawiy kizqinliqi kozqaldi, ular urux-ning məksidini enik qüxəndi, armiyə iqidə məwjut bolup turoqan birkanqə natoqra idiyiwi hahix wə naqar hadisə tügitiildi, kadrlar wə jəngqilər tərbiyə aldi, armiyening jənggiwarliqi nahayiti zor dərjide esti. Armiyini bundak demokratik, ammiwi harak-tirda wə yengiqə tərtpkə selix hərkiti buningdin keyin dawamlıq elip berilixi lazim. Silər oquq kərüwalalaysilərki, biz əməlgə koyqan uluk tarihiy əhmiyətlik partiyini tərtpkə selix, armiyini tər-tpkə selix wə yər islahati hizmətlirining birinimu bizning duxminimiz guomindang əməlgə koyalmay-du. Biz tərəptə öz kəmqiligimiz xundak əstayidil tüzitildiki, pütün partiyimiz wə pütün armiyimiz

ittipaklixip bir adəmdək bolup kətti, buning bilən pütүн partiyimiz wə pütүн armiyimiz həlk ammissi bilən ziq birlixip, dangzhongyangimiz bəlgiligən barlik siyasət wə celüelərnü ünümlük ijra kiliwatidu, həlk azatlık uruxini qəlibilik elip beriwatidu. Düxmənlirimiz tərəptə bolsa həmmə əhwal əksiqə boluwatidu. Ular xundak qirikləxtiki, küsanap kəpiyiwatkan, həl kiləqili bolmaydioqan iqki jidə-qoqilarəqə xundak qəküp kəttiki, həlk tərpidin xundak qərüp taxlinip, tamamən yitim hələqə qüxüp kaldiki, uruxta xundak kəp məqlup boldiki, ular mukərrər sürəttə halakətkə karap mangidu. Bular Zhongguodiki inkilap bilən əksil'inkilap otturisdiki selixturmining pütүн wəziyiti.

Bundak wəziyət astida pütүн partiyidiki yoldax-lar partiyining zongluxiənini yəni yengi demokratik inkilap luxiənini qing igəllixi lazim. Yengi demokratik inkilap heqkandak baxka inkilap əməs, pəkət puroletariyat rəhbərlik kilidioqan, həlk ammissioqə mənsub boləqan, jahan'girlikkə, feodalizimoqə wə guənliao kapitalizimoqə karxi turidioqan inkilapla bolidu wə boluxi xərt. Dimək, bu inkilapka baxka heqkandak sinip wə baxka heqkandak partiye rəhbər bolalmaydu, pəkət puroletariyat wə Zhongguo gongchəndangila rəhbər bolalaydu wə boluxi xərt. Dimək, bu inkilapka katnaxkan kixilərdin tərkip tapkan birliksəp nahayiti kəng, u ixqilarni, dihanlarni, mustəkil əmgəkqilərnü, ərkin kəsptiki-

lorni, ziyalilarni, milli burzuazlarni wə pomixxiklar sinipidin bəlünüp qikkən bir kisiim kəyming shen-shilarni öz iqigə alidu, bizning həlk ammisi diginimiz ənə xular. Muxu həlk ammisi kəridioqan dələt Zhonghua həlk jumhuriyiti, həkümət—puroletariyat rəhbərlik kilidioqan, demokratik siniplarning birləxmə ittipaki boləqan demokratik birləxmə həkümət. Bu inkilap aqdurup taxlaydioqan dūxmən pəkət jahan'girlik, feodalizim wə guənliao kapitalizimla bolidu wə boluxi xərt. Bu dūxmənləarning mərkəzləxkən kərünüxi—Jiang Jieshi guomindangi-ning əksiyətqil həkümranliqi.

Feodalizim jahan'girlikning wə guənliao kapitalizimning ittipakqisi həm ularning həkümranliqining asasi. Xuning üqün, yər tüzümini islah kilix Zhongguo yengi demokratik inkilawining asasiy məzmunu. Yər islahatining zongluxiəni kəmbəqəl dihanlarəqə tayinip, ottura dihanlar bilən ittipaklixip, feodallik ekispilatatsiyə tüzümini baskuqluk wə pərklik halda yokitixin, yeza igilik ixləpqikirixini rawajlanduruxin ibarət. Yər islahatida tayinidioqan asasiy kük pəkət kəmbəqəl dihanlarla bolidu wə boluxi xərt. Bu kəmbəqəl dihanlar təbikisi yallanma dihanlar bilən koxulup Zhongguo yeza əhalisining təhminən 70 pirsəntini təxkil kilidu. Yər islahatining mohim wə biwastə wəzipisi kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar ammisining təliwini kanduruxin ibarət. Yər islahatida ottura dihanlar bilən

ittipaklixix lazim, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar yeza ahalisining təhminən 20 pirsəntini təxkil kilidioqan ottura dihanlar bilən mustəhkəm birliksəp tüzüxi lazim. Undak kilmioqanda, kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlar yitim haləja qüxüp kalidu, yər islahati məqlup bolidu. Yər islahatining bir wəzipisi bəzi ottura dihanlarning təliwini kanduruxtin ibarət. Bir kisim ottura dihanlarning adəttiki kəmbəqəl dihanlar igə boləjan yərning otturiqə dərjisiyin yukuri sanda yər saklap keli-xioja yol koyux lazim. Bizning dihanlarning yərni təng təkسيم kilix təliwini kolliximiz kəng dihanlar ammisini kəzoqap, feodal pomixxiklar sinipining yərgə igidarqilik kilix tüzümini qapsan yokitixka asanlik tuqdurux üqün bolup, hərgiz mutlək təng təkسيمatqilikni təkəbbus kilix əməs. Kimki mutlək təng təkسيمatqilikni təkəbbus kilidikən, u hata kil-qan bolidu. Həzir yezilarda soda-sanaətni wəyran kilidioqan, yər təkسيم kilix məsilisidə mutlək təng təkسيمatqilikni kuwwətləydiyəjan bir türlük idiyə tarkilip yürməktə, bu, haraktir jəhəttin, əksiyət-qil, kalak wə arkiqə qekinix idiyisi. Biz bundak idiyini pipən kiliximiz lazim. Yər islahatining dūyxiangi pəkət pomixxiklar sinipining wə koniqə bay dihanlarning feodallik ekispilatatsiyə tüzümila bolidu wə boluxi xərt, milli burzuaziyigə ziyan yətküzüxkə bolmaydu, pomixxiklar wə bay dihanlar igiligidiki soda-sanaətkimu ziyan yətküzməslük

kerək, ekispilatatsiyisi bolmıoqan yaki pəkət yenik ekispilatatsiyisila bolıoqan ottura dihanlar, mustəkil əmgəkqilər, ərkin kəsptikilər wə yengiqə bay dihanlaroqa ziyan yətküzməslikkə alahidə dikkət kilix kerək. Yər islahatining məksidi pomixxiklar-ning əzini yokitix əməs, bəlki feodallik ekispilatatsiyə tüzümini yokitixtin yəni feodal pomixxiklarni sinip tərəkisidə yokitixtin ibarət. Xuning üqün, pomixxiklaroqa dihanlaroqa ohxax yər wə mal-mülük təksim kilip berix həm ularoqa ixləpqiqririx əmgigi bilən xuqullinixni üginiwelip, həlk igiligi turmuxi-ning katarioqa katnixix imkaniyiti berix lazim. Kəng həlk ammissi yaman kəridioqan, jinayət pakitliri təxürüp eniklanıoqan, jinayiti qekidin axqan əksil'inkilapqılar wə zomigərləni jazalaxka bolidu wə jazalax kerək, bulardin baxkilirining həmmisigə kəngqilik siyasiti kollinix lazim, hərqandak qalaymıkan zərbə berix wə qalaymıkan öltürüxnı mən'i kilix lazim. Feodallik ekispilatatsiyə tüzümini yokitix baskuqluk boluxi yəni celüelik boluxi kerək. Kürəx kozıoxning celüesini mohit yar bərgən əhwalıoqa, dihanlar ammissining oyqinix dərjisi wə təkillinix dərjisiqə qarap bəlgiləx lazim, pütün feodallik ekispilatatsiyə tüzümini bir ətigəndila yokitiwetixkə urunmaslıq kerək. Yər islahatida zərbə berixning omumi dairisi, Zhongguo yeziliridiki feodallik ekispilatatsiyə tüzümining əmiliy əhwalıoqa əsasən, omumən, yezilardiki ailə

sanining tŕhminŕn 8 pirsŕntidin, adŕm sanining tŕhminŕn 10 pirsŕntidin exip kŕtmŕsligi lazim. Kona wŕ yerim kona azat rayonlarda bolsa bu san yŕnimu azaytilixi kerŕk. Őmiliy ŕhwaldin qŕtlŕp, zŕrbŕ berix dairisini hata haldada kengŕyitiwŕtix hŕwplik. Yengi rayonlarda yŕr islahatini yŕnŕ rayonŕqa wŕ baskuŕqa bŕlŕp elip berix lazim. Rayonŕqa bŕlŕx digŕnlik, mustŕhkŕm ixŕqal kilip turuxka bolidiŕqan jaylarda, kŕqni mŕrkŕzlŕxtŕrŕp, muwapik wŕ xu jaydiki ammining tŕliwigŕ uyoŕun yŕr islahati hizmitini elip berix kerŕk; hazirŕqŕ mustŕhkŕm ixŕqal kilip turux kiyin bolŕqan jaylarda bolsa, yŕr islahatini elip berixka aldirimastin, pŕkŕt ixlŕxkŕ bolidiŕqan, hazirki ŕhwal boyiqŕ ammiŕqa paydilik bolŕqan bŕzi ixlarnilada kilip, ŕhwalning ŕzgirixini kŕtŕx kerŕk, digŕnlik bolidu. Baskuŕqa bŕlŕx digŕnlik, hŕlk jiefangjŕni ŕmdilada ixŕqal kilŕqan jaylarda, bay dihanlarni bitŕrŕp ŕaldurux wŕ ottura. kiŕik pomixxiklarni bitŕrŕp ŕaldurux celŕesini otturiŕqa kŕyup wŕ ŕmŕlgŕ axurup, zŕrbŕ berix dairisini pŕkŕt guomindangning ŕksiyŕtŕqi kŕrallik kŕqlirinilada yokitix wŕ tuhao-lieshenlar, zomigŕrlŕrgilada zŕrbŕ berixkŕ kŕdŕr taraytix kerŕk, digŕnlik bolidu. Barlik kŕqni mŕrkŕzlŕxtŕrŕp, muxu wŕzipini orunlaxni yengi rayonlar hizmitining birinŕi baskuŕi kilix lazim. Andin keyin, ammining oyoŕinix dŕrijisi wŕ tŕxkilinix dŕrijisining yukuri kŕtirilix ŕhwalŕqa karap,

pütүн feodallıq tüzümnı yökıtıx baskuqıoqa pëydın-pëy ətüx kerək. Yengi rayonlarda oquq mal wə yərlərnı təkım kılıxni möhit bir kədər tınqlanqan wə mutlək kəpqılık amma toluk həkətlən'gəndın keyın elıp berix lazım, undak kılmiqanda, təwək-külqılık bolıdu, ixənqsız bolıdu, ziyını bar, paydısi yok bolıdu. Yengi rayonlarda Yapon baskunqiliriqa kərxi urux dəwridiki təjribilərdın toluk paydılınix lazım. Feodallıq tüzümnı pərklık halda yökıtıx diginimiz, pomıxxiklar bilən bay dihanlarnı pərketix, pomıxxiklarning qong. ottura wə kıqıqlırını pərketix, pomıxxiklar wə bay dihanlar iqidiki zomigərlər bilən zomigər əməslərnı pərketix kerək, yərnı təng təkım kılıx wə feodallıq tüzümnı yökıtıxtın ibarət qong pırinsip astıda, muxundak ohxax bolmiqan əhwaldiki kixilərgə kılınıdıqan muamilini birdək kiliwətməy, pərklık halda bəlgiləx wə kollınix kerək, digənlik bolıdu. Biz muxundak kılqan qaqda, kixilər bizning hizmitimizni, tamamən əkilgə muwapıq boldi, dəp həs kilıdu. Yeza igilik ixləpqıqırını rawajlandurux yər islahatining biwastə məksidi. Pəkət feodallıq tüzümnı yokatqandıla, yeza igilik ixləpqıqırını rawajlanduruxning xərt-xaraitiqa erixkili bolıdu. Hərqandak jayda feodallıq tüzüm yokıtılıp, yər islahati wəzı-pisi orunlinip bolqan haman, partiye wə demokratik həkümət yeza igilik ixləpqıqırını əsligə kəltürüx wə rawajlandurux wəzıpisini dərhal ottu-

riqə koyup, yezilardiki mümkün bolqan barlıq küqlərnı yeza igilik ixləpşikirixini əsligə kəltürüx wə rawajlandurux tərıpigə yətkəp, həmkarlık-kopiratsiyə təxkilatlırını uyuxturuxı, yeza igilik tehnikisini yaxılıxi, uruk tallaxni təxəbbus kılıxi wə su kuruluxı elıp berixi, xundak kılıp, məhsulatni axuruxni mümkünlikkə aylanduruxı lazim. Yezilardiki partiye təxkilatlırınıng küq-kuwwitınıng əng kəp kismi yeza igilik ixləpşikirixini wə xəhər-zhenlardiki sanaət ixləpşikirixini əsligə kəltürüx wə rawajlandurux tərıpigə kəritilixi lazim. Yeza igilik ixləpşikirixini wə xəhər-zhenlardiki sanaət ixləpşikirixini tezdin əsligə kəltürüx wə rawajlandurux üqün, feodallik tüzümni yokıtix kürıxidə, paydılanoılı bolıdıqan həmmə ixləpşikirix wastiliri wə turmux wastiliri ni barlıq tırixqanlıklar bilən əng zor dərıjidə saklap kelıxka əhmiyət berix, həkandak adəmning ixləpşikirix wastiliri wə turmux wastiliri ni buzuxıqə həm israp kılıxıqə tegıxlik qarılər bilən kət'i kərxi turux, qong yəp qong iqıxkə kərxi turux, iktisat kılıxka əhmiyət berix lazim. Yeza igilik ixləpşikirixini rawajlandurux üqün, dihanlarnı hazırkı iktisadiy xarait yar bərgən, hususi mülükqilikni asas kılqan türlük ixləpşikirix wə istimal boyıqə kopiratsiyə təxkilatlırını ihtiyariylik pırinsipi astıda pəydin-pəy təxkil kılıxka dəwət kılıx lazim. Feodallik tüzümni yokıtix, yeza igilik ixləpşikirixini rawajlandurux sanaət

ixləp qikirixini rawajlandurup, yeza igilik məmlikitini sanaət məmlikitigə aylandurux wəzipisigə asas selip beridu, bu — yengi demokratik inkilapning əng ahirki məksidi.

Yoldaxlarəqa məlum, partiyimiz Zhongguo inki-lawining zongluxiəni wə bax siyasitini bəlgilidi, yənə türlük konkirit hizmət luxiənliri wə türlük konkirit siyasətlərnə bəlgilidi. Lekin, nuroqun yoldaxlar kəp wakitlarda partiyimizning konkirit, ayrim hizmət luxiənliri wə siyasətlirini esidə tutup, partiyimizning zongluxiəni wə bax siyasitini esidin qikirip koyidu. Əgər biz partiyimizning zongluxiəni wə bax siyasitini həkikətən esimizdin qikirip koyidikənmiz, mukəmməl bolmiqan, səgək bolmiqan, qarəu inkilapqi bolup qalimiz, konkirit hizmət luxiənliri wə konkirit siyasətlərnə ijra kildiəqan waktimizda, yөнүlүximizdin adixip kalimiz, ong-soləqa təwrinip qalimiz, hizmitimizgə nuqsan yətküzüp koyimiz.

Yənə bir kətim eytip ətəy:

Puroletariyat rəhbərlik kilidiəqan, həlk ammisioqa mənsup boləqan, jahan'girlikkə, feodalizimoqa wə guənliao kapitalizimoqa qarxi turidiəqan inkilap Zhongguoning yengi demokratik inkilawi, Zhongguo gongchəndangining hazırki tarihiy baskuqtiki zongluxiəni wə bax siyasiti.

Kəmbəəqəl dihanlarəqa tayinip, ottura dihanlar bilən ittipaklixip, feodallik ekispilatatsiyə tüzümini

baskuqluk wə pərklik halda yokitix, yeza igilik ixləp qikirixini rawajlandurux Zhongguo gongchən-dangining yengi demokratik inkilap məzgilidiki yər islahati hizmitining zongluxiəni wə bax siyاسiti.

Izahlar

① Zhonggong zhongyangning bu yolyoruqi 1948- yil 2- ayning 22- kuni qikirilqan. Bu yolyorukta, azat rayonlarning yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitining təjribiliri yəkünlən'gən, yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmitigə dair bir qatar siyasətlər wə usullar bəlgilən'gən, bəzi jaylarda muxu ikki hizmət dawamida yüzbərgən "sol"qil eqixlar alahidə tüzitilgən.

② Dikabir yiqini toqrisida muxu tomdiki «Həzirkı wəziyət wə bizning wəzipimiz» digən əsərnıng mawzu izahıqə qaralsun.

③ Bu 1948- yil 1- ayning 13- kuni Zhonggong zhongyangning Sənxı-Suyyüən fenjüsü qıkarqan «Hata bekitilip kalqan tərkipləni tüzitix wə ottura dihanlar bilən ittıpaklıxix toqrisida yolyorukıni kərsitidu. Yolyorukning məzmuni jəmi 5 maddiqə bəlün-gən. Uning mohim nuktiliri munular: 1) Sinıpiy tərkipləni ayrıx əlqimi ayding bolmiqanlıqtin, dihanlarning zıfalıq təliwi astida birmunqə kixilər sunqan pomıxxik wə bay dihan kılıp hata bekitilip kalqan, bolupmu həllik ottura dihanlar bay dihan kılıp hata bekitilip kalqan, ottura dihanlar bilən ittıpaklıxixkə təsir yətküzülgən, bu hata. 2) Yukurida eytilqan hatalıknı muwapıq tədbir kərüp, kət'i türdə dihanlarqə qüxəngə berip tüzitix kərək. Elinqan mal-mülükni muwapıq halda qayturup berix lazim. 3) Dihanlarqə wə kadirılarqə qüxəndürüx kərəkki, sinıpiy tərkipləni ayrıxta ekispilatatsiyə munasiwitini birdin-bir əlqəm kılıx kərək. Tərkiwi hata bekitilip kalqanlirini tüzitix lazim. 4) Kəm-bəqəl dihan wə yallanma dihanlarqə tayinix, ottura dihanlar bilən ittıpaklıxix pırinsipini igəlləx lazim. Dihanlar wəkilliri

yoqinida, dihanlar jəmiyitining rəhbiriy organlirida ottura dihanlarni üqtin birqə nisbətə igə kilix kerək, xuningdək baj elixta, yər islahatida ularning mənəpətiğə etiwar berix lazim. 5) Partiyining yezilarəqə qaratkan sinipiy siyasitini məs'ul kadirler əstəyidil tətqik kilixi kerək. Ətəlgən hataliklarning həmmisini partiyining ottura dihanlarəqə qaratkan siyasiti boyiqə tüzitix lazim; xuning bilən billə, amma arkilik tüzitix kerək. Sənxi-Suyyüən fenjüsi yukurida eytiləqan 5 maddilik yolyorukni qikirix bilən bir wakitta yənə «Soda-sanaətni muhapizət kilix toqrisida yolyoruk» qikirip, yər islahatida soda-sanaətkə tegip koyux eqixlirini tüzətti.

④ Bu yərdə təminat-soda kopiratiwi kəzdə tutulidu.

«JIN-SUY RIBAO» GEZITINING TƏHRIRLIRI BILƏN SƏHBƏT

(1948-yil 4-ayning 2-küni)

Bizning siyositimizni rəhbərlik kılquqilar wə kadirларoqila bildürüp qalmastin, kəng ammiqimu bildürüx kerək. Siyasətkə dair məsililərnı, omumən, partiya gezitliridə yaki zornallirida təxwiq kilix kerək. Biz yər tüzümi islahatini elip beriwatimiz. Yər islahatioqa dair siyasətlərnı gezitlərdə elan kilip, radiyo istansiliri arkilik anglitip, kəng ammiqqa bildürüx kerək. Amma həkikətnı bilsila, ortak məksəttə bolsila, yəkdillik bilən ixləydu. Bu jəng kilixka ohxaydu, jəngni obdan kilix üqün, kadirларla yəkdil bolup qalmay, jəngqilərmu yəkdil boluxi kerək. Ximaliy Shənxidiki budüylər iqidə tərtpkə selix-tərbiyiləx wə dərt təküx ixliri elip beriləqandin keyin, jəngqilərnıng ang-sezimi əsti, ular nimə üqün jəng kilidiqanliqini, jəngni kandak kilidiqanliqini qüxəndi, həmmisi muxtini tügüp təyyar turdi, kətirənggü rohta boldi, jənggə kiripla qələibə kazandı. Amma yəkdil boləqanda, həmmə ix asan bolidu. Marksizim-Leninizimning asasiy pirinsipi ammiqqa əz mənəpətni tonutux wə ularni ittipaklaxturup,

öz mənəpəti üçün kürəx kilduruxtin ibarət. Gezitning roli wə küqi partiyining gangling wə luxiənlirini, fangzhen wə siyasətlirini, hizmət wəzipiliri wə hizmət usullirini amma bilən nahayiti tez wə nahayiti kəng kələmdə yüz kərüxtürələxidə.

Bizning bəzi jaylardiki rəhbiriy organlirimizda bəzilər, partiyining siyasətlirini rəhbərlər bilsila boldi, ammiqa bildüruxning həjiti yok, dəp qaraydu. Bu bizning bəzi hizmətlirimizning obdan ixlənməy kelixidiki tüp səwəplərnin biri. Partiyimiz yigirmə nəqqə yildin buyan hər küni ammiwi hizmət ixləp keliwatidu, yekinki on nəqqə yildin buyan hər küni ammiwi luxiən həkkidə sözləp keliwatidu. Biz əzəldinla, inkilapta həlk ammisioqa tayinip, həmməylən kol selip ixləxni təxəbbus kilip keliwatimiz, az sandiki kixilərgila tayinip buyruk bilən ix kilixka karxi turup keliwatimiz. Lekin bəzi yoldaxlar öz hizmitidə ammiwi luxiənni həlimu izqil kollinalmaywatidu, ular tehiqə az sanlik kixilərgila tayinip sus ixləwatidu. Buning səwəpliridin biri xuki, ular birər ixni kilixta, həmixə, rəhbərlik kilinotuqularqa oquq qüxəndüruxni halimaydu, rəhbərlik kilinotuqularning aktipliğini wə ijadiy küqini jari kilixni ukmaydu. Ular zhuguən jəhəttə həmməylənnin kol selip ixləxini izlisimu, lekin kilinidiqan ixning nimə ikənligini, kəndəq ixləx kərəkligini kəpçiliklə bildürməydu, bundəq boləqanda, kəpçilik kəndəqmu hərkətkə kəlsun, ix kəndəqmu yahxi ixlənsun?

Bu məsilini həl kilix üçün, əng mohimi, əlwəttə, idiyə jəhəttin ammiwi luxiən tərbiyisini elip berix lazim, xuning bilən billə, yoldaxlarəqa köpligən konkirit qarilərnimu ügitix lazim. Bu qarilərnin biri gezittin toluk paydilinix. Gezitni yahxi qikirix, qikarəqandimu kixilərnini zoklanduridiəqan kilip qikirix, gezittə partiyining fangzhen wə siyasətlirini toəra təxwik kilix, gezit arkilik partiyining amma bilən boləqan munasiwitini küqəytix—bu, partiyə hizmitidə kikiq qaqlaxka bolmaydiəqan, zor pirinsiplik əhmiyətkə igə məsilə.

Yoldaxlar, silər gezitqilik kilisilər. Silərnin hizmitinglar ammini tərbiyiləxtin, ammiəqa öz mənəpəətini, öz wəzipsisini həm partiyining fangzhen wə siyasətlirini bildürüxtin ibarət. Gezit qikirixtimu baxka ixlarəqa ohxax əstayidil ixləx kerək, xundak kiləqanda, gezitni obdan wə janlik qikarəqili bolidu. Gezitimiznimu köpqilikkə, pütүн həlk ammisioəqa, pütүн partiyigə tayinip qikiriximiz kerək, uni az sanlik kixilərgila tayinip, ixikni takiwelip qikirix yarimaydu. Gezitimiz hər küni ammiwi luxiən hək-kidə sözləwatidu, əmma gezithanilər öz hizmitidə bolsa, köpinqə, ammiwi luxiənni əməlgə koymay keliwatidu. Məsilən, gezittə daim hərəp hatalioqi kərəlüwatidu, buning səwiwi hərəp hatalioqini tügitixni bir ix katarida əstayidil ixlimigənlik. Əgər gezittə hərəp hatalioqi kərəlsə, ammiwi luxiən usulini kollinip, gezithanining barlik hadimlirini yioəp, bax-

ka ix üstidə əməs, məhsus muxu ix üstidila tohtilip, hatalikning tuqulux əhwalini, hatalikning tuquluxidiki səwəplərnı wə hatalikni tūgıtixning qarilirini oquq qūxəndürüp, kəpqilikni əstayidil dikkət kilixka dəwət kilix lazim. Muxundak 4-5 ketim səzlisəkla, hataliklarnı qokum tüzət看ili bolidu. Kiqik ixlarda xundak bolidu, qong ixlardimu xundak bolidu.

Partiyining siyasətlirini ammining hərkitigə aylanduruxka mahir bolux, hər bir hərkitimizni, hər bir küriximizni rəhbiriy kadrlarqıla bildürüp kal-may, bəlki kəng ammiqimu bildürüxkə, igəllitixkə mahir bolux Marksizim-Leninizimqə rəhbərlik sən-iti. Hizmitimizdə hatalixix-hatalaxmaslikning qegri-simu muxu yərdə. Amma tehi oyoqanmiqan qaoqda hujumqə ətsək, u təwəkkülqilik bolidu. Ammini ular kilixni halimiqan ixni zormu-zor kilixka baxlisak, nətijidə qokum məqlup bolimiz. Amma aloqə besixni tələp kiləqan qaoqda aloqə basmisak, u onqil jihuy-zhuyilik bolidu. Chen Duxiu jihuyzhuyisining hata-liqi ammining ang səwiyisidin keyin kaləqanlik, ammining aloqə besixiqə rəhbərlik kilalmiqanlik bəlki ammining aloqə besixiqə qarxi turoqanliktin ibarət boldi. Bu məsilərnı nurəqun yoldaxlar tehi qūxənməydu. Kəpqilikning qūxinowelixi üçün bizning gəzitlirimiz bu nuqtinəzərlərnı obdan təxwik kilixi kerək.

Gezit hadimliri ammini tərbiyiləx üçün əng awal ammidin üginixi kerək. Yoldaxlar, silər həmming-

lar — ziyalilar. Ziyalilar, kəpinqə, ixning yolini ukmaydu, əmiliy ixlarni, kəpinqə, bexidin kəqürmigən, yaki nahayiti az kəqürgən. Silər 1933-yili tüzülgən «Yezilardiki siniplarni kandak təhlil kilix kerək» digən kitapqini kərsənglar anqə qüxinəlməysilər; bu jəhəttə dihanlar silərdin artuk, səzləp berilsila ular qüxinidu. Guoxiən nahiyisining 2 rayonidiki dihanlardin 180 nəqqə kixi 5 kün məjlis eqip, yər təksima-tidiki nuroqun məsilini həl kiləjan. Əgər u məsililəрни siləning təhrir bələmünglar muzakirə kiləjan bolsa, ehtimal, 2 həptidimu həl kilalmas idi. Buning səwiwi nahayiti addi: Silər u məsililəрни ukmaysilər. Ukməsliktin ukidiəjan bolux üqün, ixləx kerək, kərux kerək, bu — üginix. Gezithanidiki yoldaxlar nəwətlixip, birər məzgil ammiwi hizmətkə, birər məzgil yər islahati hizmitigə katnixixi lazim, bundak kilix nahayiti zərür. Ammiwi hizmətkə katnaxmiəjan qaqlardimu, ammiwi hərəkətkə dair matiriyallarni kəp anglax, kəp kərux lazim həmdə bu matiriyallarni bəjanidil tətqiq kilix kerək. Bizning hərbi təlim ixidiki xoarimiz: “jün’guənlər əskərlərgə ügitix, əskərlər jün’guənlərgə ügitix, əskərlər əskərlərgə ügitix.” Jəngqilər jəng kilixning nahayiti nuroqun əmiliy təjribilirigə igə. Jün’guənlər jəngqilərdin üginip, baxkilarning təjribisini öz təjribisigə aylاندurəqanda, ularning mahariti axidu. Gezithanidiki yoldaxlarmu təwəndin inkas kilinəjan matiriyallarni həmixə üginip, asta-asta əzlrining əmiliy

bilimlerini beyitixi, ɵzlerini tɵjribilik kixilɵrgɵ aylاندuruxi lazim. Xundak kilsanglar, hizmitinglarni yahxi ixliyɵlɵysilər, ammiqa tərbiyə berix wəzi-pənglarning hɵddisidin qikalaysilər.

«Jin-Suy ribao» geziti bultur 6-ayda ɵtkɵzɵlgən diwey shujiliri yiqinidin keyin nahayiti zor alqa basti. Məzmunqa bay, ɵtkür, kəskin, janlik boldi, uluk ammiwi kürəxni əks ɵttürdi, amma ɵgün sɵzli-di. Mən uni kɵröp turuxni nahayiti halayttim. Lekin bu yil 1-aydin tartip “sol”qil eqix tüzitilixkə baxli-qandin keyinki bir məzgildə, silərning gezitinglar bir az boxixip kalqandək boldi, digəndək enik bolmidi, digəndək kəskin bolmidi, matiriyallirimu aziyip kətti, kixining anqə kɵrgüsü kəlməydiqan bolup kaldi. Silər hazir hizmitinglarni təkxüröp, tējribənglarni yəkünləwatisilər, bundak kilix nahayiti yahxi. Ongqillikqa wə “sol”qillikqa qarxi turux tējribilirini yəkünlöp, mengənglarni səgək kilsanglar, hizmitinglar yahxilinidu.

«Jin-Suy ribao» gezitining bultur 6-aydin keyin elip barqan ongqillikqa qarxi kürixi pütünləy toqra boldi. Ongqillikqa qarxi kürəxtə, silər əstayidil ixləp, ammiwi həkətning əmiliy əhwalini toluk əks ɵttürdünglar. Өzənglar hata döp hesapliqan nukti-nəzər wə matiriyallarqa «Təhrir səzi» digən xəkil bilən izah bərdinglar. Silər bərgən izahta keyin kəmqiliklərmu kɵrɵldi, lekin bundak əstayidil ixləx rohinglar yahxi. Silərning kəmqilinglar xuki, asa-

sən, okyaning zeyini bək qing tartiwətinglar. Bək qing tartiwətkəndə, zəy üzülüp ketidu. Kədimkilar: “Wen wang, Wu wangning tutkan yoli gah qingitix, gah boxitix”^① dəydu, hazir “boxitip” koyulsa, yoldaxlirimiz səgəklixip kalidu. Ötkəndiki hizmətlərdə utuk bar, lekin kəmqilikmu bar, kəmqilik اساسən “sol”qil eqixtin ibarət. Əmdi bir ketim omumyüzlük huləsə qikirilip, “sol”qil eqixlar tüzitilsə, tehimu zor utuk kazanqili bolidu.

Biz eqixlarni tüzitiwatkan waqtimizda, bəzilər ilgiriki hizmətlərnı, heqkəndak utuk yok, tamamən hata boldi, dəp karidi. Bu toqra əməs. Bu kixilər partiyining xunqiwala nuroqun dihanlarəqə rəhbərlik kilip, ularni yərgə igə kilip, feodalizimni aqdurup taxliqanliqini, partiyə təxkilatlırining tərtipkə selinqanliqini, kadirılarning istilining yaxılanqanliqini, hazir yənə “sol”qil eqixlarning tüzitilgənligini, kadirılar wə ammining tərbiyılən’gənligini kərmidi. Bular nahayiti zor utuk əməsmu? Öz hizmitimizgə, ammining ixioqə nisbətən təhlil kilix pozitsiyisidə boluximiz, həmmını inkar kiliwətməsligimiz lazim. Ötkəndə “sol”qil eqixlarning yüzberixi kəpqulikte təjribə bolmioqanlıktin boldi. Təjribə bolmisa, hatalixixtin hali bolux kiyin. Təjribisizlıktin təjribilik bolux üqün bir jəryan kerək. Kəpquilik, bultur 6-aydin haziroqiqə bolqan kiskiqina bir məzgil iqidə, onqquillikqə wə “sol”quillikqə qarxi kürəxlər arkilik onqquillikqə wə “sol”quillikqə qarxi turuxning nimə

ikənligini biliwalđı. Bundak bir jeryan bolmioqan bolsa, kəpqilik uni biləlmigən bolatti.

Hizmətlərnı təkxürgən, təjribilərnı yəkünligəndin keyin, gezitinglarning tehimu obdan qikixioqa ixini-mən. Gezitinglarning ötkəndiki artuqçiliklirini sak-lap, gezitni ötkür, kəskin, roxən kilixinglar wə əstayidil baxkuruxunglar kerək. Biz həkikəttə qing turuximiz lazim, həkikətning bolsa bayriqi roxən boluxi lazim. Biz kommunistlar əzəldin əz nuqtiinə-zirini yoxuruxni nomus dəp bilimiz. Partiyimiz qı-kiridiqan gezitlər, partiyimiz elip barəqan barlik təxwikat hizmətliri janlik, roxən wə ötkür boluxi, ularda kilqə duduklax bolmasliqi kerək. Bu—biz inkilawiy puroletariyatta boluxka tegixlik jənggiwar hislət. Həlkə təbriyə berip, həkikətni tonutimiz wə həlkni səpərwərlikkə kəltürüp, əzini azat kilix üqün kürəx kildurimiz, disək, bizdə ənə xundak jənggiwar hislət boluxi lazim. Gal piqak bilən hər-kanqə kiləqan bilənmü kan qikarəqili bolmaydu.

Izah

① «Liji» digən kitapning «Zaji 2-kismi»qa karalsun. Əsli tekisti mundak: “Boxatmay qingitiwerix Wen wang, Wu wangning kolidin kəlməydu, qingitmay boxitiwerix Wen wang, Wu wangqa yakmaydu. Gah qingitix, gah boxitix Wen wang, Wu wangning tutkan yoli.” Wen wang, Wu wang Zhou sulalisining wangliri.

LUOYANG QAYTA ELINDIANDIN KEYIN, LUOYANG ALDINKI SƏP ZHIHUYBUSIOLA ƏWƏTILGƏN DIƏNBAO*

(1948-yil 4-ayning 8-küni)

Luoyang qayta elindi^①, əmdi mustəhkəm tutup turuximiz mümkün. Xəhər siyasiti toqrisida təwən-dikilərgə diqqət kilix lazim.

1. Guomintangning həkümranlik aparatliridiki hadimlarni nahayiti ehtiyat bilən eniklap qikip, ularning iqidiki asasiy əksiyətqilərnila kolqa elix kerək, qetilix dairisini bək kengəyiwətməslik lazim.

2. Guənliao kapitalqa nisbətən enik qegra bolux kerək, guomintangqilar igiligidiki soda-sanaətning həmmisini guənliao kapital dəp musadirə kiliwər-məslik kerək. Həkiqətən guomintangning mərkiziy həkümiti, əlkillik həkümetliri, nahiyilik wə xəhərlik

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning diənbaosi. Bu diənbaoning məzmunı Luoyangqıla muwapik bolup kalmay, barlıq yengi azat kilingan xəhərlərgimu asasən muwapik bolqaqqa, bu diənbao baxka aldinki səplərdiki wə baxka rayonlardiki rəhbiriy yoldaxlarqimu birla waqıtta əwətilgən.

hökümləri igiligidə bolqanlıqı təkxürüp eniklanqan yəni pütünləy həkümət tərpidin baxquruloqan soda-sanaətlərgə qarita demokratik həkümət ötküzüwelip baxkurux pirinsipini enik bəlgiləx kerək. Ləkin demokratik həkümət ularni ötküzüwelip baxkuruxka hazirqə ülgürəlmisə, yaki ötküzüwelip baxkuruxka hazirqə qadir bolalmisa, taki demokratik həkümət adəm əwətip ötküzüwalqanoqa kədə, burun baxkurup kəlgən kixilərninq məs'ul bolup baxkurup, ixni dawamlaxturup turuxioqa waqtinqə hawalə kilix kerək. Bu soda-sanaətlərninq baxkurux ixioqa ixqilar wə tehniklarninq katnaxturux həmdə ularninq baxkurux iqtidarioqa ixinix kerək. Əgər guomindangqilar keqip ketip, karhanilar tohtap kelix halitigə quxüp kalqan bolsa, ixqilar wə tehniklar wəkil saylap, guənliweyyüənhuy təxkil kilip baxkurup turuxi, andin keyin demokratik həkümət jingli wə changzhang təyinləp, ixqilar bilən birliktə baxkuruxi kerək. Guomindangning məxhur qong guənlioliri igiligidiki karhanilar yukurida eytilqan pirinsip wə qarilər boyiqə bir tərəp kilinixi kerək. Kiqik guənliao wə pomixxiklar baxqurqan soda-sanaətlər bolsa musadirə kilinidiloqanlar katarioqa kirməydu. Milli burzuaziyə igiligidiki barliq karhanilaroqa tegix qattik mən'i kilinidu.

3. Dihanlar təxkilatlrinq xəhərgə kirip pomixxiklarninq tutup ketixi wə küərəx kilixini mən'i kilix kerək. Yeri yezida, əyi xəhərdə bolqan pomixxik-

larni xəhərlik demokratik həkümət kanun boyiqə bir tərəp kilixi lazim. Ulardin jinayiti qekidin axқанliri yeza dihanlar təxkilatlrining təliwigə binaən yezining bir tərəp kilixiqə əwətip berilsə bolidu.

4. Yengidin xəhərgə kirgən qaqlarda, ix həkkini axurux wə ix waktini kiskartix xoarini aldirap otturiqə koymaslik kerək. Urux məzgilidə, ixləpqi-kirixni dawamlaxturuxқа, ix waktini kiskartmaslikқа mümkün bolsa, awalki ix həkki səwiyisi saklap kelinsa, xuning əzi yahxi ix. Kəlgüsidə, muwapik halda, ix waktini kiskartixқа, ix həkkini axuruxқа bolidiqan-bolmaydiqanlıqi iktisadiy əhwalqə yəni karhanilarning tərəkki kilqan-kilmiqanlıqiqa qarap bəlgilinidu.

5. Xəhər həlkini demokratik islahat elip berix wə turmuxni yaxxilax kürixigə uyxturuxқа aldirimaslik kerək. Xəhərnə baxқurux ixliri yolqə selinip, kixilərnə kəngli hatirjəm bolqan, ətraplik təkxürux arkilik əhwal eniklanqan wə muwapik həl kilix qariliri tüzüp qikilqan qaqda, andin əhwalqə qarap, əz layiqida ix kərülsə bolidu.

6. Qong xəhərlərdə hazirki mərkiziy məsilə axlik wə yekiloqə məsilisi, buni pılanlik həl kilix lazim. Xəhərlər bizning kolimizqə ətkən haman, kəmbəqəllərnə turmux məsilisini pılanlik rəwixtə kədəmmu-kədəm həl kiliximiz lazim. "Sangni eqip, kəmbəqəllərgə yardım berix" xoarini otturiqə

koymaslik lazim. Ularda h k m tning yardimigə y linivalidoqan rohiy hal tni p yda kilip koymaslik ker k.

7. Guomindang  zaliri w  s nqingu n əzalirini obdan eniklap qikix w  tizimoqa elix lazim.

8. H mmid  uzakni k zd  tutux ker k. Omum w  hususilar igiligidiki h rkandak ixl p qikirix wastilirini buzuxni w  turmux wastilirini israp kilixni kattik m n'i kilix, qong y p qong iqixni m n'i kilix, iktisat kilixka dik t kilix lazim.

9. Shiwey shujiliqoqa w  shizhanglikka siyas tni q xinidoqan, kabiliy tlik kixil rni t yinl x lazim. Shiwey shujiliri w  shizhanglar  z karimioqidiki barlik hadimlarni tərbiyiləp, ularqa x h r siyasiti w  cel esini oquq q x nd r xi ker k. Xəhərlər h lkning koliqa  tk ndin keyin, h mm  ixta, xəhərni h lk  zi m s'ul bolup baxkursun, dig n rohni qikix nuqtisi kilix ker k. Guomindang baxkuruwatqan xəhərlərgə karitiloqan siyasət w  cel el r h lk  zi baxkuruwatqan xəhərlərgə karita kollinidoqan bolsa, p t nl y hata bolidu.

Izah

① Luoyang u qa da guomindang armiyisining Hen nning qərbiy kismidiki mohim bir j di ni idi. H lk jiefangjüni 1948-yil 3-ayning 14-k ni Luoyangni birinqi ketim aloqan, keyin d xm nning janlik küqlirini yokitixka asan bolsun  q n u yərdin zhudongluk bilən qekinip qikqan idi. Xu yil 4-ayning 5-k ni armiyimiz bu xəhərni kayta aldi.

YENGI AZAT RAYONLARDIKI YEZA HIZMITINING CELÜESI MƏSILISI

(1948-yil 5-ayning 24-küni)

Yengi azat rayonlardiki yeza hizmitining celüesi məsilisini ətraplik muhakimə kilix zərür. Yengi azat rayonlarda, oquq mal və yərlərnı təksim kilixtin ibarət ijtimai islahat siyasitini dərhal əməlgə koymay, Yapon baskunqiliriqa karxi urux dəwridiki təjribilərdin toluk paydilinip, azatliktin keyinki heli uzak muddət iqidə ijare və əsümni keməytix, uruk və ozukluklarnı əhwalqa karap təngxəxtin ibarət ijtimai siyasətni həm əkilgə muwapik seliktin ibarət maliyə siyasitini əməlgə koyux, Yapon baskunqiliriqa karxi urux dəwridə pəkət wətən hainlirila kolqa elinənan və ularning mal-mülükliri musadirə kilinənənə ohxax, zərbə berixning asasiy düyxiangini siyasi jəhəttə guomindang tərəptə turup partiyimizgə və armiyimizgə kət'i karxi qikkan asasiy əksil'inkilapqilar bilənla qəkləx kerək. Qünki oquq mallarnı tolimu baldur təksim kilip berixni az sanlik batur unsurlarla

karxi alidu, asasiy amma buningoqa igə bolalmay narazi bolidu; uning üstigə ijtimai baylik qapsan qeqilip ketidu, bu koxunlar üqünmu paydisiz. Yərləni tolimu baldur təksim kiliwətkəndə, hərbi lazimətlər selioqi pomixxik, bay dihanlar üstigə əməs, pütünləy dihanlar üstigə tolimu baldur qüxüp kalidu. Oquq mal wə yərləni təksim kiliwətkəndin kerə, ijtimai islahat jəhəttə ijarə wə əsümni keməytixni omumyüzlük əməlgə koyup, dihanlarni əmiliy mənəpətkə igə kiləqan həm maliyə siyasiti jəhəttə əkilgə muwapik selikni əməlgə koyup, pomixxik, bay dihanlardin kəprək pul qikartkuzoqan yahxi. Bundak kiləqanda, ijtimai baylik qeqilip kətməydu, jəmiyət tərtili bir kədər mukimlixidu, barlik küqni toplap, guomindang əksiyətqilirini yokitixka paydilik bolidu. Bir-ikki yildin həttə üq yildin keyin, qong-qong genjüdilərdə guomindang əksiyətqiliri yokitiloqan, mohit tinqlanoqan, amma oyoqanoqan wə təkkillən'gən, urux yirak yərlərgə sürülgən qaoqda, Huabeydikigə ohxax, oquq mal wə yərləni təksim kilixtin ibarət yər islahati baskuqioqa ətkili bolidu. Ijarə wə əsüm keməytilidiloqan bu baskuq yengi azat kilinoqan hərəkəndak rayonda kəm bolsa bolmaydu, bu baskuq kəm bolidikən hataliximiz. Huabey, Dongbey wə Xibey qong azat rayonlirining düxmən kolidiki yərlərgə tutax jayliridimu yukuridikigə ohxax celüeni əməlgə koyux lazim.

1948-YILI ELIP BERILIDIGAN YƏR ISLAHATI HIZMITI WƏ PARTIYINI TƏRTIPKƏ SELIX HIZMITI*

(1948-yil 5-ayning 25-küni)

1

Pəsilgə dikkət kilix lazim. Bu yil pütün küz wə kix pəsilliridin yəni bu yil 9-aydin kelər yil 3-ay-qiğə bolğan jəmi 7 aylıq wakittin paydilinip, zhongyangjü wə fenjülər bəlgiligən jaylarda təwəndiki hizmətlərnı öz tərтіwı bilən orunlax kerək: a) Yeza əhwalını təkxürüx. b) Toqra siyasət boyıqə partiyını dəsləpkı kədəmdə tərтіpkə selix. Yukuridin yezilarqə əwətilgən hizmət əməkliri yaki hizmət guruppiliri əng awal partiyining xu jaydiki zhibu təkilatlıridiki barlıq aktiplar wə yaxıraq bolğanlar bilən ittipaklıxıp, xu jayning yər islahati hizmitigə birliktə rəhbərlik kilixi lazim. c) Kəmbə-qəl dihanlar əmigi wə dihanlar jəmiyitini təkil

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə karatқан yolyoruqi.

kilip, yaki kayta tæxkil kilip, yaki toluklap, yær islahati kûrixini kozøjwetix. d) Toqra ølqøm boyiqø sinipiy tærkiplørni ayrix. e) Toqra siyasæt boyiqø feodallik yær wø feodallik mal-mülükni tæksim kilix. Tæksim kilixning ahirki nætijisi barlik asasiy tæbikilørni, gongdao wø ækilgø muwapik boldi, digøn hessiyatka, pomixxik unsurlarnimu, tirikqilik yoli berildi wø kapaløtløndürüldi, digøn hessiyatka kältürüxi keræk. f) Yeza (kænt), rayon wø nahiyidin ibaræt 3 dærijilik høk wækiliri yiqinini tæsis kilix wø xu 3 dærijilik høkümæt weyyüenhuytirini saylap qikix. g) Yær guwanamisi tarkitip, yær høkukini enik bølgiløx. h) Dihanqilik beji (øqøllø-parak) seliøqining ølqimini tængxæx, yaki kayta bekitip qikix. Bu ølqøm omumøqimu, hususilarøqimu etiwar berix pirinsipioqa ømøl kilidioqan bolsun, yøni bir tærøptin, uruxka yardøm berixkø payda yøtküzidioqan, yønø bir tærøptin, dihanlarni ixløpøqikirixni øsligø kältürüx wø rawajlanduruxka intildüridioqan, dihanlarning turmuxining yaxhilineixioqa payda yøtküzidioqan bolsun. i) Toqra siyasæt boyiqø partiyining zhibu tæxkilatirini tørtipkø selix hizmitini orunlax. j) Hizmæt yөнülüxini yær islahati tærøptin yezi-lardiki barlik ømgækqi høkni ittipaklaxturup wø pomixxik, bay dihanlarning ømgæk küqlirini uyux-turup, yeza igilik ixløpøqikirixini birliktø øsligø kältürüx wø tærækki kildurux üqün küræx kilix tærøpigø burax. Ihtiyariylik wø tæng kimmøttø almax-

turux pirinsiplirini esas kiloğan kiiqik kələmlik lapkutlixix təkilatlıri wə baxka kopiratsiyə təkilatlırini uyuxturuxka kirixix; uruk, oqut wə yekil-qularni tək kilip koyux; ixləpqi kirix pılanlırini tüzüp qikix; zərür wə mümkün bolğan yeza igilik kərz pullirini tarkitix (ixləpqi kirix wastilirini kərz berixni esas kilix, berilgən kərzni kayturuxni xərt kilix wə bularni kutkuzux haraktiridiki yardəm pullardin kattik pərkləndürüx); imkaniyət yar bərgən jaylarda su kuruluxi pılanini tüzüp qikix. Yukuridikilər yər islahatidin ixləpqi kirixka kədər bolğan pütün hizmət jəryani, yər islahati hizmiti bilən biwastə xuqulliniwatқан barlik yoldaxlar bu hizmət jəryanini qüxinixi, hizməttə bir tərəplimilik-tin saklinixi həm pəytني koldin bərməy, yukuridiki hizmətlərnı küz wə kix pəsilliridə toluk orunlıxi lazim.

2

Yukuridiki məxsətkə yetix üqün bu yıl 6-aydin 8-ayoqa kədər bolğan 3 ay iqidə təwəndiki hizmətlərnı orunlax lazim: a) Yər islahati hizmiti elip berilidiğan jaylarnı bəlgiləx. Bunday jaylar təwəndiki 3 xərtkə esasən bəlgilinixi lazim: Birinqi, bu jaylar dawaləup turidiğan partizan rayonlıri bolmastin, düxmənning barlik korallik küqliri toluk yokitiloğan, mohiti tinqlanğan jaylar bolsun. İkkinqi,

bu jaylardiki az sanlik kixilərdila əməs, asasiy amma (yallanma dihanlar, kəmbəoqəl dihanlar, ot-tura dihanlar)ning mutlək kəpqiligidə yər təksim kilix təliwi bolsun. Üqinqi, partiyining kadirliri san jəhəttə bolsun, süpət jəhəttə bolsun, xu jayning yər islahati hizmitini həkiki igəlləp mangalaydiqan, ammining zifalik hərkətlirini öz məyligə koyup bərməydiqan bolsun. Əgər birər jay yukurida eytiləqan 3 xərtning kaysibirigə igə bolmiqan bolsa, xu jayni 1948-yili yər islahati elip berilidiqan jaylar katariqə kirgüzməslük kerək. Məsilən, Huabey. Huadong. Dongbey wə Xibeydiki azat rayonlarning düxmən kolidiki yərlərgə tutax jayliri həmdə Zhongyüənjugə karaxlik Changjiang. Huəyhe. Huanghe. Həns Huy dəryalirining ariliqidiki jaylarning mutlək kəp kismi tehi birinqi xərtkə igə bolmiqanliktin, bu jaylarni bu yilki yər islahati pilaniqə kirgüzməslük kerək. Kelər yil pilaniqə kirgüzüx yaki kirgüzməslükni yənə əhwaləqə karap bəlgiləxkə toqra kelidu. Bundak jaylarda, Yapon baskunqilirioqə karxi urux dəwridiki təjribilərdin toluk paydilinip, ijare wə əsümni keməytix, uruk wə ozuklukni əhwaləqə karap tənqxəxtin ibarət ijtimai siyasətni wə əkilgə muwapik seliktin ibarət maliyə siyasitini yürgüzüx, xuning bilən birlixix yaki bitərəp kalduruxka mümkin boləqan barlik ijtimai küqlər bilən birlixix yaki ularni bitərəp kaldurux, həlk jiefangjününing guomindangning bar-

lik korallik küqlirini yokitixioqa yardəm berix wə siyasi jəhəttə əng əksiyətqi boləqan zomigərlərgə zərbə berix kerək. Bundak jaylarda yərnimu təksim kilmaslik, oquq malnimu təksim kilmaslik kerək, qünki bundak kilix yengi rayonlarning xaraitida wə düxmən kolidiki yərlərgə tutax jaylarning xaraitida birlixixkə yaki bitərəp kalduruxka mümkin boləqan barlik ijtimai küqlər bilən birlixix yaki ularni bitərəp kalduruxka, guomindangning əksiyətqi küqlirini yokitixin ibarət asasiy wəzipini orunlaxka paydisiz. b) Kadrlar yiqinini yahxi etküzüx. Yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti yüzisidin qakiriləqan kadrlar yiqinida, bu ikki hizmətkə dair barlik toqra siyasətlərni toluk qüxəndürüp, ixləxkə ruhsət kilinidioqan ixlar bilən ixləxkə ruhsət kilinmaydioqan ixlarning qegrisini enik ajritip berix lazim. Yər islahati hizmiti wə partiyini tərtpkə selix hizmiti bilən xuqulliniwatkan barlik kadrlarəqa zhongyang tarkatkan mohim həjjətlərni əstayidil üginip toluk əzləxtürüxnə wə bu həjjətlərni əzbeximqilik kilip əzğərtiwətməstin, ularəqa toluk əməl kilixni tapxurux lazim. Əgər bu həjjətlərdə xu jayning əhwaliəqa muwapik kəlməydioqan orunlar kərülsə, tüzitix kirgüzüx toqrisida pikir berixkə bolidu wə pikir berix kerək, əmma zhongyangning raziliqini aloqandila, tüzitix kirgüzüx mümkin. Bu yil etküzülidioqan hər dərijilik kadrlar yiqinioqa jaylardiki yukuri dəri-

jilik rəhbiriy organlar yiqindin ilgiri toluk həm muwapik hazirlik kəruxi yəni awal az sanlik kixilər məslihətlixip (asasiy məs'uliyətni bir kixi üstigə elip), məsililərnı otturiqə koyuxi wə təhlil kilixi, rəsmi gangyao yezip qikixi, uning məzmuni wə ədibiy tərəplirini ihlas bilən puhta karap qikixi (enik wə ihqam boluxiqə dikket kilixi, məmundin qətləp uzun kiliwetixkə karxi turuxi), andin kadir-lar yiqinida doklat kilip, muzakirini kanat yaydu-ruxi, muzakiridə otturiqə qüxkən pikirlərnı kəbul kilip, toluklap wə tüzitix kirgüzüp bekitip qikixi xuningdək bu həjjətni pütün partiyigə ukturuxi wə imkaniyətning beriqə gezittə oquq elan kilixi lazim. Təjribiqilik usuliqə yəni aldin heqbir təyyarlik kərməslikkə, məsililərnı otturiqə koymaslikkə, məsililərnı təhlil kilmaslikkə, kadir-lar yiqiniqə ihlas bilən təyyarlanqan, məzmuni wə ədibiy jəhəttin puhta karap qikiloqan doklat bərməstin, yiqin katnaxqilirining məxsətsiz wə kalaymikan muna-zirilirigə yol koyup, nətijidə yiqin waktini uzar-tiwetixkə, enik wə ətraplik hulasigə keləlməslikkə karxi turux kerək. Zhongyangjülər, zhongyang fenjülər, qüdwəylar, shengwəylar wə diwəylar-ning rəhbərlik hizmətliridə əgər muxundak ziyalik təjribiqilik usulliri məwjut bolsa, dikket kilip tütgitix lazim. Siyasət muzakirə kilinidqan yiqin-larda adəm sani bək kəp bolup kətsə bolmaydu, aldin obdan təyyarlik kərülsila, yiqin waktinimu

kiskartkili bolidu. Bundak yiqinoqa, əhwaləqa qarap, təhminən on nəqqə kixi yaki 20-30 kixi wə yaki 40-50 kixi katnixixi, yiqin birər həptə dawam kilixi muwapik. Siyasət yətküzüliديوان yiqinlarda adəm sani kəprək bolsimu bolidu, uning waktinimu bək uzartiwetixkə bolmaydu. Partiyini tərtpkə selix haraktiridiki yukuri wə ottura dərjilik kadirilar yiqinliridila adəm sani kəprək bolsa bolidu, yiqin waktimu uzunrak bolsa bolidu. c) 9- ayning birinqi yerimioiqə, əng keqikkəndə 9- ayning ikkinqi yerimioiqə yər islahati hizmiti bilən biwastə xuqulliniديوان barlik kadirilar yezilarəqa yetip berixi wə hizmətkə kirixixi lazim, undak kilmiواندا, küz wə kix pəsilliridiki barlik wakittin paydilinip, pütün yər islahati, partiyini tərtpkə selix, hakimiyət kurux wə ətiyazlik teriloوانقا təyyarlik kərux hizmətlirini orunliوانli bolmaydu.

3

Kadirilar yiqinida wə hizmət jəryanida, kadirilarəqa konkirit əhwalni təhlil kilip, ohxax bolmiوان jay wə ohxax bolmiوان tarihiy xaraitning konkirit əhwalini kəzdə tutup, xu jaydiki wə xu wakittiki wəzipilərnə wə hizmət usullirini bəlgiləxkə mahir bolux toqrisida tərbiyə berix lazim. Xəhərlər bilən yezilarning ohxax əməsligini, kona rayonlar. yerim kona rayonlar. dūxmən kolidiki yərlərgə tutax jay-

lar bilən yeni rayonlarning ohxax əməsligini pərk etix lazim, undak qilmioqanda, hatalik yüzberidu.

4

Feodallik tüzüm tüptin yokitiloqan, kəmbəqə əl dihan wə yallanma dihanlar asasen otturiqə sanqə teng yərgə igə bolqan, ularning kolidiki yərlər ot-tura dihanlarning kolidiki yərlərdin pərklik bolsimu (Bundak pərkkə yol koyulidu), əmma pərki kəp bolmioqan jaylarda, yər məsilisi həl kilinqan, dəp hesaplinixi, yər islahati məsilisi kayta otturiqə koyulmasliqi kerək. Bundak jaylardiki mərkiziy wəzipə ixləp qikirixni əsligə kəltürəx wə rawajlan-duruxtin, partiyini tərtpkə selix, hakimiyət kurux wə aldinki səpkə yardəm berix hizmətlirini orun-laxtin ibarət. Bundak jaylarning kismən yezilirida, əgər yərlərnə təkəsim kilix yaki tənqxəxkə, sinipiy tərkiplərnə kayta bekitixkə, yər guwanamisi tarkitip berixkə toqra kəlsə, əlwəttə, bu hizmətlərnə əmiliy əhwalqə karap orunlax kerək.

5

Barlik azat rayonlarda, məyli yər islahati tamamlanqan jaylarda bolsun, yaki yər islahati tehi tamamlanmioqan jaylarda bolsun, bu yil küzdə dihan-larqə yetəq qilik kilip, buqday terix xuningdək bir

kisim yərlərnı küzlük ahtama kılıx ıxlrını elip berix lazim. Kıxta dihanlarnı oqut toplaxka qakirix kerək. Bularnıg həmmisi azat rayonlarnıg 1949-yillik dihanqılıq ıxləpıqirixi wə həsulı üqün intayin mohim əhmiyətke igə, bularnı məmuri küq bilən wə ammiwi hizmətnıg maslixixi bilən əməlgə axurux lazim.

6

Nurəun jaylarda məwjut bolup turəan bəzi intizamsızlıq yaki həkümətsizlik hələtlirini yəni zhongyangning yaki yukuri dərjilik dangweylarnıg siyasət wə celüelirini əzbeximqilik bilən əzgərtiwetip, əzlıriqə toqra dəp həsaplıqan, iradə birligi wə intizam birligigə hilap boləan intayin ziyanlıq siyasət wə celüelərnı ijrə kılıxni, hizmətnıg aldıraxlıqını bana kılıp, ıxtin awal yolyoruk sorımaydıqan wə ıxtin keyin doklat bərməydiqan hata pozitsiyidə bolup, əzi baxkuruwatkan jaylarnı goya mustəkil dələttək qaraxni kət'i tügıtix lazim. Bındak hələtlərnıg inkilap mənəpəetigə kəltürıdiqan ziyini intayin zor. Hər dərjilik dangweylar bu həktə təkrrar-təkrrar muzakirə elip berip, bındak intizamsızlıq yaki həkümətsizlik hələtlirini əstayidil tügıtıp, mərkəzləxtürux mümkin wə zərür boləan həmmə hokuklarnı zhongyangoqa wə zhongyangning wakalət organlırı^①qa mərkəzləxtüruxi lazim.

7

Zhongyang, zhongyangjülər (fenjülər), qü dangweylar (shengweylar), diweylar, xiənweylar, qüweylar wə zhibular wuxiəndiən, youxiəndiən, diən-hua, poqta arkilik alakə kilixka, məhsus kixi arkilik hət əwətixkə ohxax həwərlixix usulliridin, kiqik yioqin (məsilən, 4-5 kixilik yioqin), rayonluk yioqin (məsilən, birkanqə nahiyini öz iqigə alqan yioqin) ötküzüx wə ayrim səzlixixkə ohxax səhbətlixix usulliridin, kiqik səyyarə təkxürüx əməkliri (məsilən, 3 tin 5 kiqə kixi katnaxқан əməklər) wə ayrim abroyluk weyyüənlərnin kəzdin kəqürüxigə ohxax usullardin xuningdək tongxünshe wə gezitlərdin toluk paydilinip, əzara ziq alakidə bolup, hərəkətnin əhwalini igəlləp turuxi, wakti-waktida həwərlixip turuxi, təjribə almaturuxi, öz waktida hataliklarni tüzitixi wə utuklarni jari kilixi lazim. Birkanqə ay yaki yerim yil hətta uningdinmu uzak wakitni ötküzüp, andin təwən yukuriqə hulasə tərakisidə doklat beridiqan, yukuri təwən'gə adəttikiqə yolyoruk beridiqan ixlarni kılmaslik kerək. Bundak doklat wə yolyoruklar, kəpinqə, wakti ötkən, roli kalmioqan yaki rolini azaytkan bolidu. Hatalixidiqanlar hatalioqini ötküzüp bolqan bolidu, uni tüzitixkə ülgürəlməy qalidu, nətijidə ziyan nahayiti zor bolidu. Pütün partiyigə jiddi ehti-

yajlik bolqini pəyti ətüp kətmigən, janlik, konkirit doklat wə yolyoruklar.

8

Xəhər hizmiti bilən yeza hizmitini, sanaət ixləpşikirix wəzipisi bilən yeza igilik ixləpşikirix wəzipisini zhongyangjülər, fenjülər, qüdangweylar, shengweylar, diweylar wə shiweylarning rəhbərlik hizmitidə muwapik orunqa koyux kerək. Bu, yər islahati hizmiti wə yeza igilik ixləpşikirix hizmitigə rəhbərlik kilimiz, dəp, xəhər hizmiti wə sanaət ixləpşikirix hizmitigə bolqan rəhbərlikkə etiwarsiz karimaslik yaki uni boxaxturup koyomaslik lazim, digənlik. Bizdə hazır nurqun qong. ottura. kiqik xəhərlər wə köpligən zawut, kan, katnax karhaniliri bar, əgər munasiwətlik rəhbiriy organlar bu jəhəttiki hizmətlərgə etiwarsiz qaraydioqan yaki bu jəhəttiki hizmətlərnə boxaxturup koyidioqan bolsa, u halda hataliximiz.

Izah

① Bu yərdə eytilqan zhongyangning wakalet organliri zhongyangjü wə zhongyang fenjülərnə kərsitidu.

LIAOSHEN ZHƏNYISI^①NING URUX KILIX FANGZHENI TOOIRISIDA*

(1948-yil 9- wə 10- ay)

1. 9-Ayning 7-Künidiki Diənbao

Biz guomindangni 5 yil əpqərisidə (1946-yil 7-aydin baxlap hesaplıqanda)^② tüptin aqdurup taxlimaqimiz, buning imkaniyiti bar. Biz guomindangning muntizim armiyisidin yiliqə 100 lü əpqərisidə, 5 yilda 500 lü əpqərisidə yokatsakla, bu məxsətkə yetələymiz. Ətkən 2 yilda armiyimiz

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyang inkilawiy hərbi weyyüənhuyining Lin Biao, Luo Ronghuan qatarlik yoldaxlarqə əwətkən diənbaoisi. Yoldax Mao Zedong bu yərdə otturiqə koyqan Liaoshen zhənyisini-ning urux kilix fangzhəni keyin toluk əməlgə axuruldi. Liaoshen zhənyisininə nətijisi mundak boldi: 1) düxmənning 470 ming adimi yokitildi, uning üstigə xu qaqda həlk jiefangjüni baxka jəng məydanliridimu qəlibə kazandı, xuning bilən həlk jiefangjüni guomindang armiyisigə nisbətən san jəhəttinmu üstünlükkə igə boldi; 2) Dongbeyning pütün zimini azat qilindi, xuningdək Beyping, Tiənjin wə pütün Huabeyni azat qilixning aldinki xərti hazirlandi; 3) armiyimiz zor kələmlik yokitix uruxi elip

düxmənniڭ muntizim armiyisidin jəmi 191 lüni, ottura hesap bilən yiliqə 95 yerim lüni, eyiqə səl kəm 8 lüni yokatti. Buningdin keyinki 3 yilda armiyimizning düxmənniڭ muntizim armiyisidin 300 din oxuk lüni yokitixi təlöp kilinidu. Bu yil 7-aydin kelər yil 6-ayqıqə düxmənniڭ muntizim armiyisidin 115 lü əpqərisidə yokitixni közləymiz. Bu san yezhənjün wə bingtuənlərgə³ təkسيم kilindi. Huadong yezhənjünining 40 lü əpqərisidə yokitixni (ular 7-ayda yokatқан 7 lümü buning iqidə) üstigə elixi həmdə Jinən xəhrini wə ximaliy Jiangsu, xərkiy Henən, ximaliy Ənhuyning birkanqə qong, ottura wə kiqik xəhrini elixi təlöp kilinidu. Zhongyüən yezhənjünining 14 lü əpqərisidə yokitixni (7-ayda yokatқан 2 lümü buning iqidə) üstigə elixi həmdə Hubey, Henən, Ənhuy əlkillirining birkanqə xəhrini elixi təlöp kilinidu. Xibey yezhən-

berix təjribilirigə igə boldi; 4) Dongbeyning azat kilinixi bilən, azatlik urux zhənlüə jəhəttin mustəhkəm, bəlgilik sanaət asasi bar arka səpkə igə boldi, partiyə wə həlkimiz igilikni əsligə költürüx hizmitigə pəydin-pəy kədəm köyuxning paydilik xərt-xaraitliriqə igə boldi. Liaoshen zhənyisi—Zhongguo həlk azatlik uruxida həl kilquq əhmiyətke igə əng qong 3 zhənyining birinqi ketimkisi. Qalqan 2 si—Huəyhəy zhənyisi wə Pingjin zhənyisi. Bu 3 qong zhənyi jəmi 4 ay 19 kün dawam kildi, bu zhənyilərdə düxmənniڭ muntizim armiyisidin 144 shi (lü), qəyri muntizim armiyisidin 29 shi, jəmi 1 milyon 540 mingdin oxuk adəm yokitildi. Bu məzgildə, baxka jəng məydanliridiki həlk jiefangjünimu hujum közqap, köpli-

jünining 12 lü əpqərisidə yokitixni (8-ayda yokatқан bir yerim lümu buning iqidə) üstigə elixi tələp kilinidu. Huabeydiki Xü Xiangqiən-Zhou Shidi bingtuəning Yən Xishən koxunidin 14 lü əpqərisidə yokitixi (7-ayda yokatқан 8 lümu buning iqidə) həmdə Təyyüən xəhrini elixi tələp kilinidu. Silərning Luo Ruyqing bingtuəni wə Yang Chengwu bingtuəni bilən maslixip, Wey Lihuang koxuni bilən Fu Zuoyi koxunidin 35 lü əpqərisidə yokitixni (7-ayda Yang Chengwu bingtuəni yokatқан 1 lümu buning iqidə) üstünglarəqa elixinglar həmdə Beyping-Liaoning, Beyping-Suyyüən, Beyping-Chengde wə Beyping-Baoding təmüryolliri boyidiki Beyping, Tienjin wə Shenyangdin ibarət 3 jüdiəndin baxқа həmmə xəhərlərnə elixinglar tələp kilinidu. Bu məksətkə yetixtə zhənyini orunlaxturux bilən zhənyigə komandanlik kilixning muwapik boluxi, urux kilix bilən dəm elixni təngxəxning muwapik boluxi

gən düxmənni yokatti. Uruxning dəsələpki 2 yilida həlk jiefangjüni düxmən armiyisidin eyiqə ottura hesap bilən 8 qə lüni yokitip kəlgən idi. Bu wəqitkə yətkəndə, həlk jiefangjüni tərpidin yokitiləqan düxmən armiyisining sani eyiqə ottura hesap bilən 8 lüdin əməs, 38 lüdin toqra kəldi. Bu 3 qong zhənyi guomindangning əksil'inkilawiy iqi urux kəzəqaxta tayanəqan hil budüylirini asasiy jəhəttin yokatti, azatlik uruxning məmlikət boyiqə qəlibisining yetip kelixini kəp tezlətti. Huəyhəy zhənyisi wə Pingjin zhənyisi toqrisida muxu tomdiki «Huəyhəy zhənyisining urux kilix fangzheni toqrisida» wə «Pingjin zhənyisining urux kilix fangzheni toqrisida» digən ikki əsərgə karalsun.

həl kiloquq halka. Əgər silər 9-wə 10-ay—2 ay iqidə yaki uningdin köprək wakit iqidə Jinzhoudin Tangshən'gigə boləqan tēmüryol boyidiki düxmənni yokitalisanglar həm Jinzhou, Yüguən wə Tangshən jüdiənlirini alalisanglar, düxməning tēhminən 18 lüsini yokitix məksidigə yetələysilər. Muxu düxmənlərni yokitix üqün, silər Changchun, Shenyang xəhərliridiki düxmənlərni koyup turup, asasiy küqünlarni əxu tēmüryol boyida ixlitixkə hazır-dinla tēyyarlinixinglar xuningdək Jinzhouqa hujum kiliwatkan qeqinglarda, Changchun, Shenyanglardin Jinzhouqa yardəmgə kelix ehtimali boləqan düxmənlərni yokitixka tēyyarlinixinglar lazim. Qünki Jinzhou, Yüguən wə Tangshəndin ibarət 3 jüdiəndiki həm ularning ətrapidiki düxmənlər bir birigə tayinalmaydu, xəhərlərni elip, düxmənni yokitip qəlibə kazinix, həkikətən, bir kədər ixənqlik, xuningdək Jinzhouni elix wə yardəmgə kəlgən düxmənni yokitixmu bir kədər ümitlik. Əgər silər asasiy küqünlarni Xinmin wə uning ximalidiki jaylarəqa orunlaxturup, Changchun, Shenyanglardin qikidioqan düxmənlərgə hujum kilixka tēyyarlansanglar, u yərdiki düxmənlər silərdin kattik tēp tartip, qikalmasliqi mümkin. Bir tərəptin, Changchun, Shenyanglardiki düxmənlər qikmasliqi mümkin; yənə bir tərəptin, Jinzhou, Yüguən wə Tangshən jüdiənliridiki həm ularning ətrapidiki düxmənlər (18 lü), silərnin xu yərgə barəqan əskiriy küqüng-

larning tolimu az bolqanliqidin, Jinzhou wə Tangshən 2 jüdiən'gə yiqilip kelixi, nətijidə əhwal asanliqə hujum kilqili bolmaydioqan, hujum kilmaymu bolmaydioqan, wakıt wə küq ketidioqan bolup kelixi mümkin, bu hal silərni beydong orunqa qüxürüp koyuxi mümkin. Buningdin kərə, Changchun, Shenyanglardiki düxmənlərni koyup turup, dikket-etiwarni pəkət Jinzhou, Yüguən wə Tangshən tərəptiki düxmənlərgə karatqan tüzük. Andin kalsa, silər bu yil 9-aydin kelər yil 6-ayqiqə bolqan 10 ay iqidə 3 ketim qong zhənyi elip berixka təyyarlinixinglar, hər ketimki zhənyigə təhminən 2 aydin jəmi 6 ay wakıt sərp kilixka təyyarlinixinglar, kalqan 4 ayni dəm elix wakıti kilixinglar lazim. Əgər silər Jinzhou-Yüguən-Tangshən zhənyisini (birinqi ketimlik qong zhənyini) elip beriwatqan waktinglarda, Changchun, Shenyanglardiki düxmənlər uwisidin quwulup qikip, Jinzhouqa yardəmgə kelidioqan bolsa (Silərning asasiy küqünglar Xinmində turmay, Jinzhou ətrapida turoaqqa, Wey Lihuang yardəmgə kelixkə jür'ət kilalaydu), u qaqda, silər Jinzhou, Yüguən wə Tangshən katnax yolliridin kozoqalmay, yardəmgə kəlgən düxmənni arkimu-arka kəng kələmdə yokitip, Wey Lihuangning pütün koxunini xu jayning əzidila yokitalixinglar mümkin. Əhwal muxundak bolsa, taza kəngüldikidək bolatti. Buning üçün təwəndikilərgə dikket kilixinglar kerək: 1) Jinzhou, Yüguən wə

Tangshəndin ibarət 3 jüdiənni elix wə bu katnax yollirini tamamən öz qolunglarda tutux üqün kət'i iradə tiklixinglar lazim. 2) Ilgiri kərülüp bəkmioqan kəng kələmlik yokitix uruxi kilix üqün kət'i iradə tiklixinglar yəni Wey Lihuangning pütün koxuni yardəmgə kəlgən qaədimu uning bilən urux kilixka jür'ət kilixinglar lazim. 3) Yukuridiki 2 kət'i iradigə muwapiklixix üqün, urux kilix pilanini kaytidin muhakimə kilip qikixinglar həmdə pütün koxunning hərbi ehtiyaji (axlik, ok-dora wə yengi əskərlər) həm əsirlərnı bir tərəp kilix ixliri üstidə təyyarlik kərüxünglar lazim. Yukuridiki pikirlər üstidə oylinip kərüp, diənbao arkilik jawap kayturuxunglarnı ümit kilimiz.

2. 10- Ayning 10- Künidiki Diənbao

1) Silər Jinzhouqa hujum baxliqan kündin tartip, silərdə urux wəziyiti bir məzgil jiddi bolidu, silərnıng düxmən əhwalini (Jinzhouni mudapiə kilip turoqan düxmənnıng qarxilik kərsitix kuwwiti, Huludao bilən Jinxidin həm Shenyangdin yardəmgə keliwatkan düxmənnıng ilgiriləx sür'iti wə Changchundiki düxmən koxunlirining hərket əhwalini) wə öz əhwalınglarnı (xəhərgə hujum kilix sür'iti, xəhərgə hujum kilixta wə yardəmgə keliwatkan düxmənnı tosuxta yaridar bolux wə qurban berix əhwalini) bizgə hər 2 kündə yaki 3 kündə bir

ketim diənbaο arkilik məlum kilip turuxunglarni ümit kilimiz.

2) Bu məzgildiki urux wəziyiti, huddi silər eyt-kandək, tərəkki kilip nahayiti əplik wəziyətke aylinixi mümkün, yəni Jinzhouni mudapiə kilip turoqan düxmənni yokitipla kalmay, bəlki Huludao wə Jinxidin yardəmgə kəlgən düxmənning bir kismini wə bəlki Changchundin kaçqan düxmənning bir kismini yaki kəp kismini yokitixinglar mümkün. Əgər Shenyangdin yardəmgə kəlgən düxmənning Dalinghening ximalidiki jaylarəqa yetip kelixi silərning Jinzhou xəhrini elip boləqan wəxtinglarəqa toqra kelip kəlip, əskiriy küqünglarni yetkəp, ularni korxiwelixinglarəqa imkaniyət tuəqlsa, u qaqda Shenyangdin yardəmgə kəlgən düxmənnimu yokitixinglar mümkün. Bularning həmmisining aqkuqi Jinzhouni bir həptə əpqərisidə elix.

3)Yardəmgə keliwatqan düxmənni tosuxning orunlaxturulux qarisini armiyimizning Jinzhouqa hujum kilix sür'itigə həm xərkiiy wə qərbiy yөнү-lüxlərdin yardəmgə keliwatqan düxmənning ilgiri-ləx sür'itigə karap bəlgiləx lazim. Əgər Shenyangdin yardəmgə keliwatqan düxmənning ilgiriləx sür'iti astirək bolup (Changchundiki düxmən silərning Jinzhouni elixinglar jəryanida muhasirini buzup qikip kətsə wə bizning 12-zongdüy katarlik kəxunlirimiz tərpidin tutuwelinip əjəllik zərbə yisə, u qaqda, Shenyangdin yardəmgə keliwatqan düxmən

təmtirəp kəlip, astirak ilgirilixi yaki ilgiriliməy tohtap kəlix i yaki arkisioqa kaytip Changchundiki düxmən'gə yardım berixi mümkin), Huludao wə Jinxidin yardıməgə keliwatқан düxmənning ilgiriləx sür'iti qapsanrak bolsa, u qaçda, silər zongyü-beydüyni 4- wə 11-zongdüy tərəpkə koxup, əxu düxmənning bir kismini yokitixka, aldi bilən əxu düxmənning ilgirilixini tohtitixka təyyarlinixinglar lazim. Əgər Huludao wə Jinxidin yardıməgə keliwatқан düxmən bizning 4- wə 11-zongdüy katarlik koxunlirimiz tərpidin iskənjjigə elinip wə tosuwelinip, ilgirilixi nahayiti astilaxқан yaki ilgiriliməy tohtap kaləan, Changchundiki düxmən muhasirini buzup qikalmiəan, Shenyangdin yardıməgə keliwatқан düxmənning ilgirilixi tezrək boluwatқан, Jinzhoudiki düxmənning kəp kismi yokitilip, pütүн xəhər elinixka yekinlaxқан bolsa, u qaçda, Shenyangdin keliwatқан düxmənni Dalinghening ximaliəa iqqiriləp elip kirip, əskiriy küqünglarni waktida yetkəp, bu düxmənni korxiwelip, andin ularəa baplap əjəllik zərbə berixinglar lazim.

4) Silər dikket-etiwaringlarning mərkizini Jinzhou uruxi tərəpkə karitip, bu xəhərn i imkaniyətning beriqə qapsan elix üqün tirixixinglar lazim. Baxka həmmə məksətlərgə yetəlmigən təkdirdimu, Jinzhou xəhrinila alsanglar, zhudonglukka igə bolisilər, buning əzi uluk ələlibə bolidu. Yukurida eytiləan nuqtilar pəkət silərning əz layiqəda dikket

kilixinglarni ümit kilip kərsitildi. Bolupmu Jinzhou uruxining dəslepki birkanqə künliridə xərk wə qərptin yardəmgə kelidiqan düxmənlər köpləp kəz-qalmaydu, silər barlik küq-kuwwitinglarni Jinzhou tərəptiki uruxka selixinglar lazim.

Izahlar

① Liaoshen zhənyisi 1948- yil 9- ayning 12- künidin 11- ayning 2- küniqə Dongbey həlk jiefangjüni Liaoning əlkisining qərbiy kismida wə Shenyang. Changchun rayonlirida elip barqan bir ketimlik qəyət zor zhənyi. Bu zhənyidin burun, guomindangning Dongbey rayonidiki omumi əskiriy küqi 4 bingtuən, jəmi 14 jün yəni 44 shi bolup, bular ayrim-ayrim halda Changchun, Shenyang, Jinzhoudin ibarət 3 tayanqsiz rayonqə yiqilip kaləqan idi. Dongbey həlk jiefangjüni düxmənni Dongbey ziminida pütünləy yokitip, pütün Dongbeyni tez azat kilix üqün, 1948- yil 9- ayda asasiy küqi bolqan 12 zongdüy wə 1 topqi kisimlar zongdüyi, yərlik korallik küqlər koxulup jəmi 53 shi, 700 mingdin artuq adəmnı toplap, Dongbeydiki kəng həlkning yardimi arkisida Liaoshen zhənyisini kəzqəydi. Beyping-Liaoning tēmüryoli boyidiki Jinzhou Dongbey bilən Huabeyni tutaxturup turqan zhənlüelik mōhım orun idi. Jinzhou rayonini mudapiə kilip turqan düxmən Dongbey “basmiqilarni yokitix zongsilingbusi”ning fuzongsilingi Fən Hənjie komandanliqıdiki 8 shi bolup, uning 100 mingdin artuq adimi bar idi. Jinzhouni elix Liaoshen zhənyisining aqkuqi idi. Dongbey həlk jiefangjüni yoldax Mao Zedongning yolyoruqıqə asasən, Changchundiki düxmənni 1 zongdüy wə 7 mustəkil shi bilən dawamlıq muhasirigə elip turqandın taxkiri, Jinzhouqə 6 zongdüy, 1 topqi kisimlar zongdüyi wə 1 tanka yingı bilən kərxap hujum kildi; yəne 2 zongdüyni Jinzhouning qərbiy jənubidiki Tashən wə Gaoqiao rayonliriqə, 3 zongdüyni Heyshən. Dahushən wə Zhangwu rayonliriqə orunlaxturup, Jinxi, Huludao tərəptin wə

Shenyang tərəptin Jinzhouqa yardəmgə keliwatқан dūxmənlərgə tosup zərbə bərdi. Jinzhou rayonidiki jəng 9-ayning 12-küni baxlandi. Armiyimiz dəl Yixiən nahiyisini elip, Jinzhouning taxki mudapiə dairisidiki dūxmənlərnı tazilawatқан waqtida, Jiang Jieshi aldirap-tenəp Dongbeyqa uqup berip, koxunliriqa əzi komananlik kildi wə Huabey "basmiqilarnı yokitix zongsilingbusi"ning Beyping-Liaoning təmüryoli boyidiki 5 shisini, Shəndongdiki 2 shisini nahayiti tezlik bilən yardəmgə yətkəp kəldi, buningqa Jinxidiki burunki 4 shi koxulup jəmi 11 shi boldi, bular 10-ayning 10-küni bizning Tashəndiki zhendiyimizqa xiddətlilik hujum baxlidi, lekin koxunimizning zhendisini zadi buzalmidi. Liao Yaoxiang bingtuəni (guomindangning 9-bingtuəni)ning 11 shisi, yənə 3 atlik əskərlər lüsi Shenyangdin Jinzhouqa nahayiti tez yardəmgə keliwatқinida, Heyshən wə Dahushənniing xərkiy ximalidiki jaylarda biz tərəptin tosulup zərbə yidi. 10-ayning 14-küni koxunimiz Jinzhouqa hujum kozqap, 31 saat xiddətlilik jəng kilip, xu yərdiki dūxmənni tamamən yokatti, dūxmənniing Dongbey "basmiqilarnı yokitix zongsilingbusi"ning fuzongsilingi Fən Hənjie, 6-bingtuən silingi Lu Jünqüənlərnı kol astidiki 100 mingdin artuқ adimi bilən əsir aldi. Jinzhouning azat kilinixi Changchundiki dūxmənniing bir kismini kozqilang kətirip biz tərəpkə etüxkə, kaləlanlirini tamamən təslim boluxka məjbur kildi. Bu qaqda Dongbeydiki guomindang koxunliriniing tamamən yokilix təkdiri bəlgilinip boləan idi. Lekin Jiang Jieshi yənə Jinzhouni tartiwelip, guənney bilən guənweyning alakə yolini eqix ham hiyalida bolup, Liao Yaoxiang bingtuəniyə dawamlık Jinzhouqa karap ilgiləxni kattik buyrudi. Dongbey həlk jiefangjüni Jinzhouni aləandin keyin, dərhal xərkiy ximal tərəpkə kaytip, Liao Yaoxiang bingtuəniini ximalda Heyshəndin, jənupta Dahushəndin bolup ikki qanattin korxiwaldi; 10-ayning 26-küni Liao Yaoxiang bingtuəniini Heyshən, Dahushən wə Xinmin rayonlirida muhasirigə elip, ikki kün bir tün xiddətlilik jəng kilix arқisida tamamən yokatti, dūxmən bingtuəniining silingi Liao Yaoxiang, jünzhangı Li Tao, Bəy Fengwu, Zheng Tingjilərnı kol astidiki 100 mingdin artuқ adimi bilən əsir aldi. Armiyimiz dūx-

mənni qəlibə bilən xiddətlik qoqlap, 11- ayning 2- kuni Shenyang wə Yingkouni azat kildi, düxməning yənə 149 mingdin artuk adimini yokatti. Xuning bilən Dongbeyning pütün zimini azat kিলindi. Pütün zhənyidə düxməning jəmi 470 mingdin artuk adimi yokitildi.

② Muxu tomdiki «Əhwal toqrisida tongbao»ning ⑥ izahiqə qaralsun.

③ 1948- yil 11- ayning 1- kuni Zhonggong zhongyang inqilawiy hərbi weyyüenhuyi Zhonggong zhongyang zhengzhijüsü sintəbir yiqinining qarariqa اساسən, burunki qong zhənlüelik rayonlardiki budüylərnı dala urux budüyliri, yərlik budüylər wə partizan budüyliridin ibarət 3 hilqa ayridi. Dala urux budüylirini yezhən-jün kılıp tüzdi. Yezhənjunning qarimiqida bingtuən, bingtuəning qarimiqida jün (yəni burunki zongdüy), jünning qarimiqida shi, shining qarimiqida tuən boldi. Yezhənjunlər əzliri orunlaxқан rayonlar boyiqə Zhongguo həlk jiefangjüni Xibey yezhənjunı, Zhongyüən yezhənjunı, Huadong yezhənjunı, Dongbey yezhənjunı, Huabey yezhənjunı dəp ataldi. Yezhənjunlərgə qaraxlik bingtuən, jün, shilarning sani qong zhənlüelik rayonlarning konkirit əhwalıqa karap bəlgiləndi. Keyin, Xibey yezhənjunı 1- yezhənjun dəp ataldi, uningqa 2 bingtuən qaridi; Zhongyüən yezhənjunı 2- yezhənjun dəp ataldi, uningqa 3 bingtuən qaridi; Huadong yezhənjunı 3- yezhənjun dəp ataldi, uningqa 4 bingtuən qaridi; Dongbey yezhənjunı 4- yezhənjun dəp ataldi, uningqa 4 bingtuən qaridi. Huabey yezhənjunıning 3 bingtuəni Zhongguo həlk jiefangjüni zongbusııqa biwastə qaridi.

DANGWEY TÜZÜMINI MUKƏM- MƏLLƏXTÜRÜX TOOIRISIDA *

(1948-yil 9-ayning 20-küni)

Dangwey tüzümi—partiyining kolliktip rəhbərlikni kapətləndüridioqan, xəhsning həmmə ixni öz aldiqə tartiwelixining aldini alidioqan möhim tüzümi. Yekında məlum boluxiqə, bəzi (Əlwəttə, həmmisi əməs) rəhbiriy organlarda həmmə ixni xəhs öz aldiqə tartiwelix wə möhim məsililərnəni xəhs həl kilix aditi heli əwj alqan. Möhim məsililərnəning həl kilinixi dangwey məjlisi tərpidin əməs, xəhs tərpidin bəlgilinip, dangwey weyyüənligi kuruk namdinla ibarət bolup qalqan. Weyyüənlər otturisida pikir ihtilapirimu həl kilinmiqan, bəki bu ihtilaplarning uzak muddətkiqə həl kilinmay keliwerixigə yol koyuloqan. Dangwey weyyüənliri otturisida mahiyəttiki birlik əməs, pəkət xəkildiki birlikla bolqan. Bundak əhwal əzgətilixi xərt. Buningdin keyin, Zhongyangjülərdin diweylarəqiqə, aldinki səp weyyüənhuylidiridin lüweylarəqiqə xuningdək jünqülər (jünfənhuy yaki rəhbərlik guruppilar),

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarliqan Zhonggong zhongyangning qarari.

omumiyiqin dƏp 2 hiloqa ayrilixi kerək, bularni arilaxturup koyuxka bolmaydu. Buningdin baxka, yƏnƏ xuningoqa dikkət kilix lazimki, kollikip rƏhbərlik kilix bilən xƏhs mƏs'ul boluxning birigə eƏqip, birini taxlap koyuxka bolmaydu. UruX waqtida hƏm wƏziyət tƏlƏp kiləqanda, armiyidə baxliklarning xu zamatla tƏdbir kƏrux hƏqūki bolidu.

ZHONGGONG ZHONGYANGNING SINTƏBIR YIQINI TOQRISIDIKI UQTURUXI*

(1948-yil 10-ayning 10-küni)

1. 1948-yil 9-ayda zhongyang bir ketim zhengzhijü yiqini qakirdi, bu yiqinqa zhengzhijü weyyüenliridin 7 kixi, zhongyang weyyüen wə houbu zhongyang weyyüenlærdin 14 kixi, mohim hadimlærdin 10 kixi katnaxti, bularning iqidə Huabey, Huadong, Zhongyüen, Xibeydiki partiyə təxkiltæli wə armiyidə hizmæt kiliwatқан اساسiy mäs'ul yoldaxlar bar. Bu—Yaponiyə təslim bolqandin keyin, katnaxkuqilar əng kəp bolqan zhongyang

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyangning partiyə iqigə karatқан ukturuxi. 1948-yil sintəbir yiqini Hebey əlkisi Pingshən nahiyisining Xibəypo kəntidə ötküzülgən. Bu—Yaponiyə təslim bolqandin keyin, katnaxkuqilar əng kəp bolqan zhongyang yiqini, buningdin ilgiri, zhongyang weyyüenlærdin mutlək kəpqiligi hærkaysi azat rayonlarqə tarkilip, jiddi azatlik urux bilən xuqulliniwatқанliqi wə katnax ixliri intayin kıyin bolqanliqi səwiwidin bundak zor yiqin ötküzüx mümkin əmäs idi.

yiqini. Bu yiqin  tk n m zgilning hizm tlirini t k-
x rdi, keyinki m zgilning w zipilirini b lgilidi.

2. 1945-yil 4-ayda  tk z lg n partiyining m m-
lik tlik 7-kurultiyidin keyin, zhongyang weyy n-
huy w  pütün partiyidiki r hbiriy tayanqlar Yapon
baskunqilirioqa karxi urux d wridikig  kariqanda
tehimu obdan ittipaklxaxkanliqini k rs tti. Bundaq
ittipaklik arkisida, partiyimiz Yaponiy  t slim bol-
oqandin keyinki top-toqra 3 yil iqid  h lkarada w 
m mlik t iqid  y zb rg n nuroqun mohim w k l rg 
jawap ber lidi, xuningd k bu w k l r dawamida
Zhongguo inkilawini zor bir k d m ilgiri sürdi,
Amerika jahan'girligining k ng Zhongguo h lki ari-
sidiki siyasi t sirini yimirip taxlidi, guomintangning
y n  bir ketimlik asiliqi^①oqa karxi turdi, uning
h rbi hujumini qekindürüp, h lk jiefangjünini mu-
dapi din hujumoqa  tk zdi.

1946-yil 7-aydin 1948-yil 6-ayoqiqə bolqan 2
yillik urux dawamida h lk jiefangjüni d xm nning
2 milyon 640 ming adimini yokatti, buning iqid 
Əsir elinqini 1 milyon 630 ming. Bu 2 yil iqid 
elinqan asasiy qənimət 900 mingoqa yekin miltik,
64 mingdin oxuk eqir w  yenik jigu nqiang, 8
mingdin oxuk kiqik zəmbirək, 5 mingdin oxuk pi-
yad   sk r z mbirigi, 1 ming 100 din oxuk eqir
taq z mbirigi w  eqir dala z mbirigidin ibarət
boldi. H lk jiefangjüni 2 yil iqid  1 milyon 200
n qq  ming adəmdin 2 milyon 800 ming adəmgə

köpəydi. Buning iqidə, muntizim armiyə 118 lüdin 176 lügə köpəydi, muntizim armiyining adəm sani 610 mingdin 1 milyon 490 mingoğa köpəydi. Azat rayonlarning hazirki yər məydani 2 milyon 350 ming pingfang kilometir bolup, pütүн məmlikəttiki 9 milyon 597 ming pingfang kilometir yər məydanining 24.5 pirsəntini təxkil kilidu; hazirki ahalisi 168 milyon bolup, pütүн məmlikəttiki 475 milyon ahalining 35.3 pirsəntini təxkil kilidu; hazirki nahiyə xəhridin yukuri qong, ottura wə kiqik xəhərliri 586 bolup, pütүн məmlikəttiki 2 ming 9 xəhəring 29 pirsəntini təxkil kilidu.

Partiyimiz dihanlarəğa kət'i rəhbərlik kilip, yər tüzümi islahatini əməlgə axuroqanliktin, hazir təhminən 100 milyon ahələ yaxaydioqan rayonlarda yər məsilisi üzül-kesil həl kilindi, pomixxiklar sini-pining wə kəniqə bay dihanlarning yərliri yeza həlkiqə, aldi bilən kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarəğa omumən təng təksim kilip berildi.

Partiyimizning əzaliri 1945-yil 5-aydiki 1 milyon 210 mingdin hazirki 3 milyonğa köpəydi (Partiyimizning əzaliri 1927-yili guomintang asilik kilixtin ilgiri 50 ming idi, 1927-yili guomintang asilik kiləqəndin keyin, təhminən 10 mingoğa qüxüp kaldi, 1934-yili yər inkilawi onguxluk qanat yay-qəanliktin, 300 mingoğa yətkən idi, 1937-yili jənup-tiki inkilap məqlup boləqan²liktin, təhminən 40 mingoğa qüxüp kaldi, 1945-yili Yapon baskunqili-

riqə qarxi urux onguxluk kanat yayqanliktin, 1 milyon 210 mingqə kəpəydi, hazir Jiang Jieshiqə qarxi urux wə yər inkilawi onguxluk kanat yayqanliktin, yənə 3 milyonqə kəpəydi). Partiyimiz keyinki bir yil iqidə, bir tərəptin, partiye iqidə məlum dərjide saklanqan tərkip sap bolmaslik (pomixxik. bay dihan unsurlarning kiriwalqanliqi), idiyə sap bolmaslik (pomixxik. bay dihanlar idiyisining bolqanliqi) wə istil sap bolmaslik (guənliaozhuyilik wə buyruqçilikning bolqanliqi)tin ibarət naqar hədisilərnı asasən tügətti wə dawamlıq tügitiwatidu; yənə bir tərəptin, dihanlar ammisi kəng kələmdə hərketləndürülüp elip berilqan yər məsilisini həl kilix kürixi munasiwiti bilən yüzbərgən ottura dihanlar mənəpətigə kismən əmma heli tegip koyux, bəzi hususi soda-sanaətlərnı buzuwetix xuningdək bəzi jaylarda əksil'inkilapçılarnı basturuxka dair bəzibir siyasətlərnı qekidin qikip ketixkə ohxax "sol"qil hatalıqlarnı tügətti wə dawamlıq tügitiwatidu. Ötkən 3 yillik bolupmu keyinki bir yillik uluk, xiddətlik inkilawiy kürəxlər arkisida wə partiynıng öz hatalıqını əstayidil tüzitixi arkisida pütün partiynıng siyasi jəhəttin pixip yetilix dərjisi tehımu əsti.

Partiyimizning guomindang rayonlıridiki hizmiti nahayiti zor muwəppəkiyətlərgə erixti, bu xuningda ipadilniduki, qong xəhərlərdə kəng ixqılar, okuquqılar, okutkuqılar, jiaoshoular, mədiniyətərbaplıri,

xəhər əhalisi və milli kapitalistlərin partiyimiz tərəftə turuxi kələ kəltürüldi, barlik demokratik partiyə-guruhların, hək təxkilatlırının partiyimiz tərəftə turuxi kələ kəltürüldi, guomindangning zulmiqə kərxi turuldi, xundak kilip, guomindang pütünləy yitim kalduruldi. Jənuptiki birqanqə qong rayon (Fujien-Guangdong-Jiangxi qəgra rayoni, Hunən-Guangdong-Jiangxi qəgra rayoni, Guangdong-Guangxi qəgra rayoni, Guangxi-Yünnən qəgra rayoni, Yünnəning jənubiy kismi, Ənhuy-Zhejiang-Jiangxi qəgra rayoni və Zhejiangning xərkiy həm jənubiy kismi)da partizan uruxi genjüdliri kuruldi, xuning bilən bu rayonlardiki partizan budüyliri rawajlinip, 30 ming kixidin axti.

2 yil iqidə bolupmu keyinki bir yil iqidə, hək jiefangjünidə tərteplik, rəhbərliqi bolqan, pütün jəngqilər və zhihuyyüenlər birliktə katnaxqan demokratiyə hərkiti yələ qoyulup, əz əzini tənkit kanat yaydurulup, armiyidiki guənliəozhuyilik tügtildi və dawamlıq tügtiliwatidu, 1927-yildin 1932-yiləiqə bolqan məzgildə koxunlarda əməlgə qoyulup ünümlük bolqan əmma keyin əməldin kaldurulqan hər dərjilik dangwey tüzümi və liəndüylərdiki jəngqilər weyyüənhyi tüzümi əsligə kəltürüldi, xundak kilip, koxunlardiki zhihuyyüen və jəngqilərnin siyasi aktipliqi həm anglikliqi zor dərjide əstürüldi, jənggiwarliqi həm intizamqanlıqi zor dərjide küqəytildi, guomindang armi-

yisidin əsir qüxkən təhminən 800 ming əskər eritilip, azat jəngqilər^③gə aylanduruldi, ular miltiğini guomindangğa karatti. 2 yil iqidə azat rayonlardın yərgə igə bolğan 1 milyon 600 mingqə dihan səpərwər kilinip, həlk jiefangjünigə katnaxturuldi.

Biz hazır heli nuroqun tēmüryol, kan wə sanaət-kə igə bolup kalduk, partiyimiz sanaətni baxkuruxni wə tijarət kilixni kəng kələmdə üginiwatidu. 2 yil iqidə bizning hərbi sanaitimiz heli zor dərrijidə əsti. Əmma u tehi urux ehtiyajığa jawap berəligü-dək dərrijidə əməs. Bizdə bəzi mohim ham əxya wə maxinilar kəm, biz asasiy jəhəttin tehi polat tawliyalmaymiz.

Biz Huabeyning 44 milyon ahaligə igə rayonida, birlikkə kəlgən, partiye bilən partiye sirtidiki demokratik zatlar həmkarlaşkan həlk həkümiti kurduk, xuningdək aldinki səpkə yardəm berixkə paydilik bolsun üqün, bu həkümətning Huabey, Huadong (43 milyon ahaligə igə) wə Xibey (7 milyon ahaligə igə) rayonlirining iktisadiy, maliyə, soda, pul muamilə, katnax ixliriğə wə hərbi sanaitigə bolğan rəhbərlikni wə ularni baxkurux hizmətlirini birlikkə kəltürüxini qarar kilduk, xundakla yekin kəlgüsidə Dongbey wə Zhongyüən rayonliridimu yukurida eytiloğan hizmətlərnə birlikkə kəltür-məqimiz.

3. Zhongyang yiqini, ətken 2 yillik urux muwəppəkiyətlirigə wə düxmən bilən bizning otturi-

mizdiki omumi wəziyətke esasən, 5 milyon kixilik həlk jiefangjüni kurup, təhminən 5 yılqə wakıt iqidə (1946-yıl 7-aydin baxlap hesaplıqanda), düxmənning muntizim armiyisidin jəmi 500 qə lü (shi) ni (yiliqa ottura hesap bilən 100 qə lüni) yokitip, düxmənning muntizim armiyisi, qəyri muntizim armiyisi wə alahidə budüyliridin jəmi 7 milyon 500 mingqə adimini (yiliqa ottura hesap bilən 1 milyon 500 mingqə adimini) yokitip, guomindangning əksiyətqil həkümranlıqini tüptin aqdurup taxlaxka toluk imkaniyət bar, dəp hesaplidi.

Guomindangning hərbi küqi 1946-yıl 7-ayda 4 milyon 300 ming adəm idi, 2 yilda, 3 milyon 90 ming adimi yokitildi wə keqip kətti, u 2 milyon 440 ming adəm toluklıdi, hazir uning 3 milyon 650 ming adimi bar. Məlqərliximizqə, buningdin keyinki 3 yıl iqidə 3 milyon adəm toluklıyalixi, yokitildiğan wə kaqidiğanlıri təhminən 4 milyon 500 ming adəmgə yetixi mümkin. Xundak kilip, 5 yıl urux kilix nətijisidə guomindangning hərbi küqidin 2 milyonqila adəm kelixi mümkin. Bizning armiyimizdə hazir 2 milyon 800 ming adəm bar, buningdin keyinki 3 yıl iqidə armiyimizgə əsirlərdin 1 milyon 700 ming adəm (əsirlər omumi sanining 60 pirsənti boyiqə hesaplıqanda) kəbul kilməqimiz, dihanlardin 2 milyon adəmni armiyigə katnixixka səpərwər kilməqimiz, qikimni qikiriwətkədə, 5 yıl urux kilix nətijisidə armiyimizning adəm sani

5 milyonqa yekinlixip kelixi mümkin. Əgər 5 yillik uruxning nətijisi muxundak bolup qiksa, guomindangning əksiyətqil həkümranliqini tüptin aqdurup taxliduk, dəp eytalaymiz.

Bu vəzipini orunlax üçün düxmənning muntizim armiyisidin yilioqa 100 qə lü (shi)ni, 5 yilda jəmi 500 qə lü (shi)ni yokitiximiz lazim. Bu—barliq məsilini həl kilidiqan aqkuq. Düxmənning muntizim armiyisidin yokatkinimiz, lügə sundurup hesapliqanda, birinqi yilda 97 lü (shi), ikkinqi yilda 94 lü (shi) boldi, muxu əhwaləqa qarIQanda, bu nixanəqa yətküzüx bəlki uningdin axuruwetix mümkin. Guomindangning hazirki 3 milyon 650 ming kixilik omumi hərbi küqining 70 pirsənti birinqi səptə (Changjiang dəryasi wə Bashən taq tizmiliridiki sepining ximali, Lənzhou xəhri wə Helənshən taq tizmiliridiki sepining xərkı, Chengde wə Changchun xəhərliridiki sepining jənubi), arka səptikisi (Changjiang dəryasi wə Bashən taq tizmiliridiki sepining jənubini, Lənzhou xəhri wə Helənshən taq tizmiliridiki sepining qərbini öz iqigə alidu) aran 30 pirsəntqə kelidu. Guomindangning hazirki pütun muntizim armiyisi 285 lü, 1 milyon 980 ming adəm, buningdin birinqi səptikisi 249 lü, 1 milyon 742 ming adəm (ximaliy səptə 99 lü, 694 ming adəm, jənubiy səptə 150 lü, 1 milyon 48 ming adəm), arka səptikisi aran 36 lü, 238 ming adəm, yənə kelip bularning kəp kismi yengi quruloqan budüy-

lör, jönggiwarlıoıi kəm. Xuning üqün zhongyang üqinqi yilda hək jiefangjüning pütün kismining yənıla Changjiangning ximalıda, Huabey wə Dongbeyda urux kilixini karar kildi. Düxmənni yokitix wəzipisini ijra kilix üqün, azat rayonlardın həkni armiyigə katnixixka pılanlık halda wə ehtiyatqanlık bilən səpərwər kiləqandıın taxkiri, əsirlərdin köplöp paydilini kerək.

4. Partiyimiz wə armiyimiz ilgiri uzak muddət-kiqə düxmən tərıpidin bəlüwetilgən, partizan uruxi boluwatқан xaraitta wə yeza xaraitida turəqanlıktin, biz jaylardiki partiye rəhbiriy organliri wə hərbi rəhbiriy organlarning nahayiti zor dərıjıde əzini əzi idarə kilix həkukioqa igə boluxioqa yol koyəqan iduk, bu əhwal arkisida, jaylardiki partiye təxkilatliri wə koxunlar əzlrining təxəbbuskarlıoıi wə aktiplioıini jari kilip, uzak muddətlik eqır ki-yinqılıklardın etti, əmma xuning bilən billə, bəzibir intizamsızlık wə həkümətsizlık, məhəlliwazlık wə partizanqılıkmı pəyda bolup, inkilawiy ixlarəa ziyan yətküzdi. Həzirki wəziyət partiyimizdin bundak intizamsızlık wə həkümətsizlikni, məhəlliwazlık wə partizanqılıknı əng zor tirixqanlık bilən tügitip, mərkəzləxtürük mümkün wə zərür boləqan barlık həkukni zhongyangning wə zhongyangning wakalət organlirining kəlioqa mərkəzləxtürüp, uruxni partizan uruxi xəklidin muntizim urux xəkligə etküzüxnı tələp kilidu. Ötkən 2 yıl iqidə armiyining

wə urux kilixning muntizimliqi bir kədər əsti, lekin tehi yetərlik əməs, üqinqi yilda yənimu zor dərjide əstürux lazim. Bu məxsət üqün, imkaniyətning beriqə təmüryol, taxyol, parahot katarlik zamaniwi katnax wastilirini rimont kilip wə igələp, xəhər wə sanaətni baxkurux hizmətlirini küqəytip, partiyə hizmitining eqirlik mərkizini pəydin-pəy yezidin xəhərgə yətkəx lazim.

5. Məmlikət boyiqə həkimiyətne tartiweliox wəzipsi partiyimizdin hərbi, siyasi, iktisadiy ixlarni, partiyə ixliri wə mədiniyət, maarip hizmətlirini baxkuralaydiqan köpligən kadirlarni tez wə pilanlik tərbiyiləxni tələp kilidu. Uruşning üqinqi yilida 30 mingdin 40 mingəiqə təwən, ottura wə yukuri dərjilik kadir təyyarlox, xuning bilən ularni uruxning tətinqi yili koxunlar ilgiriligən qaqda koxunlar bilən billə ilgiriliyələydiqan, təhminən 50 milyondin 100 milyonəiqə ahaligə igə yengidin bərpa kilinqan azat rayonlarni tərteplilik baxkuralaydiqan kilix lazim. Zhongguoning yeri nahayiti kəng, ahalisi nahayiti kəp, inkilawiy uruxning tərəkkiyati nahayiti tez, əmma kadir yətküzüp beriximiz tolimu yetərsiz boluwatidu, bu—nahayiti zor kiyinqilik. Üqinqi yili kadir təyyarloxta, ularning kəpini kona azat rayonlarəqə tayinip təyyarloxka toqra kəlsimu, lekin xuning bilən billə, guomintang həkümranliqidiki qong xəhərlərdin kəbul kilixkimu əhmiyət berix lazim. Guomintang rayonliridiki qong xəhər-

lərdə bizning hizmitimizgə katnixalaydiqan köpligən ixqi wə ziyalilar bar, ularning bilim səwiyisi kona azat rayonlardiki ixqi, dihanlarning bilim səwiyisigə qarışanda omumən yukurirak. Guomindangning iktisadiy, maliyə, mədiniyət wə maarip organliridiki əksiyətqilərdin baxka hadimlərdin köpləp paydiliniximiz kerək. Azat rayonlarning məktəp maaripi əsligə kəltürüluxi wə rawajlanduruluxi lazim.

6. Siyasi məslihət kengixi yiqini qakirix xoari^④ guomindang rayonliridiki barlik demokratik partiyə-guruhlarıni, həlk təxkilatlırini wə partiyə-guruhsiz demokratik zatlarni partiyimiz ətrapiqə uyuxturdi. 1949-yili Zhongguodiki barlik demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri wə partiyə-guruhsiz demokratik zatlarning wəkilliri bilən yiqin eqip, Zhonghua həlk jumhuriyitining wakitlik mərkiziy həkūmitini kurux üqün, hazir biz guomindang rayonliridiki ənə xu partiyə-guruhlarəqə wə həlk təxkilatlıriqə wəkillik kilidiqan kixilərnə azat rayonəqə kelixkə uyuxturuwatimiz.

7. Azat rayonlarning sanaət ixləpqikirixi wə yeza igilik ixləpqikirixini əsligə kəltürux wə rawajlandurux uruxka yardəm berix wə guomindang əksiyətqilirini yengixning mohim halkisi. Zhongyang yiqini mundak hesaplaydu: Bir tərəptin, həlk jiefangjününing qələbilik hujumini guomindang rayonlıriqə kengəytip, uruxka zərür boləqan adəm

küqi wə maddi küqlərni guomindang tərəptin wə guomindang rayonliridin köpləp elix lazim; yənə bir tərəptin, kona azat rayonlarning sanaət ixləp-qikirixi wə yeza igilik ixləp-qikirixini barlik tirix-qanliklar bilən əsligə kəltürüp wə rawajlandurup, hazirki səwiysisidin məlum dərjide axurux kerək. Muxu ikki tərəptiki wəzipə orunlanoqandila, guomindangning əksiyətqil həkümranliqini aqdurup tax-laxka kapalət berix mümkün, undak kilmioqanda mümkün əməs.

Bu ikki tərəptiki wəzipini ijra kilixta bizdə nuruqun kiyinqilik bar. Bizning qong qoxunimiz guomindang rayonliriqə kirip, arka sepi bolmioqan yaki yerim arka sepi boluqan jənglərni kiloqanda, hərbi təminatning həmmisini yaki kəp kismini xu jaylarning əzide həl kilixi kerək. Sanaət ixləp-qikirixi wə yeza igilik ixləp-qikirixini əsligə kəltürüx wə rawajlandurux üqün, yaxxirak təxkiliy hizmətning boluxi, azat rayonlarning iqqi baziriqə obdan rəhbərlik kilinixi wə taxki sodiqə obdan nazarət kilinixi, bəzi maxina wə ham əxya yetixməslik məsilisining, aldi bilən, katnax-tiransiport məsilisining wə tēmüryol, taxyol, dərya yollirini rimont kilix məsilisining həl kilinixi zərür. Həzir azat rayonlarning iqtisadiy wə maliyə əhwalida zor kiyinqiliklar məwjut, bizning kiyinqilioqimiz guomindangning kiyinqilioqə karioqanda jik kiqik bolsimu, ləkin kiyinqilik həkikətən bar. Bular, əsasən,

maddi əxyalar və əskərlərnin urux ehtiyajini təminləxkə yetixməywatkənliqidin, kəqəz pulning pahallixixi heli eqir dərijigə yetip kələqənliqidin ibarət, halbuki, təkiliy hizmətlirimizning bolupmu maliyə-iktisat jəhəttiki təkiliy hizmətlirimizning yetərlik bolmioqanlıqi muxu kiyinqiliklarni pəyda kiləqən səwəplərnin biri. Biz bu kiyinqiliklarni yənggili bolidioqanlıqioqə ixinimiz, bəlki bu kiyinqiliklarni yəngiximiz lazim. Kiyinqiliklarni yəngix kürixidə israpqilikka kərxix turux, iktisat kilixni kattik yoləqə koyux lazim: aldinki səptə, qənimət elinqən nərsilərnə omumning ihtiyariəqə tapxuruxka, əzining janlik küqlirini ayaxka, koral-yaraklarni ayaxka, ok-dorilarni tejəxkə, əsirlərnə muhapizət kilixka dikkət kilix; arka səptə, dələt organlirining qikimini azaytix, adəm və at-ulak küqlirini jiddi ehtiyajlik bolmioqən ixlarəqə səpərwər kilixni azaytix, məjlis waktini kiskartix, dihanqilik pəsillirigə dikkət kilix, dihanqilik waktini qəldin berip koy-maslik, sanaətnin ixləpqikirix hirajitini tejəx, əmgək ünümdarlıqini axurux, pütүн partiyini sanaət ixləpqikirixi və yeza igilik ixləpqikirixini baxkuruxni və tijarət kilixni üginixkə səpərwər kilix, azat rayonlarning igiligini imkaniyətning beriqə muwapik uyuxturux, bazar jəhəttiki kərqulukni tügətitix həmdə barlik həyankəxlər. bazarni qəng-giliəqə eliwaləquqilar üstidin zərür kürəxlərnə elip berix kərək. Ixka muxulardın tutux kiləqəndila,

aldimizdiki kiyinqiliklarni qoqum yengələymiz.

8. Kadrlarning nəziriyə səwiyisini ətürüx, partiya iqidiki demokratik turmuxni kengəytix yukurida eytiloqan wəzipilərnə orunlaxning mohim halkisi bolup kaldi. Zhongyang yiqini partiya iqidiki demokratik turmuxni kengəytix həkkiđə məhsus qarar maqullidi^⑤. Kadrlarning nəziriyə səwiyisini ətürüxkə dair məsilinimu muzakirə kildi wə yiqinoqa katnaxkan yoldaxlarning diqqət-etiwarini kozoqidi.

9. Məmlikətlik 6-ketimlik əmgək yiqini utukluk ətüzüldi wə Zhonghua məmlikətlik bax ixqilar uyuxmisi^⑥ kuruldi. Kelər yilning 1-yerimida, məmlikətlik ayallar kurultiyi qakirilip, məmlikətlik demokratik ayallar birləxmisi^⑦ kurulidu; məmlikətlik yaxlar kurultiyi qakirilip, məmlikətlik yaxlar birləxmisi^⑧ kurulidu; xuningdək yeni demokratik yaxlar ittipaki^⑨ kurulidu.

Izahlar

① Guomindangning birinqi ketimlik asiliqi 1927-yili bolqan idi. Bu yerdə eytiloqan “yənə bir ketimlik asiliqi” Yapon bas-kunqiliriqa qarxi urux ayaklaxkandin keyin guomindangning omumyüzlük əksil’inkilawiy iqki urux kozoqoqanliqini kərsitidu.

② Jənuptiki inkilap məqlup boldi, digəndə partiyidə Wang Ming wəkillik kilqan üqinqi ketimlik “sol”qil luxiən səwiwidin, 1934-yili kızil armiyining bəxinqi ketimlik “korxap yokitix”ka qarxi uruxining məqlup bolqanliqi wə kızil armiyining asasiy küqining jənuptiki inkilawiy genjüdilərdin qekinip qikkanliqi

kəzdə tutulidu.

③ Bu həlk jiefangjüni tərripidin əsir elinqan, guomindangning əksiyətqi koxunliridin azat kilingan, tərbiyidin etkən, armiyimizgə katnaxkan guomindang əskərlirini kərsitidu.

④ Siyasi məslihət kengixi yiqini qakirix xoarini yoldax Mao Zedong otturiqa koyqan idi. Zhonggong zhongyangning 1948-yil 5-ayning 1-küni elan kılqan («Birinqi may» əmgəkqilər bayrimini hatiriləx xoarliri) iqidə, yoldax Mao Zedongning təkliwigə binaən, «Demokratik partiya-guruhlar, həlk təxkilatlıri, jəmiyət mətiwərliri tezlikte siyasi məslihət kengixi yiqini etküzüp, həlk kurultiyi qakirixni, demokratik birləxmə həkümət kuruxni muzakirə kılaylı wə əməlgə axuraylı» digən xoar otturiqa koyuldi. Bu xoar dərhal guomindang həkümranlık kılıp turqan rayonlardiki demokratik partiya-guruhlar, həlk təxkilatlıri wə partiya-guruhsiz demokratik zatlarınq kizqin awaz koxuxiqa igə boldi. Siyasi məslihət kengixi keyin yengi siyasi məslihət kengixi dəp ataldi, keyin yənə Zhongguo həlk siyasi məslihət kengixi dəp əzgərtildi, muxu tomdiki «Yengi siyasi məslihət kengixigə təyyarlık kərux weyyüənhuyining yiqinida səzlən'gən nutuq»ning ① izahıqa karalsun.

⑤ Bu «Zhonggong zhongyangning partiyining hər dərjilik kurultaylıri həm wəkillər yiqinlırini qakirix toqrisidiki kararı»ni kərsitidu. Bu kararda partiya iqidə normal demokratik turmuxni kengəytix wə bərpa kılıx məsilisi toqrisida təwəndikilər bəlgilən'gən: Hər dərjilik dangweylar partiya nizamnamisigə binaən partiyining hər dərjilik kurultaylıri həm wəkillər yiqinlırini kərəllik qakirip turuxi kərək. Bundaq kurultay wə yiqinlarqa partiya nizamnamisidə bəlgilən'gən barlık hokuklar berilixi lazim, dəhli-təruz kılıxka yol koyulmaydu. Yiqinni toluq təyyarlık bilən eqix kərək. Partiya iqidə ohxax bolmiqan pikirlər üstidə bolqan talax-tartıxlarni waktida. həkiki rəwixtə yukuriqa məlum kılıp turux, uningdiki məhim talax-tartıxlarni zhongyangqımu məlum kılıx lazim. Buningdin baxka yənə, dangwey tüzümini mukəmməl-ləxtürux lazim, hər dərjilik dangweylar məhim məsililərnı dangweyning kollıktip muzakirə wə qarar kılıxidın etküzüx tüzümini

yolƆa koyuxi, mohim mėsililərnı xəhslər bəlgiliməsliƆi kerək, əmma kolliktip rəhbərlik kılıx bilən xəhs məs'ul boluxning birigə eqip, biridin keqixkə bolmaydu, dəp bəlgilən'gən.

⑥ Məmlikətlik 6- kətimlik əmgək yiqini 1948- yil 8- ayda Harbinda ətəküzıldı. Bu yiqında Zhongguo ixqılar sinipining birlikkə kəlgən məmlikətlik təxkilati—Zhonghua məmlikətlik bax ixqılar uyuxmisi əsliƆə kəltürıldı. Aldinki 5 kətimlik məmlikətlik əmgək yiqini 1922- yili, 1925- yili, 1926- yili, 1927- yili wə 1929- yili ətəküzlgən idi.

⑦ Məmlikətlik ayallar kurultiyining 1- yiqini 1949- yil 3- ayda Beypingda ətəküzıldı. Bu yiqında məmlikət boyiqə ayallar ammiwi təxkilatlrining rəhbərlik orgini—Zhonghua məmlikətlik demokratik ayallar birləxmisi kuruldi. U keyin Zhonghua məmlikətlik ayallar birləxmisi dəp ataldi.

⑧ Məmlikətlik yaxlar kurultiyining 1- yiqini 1949- yil 5- ayda Beypingda ətəküzıldı. Bu yiqında Zhonghua məmlikətlik demokratik yaxlar bax birləxmisi kuruldi. U keyin Zhonghua məmlikətlik yaxlar birləxmisi dəp ataldi.

⑨ Yengi demokratik yaxlar ittipaqi 1949- yil 1- ayda Zhonggong zhongyangning qarari boyiqə kuruldi. Uning məmlikətlik 1- kurultiyi 1949- yil 4- ayda Beypingda ətəküzıldı. Yaxlar ittipaqining 1957- yil 5- ayda ətəküzlgən 3- kurultiyida yengi demokratik yaxlar ittipaqi digən nam kommunistik yaxlar ittipaqi digən namƆa əzgərtildi.

HUƏYHƏY ZHƏNYISINING URUX KILIX FANGZHENI TOOIRISIDA *

(1948- yil 10- ayning 11- kuni)

Huəyhəy zhənyisi^①ning orunlaxturuluxi toqri-
sida birnəqqə pikir koyduk, oylixip kərərsilər:

1. Bu zhənyining birinqi baskuqtiki mərkiziy wəzipisi əskiriy küqni toplap, Huang Botao bing-
təunini yokitix, otturidin bəsüp ətüp, Xin'ənzhen,
Yünhe poyiz istansisi, Caobaji, Yixiən, Zaozhuang,
Lincheng, Hənzhuang, Shuyang, Peyxiən, Təncheng,
Təy'erzhuang wə Linyi katarlik jaylarni elix. Bu
məksətkə yetix üqün, 2 zongdüy bilən düxmənning
1 shisini yokitix qarisini kollinip, 6-7 zongdüy bilən
düxmənning 25-, 63- wə 64-shilirini bəlöp turup

* Bu — yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhong-
yang inkilawiy hərbi weyyüənhuyining Huadong yezhən-
jüni wə Zhongyüən yezhənjunigə, Huadongjü wə Zhong-
yüənjugə əwətkən diənbaosi. Huəyhəy zhənyisi Zhongguo
həlk azatlik uruxida həl kilquq əhmiyətke igə bolqan
əng qong 3 zhənyining biri. Bu zhənyini Huadong yezhən-
jüni. Zhongyüən yezhənjunini bilən Huadong. Zhongyüənlər-
diki yerlik budüylər birliktə elip bardı. Bu zhənyide
guomindang armiyisining jəmi 555 mingdin artuq adimi
yokitildi. Yoldax Mao Zedong bu diənbaoda otturiqə
koyqan zhənyi fangzheni toluk muwəppəkiyət kazandı,

yokitix keræk. 5-6 zongdüy bilæn düxmønning yarıdægə keliwatkan koxunining aldini tosux wə ularqa zərbə berix lazim. 1-2 zongdüy bilæn Lincheng wə Hənzhuang rayonliridiki Li Mi koxunining 1 lüsini yokitix həmdə tirixip Lincheng wə Hənzhuangni elip, Xüzhouqa ximaldin təhlikə selip, Qiu Qingqüən bingtuəni wə Li Mi bingtuənini xərk tərəpkə pütün küqi bilæn yardəm berəlməydiqan kilip koyux keræk. 1 zongdüy bilæn yərlik bingtuənni Shəndongning qərbiy jənup kismioqa orunlaxturup, Xüzhou bilæn Shangqiu ariliqioqa yandin hujum kilip, Qiu Qingqüən bingtuəning bir kismini tizginləp turux keræk (Sun Yüənliangning 3 shisi həzir xərk tərəpkə yürux aldida turidu, Liu Bocheng, Chen Yi, Deng Xiaopinglarning Zhengzhou-Xüzhou katnax yollirioqa hujum kilixni dərhal orunlaxturup, Sun Yüənliang bingtuənini tizginləp turuxini ümit kilimiz). 1-2 zongdüy bilæn Suqiən-Suyning-Lingbi rayonida həkətlinip, Li Mi bingtuənini

pəkət zhənyining tərəkkiyatila aldın kilinqan mөлqərdikidin tehimu onguxluk boldi, xunga qəlibimu aldın kilinqan mөлqərdikidin tehimu tez wə tehimu zor boldi. Muxu zhənyidin keyin guomindang əksiyətqi həkümitining paytəhti Nənjing həlk jiefangjünining biwastə təhlikisi astida kaldı. Huəyhəy zhənyisi 1949- yil 1- ayning 10- küni ayaxlaxtı, 1- ayning 21- küni Jiang Jieshi əzining "istipa" bərgənligini jakalidi, Nənjing guomindang əksiyətqil həkümrən guruhı xuningdin baxlap teri-perəng bolux həlitigə quxup kaldı.

tizginləp turux kerək. Yukurkidək orunlaxtur-
qanda yəni əskiriy küqimizning yerimidin köprəgi
bilən Qiu Qingqüən bingtuəni wə Li Mi bingtuəniyə
takabil turup, uni tizginləp turqanda, uningqə
aldini tosüp zərbə bərgəndə wə düxmənning bir
kisini yökətkanda, andin Huang Botao bingtuəni-
ning 3 shisini yökətitix məksidigə yətkili bolidu. Bu
orunlaxturux 9-aydiki Jinənni elix wə yardəmgə
kəlgən düxmən'gə zərbə berix²ning orunlaxturulu-
xiqə asasən ohxax, undak bolmiqanda, Huang Botao
bingtuəning 3 shisini yökətitix məksidigə yətkili
bolmaydu. Birinqi baskuqni zhənyi baxlinip 2-3
həptə iqidə ayaklaxturux üqün tirixix kerək.

2. İkkinqi baskuqta təhminən 5 zongdüy bilən
Həyzhou - Xinpu - Liənyün'gang - Guənyün rayonidiki
düxmənni yökətitix wə bu xəhərlərnə elix kerək.
Məlqərliximizqə, bu wakitta düxmənning Qingdao-
diki 54- wə 32-shilirining dengiz arkilik Həyzhou-
Xinpu-Liənyün'gang rayoniqə kəltürülüxi ehtimalqə
yekin³. Bular xu rayonda turuxluk burunki 1 shi
bilən köxulup jəmi 3 shi bolidu, xuning üqün 5
zongdüy bilən hujum kilix, qələqan əskiriy küq
(asasiy küq) bilən Qiu Qingqüən bingtuəni wə Li Mi
bingtuəninə iskənjiyə elip turux kerək, bumu
9-aydiki Jinənni elix wə yardəmgə kəlgən düxmən-
gə zərbə berixning orunlaxturuluxidiki pirinsipqə
ohxax. Bu baskuqnimu 2-3 həptə iqidə tügətitixni
kələqə kəltürüx kerək.

3. Üqinqi baskuqta Huəyyin, Huəy'ən tərəptə jəng kilixni təsəwwur kilix mümkin. U qaqda düxmən əskiriy küqini 1 shiqə kəpəytidu (Əzgərtip təxkil kilinqan 8-shi Yəntəyidin jənupka yətkiliwatidu), xunga buningdimu 5 zongdüyqə əskiriy küq bilən hujum kilixka, kaləqan asasiy küq bilən bolsa yardəmgə kəlgən düxmənlərgə zərbə berix wə ularni iskənjigə elixka təyyar turux kerək. Bu baskuq üqünmu təhminən 2-3 həptə ketidu.

Üq baskuqqa təhminən 1 yerim aydin 2 ayoqiqə wakit ketidu.

4. Huəyhəy zhənyisini 11- wə 12-ay iqidə tüginglar. Kelər yil 1-ayda dəm aldurux-tərtipkə selix ixini elip beringlar. 3-aydin 7-ayoyiqə, Liu Bochəng-Dəng Xiaoping koxuni bilən birliktə jəng kilip, düxmənni Changjiangning neriği kiroqioqioqioqə sürüp berip, u yərdiki jüdiənlərdə mudapiəlinip turuxka məjbur kilinglar. Asasiy küqünglar küzdə Changjiangdin ətüp jəng kilixi mümkin.

Izahlar

① Huəyhəy zhənyisi həlk jiefangjüni Xūzhouni mərkəz kilip, xərktə Həyzhoudin tartip qərptə Shangqiuoqioqə, ximalda Linchəng (həzirki Xüechəng)din tartip jənupta Huəyhe dəryasioqioqə boləqan kəng rayonda elip barəqan bir ketimlik həl kiləuq zhənyi. Bu rayonəqa toplanəqan guomindang koxunliri Xūzhou "basmiqilarni yokitix zongsilingbusi"ning silingguəni Liu Zhi, fusilingguəni Du Yüminglarning kəmandanliqidiki 4 bingtuən wə 3 tinqlandurux rayonidiki budüylər, keyin Huazhongdin yardəmgə kəlgən Huang

Wey bingtuəni bolup jəmi 5 bingtuən wə 3 tinqlandurux rayoni-diki budüylərdin ibarət idi. Bu zhənyigə həlk jiefangjünidin Huadong yezhənjünining 16 zongdüyi, Zhongyüən yezhənjünining 7 zongdüyi bilən Huadong, Zhongyüən jünqüliridiki wə Huabey jünqüsige karaxlik Hebey-Shəndong-Henən jünqüsidiki yərlik korallik küqlərdin bolup jəmi 600 mingdin artuq adəm katnaxti. Zhənyi 1948-yil 11-ayning 6-küni baxlinip, 1949-yil 1-ayning 10-küni ayaklasti, yəni 65 kün dawam kildi, bu zhənyidə guomintangning hil budüyliridin 22 jün yəni 56 shi (Buning iqidə 4 yerim shi qozqilang ketirip biz tərəpkə etti), jəmi 555 ming adimi tamamən yokitildi, buningdin baxka yənə Nənjing tərəptin yardəmgə kəlgən Liu Ruming bingtuəni, Li Yənniən bingtuəni qekindürüldi, xundak kilip, Changjiangning ximalidiki Huadong, Zhongyüən rayonliri asasən azat kilindi. Pütün Huəyhəy zhənyisi 3 baskuqqa bəlündi. Birinqi baskuq 11-ayning 6-künidin 22-künigigə dawam kildi, buningda Huadong yezhənjüni Zhongyüən yezhənjünining maslixixi bilən Xūzhouning xərkidiki Xin'ənzhen-Niənzhuang rayonida Huang Botao bingtuənini qorxiwelip yokaatti, Huang Botaoni eltürdi, Long-Həy tēmüryolining Niənzhuangning xərkidiki kismining ikki tərripini wə Tienjin-Pukou tēmüryolining Xūzhou-Bengbu kismining ikki tərripini həm Xūzhouning qərbi wə ximalidiki kəng jaylarni azat kildi. Guomintangning 3-tinqlandurux rayoniqə karaxlik 3 yerim shisi, jəmi 23 mingdin artuq adimi Təy'erzhuang, Zaozhuang rayonlirida qozqilang ketirip biz tərəpkə etti. Ikkinqi baskuq 11-ayning 23-künidin 12-ayning 15-künigigə dawam kildi, buningda Zhongyüən yezhənjüni Huadong yezhənjünining asasiy küqining maslixixi bilən Suxiən nahiyisining qərbiy jənubidiki Shuangdüyji rayonida Huang Wey bingtuənini qorxiwelip yokatti, bingtuən silingi Huang Wey, fusilingi Wu Shaozhoularni tirik tutuwaldi. Bu bingtuənning 1 shisi qozqilang ketirip biz tərəpkə etti. Xuning bilən billə, Xūzhoudin qərpkə keqip ketiwatkan Sun Yüənliang bingtuənimu yokitildi, Sun Yüənliang əzi yalquz keqip kətti. Üqinqi baskuq 1949-yil 1-ayning 6-künidin 10-künigigə dawam kildi, buningda Huadong yezhənjüni Zhongyüən yezhənjünining maslixixi bilən

Yongchengning xərkiy ximalidiki Qinglongji, Chen'guənzhuang rayonlirida Du Yümingning biwastə kəmandanliqədiki Xüzhoudin qərpke keqip ketiwatқан Qiu Qingqūən bingtuənini wə Li Mi bingtuənini kərxiwelip yəkattı, Du Yümingni tirik tutuwaldi, Qiu Qingqūənni ɵltürdi, yaləuz Li Mila keqip kütuldi. Xuning bilən kəlimi qəyət zor boləqan Huəyhəy zhənyisi qəlibilik ayak-laxtı.

② Jinənni elix wə yardəmgə kəlgən dūxmən'gə zərbə berix 1948-yil 9-ayning 2-küni iqidə hək jiefangjününing Jinən zhənyisidə kollanəon urux kilix usulini kərsitidu. Jinən guomindangning Shəndəng rayonidiki zhənlüelik məhım jayı idi. Guomindang Jinənni 2-tinqlandurux rayonining 110 mingdin artuk adimi bilən mudapıə kilip turatti. Xuning bilən billə, Xüzhou rayoniqa orunlaxturuləqan 23 lü yəni 170 mingqə kixilik asasiy küqi bilən ximaləqa yardəm berixkə həkəqan təyyar idi. Huadong yezhən-jüni 7 zongdüyni xəhər elix jituəni, 8 zongdüyni yardəmgə kəlgən dūxmən'gə zərbə berix jituəni kilip təkkillidi. 1948-yil 9-ayning 16-küni ahximi armiyimiz Jinənni mudapıə kilip turəqan dūxmən-gə hujum baxlıdi. Uda 8 keqə-kündüz hujum kilip, Jinənni mudapıə kilip turəqan dūxmənni 24-küni tamamən yəkattı (Buning iqidə 1 jün kəzəqilang kətirip biz tərəpkə ɵtti), guomindangning 2-tinqlandurux rayonining silingüəni Wang Yaowuni tirik tutuwaldi. Armiyimiz Jinənni qapsan aləqanliktin, Xüzhoudiki dūxmən ximaləqa yardəm berixkə jür'ət kılalmidi.

③ Keyin bu dūxmən kelixkə jür'ət kılalmidi.

PÜTÜN DUNYA INKILAWIY KÜQLIRI ITTIPAKLIXIP, JAĦAN- GIRLIKNING TAJAWUZIOLA KARXI TURAYLI*

(1948- yil 11- ay)

Ħazir, pütün dunyadiki oyoqanoqan ixqilar sinipi wə barliq ħəkiqi inkilawiy kixilər Sovet ittipaki uluq əkətəbir sotsiyalistik inkilawining 31 yilliqini hoxal-horam hatiriləwatқан qaoqda, Stalinning 1918-yili əkətəbir inkilawining bir yilliqini hatiriləx munasiwiti bilən yazoqan məxhur məkalisi esimgə qüxti. Stalin bu məkalisida mundak digən idi: “Əkətəbir inkilawining uluq dunyawı əħmiyiti asasən xuningdin ibarətki, u: birinqi, milli məsilining dairisini kengəytti, uni Yawropadiki milli zulumoqa karxi kürəxtin ibarət kismən məsilidin ezilgüqi millətlərnin, mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərnin jəhangirliktin azat bəluxi ħəkkidiki omumi məsiligə

* Bu—yoldax Mao Zedong əkətəbir inkilawining 31 yilliqini hatiriləx munasiwiti bilən Yawropadiki gongchəndang wə ixqilar partiyiliri qingbaojüsining nəxr əpkari «Mustəħkəm teqlik üqün, ħəlk demokratiyisi üqün»gə yazoqan məkala. Bu məkala xu zornalning 1948- yil 21- sanioqa besiloqan idi.

aylandurdi; ikkinqi, bundak azatlikka kəng imkaniyət yaratti wə əmiliy yol aqti, xuning bilən qərp wə xərktiki ezilgüqi millətlərnin azatlik ixlirini zor dərjide aləja sürüp, ularni jahan'girlikkə karxi qəlibilik kürəxnin uluk ekimioqa tartti; üqinqi, xuning bilən Rosiyə inkilawi arkilik, sotsiyalistik qərp bilən kulluktiki xərk otturisiəqa kəwrük saldi, qərp puroletarlrinin tartip taki xərktiki ezilgüqi millətlərgiqə dunyawı jahan'girlikkə karxi yengi inkilap sepi kurdi."①

Tarih Stalin kərsətkən yənülux boyiqə rawajlandi. Əktəbir inkilawi dunya həlkənin azatlik ixlirioqa kəng imkaniyət yaratti wə əmiliy yol aqti, əktəbir inkilawi Rosiyə inkilawi arkilik qərp puroletarlrinin tartip taki xərktiki ezilgüqi millətlərgiqə dunyawı jahan'girlikkə karxi yengi inkilap sepi kurdi. Bu inkilap sepi Leninning, Lenin wapat boləqandin keyin bolsa, Stalinning qiwər yetəkqiligide kuruldi wə rawajlandi.

Inkilap kilix kerək ikən, bir inkilawiy partiye boluxi lazim. Inkilawiy partiye bolmisa, Marksizim-Leninizimning inkilawiy nəziriyisi wə inkilawiy hisliti boyiqə kuruləqan inkilawiy partiye bolmisa, ixqilar sinipioqa wə kəng həlkə ammisioqa rəhbərlik kilip jahan'girlikni wə uning qalqilirini yengix mümkün əməs. Marksizim barlikka kəlgəndin buyanki 100 yildin oxuk wakit iqidə, pəkət Rosiyə bolxewikliri əktəbir inkilawioqa, sotsiyalistik ku-

ruluxka rəhbərlik kilixta wə faxizim tajawuzini yengixtə ülgə yaratkan qaoqdila, dunya mikyasida yengiqə inkilawiy partiyilər kuruldi wə rawajlandi. Muxundak inkilawiy partiyilər wujutka kəlgəndin keyin, dunya inkilawining kiyapitidə əzgirix boldi. Bu əzgirix xundak qong boldiki, hətta peykədəmlirimiz zadi təsəwwur kilalmaydioqan əzgirixlər daoqduqilik sürəttə məydanqə qikti. Zhongguo gongchəndangi Sovet ittipaki gongchəndangini ülgə kilip kuruloqan wə rawajlanqan partiyə. Zhongguo gongchəndangi wujutka kəlgəndin baxlap, Zhongguo inkilawining kiyapiti pütünləy yengilandi. Bu pakit tehi roxən əməsmu?

Sovet ittipaki baxqilioqidiki dunya inkilawiy birliksepi faxist Germaniyə, Italiyə wə Yaponiyini yəngdi. Bu—əktəbir inkilawining nətijisi. Mubada əktəbir inkilawi bolmioqan bolsa, mubada Sovet ittipaki gongchəndangi bolmioqan bolsa, Sovet ittipaki bolmioqan bolsa, Sovet ittipaki rəhbərlikidiki qərp wə xərkning jahan'girlikkə karxi inkilawiy birliksepi bolmioqan bolsa, faxist Germaniyə, Italiyə, Yaponiyə wə ularning qalqilirini yengixni təsəwwur kilix mümkünmidi? Əgər, əktəbir inkilawi pütün dunyadiki ixqilar sinipi wə ezilgüqi millətlərləning azatlik ixlirioqə kəng imkaniyət yaratti wə əmiliy yol aqti, diyilidikən, u halda faxizimoqə karxi ikkinqi dunya uruxining qəlibisi pütün dunyadiki ixqilar sinipi wə ezilgüqi millətlərləning azatlik

ixlirioqa tehimu kəng imkaniyət yaratқан wə tehimu əmiliy yol aqқан bolidu. Ikkinqi dunya uruxi qəlibisining əhmiyitini yetərlik mələqərliməslik nahayiti zor hatalik bolidu.

Ikkinqi dunya uruxi qəlibə kəzanqəndin keyin, faxist Germaniyə, Italiyə wə Yaponiyining ornini besip qəljirlik bilən yengi dunya uruxi təyyarlawatқан, pütүн dunyaqə təhlikə seliwatқан Amerika jahan'girligi wə uning hərkaysi əllərdiki qəlqiliri kapitalizim dunyasining qiriklixip qekigə yətkənligini wə həlakət wəhimisidə kelixtək rohiy halitini əks əttürdi. Bu düxmənning tehi küqi bar, xuning üqün, hər bir məmlikət iqidiki barlik inkilawiy küqlər ittipaklixixi, barlik məmlikətlərdiki inkilawiy küqlər ittipaklixixi, Sovet ittipaki baxqiliqida jahan'girlikkə kərxı birliksəp tüzüxi wə toqra siyasətkə əməl kilixi lazim, undak kilmiqanda, qəlibə kəzanqili bolmaydu. Bu düxmənning asasi box, uning iqki kismi qak-qekidin bəsülüp ketiwatidu, u həlktin ayriloqan, uningda kutulup bolmaydiqan iktisadiy weyji bar, xunga, uni yənggili bolidu. Düxmən küqini tolimu yukuri mələqərləx wə inkilap küqini yetərlik mələqərliməslik nahayiti zor hatalik bolidu.

Amerika jahan'girligining Zhongguoqa kiliwatқан qəljiranə tajawuzioqa kərxı turuxni, wətən setiwatқан. hakim mutləklik kiliwatқан. iqki urux arkilik Zhongguo həlkini kiriwatқан guomindang

əksiyətqi həkümitigə qarxi turuxni nixan kiləqan, Zhongguo gongchəndangi rəhbərlik kiləqan uluk Zhongguo həlk demokratik inkilawi hazir qayət zor qələbilərgə erixi. Zhongguo gongchəndangi rəhbərlikidiki həlk jiefangjüni 1946-yil 7-aydin 1948-yil 6-ayqiqə boləqan 2 yil wakit iqidə guomindang əksiyətqi həkümitining 4 milyon 300 ming kixilik armiyisining hujumini qekindürüp, mudapiədin hujuməqə əttili. 2 yillik jəngdə (1948-yil 7-aydin keyinki tərəkkiyat buningəqə kirgüzülmidi) həlk jiefangjüni guomindang armiyisidin 2 milyon 640 ming adəmni əsir aldi wə yokətti. Zhongguo azat rayonlirining hazirki yər məydani 2 milyon 350 ming pingfang kilometir bolup, pütün məmlikəttiki 9 milyon 597 ming pingfang kilometir yər məydanining 24.5 pirsəntini təxkil kilidu; hazirki əhalisi 168 milyon bolup, pütün məmlikəttiki 475 milyon əhalining 35.3 pirsəntini təxkil kilidu; hazirki xəhərliri 586 bolup, pütün məmlikəttiki 2 ming 9 xəhərning 29 pirsəntini təxkil kilidu. Partiyimiz kət'i sürəttə dihanlarəqə rəhbərlik kilip, yər tüzümi islahatini əməlgə axurəqanliktin, hazir təhminən 100 milyon əhalə yaxaydiəqan rayonlarda, yər məsilisi üzül-kesil həl kilindi, pomixxiklar sinipining wə koniqə bay dihanlarning yərliri dihanlarəqə, aldi bilən kəmbəqəl dihan wə yallanma dihanlarəqə omumən təng təksim kilip berildi. Zhongguo gongchəndangining əzaliri 1945-yildiki 1 milyon 210

mingdin hazirki 3 milyona kəpəydi. Zhongguo gongchəndangining wəzipisi pütün məmləkət miqyasida barlik inqilawiy küqləni ittipaklaxturux, Amerika jahan'girligining tajawuzqi küqlirini koqlap qikirix, guomindangning əksiyətqil həkümranlıqini aqdurup taxlax, birlikkə kəlgən demokratik hək jumhuriyiti kurux. Biz bilimizki, aldimizda tehi nuroqun kiyinqiliklar bar. Lekin, biz bu kiyinqiliklardin korkmaymiz. Biz, kiyinqiliklarni yengix lazim, bəlki yənggili bolidu, dəp karaymiz.

Əktəbir inqilawining nuri bizni yorutmakta. Azap-okubət qekiwatkan Zhongguo həkki azatlikka qikixi lazim, bəlki ular azatlikka qikalaydiqanliqioqa kət'i ixinidu. Əzəldin yaloquz bolup kəlgən Zhongguo inqilawiy kurixi, əktəbir inqilawi qəlibə kəzanəqandin keyin, yaloquzluk hes kilmaydiqan boldi. Biz pütün dunyadiki gongchəndanglarning wə ixqilar sinipining yardimigə igimiz. Bu nuqtini Zhongguo inqilawining pekkədimi Sun Zhongshən əpəndi qüxinətti, u Sovet ittipaki bilən birlixix, jahan'girlikkə karxi turux siyasitini enik bəlgiligən idi. U wapat bolux aldidə yənə Sovet ittipakioqa bir parqə hət yezip, uni əzining bir wəsiyiti süpidə kalduroqan idi. Sun Zhongshəning siyasitigə asilik kiləqan, jahan'girlikning əksil'inqilap sepi tərəptə turoqan, əz məmlakitining həkioqə karxi turoqanlar guomindangning Jiang Jieshi basmiqiliri. Lekin kixilər guomindangning pütün əksiyətqil

hökümranliqining Zhongguo həlki tərripidin üzül-kesil paqaklap taxlinidiqanliqini anqə uzak ötməyla kəridu. Zhongguo həlki kəhriman həlk, Zhongguo gongchəndangi kəhriman partiyə, ular pütün Zhongguoni qokum azat kilidu.

Izah

① Stalinning «Əktəbir inkilawi wə milli məsilə» digən məqalisining 3- bəlümi «Əktəbir inkilawining dunyawi əhmiyiti»din elinqan.

ZHONGGUONING HƏRBI WƏZIYITIDIKI ZOR ƏZGIRIX*

(1948-yil 11-ayning 14-küni)

Zhongguoning hərbi vəziyiti hazır bir yengiburulux nuktisiqə kədəm koydi, yəni urux kiliwatkan ikki tərəpning küq selixturmisida tüp əzgirix boldi. Həlk jiefangjüni süpət jəhəttin allıkaqan üstünlükkə igə bolup bolqan idi, hazır bolsa san jəhəttinmu üstünlükkə igə boldi. Bu—Zhongguo inkilawining muwəppəkiyət kazinixi wə Zhongguo teqliqining əməlgə exixi yekinlixip qalqanliqining alamiti.

Guomintang armiyisining uruxning ikkinqi yilining ahiridiki yəni bu yil 6-ayning ahiridiki omumi

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən pinglun. Bu pinglunda, yoldax Mao Zedong, Liaoshen zhənyisidin keyin düxmən küqi bilən bizning küqimizdə əzgirix bolqan yengı vəziyətke asasən, həlk azatlıq uruxining qəlibə kazinix waktini yengiwaxtin məqərləp, guomintangning əksiyətqil həkümranlıqini 1948-yil 11-aydin baxlap yənə bir yilqə wakitta aqdurup taxlaxka bolidiqanlıqini kərsətti. Zhongguoning hərbi vəziyitining keyinki tərəkkıyati yoldax Mao Zedongning aldinala kılqan bu məqirini toluq ispatlıdi.

adəm sani təhminən 3 milyon 650 ming. Bu san guomindangning 1946-yil 7-ayda məmləkət boyiqə iqi urux kozoqaxka baxliqan waqtidiki 4 milyon 300 ming adimidin 650 ming kəm. Guomindang armiyisidin 2 yillik uruxta yokitiloqan, əsir elinoqan wə kaqkanlar təhminən 3 milyon 90 ming bolsimu (Buning iqidə yokitiloqan, əsir elinoqanliri 2 milyon 640 ming), lekin bu məzgil iqidə yənə təhminən 2 milyon 440 ming adəm bilən toluklanoqaqka, kəm san aran 650 mingla bolup kalqan idi. Yekinda kəskin əzgirix boldi. Uruxning üqinqi yilining aldinki 4 eyida yəni bu yil 7-ayning 1-künidin 11-ayning 2-küni Shenyang azat bolqanoqa kədər, guomindang armiyisi 1 milyon adimidin ayrildi. Guomindang armiyisining bu 4 ay iqidiki toluklinix əhwali tehi təkxürüp eniklanmidi, əgər, 300 ming adəm tolukliyalidi, disək, kəm san 700 ming bolidu. Xundak kilip, guomindangning kurukluk, dengiz, hawa armiyiliri, muntizim armiyisi, qəyri muntizim armiyisi, urux kiloquqi budüyliri wə arka səp təminat organlirini əz iqigə aloqan pütün armiyisidə hazir aran 2 milyon 900 mingqə adəm kaldi. Həlk jiefangjüni bolsa 1946-yil 6-aydiki 1 milyon 200 ming adəmdin 1948-yil 6-ayda 2 milyon 800 ming adəmgə kəpəygen idi, hazir yənə kəpiyip 3 milyondin axti. Bu əhwal guomindang armiyisining san jəhəttin uzaktin buyan igəlləp kəlgən üstünlüginin qapsanla təwən orunoqa qüxürüp koydi. Bu—

həlk jiefangjününing 4 ay iqidə məmlikət boyıqə hər bir jəng məydanlırida kəhrimanlık bilən jəng kiləqanlıqining nətijisi, bolupmu jənubiy səptiki Suyxiən-Qixiən zhənyisi^①, Jinən zhənyisi^②, ximaliy səptiki Jinzhou, Changchun, qərbiy Liaoning, Shenyang zhənyilirining nətijisi^③. Guomintang qəyri muntizim armiyisini jəning beriqə muntizim armiyigə səpligənliktin, uning muntizim armiyisi bu yıl 6-ayning ahiriqə kədər yənla 285 shining fənhaosini saklap kəldi. 4 ay iqidila həlk jiefangjüni düxməning yingdin yukuri budüyliridin jəmi 83 shini yokatti, buning iqidə 63 toluk shi bar.

Xundak kilip, biz əslidə məlqərligən urux jəryani zor dərijidə kışkardi. Əslidə, 1946-yıl 7-aydin baxlap təhminən 5 yılqə wakit iqidə guomintang əksiyətqi həkümitini tüptin aqdurup taxlax mümkin, dəp məlqərligən iduk. Həzirki əhwaldin kariqanda, həzirdin baxlap yənə bir yılqə wakit bolsila, guomintang əksiyətqi həkümitini tüptin aqdurup taxlax mümkin. Pütүн məmlikətning həmmə jaylırida əksiyətqi küqlərnı yokitip, həlk azatlık ixini orunlaxka kəlsək, buningə qə köprək wakit ketidu.

Düxmən tez gumran bolmakta, xundaktimu kommunistlar, həlk jiefangjüni wə pütүн məmlikətimizdiki hər sahə həlkining birdək ittipaklıxip, tehimu kattik tirixixiqə toqra kelidu; xundak kiləqandila, əksiyətqi küqlərnı təltöküs, toluk yokitip, pütүн məmlikət dairisidə birlikkə kəlgən,

demokratik h k jumh riyitini kuroqili bolidu.

Izahlar

① Suyxi n-Qixiən zhənyisi xərkiy Hen n zhənyisi d pmu atilidu, bu—h k jiefangjünining Hen n  lkisining xərkiy kismi-diki Kəyfeng w  Suyxi n-Qixiən rayonlirida elip barqan zhənyisi. Bu zhənyi 1948-yil 6-ayning 17-k ni baxlandi. Armiyimiz 6-ayning 22-k ni K yfengni aldi. Jiang Jieshi onguxsiz urux wəziyitini burax  q n, xəhsən  zi aldink  s pk  kelip komandanlik kilip, Qiu Qingq n, Ou Shouni n, Huang Botao bingtu nirini yetk p k ldi, ular birqanqə y n l xk  b l n p K yfengqa hujum kildi. Huadong yezh nj nining 6 zongdüyi, Zhongy n yezh nj nining 2 zongdüyi w  Guangdong-Guangxi zongdüyi 6-ayning 27-künidin 7-ayning 6-k nigiq , d xm nning Ou Shouni n bingtu ni bil n Huang Botao bingtu nini Suyxi n-Qixi n rayonida korxiwelip, 9 keq -k nd z xidd tlik j ng kilip, Ou Shouni n bingtu nining 2 shi y ni 6 l si w  Huang Botao bingtu nining bir qismi bolup j mi 90 mingdin artuq adimini yokatti, bingtu n silingi Ou Shouni n bil n  zg rtip t xkil kilinqan 75-shining shizhang i Shen Chengni nni tirik tutuwaldi.

② Jin n zh nyisi toqrisida muxu tomdiki ‹Hu yh y zh nyisining urux kilix fangzheni toqrisida›ning ② izahiq  karalsun.

③ Bu y rd  eytilqan Jinzhou, Changchun, q rbiy Liaoning, Shenyang zh nyiliri omumlaxturulup Liaoshen zh nyisi d p atilidu. Muxu tomdiki ‹Liaoshen zhənyisining urux kilix fangzheni toqrisida›ning ① izahiqə karalsun.

PINGJIN ZHƏNYISI^①NING URUX KILIX FANGZHENI TOOIRISIDA*

(1948-yil 12-ayning 11-küni)

1. Zhangjiakou. Xinbaoən. Huəyləylərdiki wə pütün Beyping. Tionjin. Tanggu. Tangshənlərdiki düxmənlərnin, ularning məlum birkanqə budüyining, məsilən, 35-jün, 62-jün wə 94-jünlərdiki ayrim birkanqə shisining gongshilarqə tayinip özini mudapiə kilixta tehi bir kədər küqlük jənggiwarlıqka igə ikənligini hesapka almiqanda, hujum kilix rohi nahayiti təwən, həmmisi okyadin ürküp kətkən kuxtək bolup kaldı, bolupmu silər guənneyqə kirgəndin keyin xundak bolup kaldı. Düxmənnin jənggi-

* Bu — yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhonggong zhongyang inkilawiy hərbi weyyüənhuynin Lin Biao, Luo Ronghuən katarlık yoldaxlarqə əwətkən diənbaosi. Pingjin zhənyisi Zhongguo həlk azatlık uruxida həl kiləuq əhmiyətke igə əng qong 3 zhənyinin əng ahırki biri. Bu zhənyidə guomindang armiyisidin 520 mingdin artuq adəm yokitildi wə əzgərtip tüzüldi, Beyping, Tionjin, Zhangjiakouqə ohxax möhim xəhərlər azat kilinip, Huabeyni azat kilix uruxi asasen ayaklaxti. Yoldax Mao Zedong bu yərdə otturiqə koyqan zhənyi fangzheni tamamən əməlgə axurildi.

warliqini hərgiz tolimu yukuri məlqərliwətxkə bolmaydu. Bizning bəzi yoldaxlirimiz ilgiri düxməning jənggiwarliqini tolimu yukuri məlqərliwətkənlikning ziyinini tartқан idi, tənkitlən'gəndin keyin, ularmu qüxəndi. Həzir Zhangjiakou wə Xinbaoəndiki düxmənlər həkikətən muhasirigə elindi, ularning muhasirini buzup keqip ketixi, omumən alqanda, nahayiti kiyin. 16-jüning təhminən yerimi tezla yokitildi. Düxməning Huəyləydiki 104-jüni hodukup jənupka kaqti, məlqərliximizqə, bügün yaki ətə yokitilixi mümkün. Bu düxmən yokitiləndin keyin, silər 4-zongdüy bilən qərbiy jənup^②tin xərkiy ximaloqa qarap yürux kilip, Nənkou bilən Beyping ariliqidiki alakini üzüp taxlaxka təyyarlininglar. Məlqərliximizqə, buni əməlgə axurux asan əməs, ya düxməning 94-jüning pütün qismi wə 16-jüning kalduq qismi tezliktə Beypingoqa qekinidu, ya 94-, 16- wə 92-jünliri Nənkou-Changping-Shahezhen rayoniqa toplinip, bu jaylarni əmlixip mudapiə kilidu. Lekin 4-zongdüyning bu hərkiti Beypingning qərbiy ximal qeti bilən ximaliy qetigə biwastə təhlikə selip, bu düxmənlərnə iskənjigə elip, midirliyalmaydiqan kilip koyidu. Əgər bu düxmənlər yənə qərpkə ilgiriləp, 35-jün'gə yardəm berixkə jür'ət kilidiqan bolsa, toqridin-toqra ularning arka yolini üzüp taxlaxka yaki toqridin-toqra Beypingoqa hujum kilixka bolidu, xunga bu düxmənlər bəlkim yənə qərpkə ilgiriləxkə jür'ət kilalmas. Bizning Huabeydiki Yang Dezhi-Luo

Ruyqing-Geng Biao bingtuänimiz 9 shi bilän düxmänning 35-jünining 3 shisini korxiwaldi, bu—mutlök üstünlük. Ular bu düxmənlərni baldurraq yokitixni otturiqqa koydi, biz Beyping wə Tienjindiki düxmənlərni dengiz arkilik keqix karariqqa kəltürüp koymay, xu yərdə tutup turux üqün ularqqa öz korxawidiki düxmənlərgə waqtinqə təgməy turuxni tapxurmaqçimiz. Ular bu ketim 2 zongdüy bilän düxmänning 35-jünini korxiwaldi, 1 zongdüy bilän düxmänning 104-jünini tosuwaldi, bu düxmənləarning ikkilisi qekindürüldi.

2. Biz hazir siləarning 5-zongdüyni dərhal Nənkou ətrapiqqa əwətip, xərkiy ximal tərəptin Beyping, Nənkou, Huəyroulardiki düxmənlərgə təhlikə selixinglarqqa koxulimiz. Keyin bu zongdüy xu yərgə orunlaxsun, xuning bilən, məlum waqit ötkəndin keyin (təhminən 10 kün yaki 15 kündin keyin yəni Huabeydiki Yang Dezhi-Luo Ruyqing-Geng Biao bingtuəni 35-jünni yokatkəndin keyin), 4-zongdüyni ajritiwelip, xərk tərəpkə selix üqün imkaniyət yaritilsun. Buning üqün 5-zongdüyni bügünmu qərpəkə ilgiriləwerixkə buyrunqlar.

3. 3-zongdüy hərgiz Nənkouqqa barmisun, bu zongdüy bizning 9-küni bərgən diənbaoyimiz boyiqə, Beypingning xərki wə Tongxiən nahiyisining jənubidiki jaylarqqa yetkilip, Beypingqqa xərk tərəptin təhlikə selip, 4-zongdüy, 11-zongdüy wə 5-zongdüy bilən birliktə Beypingqqa karitiloqan muhasirini

xəkilləndürsə bolidu.

4. Əmma bizning həkiki məksidimiz aldi bilən Beypingni muhasirigə elix əməs, aldi bilən Tienjin, Tanggu, Lutəy wə Tangshən jüdiənlirini muhasirigə elix.

5. Məlqərliximizqə, silərnin 10-zongdüy, 9-zongdüy, 6-zongdüy, 8-zongdüyliringlar, topqi kisimlar zongdüyi wə 7-zongdüyliringlar Yütiənni mərkəz kiləjan jaylarqə 12-ayning 15-künliri ətrapida toplinixi mümkin. Biz 12-ayning 20-künidin 12-ayning 25-künigiqə boləjan birkanqə kün iqidə pəwkul'addə tez hərəkətlinip, Tienjin, Tanggu, Lutəy wə Tangshən jüdiənliridiki düxmənlərnə, əgər xu qaqda bu jüdiənlərdiki düxmənlər omumən hazırki həlitudə turiweridiəjan bolsa, 3-zongdüy (Beypingning xərkiy qetidən xərk tərəpkə yətkəp), 6-zongdüy, 7-zongdüy, 8-zongdüy, 9-zongdüy wə 10-zongdüy bolup 6 zongdüy bilən muhasirigə elixni təklip kilimiz. Buning qarisi 2 zongdüyni Wuqing mərkəz kilinəjan jaylarqə yəni Langfang, Hexiwu, Yangcun jüdiənlirigə jaylaxturup, 5 zongdüy bilən Tienjin, Tanggu, Lutəy, Tangshən, Guye jüdiənliri ariləjiəjan yerip kirip, xu jaylardiki düxmənlərnin əlakisini üzüp taxlaxtin ibarət. Zongdüylərnin həmmisi ikki tərəptin tosüp zərbə berix zhendiliri kurup, düxmənlərnə pəkət kaqalmaydiəjan kilip koyuxi, andin budüylərnə dəm aldurup, tərtpkə selip, harduəjini qikirip boləjandin keyin düxmənnin kiqikrək bir-

kanqə kışimini yokitixi lazim. Bu qaqda 4-zongdüy Beypingning qərbiy ximalidin Beypingning xərkiqə yetkilixi kerək. Bizning Huabeydiki Yang Dezhi-Luo Ruyqing-Geng Biao bingtuənimiz 4-zongdüy yetkilixtin burun Xinbaoəndiki düxmənni yokitixi lazim. Xərk tərəptə bolsa əhwaləyə karap, awal Tanggudiki düxmənni yokitip, dengiz aqzini tizginləp turuxkə tirixix kerək. Pəkət Tanggu (əng mohim) wə Xinbaoən jüdiənliri elinsila, omumi wəziyət janlinip ketidu. Yukurkidək orunlaxturuloqanda, əmiliyətə, Zhangjiakou, Xinbaoən, Nənkou, Beyping, Huəyrou, Shunyi, Tongxiən, Wənping (Zhuoxiən wə Liangxiangni elip bolduk), Fengtəy, Tiənjin, Tanggu, Lutəy, Tangshən wə Kəyping jüdiənliridiki düxmənlər pütünləy muhasirigə elinoqan bolidu.

6. Bu qarə, omumən, silər Yixiən, Jinzhou, Jinxi, Xingcheng, Suyzhong, Yüguən wə Luənxien səpliridə jəng kiləqan məzgildə kollarəqan qarə^③.

7. Bügündin baxlap 2 həptigiqə (12-ayning 11-künidin 12-ayning 25-künigiqə) asasiy pirinsip muhasirigə elix, əmma hujum kilmaslik (məsilən, Zhangjiakou wə Xinbaoənlərni), bəzilirining bolsa alakisini üzüwetix, əmma ularni muhasirigə almaslik (yəni zhənyilik muhasirigə almastin, pəkət zhənlüelik muhasirigila elip, düxmənlərləning alakisini üzüp taxlax, məsilən, Beyping, Tiənjin wə Tongxiənlərni), orunlaxturux pütəkəndin keyin, düxmənni bir-birləp yokitixtin ibarət. Bolupmu Zhangjiakou,

Xinbaoən wə Nənkoudiki düxmənlərni yokitixka bolmaydu, yokitilidoğan bolsa, bu Nənkouning xər-kidiki düxmənlərni tezlik bilən ələr-tirilixigə bakmay keqix kararioqa kəltürüp koyidu, silərning buni qüxinixinglarni kət'i tələp kilimiz.

8. Jiang Jieshini Beyping, Tjənjinlərdiki düxmənlərni tezdin dengiz arkilik jənpuka elip ketix kararioqa kəltürüp koymaslik üqün, biz Liu Bocheng, Deng Xiaoping, Chen Yi, Su Yülərgə, Huang Wey bingtuənini yokatkandin keyin, Du Yüming koman-danliqidiki Qiu Qingqüən, Li Mi, Sun Yüənliang bingtuənlirining (təhminən yerimi yokitiloğan) kalduk kismini üzül-kesil yokitixni 2 həptigiqə orunlaxtur-may turuxni buyrumakqimiz.

9. Düxmənni Qingdaoqa kaquruwətməslik üqün, biz Shəndong tərəptikilərni məlum əskiriy küqni toplap, Huanghe dəryasining Jinən ətrapidiki kis-mini tizginləp turuxka həmdə Qingdao-Jinən təmür-yolida aldin təyyarlik kərüxkə buyrumakqimiz.

10. Düxmənnin Xüzhou, Zhengzhou, Xi'ən wə Suyyüən tərəplərgə keqip ketixigə imkaniyət yok, yaki nahayiti az.

11. Birdin-bir yaki asasiy ehtimal düxmənnin dengiz arkilik keqip ketixi. Xuning üqün, aldimiz-diki 2 həptə iqidə, omumən, muhasirigə elix əmma hujum kilmaslik yaki alakisini üzüwetix əmma muhasirigə almaslik qarisini kollinix kerək.

12. Bu pılan düxmənnin kütmigən yeridin qiki-

du, silər orunlaxturuxni üzül-kesil püttürüp bolıqiçə düxmənning seziwelixi nahayiti kıyin. Düxmən hazirki wakitta, ehtimal, silərni, Beypingoça hujum kilidu, döp mөлqərləwatkandu.

13. Düxmən okyadin ürküp kətkən kuxtək bolup kaləjan turuklukmu, armiyimizning aktipliqini hamman yetərlik mөлqərliməydu, öz küqini hamman tolimu yukuri mөлqərləydu. Beyping wə Tjənjdiki düxmənlər silərnıng yukuridiki orunlaxturuxni 12-ayning 25-künigiqə püttürələydiqanliqınglarnı zadila hiyalıqə kəltürməydu.

14. Yukuridiki orunlaxturuxni 12-ayning 25-künigiqə püttürüx üqün, silər budüylərni muxu 2 həptə iqidə hardim-taldim diməslikkə, adəmlərning aziyip ketixidin. soqaktin wə aqliktin kərkmaslikkə riqəbətəndürüxünglar, yukuridiki orunlaxturuxni püttürüp boləqandin keyin, dəm aldurux-tərtipkə selix ixini elip berip, andin bimalal hujum kilixinglar lazim.

15. Hujum kilix tertiwi təhminən mundak: birinqi, Tanggu-Lutəy rayoni, ikkinqi, Xinbaoən, üqinqi, Tangshən rayoni, tətinqi, Tjənjin rayoni wə Zhangjiakou rayoni, əng ahirida Beyping rayoni.

16. Yukurida eytiləjan pilan toqrisida pikringlar kandak? Bu pilanda kandak kəmquiklilər bar? Ijra kilixta kandak kıyinqiliklar bolidu? Bularnı oylixip, diənbaο arkilik məlum kilixinglarnı ümit kilimiz.

Izahlar

① Pingjin zhənyisi Dongbey yezhənjüni bilən Huabeydiki 2 bingtuən tərīpidin Lin Biao, Luo Ronghuən, Nie Rongzhen katarlik yoldaxlarning komandanliqida birliktə elip berilqan, 1948-yil 12-ayning 1-on küni iqidə, Dongbeydiki Liaoshen zhənyisi qəlibilik tamamlanqandin keyinla baxlanqan. Dongbey yezhənjüni Dongbeyning pütün ziminini azat qilix wəzipisini qəlibilik orunlap bolqandin keyin, yoldax Mao Zedongning yolyoruqiqa asasən, koxunlirini tezdin guənneyqa kirgüzüp, həlk jiefangjüning Huabey bingtuənliri bilən həmkarlixip, Huabeydiki guomindang armiyisini korxiwelip yokatti. Xu qaqda, guomindangning Huabey "basmiqilarni yokitix" zongsilingi Fu Zuoyi komandanlik kilip turqan 600 nəqqə ming kixilik armiyisi həlk jiefangjüning Dongbeydiki qəlibisidin qəqüp ketip, dengiz arkilik jənpuqa keqix yaki qərpke qarap Suyyüən'gə keqix qərizidə əskiriy küqini aldiraxlik bilən yiqiwalqan idi. Armiyimiz pəwkul'addə tez hərketlinip, düxmənni Beyping, Tiənjin, Zhangjiakou, Xinbaosən wə Tanggudin ibarət 5 jüdiəndə bəlup muhasirigə aldi, xundak kilip, düxmən armiyisining jənpuqa yaki qərpke keqix yollirini kesip taxlidi. 12-ayning 22-küni Xinbaosəndiki düxmənniing asasiy küqi bolqan 35-jünniing jünbusi wə 2 shisini korxiwelip yokatti. 24-küni Zhangjiakouni elip, bu xəhərnı mudapiə kilip turqan düxmənniing 11-bingtuəniğə qaraxlik 1 jünbu, 7 shi, jəmi 54 mingdin artuk adəmnı toluk yokatti. 1949-yil 1-ayning 14-küni, bizning Tiənjinni muhasirə kilip turqan koxunimiz, bu xəhərnı mudapiə kilip turqan düxmənniing zihuyguəni Chen Changjie koral taxlaxtin bax tartkandin keyin, omumi hujum kozqap, 29 saət xiddətlik jəng kilip, bu düxmənniing 130 mingdin artuk adimini tamamən yokatti, Chen Changjieni tirik tutuwaldi, Tiənjinni azat kildi. Bu wakitka kəlgəndə, Beypingni mudapiə kilip turqan 200 nəqqə ming düxmən bizning kattik muhasirimiz astida tamamən halak bolux həliqə qüxüp kalqan idi. Biz tərəpning tirixip koləqa kəltürüxi arkisida, Beypingni mudapiə kilip turqan

düxmənlər Fu Zuoyi jiangjünni baxlixı bilən, teq yol bilən əzgərtip tüzüxnı kəbul kildi. Armiyimiz 1-aynıng 31-küni Beypingə kirdi, Beyping teq yol bilən azat boldi. Pütün Pingjin zhənyisi xuning bilən qəlibilik ayaklaxtı. Bu zhənyi dawamida, Tangguni mudapə kılıp turəqan düxmənni 50 mingdin artuk adimining dengiz arkilik keqip kətkənligni hesapka almiqanda, həlk jiefangjüni guomindang armiyisining jəmi 520 mingdin artuk adimini yokatti wə əzgərtip tüzdi. Suyyüəndiki guomindang koxuni 1949-yil 9-ayda kəzəqiləng kətirip biz tərəpkə ətkənligni wə əzgərtip tüzüxnı kəbul kıləqanlıqini omumi diənbaə arkilik elan kildi.

② Bu yərdə eytiləqan “qərbiy jənuq” Nənkəuning qərbiy jənuqidiki jaylarnı kərsitidu.

③ Dongbey yəzhənjüni 1948-yil 9-ayda Beyping-Liaoning tēmüryoli boyida jəng kıləqan qəqda, Beyping-Liaoning tēmüryoli boyidiki Yixiən, Jinzhou, Jinxi, Xingcheng, Suyzhong, Yüguən (Shənhəyguən), Luənxixiən wə Changlidiki düxmənlərnıng bir yərgə yiqiliwalmasliqi üqün, awal bir kisiim əskiriy küq bilən yukurida eytiləqan jüdiənlərdiki düxmənlərnı ayrim-ayrim muhasirigə elip wə ularnıng aləkisini üzüp taxlap, andin bir-birləp yokitix qarisini kıləqan idi.

DU YÜMING KATARLIQLARNI TƏSLIM BOLUXKA ÜNDƏX*

(1948 -yil 12-ayning 17-küni)

Du Yüming jiangjün, Qiu Qingqüen jiangjün, Li Mi jiangjün wə Qiu Qingqüen bingtuəni bilən Li Mi bingtuənidiki jünzhang, shizhang wə tuən-zhanglar:

Həzir silərnin ikki putunglar bir etükkə tikilip kaldı. Huang Wey bingtuəni 15-küni kəqkurun tamamən gum boldı, Li Yənniən bingtuəni arkisioqa burulup jənpuka kaqti, silərnin ularoqa koxuluweli-xinglardin ümit kalmidi. Silər muhasirini buzup qikmaqımu? Tət ətrapinglarning həmmisi jiefang-jün tursa, kandaqmu buzup qikip ketələysilər? Silər birkanqə kündin buyan muhasirini buzup qikixka urunuwidinglar, nimə nətiyə qikti? Silərnin ayrupilan, tankiliringlarmu karoqa kəlməydu. Bizning ayrupilan, tankilirimiz silərnin kidin kəp, u bolsimu zəmbirək wə partlatkuq dora, kixilər bularni yərlik ayrupilan, yərlik tanka dəp ataydu,

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhongyüen həlk jiefangjüni silingbusi bilən Huadong həlk jiefangjüni silingbusi üqün yezip bərgən radiyo makalisi.

bular silərninq qət'əl ayrupilaninglar, qət'əl tanki-liringlardin 10 həssə küqlük əməsmu? Silərninq Sun Yüənliang bingtuəninglar tügidi, kaləjan 2 bingtuəninglarningmu təngdin tolisi yaridar boldi, əsir qüxti. Silər Xüzhoudin elip kəlgən nuroqun bikarqi idarə hadimlerini wə yax okuquqilarni zorluk bilən budüyliringlarəja kirgüzüwadinglar, bundak adəmlər kəndakmu urux kilalisun? On nəqqə kündin buyan bizning katmu-kat muhasirigə eliximiz wə arkimu-arka zərbə beriximiz arkisida silərninq zhendiyinglar zor dərijidə taraydi. Silərdə uzuni bilən toqrisi on nəqqə li kelidiəjan yərta kaldi, xunqiwala kəp adəm bir yərgə tikilip kədinglar, bizning bir pay zəmbirək okimiz silərninq bir top adimnglarni yokitalaydu. Silərninq yaridar əskərliringlar wə koxun bilən billə yürgən bala-qakiliringlar silərninq dəstinglardin dat-pəryat kətərməktə. Silərninq əskərliringlar wə nuroqun kadirringlar urux kilixni zadi halimaydiəjan bolup kaldi. Silər fuzongsiling, bingtuən silingi, jünzhang, shizhang wə tuənzhang boləjəndin keyin öz kol astinglardikilərninq wə bala-qakiliringlarning həliəja yetinglar, ularning jeniəja iqinglar aqrison, ularəja baldurraq həyat yoli tepip beringlar, ular bihudə halak bolup kətmisun.

Həzir Huang Wey bingtuəni tamamən yokitildi, Li Yənniən bingtuəni Bengbuəja kaqti, biz silərninq-kidək birnəqqə həssə kelidiəjan əskiriy küqimizni

toplap, silərgə hujum kilalaymiz. Biz bu ketim pəkət 40 kün jəng kiliwiduk, silər tərəp Huang Botaoning 10 shisidin, Huang Weyning 11 shisidin, Sun Yüənliangning 4 shisidin, Feng Zhi'ənning 4 shisidin, Sun Liangchengning 2 shisidin, Liu Rumingning 1 shisidin, Suxiəndiki 1 shidin, Lingbidiki 1 shidin ayrildinglar, silər jəmi 34 toluk shidin ayrildinglar. Buning iqidə He Jifeng wə Zhang Kexianing 3 yerim shini baxlap kəzəqilang kətirip biz tərəpkə ətkini, Liao Yünzhouning 1 shini baxlap kəzəqilang kətirip biz tərəpkə ətkini, Sun Liangchengning 1 shini baxlap təslim boləqini, Zhao Biguang, Huang Zihualarning yerimdin shini baxlap təslim boləqini^①din taxkiri, qələqan 27 yerim shining həmmisi armiyimiz tərpidin toluk yokitildi. Silər Huang Botao bingtuəni, Huang Wey bingtuəni wə Sun Yüənliang bingtuəning akiwitini öz kəzənglar bilən kərdənglar. Silər Changchundiki Zheng Dongguo jiangjündin ülgə elip^②, Sun Liangcheng jünzhang, Zhao Biguang shizhang wə Huang Zihua shizhangning bu ketimki hərkitidin ülgə elip, pütүн koxununglarəqa koral taxlax, kərxilik kərsitixni tohtitix toqrisida dərhal buyruk qüxürənglar, armiyimiz silərnəng yukuri dərjilik jiangling wə barlik jün'guən həm əskərlirənglarning hayatining amanliqəqə kəpələt beridu. Muxundak kilix silərnəng birdin-bir hayat yolunglar. Oylap kərənglar! Əgər muxundak kilixni yahxi dəp bilsənglar, xun-

dak kilinglar. Əgər yənə uruximiz disənglar, uruxayli, silər bəribir yokitilisilər^③.

Zhongyüən həlk jiefangjüni silingbusi
Huadong həlk jiefangjüni silingbusi

Izahlar

① He Jifeng wə Zhang Kexialar guomindang 3- tinqlandurux rayonining fusilingliri idi, ular 1948- yil 11- ayning 8- küni, Huəyhəy zhənyisining birinqi baskuqida 1 jünbu wə 3 shi, 1 tuən, jəmi 20 mingdin artuq adəmni baxlap, Xüzhouning xərkiy ximalidiki Jiawang rayonida kəzqilang ketirip biz tərəpkə etti. Liao Yünzhou guomindangning 85- jün 110- shisinin shizhangı idi, 1948- yil 11- ayning 27- küni, Huəyhəy zhənyisining ikkinqi baskuqida məzkur shining shibusi wə 2 toluk tuəni bolup jəmi 5 ming 500 adəmni baxlap, Ənhuy əlkisi Suxiən nahiyisining qərbiy jənubidiki Luoji digən yərdə kəzqilang ketirip biz tərəpkə etti. Sun Liangcheng guomindangning 1- tinqlandurux rayonining fusilingi wə 107- jüning jünzhangı idi, 1948- yil 11- ayning 13- küni, Huəyhəy zhənyisining birinqi baskuqida məzkur jüning jünbusi wə 1 shisi bolup jəmi 5 ming 800 adəmni baxlap, Jiangsu əlkisidiki Suyningning qərbiy ximalida təslim boldi. Zhao Biguang guomindangning 44- jün 150- shisinin shizhangı idi, 1948- yil 11- ayning 18- küni, Huəyhəy zhənyisining birinqi baskuqida kəlduk kisimliridin 2 mingdin artuq adəmni baxlap, Jiangsu əlkisi Xüzhou xəhrining xərکیدiki Niənzhuang rayonida təslim boldi. Huang Zihua guomindangning 85- jün 23- shisinin shizhangı idi, 1948- yil 12- ayda, Huəyhəy zhənyisining ikkinqi baskuqida məzkur shining shibusini wə 2 tuəning kəlduk kisimini baxlap, Ənhuy əlkisi Mengcheng xəhrining xərkiy ximalidiki Shuangdüyji digən yərdə təslim boldi.

② Changchun 1947- yil kixtin tartip Dongbey həlk jiefangjüni tərpidin kərxiwelinəqan idi. 1948- yil 10- ayning 19- küni, armiyimiz Jinzhouni aləqan, Dongbeydiki düxmən armiyisi pütünləy

təwrinip qalqan vəziyyətdə, guomindangning Changchundiki ali zhihuyguəni—Dongbey “basmiqilarni yokitix zongsilingbusi”ning fuzongsilingi Zheng Dongguo qol astidiki 1-bingtuən'gə biwastə qaraxlik idarə, budüylərni wə yengi 7-jüning pütün jün'guən həm əskərlirini baxlap qoral taxlidi.

③ Du Yüming (guomindangning Xüzhou “basmiqilarni yokitix zongsilingbusi”ning fuzongsilingi), Qiu Qingqüən (guomindangning 2-bingtuən silingi), Li Mi (guomindangning 13-bingtuən silingi)lar armiyimizning təslim boluxqa ündixidin wəqip bolqandin keyinmu, jahillik kilip karxilik kərsətti, nətijidə armiyimizning küqlük hujumi astida, ularning pütün qoxuni gum ɔldi, Du Yüming əsir elindi, Qiu Qingqüən ok tegip əldi, pəkət Li Mila qeqip kətti.

INKILAPNI AHIROIIQƏ ELIP BARAYLI*

(1948-yil 12-ayning 30-küni)

Zhongguo həlki uluk azatlik uruxta əng ahirki qəlibini koləa kəltürəx aldida turidu, buningdin hazir hətta düxmənlirimizmu gumanlanmaydioqan bolup qaldi.

Urux əgri-tokay yollarni besip etti. Guomindang əksiyətqi həkümiti əksil'inkilawiy urux kozoqioqan qaqda, ularning armiyisining sani təhminən hək jiefangjüniningkidək üq yerim həssə kelətti, armiyisining koral-yaraqłiri həm adəm küqi wə maddi küqliri bolsa hək jiefangjüniningkidin tehimu kəp exip qüxətti, ular hək jiefangjünidə kəm boləqan zamaniwi sanaətkə wə zamaniwi katnax qorallirioqa igə idi, ular Amerika jəhan'girligining hərbi wə iktisadiy jəhətlərdiki nuroqunlioqan yardəmlirigə igə idi, uning üstigə, ular uzak muddət təyyarlik kərgən idi. Ənə xundak boləqanlıktin, uruxning birinqi yili (1946-yil 7-aydin 1947-yil 6-ayqiqə) guomindangning hujum kilixi wə hək jiefangjünining mu-

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən 1949-yilning yengi yil beqixlimisi.

dapiəlinixi bolup ipadiləndi. Guomindang 1946-yili Dongbeyda Shenyang, Siping, Changchun, Jilin, Əndong katarlik xəhərləni wə Liaoning, Liaobey, Əndong əlkilliri^①ning kəp kismini, Huanghening jənubida Huəyyin. Heze katarlik xəhərləni wə Hubey-Henən-Ənhuy, Jiangsu-Ənhuy, Henən-Ənhuy-Jiangsu, qərbiy jənubiy Shəndong azat rayonlirining kəp kismini, Changcheng sepilining ximalida Chengde, Jining, Zhangjiakou katarlik xəhərləni wə Rehe, Suyyüən, Chahar əlkillirining kəp kismini besiwelip, xunqə kərəngləp kətkən idiki, dunyada heqkimni əzigə təng kilmaytti. Həlk jiefangjüni jaylarni saklap kəlixni əməs, guomindangning janlik küqlirini yokitixni asas kילוan toqra zhənlüelik fangzhenni kollinip, guomindangning muntizim armiyisidin eyioqa ottura həsap bilən təhminən 8 lüni (1 lü həzirki 1 shioqa barawər) yokatti, ahir guomindangni əzining omumyüzlük hujum kilix pilanidin wazkeqip, 1947-yilning birinqi yerimida əz hujumining mohim nuktisini jənubiy səpning 2 kaniti bilən yəni Shəndong wə ximaliy Shənxi bilən qəkləxkə məjbur kildi. Urukning ikkinqi yilida (1947-yil 7-aydin 1948-yil 6-ayoiqə) bir tüp əzgirix boldi. Guomindangning kəpligən muntizim armiyisini yokatkan həlk jiefangjüni jənubiy wə ximaliy səplərdə mudapiədin hujuməqa ətti, guomindang tərəp bolsa hujumdin mudapiəgə ətuxkə məjbur boldi. Həlk jiefangjüni Dongbey, Shəndong wə ximaliy Shənxi-

lərdə koldin kətkən yərlərnin mutlək kəp kismini kayturuwelix bilənla qalmay, bəlki urux sepini Changjiang wə Weyshuy dəryalirining ximalidiki guomindang həkümranlik kilip turəqan rayonlarəqiqə kengəytti. Xuning bilən bir wakitta, Shijiazhuang, Yüncheng, Siping, Luoyang, Yichuən, Baoji, Weyxiən, Linfen, Kəyfeng xəhərlirini elix jəngliridə mustəhkəm istihkamlarəqa hujum kilix zhənsusini üginiwaldi^②. Həlk jiefangjüni əzining topqi kisimliri wə gongbing kisimlirini kuruwaldi. Əstin qikar-maslik kerəkki, həlk jiefangjünidə ayrupilan wə tanka yok idi, əmma həlk jiefangjünidə guomindang armiyisiningkidin exip qüxidiəqan topqi kisimlar wə gongbing kisimlar wujutka kəlgəndin keyin, guomindangning mudapiə tixisi ayrupilan wə tankiliri koxulup qaəqlik bir nərsə bolup kaldi. Həlk jiefangjüni yündongzhənnila əməs, bəlki zhəndizhənnimu kilalaydiəqan boldi. Uruxning üqinqi yilining birinqi yerimida (1948-yil 7-aydin 12-ayəqiqə) yənə bir tüt əzgirix boldi. Həlk jiefangjüni san jəhəttə uzak muddət dawam kiləqan təwənliktin üstünlükkə ətti. Həlk jiefangjüni guomindangning mustəhkəm mudapiələn'gən xəhərlirinila alalaydiəqan bolup qalmay, bəlki guomindangning 100 mingliəqan hətta birkanqə yüz mingliəqan kixisi bar küqlük, hil bingtuənlirininimu bir ketimdila korxiwalalaydiəqan wə yokitalaydiəqan boldi. Həlk jiefangjünining guomindangning əskiriy küqini yokitix sür'iti zor dərijidə

axti. Duxmən armiyisidin yokitiloqan yingdin yukuri muntizim koxunlar toqrisidiki tongjiqqa (kozoqilang ketirip biz tərəpkə etkən duxmən koxunlirimu buning iqidə) karap bakayli: birinqi yilda 97 lü, buning iqidə toluk lü 46; ikkinqi yilda 94 lü, buning iqidə toluk lü 50; uqinqi yilning birinqi yerimida, toluksiz tongjiqqa kariqanda, 147 shi, buning iqidə toluk shi 111^③. Yerim yil iqidə duxmənning yokitiloqan toluk shilirining sani etkən 2 yil iqidə yokitiloqan toluk shilirining omumi sanidin 15i oxuk. Duxmənning zhənlüelik səpliri tamamən bitqit boldi. Dongbeydiki duxmənlər tamamən yokitildi, Huabeydiki duxmənlər pat arida tamamən yokitilidu, Huadong wə Zhongyüəndiki duxmənlərnin azla kismi kaldi. Guomindangning asasiy küqi Changjiangning ximalida yokitilixi nətijişidə, həlk jiefangjünining buningdin keyin Changjiangdin etüp jənupka yürux kilip, pütün Zhongguoni azat kilix yolida urux kilixiqqa nahayiti zor ongaylik tuquldi. Hərbi səptə qəlibə kilix bilən bir wakitta Zhongguo həlki siyasi wə iktisadiy səplərdimu uluk qəlibilər kazandi. Xundak bolqanliktin, Zhongguo həlk azatlik uruxining pütün məmlikət dairisidə qəlibə kazinixi toqrilik əmdi pütün dunya jamaətqiligidə jümlidin barlik jahangirlarning gezitliridimu heqkandak talax-tartix kalmidi.

• Duxmən əzlügidin yokalmaydu. Məyli Zhongguo

əksiyətqiliri bolsun, yaki Amerika jahon'girlingining Zhongguodiki tajawuzqi küqliri bolsun, tarix səh-nisidin əzlügidin qüxməydu. Ular Zhongguo həlk azatlik uruxining pütün məmlikət dairisidə qəlibə kazinixini nokul hərbi kürəx usuli bilən tosuwal-qjili bolmaydiqanliqjioqa kəzi yətkənliktin, siyasi kürəx usulioqa kündin-kün'gə əhmiyət beridiqan bolup kaldi. Zhongguo əksiyətqiliri bilən Amerika tajawuzqiliri əksiyətqi küqlərni saklap kəlix, inki-lawiy küqlərgə buzqunqilik selix üqün hazır, bir tərəptin, məwjut guomindang həkūmitidin paydiliniq, "teqlik" süikəstini yürgüzəwatidu, yənə bir tərəptin bolsa, əzliri bilənmu, inki-lawiy lagir bilənmu ala-kisi bolqan bəzi kixilərdin paydiliniq, ularni obdan ixligəndək kərunüp, bir amal bilən inki-lawiy lagiroqa sukunup kiriwelixkə kutritip wə küx-küxləp, inki-lawiy lagir iqidə fəndüypəy digən nimini uyuxtu-ruxni pilanlawatidu. Enik məlumatlarqə qarjioqanda, Amerika həkūmiti ənə xundak süikəstlik pilanni bəlgiligən, bəlki bu ixni Zhongguoda yürgüzüxkə baxliqan. Amerika həkūmitining siyasiti guomin-dangning əksil'inkilawiy uruxini nokul halda kol-laxtin ikki hil xəkildiki kürəxkə əzgərđi: birinqi hili guomindangning kalduq hərbi küqlirini wə yərlik küq digən nimilərni Changjiangning jənubida wə yirak qəgra əlkilərdə həlk jiefangjünigə da-wamlık qarxilik kərsitixkə uyuxturux; ikkinqi hili inki-lawiy lagir iqidə fəndüypəy uyuxturup, inki-lawiy

yetip kəlgən yeridila tohtitip koyuxka küqining beriqə urunux; əgər inkilap yənə aloqa siljiydiqan bolsa, uni mətidil tūs aldurup, jahan'gırlar wə ularning qalqilirining mənprəetigə anqə kəp təgməydiqan kilip koyux. Ən'gliyə wə Fransiyə jahan'gırlı bolsa Amerikining bu siyasitining himayiqiliri. Bu əhwalni hazır nuroqun kixilər tehi enik kərüwalqini yok, lekin kixilər anqə uzakka kalmay enik kərüwalidu.

Hızır Zhongguo həlkining, demokratik partiyə-guruhlarning wə həlk təxkilatlırining aldida mundak məsilə turmakta: Inkilapni ahıroıiqə elip berix kerəkmü, yaki yerim yolda taxlap koyux kerəkmü? Əgər inkilapni ahıroıiqə elip berix kerək ikən, inkilawiy usul kollinip, barlik əksiyətqi küqlərnı kət'i, təltöküs, pak-pakiz wə toluk yokıtix, jahan'gırlıknı, feodalızimni wə guənliao kapitalızimni yokıtixni təwrənməy kət'i dawamlaxturux, pütün məmlıkət dairisidə guomındangning əksiyətqıl həkümranlıqını aqıdurup taxlap, pütün məmlıkət dairisidə puroletariyat rəhbərlik kılıdıqan, ixqıdihanlar ittipakını asasiy gəwdə kılıdıqan həlk demokratıyısı diktaturılıqıdiki jumhuriyətnı kurux lazim. Xundak kılqanda, Zhonghua milliti toluk kəd kətirip, yerim mustəmlıkə əldin həkiki mustəkil əlgə aylinidu, Zhongguo həlki toluk azatlıkka erixip, öz bexıdiki feodallık zulum bilən guənliao kapital (Zhongguodiki longduən kapital) zulmini

pütünləy irəqitip taxlaydu, xuning bilən birlik wə demokratiyə اساسidiki teq wəziyət yaritilidu, yeza igilik məmlikitini sanaət məmlikitigə aylanduruxning həl kiləuq xərti yaritilidu, kixini kixi ekispilatatsiyə kilidiqan jəmiyəttin sotsiyalistik jəmiyətkə tərəkki kilixning imkaniyiti yaritilidu. Əgər inkilap yerim yolda taxlap qoyulidikən, u həlk iradisigə hilaplik kilip, qət'əl tajawuzqiliri wə Zhongguo əksiyətgilirining iradisini qəbul kiləanlik bolidu, nətijidə guomindang öz jarahətlirini sakaytix pursitigə igə boluwalidu, uningdin keyin, bir ətigəndə etilip kelip, inkilapni ujukturuwetip, pütün məmlikətni zulmətlik dunyaəqə kayturidu. Həzirki məsilə—ənə xundak roxən wə ənə xundak kəskin qoyuləan məsilə. Ikki yolning zadi kaysisini talliwelix kerək? Zhongguodiki hər bir demokratik partiyə-guruh, hər bir həlk təxkilati bu məsilə üstidə oylinixi, əzi mangidiqan yolni talliwelixi, əzining pozitsiyisini bildürüxi lazim. Zhongguodiki demokratik partiyə-guruhlar wə həlk təxkilatlrining yerim yolda tarkap kətməstin, səmimi həmkarlixalixi yaki həmkarlixalmasliqi ularning bu məsilidə birdək pikirgə keləlixi yaki keləlməsliqigə, Zhongguo həlkining ortaq düxminini aqdurup taxlax üqün birdək qarə-tədbir qollinalixi yaki qollinalmasliqioqə baqlik. Bu yərdə kerək bolidiqini kəndaktu "fəndüypəy" kurux əməs, xuningdək kəndaktu "ottura luxiən"^④də mengixmu əməs, bəlki birlik,

həmkarlik.

Jiang Jieshi katarlik kixilər baxqilioqidiki Zhongguo əksiyətqiliri, 1927-yil 4-ayning 12-künidiki əksil'inkilawiy siyasi əzgirixtin ta həziroqa kəder ətəkən 20 nəqqə yillik uzak wakit jəryanida, əzlrining pütün əzayi kanəqa boyaloqan, adəm öltürüxkə hordə bolup kətəkən bir top jallatlar ikənligini tehi ispatlimidimu? Əzlrining jahan'girlarning bir top kəspiy qalqisi həm wətən satkuqlar ikənligini tehi ispatlimidimu? Kəpqilik oylap bekinglar, 1936-yil 12-aydiki Xi'ən wəkəsidin buyan, 1945-yil 10-aydiki Chongqing tənpeni wə 1946-yil 1-aydiki siyasi məslihət kengixi yiqinidin buyan, Zhongguo həlki bu bir top karəqilarəqa xunqiwala yaxxilik wə kəngqilikləni kilip, ular bilən iqki teqlik ornitixni ümit kildi. Lekin barlik yaxxi arzular ularning sinipiy təbiitini kilqilik-zərriqilik əzgərtəlidimu? Bu karəqilarning heqkaysisining tarihini Amerika jahan'girligidin ajratkili bolmaydu. Ular Amerika jahan'girligə yəlinip, 475 milyon kəridiximizni misli kərülmigən dəhxətlik, kəng kələmlik iqki uruxka taxlidi, ular Amerika jahan'girligi təminligən bombardimanqi ayrupilan, kirəquqi ayrupilan, zəmbirək, tanka, huojiantəng, zidongbuqiang, qiyoudən, duqidən'gə ohxax kirəqinqilik koralliri bilən milyonliqan ər-ayal wə yax-kərilarni kirdi; Amerika jahan'girligi bolsa ularəqa tayinip, Zhongguoning zimin həkuki, dengiz təwəligi hoku-

ki. hawa təwəligi hokuki. iqki dəryalarda katnax hokukiqa, soda imtiyazliri, iqki ixlar həm taxki ixlar imtiyazliriqa hətta adəmləni urup öltürsimu, basturup öltürsimu, ayallarqa baskunqilik kilsimu heqkandak jazaqa tartilmaydiqan imtiyazlarqa igə boluwaldi. Xunqə uzak muddət kanlik urux kilixka məjbur bolqan Zhongguo həlki bu əng wəhxi, əng əxəddi duxmənləni tələküs yokatmay wə koqlap qikarmay, ularqa rəhim-xəpkət kilixi kerəkmidi? Pəkət Zhongguo əksiyətqilirini tələküs yokatqandila wə Amerika jahan'girligining tajawuzqi küqlirini Zhongguodin koqlap qikarqandila, Zhongguoda andin mustəkillik bolidu, demokratiyə bolidu, teqlik bolidu, bu həkikət tehi quxinxlik əməsmu?

Dikkət kilixka ərziydiqini xuki, hazır Zhongguo həlkinin duxmənliri birdinla küqəp ziyansiz wə bəlki biqarə kiyapətkə kiriwaldi (Kitaphanlar, əstə tutunglar, ular buningdin keyinmu əxundak biqarə kiyapətkə kiriwalidu). Yekinda guomindang xingzhengyüəniyə yüənzhang bolqan Sun Ke bultur 6-ayda: "Hərbi jəhəttə ahirgiqə uruxsakla, akiwət həl bolidu" dəp jakaliqan əməsmidi? U bu kətim təhtkə qikix bilənla "xərəplik teqlik" digən nimisi üstidə gəp setip, "Hökümət teqlik izləx yolida tiri-xip kəlgən idi, teqlik ornitix mümkin bolmioq-qa, əskər ixlitixkə məjbur boldi, əskər ixlitixin ahirki məksətmu teqlikning əsligə kelixini izləxtin ibarət" digən sözləni kiliwidi, Hezhongshe

12-ayning 21-küni Shanghəydin həwər tarkitip, dərhallə, Sun Kening bu bayanatini “Amerika həkümət ərbapliri wə guomindangning ziyouzhuyiqi ərbapliri arisida nahayiti kəng mədhiyigə igə bolidu” dəp pərəz kildi. Həzir, Amerika həkümət ərbapliri Zhongguoning “teqliqi” qə kizikipla qəlməy, bəlki 1945-yil 12-ayda Moskvada ötküzülgən Sovet ittipaki, Amerika, Ən’gliyə taxki ixlar buzhangliri yiqinidin buyan, Amerika “Zhongguoning iqqi ixliri qə arilaxmaslik siyāsiti” gə əməl kilip keliwatidu, dəp təkrrar eytiwatidu. Bu alijanap əldiki əpəndilərgə kandak jawap berix kerək? Bu yərdə kədimki Yunanning bir məsəlini kəltürüxkə bolidu: “Bir dihan kix küni tonglap qəloqan bir ilanni kərup kaptu. Uning qə nahayiti iqqi aqrutip, koyni qə seliwaptu. Ilan issik ötüp tiriliptu, ilan əsli təbiitigə kaytkandin keyin, əzigə yaxilik kiləqan adəmnə qekiwelip, əlüh halitigə quxürüp koyuptu. Dihan jan üzüh aldida: Yaman qə rəhim kiləqan idim, əmdi uning jajisini tartixim kerək! dəptu”^⑤. Qət’əl wə Zhongguoning zəhərlik ilanliri Zhongguo həkining huddi əxu dihan qə ohxax əlüh ketixini, Zhongguo gongchəndangning. Zhongguoning barlik inkilawiy demokratik guruhlirining zəhərlik ilanlar qə karita huddi əxu dihan qə ohxax rəhimdil boluxini ümit kilidu. Ləkin Zhongguo hək, Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguoning həkiki inkilawiy demokratik guruhliri bu əmgəqning wəsiyitini angli qə

wə esidə tutkan. Wahalənki, Zhongguo ziminining kəp kismini besip yatkan qong ilan wə kiyik ilanlar, kara ilan wə aq ilanlar, zəhərlik qixlirini hinggaytip turoqan ilanlar wə sahip jamal kız kiyapitigə kiriwaloqan ilanlar, gərqə kixning təhdidini seziwatkan bolsimu, lekin tehi tonglap kaləqini yok!

Zhongguo həlki ilanqə ohxax yaman adəmlərgə hərgiz rəhim kilmaydu, bəlki səmimiyət bilən xundak hesaplayduki, nəyrəngwazlik bilən: Bundak yaman adəmlərgə rəhim kilayli, bolmisa, Zhongguo yusunioqə uyqun kəlməy kalidu, anqə ulukluk bolmay kalidu, digən'gə ohxax sözləni kiləquqilar hərgiz Zhongguo həlkinging sadik dosti əməs. Ilanqə ohxax yaman adəmlərgə nimə üqün rəhim kilinidikən? Bundak yaman adəmlərgə rəhim kilixni zadi kaysibir ixqi, kaysibir dihan, kaysibir əskər kuwətləptu? Dərwəkə, xundak bir türlük "guomindangning ziyoushuyiqi ərbaplıri" yaki guomindang sirtidiki "ziyoushuyiqi ərbaplar" barki, ular Zhongguo həlkiqə, Amerika bilən guomindangning "teqliqi"ni qəbul kilix kerək, dəp nəsihət kilidu, yəni ular, jahan'girlik, feodalizim wə guənliao kapitalizimning qalduklirini mukəddəs nərsə süpitidə asrax kerək, dunyada bu birnəqqə hil esil nərsining nəslı kurup ketip qalmisun, diməkqi. Lekin ular hərgiz ixqi, dihan, əskər əməs, ixqi, dihan, əskərləning dostimu əməs.

Biz, Zhongguo həlkining inkilawiy lagirini ke-
ng y tix lazim, bu lagir h zirk  inkilawiy ixlarəqa
katnixixni halaydi qan barlik kixil rni  z iqig 
elixa lazim, d p hesaplaymiz. Zhongguo həlkining
inkilawiy ixliri asasiy k qk  muhtaj, ittipaqqilar-
qimu muhtaj, ittipaqqiliri bolmi qan koxun d x-
m nni yeng lm ydu. Inkilap dolkunida turuwatkan
Zhongguo həlkining  z dostliri boluxi ker k, u  z
dostlirini  st  tutuxi, ularni untup kalmashiqi
ker k. H lk inkilawiy ixliri qa sadik dostlarning,
h lk m np ətini tirixip ko daydi qan. d xm n mən-
pəətini ko daxka qarxi turidiəqan dostlarning
Zhongguoda az əməsligi x bh siz, ularning birinimu
untup kelixka w  birigimu soəqak munasiw t kilix-
ka bolmaydi qanliqimu x bh siz. Biz yənə, Zhong-
guo həlkining inkilawiy lagirini mustəhkəmləx
lazim, bu lagiro qa buzuklarning kiriwelixio a yol
koymaslik lazim, hata t x bbuslarning   lib  kili-
xio a yol koymaslik lazim, d p hesaplaymiz. Inki-
lap dolkunida turo an Zhongguo h lki  z dostlirini
esid  tutkandin taxkiri,  z d xm nlirini w  d x-
m nlirining dostlirinimu esid  m hk m tutuxi ke-
rək. Yukurida eytil qand k, d xm n s ik st bilən
“teqlik” usuli w  inkilawiy lagiro a sukunup kiri-
welix usulini kollinip,  z zhendilirini saqlap kal-
maq i w  küqəytməkqi boluwatkan ik n, h lkning
t p m np  ti bolsa barlik  ksiy tqi k ql rni t lt -
kəs yokitixni w  Amerika jahan’giriligining taja-

wuzqi küqlirini Zhongguodin koƷlap qikirixni tƷlƷp kilƷan ikƷn, u halda, hƷlkni dƷxmƷn'gƷ rƷhim kilixka wƷ ƷksiyƷtqi küqlƷrni saklap kƷlixka dƷwƷt kilƷanliki kixilƷr hƷlkning dosti ƷmƷs, bƷlki dƷxmƷnning dosti bolidu.

Zhongguo inkilawining küqlük dolƷkuni hƷrkaysi ijtimai tƷbikilƷrni Ʒz pozitsiyisini bƷlgilƷxkƷ mƷjbur kilmakta. Zhongguodiki sinipiy küqlƷrning selixturmisida yangi ƷzgirixlƷr bolmakta. Top-top hƷlk guomindangning tƷsiri wƷ qanggilidin kutulup, inkilawiy lagir tƷrƷpkƷ ƷtmƷktƷ, Zhongguo ƷksiyƷtqiliri pƷtƷnlƷy yitim, yardƷmqisiz bolƷan mƷxkƷl halƷqƷ qƷxƷp qalƷdi. HƷlk azatlik uruxi Ʒng ahirki ƷlƷlibigƷ kanƷqƷ yekinlaxsa, barlik inkilawiy hƷlk wƷ hƷlkning barlik dostliri xunƷqƷ mustƷhkƷm halda birdƷk ittipaklixidu wƷ Zhongguo gongchƷndangining rƷhbƷrligidƷ, ƷksiyƷtqi küqlƷrni tƷltƷkƷs yokitip, inkilawiy küqlƷrni toluƷ rawajlandurup, pƷtƷn Zhongguo dairisidƷ hƷlk demokratik jumhuriyiti quruxni, birlik. demokratiyƷ asasida teƷqliƷ ornitixni kƷt'i kuwwƷtlƷydu. Buning ƷksiyƷqƷ, Amerika jahan'girliri, Zhongguo ƷksiyƷtqiliri wƷ ularning dostliri gƷrƷqƷ mustƷhkƷm halda birdƷk ittipaklixalmisimu, gƷrƷqƷ ular arisida tƷgimƷs jidƷlƷqoƷqilar tuƷulup tursimu, bir birini kattik tillaxsimu, bir birigƷ tapa-tƷnƷ kilixsimu, bir birini taxliwetidiƷan bolsimu, lekin ular bir nuƷktida Ʒzara hƷmkarlixidu, u bolsimu hƷr hil usullarni qollinip,

inkilawiy küqlərgə buzoğunqilik selix wə əksiyətqi küqlərnı saklap kelixka kattıq urunuxtın ibarət. Ular hər hil usullarnı yəni axkara wə yoxurun, biwastə wə aylanma usullarnı kollınıdu. Lekin üzüp eytix mümkinı, ularnıng siyasi süikəstlirimu huddi ularnıng hərbi hujumlirioqa ohxaxla məqlubiyətkə uqraydu. Mol təjribigə igə Zhongguo həlki wə unıng bax cənmoubusi—Zhongguo gongchəndangi düxmənlərnıng siyasi süikəstlirini huddi ularnıng hərbi hujumlrini tarmar kiləqandək qokum tarmar kilip, uluk həlk azatlık uruxini ahirəqiqə elip barıdu.

1949-yili, Zhongguo həlk jiefangjüni Changjiangnıng jənubioqa yürux kilip, 1948-yildikigə qarıqanda tehımu uluk qələbilərnı kazınıdu.

1949-yili biz iktisadiy səptə 1948-yildikigə qarıqanda tehımu uluk muwəppəkiyətlərnı koləqa kəltürimiz. Biznıng yeza igilik ixləpqikiriximiz wə sanaət ixləpqikiriximiz burunkidin yənə bir baldaq əstürülidu, təmüryol wə taxyol katnaxlirimiz pütünləy əsligə kəltürülidu. Həlk jiefangjünıning asasiy bingtuənlirıning elip berıwatkan jəngliri hazirəqiqə saklinip keliwatkan bəzi partızanlık haraktiridin kutulup, tehımu yüksək dərijidə muntizimlıxıdu.

1949-yili, əksiyətqilər katnaxturulmioqan, həlk inkilawıning wəzipilirini orunlax nıxan kilinqan siyasi məslıhət kengixi yiqini qakirilip, Zhonghua

həlk jumhuriyitining quruloqanliqi jakalinidu wə jumhuriyətning mərkiziy həkūmiti təxkil kilinidu. Bu həkūmət Zhongguo gongchəndangi rəhbərlik kilidoqan, demokratik partiyə-guruhlar wə həlk təxkilatirining muwapik wəkilliri katnaxkan demokratik birləxmə həkūmət bolidu.

Mana bular Zhongguo həlqining, Zhongguo gongchəndangining, Zhongguodiki barlik demokratik partiyə-guruhlar wə həlk təxkilatirining 1949-yilda tirixip əməlgə axuridoqan asasiy wə konkirit wəzipisi. Biz bu wəzipini hərəkəndək kiyinqiliktin korkmay birdək ittihaklixip orunlaymiz.

Birqanqə ming yildin buyan dawam kilip keliwatkan feodallik zulum, 100 yildin buyan dawam kilip keliwatkan jahan'girlik zulum bizning kürəx-lirimiz dawamida təltəküs aqdurup taxlinidu. 1949-yil—intayin mohim bir yil, biz tehimu kattik tirixiximiz kerək.

Izahlar

① 1945-yili Yaponiyə təslim bolqandin keyin, guomintang həkūmiti burunki Dongbey 3 elkini (Liaoning, Jilin, Heylongjiangni) Liaoning, Liaobey, Əndong, Jilin, Hejiang, Songjiang, Heylongjiang, Nunjiang wə Xing'əndin ibarət 9 əlkə kilip bəlgən idi. 1949-yili, bizning Dongbey məmuri weyyüənhuyimiz Dongbey 3 elkining məmuri bəlünüxini tərtpkə selip, Liaodong, Liaoxi, Jilin, Heylongjiang wə Songjiangdin ibarət 5 əlkigə ayridi həmdə uningqa Reheni koxup Dongbey 6 əlkə dəp atidi. 1954-yili mərkiziy həlk həkūmiti weyyüənhuyi Liaodong əlkisi bilən Liaoxi

elkisini birləxtürüp, Liaoning elkisi kilixni, Songjiang elkisi bilən Heylongjiang elkisini birləxtürüp, Heylongjiang elkisi kilixni, Jilin elkisini öz petiqə qalduruxni karar kildi. 1955-yili, Rehe elkisi əməldin qaldurulup, uningqa təwə rayonlar Hebey wə Liaoning elkiliri bilən Iqki Mongqul aptonom rayoniqa qoxuwetildi.

② Shijiazhuang 1947-yil 11-ayning 12-küni elindi, Yünceng 1947-yil 12-ayning 28-küni elindi, Siping 1948-yil 3-ayning 13-küni elindi, Luoyang 1948-yil 3-ayning 14-küni wə 4-ayning 5-küni bolup 2 ketim elindi, Yichuən 1948-yil 3-ayning 3-küni elindi, Baoji 1948-yil 4-ayning 26-küni elindi, Weyxiən 1948-yil 4-ayning 27-küni elindi, Linfen 1948-yil 5-ayning 17-küni elindi, Kəyfung 1948-yil 6-ayning 22-küni elindi. Bu xəhərləring həmmisidə köpligən potəylər bar idi, bəziliridə igiz sepilarmu bar idi wə həndək, sim tor, xah tosakka ohxax katmu-ka qoxumqə mudapiə inxaatliri qurulqan idi. U qaqlarda, armiyimizdə ayruşulanmu, tankimu yok idi, topqi kisimlar yok idi, yaki nahayiti az idi. Yukurki xəhərləni elix jəryanida armiyimiz mustəhkəm istihkamlarqa hujum kilix zhənsulirini üginiwaldi. Bu zhənsular: 1) arkimu-arka partlitix — düxməning hər hil mudapiə inxaatirini partlatkuq dora bilən arkimu-arka partlitix; 2) ləhmə kezix — düxmən potəyliri yaki sepillirining astiqiqə yoxurun halda kolap berip, partlatkuq dora bilən partlitix, uningqa ulapla xiddətlik zərbə berix; 3) qarxi həndək kezix yəni kistap berix — düxməning mustəhkəm gongshiliriqa qarxi həndək kezix, düxmən'gə yoxurun halda yekinlixip uxtumtut hujum kilix; 4) partlatkuq dora etix — partlatkuq dora haltilirini paoshetong yaki pəyjişpao bilən etip, düxməning mudapiə gongshilirini buzup taxlax; 5) əskiriy küq wə ot küqini məkəzləxtürüp, bir nuktini buzup taxlax, yerip kirix wə belüwetixkə ohxax "hənjərsiman jəng usuli"ni qollinix.

③ Bu yərdə eytilqan "toluq lü" wə "toluq shi" guomindang armiyisining pütünləy yokitilqan lü wə shilirini kərsitidu. Bu yərdə eytilqan lü əzgərtip təktil qilinqandin keyinki lüni kərsitidu; bu yərdə eytilqan shi əzgərtip təktil qilinqan shini kərsitidu.

sətməydu, bəlki guomindang koxunliri özgərtip təktil kılınıxtin ilgiriki shini kərsitidu. Bu ikkisi əmiliyətə ohxax.

④ “Ottura luxiən” yəni üqinqi yol digən nimə toqrisida muxu tomdiki (Həzirki wəziyət wə bizning wəzipimiz)ning ⑧ izahıqə qaralsun.

⑤ (Ezop məsəlliri)diki (Dihan bilən ilan)qə qaralsun.

URUX JINAYƏTQISINING SÜLHI TƏLƏP KILIXIQA BAHA*

(1949-yil 1-ayning 5-küni)

Zhongguoning əksiyətqi küqlirini wə Amerikining Zhongguodiki tajawuzqi küqlirini saklap kəlix üqün Zhongguoning birinqi nomurluk urux jinayətqisi, guomindang basmiqilirining baxliqi Jiang Jieshi bu yil yengi yilning 1-küni sülhi tələp kiliş bayanati elan kildi. Urux jinayətqisi Jiang Jieshi uningda mundak dəp jakalidi: “Pəkət sülhi keliximi dölətning mustəkilliği wə pütünlügiğə ziyan yətküzməydiğan bolsa, həlkning aram elip özini onxiwelixiğa yardım beridiğan bolsa, pəkət mukəddəs asasiy kanunğa mening səwiwimdin hilaplik kilinmaydiğan,

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən, guomindangning teqlik tənpenidin paydilinip əksil'inkilawiy küqlirini saklap kəlixka urunğanliqi pax kilinğan bir katar pinglunlarning birinqisi. Buningdin baxka pinglunlar munular: «Parə-parə boluwatkan əksiyətqilər nime üqün yənə “omumyüzlük teqlik” dəp kuruş jar salidu?», «Guomindang əksiyətqiliri “teqlikka qakirix”tin uruxka qakirixka əzgərđi», «Guomindangning urux jawapkarliqi məsilisigə bərgən birnəqqə hil jawawiqə baha», «Nənjing həkümiti nəgə baridu?» wə baxkilar.

demokratik xiənzheng muxu munasiwət bilən buzuwetiilməydiqan, Zhonghua min'guoning dölət tizhisiqqa həkiki kapalət berilidiqan, Zhonghua min'guoning fatongi otturida üzülüp kalmaydiqan bolsa, armiyə həkiki kapalətkə igə kilinidiqan bolsa, həlk özining əркиn turmux usulini wə hazırki əng təwən turmux səwiyisini saqlap qalalaydiqan bolsa, xəhsən mening baxqa heqkandak təliwim yok." "Teqlik rastinla ornitilidiqan bolsa, xəhsən özəmning ornumda bolux-bolmasliqimdin hərgiz qəm kilmaymən, pəkət həlkning omumi iradisigə boysunimən." Kixilər urux jinayətqisining sülhi tələp kilixini külkilik dəp karimasliqi lazim, xundakla bundak sülhi tələp kilix bayanatini həkikətən kəbihlik dəpmu karimasliqi kerək. Bilix lazimki, birinqi nomurluk urux jinayətqisining, guomindang basmiqiliri baxliqining əzi otturiqqa qikip sülhi tələp kilixi wə bundak bayanatni elan kilixi Zhongguo həlkining guomindang basmiqiliri wə Amerika jahan'girligining süikəstlik pilanini tonuwelixi üqün nahayiti paydilik. Zhongguo həlki buningdin hazır dawrang seliniwatkan "teqlik" digən birnimining əslidə Jiang Jieshidək bir top katillar wə ularning hojayini Amerika üqün jiddi ehtiyajlik nərsə ikənligini biliwalalaydu.

Jiang Jieshi basmiqilarning pütkül pilanini ikrar kildi. Bu pilanning mohim nuktiliri təwəndikiqə:

"Dölətning mustəkilliqi wə pütünlügigə ziyan

yötküzməydiyən bolsa”—bu, həmmidin möhimi. “Teqlik” bolsa bolsun, əmma bu “teqlik” tət qong ailə, məybənlər wə pomixxiklar sinipi dölitining “mustəkilliqi wə pütünlügi”gə ziyan yöküzidiyən bolsa, u həlda əsla bolmisun. Bu “teqlik” Zhongguo-Amerika dostluk, soda, dengiz kətnixi xərtnamisi, Zhongguo-Amerika həwa tiransiporti keliximi^①, Zhongguo-Amerika ikki tərəp keliximi^②gə ohxax xərtnamilərgə ziyan yöküzidiyən bolsa, Amerikining Zhongguoda dengiz, kuruqluk, həwa armiyiliri turəquzux, hərbi jidi kurux, kan bayliklirini eqix wə soda ixlirini qanggiliqə eliwelixkə ohxax imtiyazliriqə ziyan yöküzidiyən bolsa, Zhongguoni Amerikining mustəmlikisi kilip berixkə ziyan yöküzidiyən bolsa, bir eqiz söz bilən eytkanda, bu “teqlik” Jiang Jieshi əksiyətqi dölitining “mustəkilliqi wə pütünlügi”ni kooqdap kalidiyən muxu qarilərnin birərsigə ziyan yöküzidiyən bolsa, u həlda zadi bolmisun.

“Həlkning aram elip özini ongxiwelixiqə yardəm beridiyən bolsa”—“teqlik” tarmar kilinoyən lekin tehi yokitilmioyən Zhongguo əksiyətqilirining aram elip özini ongxiwelixiqə yardəm berələydiyən bolsun, xundak boloyanda, ularning aram elip boloyandin keyin kayta bax kətirip qikip, inkilapni ujukturuxiqə asanlik tuqulidu. “Teqlik” mana xuning üqün. Uruxning dawam kiliwatkinioyə 2 yerim yil boldi, “oqalqilar oqalqilik kilalmidi”, Amerikilik-

lar aqqiklanmakta, az-maz aram eliwaləqanmu yaxhi.

“Mukəddəs asasiy kanunəqa mening səwiwimdin hilaplik kilinmaydiəqan, demokratik xiənzheng muxu munasiwət bilən buzuwetilməydiəqan, Zhonghua min-guoning dələt tizhisioqa həkiki kapalet berilidiəqan, Zhonghua min’guoning fatongi otturida üzölüp kalmaydiəqan bolsa”—Zhongguoning əksiyətqi sinip-liri wə əksiyətqi həkūmitining həkūmranlik orniəqa həm bu siniplar wə bu həkūmətning “fatongini otturida üzöp koymaslik”qa həkiki kapalet berix kerək. Bu “fatong”ni “otturida üzöp koyux”qa zadila bolmaydu, əgər “otturida üzöp” koyulsa, nahayiti hətərlik bolidu: Pütün məybənlər wə pomixxiklar sinipi yokilidu, guomintang basmiqiliri halak bolidu, qong, ottura wə kiqik urux jinayət-qilirining həmmisi koləqa elinip jazaəqa tartilidu.

“Armiyə həkiki kapaletkə igə kilinidiəqan bol-sa”—bu, məybənlər wə pomixxiklar sinipining jeni, gərqə uning nəqqə milyon adimi kəbih həlk jiefangjüni tərpidin yokitiləqan bolsimu, lekin hazir yənə 1 milyon nəqqə yüz ming adimi bar, u “kapalet”kə igə kilinixi, bəlki “həkiki” igə kilinixi lazim. Əgər “kapalet”kə igə kilinəqandimu “həkiki” igə kilinmisa, məybənlər wə pomixxiklar sinipi dəsmaysisiz kalidu, “fatong” bəribir “otturida üzölüp kalidu”, guomintang basmiqiliri bəribir halak bolidu, qong, ottura wə kiqik urux jinayətqilirining həmmisi bəribir koləqa elinip jazaəqa tartilidu.

Daguənyüən beqıdiki Jia Baoyüning jeni uning boynıoqa esiklik bir tax idi^③, guomindangning jeni— uning armiyisi, xundak turukluk kandakmu uni “kapalət”kə igə kilinmaydu, yaki “kapalət”kə igə kilinıoqandimu “həkiki” igə kilinmaydu, digili bolsun?

“Həlk əzining ərkin turmux usulini wə hazirki əng təwən turmux səwiyisini saklap kalalaydıoqan bolsa”—Zhongguoning məybənlər wə pomixxiklar sinipi pütün məmlikət həlkini ezix wə ekispilatatsiyə kilix ərkinligini wə əzlrining hazirki əyx-ixrət. kəyp-sapalik turmux səwiyisini saklap kelixi kerək, Zhongguoning əmgəkqi həlki bolsa baxkilar tərıpidin ezilix wə ekispilatatsiyə kilinix ərkinligini həm əzlrining hazirki aq-yalingaqlik turmux səwiyisini saklap kelixi kerək. Bu—urux jinayətgisining sülhi tələp kilixitiki əng ahirki məqsidi. Nawada urux jinayətgiliri wə ularning sinipi əzlrining ezix wə ekispilatatsiyə kilix ərkinligini həm əyx-ixrət wə kəyp-sapalik turmux səwiyisini saklap kalalmaydıoqan bolsa, ularoqa teqlikning nimə kerigi bolsun? Bularni saklap kelix üqün, əlwəttə, ixqilar, dihanlar, ziyalılar, həkümət hadimliri wə maarıpqilarning hazirki muxundak aq-yalingaqlik “ərkin turmux usuli wə əng təwən turmux səwiyisi”ni saklap kelixka toqra kelidu. Bu xərtlər bizning səyümlük Jiang zongtongimiz tərıpidin otturiqa koyuloqan haman, nəqqə on milyon ixqilar, kol sanaət ixqiliri wə ərkin kəsptikilər, nəqqə yüz

milyon dihanlar, nəqqə milyon ziyalilar, həkümət hadimliri wə maaripqilar birdək qawak qelip, tokkuz tazim kılıp, ming yaxa, diyixi kerək imix. Nawada gongchəndang yənə sülhigə unimay, muxundak güzəl turmux usuli wə turmux səwiyisini saklap kelixka yol qoymisa, bu jinayiti üçün ölüm jazasimu azlık kilar imix, “buningdin keyinki barlik jawapkarlikni gongchəndang üstigə elixi” kerək imix.

Yukurida bayan kiliqanlar urux jinayətqisining 1-ayning 1-küni elan kiləan sülhi tələp kilix bayanatidiki barlik esil sözlirini toluk öz iqigə elip kətchini yok. Yənə bir esil sözi bar, u bolsimu Jiang Jieshining yengi yil munasiwiti bilən sözligən sözidə “Nənjing, Shanghəylərdə həl kiləuq jəng kilix” dəp eytkini. Nədə bundak “həl kiləuq jəng” kilidiqan küqi bolsun? Jiang Jieshi mundak dəydu: “Bilix kerəkki, həkümətning bügünki kündə hərbi, siyasi, iktisadiy jəhətlərdiki küqi, məyli qaysi jəhəttə bolsun, gongchəndangningkidin birkanqə həssə hətta birkanqə on həssə artuq.” Way-wuy, bunqiwala zor küq kandakmu kixiləni əlgüdək korkutmisun? Həzirqə siyasi, iktisadiy jəhətlərdiki küqtin söz aqmay, uni bir tərəptə koyup turup, yaləuz “hərbi küq”nila elip eytkanda, həlk jiefangjünidə həzir 3 milyondin kəp adəm bar, bu sandin bir həssə “artuq” boləanda, 6 milyondin kəp adəm boləan bolidu, 10 həssə boləanda, 30 milyondin

köp adəm bolqan bolidu, “birqanqə on həssə” bolqanda, qanqə bolup ketidu? Həzirqə 20 həssə dəp hesablap turayli, undak bolqanda, 60 milyondin köp adəm bolqan bolidu, dimək, Jiang zongtongning “Mutlək qəlibə kazinixka ixənq bar” digini əjəplinərlik əməs. Xundak turukluk, u yənə nimixka sülhi tələp kilidu? Bu əsla uning uruxalmaydiqanliqidin əməs, 60 milyondin köp adimi bilən basurup qoyidiqan bolsa, dunyada təliyi ongdin kelip sak qalqudək yənə qandak gongchəndang yaki qandak baxka partiyə bolsun! Əlwəttə, həmmisila kukumtalkan bolup ketidu-də. Buningəqa qariqanda, sülhi tələp kilix hərgiz baxka nərsə üqün əməs, pütünləy “həlkəkə hayatlik tiləx” üqün ikən.

Əmisə, həmmə ix öz jayida bolup, birmu kəm-qilik yokmidu? Kəm-qilik bar imix. Qandak kəm-qilik? Jiang zongtong mundak dəydu: “Həzir əpsuslinidiqan nərsə xuki, bizning həkūmitimiz iqidiki bir kisim hadimlar gongchəndangning yaman niyət bilən kilqan təxwikatining təsirigə uqridi, xunga ular rohiy halət jəhəttin təwrinip, əzigə bolqan ixənqni yokitip koyay dəp qaldi. Ular rohiy jəhəttə gongchəndangning təhlikisigə uqriqanliktin, düxmənningla küqini kərüp, əzidə tehi düxmənningkidin birqanqə on həssə artuk zor küqning məwjutluqini kərəlməywatidu.” Yengi həwərlər hər yili bolup turidu, bolupmu bu yil baxkiqə. 60 milyondin artuk jün’guən wə əskərgə igə guomin-

dangqilar özining 60 milyondin artuk adimini korməstin, əksiqə, həlk jiefangjününing 3 milyondin artuk adimini kərüptu, bu alahidə yengi həwər əməsmu?

Hox, bundak yengi həwərning baziri barmu? U kixilərning birər ketim nəzər selip koyuxiqə ərzimdu? Bizning Beyping xəhridin alqan həwirimizgə kariqanda: “Yengi yilning 1-küni mal bahasi qüxtin awal bir az qüxüp, qüxtin keyin yənə əsligə kəlgən.” Qət’əl tongxünsheliri: “Jiang Jieshining yengi yil munasiwiti bilən səzligən səzigə Shanghəyning inkasi sus boldi” didi. Bular urux jinayətqisi Jiang Jieshining baziri məsilisigə berilgən jawap. Bizning allikaqan eytip ötkinimizdək, Jiang Jieshi jenidin ayrilip, kuruk murdila bolup kaldı, əmdi uningqə heqkimmu ixənməydu.

Izahlar

① Jiang Jieshi həkümiti bilən Amerika jəhan’gırligining (Zhongguo-Amerika həwa tiransiporti keliximi) 1946- yil 12- ayning 20-küni imzalanqan. Jiang Jieshi bu keliximdə Zhongguoning pütün həwa təwəligi həkükini elixiqə setiwətti. Bu keliximdiki bəlgilimilərgə binaən, Amerika ayrupılanliri Zhongguoning həmmila yeridə uqalaydıqan, yük basalaydıqan, qüxürələydiqan wə toxuyalaydıqan, Zhongguoning həwa tiransiporti ixlirini pütünləy ilkidə turalaydıqan boluwaldi. Amerika ayrupılanliri Zhongguo ziminida “qəyri tijarət haraktirida bolqan qonux həkükü”qə yəni hərbi məqsəttə yərgə qonux həküküqə igə boluwaldi.

② (Zhongguo-Amerika ikki tərəp keliximi) yəni (Zhongguo bilən Amerikining iqtisadiy yardım toqrisidiki keliximi) digən

birnimini 1948- yil 7- ayning 3- kuni Jiang Jieshi hokumitining wkilliri bilən Amerika jahan'girligining wkilliri Nənjingda imzaliqan. Bu keliximdə, Amerika jahan'girligi Jiang Jieshi hokumitining maliyə-iktisadiy ixlirida əng yukuri nazarət kilix wə bəlgiləx hokukliriqə igə, Zhongguoda biwastə nazarət kilip turuqı Amerika hadimliri "zhiwəy faqūən" din bəhrimən bolidu; Amerika jahan'girligi Zhongguodin əzigə lazim bolqan hərqandak zhənlüelik maddi əxyalarni alalaydu, Jiang Jieshi hokumiti ularni muxu maddi əxyalarqə dair məlumat bilən əz waktida təminləp turuxi xərt; Jiang Jieshi hokumiti Amerika shangpinlirining Zhongguoda təkmə kilip setilixiqə kapalet beridu, dəp bəlgiləngən.

③ Jia Baoyü—miladining 18- əsiridə yezilqan Zhongguoning «Kizil rawaktiki qūx» namliq romanidiki xəhs, Daguənyuən Jia Baoyü ailisining baqqisi. Jia Baoyü tuqulqan waktida uning aqzida bir qaxtexi bar ikən, bu qaxtexi uning jeni bolup, uni boyniqə esiwelip, əzidin bir dəmmu ayrimaydikən, yokilip kətsə, "jenidin juda" bolidikən.

ZHONGGONG ZHONGYANG ZHUXISI MAO ZEDONGNING WƏZIYƏT TOՒRISIDIKI BAYANATI

(1949-yil 1-ayning 14-küni)

1946-yil 7-ayda Nənjing guomintang əksiyətqi həkümiti Amerika jahan'gırligining yardimi astida, hək iradisigə hilaplik kilip, urux tohtitix keliximini wə siyasi məslihət kengixi yiqinining qararlarini yirtip taxlap, pütün məmləkət kələmlik əksil-inkilawiy iqqi urux kozoqıqandin buyan 2 yerim yil ətı. Bu 2 yerim yillik urux dawamida, Nənjing guomintang əksiyətqi həkümiti hək iradisigə hilaplik kilip, kərək guomindahuy qakirdi, sahta asasiy kanun elan kildi, kərək zongtong saylıdı, "isyanni basturuxka səpərwər kilix" dəydiqan kanunsiz buyruk jakalidi, dölətning kəpligən hokuklarini Amerika həkümitigə sattı, Amerika həkümitidin nəqqə milyart Amerika dolliri kərz aldi, Amerika həkümitining dengiz armiyə wə hawa armiyə kimsirlirini baxlap kelip, Zhongguoning zimini, dengiz təwəsi wə hawa təwəsini ixqal kildurdi, Amerika

hökümiti bilən көpligən wətən satkuq xərtnamilərni түzdi, Amerika hərbi guwenliri əmigini qəbul kilip, Zhongguoning iqqi uruxioqa katnaxturdi, Amerika həkümitidin көpligən ayrupilan, tanka, eqir zəmbirək, yenik zəmbirək, jigüənqiang, miltik, zəmbirək oki, ok wə baxka hərbi əxyalarni elip, bu nərsilərni Zhongguo həkini kiridiqan qoral kildi. Nənjing guomindang əksiyətqi həkümiti yukurida eytilqan əksiyətqil, wətən satkuq iqqi-taxki asasiy siyasətliri اساسida, əzining nəqqə milyon kixilik armiyisigə komandanlik kilip, Zhongguo hək azat rayonliriqə wə Zhongguo hək jiefangjünigə dəxətlik hujum kildi. Huadong, Zhongyüən, Huabey, Xibey wə Dongbeydiki hək azat rayonlirining heqkaysisi guomindang koxunlirining ayak asti kilixidin hali kalmidi. Azat rayonlarning mərkiziy xəhərliridin Yən'ən, Zhangjiakou, Huəyyin, Heze, Daming, Linyi, Yəntəy, Chengde, Siping, Changchun, Jilin wə Əndong katarlik jaylar bir məzgil basmiqi armiyə tərpidin besiwelindi. Basmiqi armiyə kədimi yətkənla jayda, həkni kirdi, ayallarning nomusioqa tēgdi, yezilarqə ot koydi, malmülüklərni bulang-talang kildi, uning kilmiqan yawuzluqı kalmidi. Nənjing guomindang əksiyətqi həkümiti, əzining həkümranliqidiki rayonlarda, "isyanni basturux, basmiqilarni yokitix" digən nimigə ixlitix üqün, ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalilar wə soda-sanaətqilərdin ibarət hər sahədiki

kəng həlk ammisini axlik berixkə, baj tələxkə, adəm berixkə məjbur kilip, ularning ustihanlirini qekip, yiliklirini xoridi. Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti həlkni həmmə ərkinlik wə hokuk-tin məhrum kildi; həmmə demokratik partiyə-guruh wə həlk təxkilatlirini besip, qanuniy orundin məhrum kildi; yax okuquqilarning iqki uruxka, aqar-qilikka, ziyankəxlikkə, Amerikining Zhongguoning iqki ixliriqə arilixixiqə wə Yaponiyining tajawuzqi küqlirini yəlixigə qarxi turuxka ohxax həkkani hərkətlirini basti; sahta fabi wə sahta jinyüənqüən pullirini qalaymikan tarkitip, həlkning iktisadiy turmuxini buzup, kəng həlkni haniwəyranlikka qüxürdi; hər hil kirix-xilix yolliri bilən məmlikətning əng kəp bayliqini Jiang Jieshi, Song Ziwen, Kong Xiangxi, Chen Lifulardin ibarət tət qong ailə bax-qiliqidiki guənliao kapital xitongiqə toplidi. Kiskisi, Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti əzining əksiyətqil, wətən satkuq iqki-taxki əsasiy siyasiti اساسida kozoqian iqki urux pütün məmlikət həlkini intayin eqir balayi-apət iqidə kaldurdi, buningda Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti əz üstigə elixka tegixlik boləqan pütün jawapkarliktin hərgiz keqip kutulalmaydu. Guomindangning əksiqə, Zhongguo gongchəndangi Yaponiyə təslim boləqan-din keyinla, həmmə tirixqanliklar bilən guomindang həkūmitidin iqki uruxning aldini elip wə iqki uruxni tohtitip, iqki teqlik ornitixni tələp kildi. Zhongguo

gongchəndangi bu fangzhenəja asasən, kürəxni kət'i dawamlaxturup, pütün məmlikət həlkining kollap kuwwətlixixi astida aldi bilən 1945-yil 10-aydiki guomintang bilən gongchəndangning səhbət hatirisining imzalinixini qoləja kəltürdi. 1946-yil 1-ayda yənə, guomintang bilən gongchəndangning urux tohtitix keliximining imzalinixini qoləja kəltürdi həmdə demokratik partiyə-guruhlar bilən həmkarlixip, siyasi məslihət kengixi yiqinida guomintangni ortak qarar qobul kilixka məjbur kildi. Xuningdin keyin Zhongguo gongchəndangi demokratik partiyə-guruhlar wə həlk təxkilatlıri bilən birliktə bu kelixim wə kararlarni koqdax yolida kürəx kildi. Lekin, əpsuski, iqqi teqlikni wə həlkning demokratiyə hokukini koqdax yolidiki bu hərəkətlərnin heqkaysisi guomintang əksiyətqi həkümiti tərpidin hərmət kilinmidi, əksiqə, ajizlikning ipadisi, nəzər selixka ərziməydu, dəp qaraldi. Guomintang əksiyətqi həkümiti, həlkni bozək kilixka bolidu, urux tohtitix keliximini wə siyasi məslihət kengixi yiqinining kararlirini haliqanqə yirtip taxlaxka bolidu, həlk jiefangjüni bir pəxwaqimu qidimaydu, əzimizning nəqqə milyon kixilik armiyimiz pütün məmlikəttə zorluk-zombuluk kilalaydu, Amerika həkümitining bizgə beridiqan yardimi pütməs-tügi-məs, dəp qaridi. Muxundak kariqanliktin, guomintang əksiyətqi həkümiti pütün məmlikət həlkining iradisigə hilaplik kilixka jür'ət kilip, əksil'inkilawiy

urux kozoqidi. Bundak əhwalda, Zhongguo gongchəndangi dələtning mustəkilliqini wə həkning demokratiyə hokukini koqdax yolida kərəx kilix üqün, kət'ilik bilən məydanqa qikip, guomindang həkümitining əksiyətqil siyasetigə karxi turuxka məjbur boldi. 1946-yil 7-aydin baxlap, Zhongguo gongchəndangi kəhriman hək jiefangjünigə rəhbərlik kilip, guomindang əksiyətqi həkümitining 4 milyon 300 ming kixilik armiyisining hujumioqa karxi turdi, uningdin keyin, kayturma hujumoa etüp, azat rayonlarning koldin kətkən barlik yərlirini kayturwaldi həmdə Shijiazhuang, Luoyang, Jinən, Zhengzhou, Kəyfeng, Shenyang, Xüzhou, Tangshən katarlik qong xəhərləni azat kildi. Zhongguo hək jiefangjüni mislisiz kiyinqiliklarni yengip özini zoraytti, Amerika həkümitining guomindang həkümitigə bərgən nuroqun koralliri bilən özini korallandurdi. 2 yerim yil jəryanida guomindang əksiyətqi həkümitining asasiy hərbi küqini wə barlik hil koxunlirini yokatti. Həzir hək jiefangjüni, məyli san jəhəttə, məyli jəngqilərnin rohiy kəypiyati jəhəttə bolsun, yaki koral-yarak jəhəttə bolsun, guomindang əksiyətqi həkümitining kalduk hərbi küqliridin üstün turidu. Mana əmdi Zhongguo hək pu hadin qikixka baxlidi. Həzir əhwal nahayiti roxən, hək jiefangjüni kalduk guomindang armiyisigə yənə birnəqqə kətim kattik zərbə beridoqanla bolsa, guomindangning pütün əksiyətqil həkümrənlik

aparati kukum-talkan bolidu wə yokilidu. Həzir guomindang əksiyətqi həkūmitining iqki urux kozqax siyasiti özining bexioqa qikti, həmmiini özidin bizar kildi, saklinip turalmaydioqan halqə qūxūp kaldi. Bundak wəziyətə, guomindang həkūmitining kalduk küqlirini saklap kelip, aram elix waktini kolqə kəltürüp, andin kaytidin bax kətirip qikip, inkilawiy küqlərni ujukturux məksididə, Zhongguoning birinqi nomurluk urux jinayətqisi, guomindang basmiqilirining baxliqi, Nənjing həkūmitining korqak zongtongi Jiang Jieshi bu yil 1-ayning 1-kūni Zhongguo gongchəndangi bilən teqlik tənponi ətküzüxnə halaydioqanlıqini bildürüp təklip koydi. Zhongguo gongchəndangi bu təklipni sahta təklip dəp hesaplaydu. Qūnki Jiang Jieshi özining təkliwidə sahta asasiy qanunni, sahta fatongni wə əksiyətqi armiyini saklap kelixtək pütən məmlikət həlki maqul kərməydioqan xərtlərni teqlik tənponining asasi kilixni otturiqə koydi. Bu teqlik xərti əməs, uruxni dawamlaxturux xərti. 10 kündin buyan pütən məmlikət həlki özining iradisini oquk kərsətti. Həlk teqlikka baldurraq erixixkə təxnə, əmma urux jinayətqilirining teqlik digən nimisigə koxulmaydu, ularning əksiyətqil xərtlirigə koxulmaydu. Muxundak həlk iradisi اساسida Zhongguo gongchəndangi xuni ukturiduki, Zhongguo həlk jiefangjünidə guomindang əksiyətqi həkūmitining kalduk hərbi küqlirini anqə uzakka kalmay tamamən yokitixka

yetərlik küq, yetərlik asas wə həkiki ixənq bolsimu, lekin, uruxni tezlikte ayaklaxturup, həkiki teqlikni əməlgə axurup, həlkning azap-okubətlirini azaytix üçün Zhongguo gongchəndangi Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti bilən wə guomindangning baxka hərəkəndak yərlik həkūmətliri həm hərbi guruhliri bilən təwəndiki xərtlər asasında teqlik tənəpəni ötküzüxnı halaydu. Bu xərtlər: 1) urux jinayətqilirini jazalax; 2) sahta asasiy kanunni bikar kılıx; 3) sahta fatongni bikar kılıx; 4) barlik əksiyətqi armiyini demokratik pirinsip boyiqə əzgərtip təxkil kılıx; 5) guənliao kapitalni musadirə kılıx; 6) yər tüzümini əzgərtix; 7) wətən satkuq xərtnamilərnı bikar kılıx; 8) əksiyətqi unsurlar katnaxturulmioqan siyasi məslihət kengixi yiqinini qakirip, demokratik birləxmə həkūmət kurup, Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmitining wə uningqa qaraxlik hər dərjilik həkūmətlərnıng həmmə hokukini ötküzüwelix^①. Zhongguo gongchəndangi, yukuridiki xərtlər pütün məmlikət həlkining omumi iradisini əks əttüridu, pəkət yukurida eytiloqan xərtlər astıda wujutka kəlgən teqlikla həkiki, demokratik teqlik bolidu, dəp hesablaydu. Əgər Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti tərkiwidiki kixilər sahta, əksiyətqil teqlikni əməs, həkiki, demokratik teqlikni əməlgə axuruxni halaydioqan bolsa, ular əzlirining əksiyətqil xərtliridin wazkeqip, Zhongguo gongchəndangi otturiqə koyoqan

8 xərtni etirap kilixi, uni ikki tərəpning teqlik tənəpni etküzüxning asasi kilixi kerək. Undak kilmaydikən, əzlrining teqlik digən nimisining aldamqilik ikənligini ispatlaydu, halas. Biz pütün məmlikət həlkining, demokratik partiyə-guruhlarıning wə həlk təxkilatlırining birdək kəzoqilip, həkiki, demokratik teqlikni koləqa kəltürüxini, sahta, əksiyətqil teqlikka karxi turuxini ümit kilimiz. Nənjing guomindang həkūmiti xitongidiki wətənpərwər zatlarmu bundak teqlik təkliwini kollap kuwwətlixı kerək. Zhongguo həlk jiefang-jünidiki barlik zhihuyüən, jəngqi yoldaxlar, dikket kilinglar: Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti həkiki, demokratik teqlikni kəbul kiləqiqə wə əməlgə axurəqiqə, əzənglarning jəng kilixitiki tirixqan-liqinglarni kilqimu boxaxturmanglar. Qarxilik kərsitixkə petinqan hərəkəndak əksiyətqilərnı kət'i, təltəküs, pak-pakiz wə toluq yokitinglar.

Izah

① Yoldax Mao Zedong bu bayanatta otturiqa koyqan 8 maddilik teqlik xərti 1949-yil 4- ayda Zhongguo gongchəndangi wəkillər əmigi bilən guomindang həkūmitining Zhang Zhizhong baxqiliqidiki wəkillər əmigining teqlik tənəpni etküzüxining asasi boldi. Bu tənəpəndə tüzülgən iqi teqlik keliximide 8 maddilik teqlik xərti toqrisida konkirit bəlgilimilər bəlgilən'gən. Muxu tomdiki «Pütün məmlikətke yürüx kilix toqrisida buyruq» ning ① izahıqa karalsun.

ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI BAYANATQISINING NƏNJING XINGZHENGYÜƏNINING QARARIOIA BAĖASI

(1949-yil 1-ayning 21-küni)

Nənjing guomindang əksiyətqi həkümitining həkümet tongxünshesi boləan Zhongyangshening 19-küni tarkatқан həwiridə mundak diyilgən: 19-küni ətigən saət 9da ötküzülgən xingzhengyüən yiqini wəziyət üstidə kəng muzakirə elip berip, təwəndikiqə karar qikardi: “Həkümet pütün məmlikət həkining arzusioqa binaən, teqlikning baldurrak əməlgə exixini tiləp, Zhongguo gongchəndangi bilən birlikte dərhal aldi bilən xərtsiz urux tohtitixni wə hər ikki tərəpning wəkil təyinləp teqlik səhbiti ötküzüxini halaydioqanlıqini alahidə ehtiyat bilən bildüridu.” Zhongguo gongchəndangi bayanatqisi mundak didi: Nənjing xingzhengyüənining bu qararida Nənjing qorqak zongtongi Jiang Jieshining teqlik tənpeni ötküzüxni təklip kiləan 1-ayning 1-künidiki bayanati tiləqa elinmioqan, xuningdək Zhongguo gongchəndangi zhuxisi Mao Zedongning

teqlik tənəpni etküzüxnı təklipl kiləjan 1-ayning 14-künidiki bayanatımu tiləja elinmiojan, bu 2 təkliplning zadi kaysisini himayə kilip, kaysisioja karxi turidiojanlıqi kərsitilmigən, goya guomindang bilən gongchəndang ikki tərəp 1-ayning 1-küni wə 1-ayning 14-küni heqkandak təkliplni otturioja koy-mioqandək, baxkidin bir təklipl otturioja koyulojan, buni kixi əsla qüxinəlməydu. Əmiliyətə, Nənjing xingzhengyüəni Zhongguo gongchəndangining 1-ayning 14-künidiki təkliwigila tamamən etiwarsiz karax bilən kalmastin, bəlki qorqak zongtong Jiang Jieshining 1-ayning 1-künidiki təkliwinimu toqridin-toqra yokka qikardi. Jiang Jieshi əzining 1-ayning 1-künidiki təkliwidə: “Gongchəndangda teqlik səmimiyiti bolup, enik ipadə kərsitəlisila, həkümət qokum səmimiyət kərsitip, uruxni tohtitixning wə teqliknı əsligə kəltürüxning konkirit usulliri üstidə məslihətlixixni halaydu” digən idi. Aridin 19 kün etüpla, ənə xu həkümətning bir aparatı yəni Nənjing həkümitining “xingzhengyüəni” bu həkümət “zongtongi”ning bayanatini yokka qikirip, “qokum səmimiyət kərsitip, uruxni tohtitixning wə teqliknı əsligə kəltürüxning konkirit usulliri üstidə məslihətlixixni halaydu”əjan əməs, bəlki “dərhal aldi bilən xərtsiz urux tohtitixni wə hər ikki tərəpning wəkil təyinləp teqlik səhbiti etküzüxini halaydu”əjan bolup kaldı. Hox, Nənjing “xingzhengyüəni”diki janaplar, zadi silərnıng

təkliwinglar küqkə igimu, yaki silərnıng “zongtongunglar”ning təkliwi küqkə igimu? Silərnıng “zongtongunglar” “uruxni tohtitix bilən teqlikni əsligə kəltürüx”ni bir ix dəp bilip, qoqum səmimiyət kərsitip, bu ixni əməlgə axuruxning konkirit usulliri üstidə Zhongguo gongchəndangi bilən məslihətlixixni halaydioqanlıqini ukturdi; silər bolsanglar urux bilən teqlikni ikki ix kilip ayriwəttınglar, wəkil təyinləp urux tohtitixning konkirit usulliri üstidə biz bilən məslihətlixixni halımay, əksiqə, qəksiz hiyaləqə berilgən halda “dərhal aldi bilən xərtsiz urux tohtitix”, andin keyin wəkil təyinləp “teqlik səhbiti ötküzüx”ni təkliw kıldınglar, zadi silərnıng təkliwinglar toqrimu, yaki “zongtongunglar”ning təkliwi toqrimu? Bizqə, Nənjıng kərqək xingzhengyüəni əzining hizmət həkuki dairisidin qikip kətkən, u kərqək zongtongning təkliwini yokka qikipirip, əz aldioqə yengi təkliw koyux layakitigə igə əməs. Bizqə, Nənjıng xingzhengyüəninıng bu yengi təkliwi asassiz, xunqilik uzak, xunqilik kəng kələmlik wə xunqilik dəhxətlik urux boldi, əlwəttə, ikki tərəp kixi təyinləp teqlikning asasiy xərtliri üstidə məslihətlixixi wə hər ikki tərəp məkul kərgən urux tohtitix keliximini tüzüxi kərek idi, xu qəqdila urux tohtaytti. Yaləquz həklə bundak arzu-ümittə bolup qalmastin, bəlki guomındang tərəptiki birmunqə kixilərmu bundak arzu-ümittə ikənligini bildürdi. Əgər Nənjıng xingzhengyüəni-

ning kilqə asasi bolmioqan “karari” boyiqə bolqanda, aldi bilən urux tohtitilmisa, teqlik tənپəni ʻtküzüxnı halımaydikən, undakta guomindangning teqlik səmimiyiti kəyərdə kalıdu? Nənjing xingzhengyüəning “karari” qikirilip boldi, aldi bilən urux tohtitilmioiqə, teqlik tənپəni ʻtküzgılı bolmaydioqan bolup kaldi, xuningdin baxlap teqlikning ixigi qing takaldi, əgər tənپən ʻtküzüx lazim tepilidikən, kilqə asasi bolmioqan bu “karar”ni əməldin qaldurux kerək, ikkining biri, halas. Əgər Nənjing xingzhengyüəni əzining “karari”ni əməldin qalduruxni halımaydikən, bu hal Nənjing guomindang əksiyətqi həkümitidə əzining karxi tərıpi bilən teqlik tənپəni ʻtküzüx səmimiyitining zadi yokluqını bildürıdu. Kixilər: Nənjing tərəptə rastınla səmimiyət bolıdioqan bolsa, teqlikning konkirit xərtliri üstidə məslıhətlixixni nımə üqün halımaydu? dəp soraydu. Nənjingning teqlik təkliwi sahta, digən bu həküm ispatlanmidimu? Zhongguo gongchəndangi bayanatqisi mundak didi: Nənjing hazir həkümətsizlik halıtigə qüxüp kaldi, korqak zongtong bir təkliپ koysa, korqak xingzhengyüən yənə bir təkliپ koydi, əmdi kim bilən alaqə kilix kerək?

**ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI
BAYANATQISINING GUOMINDANG
ƏKSIYƏTQI HƏKÜMITINI ZHONG-
GUOIA TAJAWUZ KİLOIAN
YAPONIYƏ ARMIYISINING SABİQ
ZONGSILINGI GANGCUN NINGCINI
KAYTIDIN KƏLOIA ELIXKA WƏ
GUOMINDANGNING IQKI URUX
JINAYƏTQILIRINI KƏLOIA
ELIXKA BUYRUX TOOI-
RISIDIKI SƏHBITI**

(1949-yil 1-ayning 28-küni)

Nənjing guomindang əksiyətqi həkümitining Zhongyang tongxünshesi 1-ayning 26-künidiki həwiridə mundak dəydu: “Həkümet bayanatqisi mundak didi: Həkümet uruxni baldurrak ayaklasturup, həlkning azap-okubitini yeniklitix üçün bir aydin beri hər hil qarə wə tədbirləni kərdi. Muxu ayning 22-küni teqlik tənpani wəkillirininimu rəsmi təyinklidi^①. Səhbət ötküzüx üçün, birkanqə kündin buyan pəkət Zhongguo gongchəndangi tərəpning

wəkil təyinlixini wə orun toʻqrisida kelixixini küt-məktə. Lekin 25-küni Xinhuashe ximaliy Shənxidın radiyo arkilik tarkatkan Zhongguo gongchəndangi bayanatqisining səhbiti②də, bir tərəptin, həkümət bilən səhbət ötküzüp, teq yol bilən həl kilixni halaydiqanliqi bildürülgən bolsimu, yənə bir tərəptin, bizgə yokilang sözlər bilən aqziqə kəlginiqə ahanət kilinqan. Uning üstigə, tənپən ornini Beyping tamamən azat bolqandin keyin andin bəlgiləx mümkin, diyilgən. Hox, Zhongguo gongchəndangi tərəpning öz wəkillirini waktida təyinliməy, orun toʻqrisida kelixməy, uning üstigə hərbi həkətlirini tohtatmay, bəlki Beyping tamamən azat kilinqandin keyin digənni bana kilixi wakitni keqiktürüp, urux apitini uzakka sozoqanlik əməsmu? Bilix kerəkki, pütүн məmlikət həlki urux apitigə hatimə berixni ümit kilidu, əmdi ularda takət kəlmidi. Həkümət oqayət zor səmimiyət bildürəx üqün Zhongguo gongchəndangining xuni enik tonuwelixini helimu ümit kiliduki, bügünki ix həlkni kutulduruxni aldinki xərt kilip, tezdin wəkil təyinləp səhbət ötküzüp, teqlikni baldurraq əməlgə axuruxtin ibarət boluxi kerək.” Nənjing Zhongyangshe yənə 1-ayning 26-küni Shanghəydin tarkatkan həwiridə mundak didi: “Yaponiyə urux jinayətqisi, Yaponiyining Zhongguoqa əwətkən armiyisining sabik zongsilingguəni Gangcun Ningci dajiang 26-küni dələt mudapiə busining urux jinayətqilirini sorak kilix hərbi

fatingida kayta sorak kilinoqandin keyin, saət 16 də fating tingzhangı Shi Meyyü tərıpidin gunasız döp həküm kilindi. Xu qaqda fatingdiki kəypiyat jiddi tūs aldı. Gangcun tik turup həkümni angliqandin keyin külümsirəp koydı." Əxularqa asasen, Zhongguo gongchəndangi bayanatqısı təwəndikilərnı bildürıdu:

1. Yaponiyə urux jinayətqısı, Yaponiyening Zhongguoqa əwətkən armiyisining sabik zongsilinguəni Gangcun Ningci dajiang Yaponiyening Zhongguoqa tajawuz kilix üqün əwətkən armiyisidiki barlık urux jinayətqiliri iqidiki asasiy urux jinayətqısı^③ idi, bögünki kündə Nənjing guomindang əksiyətqi həkümitining urux jinayətqilirini sorak kilix hərbi fatingi tərıpidin gunasız döp həküm kilindi; Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo hək jiefangjüni zongbusı xuni ukturiduki, buningqa yol koyulmaydu. Zhongguo hək 8 yillik Yapon bas-kunqiliriqa qarxi uruxta sansız adəmlərnı kurban berip wə mal-mülüklərnı qikim kilip, ahir qəlibə kazinip koləqa qüxürgən bu urux jinayətqısını Nənjing guomindang əksiyətqi həkümitining əzbeximqilik bilən gunasız döp həküm kilixiqa əsla yol koyalmaydu. Pütün məmlikət hək, barlık demokratik partiye-guruhlar, hək təxkilatliri həm Nənjing guomindang əksiyətqi həkümiti xitongidiki wətənpərwər zatlar dərhal kozqilip, Nənjing əksiyətqi həkümiti tərəpning milli mənəpətnı setix,

Yaponiyə faxist jünfaliri bilən til biriktürüxtək jinayi hərəkətlirigə karxi turuxi lazim. Biz hazır Nənjing əksiyətqi həkūmitidiki janaplarni kattik agahlandurimizki, Gangcun Ningcini dərhal kaytidin koləqa elip kamap koyuxunglar xərt, hilaplik kilsanglar bolmaydu. Bu ix silər hazır tələp kiliwatkan biz bilən tən pən ötküzüx ixiqə ziq munasiwətlik. Bizqə, silərning hazırki hilmu-hil hərkitinglar urux təyyarlıqini yengiwaxtin kiliwatkanlıqinglarni jümlidin Yaponiyə əksiyətqilirini Zhongguoqa baxlap kelip, ular bilən billə Zhongguo həlkini kirix süikəstidə boluwatkanlıqinglarni sahta teqlik tən pəni bilən yoxuruxka urunux bolup hesaplinidu; silər Gangcun Ningcini ənə xu məksət bilən koyup bərdinglar. Xuning üqün, biz silərning bundak kilixinglarəqa hərgiz yol koymaymiz. Biz silərning Gangcun Ningcini kaytidin koləqa elixinglarni həm uni biz tərəptin ukturuləqan wakitta wə orunda həlk jiefangjünigə jawapkarlik bilən yalap epkelip berixinglarni buyruxka həklikmiz. Yaponiyining baxka urux jinayətqilirini waktingə kamap koyup, qarə körüximizni kütüp turunglar, ulardin birinimu əzbeximqilik bilən koyuwetixkə yaki kaquruwetixkə əsla bolmaydu, hilaplik kiləquqilar kəngqilik kilinmay kattik jazalinidu.

2. Nənjing guomindang əksiyətqi həkūmiti bayanatqisining 1-ayning 26-künidiki bayanatidin məlum boldiki, Nənjingdiki janaplarning teqlik tən pəni

etküzüxnı təlöp kılıxınıg xundak jiddi, kizəjin, səmimi, kət'i boluxı "urux waqtını kiskartix", "həlkning azap-okubitini yeniklitix", "həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix" üçün imix; Zhongguo gongchəndangi tərəpning silərning ümit-arzuyunglarnı kobul kilixini bundak jiddi, kizəjin, səmimi, kət'i bolmioqanlıqi, "uning üstigə hərbi hərketlarnı tohtatmioqanlıqi" bolsa həkikətən "waqitni keqiktürüp, urux apitini uzakka sozoqanlıqi" imix. Nənjingdiki janaplar, gəpning rastını eytsak, silər urux jinayətqiliri, silər—sorakka tartilidioqan kixilər. Silərning aq-zinglardiki "teqlik", "həlk iradisi" digən nimilərgə biz ixənməymiz. Silər Amerikining küqigə yəliniwe-lip, həlkning iradisigə hilaplik kilip, urux tohtitix keliximini wə siyasi məslihət kengixi yiqinining kararlirini yirtip taxlap, həlkkə, demokratiyigə, inkilapka karxi bu ketimki mislisiz dəhxətlik iqki uruxni kəzoqidinglar. U qaəda silər xunqə jiddi, kizəjin, səmimi, kət'i idinglarki, heqkandak adəmnin nəsihitigə kulak salmidinglar. Silər korqak guomindahuy qakirixta, sahta asasiy kanun tüzüxtə, korqak zongtong saylaxta, "isyanni basturuxka səpərwər kilix" toqrilik sahta buyruk qikirixta yənə xunqə jiddi, kizəjin, səmimi, kət'i idinglarki, buningdimu heqkandak adəmnin nəsihitigə kulak salmidinglar. U qaəda Shanghəy, Nənjing wə baxka qong xəhərlərdiki həkümət kuroqan yaki həkümətkə kolqomak boləqan cənyihuylar, sodigərlər uyux-

miliri, ixqilar uyuxmiliri, dihanlar jəmiyətliri, ayallar təxkilatlıri, mədəniyyət təxkilatlıri digən nimilər bir bolup, “İsyanni basturux səpərwərligini himayə kilimiz”, “Gongchəndang basmiqilirini yokitimiz” dəp qukan kətirip qikkanda, yənə xunqə jiddi, kizəqin, səmimi, kət'i idinglarki, buningdimu heqkandak adəmnig nəsihitigə kulak salmidinglar. Həzir aridin 2 yerim yil ətti, silər kiroqan həlkning sani nəqqə milyon bilən tohtap kəlmidi, silər kəydürüp taxlıqan yeza-kəntləni, baskunqilik kiləqan ayallarni, buliqan-taliqan mal-mülükləni, silərnig həwa armiyənglar bombardiman kiliwətkən adəmləni wə maddi bayliklarni sanap tügətkili bolmaydu, silər qəyət zor jinayət ət күzdünglar, bu hesabni qokum elix kerək. Anglisak, hesab elix kürixigə heli qarxi ikənsilər. Ləkin bu ketimki hesab elix kürixining otturiqə koyuluxida səwəp bar, qokum hesab elixka, kürəx kilixka toqra kelidu. Silər yengildinglar. Silər həlkning qəziwini kozəqap koydunglar. Həlk birdək kozəqilip, silər bilən jan tikip elixidu. Həlk siləni yahxi kərməydu, həlk siləni əyipləydu, həlk kozəqaldi, silər yitim kaldinglar, xunga silər yengildinglar. Silər 5 xərt^④ni otturiqə koydunglar, biz 8 xərt^⑤ni otturiqə koyduk, həlk bizning 8 xərtimizni dərhal himayə kildi, silərnig 5 xərtinglarni himayə kilimidi. Silər bizning 8 xərtimizgə rəddiyə berəlmidinglar, əzənglarning 5 xərtidə qing turalmidinglar.

Silər bizning 8 xərtimizni tənpenning asasi kilixni halaydiqanliqinglarni ukturdunglar. Xundak bolqini yahxi əməsmidi? Nimə üqün yənə tezrək tənpen ötküzülməydu? Xuning bilən silər nahayiti jiddi, nahayiti kizqin, nahayiti səmimi, nahayiti kət'ilik kərsitip, "xərtsiz urux tohtitix", "urux waktini kiskartix", "həlkning azap-okubitini yeniklitix", "həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix"ni bək təxəbus kiləndək boldunglar. Bizqu? Roxənki, jiddi, kizqin, səmimi, kət'i bolmiqan, "wakitni keqiktürüp, urux apitini uzakka sozoqan" bolup qiktuk. Lekin aldirimanglar, Nənjingdiki janaplar, biz jid-dilixip, kizqinlixip, səmimilixip, kət'ilixip kalimiz, urux wakti qokum kiskiridu, həlkning azap-okubiti qokum yenikləydu. Silər bizning 8 xərtimizni ikki tərəp tənpenining asasi kilixka razi boləqan ikən-silər, biz bilən birliktə aldirax bolisilər. Muxu 8 xərti əməlgə axurux siləni, bizni, barlik demokratik partiyə-guruhlarıni, həlk təxkilatlırini wə pütün məmlikəttiki hər sahə həlkini birnəqqə ay, yerim yil, bir yil, birnəqqə yil aldiritixka yetidu, yetixəlməy kalarmizmikin, tehi! Nənjingdiki janap-lar, kulak selinglar: 8 xərt chouxiang madda əməs, uning konkirit məzmuni boluxi kerək, hazır muxu kiska məzgil iqidə kəpqilikning yənə oylinip bekixi zərür, bu munasiwət bilən birər wakit ötüp kətsimu həlk kəqüridu. Rastini eytsak, həlkning pikri bu ketimki tənpen'gə obdan təyyarlik kərux. Tənpen

jəzmən ötküzüliđu, kimki yerim yolda yeniwəlip, tən-pən ötküzüxkə unimaydikən, uningəqa hərgiz yol qoyulmaydu, xuning üqün siləning wəkilinglar qokum kelixkə təyyarlinixi lazim. Lekin bizning təyyarlik kərüximiz üqün tehi bir az wakit kərək, urux jinayətqilirining bizgə tən-pən waktini bəlgiləp berixigə yol qoymaymiz. Biz Beyping həlki bilən möhim bir ix kiliwatimiz, Beyping məsilisini 8 xərt boyiqə teq yol bilən həl kiliwatimiz. Siləning Beypingdiki adəmliringlar, məsilən, Fu Zuoyi jiang-jün katarliklarmu bu ixka katnaxti, silər bu ixning toqra kiliniwatkanliqini tongxünsheyinglar arkilik elan kiloan gonggaoyinglarda etirap kildinglar®. Bu teqlik tən-pəni üqün orun hazirlap berix bilənla kalmay, bəlki Nənjing, Shəngəy, Wuhən, Xi'ən, Təyyüən, Guysuy, Lənzhou, Ürümqi, Chengdu, Kunming, Changsha, Nənchang, Hangzhou, Fuzhou, Guangzhou, Təywən, Həynəndaoqa ohxax jaylarning teqlik məsilisini həl kilix üqünmu ülgə yaritip bərdi. Xuning üqün, bu hizmət mədhiyilixi kərək, Nənjingdiki janaplar buningəqa anqə jiddi bolmioan pozitsiyə tutmasliqi lazim. Biz öz rayonimizdiki wə siləning rayoninglardiki demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlixi wə partiyə-guruhsiz demokratik zatlar bilən birliktə urux jinayətqilirining isimligi məsilisini məslihətlixip, birinqi xərtning konkirit məzmunini təyyarlawatimiz. Bu isimlik uzak ötməyla rəsmi elan kilinixi mümkin. Nənjingdiki janaplar,

silərgə məlum, biz wə demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri ta həziroqıqə bundak bir isimlikni məslihətlixip qikixka wə rəsmi elan kilixka ülgürəlmiduk, bu həktə janaplardin əpu soraymiz. Buning səwiwi—silərnıng teqlik tənəni ötküzüx toqrisidiki təliwinglarning keqikiprək kaləqanlıqi. Burunrak boləqan bolsa, ehtimal, təyyarlap koyəqan bolattuk. Lekin, silərnıngmu kilidiəqan ixinglar yok əməs. Yaponiyə urux jinayətqisi Gangcun Ningcini koləq elixtin baxka, dərhal tutux kilip, bir türküm iqki urux jinayətqilirini koləq elixinglar, aldi bilən bultur 12-ayning 25-küni Zhongguo gongchəndangi nopuzluk ərbabining bayanatida otturiəqə koyuləqan 43 urux jinayətqisining Nənjing, Shanghai, Fenghua, Təywəndikilirini koləq elixinglar xərt. Ulardin əng əsaslikliri: Jiang Jieshi, Song Ziwen, Chen Cheng, He Yingqin, Gu Zhutong, Chen Lifu, Chen Guofu, Zhu Jiahua, Wang Shijie, Wu Guozhen, Dəy Chuənxian, Tang Enbo, Zhou Zhirou, Wang Shuming, Guy Yongqing^⑦lar. Bolupmu əng əsasliqi Jiang Jieshi, bu jinayətqi hazir Fenghuaəqə keqip beriwaldi, uning qət'əlgə keqip ketixi, Amerika yaki Ən'gliyə jahan'girligining koltuəqiəqə kiriwelixi ehtimaldin yirak əməs, xunga, bu jinayətqini tezdin koləq elinglar, keqip kətmisun. Bu ixka silər pütünləy jawapkar, əgər kaqurup koysanglar, karakqini koyup bərgüqilər katarida jazalinisilər, hərgiz kəngqilik kilinmaydu, buni aldin eytmidi

dimənglar. Biz, pəkət muxu urux jinayətqiliri kəloqa elinsila, andin urux waktini kiskartix, həlkning azap-okubitini yeniklitix yolida əstayidillik bilən bir ix kilingan bolidu, dəp hesaplaymiz. Urux jinayətqiliri turiweridikən, uruxning wakti uzakka sozuliweridu, həlkning azap-okubiti eqirlixiveridu.

3. Yukuridiki 2 nuktiqa Nənjing əksiyətqi həkumitining jawap berixini tələp kilimiz.

4. 8 xərtning kəloqanliri üstidə ikki tərəpning təyyarlik kərəxigə tegixlik ixlarni Nənjingə yənə ayrim ukturimiz.

Izahlar

① Xu wakitta guomindang əksiyətqi həkumiti təyinlənən teqlik tənəni wəkilliri: Shao Lizi, Zhang Zhizhong, Huang Shaohong, Peng Zhaoxiən, Zhong Tiənxinlər idi.

② 1949- yil 1-ayning 25- kuni Zhongguo gongchəndangi bəyanatqisining teqlik tənəni ətküzüx toqrisidiki səhbitidə munular kərsitilgən: "Nənjing əksiyətqi həkumitining wəkil təyinləp biz bilən tənən ətküzüxigə ruhsət kiləqanliqimiz bu həkumətni yənə Zhongguo həlkiqə wəkillik kilix salahiyyətigə igə dəp etirap kiləqanliqimizdin əməs, bəlki bu həkumətning kolida yənə bir kisim əksiyətqi kəldük hərbi küqlər boləqanliqidin. Əgər bu həkumət həlk əldida öz ixənqini tamamən yəkətkanliqini, öz kolidiki kəldük əksiyətqi hərbi küqlərnin kudrətlik həlk jiefang-jünigə karxi turuxka amalsiz kəloqanliqini sezip, Zhongguo gongchəndangining 8 maddilik teqlik xərtini kəbul kilixni halisa, u qaəda, məsilə tənən yoli bilən həl kilinip, həlkning azap-okubiti aziyidu, bu əlwəttə yaxirak wə həlk azatlik ixiqə paydilik." Tənən orni toqrisida bu səhbəttə: "Beyping tamamən azat boləqandin keyin andin bəlgiləx mümkin, ehtimal, Beypingda bolar"

diyilgən. Tənpən wəkilliri toqrisida bu səhbəttə: “Peng Zhaoxiən guomindang CC guruhining uruxni təxəbbus kilixta əng kəp kük qıkarqan asasiy kadiriridin biri, kixilər uni urux jinayətqisi dəp tonuydu, xunga Zhongguo gongchəndangi tərəp bundak wəkilni kəbul kılalmaydu” diyilgən.

③ Gangcun Ningci Zhongguoqa tajawuz kilixta tarihi əng uzun, jinayiti əng zor Yaponiyə urux jinayətqilirining biri. U 1925-yildin 1927-yiləqə Beyyang jünfa Sun Chuənfangning hərbi guwəni bolqan. 1928-yili Yaponiyə armiyisi piyadə əskərlər birləxmə düyining düyzhangi bolup, Yaponiyə armiyisining Jinənni besiwelix uruxıqə katnaxkan, Jinən pəjəsining jalliti. 1932-yili Yaponiyening Shanghəyğə əwətkən armiyisining fucənmouzhangı bolup, Shanghəyni besiwelix uruxıqə katnaxkan. 1933-yili Yaponiyə həkümitigə wəkil bolup, guomindang wətən satkuq həkümiti bilən (Tanggu keliximi)ni imzalıqan. 1937-yildin 1945-yiləqə bolqan məzgildə, Yaponiyə armiyisi 11-jünining silingguəni, Huabey fangmənjunining silingguəni, 6-fangmənjunining silingguəni wə Zhongguoqa əwətilgən Yaponiyə armiyisining zongsilingguəni bolup, Zhongguoda kəydürüp tügıtix, kırıp tügıtix, bulap tügıtixtin ibarət intayin dəhxətlik “3 tügıtix siyasiti”ni yürğüzgən. 1945-yil 8-ayda Yən’əndin elan kılınqan Yaponiyə urux jinayətqilirining isimligidə bax urux jinayətqiliri qatariqə kirgüzülgən. U həlk azatlık uruxi dəwridə, Jiang Jieshining azat rayonlarqə hujum kilixini pılanlap bərgən. 1949-yil 1-ayda guomindang əksiyətqi həkümiti uni gunasiz dəp həküm kilip wə boxitip əz məmlikitigə kayturuwətkən. 1950-yili u yənə Jiang Jieshi tərıpıdin “inkıləp əmiliyiti yənjiuyüəni”ning yukuri dərıjilik jiaoguənliligə təkliپ kılınqan. 1955-yildin buyan, u yənə Yaponiyening kurukluk wə dengiz armiyiliridiki kona hərbi lərnəni toplap, “səpdaxlar ittipaki” (Keyin yurtdaxlar ittipaki digən namqə əzgərtilgən)ni təxkil kilip, Yaponiyə jün’guozhuyisini əsligə kəltürüxtək əksiyətqil hərəkətlərgə paal katnixip kəlməktə.

④ Guomindang əksiyətqi həkümiti otturiqə koyqan “5 xərt” Jiang Jieshi 1949-yil yengi yil bayanatida otturiqə koyqan teq-

lik tənəni toqrisidiki 5 xərtni kərsitudu, ular: 1) “dələtning mustəkilliqi wə pütünlügiə ziyan yətküzməydiqan bolsa”; 2) “həlkning aram elip ezini onxiwelixiqə yardəm beridiqan bolsa”; 3) “mukəddəs asasiy kanunəə mening səwiwimdin hilaplik kilinmaydiqan, demokratik xiənzheng muxu munasiwət bilən buzuwətilməydiqan, Zhonghua min’guoning dələt tizhisiqə həkiki kapalet berilidiqan, Zhonghua min’guoning fatongi otturida üzülüp qalmaydiqan bolsa”; 4) “armiyə həkiki kapaletkə igə kilinidiqan bolsa”; 5) “həlk ezining ərkin turmux usulini wə hazırki əng təwən turmux səwiwisini saqlap qalalaydiqan bolsa” digənlərdin ibarət. Yoldax Mao Zedong xu qaəning əzidila bu 5 xərtkə kattik rəddiyə bərdi. Muxu tomdiki ‹Uruş jinayətqisining sülhi tələp kili-xiqə baha› digən əsərgə qaralsun.

⑤ Zhongguo gongchəndangining “8 xərti” 1949-yil 1-ayning 14-küni yoldax Mao Zedongning wəziyət toqrisidiki bayanatida otturiqə qoyulqan teqlik tənəni həkkidiki 8 xərtni kərsitudu. Muxu tomdiki ‹Zhonggong zhongyang zhuxisi Mao Zedongning wəziyət toqrisidiki bayanati› digən əsərgə qaralsun.

⑥ Guomindang zhongyang tongxünshesi 1949-yil 1-ayning 27-küni elan kilqan Nənjing həkümüti dələt müdapiə busining bayannamisidə mundak diyilgən: “Huabey tərəptə urux waqtini kiskartix, teqlikni koləəə kəltürüx, xuning bilən kədimki paytəht Beypingning hulini wə mədini asarə-ətikilirini aman saqlap kəlix üqün, Fu Zuoyi zongsiling 22-küni bayannamə qikirip, 22-küni ətigən saət 10 din tartip urux tohtitip turuxni elan kildi. Beyping xəhridiki dələt armiyisining kəp kismi xu haman zongbuning kərsətmisigə boysunup, ilgir-ahir xəhər rayonidin qekinip qikip, kərsitilgən yərgə bərdi.” Bayannamidə yənə: “Suyyüən, Datong ikki jaydimu uruxni tohtitip turux əməlgə axurulmaqqi” diyilgən.

⑦ Song Ziwen guomindangning maliyə zomigiri; u guomindang həkümüti maliyə busining buzhangı, xingzhengyüənining yüən-zhangı, taxki ixlar busining buzhangı, Amerikida turuxluk pəwkül-addə əlqisi qatarlik hizmətlərdə bolqan. Chen Cheng guomindangning cənmozongzhangı bolqan, xu qaəda guomindang həkümüti

Təywən əlkisining zhuxisi idi. He Yingqin guomindangning cənmouzhongzhangı wə dölət mudapıə busining buzhangı bolqan. Gu Zhutong xu qaqda guomindang armiyisining cənmouzhongzhangı idi. Chen Lifu, Chen Guofu, Zhu Jiahualar guomindang CC guruhining asasiy kattıwaxlırı. Wang Shijie guomindang həkümitining taxkı ixlar buzhangı bolqan. Wu Guozhen xu qaqda guomindang həkümiti Shanhəy xəhrining shizhangı idi. Dəy Chuənxıən yəni Dəy Jitao uzak wakitkiqə Jiang Jieshining əkil kərsətküqisi bolup ixligən, xu qaqda guomindang zhongyangining daimi weyyüəni idi. Tang Enbo xu qaqda guomindangning Nənjing-Shanhəy-Hangzhou jingbey zongsilingi idi. Zhou Zhirou xu qaqda guomindang həwa armiyisining zongsilingi idi. Wang Shuming xu qaqda guomindang həwa armiyisining fuzongsilingi wə cənmouzhangı idi. Guy Yongqing xu qaqda guomindang dengiz armiyisining zongsilingi idi.

TEQLIK XƏRTLIRI YAPONIYƏ URUX JINAYƏTQILIRINI WƏ GUOMINDANG URUX JINAYƏT- QILIRINI JAZALAXNI ƏZ IQIGƏ ELIXI LAZIMLIQI TOQRISIDA ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI BAYANATQISINING BAYANATI

(1949- yil 2- ayning 5- kuni)

Zhongguo gongchəndangi bayanatqisining teqlik tənəni məsilisi toqrisida ətəkən ayning 28-küni qikarəqan bayanatioqa guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümitining bayanatqisi ətəkən ayning 31-küni jawap bərđi. Guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümitining bayanatqisi bu jawawida Zhongguo gongchəndangining bayanatqisi otturiqə koyqan məsililər üstidə mutəhəmlik bilən özini aklidi. Zhongguo gongchəndangining guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümitidin Yaponiyining Zhongguoqə tajawuz kilixida bax jinayətqi boləqan Gangcun Ningcini kaytidin koləqə elixkə məs'ul bolup, həlk jiefangjünigə yalap epkelip berixkə

təyyar turuxni həmdə Yaponiyining baxka urux jinayətgilirini kaquruwətməy nəzərbənt kilip turuxka məs'ul boluxni tələp kiləjanliqi toqrisida bu bayanatqi: "Bu—ədliyə məsilisi. Bu teqlik tənpani bilən pütünləy munasiwətsiz, buni teqlik tənpanining aldin həl kilinidiəjan xərti kilixka tehimu bolmaydu" didi. Zhongguo gongchəndangining guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümitidin urux jinayətqisi Jiang Jieshi katarliklarni koləqa elixka məs'ul boluxni tələp kiləjanliqi toqrisida bu bayanatqi: "Həkiki teqlikning aldin həl kilinidiəjan xərti bolmasliqi kerək" didi. Xuningdək Zhongguo gongchəndangi bayanatqisining bayanati "Pozitsiyə jəhəttə anqə təmkin əməstək turidu", bəlki uningda "Yok yərdin putak qikiriləjan" didi. Bu həktə Zhongguo gongchəndangi bayanatqisi munularni ukturidu: Biz 1-ayning 28-künidək wakitta guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümitini tehi bir həkümət dəp koyuptuk, bu nuktidin eytkanda, bizning pozitsiyimiz həkikətən anqə təmkin bolmiəjəndək turidu. Bu "həkümət" digən birnimə zadi məwjutmu, məwjut əməsmu? U Nənjingda məwjutmu? Nənjingda məmuri organliri yok. U Guangzhouda məwjutmu? Guangzhouda məmuri baxlikliri yok. U Shanghəydə məwjutmu? Shanghəydə məmuri organlirimu yok, məmuri baxliklirimu yok. U Fenghuada məwjutmu? Fenghuada pəkət "istipa" bərgənligini jakaliəjan birla korqak zongtongi bar, baxka heq-

nimisi yok. Xuning üqün təmkinlik bilən eytkanda, uni bir həkümət döp karımaslık lazim idi, hərқан-qə bolqanda, u kiyas kilinqan yaki alamitila qalqan bir həkümət idi. Lekin biz, xundak alamiti qalqan bir “həkümət” bar həmdə bu “həkümət” digən nimigə wəkillik kilip söləydiqan bir baya-natqi bar, döp kiyas kilip turayli. Bu halda, bu bayanatqi xuni bilixi kerəkki, bu kiyas kilinqan, alamiti qalqan guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümiti hazir teqlik tənponi üqün kilqə hizmət kərsitix bu yakta tursun, bəlki həkikətənmü üzlük-siz sürəttə yok yərdin putak qikiriwatidu. Məsilən, silər tənponən ötküzüxnü xunqə jiddi tələp kiliwatқан qeəinglarda, uxtumtutla Gangcun Ningcini gunasiz döp həküm kildinglar, bu yok yərdin putak qikar-qanlık əməsmü? Zhongguo gongchəndangi uni kay-tidin kolqə elixni tələp kilqandin keyin, hətta uni Yaponiyə yolqə selip koydunglar həmdə uningdin baxka 260 urux jinayətqisimumu Yaponiyə yolqə selip koydunglar, bu yok yərdin putak qikarqanlık əməsmü? Yaponiyə hazir kim həkümranlık kil-iwatidu? Jahan'gir unsurlar həkümranlık kilmay, Yapon həlki həkümranlık kiliwatamdu? Yaponiyə silər xunqə yahxi kəridiqan jay ikənki, u silərnü Yaponiyə urux jinayətqilirining əzənglar həküm-ranlık kilip turqan rayonlarda yaxiqinidin kərə Yaponiyədə yaxiqini bihətərrək, rahətərrək bolidu, ular bir kədər toqra muamiligə igə bolalaydu digən

ixənqkə kəltürdi. Bu ədliyə məsilisimu? Nime üçün bu ədliyə məsilisi pəyda bolup qaldı? Yapon taja-wuzqilirining biz bilən top-toqra 8 yil urux kılqanlıqini untup qaldinglarmu? Bu teqlik tənəni bilən pütünləy munasiwətsizmu? Zhongguo gongchəndangi 1-ayning 14-küni 8 xərtni otturiqə koyqan wakitta, Gangcun Ningcini koyup berix ixi yüzbərmigən idi. 1-ayning 26-küni bu ix yüzbərđi, xuning bilən buni otturiqə koyuxka toqra kəldi, dimək, bu, teqlik tənəni bilən munasiwətlik bolup kaldi. Silər Makarturning buyruqini kobul kilip, 1-ayning 31-küni yənə 260 Yaponiyə urux jinayətqisini Gangcun Ningci bilən koxup Yaponiyigə yoloqa selip koydunglar, xunga, bu, teqlik tənəni bilən tehimu munasiwətlik bolup kaldi. Silər nime üçün teqlik tənəni ötküzüxni tələp kildinglar? Uruxta məqlup bolqanliqinglar üçün. Silər nime üçün uruxta məqlup boldunglar? Həlkə karxi iqki urux kozqıqanliqinglar üçün. Silər bu ketimki iqki uruxni kaysi wakitta kozqıdinglar? Yaponiyə təslim bolqandin keyin. Silər bu ketimki uruxni kozqap kimgə hujum kildinglar? Yapon baskunqilirioqa karxi uruxta uluk hizmət kərsətkən həlk jiefangjünigə wə həlk azat rayonlirioqa. Kəndak küq bilən hujum kildinglar? Amerikining yardimidin taxkiri, özənglarning həkümranliqidiki rayonlarda həlk iqidin tutuwalqan wə xiliwalqan küqlər bilən. Zhongguo həlki bilən Yapon taja-wuzqiliri otturisdiki kəng

kələmlik həyat-mamat kürixi əmdila tügigən, taxki düxmən'gə karxi urux əmdila tügigən qaqda, bu ketimki iqki uruxni kəzəjidinglar. Silər yengilip, tənpen ötküzüxni tələp kildinglar, turupla yənə Yaponiyə bax urux jinayətqisi Gangcun Ningcini gunasiz dəp jakalidinglar. Biz silərgə etiraz bildürüp, Gangcun Ningcini kaytidin kamakka elixinglarni wə uni həlk jiefangjünigə tapxurup berixkə təyyar turuxunglarni tələp kilip turuximizəqila, silər yənə aldirap-tenəp uni baxka 260 Yaponiyə urux jinayətqisi bilən billə Yaponiyigə yoləqa selip koydunglar. Guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkumitidiki janaplar, silər bu ixta tolimu yolsizlik kildinglar, həlkning iradisigə tolimu hilaplik kildinglar. Biz əmdi silərnin unwaninglarəqa wətən satkuq digən səzni alahidə koxup koyduk, silər buni tən elixinglar kerək. Silərnin həkumitinglar uzaktin buyan wətən satkuq həkumət bolup kəldi, biz pəkət səzni ihqamlax üqünla bəzidə bu səzni tejəp kəlgən iduk, əmdi tejəxkə bolmay kəldi. Silər əzənglarning ilgiridin ötküzüp kəlgən wətən setix jinayitinglardin taxkiri, wətən setix jinayitini hazir yənə bir ketim ötküzdünglar, yənə kelip, bu ketimki jinayitinglar nahayiti eqir boldi, teqlik tənpeni yiqinida bu məsilə üstidə qokum tohtilimiz. Silər məyli yok yərdin putak qikarəanlik dənglar, məyli yok yərdin putak qikarəanlik dimənglar, bu ix üstidə qokum tohtilimiz, qünki

bu ix 1-ayning 14-künidin keyin yüzbərdi, bu biz ilgiri otturiqə koyqan 8 xərtning iqiğə kirküzülmigən idi, xunga, 1-xərtkə Yaponiyə urux jinayətqilirini jazalax digən bir tarmakni koxux lazim, dəp karaymiz. Xuning bilən bu xərttə 2 tarmak bolidu, yəni: a)Yaponiyə urux jinayətqilirini jazalax; b) iqki urux jinayətqilirini jazalax. Bizning bu tarmaklarni otturiqə koyuximizda asas bar, bular pütün məmlikət həlkining iradisini əks əttüridu. Pütün məmlikət həlki Yaponiyə urux jinayətqilirini jazalaxni tələp kilidu. Guomindangning iqidimu nuroqun kixilər Gangcun Ningci katarlik Yaponiyə urux jinayətqilirini jazalaxni Jiang Jieshi katarlik iqki urux jinayətqilirini jazalaxka ohxaxla həkkani ix dəp karaydu. Silər bizni məyli teqlik səmimiyiti bar dənglar, məyli teqlik səmimiyiti yok dənglar, bu 2 türlük urux jinayətqiliri məsilisi üstidə tənپən kilix kerək, bu 2 türlük urux jinayətqiliri jazalinixi kerək. Silərgə tənپən kilixtin burun bir türküm iqki urux jinayətqilirini koləqə elix wə bu urux jinayətqilirining keqip ketixidin saklinix tapxuruloqanda, silər “Aldin həl kilinidiqan xərt bolmasliqi kerək” dəp karidinglar. Guomindang əksiyətqi wətən satkuq həkümitidiki janaplar, bu aldin həl kilinidiqan xərt əməs, bu—silər urux jinayətqilirini jazalaxni tənپəning asasi kilixni etirap kiləqandin keyin təbii tuquloqan tələp. Silərgə koləqə elix tapxuruloqanlıqi, urux jinayətqiliri keqip kətmisun,

digənlik idi. Biz tehi tənpenning təyyarlik ixlirini püttürüp bolmioqan qaoqda, tənpen ötküzüxkə huddi ata-ananglarning ölümigə aldirioqandək aldirap kətinglar, bikarqiliktin tit-tit bolup kətinglar, xunga biz silərgə əkilgə muwapik bir ix kilip koyuxni tapxuroqan iduk. Bu urux jinayətqiliri bəribir koləqə elinidu, ular asmanəqə qiqsa tapinidin, yərgə kirsə kokulisidin tartiwelinidu. Silər “urux waktini kiskartix”, “həlkning azap-okubitini yeniklitix”, “həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix”ni halaydioqan, japa-muxəkkət qəkkənlərnə wə balayi-apətkə uqri-qanlarnə kutkuzidioqan ali mehri-xəpkətlik kixilər wə kəp yahxi niyətlik kixilər ikənsilər, silər əxu birnəqqə milyon kerindiximizni kirəqan jawapkarlarnə heqkandək ayimasliqinglar kerək, silərnəng urux jinayətqilirini jazalaxni tənpenning asasi kilixni halioqanliqinglardin kariəqanda, bu nimilərnə anqə ayimaydioqandəkmə turisilər. Lekin bu nimilərnə dərhal koləqə elixni silərgə tapxuroqanliqimizəqə nahayiti ongaysizlanəqanliqinglarnə ukturoqan ikənsilər, həyr, boptu, ularning keqip ketixidin saklininglar, bu nimilərnə hərgiz kaqurup koymanglar. Janaplar, oylap kərünglar, silər japa-muxəkkət bilən wəkillər əmigi əwətip, urux jinayətqilirini jazalax məsilisi üstidə biz bilən muzakirilixidioqan qaoqda, urux jinayətqiliri keqip kətsə, yənə nimə üstidə səzliximiz? Silərnəng wəkillər əmiginglardiki janaplar kaysi yuzi bilən

körünüdu? Silərning xunqiwala “teqlik səmimiyyetinglar” nimə bilən ipadiliniđu? Janaplarning “urux waktini kıskartix”, “həlkning azap-okubitini yeniklitix”, “həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix”ni həkiki halaydıoqanlıqini wə buning bir azmu yalqan əməsligini kandak ispatlıqlılı bolıdu? Buningdin taxkiri, bu bayanatqi yənə birmunqə tutruksiz gəplərnı kildi, bundak tutruksiz gəplər həqkimni aldiyalmaydu, biz uningqə jawap berixning hajiti yok dəp karaymız. Nənjingdiki yaki Guangzhoudiki yaki Fenghuadiki yaki bolmisa Shanghəydiki kıyas kilinqan, alamtıla kalqan guomindang əksiyətqi wətən satkuq “hökümiti” (Dikkət, həkümət digən söz kox pəx iqidə)diki janaplar, əgər silər bizning bu bayanatimizning pozitsiyisini yənə anqə təmkin əməs dəp karaydıoqan bolsanglar, u halda, əpu kilinglar, biz silərgə pəkət ənə xundak pozitsiyinıla tutalaymız.

ARMIYINI HIZMƏT DÜYIGƏ AYLANDURAYLI*

(1949-yil 2-ayning 8-küni)

4-künidiki diənbaoyinglardin wakip bolduk. Silərninq tərtpkə selix-tərbiyləxnı qing tutup, mudəttin bir ay ilgiri atlanmaqı bolqıninglar^① nahayiti yahxi boluptu. Buni boxaxturup koymastin, xu boyiqə ixlixinglarnı ümit kilimiz. Lekin, əmiliyətə, 3-aydimu tərtpkə selix-tərbiyləxkə həmdə siyasətıni etiwar bilən üginip, qong xəhərlərnı ötküzüwelix wə baxkurux üqün təyyarlinixkə toqra kelidu. Ötkən 20 yildin buyan kollinip kəlgən awal yeza, andin xəhər digən usul buningdin keyin awal xəhər, andin yeza digən usulqə özgər-

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyang inkilawiy hərbi weyyüənhuyining 2-yezhənjun wə 3-yezhənjun'gə əwətkən jawap diənbaosi. Bu diənbaosı əyni zamanda baxkə munasiwətlik yezhənjunlörgə wə munasiwətlik zhongyangjülgərimu əwətilgən. Bu diənbaoda, Liaoshen zhənyisi, Huəyhəy zhənyisi wə Pingjin zhənyisidin ibarət 3 qong zhənyidin keyin jiddi urux məzgillining ötüp kətkənligi közdə tutulup, həlk jiefangjüni jəng kiləuqu diyla əməs, xuning bilən bir wakitta, hizmət düyi boluxı lazımlıqı bəlki məlum xaraitta, asasen, hiz-

tilidu. Armiyə jəng kiləuqi düyla əməs, bəlkə asa-sən hizmət düyi. Armiyə kadiririning həmmisi xəhərləni ötküzüwelix wə xəhərləni baxkuruxni üginiwelixi, xəhərlərdə jəhan'gırlarəqə wə guomin-dang əksiyətqilirigə təkəbil turuxkə mahir boluxni, burzuaziyigə təkəbil turuxkə mahir boluxni, ixqilarəqə rəhbərlik kilix wə ixqilar uyuxmisi təxkil kilixkə mahir boluxni, yaxlarni səpərwər kilix wə uyuxturuxkə mahir boluxni, yengi rayondiki kadirilar bilən ittipaklixixkə wə ularni tərbiyələxkə mahir boluxni, sənəət wə soda ixlirini baxkuruxkə mahir boluxni, məktəp. gezit. tongxünshelarni wə radiyo istansilirini baxkuruxkə mahir boluxni, taxki ixlarni bir yaklik kilixkə mahir boluxni, demokratik partiye-guruhlarəqə wə həlk təxkilatli-rigə munasiwətlik məsililəni bir yaklik kilixkə mahir boluxni, xəhər bilən yezining munasiwitini təngxəxkə, axlik. kəməür wə baxkə kəndilik tur-mux buyumliri məsilisini həl kilixkə mahir boluxni, pul muamilə wə maliyə məsililirini bir yaklik kilixkə

mət düyilik wəzipsisini üstigə alidiqanlıqi öz waktida otturiqə qoyulqan. Bu fangzhen xu wakitta yengi azat rayonlarda kadir məsilisining həl kilinixida wə həlk inqilawiy ixlirining onguxluk tərəkki kilixida qayət zor rol oynidi. Həlk jiefangjünining jəng kiləuqi düylük həm hizmət düyilik haraktiri toqrisida muxu tomdiki «Zhong-guo gongchəndangi 7-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyi-ning 2-omumiyiqinida qilinqan doklat»ning 2-kismiqa karalsun.

mahir boluxni biliwelixi kerək. Kiskisi, armiyə kadirli ri wə jəngqilər ötkəndə tonux bolmiqan barlik xəhər məsililirini buningdin keyin pütünləy öz zimmisigə elixi kerək. Silər ilgiriləp, 4-5 ölkini iqiğə aləqan rayonlarni alisilər, xəhərlərdin baxka, kəng yezilarning hizmətlirininimu silərnin ixlilinglarəqə toqra kelidu. Jənuptiki yezilar pütünləy yengi rayon boləqanliqtin, u yərlərdiki hizmət ximaldiki kona rayonlarning hizmitigə tüptin ohximaydu. Birinqi yili ijarə wə əsümnü keməytx siyasitini yürgüzgili bolmaydu, omumən, ijarə wə əsümnü ilgirikidək tələp turuxka toqra kelidu. Ənə xundak xaraitta yeza hizmitini elip barisilər. Xuning üqün, yeza hizmitininimu yengiwaxtin üginixkə toqra kelidu. Əmma, yeza hizmitini üginix xəhər hizmitini üginixkə kariqanda asan. Xəhər hizmiti bolsa kiyinrak, uning üstigə hazirki üginixning əng asasiy tərifi. Əgər kadiririmiz xəhərlərnü baxkuruxni tez üginiwalalmaydikən, bizdə intayin qong kiyinqiliklar tuqulidu. Xunga, silər baxka həmmə məsililərnü 2-ayda bir yaklik kiliwetip, 3-ayda pütün bir ay həmminglar xəhər hizmiti wə yengi rayonlar hizmitini üginixinglar lazim. Guomindangning aran 1 milyon nəqqə yüz ming kixilik armiyisi kaldı, u kəng jaylarəqə taraləqan. Əlwəttə, yənə nurəqun jənglər bolidu, lekin Huəyhəy zhənyisidək kəng kələmlik jənglərnin bolux ehtimali kəp əməs, yaki pəkət yok dəp eytixkimu bolidu, jiddi

urux məzgili ötüp kətti. Armiyə həlimu jəng kiləuqi düy, bu nuqtida hərgiz boxanglik kılmaslik kerək, əgər boxanglik bolidikən, hata bolidu. Lekin, armiyini hizmət düyigə aylanduruximiz kerək, hazır bizning wəzipini muxundak otturiqə qoyuximiz tələp kilinməktə. Əgər biz bundak wəzipini hazırmu otturiqə koymisak həm xundak kilixka bəl baqlimisak, intayin zor hatalik ötküzüp koyimiz. Hazır biz armiyə bilən billə jənupka berixka 53 ming kadir təyyarlawatimiz, əmma bu san nahayiti az. 8-9 əlkini, birnəqqə on qong xəhəni elix bilən nahayiti nuroqun kadir lazim bolidu, bu, əsasən, armiyining əzigə tayinip həl kilinidu. Armiyining əzi bir məktəp, 2 milyon 100 ming kixilik yezhən-jünlər birnəqqə ming ali məktəp wə ottura məktəpkə barawər, barlik kadirilər, əsasən, armiyining əzigə tayinip həl kilinidu. Bu nuqtida enik tonuxka igə boluxunglar kerək. Jiddi uruxlar əsasən ötüp kətkən ikən, armiyining adəm sani wə koral-yaraklirining toluqclinixi muwapik dərjide bolsila kupayə kilidu, bək kəp, bək yahxi, bək mukəmməl boluxni tələp kilip, maliyə weyjisini pəyda kilixka hərgiz bolmaydu. Bu nuqtinimu jiddi oylixip kərünglər. Yukuridiki fangzhen 4-yezhən-jün'gə tamamən uyoqun kelidu, Lin Biao, Luo Ronghuan yoldaxlarningmu ohxaxla dikkət kilixini soraymiz. Biz yoldax Kang Sheng bilən jik sözləxtuk, u 12-küni silərnin gəxinglarəqa berip, silər

bilən məslihətlixidu. Silərning pikringlar qandak wə qandak kilməqçisilər, məslihətlixip boləqandin keyinla diənbao arkilik məlum kilixinglarni soraymiz. Huadongjü, Huadong jünqü dərhal Xūzhouqa kəqüp berip, partiyining bax aldinki səp weyyüən-huyi^② wə 3-yəzhən-jün aldinki səp weyyüən-huyi bilən birliktə ixləp, küq-kuwwətni toplap, jənupka yürux kilixni orunlaxturuxi kerək. Barlik arka səp hizmiti Shəndong fenjüsining məs'ulluqiəqa tapxurulsun.

Izahlar

① Bu 2-yəzhən-jün bilən 3-yəzhən-jününing Changjiangdin ətux jengi hərkitini 1949-yil 4-aydin 3-ayqa yetkiməkqi boləqanliqini kərsitidu. Keyin, guomindəng əksiyətqi həkümiti bilən teqlik tən-pəni ət-küzux səwiwidin, həlk jiefangjününing Changjiangdin ətux jengi waqti yənə 4-ayning 3-on künigə sürüldi.

② Huəyhəy zhənyisidə jəng kilix ehtiyajiqə uyğunlixix üqün, Zhonggong zhongyang inkilawiy hərbi weyyüən-huyi 1948-yil 11-ayning 16-küni Liu Bochəng, Chen Yi, Deng Xiaoping, Su Yü, Tən Zhenlin yoldaxlardin partiyining bax aldinki səp weyyüən-huyi təxkil kilixni, bax aldinki səp weyyüən-huyiqə yoldax Deng Xiaopingning shuji boluxini, uning Zhongyüən yəzhən-jüni bilən Huadong yəzhən-jünigə bir tutax rəhbərlik kilip, Huəyhəy aldinki sepidiki hərbi ixlarəqa wə jəng kilixka rəhbərlik kilix həkükini ijra kilixini qərar kildi.

PARƏ-PARƏ BOLUWATKAN ƏKSIYƏTQILƏR NIMƏ ÜQÜN YƏNƏ “OMUMYÜZLÜK TEQLIK” DƏP KURUK JAR SALIDU?

(1949- yil 2- aying 15- küni)

Guomindang əksiyətqi hökümranliqining yimirilix sür'iti kixilərninğ pərizidikidin tez bolmakta. Həzir, jiefangjünning Jinənni alqinioqa pəkət 4 aydin axti, Shenyangni alqinioqa pəkət 3 aydin axti, lekin guomindangning hərbi jəhəttiki, siyasi jəhəttiki, iktisadiy jəhəttiki, mədiniyət wə təxwiqat jəhəttiki barlik kalduk küqliri bolsa kutulqusiz dərjide parə-parə wə kukum-talkan bolux halitigə qüxüp qaldi. Guomindang hökümranliqining omumyüzlük yimirilixi ximaliy səptiki Liaoshen zhənyisi, Pingjin zhənyisi wə jənubiy səptiki Huəyhəy zhənyisi məzgilidin baxlandi, bu 3 zhənyi nətijisidə guomindang bultur 10- aying bexidin bu yil 1- aying ahiriqiqə bolqan 4 ayqa yətmigən wakit iqide təhminən 1 milyon 540 mingdin artuk adimidin ayrildi, bu muntizim armiyisining 144 toluk shisini öz iqigə alidu. Guomindang hökümranliqining omumyüzlük

yimirilixi—Zhongguo h lk azatlik uruxi w  Zhongguo h lk inkilawiy hərkitining uluq  l bisining mukərrər n tijisi, lekin guomintangning w  uning hojayini Amerikining “teqlik” d p walakliximu guomintangning yimirilixini ilgiri s r xt  heli rol oynidi. Guomintang  ksiy tqiliri bu yil 1-ayning 1-künidin baxlap “teqlik hujumi” d p ataloqan bir parq  taxni k tiriwelip, Zhongguo h lkini urmaq i boloqan idi, hazir bolsa  z putiq  urdi, yaki toq-rirak kilip eytkanda, guomintang  zini bexidin tartip ayiq iqiq  urup y nqiw tti, Fu Zuoyi jiangj n h lk jiefangjünining Beyping məsilisini teq yol bilən h l kilixiqə yard ml xti, buningdin baxka, jaylarda teq yol bilən h l kilixni  mit kilip turoqan kixilərmu nahayiti k p. Amerikiliklar bir tərəptə turup tit-tit bolup, oqullirining boxangliq din kattik aqqiklanmakta.  miliy tt , teqlik hujumi dig n bu  ngg xt r Amerika zawudidin qikkan bolup, yerim yil burunla Amerikiliklar uni guomintang qa sungli kiloqan. Bu sirni Stuart Leyton  zi pax kilip koydi. U, Jiang Jieshi yengi yil bayannamisi dig n nimini qikaroqandin keyin, Zhongyangshe muhbiri-qa: “Bu xəhsən  z m burundin tartip tirixip izl p k lg n n rs  idi” dig n. Amerika tongx nshesining h w r kilixiqə, bu muhbir “elan kilixka bolmaydi-qa” bu s zni elan kilip koyoqanliq   q n y watkan exidin ayrilip kaptu. Jiang Jieshi guruhi uzaktin buyan Amerikiliklarning bu buyruq ni kobul kilixka

jür'ət kılalmay kəlgən, buning səwiwi guomindang zhongyangi təxwikat busining bultur 12-ayning 27-künidiki bir yolyoruqida enik eytiloqan: "Biz urux kılalmaydikənmiz, sülhimi kılalmaymiz. Urux kılalaydikənmiz, sülhi toqrisida söz eqix pəkət əskərləarning rohini qüxüridu wə kixiləarning kəngli-ni parakəndə kilidu. Xuning üqün, məyli urux kılalayli yaki kılalmayli, sülhi toqrisida söz eqixning ziyini kəpki, kılqə paydisi yok." Guomindangning xu wakitta bu yolyorukni qikirixi guomindang iqidiki baxka guruhlarning sülhi kilixni kuwwətligənligidin boləqan idi. Bultur 12-ayning 25-küni Bəy Chongxi wə uning yetəkqiligidiki Hubey əlkillik cənyihuy Jiang Jieshiqə "teq yol bilən həl kilix" məsilisini koyup^①, Jiang Jieshini 5 xərt astida teqlik tənəni ötküzüx toqrisida bu yil 1-ayning 1-küni bayanat elan kilixka məjbur kildi. Jiang Jieshi Bəy Chongxining kolidin teqlik hujumini kəxp kilix həkukini tartiwelixka wə kona həkümranlıqini yengi marka astida dawamlaxturuxka intildi. Jiang Jieshi Bəy Chongxining kollixini tələp kilip, 1-ayning 8-küni Zhang Qünni Hənkouqə əwət-kən wə xu küni Amerika, Ən'gliyə, Fransiyə, Sovet ittipaki həkümətliridin Zhongguoning iqki uruxiqə arilixixni iltimas kiləqan idi^②. Lekin bu tədbirləarning həmmisi məqlup boldi. Zhongguo gongchəndangning zhuxisi Mao Zedongning 1-ayning 14-künidiki bayanati Jiang Jieshining sahta teqlik süikəstini

qahxatkuq zərbə bilən tarmar kildi, buning bilən, Jiang Jieshi bir həptidin keyin "istipa" berip, pərdə arkisioja ətüxkə məjbur boldi. Gərqə Jiang Jieshi, Li Zongren wə Amerikiliklar bu nəyrəngni hər hil orunlaxturup, heli kərgüqiligi bar bir shuang-huang oyunini birliktə oynap qikixni ümit qiləjan bolsimu, lekin nətijə ularning kütkinining əksiqə bolup qikti, təwəndə oyun kərgüqilər barqansiri xalnglixipla kalmay, hətta səhndiki artistlarmu arka-arkidin oqayip boldi. Jiang Jieshi Fenghuada helimu "hakimiyət sirtidiki məwkə"də turup, əzining kalduk küqlirigə dawamlıq komandanlik kiliwatidu, lekin u kanuniy ornidin məhrum boldi, uningqə ixinidiqan kixilər barqansiri aziyip kətti. Sun Kening "xingzhengyüəni" əzlügidin "hökümətni Guangzhouqə kəqürgənligi"ni elan kilip, bir tərəptin, əzining "zongtong", "dəyli zongtong"liridin ayriləjan bolsa, yənə bir tərəptin, "lifayüən", "jiənychayüən" liridinmu ayrildi. Sun Kening "xingzhengyüəni" uruxka qakirik kildi^③, lekin urux kilidiqan "dələt mudapiə busi" Guangzhoudimu əməs, Nənjingdimu əməs, kixilər uning bayanatqisining Shanghəydə ikənliginila bilidu. Xundak kilip, Li Zongrenning Shitouchengda kərələydiqini "Upuk turar Wu-Chudinmu təwən yakta, kilqə nərsə kərünməydu undin baxka"^④ bolupla kaldi. Li Zongrenning ətken ayning 21-küni təhtkə qikkandin tartip hazirəqiqə qikarəjan buyruqlirining birimu əməlgə axmidi. Gər-

qə guomindangning "omumyüzlük" bir "hökümiti" bolmisimu, gərqə nurəun jaylarda kismən teqlik paaliyətliiri elip beriliwatkan bolsimu, ləkin guomindangning əxəddi jahillar guruhi kismən teqlikğa karxi turup, "omumyüzlük teqlik" digən nimini tələp kiliwatidu, buningdin məksidi teqlikni əməldin kaldurup, qayta urux kilixğa urunuxtın ibarət; ular kismən teqlik paaliyətlinirining kengiyip ketip yiqix-turuwalqili bolmaydıqan dərijigə yetip kəlixidin nahayiti kərkidu. Parə-parə wə kukum-talkan boluwatkan guomindangning "omumyüzlük teqlik" digən nimini tələp kiləqan külkilik oyuni Shanghəydiki kərqak dələt mudapiə busi siyasi ixlar idarisining jüzhangı, urux jinayətqisi Deng Wenyining muxu ayning 9-künidiki bayanatida yukuri pəlligə yətti. Deng Wenyimu Sun Keqə ohxaxla Li Zongrenning Zhongguo gongchəndangining 8 maddilik teqlik xərtini tənpenning asasi kilix toqrisida ətkən ayning 22-küni qıkarəqan bayanatini yokka qıkirip, "barawərlik asaidiki teqlik, omumyüzlük teqlik" digən birnimini tələp kildi, undak bolmisa, "həmmiini kurban kilip bolsimu, gongchəndang bilən ahırəqiqə elixidu"əanliqini bildürdi. Ləkin Deng Wenyi bügünki kündə əzining karxi tərıpining zadi kəndak adəm bilən "barawərlik asaidiki", "omumyüzlük" teqlik həkkidə tənpen kilixi kərəkligini eytmidi. Deng Wenyi bilən kərüxkəndimu məsilə həl bolmaydıqandək, Deng Wenyi yaki uningdin baxka palani-

pustanilar bilən kərüxmigəndimu, məsilə həl bolmaydıoqandək turidu, bu kixini tənqliktə kaldurmay koymaydu. Zhongyangshening 9- küni Shanghəyidin bərgən həwiridə mundak diyilgən: “Muhbirning Deng Wenyioqa soali: Siz elan kiləqan 4 pikirgə Li Zongren dəyli zongtong koxuloqanmidi^⑤? Jawap: Mən dölət mudapiə busi məydanida turup səzlidim, bəgün elan kilinoqan 4 pikir, elan kilinixtin burun, Li Zongren dəyli zongtongning aldidin etküzülmigən.” Deng Wenyi bu yərdə korqak guomindang həkümitining omumyüzlük məydanidin pərk kilidioqan korqak dölət mudapiə busining kismən məydanini ijat kilix bilənla kalmastin, bəlki, əmiliyətə, korqak dölət mudapiə busining qong kismən məydanidin pərk kilidioqan korqak dölət mudapiə busi siyasi ixlar idarisining kiqik kismən məydaninimu ijat kildi. Qünki Deng Wenyi Beypingning teq yol bilən həl kilinoqanliqioqa axkara qarxi qikti wə bəhtan qaplidi, korqak dölət mudapiə busi bolsa Beypingning teq yol bilən həl kilinoqanliqini 1-ayning 27- küni “urux waktini kışkartix, teqlikni koləqa kəltürüx, xuning bilən kədimki paytəht Beypingning hulini wə mədini asarə-ətikilirini aman saklap kəlix üqün” döp mahtioqan idi, xuningdək baxka jaylar, məsilən, Datong, Suyyüən katarlik jaylar^⑥dimu xuningəqa ohxax usul bilən “Uruxni tohtitip turux əməlgə axurulmaqı” digən idi. Buningdin kərgili boliduki, “omumyüzlük teqlik” döp jar selixta həmmi-

din bək küqəwatkan əksiyətqilər zadila omumyüzlük məydani yok əksiyətqilər ikən. Dələt mudapiə busi-ning bir siyasi ixlar idarisi dələt mudapiə busi bilən zitlخالaydikən, əzining dəyli zongtongi bilənmu zitlخالaydikən. Bu əksiyətqilər bögünki kündə Zhongguoda teqlikni əməlgə axuruxning əng qong tosalqusi. Ular "omumyüzlük teqlik" xoari astida omumyüzlük uruxni yəni "Urux bolidikən, omumyüzlük urux bolsun, teqlik bolidikən, omumyüzlük teqlik bolsun" digən nimini tərəp kılıxni ham hiyal kiliwatidu. Lekin, əmiliyətə, ularda omumyüzlük teqlikni əməlgə axurəqdək heqkandak küq yok, omumyüzlük uruxni əməlgə axurəqdəkmü heqkandak küq yok. Omumyüzlük küq parə-parə wə kukum-talkan boluwatkan guomindang tərəptə əməs, bəlki Zhongguo həlki, Zhongguo həlk jiefangjüni, Zhongguo gongchəndangi wə baxka demokratik partiyə-guruhlar tərəptə. Bir tərəp omumyüzlük küqkə igə, yənə bir tərəp bolsa parə-parə wə kukum-talkan bolux həlakitigə qüxüp kaldi, bundak wəziyət Zhongguo həlkining uzak muddət kürəx kiləqliqini-ning wə guomindangning uzak muddət yawuzluk kiləqliqini-ning nətijisi. Hərəkəndak təmkin adəm Zhongguoning bögünki siyasi wəziyətidi bu asasiy pakitka etiwarsiz kəriyalmaydu.

Izahlar

“basmiqilarni yokitix” zongsilingi Bəy Chongxi xu qaqda Jiang Jieshi üqün intayin paydisiz boluwatқан wəziyettin paydilini, Jiang Jieshiqa “teq yol bilən həl kilix” təxəbbusini koydi, buningdin məksidi Jiang Jieshini kistap təhttin qūxürüp, Guangxi xitongidikilərnəng ornini ketirix idi. Bəy Chongxi yetəkqiligidə, kərqaq Hubey əlkilik cənyihuy Jiang Jieshiqa əwətildidiqan diənbaoni maqullap, Jiang Jieshini “Əgər urux apiti dawamlıq kengiyiwəriddiqan bolsa, dərhal baxkiqə yol izlənmisə, dələt dələt bolmay, həlk həlk bolmay qalidu” dəp agahlandırup, Jiang Jieshining “siyasi yol bilən həl kilixning adəttiki kaidisi boyiqə yol tepip, teqlik tənponeni əsligə kəltürüxi”ni tələp kildi.

② Guomindang həkūmiti 1949- yil 1- ayning 8- kuni Amerika, Ən'gliyə, Fransiyə, Sovet ittıpakı həkūmətliridin Zhongguoning iqi uruxiqə arilixixni iltimas kiləqan idi, bu 4 dələt həkūmiti uni rət kildi. Amerika həkūmitining 1- ayning 12- kuni guomindang həkūmitigə jawap kayturəqan “beywanglu”sida Amerikining guomindang həkūmitining iltimasini rət kilixi “hərkəndəq bir paydilik nətiqigə erixix”kə “ixinx naqayiti kiyin” ikənligidin boləqanlıqi izhar kilinqan. Dimək, Amerika xu qaqda, əzi yələp kəlgən Jiang Jieshi əksiyətqi həkimiyyətini həlakəttin kutuldurop kelixkə əmđi kadir əməsligini səzğən.

③ Guomindang kərqaq xingzhengyüənining yüənzhangi Sun Ke 1949- yil 2- ayning 6- wə 7- künliri Guangzhouda ikki kətim səhbət elan kilip, Li Zongrenning Zhongguo gongchəndangi otturiqə koyəqan 8 maddilik teqlik xərtini tənponning əsasi kilix toqrisidiki bayanatiqə qarxi qikip, “Həzir həkūmət Guangzhouqə kəqüp kelip ixləwatidu, biz ətmüximizni kaytidin təkxürüximiz kərək” didi, u yənə: “Gongchəndang otturiqə koyəqan, urux jinayətqilirini jazalax digən maddini mutlək kəbul kiləqili bolmaydu” didi.

④ Bu miladining 14- əsiridə—Yüən sulalisi zamanida ətkən Sadula digən adəmnəng niənnujiao xəklidə yeziləqan (Shitouchengqə qikkənda) namlik xəiridin elinqan. Buning bax tərifi mundak: “Shitouchengdin nəzər salsam Wu-Chu yaqka, upuk turar Wu-Chudinmu təwən yaqta, kilqə nərsə kərünməydu undin baxka.

Sanap baxsam məxhür Liuchao makanini, ohxap kaptu yexil taqlar sokma tamqa. Tuq-ələmlər tosuwalqan zor kuyaxni, yel-kənlərnu ak bulutka qing tutaxkan, ustihanlar appak kərdək dogılanqan. Changjiangning jənubi wə ximalida, kanqə batur, mərt yigitlər boldi hazan." Nənjing kədimki zamanda Shitoucheng dəp atilatti. Wu-Chu Changjiangning ottura wə təwən ekimidiki jaylar.

⑤ Qorqak dələt mudapiə busi siyasi ixlar idarisining jü-zhangı Deng Wenyi 1949-yil 2-ayning 9-küni Shanghəydə "teqlik wə uruxning tərəkkiyati" digən yazma səhbitini yəni "4 tür-lük pikir" digən nimisini elan kildi: 1) "Həkümət teqlik dəydu", 2) "Zhongguo gongchəndangi urux dəydu", 3) "Beypingning kismən teqliqi aldamqilik bolup kaldı", 4) "Həmmini kurban kilip bolsimu, gongchəndang bilən ahirqiqə eliximiz".

⑥ Tiənjin wə Beypinglar azat kilinqandin keyin, Huabeyda guomindang armiyisining pəkət birnəqqə tayanqsız kalduk jüdiənlirila jümlidin Təyyüən, Datong, Xinxiang, Ənyang, Guysuy katarlik jaylarla kalqan idi. Təyyüəndiki düxmən 1949-yil 4-ayning 24-küni biz tərəptin pütünləy yokitildi. Datongdiki düxmən 5-ayning 1-küni teq yol bilən əzgərtip tüzüxni kobul kildi. Xinxiangdiki düxmən 5-ayning 5-küni jiefangjün'gə təslim boldi. Ənyangdiki düxmən 5-ayning 6-küni biz tərəptin yokitildi. Guysuy 9-ayning 19-küni teq yol bilən azat kilindi.

GUOMINDANG ƏKSIYƏTQILIRI “TEQLIKKA QAKIRIX”TIN URUXKA QAKIRIXKA ƏZGƏRDI

(1949-yil 2-ayning 16-küni)

1-ayning 1-küni basmiqi Jiang Jieshi teqlik hüjumi kəzəqəqəndin keyin, əzlrining “urux waktini kiskartix”, “həlkning azap-əkubitini yeniklitix”, “həlkni kətquzuxni aldinki xərt kilix”ni halaydi-əanliqini kəyni-kəynidin üzüksiz bildürüp kəlgən guomintang əksiyətqilirining batur-hohənziliri 2-ayning 1-on küniqə kelix bilənla, teqlik mukamini uxtumtut pəsəytip, “Gongchəndang bilən ahirqiqə eliximiz” digən kona mukamini yənə tosattin əwj aldurdi. Yekinki birkanqə kündin buyan tehimu xundak kilmakta. 2-ayning 13-küni guomintang zhongyangi təxwikat busi “dangbular wə partiye gezitliri”gə tarkatkan “alahidə təxwikat yolyoruqi” da: “Ye Jiənying bizning arka sepimizdə, Zhongguo gongchəndangining teqlikka səmimiyiti bar, dəp təxwik kiliwatidu, həkümətning hərbi jəhəttiki orunlaxturuxini teqlik izləxkə səmimiyitining yok-

luqi döp eyipləwatidu. Hər kaysi gezitlər tōwəndiki nuqtılarqə asasən, buningqə uduldin wə yan tərəptin küqlük rəddiyə berixi lazim" digən. Bu "alahidə təxwikat yolyoruqi" da, "rəddiyə berix" ning birkanqə asasi qatar kərsitilgən, yəni "Hökümətning xərtsiz təslim bolqinidin kərə, ahirqiqə urux kilqini yahxi." "Mao Zedong 1-ayning 14-künidiki bayanatida otturiqə koyqan 8 nukta – wə tənni munkərz kilidiqan xərt, həkümət buni kobul kilmasliqi kerək idi." "Zhongguo gongchəndangi teqlikni buzojanlik jawapkarliqini üstigə elixi kerək. Xundak turukluk, bögünki kündə Zhongguo gongchəndangi urux jinayətqilirining isimligi digən bir nimini otturiqə koyup, uningqə həkümətning məs'ul ərbaplrini kaldurmay kirgüzdi, uning üstigə həküməttin ularni awal kolqə elixni tələp kildi, mana buningdin uning ötöp kətkən yolsiz ikənligini oquq kərgili bolidu. Zhongguo gongchəndangi bundak kiliqini əzgərtməydikən, teqlik səhbiti ötküzüxning yolini tepix təs" diyilgən. Buningdin 2 həptə ilgirikidək, tən pən ötküzüxkə huddi ata-anisining əlümigə aldiriqandək aldirap ketidiqan kəypiyat əmdi kərünməy kaldi. "Urux waktini kiskartix", "həlkning azap-okubitini yeniklitix", "həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix" digən'gə ohxax kixilər arisioqə kəng tarkaloqan, kixilər kəlbigə qongkur singgən məxhur səzlərmu eqiziqə elinmaydiqan bolup kaldi. Mubada Zhongguo gongchəndangi

özining “kiliqi”ni özgərtixni halimisa, urux jinayətqilirini jəzmən jazalaymiz, disə, u qaçqda teqliktin söz eqix mümkin əmäs ikən. Zadi həlkni kutkuzux aldinki xərt kiliniwatamdu, yaki urux jinayətqilirini kutkuzux aldinki xərt kiliniwatamdu? Guomindangning batur-höhənzilirining “alahidə təxwikat yolyoruqi”qa kəriqanda, keyinkisi talliwelinqan. Urux jinayətqilirining isimligi üstidə Zhongguo gongchəndangi tərəp demokratik partiyə-guruhlardın, həlk təxkilatlıridin pikir eliwatidu, hazir birkanqə tərəpning pikirini tapxuruwalı. Tapxuruwelinqan muxu pikirlergə kəriqanda, bultur 12-ayning 25-küni Zhongguo gongchəndangning nopuzluk ərbabi oturiqqa koyqan isimlikkə heqkaysisi koxulmiqan. Ular, bu isimlikkə aran 43 urux jinayətqisila kirgüzülüptu, bək az bolup kaptu; əksil’inkilawiy urux kozqap, nəqqə milyon həlkni kirqanlıqıqıa jawapkar bolıdıqanlar hərgiz 43 la əmäs, bəlki 100 din artuk boluxi kerək, dəp kəriqan. Həzirqə urux jinayətqilirini 100 din artuk dəp pərəz kilip turaylı. Hox, guomindangning batur-höhənziliri, silər urux jinayətqilirini jazalaxka nimə üqün qarxi turisilər? Silər “urux waktini kiskartix”ni, “həlkning azapokubitini yeniklitix”ni halayttinglaroqu? Mubada silərnıng bu qarxi turuxunglar səwiwidin urux dawam kilıwərsə, wakitni keqiktürüp, urux apitini uzakka sozoqanlıq bolmamdu? “Wakitni keqiktürüp, urux apitini uzakka sozdi” digən bətnamni silər

1949-yil 1-ayning 26-küni Nənjing həkümitining bayanatqisi namida bayanat elan kilip, gongchəndangning üstigə artkan idinglar, əmdi silər uni kayturuwelip, tahtioqa yezip boynunglaroqa esiwelixni xan-xərəp biləmsilər? Silər “həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilidioqan” nahayiti mehri-xəpkətlik adəmlər idinglaru, nimixka əmdi bir-dinla urux jinayətqilirini kutkuzuxni aldinki xərt kilidioqan bolup kaldinglar? Həkümitinglarning iqki ixlar busining tongjisioqa kariqanda, Zhongguo həl-kining sani 450 milyon əməs, bəlki 475 milyon ikən, 100 din artuk urux jinayətqisi bilən selixturoqanda, zadi buning kaysisi kəp, kaysisi az? Baturlar, silər hesap okuqan kixilər, hesap dərsligi boyiqə obdan bir hesaplap bekip, andin huləsə qikarsanglar bolar. Əgər silər enik hesaplap kərməy, özənglarning heliki nahayiti yahxi bolqan, bizmu koxuloqan, pütün məmlikət həlkimu koxuloqan “həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix” digən sözünglarni aldirap-tenəp “100 din artuk urux jinayətqisini kutkuzuxni aldinki xərt kilix”ka özgərtiwalsanglar, u qaoqda, baykanglarki, jəzmən ayak besip turalmaysilər. “Həlkni kutkuzuxni aldinki xərt kilix”ni aqzidin qüxürməydiqan bu adəmlər birkanqə həptə “teqlikka qakiroqan”din keyin, əmdi “teqlikka qakirix”ni taxlap koyup, uruxka qakirixka etüwal-di. Guomindangning əxəddi jahillar guruhini ənə xundak domilə baskan, ular həlkkə kət'i karxi

turdi, h lkning bexioqa qikiwelip zorluk-zombuluk kildi, xuning bilən  zlidirini munarning uqida yalquz kaldurdi, xundaktimu ular  lgiq  towa kilmaydu. Changjiang wadisidiki w  jənuptiki h lk ammissi yəni ixqilar, dihanlar, ziyalilar, x h r uxxak burzuaziyisi, milli burzuaziyə, kəyming shenshilar, wijdani bar guomintangqilar, kulak selinglar: Silərning bexinglaroqa qikiwelip zorluk-zombuluk kilwatkan guomintang əxəddi jahillar guruhining heqkanq  əmri kalmidi, biz silər bilən bir tərəptə turuwatimiz, bir oqum əxəddi jahillar guruhi birkanqə k n'g  kalmayla munarning uqidin yikilip q xidu, h lk Zhongguosi barlikka kelidu.

GUOMINDANGNING URUX JAWAPKARLIQI MƏSILISIGƏ BƏRGƏN BIRQANQƏ HIL JAWAWIOIA BAHA

(1949-yil 2-ayning 18-küni)

“Hökümət, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux ayaklaxkandin keyin, teq yol bilən dölət kurux fangzheni boyiqə, Zhongguo gongchəndangi məsilisi-ning teq yol bilən həl kilinixi üqün tirixip kəldi. Bir yerim yil jəryanida barlik keliximlərni Zhongguo gongchəndangi buzdi, xuning üqün Zhongguo gongchəndangi teqlikni buzoqanlik jawapkarliqini üstigə elixi kerək. Xundak turukluk, bügünki kündə Zhongguo gongchəndangi urux jinayətqilirining isimligi digən birnimini otturiqə koyup, uningə həkümətning məs’ul ərbaplırini kaldurmay kirgüzdi, uning üstigə, həküməttin ularni awal koləqə elixni tələp kildi, mana buningdin uning ötüp kətkən yolsiz ikənligini oquk kərgili bolidu. Zhongguo gongchəndangi bundak kiliqini əzgərtməydikən, teqlik səhbiti etküxüxning yolini tepix təs.” Yukuridikilər 1949-yil 2-ayning 13-küni guomintang

zhongyangi təxwikat busi tarkatkan “alahidə təxwikat yolyoruqi”diki urux jawapkarliqi məsilisigə dair pütün kəzkarax.

Bu kəzkarax baxka adəmnig əməs, birinqi nomurluk urux jinayətgisi Jiang Jieshining kəzkarixi. Jiang Jieshi əzining yengi yil bayanatida mundak dəydu: “Mən sənminzhuyining etikətgisi, dələt atimiz kəlduroqan təlimatka əməl kilip kəldim, mən əslidə Yapon baskunqiliriqa karxi urux kil-qəndin keyin yənə uningqa ulapla basmiqilarni yokitix yolidiki hərbi ixlar arkilik həlkning azap-okubitini eqirlaxturuxni halimayttim. Xuning üqün Yapon baskunqiliriqa karxi urux ayaklaxkan hamən, həkūmitimiz dərhal teq yol bilən dələt kurux fangzhenini məydanqa koydi, tehimu ilgiriləp, gongchəndang məsilisini siyasi jəhəttin məslihətləxix, hərbi jəhəttin kelixix usuli bilən həl kilməqci boldi. Əpsuski, aridin bir yerim yil ətkəndin keyin, gongchəndang barlik kelixim wə fang’ənlərgə kəpallik bilən toskunluk kilip, ularning mələqlənləngən kədəm-baskuqlar boyiqə əməlgə axuruluxiqa imkaniyət bərməy kəldi. Uning üstigə əng ahirida omum-yüzlük qorallik isyan kətirip, dələtning hayatiqa həwp yətküzdi. Həkūmitimiz ilajsizliktin dərtni iqigə yutup, səpərwərlikkə kelip isyanni basturuxka kirixti.”

Jiang Jieshi bu bayanatni elan kilixtin 7 künla burun yəni 1948-yil 12-ayning 25-küni Zhongguo

gongchøndangining nopuzluk ərbabi 43 urux jinayətqisining isimligini otturiqqa qoydi, buningda enik kilip birinchi orunqqa yezilqini muxu Jiang Jieshi idi. Urux jinayətqiliri həm sülhi tələp kilivatidu, həm jawapkarliktin keqiwatidu, buningda ularning birla qarisi bar, u bolsimu jawapkarliqni gongchøndangqqa dōnggəx. Birak bu ikkisi əplixəlməydu. Gongchøndang urux kōzōiqanliqning jawapkarliqini üstigə elixi kerək ikən, u qaqqda gongchøndangni jazalax kerək. U “basmiqi” ikən, “basmiqilarni yokitix” kerək. “Omumyüzlük korallik isyan kōtərgən” ikən, “isyanni basturux” kerək. “Basmiqilarni yokitix”, “isyanni basturux” yüzdəyüz toqra ikən, nimə üqün yokitilmaydu wə basturulmaydu? Nimə üqün 1949-yil 1-ayning 1-künidin keyin, guomindangning barliq axkara həjjetliridə “gongchøndang basmiqiliri” digən sōz tamamən “gongchøndang” dəp əzgərtilidu?

Sun Ke buni bir az namuwapik dəp hes kilip, Jiang Jieshi yengi yil bayanati elan kilōqan kuni ahximi radiyoda nutuk sōzləp, urux jawapkarliqi məsilisi toqrisida baxkiqə bir kōzkaraxni otturiqqa qoydi. Sun Ke mundak didi: “Buningdin 3 yil awalki əhwalni əsləp kōrəyli, Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux qəlibə kazoqan dəslepki məzgildə, həlk aram elip əzini ongxiwelixkə ehtiyajlik bolōqaqqa, dələt kurulux ixlirini paal elip berixkə ehtiyajlik bolōqaqqa, partiyə-guruhlarda dələt wə

halkning ehtiyaji toqirilik ortak tonux boloaqqa, biz harkaysi terap wakillirini wa jamiyat metiworlirini bir yerga toplap, siyasi meslihät kengixi yiqini ötküzgän iduk. 3 häptä tirixix arkisida bolupmu Trumen zongtongning rähmetkə sazawər pəwkul'addə əlqisi janabi Marxalning yahxi niyət bilən kelixtürüxi arkisida biz teq yol bilən dölət kurux ganglingi wə türlük talax-tartixlarni həl kilixning konkirit fang'anini meslihätlixip bəlgilöp qikқан iduk. Mubada xu qaqda türlük fang'ənlərni öz waktida əməlgə axuralioqan bolsak, bögünki Zhongguo nəkədər güllən'gən bolatti, bögünki Zhongguo həlki nəkədər bəhtiyar bolqan bolatti! Əpsuski, xu qaqda harkaysi terap əzlrining tar dairilik mən-pəətidin tamamən wazkeqəlmidi, pütүн məmlikət həkimu bu teqlik həkiting muwəppəkiyət qazinxini alqə sürüx yolida əng zor tirixqanlik kərsitəlmidi, xuning bilən, urux apiti kayta yüzberip, hək intayin eqir azap-okubəttə qaldi."

Sun Ke Jiang Jieshiqə qarioqanda bir az "gongdao"lik kildi. Qaranglar, u urux jawapkarliqini Jiang Jieshiqə ohxax kara-qoyukla gongchəndangqə dənggiməy, "yər həkukini təkxiləx" qarisini kollinip, jawapkarlikni "harkaysi terap"kə təkxi bəldi. Buning iqidə guomindangmu bar, gongchəndangmu bar, demokratiyə ittipakimu bar, jamiyat metiworlirimu bar. Buning bilənla qalmastin, bəlki "pütүн məmlikət hək"mu bar, 475 milyon qerin-

diximizning birimu jawapkarliktin hali kalmidi. Jiang Jieshi gongchəndangnila dumbaliqan bolsa, Sun Ke həkaysi partiyilərnı, həkaysi guruhlarnı, partiya-guruhsızlarnı wə pütün məmlikəttiki kerindaxlarning hər birini birdin dumbalap qikti, hətta Jiang Jieshimu, ehtimal, Sun Kening əzimu birdin dumba yigəndu. Qaranglar, bu yərdə ikki guomindangqi—Sun Ke bilən Jiang Jieshi muxtlıxiwatıdu.

Üqinqi bir guomindangqi otturiqə qikip: yak, mening pikrimqə, jawapkarlik pütünləy guomindangning üstigə quxuxi kerək, didi. Bu adəmning eti Li Zongren. 1949-yil 1-ayning 22-küni Li Zongren “dəyli zongtong”luk süpiti bilən bir bayanat elan kildi. Urux jawapkarliqi məsilisi toqrisida u mundak didi: “8 yillik Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtin keyin uningqə ulinipla 3 yillik iqki urux boldi, xuning bilən, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux qəlibə kəzanqəndin keyin, dölətni kaytidin gülləndürüxkə kaləqan azqina imkanıyətmu tamamən yokaldi, urux apiti Huanghening jənubi wə ximalı-qıqə kengəydi, etiz-eriklar, baq-waranlar wə əy-ımarətlər harap boldi, mingliqan, tūmənlıgən biguna hək əldi wə yarıdar boldi, bala-qakiliridin ayrılıqan, aq-yalingaqliktin zar kahxap yürgənlər hēm-mə yərnı kaplap kətti. Aləmdə əng dəhxətlik bu balayı-apət, həkikətənmü, məmlikitimizning iqki urux tarıhıda kərülüp bakmiqan.”

Li Zongren bu yərdə nam koyulmiqan elan

qikardi, u jawapkarlikni guomintang üstigə elixi kerəkmü dimidi, gongchəndang yaki baxka tərəp üstigə elixi kerəkmü dimidi, lekin u bir pakitni eytip koydi, yəni “aləmdə əng dəhxətlik balayi-apət” baxka yərdə əməs, bəlki “Huanghening jənu-bi wə ximali”da yüzbərdi, didi. Huanghening jənu-bidin tartip Changjiangoʻiqə, Huanghening ximalidin tartip Songhuajiangoʻiqə boləjan jaylarda “aləmdə əng dəhxətlik balayi-apət”ni kim tuədurdi? Bu yərdiki həlk wə həlk koxunliri əzi bilən əzi uruxup tuədurojanmidi? Li Zongren Beyping xingying məhkimisining zhureni boləjan, Guangxi xitongidiki koxunlar Jiang Jieshi xitongidiki koxunlar bilən birliktə urux kilip, Shəndong əlkisining Yishən-Mengshən rayoni^①oʻiqə barəjan, xunglaxka Li Zongren enik ahbaratka igə, bundak “balayi-apət”ning yüzbərgən ornini wə əhwalini bilidu. Əgər Li Zongren baxka həmmə nimidə yaman diyilsimu, uning muxu bir eʻqiz rast gəpni eytkanlıqı hər halda yahxi. Uning üstigə u bu uruxni “isyanni basturux” yaki “basmiqilarni yokitix” dəp atimay, “iqki urux” dəp atidi, buni guomintang tərəptin eytkanda, heli oʻyri əhwal dəp hesaplaxka bolidu.

Li Zongren əz logikisiəqa اساسən, xu bayanatida: “Zhongguo gongchəndangi tərəp otturiəqa koyəjan 8 xərt üstidə həkümət dərhal səhbət baxlaxni halaydu” dəydu. Li Zongren 8 xərtning birinqisi urux jinayətqilirini jazalax ikənligini bəlki uning iqidə

ezining ismi xaripiningmu barliqini bilidu. Urux jinayetqilirining jazalinixi kerakligi "balayi-apot"tin qikirilqan logikilik hulasə. Buning üqün guomindangning əxəddi jahillar guruhi ta hazirqiqə: "Mao Zedong 1-ayning 14-künidiki bayanatida otturiqə koyqan 8 nukta—wətənni munkərz kilidiqan xərt, həkümət buni kobul qilmasliqi kerək idi" döp duduklap Li Zongrenqə tapa-tənə kilixiwatidu.

Əxəddi jahillar guruhining tapa-tənini oquktin-oquk kilalmay, duduklap kəlixining səwiwi bar. Jiang Jieshi tehi "istipa" bərmigən qaqda, əxəddi jahillar guruhi 8 xərtkə rəddiyə bərməkqi bolqan idi, keyin Jiang Jieshi buning obdan bolmaydiqanliqini oylap, rəddiyə bərməslik qarariqə kəldi, ehtimal, rəddiyə bərgəndə yol tosulup kalidu, döp bilgən bolsa kerək, bu—1-ayning 19-küni bolqan ix. 1-ayning 19-küni ətigəndə Zhang Jünməy Nənjingdin Shanghəyge kaytip kelip, səhbət elan kilip, "Zhongguo gongchəndangi otturiqə koyqan 8 xərt toqrisida həkümət yekinda baxka bir bayannamə elan kilip, öz jawawini otturiqə koyuxi mümkin" digən gəpni kilqanda, Zhongyangshe xu ahximila tongbao qikirip mundak didi: "Zhang Jünməyning səhbiti toqrisida yengiraktila Shanghəydin tarkitilqan həwəning ahiriqə təwəndikiqə təhrir səzi koxup koyulsun: Zhang Jünməyning səhbitidə eytilqan, həkümət yekinda baxka bir bayannamə elan kilidu, digən nukta toqrisida

Zhongyangshe muhbiri helila munasiwətlik tərəplər-din ukuxup kərdi, həkümət baxka bir bayannamə qikirix pikridə əməs ikən.” 1-ayning 21-küni Jiang Jieshi “istipa” berix bayanati elan kilip, uningda 8 xərtni tənkit kilidiqan bir eqizmu söz kilmidi, hətta özining 5 maddisinimu əməldin kaldurup, uni “ziminning pütünlüğini wə igilik hokukni saklap kelix, tarihiy mədiniyətni wə jəmiyət tərziwini ayak asti kilmaslik, həkning turmuxi. ərkinligi wə hokukini həkiki kapalətkə igə kilix—muxu pirin-siplar astida teqlikka erixix”kə əzgərtti. Asasiy kanun, fatong wə armiyə digənlərning birinimu kayta tiləqa elixka petinalmidi. Xuning üçün, Li Zongren 1-ayning 22-küni Zhongguo gongchəndangining 8 xərtini tənpenning asasi kilixni etirap kilixka jür’ət kildi, guomindangning əxəddi jahillar guruhimu oquktin-oquq karxi qikixka petinalmay, pəkət duduklap turup: “Həkümət kəbul kilmasliqi kerək idi” didi.

Sun Ke “yər hokukini təkxiləx” siyasetini əzgərt-məy qing turiwərdimu? Yak, undakmu əməs. Sun Ke, 1949-yil 2-ayning 5-küni “həkümətni Guang-zhouqa kəqürgən”din keyin, 2-ayning 7-küni nutuk səzləp, urux jawapkarliqi məsilisi toqrisida munda-d didi: “Yerim yildin beri, urux apiti kengiyip ketiwatkanliktin, omumi wəziyətə jiddi əzgirix yüzberip, hək qəksiz azap-okubətə kaldi. Bular-ning həmmisigə ətmüxtiki hataliklar, məqlubiyətlər

həm namuwapik hadisilər səwəp boldi, buning bilən bügünki wəziyyətki eqir akiwət kelip qikti. Biz Zhongguoning sənminzhuyiqə muhtaj ikənligini qongkur bilimiz. Sənminzhuyi əməlgə axurulmaydikən, Zhongguo məsilisi heqqaqan həl bolmaydu. Əsləp kərəyli, partiyimizning zonglisi buningdin 20 yil ilgiri partiyimizgə sənminzhuyini əz kəli bilən tapxurup, uning pəydin-pəy əməlgə axuruluxini ümit kiləqan idi. Əgər əməlgə axuruloqan bolsa, wəziyyət bügünkidək yiqixturuwaləqili bolmaydiqan hələtkə yətmigən bolatti.” Qaranglar, guomindang həkümiti xingzhengyüənining yüənzhangi bu yərdə jawapkarlikni barlik partiyə-guruhlarəqə wə pütүн məmlikitimizdiki kərindaxlarəqə təkxi bəlməy, guomindangning əzigila artti. Sun Ke həmmə dumbani guomindangning saqrisiqə urup, kixilərnə nahayiti hursən kildi. Gongchəndangniqə? Sun yüənzhang mundak didi: “Qarap bakayli, Zhongguo gongchəndangning həlkni ezikturalixi wə kaymukturalixi pəkət uning sənminzhuyining həlk turmuxi məsligidin ibarət bir kismini yəni yər həkukini təkxiləx kisminila əməlgə axuruxni xoar kiliwaləqanlıqidin boldi. Buning üqün həkikətənmə kattik hijil boluximiz wə səzgürlüğimizni əstürüp, etməxtiki hataliklarnə kaytidin təkxürüximiz kərək.” Rəhmət, səyümlük yüənzhang! Gongchəndangning gərqə “həlkni ezikturux wə kaymukturux” jinayiti bolsimə, hər halda, baxka qekidin axkən zor

jinayiti bolmioqanliqtin, u dumba yimöy bax wə saqrisini saklap kaldı.

Sun yüenzhangning söyümlüklügi buning bilənla tügimöydu. U özining ənə xu nutkıda yənə mundak didi: “Bügünki kündə gongchəndangning küqining kengiyip ketixi bizning özimiz etikət kilöqan məsli-gimizni əməlgə axuralmioqanliqimizdin boldi. Parti-yimizning ötmüxtiki əng zor hatalıqı xuki, partiye iqidiki birқанqəərbap koral küqigə karöularqə ixinip kətti, iqki jəhəttə bolsa, hökük talixip bir birini qətkə kəkip, karap turupla düxmənniing bəl-günqilik selip arini buzuxıqə pürsət berip koydi. 8 yillik Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning ayaklixixi əslidə məmlikətni teq yol bilən birlikkə kəltürüx üqün ming yildimu koləqə kəlmöydiqan pürsət idi, həkümət tərəpning iqki majralarni siyasi yol bilən həl kilix pilanimu bar idi, bəhtkə karxi, u izqil əməlgə koyulmidi. Həlk uda birқанqə yil da-wam kilöqan urux parakəndiqiligidin keyin aram elip özini onxiwelixni intizarlik bilən kütkən idi. Qoral-yarak yənə ixka selinip, həlk kün kəqürəl-möydiqan bolup qaldi, azap-okubət nahayiti eqir-laxti, buning təsiri bilən əskərlənniing rohimu qüxti, nətijidə hərbi jəhəttə hər kədəmdə muwəppəkiyə-t-sizlik bolup turdi. Jiang zongtong həlkning həliqə yetip, məsilini hərbi yol bilən həl kilix mümkin bolmioqanliqini nəzərdə tutup, yengi yilning birinqi küni bayannamə elan kilip, teqlik qakiriqini ottu-

riqä koydi.” Yahxi! Sun Ke digän bu urux jinayätqisi kolöjimu elinmay, dumbamu yiməy turupla öz-lügidin ikrar kildi, bəlki rastini eytti. Kim qoral küqigə karqularqə ixinip ketip urux kozqap, məsilini hərbi yol bilən həl kilix mümkin bolmioqanda andin teqlik tölöp kildi? Guomindang, Jiang Jieshi. Sun yüenzhangning söz tallixi wə jümlə tüzüximu heli jayida, u qoral küqigə karqularqə ixinip kət-kənlər öz partiyimizdiki “birkanqəərbap” didi. Bu nukta Zhongguo gongchəndangning tehimu kəp yaki həmmə guomindangqilarni jazalaxni tölöp kilmastin, pəkət birkanqə guomindangqinila jazalaxni tölöp kiləqanliqi wə ularni urux jinayätqisi dəp atiqanliqi bilən bir.

Sun Ke bilən bizning otturimizda muxu san üs-tidə talax-tartix yok. Pərk pəkət hulasidə. Bizqə, “qoral küqigə karqularqə ixinip ketip”, “qoral-yaraklarni yənə ixka selip, həlkni kün kəqürəlməy-diqan kilip koyqan” guomindangning bu “birkanqəərbabi”ni urux jinayätqisi süpitidə jazalax lazim. Sun Ke bolsa bundak kilixka qoxulmaydu. U mundaq didi: “Həzir gongchəndang tərəpning wəkil təyinləxni keqiktürüp, wakitni arkiqə soziwerixi—uningmu qoral küqigə karqularqə ixinip ketiwatkanliqining alamiti, ular əziqə, hazir kanat-kuyruqimiz yetilip kaldı, pütün məmlikətni qoral küqi bilən boysunduralaymiz, dəp hesaplawatidu, xuning üqün, aldi bilən urux tohtitixni rət kildi, uning

qərizimu nahayiti roxən. Mən xuni jiddi otturiqə koyimənki, mənggü teqlikni kələqə kəltürx üqün hər ikki tərəp tēng orunda turup səhbət ötküzüxi lazim, xərt adil wə əkilgə muwapik, pütün məmlikəttiki kixilər kəbul kılalaydıqan bolsun.” Bu yərgə kəlgəndə, Sun yüənzhəng yənə anqə səyümlük bolmay kəldi. U urux jinayətqilirini jazalax digən xərtni adil wə əkilgə muwapik əməs dəp hesablaydıqan ohxaydu. Uning bu səzlimu, guomintang təxwikat busining 2-ayning 13-künidiki “alahidə təxwikat yolyoruqi”da urux jinayətqiliri məsilisi toqrisida bildürülgən pozitsiyigə ohxax, oquktin-oquq kərxi qikixka pətinalmay duduklap kəlix bolup, Li Zongrenning urux jinayətqilirini jazalaxni tənpenning əsasiy xərtliridin biri kilixni etirap kilixka jür’ət kılaliqanliqidin zor pərklinidu.

Lekin Sun yüənzhəngning helimu səyümlük yeri bar, yəni u: gongchəndəngningmu “koral küqigə qarqularqə ixinip ketiwatkanliqi” uning “wəkil təyinləxnəni keqiktürgənligi”din, “aldi bilən urux tohtitixni rət kiləqanliqi”din ibarət 2 nuktida ipadilinidu, bu guomintangning 1946-yili koral küqigə qarqularqə ixinip ketip, aləmdə əng dəhxətlik urux kəzəqəqanliqə ohximaydu, didi. “Wəkil təyinləxnəni keqiktürüp koydi” digən’gə kəlsək, urux jinayətqilirining isimligini enik bəlgiləx zor ix, “Pütün məmlikəttiki kixilər kəbul kılalaydıqan bolsun” dəydikənmiz, az bolup kəlsimu, kəp bolup kətsimu, əmiliyətkə muwa-

pik kəlməydu, undak bolqanda, “pütün məmlikət-tiki kixilər” (Lekin urux jinayətgiliri wə ularning kolqomakliri buningqa kirməydu) kobul kilalmaydu, xuning üqün demokratik partiyə-guruhlar wə həlk təxkilatlıri bilən özara məslihətlixixkə toqra kəldi, buning bilən wakitni bir məzgil “arkiqə sozup” həmdə wəkillərnı qapsan təyinliyəlməy, Sun Keqa ohxaxlarnı heli hapa kilip koyduq. Lekin buning bilənmü “Koral küqigə karəqlarqə ixinip ketiwatidu” dəp üzüpla həküm kilixka bolmaydu. Ehtimal, anqə uzak ətəyyla, urux jinayətgilirining isimligi elan kilinixi, wəkillər təyinlinixi, tənpen baxlinixi mümkin, u qaqda Sun yüenzhang bizni “Koral kü-qigə karəqlarqə ixinip ketiwatidu” diyəlməydu.

“Aldi bilən urux tohtitixni rət kildi” digən'gə kəlsək, bu—Jiang zongtongning yengi yil bayannamisigə boysunup kolliniloqan toqra pozitsiyə. Jiang zongtong yengi yil bayannamisidə mundak didi: “Gongchəndangda teqlik səmimiyiti bolup, enik ipadə kərsitəlisila, həkümət qokum səmimiyət kərsitip, uruxni tohtitixning wə teqlikni əsligə kəltüruxning konkirit usulliri üstidə məslihətlixixni halaydu.” Sun Kening xingzhengyüəni 1-ayning 19-küni Jiang Jieshining yukurki bayannamisigə hilap karar qikirip, “dərhəl aldi bilən xərtsiz urux tohtitix wə hər ikki tərəp wəkil təyinləp teqlik səhbiti ətüzüx” kerək digən gəplərnı kildi. Zhongguo gongchəndangi bayanatqisi bu tutruksiz kararnı

1-ayning 21-küni kəskin tənkit kılqan idi^②. Lekin, bu yüənzhang kılıqini yopuruwelip, yənə 2-ayning 7-küni, Zhongguo gongchəndangining “aldi bilən urux tohtitixni rət kılıxi” uningmu “koral küqigə karqularqə ixinip ketiwatqanlıqı”ni kərsitidu, dəp walaklıdi. Həttə Jiang Jieshidək urux jinayətgisimu səhbət ötküzməy turup urux tohtitix wə teqlikni əsligə kəltürüxning mümkin bolmaydıqanlıqını bilətti, Sun Ke bu nuqtida Jiang Jieshidin kəp arki-da kaldı.

Kixilərgə məlum, Sun Ke xuning üqün urux jinayətgisi bolup qaldiki, u əzəldinla Jiang Jieshi-ning urux kəzqixini kolliqan wə urux kılıx tərpidə kattik turup kəlgən. 1947-yil 6-ayning 22-künigə kəlgəndimu u yənə: “Hərbi jəhəttə pəkət ahirqiqə uruxsakla, akiwət həl bolıdu.” “Həzir teqlik tən-pəni üstidə eqiz eqixning orni qalmıdi, həkümət gongchəndangni tarmar kılıxi lazim, undak kilmı-qanda, gongchəndang guomınzhəngfuni aqdurup tax-laydu”^③ digən idi. Uning əzi guomindang iqıdiki koral küqigə karqularqə ixinip kətkən “birqanqə ərbap”ning biri. Həzir u bir qəttə turup soqak gəplərnı kılıwatıdu, goya əzi koral küqigə karqularqə ixinip kətmıgəndək, sənminzhuyining əməlgə axurulmiqanlıqıda məs’uliyiti yoktək. Bu—səmini-yətsizlik. Məyli dələt qanuni boyiqə bolsun, yaki guomindangning partiyə nizami boyiqə bolsun, Sun Ke bəribir dumbadin kəqip kutulalmaydu.

Izahlar

① Yishän-Mengshän rayoni Shëndong ölkisining Yishän, Mengshän taqliri boyidiki jaylarni körsitidu. Xu qaçda bu jayqa Jiang Jieshi xitongidiki köxun bilän birliktö hujum kilqan Guangxi xitongidiki köxun 46-jün idi. Bu jün 1946-yil 10-ayda Höynöndaodin dengiz arkilik Qingdaoqa yötkilip kuruklukka qik-qan idi, 1947-yil 2-ayda Shëndong ölkisining Løywu digen jayida tamamön yokitildi.

② Muxu tomdiki «Zhongguo gongchëndangi bayanatqisining Nänjing xingzhengyüenining qarariqa bahasi» digen äsörgö karalsun.

③ Bu—Sun Kening 1947-yil 6-ayning 22-küni Nänjingda Meyliänshe, guomindangning Nänjingda qikidiqan «Zhongyang ribao» geziti wö «Xinminbao» geziti muhbirlirini köbul kilqan waqitta elan kilqan söhbiti, u qaçda Sun Ke guomindang hökümitining fuzhuxisi idi.

ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI 7-NƏWƏTLIK ZHONGYANG WEYYÜƏNHUYINING 2-OMUMYI- MİNIDA KILINOLAN DOKLAT*

(1949-yil 3-ayning 5-küni)

1

Liaoshen zhənyisi, Huəyhəy zhənyisi wə Pingjin zhənyisi arkilik guomindang armiyisining asasiy küqi yokitildi. Guomindangning urux kiləuqi budüy-liridə aran 1 milyondin kəprək adəm kaldi, ular Xinjiangdin Təywən'giqə boləqan kəng rayonlarəqə

* Zhongguo gongchəndangi 7-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 2-omumyiqini 1949-yil 3-ayning 5-künidin 13-künigiqə Hebei əlkisi Pingshən nahiyisining Xibəypo kəntidə ötküzüldi. Yiqinqə zhongyang weyyüənlərdin 34 kixi, houbu zhongyang weyyüənlərdin 19 kixi katnaxti. Bu kətimki yiqin Zhongguo hək inqilawi məmlikət boyiqə qəlibə kəzinix hərpisida qakiriləqan intayin mohim bir yiqin boldi. Yoldax Mao Zedong bu kətimki yiqinda kiləqan dokladida, inqilapning tezlik bilən məmlikət boyiqə qəlibə kəzinixini ilgiri süruxning wə bu qəlibini koləqə kəltüruxni uyuxturuxning türlük fangzhenlirini otturiqə koydi; inqilap

wə uzun urux sepigə tarkaloqan. Buningdin keyin bu 1 milyondin köprək kixilik guomindang armiyisini bir tərəp kilixning usuli Tienjin, Beyping, Suyüen^① usulidin baxkiqə bolmaydu. Düxmənni jəng bilən bir tərəp kilix, məsilən, Tienjindiki düxmənni bir tərəp kilənimizə ohxax, helimu bizning əng awal əhmiyət beriximiz wə təyyarliniximiz zərür boləqan usul. Həlk jiefangjününing barlik zihuyüənliri, jəngqiliri əzlrining jənggiwar iradisini səl-pəlmə boxaxturuxka hərgiz bolmaydu, jənggiwar iradini boxaxturidiqan wə düxmənni səl qaqlaydiqan idiyilərninğ hərəkəndiqi hata. Məsilini Beyping usuli boyiqə həl kilixning imkaniyətliri kəpəydi, bu, düxmən armiyisini həlk jiefangjününing tüzümi boyiqə, teq usul bilən, tez wə təltöküs halda həlk jiefangjüni bolup tüzülükə məjbur kilixtin ibarət. Əksil'inkilapning kalduqini tez süpürüp taxtax wə əksil'inkilapning siyasi təsirini tez yo-

məmlikət boyiqə qəlibə kəzanəqan wəziyəttə partiye hizmitining eqirlik mərkizini yezidin xəhərgə yətkəxning lazimliqini qüxəndürdi; partiyining inkilap məmlikət boyiqə qəlibə kəzanəqandin keyin siyasi, iktisadiy həm taxki ixlar jəhətliridə qəllinixka tegixlik əsasiy siyasətlirini wə Zhongguoni yeza igilik məmlikitidin sənəət məmlikitigə aylandurux. yəngi demokratik jəmiyəttin sotsiyalistik jəmiyətkə ətküzəxning omumi wəzipisi wə əsasiy yolini bəlgiləp bərdi. Yoldax Mao Zedong bu dokladida, xu qaqdiki Zhongguo iktisadining türlük tərkiplirining əhwalini wə partiyining qəllinixi lazim boləqan toqra siyasətlərnə

kitix jəhəttin aloqanda, məsilini bundak usul bilən həl kilix urux usuli bilən həl kilixka yətməydu. Lekin, bundak usul düxmən armiyisining asasiy küqi yokitiloqandin keyin mukərrər barlikka kelidu, uningdin hali boluqili bolmaydu; xuning bilən billə, u armiyimizgə wə həlkkə paydilik, yəni yaridar bolux, əlūx wə buzoqunqilikka uqraxtin saklanuqili bolidu. Xunga, yezhənjunlərdiki rəhbiriy yoldaxlar bundak kürəx usuloqa əhmiyyət berixi wə uni üginiwelixi kerək. Bu—bir hil kürəx usuli, kan təkülməydiqan bir hil kürəx usuli, buningdin, məsilini kürəxsiz həl kiluqili bolidu, digən mənə kelip qikmaydu. Suyyüən usuli guomindangning bir kism koxunini anglık həlda saklap kelip, uninguqa zadi təgməy yaki اساسən təgməy turux, yəni bu bir kism koxuniuqa waqtinqə yol koyup, uning siyasi jəhəttə biz tərəptə turuxini yaki bitərəp turuxini koluqa kəltürəx, xuning bilən küqimizni toplap,

alahidə etiwar bilən təhlil kildi, Zhongguoda sotsiyalistik əzgertixni əməlgə axuruxning mukərrər yolini kərsətti, bu məsilidiki türlük “sol”qil wə onqil əqixlarni pipən kildi, xuningdək, Zhongguoning iktisadiy tərəkkiyati yukurirak sür’ət bilən baridu, dəp həküm kildi. Yoldax Mao Zedong Zhongguo həlk demokratik inkilawi qəlibə kəzənoqandin keyinki iqki-taxki sinipiy kürəxning yeni wəziyitini məlqərləp, burzuaziyining “xəkər yalitiloqan zəmbirək oki” puroletariyat üqün asasiy həwp bolup kalidu, dəp əz waqtida agahlandurdi. Bularning həmmisi bu həjjetni nahayiti uzak tarihiy dəwr iqidə uluk əhmiyətke

aldi bilən guomindang kalduk küqlirining asasiy kismini bir tərəp kilix, məlum wəqittin keyin (məsilən, birnəqqə ay, yerim yil yaki bir yildin keyin), andin heliki bir kism koxunni həlk jiefangjüning tüzümi boyiqə həlk jiefangjüni kilip özgərtip tüzüxtin ibarət. Bu—yənə bir hil kürəx usuli. Bundak kürəx usuli əksil'inkilapning kalduqini wə əksil'inkilapning siyasi təsirini Beyping usulioğa qarışanda köprək saklap kalidu, saklap kəlix wəktimuzakrak bolidu. Lekin bundak əksil'inkilapning kalduqi wə əksil'inkilapning siyasi təsiri ahir yokitilidu, buningda kilqə xək-xübhə yok. Əksil'inkilawiy küq bizgə itaət kilixi bilənla ularni, inkilapqi bolup kətti, ularning əksil'inkilawiy idiyisi wə əksil'inkilawiy kəsti kəlmidi, dəp həsaplxka zadi bolmaydu. Hərgiz undak əməs. Ularning iqidiki birmunqə kixilər özgərtilidu, bir kism kixilər xallap qikiriwetilidu, bəzi jahil əksil'inkilapqilar basturulidu.

igə bolup turidiqan kildi. Yoldax Mao Zedongning bu dokladi wə uning xu yil 6-ayda yazqan «Həlk demokratiyisi diktaturisi həkkidə» digən əsiri Zhongguo həlk siyasi məslihət kengixining 1-omumyiqtinida maqullanqan, yengi Zhongguo kurulqandin keyin wəqitlik asasiy kanun rolini oyniqan “omumi gangling”ning siyasət asasi boldi. Partiyining 7-nəwətlik zhongyang weyyüenhuyining 2-omumyiqini yoldax Mao Zedongning dokladiğa binəən munasip qarar maqullidi. Bu ketimki yiqindin keyin Zhonggong zhongyang Hebey əlkisi Pingshən nahiyisining Xibəypo kəntidin Beypingoğa kətti.

2

Həlk jiefangjüni mөnggü jөng kilöuqi düy. Inkilap məmlikət boyiqə qəlibə kəzanqəndin keyinmu, məmlikət iqidə siniplar yokitilmioqan wə dunyada jahan'girlik tüzümi məwjut bolup turəqan tarihiy dəwrədə bizning armiyimiz yənila jөng kilöuqi düy bolup kəliweridu. Bu toqrilik heqkəndə hata qüxəngə wə təwrinix bolmasliqi kerək. Həlk jiefangjüni xundəklə yənə hizmət düyi, bolupmu jөнuptiki jaylarda məsilə Beyping usuli yəki Suyüən usuli bilən bir tərəp kilinöqan qəqda xundəklə bolidu. Jөnglөrning pəydin-pəy aziyixi bilən uning hizmət düyilik roli kəpiyidu. Xundəklə bir əhwalning boluxi mümkiniki, uzakqə kəlməy həlk jiefangjüni pütünləy hizmət düyigə ayləndürulidu, bundəklə əhwalni mөлqərliximiz lazim. Həzir armiyimiz bilən bilə jөнupqə barməqqi boluwatqan 53 ming kədir, biz tərəptin uzakqə kəlməy ixəqəl kilinidioqan nəhayiti kəng yəngi rayonlarqə nisbətən eytkəndə, bək əzlik kilidu, biz 2 milyön 100 ming kixilik yəzhənjünlirimizni pütünləy hizmət düyigə ayləndüruxqə təyyarliniximiz lazim. Xundəklə kilöqəndə, kədirilər yətərlilik bolidu, kəng rayonlarning hizmitini kənat yayduroqili bolidu. Biz 2 milyön 100 ming kixilik yəzhənjünlirimizni qəyət zor kədirilər məktiwi döp kəriximiz lazim.

3

1927-yildin haziroƒa kədə, hizmitimizning mohim nuktisi yezida bolup kəldi, yezilarda kəq topla, yezilar arkilik xəhərləni kərxiduk, andin xəhərləni alduk. Bundak hizmət usulini kollinix dəwri əmdi tamamlandi. Həzirdin tartip xəhərdin yezioƒa berix wə xəhər arkilik yezioƒa rəhbərlik kilix dəwri baxlandi. Partiyə hizmitining eqirlik mərkizi yezidin xəhərgə yətkəldi. Jənuptiki hərəkəysi jaylarda həlk jiefangjüni awal xəhərləni, keyin yeziləni alidu. Xəhərgimu, yezioƒimu etiwar berix lazim, xəhər hizmiti bilən yeza hizmitini, ixqilar bilən dihanləni, sanaət bilən yeza igiligini ziq birləxtürəx lazim. Yezini taxlap kəyup, xəhərgilə etiwar berixkə mutlək bolmaydu, bundak oy bolidikən, u tamamən hata. Ləkin partiyə wə armiyə hizmitining eqirlik mərkizini xəhərgə kəritix lazim, xəhərləni bəxkurux wə xəhərləni gülləndürəxni nahayiti zor tirixqanlik bilən üginiwelix lazim. Xəhərlərdə jahan'girləroƒa, guomindangə wə burzuaziyəgə kərxsi siyasi kürəx, iktisadiy kürəx wə mədiniyət kürixi elip berixni həmdə jahan'girləroƒa kərxsi diplomatik kürəx elip berixni üginiwelix lazim. Ularə kərxsi axkara kürəx kilixnimu üginiwelix kərek, yoxurun kürəx kilixnimu üginiwelix kərek. Əgər biz bu məsililərgə əhmiyət bərmisək, bundak

adəmlərgə qarxi ənə xundak kürəxlərnı kılıxni üginiwalmisak həm bu kürəxlərdə ǫəlibə kəzanmisak, həkimiyyətni saklap kalalmaymiz, ayak besip turalmaymiz, məqlup bolimiz. Korallik düxmən yokitilǫəndin keyin, koralsiz düxmən yənıla məwjut bolup turidu, ular biz bilən mukərrər sürəttə jan tikip kürəx kilidu, biz bundak düxmən'gə hərgiz səl kərimasliǫimiz lazim. Əgər bğünki kündə məsilini muxundak ǫoymisak wə muxundak tonumisak, intayin qong hatalik ǫtküzüp ǫoyimiz.

4

Xəhərlərdiki kürəxlərdə kimgə tayinimiz? Bəzi galwang yoldaxlar, ixqılar sinipiǫa əməs, kəmbəǫəllər ammisiǫa tayinimiz, dəp kəraydu. Bəzi tehimu galwang yoldaxlar, burzuaziyigə tayinimiz, dəp kəraydu. Sanaətni rawajlandurux yənülüxi jəhəttə, bəzi galwang yoldaxlar, əsasən, dələt kərhənilirining tərəkki kilixiǫa əməs, bəlki hususi kərhənilarning tərəkki kilixiǫa yardəm berimiz, dəp kəraydu, yaki buning əksiǫə, pəkət dələt kərhəniliriǫa əhmiyyət bərsək boldi, hususi kərhənilarning mohimliǫi ǫaǫlik, dəp kəraydu. Biz bundak müjiməl kəraxlarni pipən kiliximiz lazim. Biz jan-dil bilən ixqılar sinipiǫa tayiniximiz, baxkə əmgəkqilər ammisi bilən ittipaklixiximiz, ziyalilarni ǫolǫa kəltürüximiz, biz bilən həmkərlixixi mümkün

bolqan milli burzua unsurlar wə ularning wəkil-liridin mŭmkin kədər kəprək kixilərnig biz tərəptə turuxini koləqə kəltürŭximiz yaki ularni bitərəp turidoqan kiliximiz, xuning bilən jahan'girlarəqə, guomindangoqə wə guənliao burzuaziyigə qarxi kət'i kürəx kilip, bu düxmənlərni kədəmmu-kədəm yengiximiz lazim. Xuning bilən billə, dərhal kurulux ixlirioqə kirixiximiz, xəhərlərni baxquruxni kədəmmu-kədəm ŭginiweliximiz, xəhərlərnig ixləpqikirix ixlirini əsligə kəltürŭximiz wə rawajlanduruximiz kerək. Ixləpqikirixni əsligə kəltürŭx wə rawajlandurux məsilisi toqrisida: birinqi orunda dələt sanaiti ixləpqikirixi, ikkinqi orunda hususi sanaət ixləpqikirixi, ŭqinqi orunda kol sanaət ixləpqikirixi turidu, dəp bəlgiləx lazim. Xəhərlərni ətüzŭwalqan birinqi kŭndin baxlap, bizning dikkət nəzirimiz ənə xu xəhərlərnig ixləpqikirix ixlirini əsligə kəltürŭx wə rawajlanduruxka karitilixi kerək. Qarəqlarqə kəlsə-kəlməs tutup, kəlsə-kəlməs dokurup, mərkiziy wəzipini untup kelip, nətijidə birər xəhərnig ixqal kilinqiniəqə birkanqə ay bolup kaləqandimu ixləpqikirix wə kurulux ixlirining yoləqə selinmay kelixidin hətta nuroqun sanaətlər tohtap kaləqan halətkə qŭxŭp kelip, ixqilarning ixsiz kelixioqə wə turmuxining təwənləp ketixigə, ularning gongchəndangdin narazi bolup kelixioqə səwəpqi bolup kelixtin saklinix lazim. Bundak əhwalning boluxioqə əslə yol qoyulmaydu. Buning

üqün, bizning yoldaxlirimiz ixlöpqikirix tehnikisi wə ixlöpqikirixni baxkurux usulini nahayiti zor tirixqanlik bilən üginixi lazim, ixlöpqikirix bilən yekin munasiwətlik bolqan soda hizmiti, banka hizmiti wə baxka hizmətlərni üginixi lazim. Pəket xəhərlərnin ixlöpqikirixi əsligə költürülgən wə rawajlandurulqandila, istimal xəhərliri ixlöpqikirix xəhərlirigə aylundurulqandila, həlk hakimiyiti mustəhkəmlinələydu. Xəhərlərdiki baxka hizmətlər, məsilən, partiyining təxkiliy hizmiti, hakimiyət organlirining hizmiti, ixqilar uyuxmisi hizmiti, baxka türlük həlk təxkilatlıri hizmiti, mədiniyət-maarip hizmiti, əksil'inkilapqilarni yokitix hizmiti, tongxünshə. gezit wə radiyo istansisi hizmitigə ohxax hizmətlərnin həmmisi ixlöpqikirix wə kuru-luxtin ibarət muxu mərkiziy hizmət ətrapida bari-du wə muxu mərkiziy hizmət üqün ixləydu. Əgər biz ixlöpqikirix hizmitidə sawatlik bolmay, ixlöpqikirix hizmitini tez üginiwalalmay, ixlöpqikirix ixlirini mümkün kədər tez əsligə költürəlməy wə rawajlanduralmay, həkiki utukka erixəlməy kalsak, aldi bilən ixqilarning turmuxini bir kədər yaxxili-yalmisak həm adəttiki həlkning turmuxini bir kədər yaxxiliyalmsak, hakimiyətni saklap qalalmaymiz, ayak besip turalmaymiz, məqlup bolimiz.

5

Jənupning əhwali ximalning əhwaliŖa ohximaydu, partiyining wəzipiliridimu bəzibir pərklər boluxi lazim. Jənup—helimu guomindang həkümrənlik kiliwatkan rayon. U yərdə partiyining wə hək jiefangjünining wəzipisi xəhər wə yezilarda guomindangning əksiyətqi qorallik küqlirini yokitix, partiye təxkilatirini qurux, hakimiyət qurux, hək ammisini həkətləndürüx, ixqilar uyuxmisi. dihanlar jəmiyiti wə baxka hək təxkilatirini qurux, hək qorallik küqlirini wujutka kəltürüx, guomindangning qalduk küqlirini yokitix, ixləpqikirix ixlirini əsligə kəltürüx wə rawajlanduruxtin ibarət. Yezilarda bolsa, aldi bilən, basmiqilarni yokitix wə zomigərlərgə yəni pomixxiklar sinipining həkukdarlıriŖa karxi turux kürixini kədəm-baskuqluk halda kanat yaydurux, ijarə wə əsümnü keməytixning təyyarlik hizmətlirini örünlax lazim, xundak kilŖanda, hək jiefangjüni xu jayŖa yetip berip təhminən bir yil yaki ikki yil ötkəndin keyin, ijarə wə əsümnü keməytix wəzipisini əməlgə axurup, yər təksim kilixning aldinki xərtini hazirliŖili bolidu; xuning bilən bir wakitta yeza igilik ixləpqikirixini mümkün kədər hazirki səwiyisidin quxürüwətməy saklap kelixka əhmiyət berix lazim. Ximalning əhwali, az sanlik yengi azat rayonlarni hesapka almi-

oqanda, tamamən baxkiqə. Bu yərdə guomindang həkümranliqi aqıdurup taxlanoqan, həlk həkümranliqi ornitiloqan həmdə yər məsilisi tüptin həl kilinoqan. Partiyining bu yərdiki mərkiziy vəzipisi barlik küqlərnı səpərwər kilip, ixləpqi kirix ixlirini əsligə kəltürüx wə rawajlandurux tin ibarət, barlik hizmətlərnıng mohim nuqtisi ənə xu. Xuning bilən billə, mədiniyət-maarip ixlirini əsligə kəltürüx wə rawajlandurux, kalduq əksiyətqi küqlərnı yokitix, pütün ximalni mustəhkəmləx, həlk jiefangjünigə yərdəm berix lazim.

6

Biz kəng iktisadiy kurulux hizmitini elip barduk, partiyining iktisadiy siyasiti əmiliy hizmətlərdə ixka axuruldi həmdə kəzge kərünərlik ünümgə erixti. Lekin, nimə üqün baxkiqə iktisadiy siyasət kollanmay, muxundak iktisadiy siyasət kollinix lazim digən məsilidə yəni muxundak nəziriyiwi wə pirinsiplik məsilidə partiyə iqidə nuroqun müjiməl karaxlar saklanmakta. Bu məsiligə kandak jawap berix kerək? Bizqə, mundak jawap berix kerək: Zhongguoning sanaiti bilən yeza igiligining həlk igiligidə tutkan salmiqida, pütün məmlikət mikyasidin elip eytkanda, Yapon baskunqiliriqə karxi urux tin burun zamaniwi sanaət təhminən 10 pirsənt-qini, yeza igiligi bilən kol sanaət təhminən 90 pir-

səntqini təxkil kılatti. Bu—jahan'girlik tüzümi bilən feodallik tüzümining Zhongguoni əzgənligining nətijisi, bu—kona Zhongguoning yerim mustəmlikə wə yerim feodallik ijtimai haraktirining iktisadiy jəhəttiki ipadisi, bu, xundakla, Zhongguo inkilawi dəwridə wə inkilap qəlibə kəzanqandin keyinki heli uzak bir məzgil iqidə barlik məsililərnin əsasiy qikix nuktisi. Muxu nuktini əsas kiləqanda, partiyimizning zhənlüesi, cəlüesi wə siyāsiti jəhətliridiki bir katar məsililər kelip qikti. Partiyimizning nəwəttiki mohim wəzipisi bu məsililərnə tehimu enik tonux wə həl kilix. Konkirit kilip eytkanda:

Birinqi, Zhongguoda təhminən 10 pirsəntqə zamaniwi sənəət igiligi bar, bu—iləqar igilik, bu kədimki zamandikidin pərklidü. Muxuning arkisida Zhongguoda yengi siniplar wə yengi partiyilər—puroletariyat wə burzuaziyə, puroletariyat partiyisi wə burzuaziyə partiyisi barlikkə kəldi. Puroletariyat wə uning partiyisi düxməninin katmu-kat zulmiəqə uqrax arkisida tawlandi, Zhongguo həlk inkilawiəqə rəhbərlik kilix layakitigə igə boldi. Kimki bu nuktiəqə etiwarsiz karaydiəqan yaki səl karaydiəqan bolsa, u onqil jihuyzhuyilik hataliəqini ötküzüp koyidu.

Ikkinqi, Zhongguoda yənə təhminən 90 pirsəntqə tarkak, yəkkə yeza igiligi wə kol sənəət igiligi bar, bu—kalak igilik, bu kədimki zamandikidin anqə kəp pərklənməydu, bizning yənə 90 pirsəntqə

iktisadiy turmuximiz kədimki zaman halitidə turmakta. Kədimki zamanda feodallik yər mülükqiligi bar idi, hazır u biz tərəptin bikar kilindi, yaki bikar kilinix aldida turidu, bu nuktida biz kədimki zamandikidin pərklənduk, yaki pərklinix aldida turimiz, yeza igiligimizni wə kol sanaitimizni pəy-din-pəy zamaniwilixixkə qarap rawajlandurux imkaniyitigə erixtuk, yaki erixix aldida turimiz. Lekin, bügünki kündə wə buningdin keyinki heli uzak bir məzgil iqidə, bizning yeza igiligimiz wə kol sanaitimiz, asasiy xingtəyidin eytkanda, yənila tarkak, yəkkə turmakta wə turidu, yəni kədimki zamandikigə ohxapraq ketidu. Kimki bu nuktioqa etiwarsiz karaydiqan yaki səl karaydiqan bolsa, u “sol”qil jihuyzhuyilik hataliqini etküzüp koyidu.

Üqinqi, Zhongguoning zamaniwi sanaitining məhsulat kimmiti həlk igiligi omumi məhsulat kimmitining aran 10 pirsəntqisini təxkil kilsimu, lekin u intayin mərkəzləxkən, uning əng kəp wə əng asasiy kapitali jahan'girlar wə ularning oqalqisi Zhongguo guənliao burzuaziysisining kوليوqə mər-kəzləxkən. Bu kapitalni musadirə kilip, puroletariyat rəhbərlik kilidiqan həlk jumhuriyitining igidarliqioqa etküzgəndə, həlk jumhuriyiti məmlikətning iktisadiy jan tomurini igəlləydu, dölət igiligi pütүн həlk igiligining rəhbərlik tərkiwigə aylinidu. Bu bir kisiim igilik kapitalistik haraktirdiki igilik əməs, sotsiyalistik haraktirdiki igilik.

Kimki bu nuktiqa etiwarsiz karaydioqan yaki səl karaydioqan bolsa, u ongqil jihuyzhuyilik hatalioqini etküzüp koyidu.

Tətinqi, Zhongguoning hususi kapitalistik sanaiti zamaniwi sanaəttə ikkinqi orunda turidu, u— etiwarsiz qaraxka bolmaydioqan küq. Zhongguo milli burzuaziyisi wə uning wəkilliri jahan'girlikning, feodalizimning wə guənliao kapitalizimning zulmioqa yaki qəkliligə uqriqanliktin, həlk demokratik inkilawiy kürixi dawamida, kəpinqə, uningqa katnixix yaki bitərəp turux məydanida turup kəldi. Xu səwəptin həmdə Zhongguo iktisadining helimu kalak haləttə turqanliqi səwiwidin, inkilap qəlibə kazoqandin keyinki heli uzak bir məzgil iqidə, həlk igiligining aloqa qarap rawajlinixioqa paydilik bolsun üqün yənə xəhər wə yeza hususi kapitalizimining ijabi tərpidin imkaniyətning beriqə paydilinixka toqra kelidu. Bu məzgil iqidə, həlk igiligi üqün ziyalik bolmay, paydilik bolqan barlik xəhər wə yeza kapitalizim tərkiplirining məwjut bolup turuxi wə rawajlinixioqa yol koyux kerək. Bu mukərrər bolupla qalmastin, bəlki iktisadiy jəhəttin zərür. Lekin Zhongguo kapitalizimining məwjut bolup turuxi wə rawajlinixida, uning kapitalistik əllərdikigə ohxax qəklimigə uqrimay əz məyliqə yamrap ketiwərixigə yol koyulmaydu. U birkanqə jəhəttin—paaliyət dairisi jəhəttin, baj siyasiti jəhəttin, bazar bahasi jəhəttin wə əmgək xaraiti

jəhəttin qəklinidu. Biz kapitalizimə nəsətən hər jəhəttin, jaylarning, kəspləning wə hər kaysi məzgilning konkrit əhwalıqə karap, dəl layik kelidiqan, janlik bolqan qəkləx siyasitini kollinimiz. Sun Zhongshəning kapitalni qəkləx xoaridin helimu paydilinix lazim wə paydilinixka bolidu. Lekin pütün həlk igiligining mənprəti üqün, ixqilar sinipi wə əmgəkqi həlkning hazırki wə kəlgüsidiki mənprəti üqün hususi kapitalizim igiligini hərgiz bək kattik wə bək ölük qəkliwetixkə bolmaydu, uning həlk jumhuriyitining iktisadiy siyasiti wə iktisadiy pilani dairisidə məwjut bolup turux wə rawajlinix imkaniyitigə igə boluxıqə yol kəyux lazim. Hususi kapitalizimni qəkləx siyasitini kollinix mukərrər sürəttə burzuaziyining bolupmu hususi karhanilardiki qong karhana igilirining yəni qong kapitalistlarning hər hil dərjidiki wə hər hil xəkildiki karxiliqıqə mukərrər uqraydu. Qəkləx wə qəkləxkə karxi turux yengi demokratik dələttə məmlikət iqidiki sinipiy kürəxning asasiy xəkli bolup kalidu. Əgər, kapitalizimni hazır qəkliməs-ligimiz kerək, “kapitalni qəkləx” xoaridin wəzkeqix mümkün, dəp karilidikən, bu tamamən hata, bu—ongqil jihuyzhuyilik nuktiinəzər. Lekin buning əksiqə, əgər, hususi kapitalni bək kattik wə bək ölük qəkləx kerək, dəp karilidikən, yaki, hususi kapitalni nahayiti tezla yokitiwetix mümkün, dəp karilidikən, bumu tamamən hata, bu—“sol”qil jihuyzhuyilik

yaki təwəkkülqilik nuktiinəzər.

Bəxinqi, həlk igiligi omumi məhsulat kimmiti-ning 90 pirsəntini təxkil kilidiqan tarkak, yəkkə yeza igiligini wə kol sanaət igiligini ehtiyatqanlik bilən, pəydin-pəy əmma aktip halda zamaniwilixix wə kolliktiplixix yөнүlүxigə karap rawajlinixka baxlax mümkün wə zərür, uni öz ekixiqə koyup berix nuktiinəzirı hata. Ixləpqikirix, istimal wə amanət-kərz kopiratiplirini təxkil kilix həm mərkəzdə. əlkidə. xəhərdə. nahiyidə wə rayonda kopiratiplarning rəhbiriy orginini təxkil kilix lazim. Bundak kopiratiplar hususi mülükqilikni asas kiləqan, puroletariyat rəhbərligidiki dələt hakimiyiti baxkuridiqan, əmgəkqi həlk ammisioqa mənəsup boləqan kolliktip igilik təxkilati. Zhongguo həlkining mədiniyəttə arkida qaləqanlıqi wə kopiratip ən'ənisining bolmiəqanlıqi bizni kiyinqiliklarəqa uqritixi mümkün; ləkin uni təxkil kilixka bolidu, təxkil kilix lazim, kengəytix wə rawajlandurux lazim. Yaləquz dələt igiligila bolup, kopiratip igiligi bolmaydikən, əmgəkqi həlkning yəkkə igiligini pəydin-pəy kolliktiplixixka baxlap mengiximiz mümkün əməs, yengi demokratik jəmiyəttin rawajlinip, kəlgüsidiki sotsiyalistik jəmiyətkə yetiximiz mümkün əməs, puroletariyatning dələt hakimiyitidiki rəhbərlik hokukini mustəhkəmliximiz mümkün əməs. Kimki bu nuktiəqa etiwarsiz qaraydiqan yaki səl qaraydiqan bolsa, umu intayin qong hatalik ötküzüp koyidu. Dələt

igiligi sotsiyalistik haraktirdiki igilik, kopiratip igiligi yerim sotsiyalistik haraktirdiki igilik, bularqa hususi kapitalistik igilik, yekkə igilik, dölət bilən hususilar həmkarlıqıdiki dölət kapitalizimi igiligi koxulup, həlk jumhuriyitining birkanqə hil asasiy iktisadiy tərkiwi bolidu, bular yengi demokratik iktisadiy xingtəyni təxkil kilidu.

Altinqi, həlk jumhuriyitidə həlk igiligining əsligə kelixi wə rawajlinixi taxki sodini bir tutax baxkurux siyasitisiz mümkün əməs. Zhongguo ziminidin jahan'girlik, feodalizim, guenliao kapitalizim wə guomintang həkümranlıqı (Bu—jahan'girlik, feodalizim wə guenliao kapitalizimning mərkəzləxkən ipadisi) yokitiləqan bilənmu, mustəkil, mukəmməl sanaət tixisini kurux məsilisi tehi həl bolup kətməydu, bu məsilə pəkət iktisadiy jəhəttə kəng tərəkkiyatka erixip, kalak yeza igilik məmlikitini iləqar sanaət məmlikitigə aylandurəqandila, üzül-kesil həl boləqan bolidu. Bu məxsətkə yetix üqün taxki sodini bir tutax baxkurməy mümkün əməs. Zhongguo inkilawi məmlikət boyiqə qəlibə kəzanəqan həmə yər məsilisi həl boləqandin keyinmu, Zhongguoda ikki hil negizlik ziddiyət məwjut bolup turidu. Birinqi hili iqki ziddiyət, yəni ixqilar sinipi bilən burzuziyə otturisdiki ziddiyət. İkkinqi hili taxki ziddiyət, yəni Zhongguo bilən jahan'gir dölətlər otturisdiki ziddiyət. Xundak boləqanlıqı üqün, ixqilar sinipi rəhbərlik kilidiləqan həlk jumhuriyitining dölət haki-

miyitini, h lk demokratik inkilawi Ələlibə k zan-
qandin keyinmu, ajizlaxturuxka bolmaydu, b lki
k q ytx z r r. Iqki jəhəttə kapitalni qəkləx w 
taxki jəhəttə sodini bir tutax baxkurux muxu
d l tning iktisadiy k r xtiki ikki asasiy siyasaki.
Kimki bu nuktiqa etiwarsiz karaydiqan yaki s l
karaydiqan bolsa, u intayin qong hatalik  tk z p
koyidu.

Y ttingi, Zhongguoning iktisadiy mirasi kalak,
lekin Zhongguo h lki kəhriman həm  mg kqan
h lk, Zhongguo h lk inkilawining Ələlibə kazinixi
w  h lk jumhuriyitining kuruluxi, Zhongguo gong-
ch ndangining r hb rligi, uning  stige dunyadiki
h rkaysi  ller ixqilar sinipining, buning iqide mo-
himi Sovet ittipakining yardimi arkisida, Zhongguo
iktisadiy kuruluxining s r'iti asta bolmaydu, b lki
heli tez boluxi m mkin, Zhongguoning g llinixi uzak
 tm y wujutka qikidu. Zhongguo iktisadining g l-
linixi toqrisidiki ümitsiz mulahizil rning heqkandak
asasi yok.

7

Kona Zhongguo—jahan'girlik qanggiliqa eliwal-
qan yerim mustəmlikə məmlikət. Zhongguo h lk
demokratik inkilawi jahan'girlikkə  z l-kesil karxi
turux haraktirida bol aqka, jahan'girlar bu inki-
lapka intayin  qm nlik bilən karap k ldi w  guo-

mindangoğa pütүн küqi bilən yardəm berip kəldi. Bu hal Zhongguo həlkining jahan'gırlarğa karita qongkur qəzəp-nəpřitini tehımu kəzqıdı həm jahan'gırlarnı Zhongguo həlki arısidiki əng ahırki kıqıkinə inawıtıdınmu məhrum kıldı. Xuning bilən billə, pütүн jahan'gırlık tüzümi ikkinqi dunya uruxıdın keyin nahayiti zor dərıjıdə ajızlıdı, jahan'gırlıkkə karxi Sovet ittipaki baxqılıqıdiki dunyawı səpning küq-kuwwiti misli kərülmıgən dərıjıdə axtı. Ənə xundak əhwal astıda, jahan'gırlıkning Zhongguodiki tızgınliwelix hokukını baskuqluk halda wə təltöküs paqaklap taxıax fangzhenını kollıniximiz mümkin wə lazım boldı. Jahan'gırlarning bundak tızgınliwelix hokuki siyasi, iktisadiy wə mədiniyət jəhətlərdə ipadilınıdu. Guomintang armiyisi yokitılqan wə guomintang həkümiti aqıdurup taxılanqan hər bir xəhər wə hər bir jayda, jahan'gırlarning siyasi jəhəttiki tızgınliwelix hokuki billə yokitıldı, ularning iktisadiy jəhəttiki wə mədiniyət jəhəttiki tızgınliwelix hokukımu yokitıldı. Ləkin jahan'gırlar biwastə baxkuroqan igilik ixliri wə mədiniyət ixliri helimu turuptu, guomintang etirap kılqan diplomatik hadimlar wə muhbırlar helimu turuptu. Bularnı ilgir-keyinligi, jiddi yaki jiddi əməsligigə karap muwapıq həl kılıximiz lazım. Guomintang dəwridiki hərəkəndak qət'əl diplomatik orgını həm diplomatik hadimining kanuniy ornını etirap kılmaslık, guomintang dəwridiki barlık wətən satkuq xərtnamılərnıng

dawamlik mawjut bolup turuxini etirap kilmaslik, jahan'girlingning Zhongguoda kuroqan barlik taxwikat organlirini bikar kilix, dərhal taxki sodini bir tutax baxkurux wə həyguən tüzümini islah kilix—mana bular qong xəhərlərgə kirgən waqtimizda aldi bilən kolliniximiz lazim boləqan tədbirlər. Muxu ixlar kilinqandin keyin, Zhongguo həlki jahan'girlar aldi-da kəd kətirip turidu. Jahan'girlingning kaləqan iktisadiy ixliri wə mədiniyət ixlirining waqtinqə saklinip turuxiqə yol koyup, ularni nazarət wə təptix kilip turup, məmlikət boyiqə qəlibə kəzanəqinimizdin keyin andin bir tərəp kilsak bolidu. Addi qət'əl muhajirlirining kanuniy mənəpəti muhapizət kilinidu, uningəqə dəhli-təruz kilinmaydu. Jahan'girlingning dəlitimizni etirap kilix məsilisini həl kilixka hazirəqə aldirimaslik kerək, bəlki inkilap məmlikət boyiqə qəlibə kəzanəqandin keyinki heli uzak bir məzgil iqidimu aldiraxning həjiti yok. Biz barawərlik pirinsipi boyiqə barlik dələtlər bilən diplomatik munasiwət ornitixni halaymiz, lekin Zhongguo həlkiqə əzəldin düxmənlik bilən karap kəlgən jahan'girlingning bizgə nahayiti tezla barawərlik asasiyiki pozitsiyidə muamilə kilixi hərgiz mümkün əməs, ular bizni düxmən kəridiqan pozitsiyisini kaysi kün'giqə əzgərtməydikən, bizmu xu kün'giqə jahan'gir dələtlərgə Zhongguoda kanuniy orun bərməymiz. Qət'əlliklər bilən tijarət kilixka kəlsək, buningda gəp yok, tijarət bolsila kiliximiz kerək, bəlki hazir

kilixka baxliduk, bu jəhəttə birkanqə kapitalistik əlning sodigərliri əzara rikabətlixiwatidu. Biz mümkin kədər aldi bilən sotsiyalistik əllər wə həlk demokratiyisi əlliri bilən tijarət kiliximiz lazim, xuning bilən billə, kapitalistik əllər bilənmu tijarət kilimiz.

8

Siyasi məslihət kengixi yiqini qakirix wə demokratik birləxmə həkumət kuruxning barlik xətliri pixip yetildi. Barlik demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri wə partiyə-guruhsiz demokratik zatlarıning həmmisi biz tərəptə turmaqta. Shanghəydiki wə Changjiang wadisidiki burzuazlar biz bilən munasiwət baqlimakta. Jənop bilən ximal otturisida su katnixi wə poqta alakiliri baxlandi. Parə-parə boluwatkan guomindang barlik ammidin ayrilip kaldi. Biz Nənjing əksiyətqi həkumiti bilən tənpen ötküzməkqi boluwatimiz^②. Nənjing əksiyətqi həkumiti tərəptə bu tənpen'gə türtkə boluwatkan küq Guangxi xitongidiki jünfalar, guomindangning sülhi tərəpdarlıri wə Shanghəy burzuazlıri. Ularning məksidi əzlirini birləxmə həkuməttə bir ülüxkə igə kilix, mümkün kədər kəprək koxun saklap kelix, Shanghəy wə jənop burzuazlırining mənəpəətini mümkün kədər saklap kelix, bir ilaj kilip inkilapni mətədil tūs aldurux. Bu guruhtikilər bizning 8 xər-

timizni tənpenning asasi kilixni etirap kilidu, lekin ziyinining kəp bolup kətməsliğini kəzləp, sodilaxmakqi bolidu. Bu tənpenni buzuxka urunəuqular Jiang Jieshi wə uning jahil muritliri. Jiang Jieshining yənə 60 shisi Changjiangning jənup tərəplirigə orunlaxturulojan, ular helimu urux kilmaqqi boluwatidu. Bizning fangzhenimiz tənpendin bax tartmaslik, karxi tərəpning 8 xərti tamamən etirap kilixini tələp kilix, sodilixixka yol koymaslik. Buning bədiligə bizning wədimiz Guangxi xitongidikilergə wə guomindangning baxka sülhi tərəpdarlıriqə hujum kilmaslik; ularning armiyisini birer yiləiqə əzgərtip tüzməslük; Nənjing həkümitidiki bir kisim hadimlarning siyasi məslihət kengixi yiqini wə birləxmə həkümətkə katnixixiqə yol koyux; Shanghəy wə jənup burzuazlırinining bəzi mənəpətlirini muhapizət kilixka makul bolux. Bu tənpen omumyüzlük tənpen bolidu, əgər u muwəppəkıyətlik bolup qiksa, bizning jənupka yürux kiliximiz wə jənuptiki qong xəhərləni eliximizdiki nurəun tosaləular aziyidu, bu nahayiti paydilik. Muwəppəkıyətlik bolup qikmisa, hərbi yürux kiləqandin keyin, ayrim halda yərlük haraktirdiki tənpenləni ətküzüxkə toqra kelidu. Tənpen 3-ayning 3-on küni iqidə bolmaqqi. Biz 4-ay yaki 5-ayda Nənjingni elixni, uningdin keyin, Beypingda siyasi məslihət kengixi yiqini qakirip, birləxmə həkümət kuruxni həmdə Beypingni paytəht kilixni

ümit kílímiz. Biz tənþən ötküzüxkə makul bolıan ikənmiş, tənþən muwəppəkiyətlik bolup qikkandin keyin nuroqun awariqilikning bolidiqanliqioqa təyyar turuximiz, karxi tərəpning huddi Sun Wukongning tēmür yəlpügüqlük han kizining kosiqioqa kiriwelip, ajayip-qarayip karamətlərni kərsətini^③dək siyasət kollinixioqa səgək mengə bilən jawap berixkə təyyar turuximiz kerək. Pəkət rohiy jəhəttin toluk təyyarlik kilidiqanla bolsak, ajayip-qarayip karamətlərni kərsitidiqan həkandak Sun Wukongni yengələymiz. Məyli omumyüzlük teqlik tənþəni bolsun, yaki kismən teqlik tənþəni bolsun, biz ohaxla ənə xundak təyyar turuximiz lazim. Awariqiliktin keqip, hatirjəmlikni izləp, bu tənþənlərni kəbul kilmay koymasliqimiz xuningdək bu tənþənlərni kəlsə-kəlməs kəbul kiliwərməsliğimiz kerək. Bizning pirinsipqanliqimiz kət'i boluxi xərt, bizdə yənə pirinsipqanlikni əməlgə axuruxta yol koyulidiqan wə zərür bolıan həmmə janliklikmu boluxi lazim.

9

Puroletariyat rəhbərlik kilidiqan, ixqi-dihanlar ittipakini asas kilidiqan həlk demokratiyisi diktaturisi partiyimizdin pütүн ixqilar sinipi, pütүн dihanlar sinipi wə kəng inkilawiy ziyalılar bilən əstayidil ittipaklixixni tələp kilidu, bular muxu dik-

taturining rəhbiriy küqi wə asasiy küqi. Bundak ittipaklik bolmisa, bu diktaturini mustəhkəmligili bolmaydu. Xuning bilən billə, bu diktatura yənə partiyimizdin xəhər uxxak burzuaziyisining wə milli burzuaziyining biz bilən həmkarlıxalaydıqan mümkün kədər köprək wəkilliri, ziyaliliri wə siyasi guruhlıri bilən ittipaklıxixni tələp kilidu, buningdin məxsət—inkilap dəwridə əksil'inkilawiy küqlərni yitim kaldurux, məmlikət iqidiki əksil'inkilawiy küqlərni wə jahan'girlik küqlirini təltöküs yokitix; inkilap oqəlibə kəzanəandin keyin, ixləpqikirixni tez sür'ət bilən əsligə kəltürəx wə rawajlandurux, taxki jahan'girlikkə takabil turux, Zhongguoni puhta kədəm bilən yeza igilik məmlikitidin sanaət məmlikitigə ayləndurux, Zhongguoni uluk sotsiyalistik məmlikət kilip kurup qikix. Xundak boləqanliktin, partiyimizning partiyə sirtidiki demokratik zatlar bilən uzakkiqə həmkarlıxix siyəsiti pütən partiyimizning idiyisidə wə hizmitidə qararləxturux lazim. Biz partiyə sirtidiki kəpqilik demokratik zatlarıni öz kadiririmizəqə ohxax kərəximiz, ular bilən məslihətlixix wə həl kilixka tegixlik məsililərnə səmimiyətlik. oquq kəngüllük bilən məslihətlixiximiz wə həl kiliximiz, ularəqə hizmət beriximiz, ularni hizmət ornida wəzipigimu. həkukkimu igə kiliximiz, ularni hizməttə utuk kəzinalaydıqan kiliximiz lazim. Ular bilən ittipaklıxixni kəzdə tutup, ularning hatalikliri wə kəmqiliklirigə karita

əstayidil wə muwapik tənkit berip, yaki kürəx elip berip, ular bilən ittipaklıxix məksidigə yetix lazim. Ularning hatalik yaki kəmçiliklirigə karita mada-raqilik pozitsiyisini tutux toqra əməs. Ularqə guənmenzhuyilik pozitsiyə yaki xəklən munasiwəttə bolux pozitsiyisini tutuxmu toqra əməs. Hər bir qong xəhər wə hər bir ottura xəhər, hər bir zhənlüelik rayon wə hər bir əlkə biz bilən həmkarlıxixi mümkün bolqan, inawətlik bir türküm partiyə sirtidiki demokratik zatlarni yetixtürüxi kerək. Partiyimiz iqidə partiyə sirtidiki demokratik zatlaraqə muamilə kilix jəhəttə yər inkilawi uruxi dəwridiki guənmenzhuyilik istil arkisida xəkillinip qalqan natoqra pozitsiyə Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə toluk tügəp kətmidi, 1947-yili genjüdlərdə yər islahati dolquni kətirilgən məzgildə yənə kərüldi. Bundak pozitsiyə partiyimizni yalquz qalduridu, həlk demokratiyisi diktaturisini mustəhkəmləxkə imkaniyət bərməydu, düxmənni ittipakqı-qa igə kilip koyidu, halas. Həzir Zhongguoda birinqi kətim partiyimiz rəhbərliğidiki siyasi məslihət kengixi yiqini qakirilix aldida turidu, demokratik birləxmə həkümət kurulux aldida turidu, inkilap məmlikət boyiqə qəlibə qazinix aldida turidu, pütün partiyə boyiqə bu məsilə toqrilik əstayidil təkxürux elip berix wə toqra tonux hasil kilix lazim, onqıl madaraqilik wə “sol”qıl guənmenzhuyilik yaki xəklən munasiwəttə boluxtin ibarət ikki

hil hahixka karxi turup, tamamən toqra pozitsiyə tutux lazim.

10

Biz pat arida məmləkət boyiqə qəlibə kazinimiz. Bu qəlibə jahan'girlikning xərk sepini yimirip taxlaydu, bu qəlibə uluk həlkara əhmiyətkə igə. Bu qəlibini qolqa kəltürüxkə uzak wakit wə kəp kük kətməydiqan bolup qaldi; bu qəlibini mustəhkəmləx bolsa uzak wakit wə kəp kük tələp kilidiqan ix. Burzuaziyə bizning quruluh elip berix kabiliyitimizgə xək kəltüridu. Jahan'girlar bizni ahir aldimizqə kelip tiləmquilik kilidu, xundak kilqandila yaxiyalaydu dəp məlqərləydu. Ələlibə kazanqanliqimiz səwiwidin, partiyə iqidə, məqrurlinix kəypiyati, hizmət kərsəttim, dəp, əzigə təmənna koyux kəypiyati, tohtap qelip alqə besixni izliməslik kəypiyati, rahət-paraqətkə berilip, yənə japa-muxəkətlik turmux kəqürüxni halimaslik kəypiyati əsüp kelixi mümkin. Ələlibə kazanqanliqimiz səwiwidin, həlk bizgə rəhmət eytidu, burzuaziyimu otturiqə qikip hoxamət kilixi mümkin. Duxmənning qoral küqi bizni boysunduralmaydu, bu ispatlanqan. Burzuaziyining hoxamiti bolsa qoxunimizdiki iradisi ajizlarni boysunduruwelixi mümkin. Xundakmu kommunistlar boluxi mümkin, ular qorallik duxmən'gə boysunmiqan, bu duxmən aldida əzining kəhriman-

lik namioqa munasip ix kilojan; lekin ular kixiləning xekər yalitoljan zəmbirək oki bilən kilojan hujumioqa bərdaxlik berəlməy, xekər yalitoljan zəmbirək oki aldida məqlup bolidu. Bundak əhwalning aldini eliximiz kerək. Məmləkət boyiqə qəlibini qolqə elix pəkət 10 ming lilik uzun səpərning birinqi kədiminila baskanlik bolidu. Əgər bu kədəmmu məqrurlinixka ərziydiqan bolsa, nisbətən azlik kilidu, tehimu məqrurlinixka ərziydiqini tehi aldimizda. Zhongguo həlk demokratik inkilawining qəlibisigə birkanqə 10 yildin keyin nəzər salsak, kixilər uni goya uzun bir səhnə oyunining kiskioqina mukəddimisdək həs kilixi mümkün. Səhnə oyuni jəzmən mukəddimidin baxlinidu, lekin mukəddimə yukuri dolkun əməs. Zhongguo inkilawi uluk, lekin inkilap-tin keyinki yol tehimu uzun, hizmət tehimu uluk, tehimu japa-muxəkkətlik. Bu nuktini hazirla partiyə iqidə qüxəndürüximiz kerəkki, yoldaxlar kəmtər bolux, ehtiyatqan bolux, məqrurlanmaslik, aldirak-sanlik, kilmaslik istilini dawamlik saklaydiqan bolsun; yoldaxlar japa-muxəkkətkə qidap kürəx kilix istilini dawamlik saklaydiqan bolsun. Biz tənkit wə əz əzini tənkitin ibarət Marksizim-Leninizim koralioqa igə. Biz naqar istilni taxlap, yahxi istilni saklap qalalaymiz. Biz burun bilməydiqan nərsiləni üginiwalalaymiz. Biz kona dunyani buzup taxlaxkila mahir bolup kalmay, yeni dunya kuruxkimu mahir bolimiz. Zhongguo həlki jahan'girlardin tiləm tili-

məymu yaxiyalaydu, bəlki jahan'gir dələtlərdin yahxirak yaxiyalaydu.

Izahlar

① 1949- yil 9- ayning 19- kuni guomintang Suyyüən ölkilik həkümitining zhuxisi Dong Qiwu, bingtuən silingguəni Sun Lən-fenglar kəl astidiki 40 mingdin artuk adimini baxlap kəzqilang kətirip biz tərəpkə ötti. Kəzqilang kətərgən budüylər 1950- yil 2- ayning 21- künidin etiwarən hək jiefangjüni Suyyüən jünqüsi-ning rəhbərlikidə özgərtip təxkil kilinip, 4- ayning 10- kuni hək jiefangjüni kilip özgərtip tüzüldi.

② Nənjing guomintang əksiyətqi həkümiti bilən teqlik tən-pəni ötküzüx ixi toqrisida Zhonggong zhongyang 1949- yil 3- ayning 26- kuni munularni qarar kildi: "1) Tən-pən baxlax wahti 4- ayning 1- kuni bolsun. 2) Tən-pən orni Beyping bolsun. 3) Zhou Enløy, Lin Boqü, Lin Biao, Ye Jiənying, Li Weyhənlər wəkillik-kə təyinlənsun (4- ayning 1- kuni Zhonggong zhongyang Nie Rong-zhennimu wəkillikkə kəxuxni qarar kildi), Zhou Enløy bax wəkil bolsun, ular Nənjing tərəpning wəkillər əmigi bilən tən-pən ötküz-sun, Mao Zedong zhuxining 1- ayning 14- kuni elan kiləqan wəziyət toqrisidiki bayanati wə uningda otturiqə kəyuləqan 8 xərt ikki tərəp tən-pənining asasi kilinsun. 4) Yukuridiki maddilar radiyo istansisi arkilik bügünla Nənjing guomintang əksiyətqi həkümitigə ukturulsun, ular yukurida eytiləqan waht wə orun boyiqə əzining wəkillər əmigini əwətsun, tən-pən ötküzüxkə paydilik bolsun üqün, bu wəkillər 8 xərt təlöp kiləqan zərür matiriyallarni aləqə kəlsun."

③ Sun Wukong kiqik kərutkə aylinip, təmür yəlpüğüklük han kizining kəsiqiqə kiriwelip, uni yənggənligi toqrisidiki qə-qək həkqidə Zhongguoning əpsaniwi romani «Xiyouji»ning 59- ba-biqə kəralsun.

DANGWEYHUYNING HIZMƏT USULI*

(1949-yil 3-ayning 13-küni)

1. Dangwey shujisi “bənzhang” boluxka mahir boluxi lazim. Partiyining weyyüenhuyida 10-20 weyyüen bolidu, u koxunning bir bənigə ohxax, shuji bolsa goya “bənzhang”. Bu bən’gə yahxi yetəqkilik kilix, həkikətən, asan əməs. Hazir zhongyangjülər, fenjülər nahayiti kəng rayonlarğa rəhbərlik kiliwatidu, nahayiti eqir wəzipilərnı etəwatidu. Rəhbərlik hizmitidə fangzhen, siyasətlərnıla bəlgiləx bilən kalmay, toqra hizmət usulinimu tüzüp qikix kerək. Toqra fangzhen, siyasətlər boləqini bilən, əgər hizmət usuliqə dikkət kilinmaydikən, bəribir, məsilə tuqulidu. Dangwey özining rəhbərlik wəzipisini orunlax üqün, dangweydiki muxu “bir bən adəm”gə tayinixi, ularning rolnı toluk jari kilduruxi lazim. Shuji “bənzhang”likni obdan kilix üqün yahxi üginixi wə tətqik kilixi kerək. Shuji, fushujilar, əgər əzlrining “bir bən adimi”gə təxwik kilix wə ularni

* Bu—yoldax Mao Zedong partiyining 7- nəwətlik zhongyang weyyüenhuyining 2- omumyiqinida qikarqan hulasining bir kismi.

təxkilləx hizmətlirigə əhmiyyət bərmisə, əzi bilən weyyüənlər otturisdiki munasiwətni həl kilixka mahir bolmisa, kandak kiləqanda məjlisləрни yahxi ətəküzgili bolidioqanlıqini tətqiq kilmisa, bu “bir bən adəm”gə obdan komandanlıq kilixi nahayiti təs. Əgər bu “bir bən adəm”ning hərkiti təkxi bolmaydikən, milyonliqan adəmgə yetəkqilik kilip, jəng kilixni, kuruluş elip berixni təsəwwur kiləqili bolmaydu. Əlwəttə, şujilar bilən weyyüənlər otturisdiki munasiwət azqilik kəpçilikke boysunux munasiwitidin ibarət bolidu, bundak munasiwət bənzhəng bilən jəngqilər otturisdiki munasiwətke ohximaydu. Bu pəkət bir təmsil.

2. Məsilini otturiqə oquq koyux lazim. “Bənzhəng”la muxundak kilip kalməstin, weyyüənlərmu xundak kilixi kerək. Arkida səzləp yürməslik kerək. Məsilə bolidikən, məjlis eqip otturiqə oquq koyup muzakirə kilinsa, u həktə birnəqqə madda bəlğilənsə, məsilə həl bolidu. Məsilə bar turukluk otturiqə oquq koyulmisa, uzakkiqə həl bolmaydu, həttə birnəqqə yilqə sozulidu. “Bənzhəng” bilən weyyüənlər bir birini qüxinidiqan boluxi lazim. Şuji bilən weyyüənlər, zhongyang bilən zhongyangjülər, zhongyangjülər bilən qüdəngweylar otturisdiki qüxinix, yadəm wə dostluk həmmidin möhim. Buningə kəpçilik ilgiri dikkət kilmioqan idi, 7-kurultaydin beri bu jəhəttə qəng ilgiriləş boldi, dostluk, ittipaklik munasiwiti zor dərjiddə küqəydi.

Buningdin keyinmu üzlüksiz dikkət kilix kerək.

3. “Əzara ahbarat almaxturux” lazim. Bu, dangwey weyyüənliri bilidiqan əhwalni bir birigə ukturup turuxi wə əzara almaxturup turuxi lazim, digənlik. Bu ortaq til hasil kilixta nahayiti mohim. Bəzi kixilər bundak kilmaydu, bəlki Laozi eytkandək “Tohulirining qillixi, itlirining hawxuxi anglinip turiduyu, əmürwayət bardı-kəldi kilixmaydu”^①, nətijidə əzara ortaq til kəmqil bolidu. Bizning bəzi yukuri dərijilik kadiririmizda Marksizim-Leninizimning asasiy nəziriyiwi məsililiridimu baxkiqə til bar, buning səwiwi—üginixning tehi yetərlik bolmiqanlıqi. Hazir partiyə iqidiki til bir kəder birlikkə kəldi, lekin, məsililər tehi toluq həl bolup kətmidi. Məsilən, yər islahati jəryanida, kandaq bolsa “ot-tura dihan” bolidu wə kandaq bolsa “bay dihan” bolidu, digən məsilidə həlimu baxkiqə qüxənqilər bar.

4. Bilməydiqan yaki qüxənməydiqan nərsiləрни təwəndikilərdin sorax, yeniklik bilən koxulmaslik yaki karxi qikmaslik lazim. Bəzi həjjətlərninğ təyarlanqandin keyin waktinqə tarkitilmay besip koyuluximu uning iqidə bəzi məsililər tehi eniklanmay, aldi bilən təwəndikilərninğ pikrini elixka toqra kəlgənligidin. Bilməydiqan nərsini hərgiz bilimən dəp turuwalmaslik, “əzidin təwənlərdin soraxni ar kərməslik”^② kerək, təwəndiki kadirilarning pikrigə kulak selixka mahir bolux lazim. Awal okuquqi

bolux, uningdin keyin oqutquqi bolux; awal t w ndiki kadirardin m slih t sorax, uningdin keyin buyruk qüxürüx lazim. Zhongyangjülər, aldinki s p weyy  nhuyliri m silil rni h l kilidiqan qa da, hərbi  hwal jiddi bolqan w  ix eniklinip bolqan-liridin baxkilirining həmmisidə muxundak kilixi ker k. Bunday kilix  zining inawitig  təsir yətküz-m ydu, b lki inawitini axuridu. Bizning qikarqan qararimiz t w ndiki kadirler otturiqə koyqan toq-ra pikirl rni  z iqiɡ  alqanda, ular əlwəttə himayə kilidu. T w ndiki kadirlerarning s zining toqrisimu bolidu, natoqrisimu bolidu, angliqandin keyin, t h-lil kilix ker k. Toqra pikirl rni anglax lazim h m-d  xu boyiq  ixl x ker k. Zhongyang r hb rligining toqra boluxining asasiy s wiwi—jaylar t minl p turqan matiriyal, doklat w  toqra pikirl rni omum-laxturup turqanliqi.  g r jaylar matiriyal  w t-mis , pikir b rmis , zhongyangning toqra k rs tm -buyruklarni qikirixi nahayiti t s. T w ndin k lg n hata pikirl rnimu anglax lazim, zadi anglimaslik toqra  m s; lekin angliqanda, xu boyiq  ixlim slik, b lki uni t nk t kilix ker k.

5. “Gangqin qelix”ni üginiwelix lazim. Gangqin qelixta 10 barmakning həmmisini h rk tl nd r xk  toqra kelidu, b zisini h rk tl nd r p, b zisini hər-k tl nd r mis  bolmaydu. Lekin, 10 barmakning həmmisini t ng bassa, bumu p dig  q xm y kalidu. Yahxi n qm  kilix  q n, 10 barmakning h rkiti

təngkəx boluxi, əzara maslixixi lazim. Dangweylar mərkiziy hizmətni qing tutuxi lazim həm mərkiziy hizmətkə yandıqan halda baxka sahədiki hizmətlər-nimu billə qanat yayduruxi kerək. Həzir biz baxkuruwatkan sahələr nahayiti kəp, jaylar, koxunlar wə orunlarning hizmətlirini etiwarəqa elix kerək, bir kisiim məsililərgila dikket kilip, baxkilirini taxlap koyuxka bolmaydu. Məsilə barliki jaylarni nəzərdə tutux kerək, bu usulni jəzmən üginiweliximiz kerək. Gangqinni bəzilər obdan qalidu, bəzilər obdan qalalmaydu, bu ikki hil kixining qalqan pədisidə pərk nahayiti qong bolidu. Dangweydiki yoldaxlar “gangqin qelix”ni obdan üginiwelixi lazim.

6. “Qing tutux” lazim. Bu, dangweylar asasiy hizmətni jəzmən “tutux” bilənla kalmay, bəlki jəzmən “qing tutux” kerək, digənlik. Hərəkandak nərsini qing tutkandila, kilqə boxaxturmiqandila tutup turojili bolidu. Tutkan bilənmü qing tutmaslik tutmiqanoqa ohxax. Alkanni eqip turup, əlwəttə, heqnimini tutkili bolmaydu. Kəlni yuməqandimu qing yummissa, kərünüxtə tutkandək tursimu, bəribir, heqnimini tutkili bolmaydu. Bizning bəzi yoldaxlirimiz asasiy hizmətni tutuxniqə tutidu, ləkin qing tutmaydu, xunga hizmətni, bəribir, obdan ixliyəlməydu. Tutmisa bolmaydu, tutkan bilənmü qing tutmisa, yənə bolmaydu.

7. Kəngüldə “san” boluxi lazim. Bu, əhwal wə

məsillərninğ jəzmən san jəhətiğə dikket kilix kerək, asasiy san üstidə təhlil boluxi kerək, digenlik. Hərəkəndək süpət muəyyən san bolup ipadilididü, san bolmisa, süpətmu bolmaydu. Bizning nuroqun yoldaxlirimiz bugin'giqə xəy'ilərninğ san jəhətiğə dikket kilixni bilməydu, asasiy tongjiqə, mohim pirsəntkə dikket kilixni bilməydu, xəy'ilərninğ süpitini bəlgiləydiqan sanning qekigə dikket kilixni bilməydu, həmmə ixta kənglidə "san" yok, nətijidə hatalaxmay kəlməydu. Məsilən, yər islahati elip berixta, pomixxiklar, bay dihanlar, ottura dihanlar wə kəmbəqəl dihanlarning hərəkəyisining igiligən nopusi kənqə, hərəkəyisining kənqiliktin yeri bar, bu sanlarni bilix lazim, andin buningqə asasen, toqra siyasət bəlgiləp qikkili bolidü. Bay dihan digən nimə, hallik ottura dihan digən nimə, ekispilatatsiyə kirimi kənqilik bolsa bay dihan hesaplinidü, kənqilik bolsa hallik ottura dihan hesaplinidü, buningdimu san jəhəttiki qəkni tepip qikix kerək. Hərəkəndək ammiwi hərəkəttə, amma iqidə paal himayə kilidiqanlar kənqə, kərxı turidiqanlar kənqə, ariliktiki hələttə turidiqanlar kənqə, bular üstidə asasiy təkxürüx, asasiy təhlil boluxi lazim, məsililərnı asassiz wə zhugən halda bəlgiləxkə bolmaydu.

8. "Həlkni tinqlandurux elani qikirix" lazim. Məjlis ötküzüxtə, həlkni tinqlandurux elani qikərqəndək, aldin ukturux qikirix lazimki, kəpqlik

kandak məsilining muzakirə kilinidiqanliqini, kandaq məsilining həl kilinidiqanliqini bilsun həmdə baldurraq təyyarlıq kilip qoysun. Bəzi jaylar kadirlar yiqini ötküzgəndə, huddi “Əskərlər kelip bolqan, ozuk-tülük raslanmiqan” digəndək, doklat wə qarar layihilirini aldin təyyarlap qoymay, yiqin katnaxqiliri kəlgəndə, andin quraxturup qikidu, bu yaxxi əməs. Əgər təyyarlıq bolmaydikən, məjlis ötküzüxkə aldirimaslik kerək.

9. “Qoxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix” lazim. Səz, nutuk, makala wə qarar kiska, məzmunluk boluxi kerək. Məjlisnimu bək uzakqa sozuwətməslik kerək.

10. Əzimiz bilən bir pikirdə bolmiqan yoldaxlar bilən ittipak bolup billə ixləxkə dikket kiliximiz lazim. Məyli jaylarda yaki budüylərdə bolsun, buningə dikket kilix kerək. Partiyə sirtidiki kixilərgimu xundak kilix kerək. Biz həmmimiz hər yər-hər yərdin kelip toplanqanmiz, biz əzimiz bilən bir pikirdə bolqan yoldaxlar bilənla əməs, bəlki əzimiz bilən bir pikirdə bolmiqan yoldaxlar bilənmu ittipak bolup billə ixləxkə mahir boluximiz kerək. Bizning arimizda qong hatalik ötküzgən kixilərmu bar, bu kixilərnə yaman kərməstin, ular bilən billə ixləxkə təyyar turuximiz kerək.

11. Məqrurlinixtin kattik saklinix lazim. Bu—rəhbərlər üqün pirinsiplik bir məsilə, xuningdək ittipaklikni saklaxningmu mohim bir xərti. Qong

hatalik ötküzmigən, bəlki hizməttə heli zor utuk kazoğan kixilərmu məqrurlanmasliqi lazim. Partiyə rəhbərlirining tuquloğan künini təbrikləxni mən'i kilix, yərlər. koqilar wə karhanilarni partiyə rəhbərlirining eti bilən ataxni mən'i kilix, japamuxəkkətkə qidap kürəx kilix istilini saqlax lazim, mədhiyiqilik hədisilirini tosux kerək.

12. Ikki hil qəkni enik ayrix lazim. Əng awal, inkilapmu yaki əksil'inkilapmu? Yən'ənmu yaki Xi'ənmu®? Bəzi kixilər buning qekini enik ayrix lazimliqini bilməydu. Məsilən, ular guənliaozhuyiqə karxi turuxta, Yən'ənni "birmu toqra yeri yok" tək kərsitidu, wəhalənki, Yən'əndiki guənliaozhuyilik bilən Xi'əndiki guənliaozhuyilikni selixturup kərməydu, pərkinini ayrimaydu. Bu—tüptin hatalaxkanlik. Uningdin kəlsa, inkilawiy koxun iqidə toqra bilən hataning. utuk bilən kəmqilikning qekini enik ayrix, ularning kaysisi asasiy orunda. kaysisi ikkinqi orunda turidiqanlıqinimu enikləx kerək. Məsilən, utuk zadi 3 ülüxmu, yaki 7 ülüxmu? Az dəp koyoğan bilənmu bolmaydu, kəp dəp koyoğan bilənmu bolmaydu. Bir adəmninɡ hizmitidə zadi utuk 3 ülüx, hatalik 7 ülüxmu, yaki utuk 7 ülüx, hatalik 3 ülüxmu? Buningda bir tüp məlqər boluxi kerək. Əgər utuk 7 ülüx bolidikən, u həlda, uning hizmitining asasiy jəhəttin utukluk ikənligini muəyyənləxtürüx kerək. Utuk asasiy orunda turukluk, hatalik asasiy orunda diyilsə, u pütünləy hata bolidu. Biz məsiligə karax-

ta, bu ikki hil qəkni — inkilap bilən əksil'inkilapning qekini, utuk bilən kəmçilikning qekini enik ayrixni zadi untumasliqimiz lazim. Muxu ikki hil qəkni əstə tutkanda, ix asan bolidu, undak bolmioqanda, məsiling haraktiri arilixip ketidu. Təbii, qəkni obdan ayriwelix üqün inqikiləp tətqiq wə təhlil kilix lazim. Biz hər bir adəm wə hər bir ixka karita təhlil wə tətqiq kilix pozitsiyisini tutuximiz kerək.

Meningqə wə zhengzhijüdüki yoldaxlarning hes kilixiqə, yukuridiki usullar bolqandila, andin dangweyning hizmitini obdan kilqili bolidu. Qurultayni obdan ötküzgəndin taxkiri, partiyining hər dərjilik weyyüənhuyliəri özining rəhbərlik hizmitini obdan ixlix nahayiti mohim. Biz hizmət usulioqə jəzmən əhmiyyət berip, dangweyning rəhbərlik səwiyisini yənimu əstürüximiz kerək.

Izahlar

① «Laozi»ning 80-babiqə qaralsun. Əsli teksti mundak: «Hoxna əllər bir birigə kərünüp turidu, tohulirining qillixi, itlirining haxxuxi anglinip turiduyu, həlki əmürwayət bardi-kəldi kilixmaydu.»

② «Lunyü»ning «Gongyechang—5-babi»qə qaralsun. Əsli teksti mundak: «U zirək wə ilimgə huxtar idi, əzidin təwənlərdin soraxni ar kərməytti.»

③ Yən'ən—1937-yil 1-aydin 1947-yil 3-ayqıqə Zhonggong zhongyang turqan jay, Xi'ən guomindang əksiyətqilirining Xibeydiki həkümranlik mərkizi, yoldax Mao Zedong bularni inkilap bilən əksil'inkilapka təmsil kilidu.

NƏNJING HƏKÜMITI NƏGƏ BARIDU?

(1949- yil 4- ayning 4- küni)

Nənjing guomindang həkümiti wə uning hərbi-məmuri hadimliri aldida ikki yol turuptu: biri Jiang Jieshi urux jinayətgiliri guruhi wə uning hojayini Amerika jahan'girligi tərəpkə ətüx, yəni həlk bilən dawamlik düxmənlixip, həlk azatlik uruxida Jiang Jieshi urux jinayətgiliri guruhi bilən birliktə gum bolux; yənə biri həlk tərəpkə ətüx, yəni Jiang Jieshi urux jinayətgiliri guruhi wə Amerika jahan-girligidin alakisini üzül-kesil üzüp, həlk azatlik uruxida hizmət kərsitip jinayitini yuyup, həlkning kəngqilik kilixi wə əpu kilixioqa erixix. Üqinqi yol yok.

Nənjingdiki Li Zongren-He Yingqin həkümiti^① də üq kəsim adəm bar. Bir kəsim adəmlər birinqi yolda kət'i mangidu. Ular, aqzida hərkanqə qiraylik səzləрни kilsimu, hərkitidə, dawamlik urux təy-yarlaydu, dawamlik wətən satidu, həkiki teqlikni tələp kiləuqi həlkni dawamlik ezidu wə kiridu. Ular Jiang Jieshining jahil muritliri. Bir kəsim adəmlər ikkinqi yolda mengixni halaydu, lekin ular

tehi həl kıloquq həkət kılalmaywatidu. Üqinqi kismi aqa yolda arisalda bolup turoqan, həkət yөнүlüxi enik bolmioqan adəmlər. Ularning hēm Jiang Jieshi wə Amerika həkümitini rənjitküsü kəlməydu, hēm hək demokratik lagirining əpu kılixioqa wə öz iqigə elixioqa igə bolqusi kelidu. Əmma bu—ham hiyal, mümkin əməs.

Nənjingdiki Li Zongren-He Yingqin həkümiti, asasiy jəhəttin, birinqi kism adəmlər bilən üqinqi kism adəmlərnin birikmisi, uningda ikkinqi kism adəmlərnin sani nahayiti az. Bu həkümət ta bügün'gigə Jiang Jieshi bilən Amerika həkümitining koralı bolup kəlməktə.

4- ayning 1-küni Nənjingda tuquloqan pajie^② heqkandak tasadipi wəkə əməs. Bu—Li Zongren-He Yingqin həkümitining Jiang Jieshini, Jiang Jieshining jahil muritlirini wə Amerika tajawuzqi küqlirini muhapizət kılqanliqining mukərrər nətijisi. Bu Li Zongren-He Yingqin həkümitining Jiang Jieshining jahil muritliri bilən birliktə “barawərlik asaidiki xərəplik teqlik” digən nimini bimənilik bilən tərəqip kilip, Zhongguo gongchəndangining 8 maddilik teqlik xərtigə, bolupmu urux jinayətqilirini jazalaxka qarxi qikkanliqining nətijisi. Li Zongren-He Yingqin həkümiti Zhongguo gongchəndangi bilən teqlik toqrisida tənpen ötküzüx üqün, Beypingoqa teqlik tənpeni wəkillər əmigi əwətkən həmdə Zhongguo gongchəndangining 8 maddilik

xərtini tənپənning asasi kilixka razi boləqan ikən, undak boləqandin keyin, əgər bu həküməttə əng təwən səmimiyət bolidiəqan bolsa, əlwəttə, u Nən-jing pajiəsini bir tərəp kilixni baxlinix nuktisi kilip, bax katil Jiang Jieshi, Tang Enbo, Zhang Yaominglarni koləqa elixi wə kattik jazalixi, Nən-jing, Shanghəylərdiki ixpiyon, lükqəkləрни koləqa elixi wə kattik jazalixi, teqlikka jahillik bilən karxi turəqan, teqlik tənپəniğə paal buzoqunqilik kiləqan, həlk jiefangjünining Changjiangning jənu-biqə karap ilgirilixigə karxilik kərsitixkə paal təyyarlanəqan inkilapka karxi bax jinayətqiləрни koləqa elixi wə kattik jazalixi kerək. Qingfu əlmisə, Lu bəgligidə apət tügiməydu^③. Urux jina-yətqiliri yokitilmisa, əldə amanlik bolmaydu. Bu həkikət tehi qüxinixlik əməsmu?

Biz Nənjing həkümitigə xuni jiddi ukturimizki, əgər bu ixni kilixka qamanglar yətmisə, u həlda, Changjiangdin ətöp jənuپka karap ilgiriləx aldida turəqan həlk jiefangjünining bu ixni kilixiqə yar-dəmlixinglar. Wakit bügünki kün'gə yətti, kuruk gepinglarni koyunglar, əmdi birər əmiliy ix kilip, hizmət kərsitip jinayitinglarni yuəqininglar yaxxi. Xu qaoqdila, sərgərdan bolup keqip yürüxtin, Jiang Jieshining jahil muritlirining dərdini tartiwerixtin, həlk tərpidin mənggülökkə irəqitip taxlinixtin sak-linalaysilər. Bu—silər üqün ahirkı pürsət, bu pürsətni kəldin berip koymanglar. Həlk jiefangjüni

mana əmdi Changjiangning jənubioğa yürüş kılıdu. Bu silərnı kuruş sız bilən karkutkanlık əməs, 8 maddilik xərtni kəbul kılıx asasıdiki keliximgə məyli imza koyunglar, məyli imza koymanglar, həlk jiefangjüni bəribir ilgiriləweridu. Bir kelixim imzalanqandın keyin, ilgiriləş birkanqə tərəpkə paydilik—həlkə paydilik, həlk jiefangjünigə paydilik, guomindang həkümiti xitongidiki hizmət kərsitip əz jinayitini yuyuxni halaydıqan həmmə kixigə paydilik, guomindang armiyisidiki kəng jün'guən wə əskərlərgə paydilik, pəkətlə Jiang Jieshiqə, Jiang Jieshining jəhil muritlirioğa, jəhan'girlarəğa paydisiz. Bundak kelixim imzalanmisimu, əhwal anqə kəp pərklinip kətməydu, kismən dairilik tən-pən ötküzüş usuli bilən həl kılıx mümkin. Yənə jənglər bolar, ləkin anqə kəp bolmas. Xinjiangdın Təywən'giqə boləqan bundak kəng rayon wə uzun urux sepədə guomindangning aran 1 milyon 100 ming kixilikqə urux kiləuqi budüyi kəldi, kiləudək anqə kəp jəng kəlmidi. Məyli omumi haraktirlik bir kelixim imzalansun, məyli bundak kelixim imzalanmay, nurəqun kismən haraktirlik kelixim imzalansun, Jiang Jieshiqə, Jiang Jieshining jəhil muritlirioğa, Amerika jəhan'girligigə, bir eqiz sız bilən eytkanda, əlgiqə əzgərməydiqan barlık əksiyətqilərgə nisbətən əhwal ohxax, ular qokum halak bolidu. Omumi haraktirlik bir kelixim imzalansa, Nənjing tərəp üqünmu, biz tərəp üqünmu, imzalan-

miqanoqa karioqanda səl paydilikrak boluxi mümkin, xunga biz helimu bundak keliximning imzalinixi üqün tiriximiz. Lekin bundak omumi haraktirlik kelixim imzalanqanda, kaxilisi kəp nuroqun ixlarni bir tərəp kilix üqün təyyar turuximizə toqra kelidu. Bundak kelixim imzalanmay, nuroqun kismən dairilik kelixim imzalansa, bizgə kəp yeniklik berətti. Xundak bolsimu biz əxundak kelixim imzalaxka təyyarmiz. Nənjing həkūmiti wə uning wəkillər əmigimu xundak kilixni halaydiqan bolsa, u halda, muxu birnəqqə kün iqidə kət'i niyətkə kelip, barlik ham hiyal wə barlik kuruk səzlərni taxlix kerək. Biz silərni bundak kət'i niyətkə kelixkə məjburlimaymiz. Nənjing həkūmiti wə Nənjing həkūmitining wəkillər əmigi, silər bundak kət'i niyətkə keləmsilər, kəlməmsilər, ihtiyar əzənglarda, yəni silər yaki Jiang Jieshi bilən Stuart Leytonning səzigə kirip, ular bilən mənggü billə turamsilər, yaki bizning səzimizgə kirip, biz bilən billə turamsilər, bu ikkisidin birini talliwelix ihtiyari əzənglarda. Lekin talliwelixka anqə kəp wakıt kalmidi, həlk jiefangjüni əmdi yürux kilidu, diliqul bolup turuxka pəkət orun kalmidi.

Izahlar

① Sun Ke istipa bərgəndin keyin, Li Zongren uning orniqa 1949-yil 3-ayning 12-küni He Yingqinni qorqak xingzhengyüəning yüənzhangliqoqa təyinligən idi.

② 1949- yil 4- ayning 1- küni Nənjingdiki Zhuənkedin yukuri 11 məktəpning 6 mingdin kəprək okuquqisi namayix etküzüp, guomindang əksiyətqi həkümitidin Zhongguo gongchəndangining 8 maddilik teqlik xərtini qəbul kilixni tələp kildi. Guomindangning Nənjing weyshu zongsilingi Zhang Yaoming Jiang Jiешining tapxuruqi boyiqə, hərbiilər, saqqılar wə ixpiyonlarni ixka selip, namayix kiləqan okuquqilarni kattik urdi, okuquqilardin 2 si əldi, 100 din kəprəgi yaridar boldi.

③ Bu həktə «Zuozhuən» digən kitapka qaralsun. Qingfu chunqiu dəwridiki Lu bəgligining bəgzadisi, u Lu bəgligidə kəp ketim iqi topilang tuədurup, ilgir-ahir 2 bəgni əltürgən. Xu zamandiki kixilər arisida: «Qingfu yokalmisa, Lu bəgligidə apət tügiməydu» digən səz tarkaləqan ikən. Keyinkilər iqi topilang tuəduroqanlarni həmixə Qingfuqa ohxitidiqan boldi.

PÛTÛN MƏMLİKƏTKƏ YÛRÛX KILIX TOOIRISIDA BUYRUK*

(1949- yil 4- ayning 21- kuni)

Hərkaysi yezhənjunlərdiki barlik zhihuyyüən wə jəngqi yoldaxlar, jənuptiki partizan rayonlirida turuxluk həlk jiefangjunidiki yoldaxlar:

Zhongguo gongchəndangning wəkillər əmigi bilən Nənjing guomintang həkümitining wəkillər

-
- * Bu buyrukni yoldax Mao Zedong təyyarlıqan. Guomintang əksiyətqi həkümiti iqi teqlik keliximigə imza qoyuxni rət kiləandın keyin, həlk jiefangjüni Mao Zedong zhuxining wə Zhu De zongsilingning muxu buyruqıqı binaən, tehi azat kılınmıqan kəng rayonlarqə mislisiz kəng kələmdə omumyüzlük yürüx kıldı. Liu Bochəng, Deng Xiaoping katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləan 2- yezhənjun bilən Chen Yi, Su Yü, Tən Zhenlin katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləan 3- yezhənjun 1949- yil 4- ayning 21- kuni ətigəndə, qərptə Jiujiangning xərkiy ximalidiki Hukoudin baxlinip xərktə Jiangyinıqıq boləan uzunluqı 500 kilometirdin axidiqan səp boyıqə Changjiangdin bəsüp ətüp, düxməning mingbir japa bilən 3 yerim ayda qurup qıqqan Changjiang mudapiə sepini üzül-kesil yimirip taxlıdi. 4- ayning 23- kuni guomintangning 22 yildin buyan əksil'inkilawiy həkümranlıqıning mərkizi bolup kəlgən Nənjingni azat kıldı, xuning bilən guomintangning əksiyətqil həkü-

ömigi uzak wakit tən pən kilix arkilik tüzüp qikkan i qki teqlik keliximi Nənjing guomindang həkümiti tərpidin rət kilindi^①. Nənjing guomindang həkümitining mäs'ul hadimliri xuning üqün bu i qki teqlik keliximini rət kildiki, ular helimu Amerika jahan-giriligining wə guomindang basmiqiliri baxliqı Jiang Jieshining buyruqioıa itaət kilmakta, Zhongguo hək azatlik ixining alqə sürüluxini tosuxka, i qki mäsilining teq yol bilən həl kilinixini tosuxka urunmakta. Ikki təröp wəkillər öməklirining tən pənı arkilik tüzülgən 8 madda 24 tarmaklik i qki teqlik keliximide urux jinayətgiliri mäsilisining kəngqilik

ranliqini pütünləy gumran kildi. Arkidinla yənə birkanqə yөнülux boyiqə jөнupka qarap ilgiriləp, 5-ayning 3-küni Hangzhouni azat kildi, 5-ayning 22-küni Nənchangni azat kildi, 5-ayning 27-küni Zhongguoning əng qong xəhri Shanghəyni aldi. 6-ayda Fujian'gə yürux kilixka baxlidi. 8-ayning 17-küni Fuzhouni azat kildi, 10-ayning 17-küni Xiamenni azat kildi. Lin Biao, Luo Ronghuən katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləqan 4-yəzhənjun 5-ayning 14-küni Wuhəning xərkidiki Tuənfəngdin Wuxüegiqə boləqan ariliqı 100 kilometirdin oxuk kelidiqan jayda Changjiangdin bəsüp etti. 5-ayning 16-, 17-künliri Huanzhongdiki möhim xəhərlərdin Wuchang, Hənyang wə Hənəkouni azat kildi. Arkidinla yənə jөнupka qarap Hunən'gə yürux kildi. Guomindangning Hunən ölkisining zhuxisi Cheng Qiən, 1-bingtuəninəning silingı Chen Mingren 8-ayning 4-küni qozqilang kətirip biz təröpke ötkənligini elan kildi, xundak kilip, Hunən ölkisi teq yol bilən azat boldi. 4-yəzhənjun 9-wə 10-aylarda Hengyang-Baoqing zhənyisini elip berip, guomindangning Bəy Chongxi qoxu-

bilən bir tərəp kilinidiqanliqi, guomindang armiyi-
sidiki jün'guenlər wə əskərlərnin həm guomindang
hökümiti hadimlirinin kəngqilik bilən bir tərəp
kilinidiqanliqi, baxka məsililərninmu milli mənprət
wə həlk mənprətini közdə tutkan halda muwapik
həl kilinidiqanliqi kərsitilgən idi. Bu keliximning
rət kilinqanliqi guomindang əksiyətqilirinin əzli
kəzəqəqan əksil'inkilawiy uruxni ahirqiqə elip
berixka bəl baqlinqanliqini kərsitidu. Bu kelixim-
ning rət kilinqanliqi guomindang əksiyətqiliri bu
yil 1-ayning 1-küni təklip kiləqan teqlik tənprəni-
ning əksiyətqilərnin aram eliwelix waktini koləq

ning asasiy küqini yokatkandin keyin, yənə Guangdong, Guangxilarəqə yürux kildi. 10-ayning 14-küni Guangzhou-ni azat kildi, 11-ayning 22-küni Guylinni azat kildi, 12-ayning 4-küni Nənningni azat kildi. 2-wə 3-yəzhənjunlər Changjiangdin ötux jəngini kilawatkan wəqıtta, Nie Rongzhen, Xu Xiangqian katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləqan Huabeydiki bingtuənlər 4-ayning 24-küni Təyyüənni aldı. Peng Dehuəy, He Long katarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləqan 1-yəzhənjun 5-ayning 20-küni Xi'ənni azat kiləqandin keyin, Huabeyning 2 bingtuəni bilən birliktə Xibeydiki guomindang həkümrənlük kilip turəqan rayonlarəqə dawamlık yürux kildi, 8-ayning 26-küni Lənzhouni aldı, 9-ayning 5-küni Xiningni azat kildi, 9-ayning 23-küni Yinchuənni azat kildi, xuning bilən guomindangning Ma Bufang, Ma Hongkuy kəxunlirini pütünləy yokatti. 9-ayning 3-on küni iqidə guomindangning Xinjiang əlkisining jingbey zongsilingi Tao Zhiyue, əlkə zhuxisi Burhan kəzəqiləng kətirip biz tərəpkə ətkənligini elan kildi, xundak kilip, Xinjiang əlkisi teq yol bilən azat boldi. Liu Bo-

kəltürüp, andin kayta bax kətirip qikip, inkilawiy küqlərnı ujukturux məksididə həlk jiefangjününing aləqa ilgirilixini tosuxka urunuxidin baxka nərsə əməs ikənligini kərsitidu. Bu keliximning rət kilinqanliqi Nənjing Li Zongren həkümitining, Zhongguo gongchəndangining teqlik toqrisidiki 8 xərtini tən-pənning asasi kilixni etirap kilimiz, diginining tamamən sahta ikənligini kərsitidu. Qünki, urux jinayətgilirini jazalaxni, guomindangning barlik əksiyətgı armiyisini demokratik pirinsip boyiqə əzgərtip tüzüxnı, Nənjing həkümitining wə uningəqa karaxlik hər dərijilik həkümətlərnıng həmmə hoku-

cheng, Deng Xiaoping qatarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləqan 2- yezhənjün He Long, Li Jingqüen qatarlik yoldaxlar rəhbərlik kiləqan Huabey yezhənjününing 18- bingtuəni wə 1- yezhənjününing bir kismi bilən birliktə 11- ayning baxlirida Xinən'gə qarap yürux kilixka baxlidi. 11- ayning 15- küni Guyyangni azat kildi, 11- ayning 30- küni Chongqingni azat kildi. 12- ayning 9- küni guomindangning Yünnən əlkisining zhuxisi Lu Hən, Xikang əlkisining zhuxisi Liu Wenhuy, Xinən hərbi-məmuri zhangguən məhkimisinin fuzhangguənliri Deng Xihou, Pən Wenhua qatarliklar kəzqilang kətirip biz tərəpkə ətkənligini elan kildi, xundak kilip, Yünnən, Xikang əkiliri teq yol bilən azat boldi. 12- ayning 3- on küni iqidə, Xinən rayoniqa kirgən həlk jiefangjüni Chengdu zhənyisini elip berip, guomindangning Hu Zongnən kəxunini pütünləy yokitip, 27- küni Chengduni azat kildi. 1949- yil 12- ayning ahiriqa kəlgəndə, həlk jiefangjüni Zhongguo kurukluqıdiki guomindang armiyisini pütünləy yokitip, Zhongguo kurukluqıning Xizangdin baxka həmmə yerini azat kildi.

kini ötküzüwelixni həm baxka asasiy xərtlərni etirap kiləjan ikən, ənə xu asasiy xərtlərgə binaən tüzülgən bəlki intayin kəngqilik kilinəjan konkrit qarilərni rət kilixkə həkki yok idi. Bundak əh-walda biz silərgə munularni buyruymiz:

1. Baturluk bilən aləja besinglar, Zhongguo zimnidiki qarxilik kərsitixkə petinəjan barlik guo-mindang əksiyətqilirini kət'i, təltəküs, pak-pakiz wə toluk yokitip, pütүн məmlikət həlkini azat kilinglar, Zhongguoning zimin pütünlüğini wə igilik həkukining mustəkıllıqini koqdanglar.

2. Baturluk bilən aləja besinglar, jinayəttin kol üzmiğən barlik urux jinayətqilirini koləja elinglar. Ular məyli nəgə keqip kətkən bolsun, həmmisini tutup kelip kanun boyiqə jazalanglar. Bolupmu basmiqilar baxlıqı Jiang Jieshini tutuxkə alahidə dikkət kilinglar.

3. Guomindangning hərəkəndak yerlik həkümiti wə yerlik hərbi guruhıqə iqki teqlik keliximining əng ahirki tüzitilgən layihisini elan kilinglar. Uruхni tohtitixni, məsilini teq yol bilən həl kilix-ni haliqıqilar bilən muxu əng ahirki tüzitilgən layihining rohi boyiqə yerlik kelixim tüzənglar bolidu.

4. Həlk Jiefangjüni Nənjingni korxiwaləqəndin keyin, əgər Nənjing Li Zongren həkümiti tehi keqip tarkilip kətmigən bolsa həmdə iqki teqlik keliximigə imza koyuxni halaydıqəjan bolsa, biz əxu həkümət-

ning imza qoyuxiqə yənə bir ketim pürsət berixni halaymiz.

Zhongguo hək inkilawiy hərbi
weyyüenhuyining zhuxisi: Mao Zedong
Zhongguo hək jiefangjünining
zongsilingi: Zhu De

Izah

① 1949- yil 4- ayning 1- küni guomintang həkümitining Zhang Zhizhong baxqiliqidiki teqlik tənpeni wəkillər əmigi Beypingqa kelip, Zhongguo gongchəndangining wəkillər əmigi bilən tənpen etküzdi. Yerim ay tənpen etküzux arkisida iqi teqlik keliximi tüzüp qikildi. 4- ayning 15- küni Zhongguo gongchəndangining wəkillər əmigi iqi teqlik keliximi (əng ahirki tüzitilgən layihisi)ni Nənjing həkümitining wəkillər əmigigə tapxurqan idi, 4- ayning 20- küni Nənjing həkümiti uni rət kildi. Iqi teqlik keliximi (əng ahirki tüzitilgən layihisi)ning toluk teksti təwəndikiqə:

Zhonghua min'guoning 35- yili Nənjing guominzhengfusi Amerika həkümitining yardimi astida, hək iradisigə hilaplik kilip, urux tohtitix keliximini wə siyasi məslihət kengixi yiqinining qararlrini buzup, Zhongguo gongchəndangiqa qarxi turux nami astida Zhongguo həkigə wə Zhongguo hək jiefangjünigə qarxi məmlikət kələmlik iqi urux qozqidi. Bu uruxka hazır 2 yil 9 yerim ay boldi. Buning səwiwidin, pütün məmlikət hək intayin zor balayi-apətkə uqriddi, dələtning maliyə küqi wə maddi küqi intayin zor ziyanqa uqriddi, dələtning igilik həkükümü yengi ziyanlarqa uqriddi. Pütün məmlikət hək Nənjing guominzhengfusing Sun Zhongshən əpəndining inkilawiy sənminzhuyilik məydaniqa hilaplik kilqanliqiqa, Sun Zhongshən əpəndining Rosiyə bilən birlixix. gongchəndang bilən birlixix. dihan wə ixqilarqa yar-yələk boluxtin ibarət toqra siyasitigə hilaplik kilqanliqiqa

xuningdök Sun Zhongshän äpändining wapat bolux aldida kılöqan inkilawiy wäsiyitigä hilaplık kılöqanlıqıqä äzäldin narazilik bildürüp kälde. Pütün mämlikät hälkı bolupmu Nänjing guominzhengfusining bu ketim közöqıqan misli körülmigän käng kölämlik iqi uruxıqä wä xu munasiwät bilän siyasi, härbi, maliyä, iktisadiy, mädiniyät häm taxki ixlar jähätliridä kollarıqan hata siyasät wä tädbirlirigä karxi turidiqanlıqını bildürdi. Nänjing guominzhengfusi pütün mämlikät hälkining ixänqidin tamamän mährum boldi. Bu ketimki iqi uruxta bolsa Nänjing guominzhengfusining armiyisi Zhongguo gongchändangi rähbärlik kılöqan, Zhongguo hälk inkilawiy härbi weyyüähuyi komandanlık kılöqan hälk jiefangjüni tärripidin mäqlup kilindi. Yukurkidök ähwal astida, Nänjing guominzhengfusi Zhonghua min'guoning 38- yili 1- aynıng 1- küni Zhongguo gongchändangiıqä iqi uruxni tohtitip teq hälätni äsligä költürüx toqrısında tänpän ötküzüxnı täklip kildi. Zhongguo gongchändangi xu yil 1- aynıng 14- küni bayanat elan kilip, Nänjing guominzhengfusining yukuridiki täkliwini ma-kul kördi hämdä urux jinayätqilirini jazalax, sahta asasiy qanunni bikar kilix, sahta fatongni bikar kilix, barlık äksiyätqi armiyini demokratik pirinsip boyıqä özgärtip tüzüx, guänliao kapitalni musadirä kilix, yör islahati yürgüzüx, wätän satkuq xärtnamilärni bikar kilix, äksiyätqi unsurlar katnaxturulmiqan yengi siyasi mäslihät kengixi yiqinini qakirip, demokratik birläxmä häkümät kurup, Nänjing guomindang äksiyätqi häkümيتينing wä uningqä karaxlık här dərıjilik häkümätlärning hämmä hökükini ötküzüwelixtin ibarät 8 xärtni ikki täröpning teqlik tänpäni ötküzüxining asasi kilixni täklip kildi, bu 8 maddilik asasiy xärtni Nänjing guominzhengfusi maqul kördi. Xuning üqün, Zhongguo gongchändangi täröp wä Nänjing guominzhengfusi täröp özlirining wäkillär ömigini täyinläp, ularqä tänpän ötküzüxkə wä kelixim imzalaxka toluk hökük bärde. Ikki täröp wäkilliri Bey-pingda mäjlis ötküzüp, Nänjing guominzhengfusining bu ketimki iqi uruxka wä özining hata siyasätlirigä toluk jawapkar boluxi keräkligini aldi bilän muäyyänläxtürdi hämdä muxu keliximni tüzüxnı maqul kördi.

1- Madda

1- tarmak. Həq-naħəkni enik ayrix wə jawapkarlikni eniklax üqün, Zhongguo gongchəndangining wəkillər əmigi bilən Nənjing guominzhengfusining wəkillər əmigidin ibarət ikki tərəp (Təwəndə kiskartip ikki tərəp diyilidu) kəyt kiliduki, bu kətimki iqki uruxni kozqax wə elip berix jawapkarliqini üstigə elixqa tegixlik bolqan Nənjing guominzhengfusi tərəpning urux jinayətgiliri pirinsip jəhəttə jazalinixi kerək, lekin təwəndiki əħwallarqa karap ayrim-ayrim bir tərəp kilinidu:

1. Barlik urux jinayətgiliridin, kim boluxidin kət'i nəzər, həq-naħəkni enik tonup, qin dilidin üzül-kesil towa kilqan wə əmiliyətə ipadə kərsətkən, xuning bilən Zhongguo həlk azatlik ixining ələqə sürülüxigə, iqki məsililərnin teq yol bilən həl kilinixiqə payda yətküzgənlirininin urux jinayətgisi digən nami elip taxlinip, ularqa kəngqilik bilən muamilə kilinidu.

2. Barlik urux jinayətgiliridin, kim boluxidin kət'i nəzər, jinayəttin qol üzməy, həlk azatlik ixining ələqə sürülüxigə toskunluk kilqan, iqki məsililərnin teq yol bilən həl kilinixiqə ziyan yətküzgən yaki topilang kətirixkə kətrətkənliri kattik jazalinidu. Ulardin koxun baxlap topilang kətərgənlirini Zhongguo həlk inkilawiy hərbi weyyüənhuyi məs'ul bolup basturidu.

2- tarmak. Ikki tərəp kəyt kiliduki, Nənjing guominzhengfusining Yaponiyining Zhongguoqa tajawuz kilqan urux jinayətgisi Gangcun Ningci dajiangni Zhonghua min'guoning 38- yili 1- ayning 26- künü gunasiz dəp jakalap koyup bərgənligi, uning üstigə xu yil 1- ayning 31- künü baxka 260 Yaponiyə urux jinayətgisini Yaponiyigə yolqa selip koyuxtək tədbirliri hata. Bu Yaponiyə urux jinayətgilirigə Zhongguoning demokratik birləxmə həkūmiti yəni pütün Zhongguo həlkigə wəkillik kilidiqan yengi mərkiziy həkūmət kurulqan həman yengiwaxtin qarə kərūlidu.

2- Madda

3- tarmak. Ikki tərəp kəyt kiliduki, Nənjing guomindang həkūmiti Zhonghua min'guoning 35- yili 11- ayda qakirqan "guomin dəybiaodahuy" maqulliqan (Zhonghua min'guo asasiy kanuni) bikar kilinidu.

4- tarmak. «Zhonghua min'guo asasiy qanuni» bikar kilingandin keyin, Zhongguo deliti wə həlki əməl kilidiqan tüp qanun yengi siyasi məslihət kengixi yiqinining wə demokratik birləxmə həkümətning qarari boyiqə bir tərəp kilingidu.

3- Madda

5- tarmak. Ikki tərəp kəyt kiliduki, Nənjing guominzhengfusi-ning barliq fatongliri bikar kilingidu.

6- tarmak. Həlki jiefangjüni yetip barqan wə ötküzüwalqan jaylarda, demokratik birləxmə həkümət quruluqandin keyin, dərhal həkning demokratik fatongi ornitilidu həmdə barliq əksiyətqil əmir-pərmanlar bikar kilingidu.

4- Madda

7- tarmak. Ikki tərəp kəyt kiliduki, Nənjing guominzhengfusi-qa karaxliq barliq korallik küqlər (barliq qurukluk armiyisi, dengiz armiyisi, hawa armiyisi, xiənbəng budüylər, katnax saqqi budüyliri, yərlik budüylər, barliq hərbi organ, məktəp, zawutlar wə arka səp təminat aparatliri) demokratik pirinsip boyiqə hək jiefangjüni kilip əzgərtip tüzüldü. Iqki teqlik keliximi imzalanqandin keyin, dərhal məmlikətlik əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi qurulup, muxu əzgərtip tüzüx hizmitigə məs'ul kilingidu. Əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyining weyyüənliri 7 din 9 qiqə bolidu, uningqa hək inkilawiy hərbi weyyüənhuyi 4 tin 5 kiqə, Nənjing guominzhengfusi 3 tin 4 kiqə kixi təyinkləydu, hək inkilawiy hərbi weyyüənhuyi təyinklən weyyüənlərdin bir kixi zhuren, Nənjing guominzhengfusi təyinklən weyyüənlərdin bir kixi fuzhuren bolidu. Hək jiefangjüni yetip barqan wə ötküzüwalqan jaylarda, ehtiyajqa qarap, əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi-ning rayonluk xəbiliri qurulidu. Bu xəbilərgə hər ikki tərəptin katnixidiqan kixilər sanining nisbiti wə zhuren, fuzhurenlarning təyinklənisi məmlikətlik əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyiningkigə ohxax bolidu. Dengiz armiyisi wə hawa armiyisini əzgərtip tüzüxtə ularda birdin əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi qurulidu. Hək jiefangjününing Nənjing guominzhengfusi-qa karaxliq bolup turqan jaylarqa kirixigə wə ularni ötküzüwelixiqə dair barliq ixlar Zhongguo hək inkilawiy hərbi weyyüənhuyi tərripidin buy-

ruk bilən bəlgilinidu. Həlk jiefangjüni kirgəndə, Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik qorallik budüylər qarxilik kərsətməsligi kerək.

8- tarmak. Ikki tərəp hər bir rayonning əzgərtip tüzüx pilanini təwəndiki 2 baskuqqa bəlüp ijra kilixni makul kərdi:

1. Birinqi baskuq toplap tərtpkə selix baskuqi.

1) Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik barlik qorallik budüylər (kurukluk armiyisi, dengiz armiyisi, hawa armiyisi, xiənbəng budüylər, katnax sakqi zongdüyi wə yərlik budüylər)ning həmmisi toplap tərtpkə selinidu. Tərtpkə selix pirinsipi munda: əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi jaylarning əmiliy əhwalıqa qarap, həlk jiefangjüni yetip barqan wə ötküzüwaləqan jaylarda, xu koxunlarni əsli fənhaosi, əsli tüzülüxi wə əsli adəm sani boyiqə, buyruk bilən rayonqa, muddətkə bəlüp, kərsitilgən yərgə elip berip, toplap tərtpkə salidu.

2) Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik barlik qorallik budüylər əzliri turqan qong-kiqik xəhərlərdə, mohim katnax yollirida, deryalarda, dengiz gangkoulirida wə yezilarda, həlk jiefangjüni yetip barqıqə wə ötküzüwaləqıqə, xu jaylarning tərtpwini saklaxka məs'ul bolup, hərəkəndə buzqunqilik wəkəlrining yüzberixini tosuxi lazim.

3) Həlk jiefangjüni yukuridiki jaylarqa yetip barqan wə u jaylarni ötküzüwalidıqan qaqda, Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik qorallik budüylər, əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi wə uning xəbilirining buyruqıqə əsasən, u jaylarni teq yol bilən ötküzüp beridu wə kərsitilgən yərgə baridu. Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik qorallik budüylər kərsitilgən yərgə ketiwatqanda wə yetip barqanda, tərtp-intizamqa kattik boysunuxi lazim, jaylarning tərtpwini buzuxka bolmaydu.

4) Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik qorallik budüylər, əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi wə uning xəbilirining buyruqi boyiqə əsli turqan jayidin yetkəlgəndə, xu jayda turuxluk yərlik sakqi budüylər yaki baəən budüylər qikip kətməstin, xu jaylarning amənliqini saklaxka məs'ul bolidu, həlk jiefangjününing komandisi wə buyruqini kəbul kilidu.

5) Nənjing guomizhengfusioqa qaraxlik barlik korallik budüy-lər yetkilidöqan wə toplinidöqan məzgillərdə, ularning ozuk-tülük, kiyim-keqək wə baxka hərbi təminatlırını əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi wə uning xəbiliri həm yerlik həkümətlər məs'ul bolup həl kilidu.

6) Əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi wə uning xəbiliri jay-larning əmiliy əhwaliqə karap, Nənjing guomizhengfusioqa ka-raxlik barlik hərbi organları (dölət mudapiə busidin tartip arka səp birləxmə təminat zongsilingbusioqa qaraxlik organ, məktəp, zawut wə ambarlaroqiə), barlik hərbi inxaatlar (hərbi gangkou, korul, həwa armiyə jidisi wə baxkılar)ni wə barlik hərbi əxya-larni rayonqa, muddətkə bəlüp, həlk jiefangjünigə wə uning jay-lardiki hərbi nazarət weyyüənhuyiliriqə ötküzüp berix toqrisida buyruk beridu.

2. İkkinqi baskuq rayonqa bəlüp əzgərtip tüzüx baskuqi.

1) Nənjing guomizhengfusioqa qaraxlik kurukluk armiyə budüy-liri (piyadə əskərlər budüy-liri, atlik əskərlər budüy-liri, alahidə əskərlər budüy-liri, xiənbing budüy-lər, katnax sakqi budüy-liri wə yerlik budüy-lər) rayonqa, muddətkə bəlüp kərsitilgən yərgə elip berip, toplap tərtipkə selinqəndin keyin, əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi jaylarning əmiliy əhwaliqə asasən rayonqa bəlüp əzgərtip tüzüx pilanini tüzüp qikip, bəlgilən'gən muddət boyiqə əməlgə koyidu. Əzgərtip tüzüx pirinsipi həlk jiefangjünining demokratik tüzümi wə muntizim tüzülüxigə asasən, toplap tərtipkə selinqən yukuridiki barlik kurukluk armiyə budüy-lirini həlk jiefangjünining muntizim budüy-liri kilip tüzüp qikixitin ibarət bolidu. Uning əskərliridin keri, ajiz wə meyiplierini təkxürüp eniklap, həkikətən hərbi hizməttin boxitixka tegixlik bolqan həmdə hərbi hizməttin boxinixni haliqanlırını, jün'guənliridin hizməttin boxinixni yaki kəsp almaturuxni haliqanlırını əzgərtip təxkil kilix weyyüənhuyi wə uning xəbiliri məs'ul bolup bir tərəp kilidu, ularning turmuxta tayanqsiz kelip yaman hərketlərdə bolup kalmasliqi üqün, əyigə kaytixioqa asanlik tuqdurup wə turmuxini orunlaxturup, ularni əzigə layik orunqa igə kilidu.

2) Nənjing guomizhengfusioqa qaraxlik dengiz armiyisi wə

hawa armiyisi rayonqa, muddətkə bөлüp kərsitilgən yərgə elip berip, toplan tərtpkə selinqəndin keyin, dengiz armiyisi wə hawa armiyisi əzgərtip təxkil kəlix weyyüənhuyliri ularni əsli fənhaosi, əsli tüzüluxi wə əsli adəm sani boyiqə həlk jiefangjünining demokratik tüzümigə asasən əzgərtip tüzidu.

3) Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik barlik qorallik budüylər həlk jiefangjüni kəlip əzgərtip tüzülgəndin keyin, həlk jiefangjünining 3 qong intizam. 8 dikkitigə qattik riayə kəlix, həlk jiefangjünining hərbi. siyasi tüzümlirini sadiklik bilən ijra kəlix lazim, hilaplik kəlixkə bolmaydu.

4) Əzgərtip tüzülgəndin keyin, hərbi hizməttin boxanqan jün'guənlər wə əskərlər yərlik həlk həkümətlirigə hərmət kəlix, həlk həkümətlirining əmir-pərmanliriqa boysunuxi lazim. Yərlik həlk həkümətliri wə xu yərdiki həlkmu hərbi hizməttin boxanqan jün'guənlər wə əskərlərgə etiwar berixi kerək, kəmsitixkə bolmaydu.

9- tarmak. Iqki teqlik kəliximigə imza qoyulqəndin keyin, Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik barlik qorallik küqlərnin qayta əskər elixiqa bolmaydu. Ular əzlrining barlik qoral-yaraq, ok-dora wə barlik jabdukliri, hərbi organlirining barlik inxaatliri həm barlik hərbi əxyalirini jawapkarlik bilən saqlixi kerək, hərqəndək buzuwetix, yoxurup qoyux, yətkəp ketix yaki setiwetix hərəkətlirini kəlixkə bolmaydu.

10- tarmak. Iqki teqlik kəliximigə imza qoyulqəndin keyin, Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik hərqəndək qorallik küqtin əzgərtip tüzüx pilanini ijra kəilmay, qarxilik kərsitidiqanliri bolup qəlsa, Nənjing guominzhengfusi həlk jiefangjünigə yərdəmlixip, uni məjburi ijra kəildurup, əzgərtip tüzüx pilanining təltəküs ijra kəlinixiqa kapalət beridu.

5- Madda

11- tarmak. Ikki tərəp məkul kəldiki, guənliao kapitalning Nənjing guominzhengfusi həkümranlik kəilqan dəwrdə siyasi imtiyazqa wə baylik küqigə tayinip igəlliwəlqan yaki besiwəlqan karhaniliri (jümlidin banka. zawut. kan. kemə. gongsi wə shangdiənlər) wə mal-mülükliri musadirə kəlinip dələt ilkiqə

øtküzüwelinidu.

12- tarmak. Høk jiefangjüni tehi yetip barmioqan wø øtküzüwalmiqan jaylarda, Nønjing guominzhengfusi 11- tarmakta eytilqan guønliao kapitalning karhaniliri wø mal-mülükligigø mæs'ulluk biløn nazaræt kilidu, ularni yoxurup koyux yaki buzuwetix yaki bolmisa baxka kixining namiqa yetkøxkø, yoxurun setiwetixkø yol koymaydu. Bulardin yetkøp ketilgønliri bolsa, øz jayidila muzlitixka buyruk beridu, dawamluk yetkøp ketix yaki qæt'ølgø qaxurup ketix yaki buzuwetixkø yol koymaydu. Guønliao kapitalning karhaniliri wø mal-mülükligiridin qæt'øldikiliri døløt mülki döp jakalinidu.

13- tarmak. Høk jiefangjüni yetip barqan wø øtküzüwalqan jaylarda, 11- tarmakta kersitilgø guønliao kapitalning karhanilirini wø mal-mülükligirini xu yørdiki hørbi nazaræt weyyüenhuyi yaki demokratik birløxmø høkümøt tøyinligøn aparat musadirø kilidu. Buning iqidø øgør hususilarning peyi bolsa eniklinidu, bu payning guønliao kapitaldin yoxurun haldø yetkiwelinqan bolmay, høkikøtøn hususilarning peyi ikønligi ispatlanqanliri etirap kilinidu hømde ularða uni qaldurux yaki qayturuwelix ørkinligi bolidu.

14- tarmak. Guønliao kapital karhaniliridin Nønjing guominzhengfusi høkümranlik qilqan døwrðin burun kuruloqanliri yaki Nønjing guominzhengfusi høkümranlik qilqan døwrðø kuruloqan bolsimu ømma anqø zor bolmiqan hømde døløt iktisadi wø høk turmuxiqa ziyansiz bolqanliri musadirø kilinmaydu. Lekin buning iqidø mølum kixilør jinayøt øtküzgøn bolsa, mæsilon, ular jinayiti qekidin axkan øksiyøtqi unsurlar bolup, høk tøripidin pax kilinqan wø tøkxürüp eniklanqan bolsa, ularning karhaniliri wø mal-mülükligiri musadirø kiliniweridu.

15- tarmak. Høk jiefangjüni tehi yetip barmioqan wø øtküzüwalmiqan xøhørlørdø Nønjing guominzhengfusiqa qaraxlik økiklik, xøhørluk, nahiyilik høkümøtlør xu jaylardiki høk demokratik küqlirini wø ularning paaliyøtlirini muhapizøt kilixka mæs'ul bolidu, uni boquxka yaki buzuxka bolmaydu.

6- Madda

16- tarmak. Ikki tərəp qəyt qiliduki, pütün Zhongguo yezi-liridiki feodallik yər mülükqiligi baskuqluk halda islah qilinidu. Həlk jiefangjüni yetip barqandin keyin, omumən, aldi bilən ijərə wə əsüm keməytilidu, andin yər təksim qilinidu.

17- tarmak. Həlk jiefangjüni tehi yetip barmiqañ wə ötkü-züwalmiqañ jaylarda Nənjing guominzhengfusiqa qaraxlik yerlik həkümətlər dihanlar ammisining təxkilatlrini wə uning paali-yətlirini muhəpizət qilixqa məs'ul bolidu, uni boquxka yaki buzuxka bolmaydu.

7- Madda

18- tarmak. Ikki tərəp maqul kəldiki, Nənjing guominzheng-fusi həkümranlik qiloqan dəwrdə tüzülgən barlik diplomatik xərtna-milər, keliximlər wə baxqa axkara yaki məhpi diplomatik həjjətlər həm dang'ənlərninğ həmmisi Nənjing guominzhengfusi tərəpidin demokratik birləxmə həkümətkə ötküzüp berilidu həmde demok-ratik birləxmə həkümət tərəpidin təxxürüldü. Bulardin Zhongguo həlkiqə wə dələtkə ziyanlik bolqanlrini bolupmu dələt hokuqini setix haraktiridikiliri əhwalqə qarap bikar qilinidu, yaki tüziti-lidu, yaki qaytidin tüzüp qikilidu.

8- Madda

19- tarmak. Ikki tərəp maqul kəldiki, iqi teqlik keliximi imzalanqandin keyin, demokratik birləxmə həkümət quruloqə, Nənjing guominzhengfusi wə uning yüən. bu. weyyüənhuy katar-lik aparatlrini əzlrining hizmət hokuqini waqtinqə yürgüzüp turidu, ləkin Zhongguo həlk inqilawiy hərbi weyyüənhuyi bilən məslihətlixip ix kəruxi həmde həlk jiefangjüning jaylarning ötküzüwelix wə ötküzüp berix ixlrini bejirixigə yardəm berixi lazim. Demokratik birləxmə həkümət quruloqandin keyinla, Nənjing guominzhengfusi demokratik birləxmə həkümətkə ix ötküzüp beridu həm öz ixini ayaklaxturqanliqini jakalaydu.

20- tarmak. Nənjing guominzhengfusi wə uning hər dərijilik yerlik həkümətliri həm ularqə qaraxlik barlik aparatlar ix ötkü-züp bərgəndə, həlk jiefangjüni, jaylardiki həlk həkümətliri wə Zhongguo demokratik birləxmə həkümiti ularning hadimlrini iqi-diki barlik wətənpərwərlərnəni wə kerəklik kixilərnəni qobul qilip,

ularqa demokratik tərbiyə berixkə diqqət kilidu həmdə ularni sərsanlikqa qūxūrūp qoymay, muwapik hizmətkə koyidu.

21- tarmak. Nənjing guominzhengfusi wə uningqa qaraxlik əlkə, xəhər wə nahiyə dərjilik yərlik həkūmətlər, həlk jiefangjüni yetip barqıqə wə ətküzūwalıqıqə, xu jayning amanlıqini saqlaxqa, barlik həkūmət organliri, dölət karhaniliri (jümlidin banka, zawut, kan, təmüryol, poqta-tilgirap, ayrupilan, kemə, gongsi, ambar wə barlik katnax əswap-üşküniliri)ni, dölətke qaraxlik hər hil kəqmə mülük wə kəqməs mülüklərnı saqlax wə koqdaxqa məs'ul boluxı lazim, ularni buzuwetix, ziyanoqa uqritix, yətkəp ketix, yoxurup koyux yaki setiwetixning heqkaysisıqə yol koyulmaydu. Bulardin yətkəp ketilgən yaki tikip koyulqan kitap-matiriyal wə dang'ənlərnı, asarə-ətikə wə esil taxlarnı, altun, kümüq wə qət'əl pullirini həm barlik mal-mülük baylıqlarını dərhal muzlitip, ətküzüwelixni kütup turidu. Bulardin qət'əlgə apirip koyulqan yaki burundin qət'əldə bolqanlirini Nənjing guominzhengfusi məs'ul bolup kəyturup kelidu, yaki saqlaydu həmdə ətküzūp berixkə təyyarlik kərıdu.

22- tarmak. Həlk jiefangjüni yetip barqan wə ətküzūwalqan jaylarda jaylarning barlik həkimiyyiti wə dölətning mal-mülük baylıqliri xu yərdiki hərbi nazarət weyyüənhuyi, yərlik həlk həkūmiti tərıpidin yaki birləxmə həkūmət təyinligən aparatlar tərıpidin ətküzüwelınidu.

23- tarmak. Nənjing guominzhengfusining wəkillər əmigi iqki teqlik keliximigə imza koyqan wə bu keliximni Nənjing guominzhengfusi ixka axuruxka kirixkəndin keyin, Zhongguo gongchəndangining wəkillər əmigi məs'ul bolup, yengi siyasi məslihət kengixi yiqiniqə təyyarlik kərux weyyüənhuyiqə munu təkliptni berixni halaydu: Nənjing guominzhengfusi tərəp wətənpərwərlərdin birkanqə kixini wəkil kilip əwətip, yengi siyasi məslihət kengixi yiqiniqə katnaxırsa bolıdu; yengi siyasi məslihət kengixi yiqiniqə təyyarlik kərux weyyüənhuyi tətıqlıqandin keyin, Nənjing guominzhengfusining wəkilliri yengi siyasi məslihət kengixi yiqiniqə katnixalaydu.

24- tarmak. Nənjing guominzhengfusi wəkil təyinləp, yengi

siyasi məslihət kengixi yiqiniqa katnaxturoqandin keyin, Zhongguo gongchəndangi tərəp məs'ul bolup, yengi siyasi məslihət kengixi yiqiniqa: həmkarlixixka paydilik bolsun üqun demokratik birləxmə həkumət tərkivigə Nənjing guominzhəngfusi tərəptin birkanqə wətənpərwər katnaxturuluxi lazim, dəp təklip berixni halaydu.

Ikki tərəpning wəkillər əməkliri ukturiduki, Zhongguo həlkining azatliqi, Zhonghua millitining mustəkiliqi wə ərkinligi üqun, uruxni baldurraq tügutip, teqlikni əsligə kəltürux, xuning bilən pütun məmlikət miqyasida ixləpqikirix-quruluxtin ibarət uluk hizmətni baxlap, məmlikitimizni wə həlkimizni puhta kədəmlər bilən bay, qüdrətlik, bəhtlik möhitka kirgüzux üqun biz muxu keliximni məs'ulluk bilən tüzüp qiktuk, pütun məmlikət həlkining bir ittipak bolup, muxu keliximni toluq əməlgə axurux üqun kürəx qilixini ümit qilimiz. Bu kelixim, imza qoyulqandin keyin, dərhal küqkə igə.

ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNI- NING ELANI

(1949-yil 4-ayning 25-küni)

Guomintang əksiyətqiliri teqlik xərtlirini kəbul kilixtin bax tartip, özining millətkə, həlkkə qarxi jinayi urux məwqəsidə qing turuwatidu. Pütün məmlikət həlki həlk jiefangjüning guomintang əksiyətqilirini tezdin yokitixini ümit kilmakta. Biz həlk jiefangjünigə baturluk bilən ilgiriləx, qarxilik kərsitixkə petinəan barlik guomintang əksiyətqi kəxunlirini yokitix, jinayəttin kəl üzmiğən barlik urux jinayətqilirini kələqə elix, pütün məmlikət həlkini azat kilix, Zhongguo ziminining pütünlügi wə igilik həkukining mustəkilloqini kəqədax həm pütün məmlikət həlki təxna bolup kəlgən həkiki birlikni əməlgə axuruxni buyruduk. Həlk jiefangjüni yetip barəan jaylarda hər sahə həlkining yardəmdə boluxini səmimi ümit kilimiz. Bu həktə 8 maddilik yüefa elan kilduk, buningəqə pütün həlkimiz bilən billə əməl kilimiz.

1. Pütün həlkning həyati wə mal-mülki muhəpizət kilinidu. Hər sahə həlkining, sinipi, etikadi wə kəspidin kət'i nəzər, tərtpi saklıxini, həlk

jiefangjüni bilən həmkarlıxix pozitsiyisini tutuxini ümit kilimiz. Həlk jiefangjüni bolsa hər sahə həlki bilən həmkarlıxix pozitsiyisini tutidu. Əgər əksil-inkilapqılar yaki baxka buzqunqi unsurlar pürsəttin paydilinip, kalaymikanqilik tuqduridiqan, bulanqilik yaki buzqunqilik kilidiqan bolsa, jəzmən kattik jazalinidu.

2. Milli burzuaziyə igiligidiki sanaət, soda, dihanqilik wə qarwiqilik muhapizət kilinidu. Hususilar igiligidiki barlik zawutlar, shangdiənlər, bankilar, ambarlar, kemilər, matoular, nongchang. muchang wə baxkilar birdək muhapizət kilinidu, ularqə tegilməydu. Hər kəsptiki ixqi-hizmətqilərnəng ixləp-qikirixni adəttikidək elip beriwərixini, həmmə shangdiənlərnəng adəttikidək tijarət kiliwərixini ümit kilimiz.

3. Guənliao kapital musadirə kilinidu. Guomin-dang əksiyətqi həkümiti wə qong guənliao unsurlar igiligidiki barlik zawutlar, shangdiənlər, bankilar, ambarlar, kemilər, matoular, təmüryollar, poqta. diənbao. eliktir. diənhua. ziləyshuy orunliri, nongchang. muchang wə baxkılarni həlk həkümiti ətküzüwalidu. Bularnəng iqidə, əgər sanaət, soda, dihanqilik, qarwiqilik bilən xuqullinidiqan milli burzuazlarnəng hususi payliri barliqi təkxürüxtə eniklansa, ularnəng igidarlik hokuki etirap kilinidu. Guənliao kapital karhanilirida ixləwatkan barlik hadimlar həlk həkümiti ətküzüwaləqiqə, burunkidək

ixləp turuxi həm kapital wə mal-mülüklərni, maxina, tubiao, hesawat dəptərliri wə dang'ənlərni muhəpizət kilixka məs'ul bolup, ularni eniklax wə ötküzüwelixni kütüp turuxi kerək. Muhəpizət kilixka xizmət kərsətkənlər mukapatlinidu, ixni əksitip koyoqan, buzoqunqilik qiloqanlar jazalinidu. Dawamlıq xizmət kilixni haliqanlarning həmmisi, həlk həkūmiti ötküzüwaloqandin keyin, kabiliyitigə qarap ixka koyulidu, sərsanliqqa quxürüp koyulmaydu.

4. Həkūmət wə hususilar baxkuroqan barliq məktəplər, dohturhanilar, mədiniyət-maarip organliri, təntəribiyə məydanliri wə baxka barliq jamaət parawanliqi ixliri muhəpizət kilinidu. Muxu orunlarda ixləwatқан həmmə hadimlarning burunkidək ixləwerixini ümit kilimiz, həlk jiefangjüni ularni birdək muhəpizət kilidu, ularoqa təgməydu.

5. Jinayəttin qol üzmiğən urux jinayətqiliri wə jinayiti qekidin axқан əksil'inkilapqilardin baxka, guomindangning mərkəz, əlkə, xəhər, nahiyə dərijilik həkūmətlirining qoŋg-kiqik əməldarliri, "guomindahuy" wəkilliri, lifa weyyüənlər, jiencha weyyüənlər, cənyiyüənlər, saqqi hadimlar, rayon, zhenyeza, bao, jia hadimliridin korallıq karxi qikmiqan, buzoqunqilik süikəstidə bolmiqanlirining heqbirini həlk jiefangjüni wə həlk həkūmiti əsir almaydu, koloqa almaydu, harlimaydu. Yukuridiki hadimlaroqa öz hizmitini hatirjəm ixləx, həlk jiefangjüni wə həlk həkūmitining buyruoqiqa boysunux,

idarining mal-mülükliri wə dang'ənlirini muhapizət kilixka mäs'ul bolux, ötküzüwelip bir tərəp kilixni kütüp turux tapxurulidu. Bu hadimlardin birər artuqçiliqi bolıqan həm eqir əksiyətqi hərkiti yaki eqir bətkiliqi bolmioqanlarni həlk həkümiti əhwal-qa karap ixka qoyidu. Əgər pürsəttin paydilinip buzıqunqilik kilıqan, oqırilik kilıqan, hiyanət kilıqan, dölət pulini, dölət mülkini, dang'ənlərnı elip kaq-kan yaki tapxuruxtin bax tartkanlar bolsa, ularqa jaza berilidu.

6. Xəhər wə yezilarning amanlıqini həkiki sax-lax, jəmiyət tərtiwini tinqlandurux məksidigə yetix üqün, barlik pitirap kətkən əskərlər xu jaydiki həlk jiefangjünigə yaki həlk həkümitigə təslim bolup, özini məlum kilixi kerək. Özlügidin təslim bolup, özini məlum kilıqan həm barlik korallirini tapxuroqanlarning ötmüxi sürüxtürülməydu, ulardin qarxilik kilip özini məlum kilmioqan yaki korallı yoxuroqanliri kolıqə elinip sürüxtə kilinidu. Ularni məlum kilmay yoxurup koyıqanlar tegixlik jazaqa tartilidu.

7. Yezilardiki feodallik yər mülükqiligi əkilgə muwapik əməs, əməldin kalduruluxi kerək. Ləkin bundak tüzümnı əməldin kalduruxning təyyarlıqi wə baskuqi boluxi lazim. Omumən eytkanda, awal ijərə wə əsümnı keməytix, keyin yər təksim kilix kerək, xuningdək həlk jiefangjüni yetip barıqan wə heli uzak məzgil hizmət kilıqandın keyin, andın

yər məsilisini əstayidil həl kilix üstidə səz aqkili bolidu. Dihanlar ammisi təxkillinip, həlk jiefangjüning türlük dəsəpki islahat hizmitini elip berixiqa yardəmlixixi kerək. Xuning bilən billə, teriloqu ixlirini tirixip elip berip, yeza igilik ixləpqikirixini hazirki səwiyisidin təwənlitiwətməsliqi, andin keyin uni pəydin-pəy yukuri kətirixi, xuning bilən əzlirining turmuxini yaxxilixi wə xəhər həlkini shangpin axlik bilən təminlixixi lazim. Xəhərlərdiki yər, əy-imarətlərnə yezilərdiki yər məsilisigə ohxax bir yaklik kilixka bolmaydu.

8. Qət'əl muhajirlirining hayati wə mal-mülkinin amaliqi muhapizət kilinidu. Barlik qət'əl muhajirlirining hatirjəm tirikqilik kilixini, tərtp saklixini ümit kilimiz. Barlik qət'əl muhajirliri həlk jiefangjüni wə həlk həkūmitining əmir-pərmanliriqa əməl kilixi, jasusluk hərəkətlirini kilmasliqi, Zhongguoning milli mustəkillik ixliriqa wə həlk azatlik ixliriqa karxi hərəkəttə bolmasliqi, Zhongguoning urux jinayətqilirigə, əksil'inkilapqilarəqa wə baxka jinayətqilərgə pana bolmasliqi xərt. Undak kildikən, həlk jiefangjüni wə həlk həkūmiti tərpidin kanun boyiqə jazaqa tartilidu.

Həlk jiefangjüni intizamda kattik, aldi-sattida adil, həlkning bir tal yip-yingnisinimu elixka yol koymaydu. Pütүн həlkimizning hatirjəm bolup, hoxal-horam tirikqilik kilixini, hərgiz pitnə-iqwaləqa ixinip, ez əzidin biaram bolup kətməsliqini

ümit qilimiz.

Dəp uxbu elan qikirildi.

Zhongguo həlk inkilawiy hərbi
weyyüənhuyining zhuxisi:

Mao Zedong

Zhongguo həlk jiefangjününing
zongsilingi:

Zhu De

ZHONGGUO HƏLK JIEFANGJÜNI ZONGBUSI BAYANATQISINING ƏN'GLIYƏ JÜNJIƏNLIRINING ZORAWANLIQI^① TOIRISIDA ELAN KILOIAN BAYANATI*

(1949- yil 4- ayning 30- küni)

Biz uruxpərəs Qerqilning ahmikanə bayanati^②ni əyipləymiz. Qerqil 4- ayning 26- küni Ən'gliyə təwən yüənədə Ən'gliyə həkūmitidin yirak xərkkə 2 hangkong mujien əwətip, “korallik əq elix”ni tələp kildi. Janabi Qerqil, siz nimə dəp “əq almakqi”siz? Ən'gliyening jünjiəni guomindangning jünjiəni bilən birliktə Zhongguo həlk jiefangjünining mudapiə rayonioqa üsüp kirdi həmdə həlk jiefangjünigə zəmbirək atti, nətijidə həlk jiefangjünining sadik wə kəhriman jəngqiliridin 252 kixi yaridar boldi wə öldi. Ən'gliyiliklər Zhongguo ziminoqa kirip

* Bu—yoldax Mao Zedong təyyarlıqan Zhongguo həlk jiefangjüni zongbusi bayanatqisining bayanati. Bu bayanatta Zhongguo həlkining hərəkəndək təhdittin qorkmaydıqan. jəhan'girlikning tajawuzioqa kət'i karxi turidiqan kəskin məydani wə quruluşu yeni Zhongguoning taxki siyasiti enik kərsitilgən.

xunqə zor jinayi həkətlərnı kılqan ikən, Zhongguo həlk jiefangjüni Ən'gliyə həkümitidin hatalıqını ikrar kılıxni həmdə namakul bolux wə ziyanni tölöp berixni tölöp kılıxka həklik. Silərnıng buningdin keyin kılıxka tegıxlik ixınglar muxular bolmay, unıng əksıqə, koxununglarnı Zhongguoqa elıp kelıp, Zhongguo həlk jiefangjünıdın “əq elıx”mıdı? Etli shouxiangning səzımu hata^③. U, Ən'gliyə əzıning jünjıanı Zhongguoning Changjiang dəryasıqa kırıgüzüxkə həkukluk, dəydu. Changjiang Zhongguoning ıqkı dəryası, silər Ən'gliyılıklərnıng jünjıanınglarnı Changjiangqa kırıgüzüxkə nımə həkukunglar bar? Bundak kılıxka həkukunglar yok. Zhongguo həlki Zhongguoning zımını wə ıgılık həkukını jəzmən kooqdaydu, qət'əl həkümitıng tajawuz kılıxıqa mutlək yol koymaydu. Etli: həlk jiefangjüni “Ən'gliyıng Ametist namlik jünjıanıning Nənjıngqa berıxıqa ruhsət kılmaqı boldı, ləkin bu jünjıanıng həlk jiefangjünıng Changjiangdın ətüxıgə yardəm berıxını xərt kıldı” dəydu. Etli yaloqan eytiwatıdu, həlk jiefangjüni Ametist namlik jünjıanıng Nənjıngqa berıxıqa ruhsət kılqını yok. Həlk jiefangjüni Changjiangdın ətüxtə həkəndak qət'əl korallık küqlırıng yardəm berıxını yaki baxka birər ıx kilıp berıxını ümit kılmaydu. Buning əksıqə, həlk jiefangjüni Ən'gliyə, Amerika, Fransiyılərnıng Changjiang, Huangpujianglardıki wə Zhongguoning baxka jaylırıdıki

jünjiən, hərbi ayrupilan, luzhəndüygə ohxax koral-lik küqlirini Zhongguoning iqki su təwəsi. dengiz təwəsi. zimini wə hawa təwəsidin tez elip qikip ketixini, Zhongguo həlkining düxmənlirining iqki urux kilixiqə yardım bərməsligini tələp kilidu. Zhongguo həlk inkilawiy hərbi weyyüənhuyi wə həlk həkümiti hazirəqiqə heqkandak qət'əl həkümiti bilən diplomatik munasiwət ornatkini yok. Zhongguo həlk inkilawiy hərbi weyyüənhuyi wə həlk həkümiti Zhongguoda toqra kəsp bilən xuqulliniwatқан qət'əl muhajirlirini muhapizət kilixni halaydu. Zhongguo həlk inkilawiy hərbi weyyüənhuyi wə həlk həkümiti qət'əllər bilən diplomatik munasiwət ornitixni oylinip kəruxni halaydu, bundak munasiwət barawərlik, əzara mənəpət yətküzüx, igilik hokukka wə zimin pütünlüigə əzara hərmət kilix asasiqa, həmmidin awal, guomindang əksiyətqilirigə yardım bərməslik asasiqa ornitilixi xərt. Zhongguo həlk inkilawiy hərbi weyyüənhuyi wə həlk həkümiti hərəkandak qət'əl həkümitining hərəkandak təhdit selix hərkitini qəbul kilmaydu. Qət'əl həkü-mətliri əgər biz bilən diplomatik munasiwət ornitix üstidə oylinixni halaydikən, guomindang qalduk küqliri bilən boləqan munasiwitini üzüxi həmdə əzining Zhongguodiki korallik küqlirini kayturup ketixi xərt. Etli Zhongguo gongchəndangining qət-əllər bilən diplomatik munasiwət ornatmiqanlıqi səwəplik qət'əl həkümətlirining kona diplomatik

hadimliri (guomindang etirap kילוan lingshilar) bilən alakə kילוxni halimioqanliqidin aqriniwatidu, bundak aqrinixning asasi yok. Өtkən birkanqə yil iqidə Amerika, Ən'gliyə, Kanada wə baxka dölətlər həkümətlirining guomindangning bizgə karxi turuxioqa yardəm bərgənliginimu janabi Etlı untup kaldimikin? Yekindila qərək kילוqan Chongqing namlik eqir xünyangjiən^①ning kaysi dölət tərıpidin guomindangoqa hədiyə kילוqanliqinimu janabi Etlı bilməmdikin?

Izahlar

① 1949-yil 4-ayning 20-künidin 21-künigiqə, hək jiefangjüni Changjiangdin etüx jengi kילוwatkan qaqda, Ən'gliyining məmlikitimizning iqi dəryasi Changjiangqa tajawuz kילוp kirgən Ametist qatarlik 4 jünjəni guomindangning jünjənliri bilən birliktə armiyimizgə zəmbirək etip, armiyimizdin 252 kixini eltürdi wə yaridar kildi. Armiyimizning kayturma zərbə berixi bilən, Ametist zəhmilini, Changjiangning Zhenjiang xəhrigə yekin yeridə tohtap kելixka məjbur boldi, qalqan 3 jünjəni keqip kətti. Ən'gliyə dairiliri əzlrining yirək xərk jündüy silingi Brind namidin Ametistning jənzhangi arkilik armiyimizning wəkilliri bilən nuroqun ketim tənən ötküzüp, Ametistning koyup berilixini tələp kildi. Tənən dawamida Ən'gliyə tərəp baxtin-ayak mutihəmlik kילוp, tajawuzqilik jinayətlirini ikrar kilmidi. Tənən tehi dawam kילוwatkan pəyttə, Ametist namlik jünjən 7-ayning 30-küni keqisi Jiangling jiefang namlik yoluqilar parahodi Zhenjiang xəhrining yenidin etüp ketiwatkanda, uningqa zorluk bilən yandixip billə mengip, uning daldisida keqip kətməqci boldi. Armiyimiz uningqa tohtaxni agahlandurqanda, u zəmbirək atti wə kəpligən keyiklarni soqup qəktürüwətip, Changjiangdin keqip qikip kətti.

② 1949-yil 4-ayning 26-küni Ən'gliyə baoshoudang partiyasining baxliqi Qerqil tōwən yūəndə səzgə qikip, armiyimizgə tajawuz qilqan Ən'gliyə jünjiənlirigə Zhongguo hək jiefangjüning kayturma zərbə bərgənligini "zorawanlik" dəp qarilidi həmdə Ən'gliyə həkümitining "Zhongguo dengiziqa bir-ikki hangkong mujən əwətip,.....koralik əq elixi"ni tələp kildi.

③ 1949-yil 4-ayning 26-küni Ən'gliyə shouxiangi Etli yihuyda: "Ən'gliyə jünjiənlirining Changjiang dəryasida katnap yürüp, tēqlik wəzipisini orunlaxka qanuniy həkuki bar, qünki ular guomintang həkümitining ruhsitini alqan" didi. Xuning bilən billə, u yənə Ən'gliyə tərəp wəkilliri bilən Zhongguo hək jiefangjüni wəkillirining səzlixix əhwali üstidə tohtilip: Zhongguo hək jiefangjüni "Ən'gliyining Ametist namlik jünjiəning Nənjingqa berixiqa ruhsət kılməqi boldi, ləkin bu jünjiəning hək jiefangjüning Changjiangdin ətuxigə yardəm berixini xərt kildi" dəp iqlwa tarkatti.

④ Chongqing namlik eqir xünyangjiən Ən'gliyə həkümiti tərpidin 1948-yil 2-ayda guomintangqa hədiyə kilinqan bolup, guomintangning əng qong xünyangjiəni idi. Bu jünjiəndiki jün-guənlər wə əskərlər 1949-yil 2-ayning 25-küni kəzqilang kətirip, guomintang əksiyətqi həkümitidin munasiwitini üzüp, Zhongguo hək dengiz armiyisigə koxulqan idi. Xu yil 3-ayning 19-küni Amerika jahan'girligi bilən guomintang basmiqiliri nurqun eqir bombardimanqi ayripilanlirini əwətip, bu jünjiənni Zhongguoning Dongbeyidiki Liaodong kəltuqjining Huludao ətrapida bombardiman kilip qərək kiliwətti.

YENGI SIYASI MƏSLIHƏT KENGIXIGƏ TƏYYARLIK KÖRÜX WEYYÜƏNHUYINING YIQINIDA SÖZLƏN'GƏN NUTUK

(1949- yil 6- ayning 15- küni)

Wəkil əpəndilər:

Yengi siyasi məslihət kengixigə təyyarlik körüx weyyüənhuyimizning yiqini^① bugün eqildi. Bu təyyarlik körüx weyyüənhuyining wəzipisi: türlük zərür təyyarlik ixlrini orunlap, yengi siyasi məslihət kengixi yiqinini tez qakirip, demokratik birləxmə həkümət kurux, xuning bilən, pütүн məmlikət həlkiqə rəhbərlik kilip, guomindang əksiyətkilirining kalduk küqlirini əng tez sür'ət bilən yokitip, pütүн Zhongguoni birlikkə kəltürüp, pütүн məmlikət mikyasida siyasi, iktisadiy, mədiniyət wə dölət mudapiə kuruluxi ixlrini xitongluk wə baskuqluk türdə elip berixtin ibarət. Pütүн məmlikət həlki bizning xundak kiliximizni ümit kilidu, biz xundak kiliximiz kerək.

Yengi siyasi məslihət kengixi yiqini qakirixni Zhongguo gongchəndangi 1948- yil 5- ayning 1- küni

pütүн məmlikət həlkiqə təklip kiləjan idi^②. Bu təklip tezdin pütүн məmlikəttiki demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri, hər sahədiki demokratik zatlar, məmlikət iqidiki az sanlik millətlər wə qət'əllərdiki Zhongguo muhajirlirining awaz koxuxioqa erixiti. Zhongguo gongchəndangi, demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri, hər sahədiki demokratik zatlar, məmlikət iqidiki az sanlik millətlər wə qət'əllərdiki Zhongguo muhajirliri: jahan'girlik, feodalizim, guənliao kapitalizim wə guomindang əksiyətgilirining həkümranlıqini aqdurup taxlax lazim, demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri, hər sahədiki demokratik zatlar, məmlikət iqidiki az sanlik millətlər wə qət'əllərdiki Zhongguo muhajirliriqə wəkillik kilidiqan kixilərne ez iqigə aloqan siyasi məslihət kengixi yiqini qakirip, Zhonghua həlk jumhuriyitining kuruləjanlıqini jakalax həm bu jumhuriyətke wəkillik kilidiqan demokratik birləxmə həkümətni saylax lazim, xundak kiləjandila, uluk wətinimizni yerim mustəkillik wə yerim feodallik təkdirdin kutuldurup, mustəkillik, ərkinlik, teqlik, birlikkə kelix wə küqiyix yoliqə saləqili bolidu, dəp karidi. Bu—ortak siyasi asas. Bu—Zhongguo gongchəndangi, demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri, hər sahədiki demokratik zatlar, məmlikət iqidiki az sanlik millətlər wə qət'əllərdiki Zhongguo muhajirlirining ittihaklixip kürəx kilixining ortak siyasi

asasi, bu—pütүн məmlikət həlkingə ittupaklixip kürəx kilixiningmu ortaq siyasi asasi. Bu siyasi asas xunqilik mustəhkəmki, əstayidil boləjan demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlırı wə demokratik zatlırdin birərimu heqkəndək baxkiqə pikir kəyoqini yok, həmmisi, pəkət muxu yolla Zhongguoning barlik məsilisini həl kilixning toqra yənülüxi, dəp həsaplıdi.

Pütүн məmlikət həlki əzining həlk jiefangjünini himayə kilip, uruxning ələlibisini kəloqə kəltürdi. 1946-yil 7-aydin baxlanəjan bu kətimki uluk həlk azatlik uruxiqə hazir 3 yil boldi. Bu kətimki uruxni guomintang əksiyətqiliri qət'əl jəhan'girli-gining yardimi astida kəzoqəjan idi. Guomintang əksiyətqiliri wədisigə wəpa kilməy, 1946-yil 1-aydiki urux tohtitix keliximini wə siyasi məslihət kengixi yiqinining kərarlırini yirtip taxlap, bu kətimki həlkkə kərxı iqki uruxni kəzoqəjan idi. Birək, pəkət 3 yil iqidila kəhriman həlk jiefangjünü tərıpidin məqlup kilindi. Yekında, guomintang əksiyətqilirining teqlik süikəsti eqip taxlanəjandin keyin, həlk jiefangjünü kəhrimanlik bilən ilgiriləp, Changjiangni kesip ətti. Guomintang əksiyətqilirining paytəhti Nənjing tartiwelindi. Shanghəy, Hangzhou, Nənchang, Wuhən, Xi'ənlər azat kilindi. Hazir həlk jiefangjününing hərəkəysi yənülüxtiki yəzhənjliri jənuptiki wə qərbiy ximaldiki əlki-lərgə kərap, Zhongguo tarihidə kərülup bəkməjan

zor yürüxlərni kılmakta. 3 yıl iqidə həlk jiefang-jüni əksiyətqi guomindang armiyisining jəmi 5 milyon 590 ming adimini yəkətti. Həzirkı wakitkə kəlgəndə, kəldük guomindang armiyisidə, uning muntizim budüyliri, qəyri muntizim budüyliri wə arka səp hərbi organliri, hərbi məktəplirini əz iqidə aləqan həlda, aran 1 milyon 500 ming qamisidilə adəm kəldi. Bu bir kışim kəldük duxmən armiyisini yəkətitx yənə bir əz wakit tələp kışimu, ləkin ənqə uzakka barmaydu.

Bu—pütүн Zhongguo həlkining qəlibisi, xundakla pütүн dunya həlkining qəlibisi. Pütүн dunyada, jahan'gırlarnı wə hərkaysi əllər əksiyətqilirini hesabkə almiqanda, Zhongguo həlkining bu uluk qəlibisigə hoxallik təntəniliri kilmaydıqanlar yok. Zhongguo həlkining əz duxmənligigə kərxı kürəxliri bilən dunya həlkining əz duxmənligigə kərxı kürəxlirining əhmiyiti bir. Pütүн Zhongguo həlki bilən pütүн dunya həlki xundak bir pakitni təng kərdiki, jahan'gırlar kəmandanlik kiləqan Zhongguo əksiyətqiliri Zhongguo həlkiqə əksil'inkilawiy urux bilən dəhxətlik sürəttə kərxı turoqan idi, Zhongguo həlki əksiyətqilərnı inkilawiy urux bilən qəlibilik sürəttə yəkətti.

Bu yərdə, meningqə, kixilərnıng dikqət-etiwarini xuningəqə kəzəqax zərürki, jahan'gırlar wə ularnıng qəlqisi Zhongguo əksiyətqiliri əzlrining Zhongguo ziminidiki məqlubiyitigə tən bərməydu. Ular yənə

özara til biriktürüp, mümkün bolğan türlüq usullar bilən Zhongguo həlkiqə karxi turidu. Məsilən, ular özlrining qalqilirini Zhongguoning iqqi kismiqa kirqüzüp, belgünqilik wə parakəndiqilik selix ixlirini qilidu. Bu mukərrər, ular bu ixni hərgiz untumaydu. Məsilən, Zhongguo əksiyətqilirini küxkürtüp hətta uning üstigə öz küqini ixka selip, Zhongguoning dengiz gangkoulirini qamal qilidu. Imkaniyət bolsila, ular xundaq qilidu. Yənə, mubada ular təwəkkülqilik qilməqə bolsa, bir kisiim əskiriy küqini əwətip, Zhongguo qeqlisida parakəndiqilik tuqduruximu ehtimaldin yirək əməs. Muxularning həmmisini toluq hesabqa eliximiz lazim. Ələlibə qazanduk, dəp, jahan'gir unsurlarning wə ularning qalqilirining qaljirlik bilən əq elix süikəstlirigə bolğan huxyarliqimizni boxaxturup qoyuxka əsla bolmaydu, kimki bu huxyarlikni boxaxturup qoyidikən, u siyasi jəhəttə qoralsizlinip, özini beydong orunqa quxürüp qoyidu. Muxundak əhwalda, pütün məmlikət həlki ittipaklixip, jahan'girlar wə ularning qalqisi Zhongguo əksiyətqilirining Zhongguo həlkiqə karxi həkəndak süikəstlik pilanini kət'i, təltəküs, pak-pakiz wə toluq tarmar qilixi lazim. Zhongguo mustəkil boluxi lazim, Zhongguo azat boluxi lazim, Zhongguoning ixlirini Zhongguo həlki əzi igə bolup, əzi bir tərəp qilixi lazim, həkəndak jahan'gir dələtning əmdi qilqilikmu arilixixiqə yol qoyulmaydu.

Zhongguoning inkilawi—pütün millət həlk am-
misining inkilawi, jahan'girlar, feodallar, guenliao
burzua unsurlar, guomindang əksiyətqiliri wə ular-
ning kolqomakliridin baxka kixilərninğ həmmisi
bizning dostimiz, bizdə kəng wə mustəhkəm inki-
lawiy birliksəp bar. Bu birliksəp xunqə kəngki, u
ixqilar sinipi, dihanlar sinipi, xəhər uxxak bur-
zuaziyisi wə milli burzuaziyini öz iqigə alidu. Bu
birliksəp xunqə mustəhkəmki, u hərəkəndək düx-
məndin qəlip kelidiqan wə hərəkəndək kiyaqiləkn
yengidiqan mustəhkəm iradigə, pütməs-tügiməs
küq-kuwwətkə igə. Həzir biz turəqan dəwr—jahan-
girlik tüzümi pütünləy halakətkə karap ketiwatkan
dəwr, jahan'girlar kutuləqusiz weyji iqidə kaldi,
ular Zhongguo həlkiqə məyli kəndək yol bilən
dawamlıq karxi tursun, Zhongguo həlki, bəribir,
əng ahirki qəlibini koləqə kəltürüxkə kadir.

Xuning bilən billə, biz pütün dunyaqə ukturi-
mizki, bizning karxi turidiqinimiz—pəkət jahan-
girlik tüzümi wə uning Zhongguo həlkiqə karxi
süikəstlik pilani. Hərəkəndək qət'əl həkūmiti Zhong-
guo əksiyətqiliri bilən boləqan munasiwitini üzüp,
ular bilən yənə til biriktürməslıq yaki ularəqə
yardəm bərməslıknı həm həlk Zhongguosiqə karita
sahta əməs, həkiki dostluk pozitsiyisi tutuxni
halisila, biz uning bilən barawərlik, əzara mənpeət
yətküzüx həm zimin pütünlügigə wə igilik həkukka
əzara hərmət kilix pirinsipliri əsasida diplomatik

munasiwət ornitix məsilisi üstidə tən pən ötküzüxnı halaymiz. Zhongguo həlki dunyadiki hər kaysi əllər həkliri bilən dostanə həm karlikni yolqa koyuxni, ixləp qikirixni rawajlandurux wə igilikni gülləndürüx üqün, həlkəra soda muamilə ixlirini əsligə kəltürüx wə rawajlanduruxni halaydu.

Wəkil əpəndilər: yengi siyasi məslihət kengixi yiqini qakirip demokratik birləxmə həkümət kuru-ximizning həmmə xərt-xaraitliri pixip yetixti. Pütün Zhongguo həlki bizning yiqin eqix wə həkümət kuruximizni ənə xundak kizqinlik bilən ümit kilmakta. Ixinimənki, bizning hazır baxliqan iximiz bu ümitni kanduralaydu, bəlki anqə uzak ötməy kanduralaydu.

Zhongguo demokratik birləxmə həkümiti kurulux bilənla, uning hizmitining mohim nuktisi mundak bolidu: 1) əksiyətqilərnin qalduklirini yokitix, əksiyətqilərnin parakəndiqiligini basturux; 2) həlkənin igilik ixlirini əsligə kəltürüx wə rawajlanduruxka barlik imkaniyət wə nahayiti zor küq bilən kirixix, xuning bilən billə, həlkənin mədiniyət-maarip ixlirini əsligə kəltürüx wə rawajlandurux.

Zhongguo həlki xuni kəriduki, Zhongguoning təkdiri həlkənin öz kəliqə ötüxi bilənla, Zhongguo xərkətin kətirilgən kuyaxtək özining xanlik nuri bilən pütün ziminni yorutidu, tezlikte, əksiyətqi həkümət kaldurqan paskina-iplas nərsilərnı yuyup tazilaydu, urux jarahətlirini sakaytidu, yep-yengi,

kudrətlik, ismi jismoğa layik həlk jumhuriyitini kurup qikidu.

Yaxisun Zhonghua həlk jumhuriyiti!

Yaxisun demokratik birləxmə həkümət!

Yaxisun pütün məmlikət həlkining büyük ittipakliqi!

Izahlar

① Yeni siyasi məslihət kengixigə təyyarlik körüx weyyüənhuyining yiqini 1949- yil 6- ayning 15- künidin 19- künigiqə Bey-pingda ötküzüldi. Bu yiqinğa Zhongguo gongchəndangi wə demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatlıri, hər şahədiki demokratik zatlar, məmlikət iqidiki az sanlık millətlər, qət'əllərdiki Zhongguo muhajirliri bolup 23 orundin 134 kixi kətnaxti. Yiqin «Yeni siyasi məslihət kengixigə təyyarlik körüx weyyüənhuyining təxkiliy tiaolisini, «Yeni siyasi məslihət kengixi yiqinğa kətnixidiqan orunlar wə ularning wəkillirining sani toqrisidiki bəlgiliməni maqullidi, Mao Zedong zhuxi baxqiliqidiki daimi weyyüənhuyini saylıdi. Xu qaqda uni yeni siyasi məslihət kengixi dəp atax 1946- yil 1- ayning 10- kuni Chongqingda ötküzülgən siyasi məslihət kengixi yiqinidin pərkləndürüx üqun idi. Keyin u siyasi məslihət kengixining 1949- yil 9- ayning 21- kuni ötküzülgən 1- nəwətlik omumyiqinida Zhongguo həlk siyasi məslihət kengixi dəp əzgərtildi.

② Muxu tomdiki «Zhonggong zhongyangning sintəbir yiqini toqrisidiki ukturuxi»ning ④ izahıqə qaralsun.

HƏLK DEMOKRATIYISI DIKTATURISI HƏKƘIDƏ

Zhongguo Gongchəndangining 28 Yilliqini
Hatiriləx Munasiwiti Bilən

(1949- yil 6- ayning 30- kuni)

1949- yil 7- ayning 1- kuni—bu kün Zhongguo gongchəndangining 28 yilni besip ətkenligini kərsitidu. Huddi bir adəmgə ohxax, partiyiningmu balilik, yaxlik, kiranlik wə kerilik dəwri bolidu. Zhongguo gongchəndangi əmdi kiqik bala əməs, on nəqqə yaxlik yigitmu əməs, bəlki qong adəm bolup kaldı. Adəm keriqanda əlidu, partiyimu xundak bolidu. Siniplar yokałoqandin keyin, sinipiy kūrəxning korali boləqan həmmə nərsə—partiyə wə dələt maxinisi əzining rolini yokatkanliqi, zərüriyiti kalmioqanliqi üqün, pəydin-pəy yokilidu, əzining tarihiy wəzipisini tamamlaydu, xuning bilən insaniyət jəmiyiti tehimu yukuri baskuqka yetip baridu. Biz burzua partiyilirining əksiqə yol tutimiz. Ular siniplarning yokilidoqanliqini, dələt həkimiyyitining yokilidoqanliqini wə partiyilərnin g yokilidoqanliqini eytixtin kərkidu. Biz axkara jakalaymizki,

dəl xu nərsilərninğ yokilixini ilgiri sürüx üqün, xərt-xarait yaritimiz, tirixip kürəx kilimiz. Gongchəndang rəhbərliğı bilən həlk diktaturiliqədiki dələt hakimiyyəti ənə xundak xərt-xarait. Bu həkikət-ni etirap kilmioqanlar kommunistiqi əməs. Marksizim-Leninizimni ügənmigən, partiyigə əmdila kirgən yax yoldaxlar bu həkikət-ni bilməsliğı mümkin. Ular bu həkikət-ni biliwelixi lazim, xu qaqdila toqra dunyakaraxka igə bolidu. Ular biliwelixi lazimki, siniplarni yokitix, dələt hakimiyyətinini yokitix, partiyilərnini yokitixin ibarət muxu bir yolni pütün insanıyət besip etidu, gəp pəkət wakit wə xərt-xaraitta. Pütün dunya kommunistiqiliri burzuaziyidin dana, ular xəy'ilərninğ məwjut bolup turux wə tərəkki kilix kanuniyətlinini bilidu, ular biənzhəngfani bilidu, ular yiraknirak kəridu. Burzuaziyə bu həkikət-ni xuning üqün yakturmayduki, ular kixilər tərıpidin aqduruluxni halimaydu. Aqdurulux, məsilən, hazır guomindang əksiyətqilirininğ biz tərəptin aqdurulqanliqi, etmüxtə Yapon jahan'girligininğ biz tərəptin wə hərəkaysi əllər həkliri tərıpidin aqdurulqanliqi, aqdurulquqilar üqün eytkanda, azap, təsəwwur kilqili bolmaydiqan ix. Ixqilar sinipi, əmgəkqi həlk wə gongchəndang üqün bolsa heqkandak aqdurulux məsilisi əməs, bəlki tirixip ixləp xərt-xarait yaritip, siniplarni. dələt hakimiyyətinini wə partiyilərnini təbii sürəttə yokilixka elip berix, insanıyət-ni büyük birlik dəwrigə elip berix məsilisi məwjut. Təwəndə tohtili-

diqan məsililəni enik qüxəndürüx üqün biz bu yərdə insaniyət tərəkkiyatining yirak kəlgüsi məsilisi üstidə tohtaloqəq öttük.

Bizning partiyimiz 28 yilni besip ötti, həmmigə məlum, bu yillarni teq həlda əməs, bəlki kiyin xaraitta besip ötti, bizgə məmlikət iqi wə sirtidiki, partiye iqi wə sirtidiki düxmənlər bilən jəng kilixkə toqra kəldi. Marks, En'gels, Lenin wə Stalinlarəqə rəhmət, ular bizgə koral bərdi. Bu koral jigüənqiang əməs, Marksizim-Leninizim.

Lenin 1920-yili «Kommunizim hərkitidə balilarqə “solluk” kesili» digən kitawida Rosiyiliklərnin inkilawiy nəziriyini izlixining ətmişini təswirləp ətken idi^①. Rosiyiliklər birnəqqə on yil dawamida japa-muxəkkətləni bexidin kəqürüp, andin Marksizimni tapti. Zhongguo nurəqun ixlarda əkətəbir inkilawidin burunki Rosiyigə ohxaydu, yaki ohxap ketidu. Feodallik zulum jəhəttə ohxaydu. İqtisat wə mədiniyətiki kalaklik jəhəttə ohxap ketidu. Bu ikki məmlikət kalak idi, bolupmu Zhongguo bək kalak idi. İloqar kixilərnin məmlikətni gülləndürüx üqün japa-muxəkkətlik kürəxləni kilixtin bax tartmay, inkilawiy həkikətni izlix jəhəttə ohxax idi.

1840-yilidiki əpyün uruxi məqlup boləqandin baxlap, iləqar Zhongguoluklar mingbir japa-muxəkkətləni bexidin kəqürüp, qərp əlliridin həkikət izlidi. Hong Xiuqüən, Kang Youwey^②, Yən Fu^③ wə Sun

Zhongshənlər Zhongguo gongchəndangi dunyaqə kəlgiqə qərptin həkikət izligən bir guruh kixilərgə wəkillik kildi. U qaqda tərəkkipərwərlikkə intilgüqi Zhongguoluklar, qərpning yengi daoliliri bol-sila, hərəkandak kitapni okuytti. Yaponiyigə, Əngliyigə, Amerikiqə, Fransiyigə, Germaniyigə okuxka əwətilgənlərnin köplügi kixini həyran qaldurarlik dərjigə yətkən idi. Məmlikəttə keju tüzümi bikar kilindi, məktəp kurux^④ huddi bahar yamquridin keyin əskən bambuk notiliridək əwj elip kətti, qərptin üginixkə tirixqanlik kərsitildi. Mening yax qeqimda ügən'gənlirimmu muxu nərsilər idi. Bular qərpning burzua demokratik mədiniyiti yəni xu qaqdiki ijtimai təlimat wə təbii pənlərnə öz iqiğə alqan yengi ilim bolup, Zhongguoning feodallik mədiniyiti yəni kona ilmi bilən karimu-karxi idi. Bu yengi ilimni ügən'gən kixilərdə heli uzak wakitkiqə, bu ilim bilən Zhongguoni kutuldurqili bolidu, digən bir hil ixənq bolup kəldi, kona ilim tərəpdarlırini hesapka almiqanda, yengi ilim tərəpdarlıridin buningqə xək kəltüridiqanlar nahayiti az idi. Ularning oyiqə, wətənni kutuldurux üqün pəkət yengilikka kəqux kerək idi, yengilikka kəqux üqün pəkət qət'əllərdin üginix kerək idi. U qaqdiki qət'əllər iqidə qərpning kapitalistik əllirila alqə kətkən idi, ular burzuaziyining zamaniwi dələtlirini muwəppəkiyətlilik kurup qikkan idi. Yaponlar qərptin üginip ünüm hasil kildi, Zhongguoluklarınin

Yaponlardanmu ügən'güsi kəldi. U qaçdıki Zhongguoluklarning qarixiqə, Rosiyə kalak idi, uningdin üginixni halaydıoqanlar nahayiti az idi. 19-əsinning 40-yilliridin 20-əsinning baxliriqiqə Zhongguoluklarning qət'əllərdin üginix əhwali ənə xundak boldi.

Jahan'girlikning tajawuzi Zhongguoluklarning qərptin üginix ham hiyalini buzup taxlidi. Əjəba, nimə üqün ustazlar həmixə xagirtliriqə tajawuz kilidu? Zhongguoluklarning qərptin ügən'gən nərsiliri az bolmidi, lekin karqə kəlmidi, qayisi haman əməlgə axmay keliwərdi. Nurqun kürəxlər jümlidin xinhəy inkilawidək pütүн məmlikət kələmlik hərketmu məqlup boldi. Məmlikətning əhwali kündin-kün'gə naqarlaxti, xarait kixilərnı kün kəqürəlməydiqan kilip koydi. Guman pəyda boldi, kəpəydi wə əwj aldi. Birinqi dunya uruxi pütүн dunyani təwritiwətti. Rosiyiliklər əktəbir inkilawini elip berip, dunyada tunji sotsiyalistik dələtni bərpa kildi. Uluk Rosiyə puroletariyatining wə əmgəkqi həlkining ətmüxtə kəmülup kəlip, qət'əlliklərnıng kəzıgə qelikmay kəlgən inkilawiy küq-kuwwiti Lenin, Stalinlarning rəhbərligidə yanar takka ohxax tuyuksızla etilip qikti, Zhongguoluklar wə pütүн insaniyət Rosiyiliklərgə baxkiqə karaydıqan boldi. Xu kəmdə, pəkət xu kəmdila Zhongguoluklarning idiyisidin turmuxiqliqə yep-yengi bir dəwr baxlandi. Zhongguoluklar Marksizim-Leninizimdin ibarət dunyaning həmmila yerigə bap kelidiqan bu omumi həkikətni

tapti, xuning bilən Zhongguoning kiyapitidə özgirix boldi.

Zhongguoluklar Marksizimni Rosiyiliklərnin tonuxturuxi bilən tapti. Öktəbir inkilawiqə Zhongguoluklar Lenin, Stalin tğül, Marks, En'gelsnimu bilməytti. Öktəbir inkilawining zəmbirək awazi bizgə Marksizim-Leninizimni elip kəldi. Öktəbir inkilawi pütün dunyaning xuningdək Zhongguoning iloqarlirining puroletariyat dunyakarixini məmlikətnin təkdirini küzitidioqan koral kilip, öz məsililirini yengiwaxtin muhakimə kilip qikixioqə yardəm kildi. Rosiyiliklərnin yoli bilən mengix—hulasə ənə xu boldi. 1919-yili Zhongguoda 4-may hərkiti bolup etti. 1921-yili Zhongguo gongchəndangi kuruldi. Sun Zhongshən ümidi üzülgən qaqda, öktəbir inkilawini wə Zhongguo gongchəndangini uqratti. Sun Zhongshən öktəbir inkilawini alkixlidi, Rosiyiliklərnin Zhongguoluklarqə karatkan yardimini alkixlidi, Zhongguo gongchəndangining əzi bilən həmkarlixixini alkixlidi. Sun Zhongshən wapat boluwidi, Jiang Jieshi bax kətirip qikti. 22 yildək uzak muddət iqidə Jiang Jieshi Zhongguoni halakət girdawioqə apirip koydi. Bu məzgildə, Sovet ittipaki asasiy küq kilingən faxizimoqə karxi ikkinqi dunya uruxida 3 qong jahan'gir dölət yokitildi, 2 qong jahan'gir dölət ajizlidi, dunyada ziyanoqə uqrimioqan pəkət birlə qong jahan'gir dölət yəni Amerikila kaldi. Lekin Amerikida iqqi weyji nahayiti eqir.

Amerika pütün dunyani kullukka quxürməkqi, u Jiang Jieshoqa qoral-yarak bilən yardım berip, birnəqqə milyon Zhongguolukni kirdurdi. Zhongguo həlki Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidə, Yapon jahan'girligini koqlap qikarəandin keyin, 3 yil həlk azatlık uruxi elip berip, asasiy qəlibigə erixti.

Xundak kilip, qərp burzua mədiniyiti, burzua demokratiyisi, burzua jumhuriyiti fang'əni Zhongguo həlkining nəziridə birdək bitqit boldi. Burzua demokratiyisi ixqilar sinipi rəhbərliğidiki həlk demokratiyisigə, burzua jumhuriyiti həlk jumhuriyitigə orun boxitip bərdi. Xuning bilən həlk jumhuriyiti arkilik sotsiyalizimoqa wə kommunistimoqa yetixning, siniplarni yokitix wə dunyawı büyük birlikkə yetixning imkaniyiti tuquldi. Kang Youwey «Büyük birlik kitawı»ni yazdi, lekin u büyük birlikkə baridoqan yolni tapalmidi wə tepiximu mümkün əməs idi. Burzua jumhuriyiti qət'əllərdə boləqan, Zhongguoda boluxi mümkün əməs, qünki Zhongguo—jahan'girlikning zulmioqa uqrioqan əl. Birdinbir yol—ixqilar sinipi rəhbərlik kilidoqan həlk jumhuriyiti yolini besip ətux.

Baxka nərsilərninğ həmmisi sinap kərüldi, həmmisi məqlup boldi. Baxka nərsilərgə kəngül bərgən kixilərninğ bəziliri gum boldi, bəziliri oyoqandi, bəziliri öz pikrini əzgərtməktə. Wəkələr xundak tez tərəkki kildiki, nuroqun kixilər uxtumtutluk həs

kildi, yengiwaxtin üginix kerəkligini hes kildi. Kixilərnin bundak hessiyati qüxinixlik, biz bundak yahxi niyətlik, yengiwaxtin üginixni tələp kilidioqan pozitsiyini alkixlaymiz.

Zhongguo puroletariyatining xiənfəngdüyi, əktəbir inkilawidin keyin, Marksizim-Leninizimni ügəndi, Zhongguo gongchəndangini kurdi. Uning arkisidinla, siyasi kürəxkə atlinip, əgri-tokay yollar-da 28 yil yürüp, əmdila asasiy qələbigə erixti. Biz 28 yillik təjribimizdə Sun Zhongshənnin wapat bolux aldidiki wəsiyitidə eytkən “40 yillik təjribə” sidiki hulasigə ohxax hulasigə kəldük, yəni qələbigə yetix üqün, “həlk ammisini oyqitip, dunyada bizni əzi bilən barawər kəridioqan millətlər bilən birlixip, birliktə kürəx kilix lazim”liqini qongkur qüxəndük. Sun Zhongshən bizningkidin baxkiqə dunyakaraxta idi, məsililərnə baxkiqə sinipiy məydanda turup küzitətti wə həl kilətti, ləkin 20-əsirin 20-yillirida jahan’girlikkə qarxi kəndak kürəx kilix məsilisidə bolsa biz bilən ənə xundak asasiy jəhəttin birdək hulasigə kəldi.

Sun Zhongshənnin wapat bolqiniqə 24 yil boldi, Zhongguo inkilawining nəziriyisi wə əmiliyiti Zhongguo gongchəndangining rəhbərlikidə alqə qarap nahayiti zor dərjiddə rawajlandi, Zhongguoning kiya-piti tüptin əzgərđi. Zhongguo həlkinin hazirəqiqə hasil kiləqan mohim wə asasiy təjribisi munu ikki türüktin ibarət: (1) məmləkət iqidə, həlk ammisini

oyoqitix. Baxkiqə eytkanda, ixqilar sinipi, dihanlar sinipi, xəhər uxxək burzuaziyisi wə milli burzuaziyini ittipaklaxturup, ixqilar sinipining rəhbərliğidə, iqki birliksəp tüzüx həmdə buningdin rawajlinip ixqilar sinipi rəhbərlik kilidiqan, ixqi-dihanlar ittipakini asas kilidiqan həlk demokratiyisi diktaturlıqıdiki dölət kurux; (2) məmlikət sirtida, dunyada bizni əzi bilən barawər kəridiqan millətlər bilən wə hərəkaysi əllər həkliri bilən birlixip, birliktə kürəx kilix. Baxkiqə eytkanda, Sovet ittipaki bilən birlixip, həlk demokratiyisi əlliri bilən birlixip, baxka əllər puroletariyati wə kəng həlki bilən birlixip həlkəra birliksəp tüzüx.

“Silər bir tərəpkə ətüweliwatisilər.” Dəl xundak. Bir tərəpkə ətüxnı bizgə Sun Zhongshənning 40 yillik təjribisi bilən gongchəndangning 28 yillik təjribisi ügətti, qəlibigə yetix wə qəlibini mustəhkəmləx üqün bir tərəpkə ətüxning lazımlıqını qongkur qüxənduk. 40 yillik təjribə bilən 28 yillik təjribə boyiqə, Zhongguoluklar ya jahan'girlik tərəpkə, ya sotsiyalizim tərəpkə ətidu, hərgiz bularning sirtida bolmaydu. Taməja minip turuxka bolmaydu, üqinqi yol yok. Biz jahan'girlik tərəpkə ətüwalqan Jiang Jieshi əksiyətqilirigə kərximiz, üqinqi yol ham hiyalliriqimu kərximiz.

“Silər bək kattik tegiwatisilər.” Bizning eytkanlirimiz iqki-taxki əksiyətqilərgə yəni jahan'girlar wə ularning qalqiliriqə kəritilqan, baxka heqkan-

dak kixigə karitilmiojan. Ularoqa karita kattik tegix-təgməslik məsilisi kelip qikmaydu, kattik təgsəkmü xu, kattik təgmisəkmü xu, qünki ular əksiyətqi. Əksiyətqilər bilən inkilapqilarning qegrisini oquk ajritip, əksiyətqilərnin süikəsti wə hilə-mikiririni pax kilip, inkilapqilarning iqki kismida huxyarlik wə diqqət-etiwarni kəzəqap, özimizning jasaritimizni əstürgən, düxmənning həywitini yokatkandila, əksiyətqilərnə yitim kaldurəqili, yənggili yaki ularning ornini igiligili bolidu. Wəhxi həywan aldida kilqimu kərkunqaklik kilixka bolmaydu. Jingyanggangda yolwas əltürgən Wu Song^⑤din ülgə eliximiz kərek. Wu Songning nəziridə, Jingyanggangdiki yolwaska kattik təgsimü xu, kattik təgmisimü xu idi, u bəribir adəm yəytti. Ya yolwasni əltürəx, ya yolwaska yəm bolux—ikkinin biri.

“Biz tijarət kiliximiz kərek.” Tamamən toqra, tijarətni bəribir kilixka toqra kelidu. Biz pəkət tijarət kiliximizə dəhli kiliwatkan iqki-taxki əksiyətqilərgila kərxə turimiz, bulardin baxka həqkəndak adəmgə kərxə turmaymiz. Kəpqiqlik bilixi lazimki, bizning qət’əllər bilən tijarət kiliximizə xuningdək bizning qət’əllər bilən diplomatik munasiwət ornitiximizə dəhli kiliwatkanlar baxkilar əməs, dəl ənə xu jahan’girlar wə ularning əqalqisi Jiang Jieshi əksiyətqiliri. Məmlikət iqidiki wə həlkaradiki barlik küqlər bilən ittipaklixip, iqki-taxki

əksiyətqilərnı tarmar kıləqandıla, bizgə kılıxka tıjara tēpılıdu, barawərlik, əzara mən pəət yətküzüx, zımın pütünlügıgə wə ıgılık hokukka əzara hər mət kılıx asasıda barlık dələtlər bilən diplo matik munasiwət ornıtıxımızəqa imkanıyət tuqulıdu.

“Həlkəra yardəm almaymu, qəlibə kəzanqılı bolıdu.” Bu—hata oy. Jahan'girlik məwjut bolup turoqan dəwr də həkəndək məmlıkəttiki həkiki həlk inkilawınıg həlkəra inkilawiy küqlərning türlük xəkildiki yardımısız əz qəlibısını koləqa kəltürüxi mümkin əməs. Əlibə kəzanqandımu, unı mustəhkəmlıxi mümkin əməs. Uluk əktəbir inkilawınıg qəlibə kəzinıxi wə mustəhkəmlınıxi ənə xundək boldı, bunı bizgə Lenin wə Stalin allıkaqan eytip ətkən ıdı. İkkinqi dunya uruxıda 3 jahan'gir dələtning yokıtılıxi wə həlk demokratiyısı əllirining kurulu xımu xundək boldı. Həlk Zhongguosıdım xundək boluwatıdu wə xundək bolıdu. Oylap kərünqlar, mubada Sovet ittipakı bolmıoqan bolsa, mubada faxızıməqa karxi ikkinqi dunya uruxınıg qəlibısı bolmıoqan bolsa, mubada Yapon jahan'girli gi yokıtılmıoqan bolsa, mubada həlk demokratiyısı əlliri wujutka kəlmıgən bolsa, mubada xərktiki ezilgüqi millətlər kürəx kiliwatmıoqan bolsa, mubada Amerika, Ən'gliyə, Fransiyə, Germaniyə, İtaliyə, Yaponiyə wə baxka kapitalistik əllərdiki həlk əmisi bilən ularəqa həkümranlık kiliwatkan əksiyətqilər otturısıdiki kürəxlər bolmıoqan bolsa, mubada

muxularning yiqindisi bolmoqan bolsa, u halda, beximizoqa tikilgən həlkara əksiyətqi küqlərning qokum hazirkidin kanqə həssə kəp boluxini bilip bolmaytti. Bundak əhwalda biz qəlibə kəzinalayttukmu? Roxənki, kəzinalmayttuk. Qəlibə kəzinqandimu, uni mustəhkəmləx mümkin əməs idi. Bu jəhəttə Zhongguo həlkining təjribisi nahayiti kəp. Sun Zhongshəning wapat bolux aldidə, həlkara inkilawiy küqlər bilən birlixix lazim, dəp eytkən səzi bundak təjribini allikaqan əks əttürgən idi.

“Biz Ən’gliyə wə Amerika həkümətlirining yərdimigə muhtajmiz.” Həzirki wakitta bumu balilarqə oy. Həzirki wakitta Ən’gliyə wə Amerikining həkümranliri yənila jahan’girlar, ular həlk dəlitiqə yərdəm berəmdü? Biz bu əllər bilən tijarət kilayli, xuningdək, bu əllər kəlgüsidə əzara mənəpəət yətküzüx xərti bilən bizgə pul kərz berixkə razi bolidu, dəp pərəz kilayli, ular nimə üqün xundak kilatti? Zhongguo həlkioqə allikandak yərdəmlərni kilix üqün əməs, bəlki əz məmlikitidiki kapitalistlarni paydioqa, banka igilirini əsümgə igə kilip, xu yol bilən ularni weyjidin kutuldurux üqün kiləqan bolatti. Bu əllərdiki gongchəndanglar wə tərəkkipərwer partiyə-guruhlar əz həkümətlirini biz bilən tijarət kilixkə həttə diplomatik munasiwət ornitixkə dəwət kiliwatidu, bu—yahxi niyət, yərdəm digən xu, buni xu əllərdiki burzuaziyining hərəkətliri bilən bir kataroqa koyoqili bolmaydu. Sun Zhongshən əz

əmrində kapitalistik əllərdin nurqun kətim yardım tiligən idi, nətijədə həmmə tiligi yokka qikti, əksi-qə, rəhimsiz zərbilərgə uqrıdı. Sun Zhongshən öz əmrində pəkət birlə kətim həlkəyə yardımə igə boldı, u bolsımu Sovet ittipakining yardımı. Kitaphanlarning Sun Zhongshən əpəndining wəsiyitini kərüp qikixini soraymən, u öz wəsiyitidə kixilərgə jahan'gir əlləning yardimigə təlmürüxnı əməs, bəlki "dunyada bizni əzi bilən barawər kəridioqan millətlər bilən birlixix"ni səmimi halda tapilidi. Sun Zhongshən əpəndi təjribilik bolup kaloqan, ziyan tartkan, aldanqan idi. Biz uning səzini yadimizda tutuximiz, bizmu aldinip qalmasıqımız kərək. Biz həlkəyə jəhəttə Sovet ittipaki bax bolqan jahan'girlikkə qarxi səp tərəptimiz, həkiki dostanə yərdəmni pəkət muxu tərəptinla tepix mümkinliki, jahan'girlik səpi tərəptin tepix mümkin əməs.

"Silər hakim mutləklik kiliwatisilər." Səyümlük janaplar, toqra eytisilər, biz dəl xundak kiliwatimiz. Zhongguo həlkəning nəqqə on yil dawamida toplioqan barlıq təjribiliri bizgə həlk demokratiyisi diktaturisini, yaki baxkiqə eytkanda, həlk demokratiyisi hakim mutləkcliqini yürgüzüxnı ügətti, bular bəribir ohxax, dimək, biz əksiyətqilərnı pikir bayan kilix həkukidin məhrum kilimiz, pəkət həlkəyə pikir bayan kilix həkuki berimiz.

Həlk digən nimə? Zhongguoda hazırki baskuqta həlk—ixqılar sinipi, dihanlar sinipi, xəhər uxxak

burzuaziyisi wə milli burzuaziyə. Bu siniplar ixqilar sinipi wə gongchəndangning rəhbərliğidə, ittihaklıxip, öz dəliti təxkil kildu, öz həkümitini saylaydu, jahan'girlikning ɔalqiliri yəni pomixxiklar sinipi wə guənliao burzuaziyə üstidin xuningdək muxu siniplarɔa wəkillik kilidiɔan guomindang əksiyətqiliri həm ularning kolqomaklıri üstidin diktatura yürgüzidu, hakim mutləklik yürgüzidu, ularni ezidu, ularning tərtopluk boluxiɔıla yol koyidu, kalaymikan səzlixigə wə kalaymikan həkət kilixiɔa yol koymaydu. Əgər kalaymikan səzlisə wə kalaymikan həkət kilsa, dərhal qəkləydu wə jazaɔa tartidu. Həlk iqidə bolsa demokratik tüzüm əməlgə koyulidu, həlktə səz, yiqin ətküzüx wə təxkilatlarɔa uyuxux katarlik ərkinlik həkuklıri bolidu. Saylam həkuki pəkət həlkkıla berilidu, əksiyətqilərgə berilməydu. Muxu ikki tərəpning, həlk iqigə karitilənan demokratiyə tərəp bilən əksiyətqilərgə karitilənan diktatura tərəpning birlixixi həlk demokratiyisi diktaturisi bolidu.

Nimə səwəptin muxundak kilinidu? Bu həmmigə ayan. Bundak kilmiqanda, inkilap məɔlup bolidu, həlk bala-kazaɔa uqraydu, dələt munkərz bolidu.

“Silər dələt hakimiyitini yokatmaqqi əməsdinglar?” Yokitimiz, lekin hazır tehi yokatmaymiz, hazır tehi yokitalmaymiz. Nimə üqün? Jahan'girlik tehi məwjut, məmlikitimizdə əksiyətqilər tehi məwjut, məmlikitimizdə siniplar tehi məwjut. Bizning

hazirki wəzipimiz həkning dələt maxinisini, اساسən, hək armiyisi, hək sakqisi wə hək fatingini kükəytip, dələt mudapiəsini mustəhkəmləx wə hək mənپəətini koqđaxtin ibarət. Muxular xərt kilinqanda, Zhongguoni ixqilar sinipining wə gongchəndangning rəhbərliğidə puhta kədəm bilən yeza igilik məmlikitidin sanaət məmlikitigə aylinix, yengi demokratik jəmiyəttin sotsiyalistik wə kommunistik jəmiyətkə ətux, siniplarni yokitix wə büyük birlikni əməlgə axurux imkaniyitigə igə kilqili bolidu. Armiyə, sakqi wə fating katarliklardan ibarət dələt maxinisi—sinipning sinipni ezix qorali. U düxmən siniplar üçün allikandak “rəhim-xəpkətlik” nərsə əməs, ezix qorali wə zorawan kük. “Silər rəhimsiz.” Dəl xundak. Biz əksiyətqilərgə wə əksiyətqi siniplarning əksiyətqil hərəkətlirigə hərgiz rəhimlik siyasət kollanmaymiz. Biz rəhimlik siyasətni pəkət hək iqidila kollinimiz, hək sirtidiki əksiyətqilərgə wə əksiyətqi siniplarning əksiyətqil hərəkətlirigə kollanmaymiz.

Hək dəliti həkni koqđaydu. Hək dəliti bolqandila, hək pütүн məmlikət dairisidə wə omumi kələmdə demokratik usul bilən əzini tərbiyiləp wə əzgərtip, əzini iqki-taxki əksiyətqilərnin təsiridin kutuldurux (Bu təsir hazir tehi nahayiti qong, bəlki uzak muddətqiə məwjut bolup turidu, uni qapsanla yokatkili bolmaydu), əzining kona jəmiyəttin elip kəlgən yaman adət wə yaman idiyilirini

özgərtix, özini əksiyətqilər baxlıqan hata yoloqa kirküzüp koymaslik xuningdək dawamlik ilgiriləx, sotsiyalistik jəmiyət wə kommunistik jəmiyətke karap ilgiriləx imkaniyitigə igə bolidu.

Bizning bu jəhəttə kollinidiqan usulimiz zorlax usuli əməs, demokratik usul, yəni səz bilən kayil kilix usuli. Həlk iqidə kanunqə hilaplik kiləqanlar bolsa, ularmu jazalinidu, bənfangzidimu yatidu, əlüm jazasiqə tartilidiqanlirimu bolidu, ləkin bu bəzi ayrim əhwal bolup, bir sinip süpitidə qarilidiqan əksiyətqi sinip üstidin yürgüzüldiqan diktaturidin pirinsiplik pərklinidu.

Əksiyətqi sinip wə əksiyətqi guruhtikilər əzlirining həkimiyiti aqdurulqəndin keyin, isyan kətərmisə, buzoqunqilik kilmisə wə parakəndiqilik tuqdurmisila, ularqəimu yər wə ix berilidu, ularning kün kəruxigə, əmgəktə əzlirini özgətip, yengi adəm boluxiqə yol koyulidu. Əgər ular əmgək kilixni halimisa, həlk dəliti ularni zorlap əmgək kilduridu. Ularqə təxwik-tərbiyə ixlirimu elip berilidu, elip beriləqəndimu, huddi əsir elinəqan jün-guənlərgə elip barəqinimizdək, taza kəngül koyup, toluq elip berilidu. Bunimu “rəhimlik siyasət kollinix” digili bolar, ləkin bu—bizning ilgiri duxmən sinipta boləqanlarqə kollinidiqan zorlax qarimiz, buni bizning inkilawiy həlk iqidə karatqan əz özini tərbiyiləx iximiz bilən bir qatarqə koyqili bolmaydu.

Əksiyətqi siniptikilərnı əzgərtıdıqan bundak ıxni pəkət gongchəndang rəhbərlik kılıdıqan həlk demokratiyısı diktaturılıqıdiki dələtla kılalaydu. Bu ıx yahxi ıxlənsə, Zhongguodiki asasiy ekispilatatsiyə kıləuqi siniplar — pomıxxıklar sinipi wə guənliao burzuaziyə yəni longduən burzuaziyə üzül-kesil yokıladı. Bırla milli burzuaziyə qalıdu, hazırkı baskuqtıla ular arısidiki kəp kixilərgə nurəqun muwapik tərbiyə hizmitini elip berıxka bolıdu. Keləqəktə sotsiyalizim əməlgə axurulıdıqan yəni hususi karhanılar dələt ihtiyariqa ötküzülıdıqan qaqda, yənimu ilgiriləp, ularni tərbiyələx wə əzgərtıx ıxliri elip berıladı. Həlk kudrətlik dələt maxınısiqa igə, milli burzuaziyining isyan kətirixidin kərkmaydu.

Jiddi məsilə — dihanlarnı tərbiyələx. Dihanlar igiligi tarkak igilik, Sovet ittipaqining təjribisigə kəriqanda, nahayiti uzak wakit sər p kıləqan wə kəngül koyup ıxligəndıla, yeza igiligini ijtimailaxturəqili bolıdu. Yeza igiligining ijtimailixixi bolmaydikən, toluk wə mustəhkəm sotsiyalizim bolmaydu. Yeza igiligini ijtimailaxturuxning kədəm-baskuqliri dələt karhanilirini asasiy gəwdə kıləqan kudrətlik sanaətning tərəkkiyatiqa maslaxturuluxi lazim[®]. Həlk demokratiyısı diktaturılıqıdiki dələt məmlikətni sanaətləxtürux məsilisini baskuqluk rəwıxtə həl kılıxi lazim. Bu makalida iktisadiy məsililər üstıdə kəp tohtalmakqi əməsmən, xunga bu yərdə

təpsili səzliməymən.

1924- yili guomindangning Sun Zhongshən əzi rəhbərlik kılqan wə kommunistlar kətnaxqan məmlikətlik 1- kurlultiyi bir məxhur hitapnamə qəbul kılqan idi. Bu hitapnamidə: “Yekinki zaman dələtliridə həlk həkuki tüzümi dəp atalqan tüzüm, kəpinqə, burzuaziyigə has bolup, addi həlkni ezix koralıqə aylinip qaldı. Guomindangning həlk həkuki məsligi bolsa omumi addi həlkkə ortak bolup, azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidiqan nərsə əməs” diyilgən idi. Kim kimgə rəhbərlik kılix məsilisini hesabqə almay, adəttiki siyasi gangling süpitidə eytkanda, bu yərdə eytilqan həlk həkuki məsligi biz eytip yürgən həlk demokratizimiqə yaki yengi demokratizimiqə uyqun kelidu. Omumi addi həlkkə ortak bolqan, burzuaziyining hususi kiliweli-xiqə yol koyulmaydiqan dələt tüzümi, əgər ixqilar sinipining rəhbərliqi koxulsa, həlk demokratiyisi diktaturisidin ibarət dələt tüzümi bolidu.

Jiang Jieshi Sun Zhongshəndin yüz ərüp, guən-liao burzuaziyə bilən pomixxiklar sinipi diktaturisini Zhongguoning addi həlkini ezidiqan koral kildi. Bu əksil’inkilawiy diktatura 22 yil yürgüzülüp, mana əmdi biz rəhbərlik kılqan Zhongguo addi həlki tərripidin aqduruidi.

Bizni “hakim mutlək”lik yaki “jiqüənzhuji”lik kiliwatisilər, dəp tillawatqan qət’əl əksiyətqiliri əzliri hakim mutləklik yaki jiqüənzhujiyilik kiliwat-

kan kixilər. Ular burzuaziyining puroletariyat wə baxka həlkkə qaratkan bir sinip hakim mutləkliqi tüzümini, bir sinip jiqüənzhuysini yürgüzüwatidu. Sun Zhongshən yekinki zaman əllirining addi həlknı əzgüqi burzuaziyisi digəndə, nək muxu kixilərnı kəzdə tutidu. Jiang Jieshi əksil'inkilawiy hakim mutləklikni ənə xu əksiyətqi əbləhlərdin ügən'gən.

Song sulalisi dəwridə ətkən pəylasop Zhu Xi nurqun kitaplarnı yazqan, kəp səzlərnı kilqan idi, kəpqilik ularnı untup kaldı, əmma uning munu bir jümlə səzi untulqını yok: "Əzining yoli bilən əzini bapla."⑦ Biz xundak kiliwatimiz, jahan'gırlar wə ularning qalqisi Jiang Jieshi əksiyətqilirining yoli bilən jahan'gırlar wə ularning qalqisi Jiang Jieshi əksiyətqilirining əzini baplawatimiz. Kiloqinimiz xula, yənə nimə kiliptuk!

Inkilawiy diktatura bilən əksil'inkilawiy diktatura haraktir jəhəttin bir birigə qarimu-qarxi, halbuki, aldinkisi keyinkisidin üginixtin kəlgən. Bu üginix nahayiti zərür. Inkilawiy həlk əgər əksil'inkilawiy siniplarqə həkümrənlik kilixning bu usulini üginiwalmisa, hakimiyətni tutup turalmaydu, həlk hakimiyiti iqki-taxki əksiyətqilər tərıpidin aqdurup taxlinidu, iqki-taxki əksiyətqilər Zhongguoda tirilidu, inkilawiy həlk bala-kazaqə uqraydu.

Həlk demokratiyisi diktaturisining asasi—ixqilar sinipi, dihanlar sinipi wə xəhər uxxak burzuaziyisining ittipaki, اساسən, ixqilar bilən dihanlarning

ittipaki, çünki bu ikki sinip Zhongguo ahalisining 80-90 pirsəntini təxkil kilidu. Jahan'gırlar wə guomindang əksiyətqilirini aqduroqan küq, asasen, muxu ikki sinipning küqi. Yengi demokratizimdin sotsiyalizimoqa etüxtə, asasen, muxu ikki sinipning ittipakioqa tayinimiz.

Həlk demokratiyisi diktaturisi ixqilar sinipining rəhbərligigə muhtaj. Çünki pəkət ixqilar sinipila əng yirakni kəridu, omumning mənəpətinila kəzləydu, inkilawiy üzül-kesillikkə əng bay kelidu. Pütün inkilap tarihi ispatlidiki, ixqilar sinipining rəhbərliyi bolmioqanda, inkilap məqlup bolidu, ixqilar sinipining rəhbərliyi bolqanda, inkilap qəlibə kazinidu. Jahan'girlik dəwridə, hərəkəndək əldiki baxka hərəkəndək sinip hərəkəndək həkiki inkilapka rəhbərlik kilip, uni qəlibigə elip baralmaydu. Zhongguo uxxak burzuaziyisi wə milli burzuaziyisi inkilapka nuroqun ketim rəhbərlik kiləqan idi, bularning həməmisidə məqlup boldi, bu hal uning roxən dəlili.

Milli burzuaziyə hazırki baskuqta nahayiti mohim. Bizning yenimizda tehi jahan'girlik turuptu, bu düxmən nahayiti yawuz. Zhongguoning zamaniwi sanaitining pütün həlk igiligidə tutқан salmiqi tehi nahayiti kiqik. Bu həktə hazır ixənqlik san yok, bəzi məlumatlarəqa asasen məlqərligəndə, Yapon baskunqiliriəqa karxi uruxkiqə zamaniwi sanaətning məhsulat kimmiti pütün məmlikət həlk igiligi omumi məhsulat kimmitining aranla 10 pir-

səntqisini təxkil kilatti. Jahan'girlikning zulmioqa jawap berix üçün, elimizning arkida kəloqan iktisadiy ornini bir baldak kətirix üçün, Zhongguoda dölət iktisadi wə həlk turmuxioqa ziyalik əməs, paydilik boləqan barlik xəhər wə yeza kapitalizimi amilliridin paydilinix, milli burzuaziyə bilən itt-paklixip birliktə kürəx kilix lazim. Bizning hazirki fangzhenimiz kapitalizimni yokitix əməs, kapitalizimni qəkləx. Lekin milli burzuaziyə inkilapning rəhbiri bolalmaydu, xundakla dölət hakimiyitidə asasiy orun tutmasliqi kerək. Milli burzuaziyə xuning üçün inkilapning rəhbiri bolalmayduki wə xuning üçün dölət hakimiyitidə asasiy orun tutmasliqi kerəkki, milli burzuaziyening ijtimai iktisadiy orni ularning ajizliqini bəlgiligən, ular yirakni kərəlməydu, ularda yetərlik qəyrət yok həmdə ularning iqidə birmunqə kixilər həlk ammisidin korkidu.

Sun Zhongshən "həlk ammisini oyoqitix"ni yaki "dihanlar wə ixqilaroqa yar-yələk bolux"ni təxəbbus kildi. Kim "oyoqitidu" wə "yar-yələk" bolidu? Sun Zhongshənni pikriqə, uxxak burzuaziyə wə milli burzuaziyə. Lekin bu, əmiliyətə, ularning qolidin kəlməydu. Sun Zhongshənni 40 yillik inkilawi məqlup boldi, buning səwiwi nimə? Jahan'girlik dəwridə, uxxak burzuaziyə wə milli burzuaziyə hərəkandak həkiki inkilapka rəhbərlik kilip, uni qələbigə elip baralmaydu, səwiwi ənə xu.

Bizning 28 yilimiz kəp pərklik boldi. Biz nuroqun

kimmətlik təjribigə igə bolduk. Intizamlik boləqan, Marksizim-Leninizim nəziriyisi bilən korallanəqan, öz ezini tənkit usulini kollinidəqan, həlk ammisi bilən munasiwət baqləqan partiye; ənə xundak partiye rəhbərlik kiləqan armiyə; ənə xundak partiye rəhbərlik kiləqan inkilawiy siniplar wə inkilawiy guruhlar birliksepi—bu üqi bizning düxmənni yengixtiki asasiy koralimiz. Bular bizni ilgiri ötkən kixilərdin pərkləndüridu. Biz bu üqigə tayinip, asasiy qəlibigə erixtuk. Biz əgri-tokay yollarni besip ettuk. Biz partiye iqidiki ongqil wə “sol”qil jihuyzhuyilik hahixlar bilən kürəx kilduk. Bu üq ixta jiddi hatalik sadir boləqan waqitlarda inkilap onguxsizliklarəqa uqridi. Hataliklar wə onguxsizliklar bizgə sawak bərđi, bizni helila parasətlik kilip koydi, xuning bilən biz ixni obdanrak ixləydiəqan bolduk. Hərkəndak partiye, hərkəndak xəhs hataliktin haman hali bolalmaydu, biz hatalikni azrak sadir kilixni tələp kilimiz. Hatalik sadir boləqan bolsa, tüzitixni tələp kilimiz, kanqə tez, kanqə təltəküs tüzitilsə, xunqə yaxxi.

Təjribilirimizni yəkünləp bir nuktiəqa yikkanda, u ixqilar sinipi (gongchəndang arkilik) rəhbərlik kilidiəqan, ixqi-dihanlar ittipakini asas kilidiəqan həlk demokratiyisi diktaturisidin ibarət. Bu diktatura həlkəra inkilawiy küqlər bilən bir ittipak boluxi kerək. Bu—bizning gongshimiz, bu—bizning asasiy təjribimiz, bu—bizning asasiy ganglingimiz.

Partiyimizning 28 yili uzak bir d wr, biz bu d wr də birla ix kilduk, yəni inkilawiy uruxning asasiy  alibisini kolqa k lt rduk. Bu t brickl xk  ərziydu, q nki bu  alib  h lkning  alibisi, q nki bu  alib  Zhongguod k qong bir  lning  alibisi. Lekin bizning ixlirimiz tehi nahayiti k p, yol y r xk  təmsil kilsak,  tk nd  kil qanlirimiz p k t 10 ming lilik uzun s p rning birinqi k diminila baskanlik, halas. Y n  kalduk düxmənlərni yokitiximizqa toqra kelidu. Jiddi iktisadiy kurulus w zipiliri aldimizda turuptu. Bizg  tonux bol qan n rsil rning bəziliri pat yekinda bir q tt  kalidu, bizg  tonux bolmi qan nərsilər bizni ixl xk  məjbur kilmakta. Kiyinqilik  n  xu. Jahan'girlar bizni, iktisadiy ixlarni yahxi elip baralmaydu, d p qaqlaydu, ular bir q tt  karap turup, bizning məqlup boluximizni k tidu.

Biz kiyinqiliklarni yengiximiz lazim,  zimiz bilm ydi qan n rsil rni  giniweliximiz lazim. Biz igilik ixlirini xu ixlarning  hli bol qan barlik kixilərdin (kandak kixi boluxidin k t'i nəzər)  giniweliximiz lazim. Ularni ustaz kiliximiz, ulardin h rm t bilən üginiximiz, ihlas bilən üginiximiz lazim. Bilmig nni bilm ym n diyix, bilm y turup bilim n dim slik lazim.  m ldarlik kebri bolmaslik lazim. Kattik berils k, birnəqqə ay, bir-ikki yil yaki t t-b x yilda  giniwalalaymiz. Sovet ittipaki kommunistliri iqidimu bəzi kixil r d sl pt  igilik ixlirini yolqa

koyuxni anqə bilməytti, xu qaədimu jahan'gırlar ularning məəqlup boluxini kütken idi. Lekin Sovet ittipaki gongchəndangi qələibə kildi, ular Lenin wə Stalinning rəhbərliğidə, inkilap kilixnila əməs, kurulux ixlirini kilixnimu biliwaldi. Ular uluk, xanlik bir sotsiyalistik dələt kurup qikti. Sovet ittipaki gongchəndangi bizning əng yahxi ustazimiz, biz ulardin üginiximiz lazim. Həlkəra wə iqki wəziyət biz üqün paydilik, həlk demokratiyisi diktaturisidin ibarət bu koraləqa tayinip, əksiyətqilərdin baxka, pütün məmlikitimizdiki barlik kixilər bilən ittipaklixip, kəzligən yərgə puhta kədəmlər bilən yetip beriximiz tamamən mümkün.

Izahlar

① «Kommunizim hərkitidə balılarqə "solluk" kesili»ning 2-babıqə karalsun. Lenin uningda mundak digən: "Ətkən əsirning 40-yilliridin 90-yilliriqıqə bolqan təhminən yerim əsir wakit dawamida, Rosiyidiki ilqar pikirdikilər misli kərülmigən yawayi wə əksiyətqi qarizim zulmi astida, toqra inkilawiy nəziriyini təxnalik bilən izlidi həmdə Yawropa wə Amerika əllirining bu sahədiki hər bir 'yengi kəxpiyati'ni nahayiti tirixqanlik wə dikket bilən küzitip bardı. Rosiyə yerim əsir dawamida, həkikətənmu kattik kiynilip wə sansiz kurbanlar berip, misli kərülmigən inkilawiy kəhrimanlik, əjayip zor qəyrət wə pidakarlik bilən yol izləp, üginip, təjribə kilip kərüp, ümitsizlikkə quxüp, muwəppəkiyət kazinix wə muwəppəkiyətsizlikkə uqraxning səwəplirini təkxürüp kərüp, Yawropa təjribisini selixturup, ahir Marksizimdin ibarət birdin-bir toqra inkilawiy nəziriyigə igə boldi."

② Kang Youwey (1858—1927) Guangdong əlkisining Nənhey nahiyisidin. Zhongguo 1894- yili Yapon jahan'girligidin məqlup bolqandin keyin, u 1895- yili Beyjingda keju imtihanıqqa katnixiwatkan 1 ming 300 jürenoqa rəhbərlik kilip, ular bilən birlikte Guangxu hanqa "Tümən sezlük ərznəmə" sunup, "kanunni əzgərtip, yengilikka kequx"ni, hanlik-mustəbitlik tüzümdin hanlik-asasiy kanunluk tüzümgə etuxni tələp kildi. 1898- yili Guangxu han uni həm Tən Sitong, Liang Qichaolarni həkumət ixioqa koyup, kanunni əzgərtixkə kirixip bakti. Keyin jahillar guruhining wəkili Cixi təyhou hakimiyətni kaytidin kolqa eliwaldi, xuning bilən yengilikka kequx hərkiti məqlup boldi. Kang Youwey bilən Liang Qichao qət'əlgə keqip berip, baohuangdang təxkil kilip, Sun Zhongshən wəkillik kiləqan burzuaziyə wə uxxak burzuaziyening inkilawiy guruhi bilən karxilixip, əksiyətqi siyasi guruhka aylinip kətti. Kang Youwey (Yengi ilimdiki sahta əkidilər üstidə təxkürüx), (Kongzining tüzümnə əzgərtixi toqrisida təxkürüx), (Büyük birlik kitawi) digən kitaplarni yazəqan.

③ Yən Fu (1853—1921) Fujien əlkisining Minhou nahiyisidin. U Ən'gliyining dengiz armiyisi məktiwidə oquqan. 1894- yildiki Zhongguo-Yaponiyə uruxidin keyin, hanlik-asasiy kanunluk tüzümgə etux wə kanunni əzgərtip, yengilikka kequxni təxəbbus kiləqan. U Həkslining (Tədriji tərəkkkiyat wə əhlak), Adam Smitning (Əl bayliqi), Milning (Logika) wə Monteskining (Kanunlar rohi) digən kitaplarini tərjimə kilip, Yawropa burzuaziyisining idiyisini tarkatkan.

④ Muxu tallanma əsərlərnin 2- tomidiki (Yengi demokratizim həkkidə)ning ⑰ izahıqqa karalsun.

⑤ Wu Song—Zhongguoning məxhür romani (Shuyhuzhuən)di-ki bir kəhriman, uning Jingyanggangda yolwasni əltürgənligi həkkidiki həkayə həlk arisida nahayiti kəng tarkaləqan.

⑥ Yeza igiligini ijtimailaxturux bilən məmlikətni sənətləxtürüxning munasiwiti məsilisi toqrisida 1955- yil 7- ayning 31- küni yoldax Mao Zedongning Zhongguo gongchəndangi shengwey, shiwey wə qüdəngwey shujiliri yiqinida kiləqan (Yeza igiligini kopiratsiyiləxtürüx məsilisi toqrisida) digən dokladining 7- wə

8- qismiqa karalsun. Yoldax Mao Zedong bu dokladida Sovet ittipakining təciribiliri wə məmlikitimizning əmiliyitigə asasinip, yeza igiligini ijtimailaxturuxning kədəm-baskuqlirini sotsiyalistik sanaətləxtürəxning kədəm-baskuqliri bilən əzara maslaxturux lazimliqi məsilisini nahayiti zor dərjide alqa sürdi.

⑦ Bu-pəylasop Zhu Xining «Zhongyong»ning 13- babilə bərgən xərhidə eytkən səzi.

HAM HIYALLARNI TAXLAP, KÜRƏXKƏ TƏYYARLININGLAR*

(1949-yil 8-ayning 14-küni)

Amerika guowuyüəning Zhongguo-Amerika munasiwiti toqrisidiki aq taxlik kitawi wə Aqeson guowuqingning Trumen zongtongqa yazoqan heti^① ning däl muxu qaqda elan kilinixi tasadipi əməs. Bu həjjetlərnin elan kilinixi Zhongguo həlkinin qəlibə kazoqanliqini wə jahan'girlikning məqlup bolqanliqini əks əttüridu, pütün jahan'girlik dunyasi tüzüminin zawallıqqa yütutkanliqini əks əttüridu. Jahan'girlik tüzüminin yənggili bolmaydiqan katmu-kat iqi ziddiyətliri jahan'girlarni

* Bu əsər wə təwəndiki «Həyr əmisə, Stuart Leyton», «Aq taxlik kitap nimə üqün muhakimə kilinidu», «Dostluq» mu, yaki tajawuzqilik mu?, «Weyxinzhuylilik tarihiy qaraxning bərbat boluxi» digən 4 əsər Amerika guowuyüəning aq taxlik kitawi wə Aqesonning heti toqrisida yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən pinglunlar. Bu pinglunlarda, Amerikinin Zhongguoqa qaratkan siyasitinin jahan'girlik mahiyiti eqip taxlanqan, məmləkət iqidiki bir kisin burzua ziyalirininin Amerika jahan'girligigə bolqan ham hiyaliri tənkit kilinqan həmdə Zhongguo inkilawininin məydanqa kelixi wə qəlibə kəzinixininin səwəpliri nəziriyə jəhəttin qüxəndürülgən.

qayət qong qəm-kayquqa selip koydi.

Jahan'girlik özining halak boluxi üqün xərt hazirlidi. Mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərdiki həlk ammisining həm jahan'girlarning öz məmlikitidiki həlk ammisining oyqinixi ənə xundak xərt. Jahan'girlik pütün dunyadiki həlk ammisini jahan'girlikni yokitix yolidiki uluk kürəxning tarihiy dəwrigə kirgüzdi.

Jahan'girlik ənə xu həlk ammisi üqün maddi xərt hazirlap bərdi, məniwi xərtmu hazirlap bərdi.

Zawut, təmüryol, miltik, zəmbirək wahakazalar maddi xərt. Zhongguo həlk jiefangjünining kudrətlik maddi koral-yaraqlirining kəp kismi Amerika jahan'girligidin elinqan, bir kismi Yapon jahan'girligidin elinqan, bir kismi özimizdə ixlən'gən.

1840-yili Ən'gliyiliklər Zhongguoqa tajawuz kilqandin buyan, arka-arkidin, Ən'gliyə-Fransiyə birləxmə armiyisi Zhongguoqa hujum kilqan urux, Fransiyə Zhongguoqa hujum kilqan urux, Yaponiyə Zhongguoqa hujum kilqan urux, Ən'gliyə. Fransiyə. Yaponiyə. qar Rosiyə. Germaniyə. Amerika. Italiyə. Awstriyidin ibarət 8 dələt birləxmə armiyisi Zhongguoqa hujum kilqan urux, Yaponiyə bilən qar Rosiyə Zhongguo ziminida elip barqan urux^②, 1931-yili baxlanqan Yaponiyə Zhongguoning Dongbeyioqa hujum kilqan urux, 1937-yili baxlinip 8 yil dawam kilqan. Yaponiyə Zhongguoning pütün ziminioqa hujum kilqan urux bolup etti, əng ahirda,

yekinki 3 yildin buyan körünüxtə Jiang Jieshi, əmiliyətə Amerika Zhongguo həlkiqə hujum kiloan urux boldi. Muxu ahirki ketimki uruxta, Aqesonning hetidə eytiloqandək, Amerikining guomindang həkūmitigə bərgən maddi yardimi guomindang həkūmitining “pul qikimining 50 pirsəntidin jikraqi”ni təkil kildi, “Amerika Zhongguo armiyisini (guomindang armiyisini diməkqi) hərbi lazimətliklər bilən təminlidi”. Dimək, bu urux Amerika pul wə militik qikaroan, Jiang Jieshi adəm qikirip, Amerika üqün urux kilip, Zhongguoluklarni kiroan urux. Muxu barlik tajawuzqilik uruxliri, uning üstigə, siyasi, iktisadiy wə mədiniyət jəhətlərdiki tajawuz wə zulumlar Zhongguoluklarda jəhan'girlikkə karita eqmənlik pəyda kildi, Zhongguoluklaroqa buning zadi kəndək bir ix ikənligini oylatkuzdi, Zhongguoluklarni inkilawiy rohini jari kilduruxka, kürəx jəryanida ittipaklixixka məjbur kildi. Zhongguo həlki kürəx kilix, məqlup bolux, yənə kürəx kilix, yənə məqlup bolux, yənə kürəx kilix arkisida, 109 yillik təjribilərnə, birnəqqə yüz ketimlik qongkiqik kürəxning təjribilirini, hərbi wə siyasi. iktisadiy wə mədiniyət. kən təkülgən wə kən təkülmigən kürəxlərnəng təjribilirini toplax arkisida bəgünkidək asasiy muwəppəkiyətni koloqa kəltürdi. Mana bular məniwi xərt, bundək məniwi xərt bolmiqan bolsa, inkilap oqəlibə kazinalmiqan bolatti.

Tajawuzqilik zərūriyiti üqün jəhan'girlar Zhong-

guoda məybən tüzümini wə guənliao kapitalni pəyda kildi. Jahan'gırlarning tajawuzi Zhongguoning ijtimai igiligigə təsir kilip, uningda əzgirix tuəqdurdi, jahan'girlikkə karimu-karxi nərsini—Zhongguo milli sanaitini, Zhongguo milli burzuaziyisini pəyda kildi, bolupmu jahan'gırlar biwastə baxkuruwatkan karhanilarda, guənliao kapital karhanilirida, milli burzuaziyə karhanilirida ixləydiəqan Zhongguo pu-roletariyatini pəyda kildi. Tajawuzqilik zərüriyiti üqün, jahan'gırlar təngsiz kimməttə almacturux yoli bilən Zhongguo dihanlirini ekispilatatsiyə kilip, hanıwəyran kildi, Zhongguoda nəqqə yüz milyon kəng kəmbəqəl dihanlar ammisini pəyda kildi, kəmbəqəl dihanlar yeza əhalisinin 70 pirsəntini təkil kilidiəqan boldi. Tajawuzqilik zərüriyiti üqün, jahan'gırlar Zhongguoda koniqə ukumuxluk kixilərdin yaki shidafulardın pərk kilidiəqan birnəqqə milyon yengiqə yukuri wə adəttiki ziyalılarni pəyda kildi. Jahan'gırlar wə ularning əqalqisi Zhongguo əksiyətqi həkūmiti bu kixilərnin pəkət bir kısmınıla tizginləp turalidi, keyinki qaoqlarda nahayiti az sandikilirini, məsilən, Hu Shi, Fu Sinien, Qien Muəqə ohxaxlarnila tizginləp turalidi, kaləqanlirini tizginləp turalmidi, bular ularning karxi tərıpigə ətti. Okuəqıqlar, okutkuqıqlar, jiaoshoular, tehniklar, gongchengshilar, dohturlar, alimlar, ədiplər, sən'ətkarlar wə həkūmət hadimliri isyan kətərdi, yaki guomindangning kəynidin mengiwərixni hali-

maydiqan bolup qaldi. Gongchəndang bir kəmbəqəl partiyə idi, uning üstigə guomindang uni, adəm öltüridu, ot koyidu, ayallarning nomusiqa tegidu, bulang-talang kilidu, tarih diməydu, mədiniyət diməydu, wətən diməydu, ata-aniqa wapaszlik kilidu, ustaz wə qonglarni izzətliməydu, yolsizlik kilidu, mülüklərnə wə hotunlarni omumning kiliwetidu, adəm dengizi zhənsusini kollinidu, kiskisi, bir top bətbəxirilər, kəqürgüsiz jinayətkarlar, dəp kəng türdə, həkəndak pürsətni kəldin bərməy təxwik kildi. Birak, ix xundak kizikki, mana xundak bir top kixilər nəqqə yüz milyon hək ammisining himayisigə igə boldi, jümlidin ziyalilarning zor kəpqiligining, hususən yax okuquqilarning himayisigə igə boldi.

Bir kisim ziyalilar yənə karap bakmaqci. Ular, guomindangoqu yahxi əməs, gongchəndangning yahxi boluximu natayin, karap bekip birnimə dərmiz, dəp oylaxmakta. Bularning bəziliri aqzida himayə kilimən disimu, kənglidə karap bakmaqci boluwatidu. Dəl muxu kixilər Amerikiqa nisbətən ham hiyalda bolmakta. Ular həkukdar Amerika jahan'gir unsurliri bilən həkukdarlardin bolmiqan Amerika həkini pərk etixni halimaydu. Ular, goya jiddi wə uzak muddətlik kürəxsizmu Amerika jahan'gir unsurliri hək Zhongguosiqa barawərlik, əzara mənpeət yətküzüx اساسida muamilə kilidiqandək, bu jahan'gir unsurlarning bəzi tatlik-xirin səzlidirigə

asanla aldinip ketidu. Ularning mengisidə birmunqə əksiyətqil yəni həlkkə karxi idiyilər tehi saklinip kəlməktə, lekin ular guomindang əksiyətqiliri əməs, ular—həlk Zhongguosidiki ariliktililər yaki ongqilar. Ular Aqeson eytkan “demokratik xəhsiyətqilik” ning hamiliri. Aqesonlarning aldamqilik nəyrəngli-rining Zhongguoda həlimu bir kəwət yupka ijtimai asasi bar.

Aqesonning ak taxlik kitawi Amerika jahan'gir-lirining Zhongguoning hazirki muxu wəziyitigə karita pütünləy qarısiz kaləlanliqini kərsitidu. Guomindang xundak karəqa kəlməy kaldiki, kanqə yardəm kiləlan bilənmu bəribir halakətkə məhkum, Amerika jahan'girliiri wəziyətəni tizginliyəlməy kaldi, nailaj kaldi. Aqeson əz hetidə mundak dəydu: “Zhongguodiki iqki uruxning kəngülsiz akiwiti Amerika həkūmitining tizginləx iktidaridin exip qüxti, bu bəhtsizlik boldi, əmma mukərrər idi. Dəlitimizning iktidari yətkən muwapik dairidə biz kiləlan wə kilalaydiəlan həmmə ix bundak akiwətəni əzgərtəlməytti; bundak akiwətning ahir yüzbərgən- ligi bizning bəzi ixlirimizning kəm ixlinip kaləlan- liqidinmu əməs. Bu—Zhongguoning iqki kismidiki hər hil küqlərninğ məhsuli, dəlitimiz bu küqlərgə bir ilaj kilip təsir kərsətməkqi boləlan idi, lekin ünüm qikmidi.”

Logika boyiqə, Aqesonning hulasisi, Zhongguo- diki bəzi pikri tutuk ziyalilarning oyliqini yaki

eytkinidək, “Jallat kanlıq kiliqini taxlisa, dərhal əwliya bolidu”, “Karakçi pəylidin yansa, yahxi adəm bolidu”, Amerika həkümiti həlk Zhongguosioqa barawərlik, ezara mənəpət yetküzüx اساسida muamilə kilidu, parakəndiqilik selix ixlirini ikkinqi kilmaydu, digəndin ibarət boluxi kerək idi. Lekin undak bolmidi, Aqeson, yənə parakəndiqilik selix lazim, bəlki jəzmən parakəndiqilik selix kerək, dəydu. Ünümiqı? Ünümi bolar imix. Qandak kixilərgə yəlinidikin? “Demokratik xəhsiyətqilik”ning hamiliriqə yəlinər imix. Aqeson mundak dəydu: “..... Zhongguoning uzun yillik mədiniyiti wə demokratik xəhsiyətqiligi ahir bir küni öz karamitini kərsitidu, Zhongguo ahir qət’əlning boyunturuqıdin kutulidu. Zhongguoda muxu nixanqə yüztutқан hazırki wə kəlgüsidiki barlik tərəkkiyatlar, meningqə, bizning riqəbtləndürüximizgə erixixi kerək.”

Jahan’gırlarning logikisi həlkning logikisidin mana xundak kəskin pərk kilidu. Parakəndiqilik selix, məqlup bolux, yənə parakəndiqilik selix, yənə məqlup bolux, ahir berip halak bolux—bu, jahan’gırlarning wə dunyadiki barlik əksiyətqilərnin həlk ixliriqə kollinidiqan logikisi, ular bu logikiqə hərgiz hilaplik kilmaydu. Bu—Marksizimning bir qanuni. Biz “jahan’girlik nahayiti yawuz” digəndə, uning təbiitining əzgərməydiqanlıqini kəzdə tutimiz, jahan’gir unsurlar taki halak boluqiçə kanlıq kiliqini hərgiz taxlimaydu, hərgizmu əwliya

bolalmaydu.

Kürəx kilix, məqlup bolux, yənə kürəx kilix, yənə məqlup bolux, yənə kürəx kilix, ahir berip qəlibə kazinix—bu, həlkning logikisi, bularmu bu logikioğa hərgiz hilaplik kilmaydu. Bu—Marksizimning yənə bir kanuni. Rosiyə həlkining inkilawi muxu kanun boyiqə boldi, Zhongguo həlkining inkilawimu muxu kanun boyiqə boluwatidu.

Siniپی kürəx bolup turidu, bəzi siniplar qəlibə kazinidu, bəzi siniplar yokilidu. Mana bu—tarix, mana bu—nəqqə ming yillik mədiniyət tarihi. Tarihini muxu nuktiinəzər bilən qüxəndürüx tarihiy weywuzhuyi dəp atilidu, muxu nuktiinəzərning karxi tərpidə turux tarihiy weyxinzhuyi bolidu.

Əz özini tənkit usulini pəkət həlk iqidila kollinixka bolidu, jahan'gırlar wə Zhongguo əksiyətqilirini nəsihət bilən yahxi niyətkə kəltürüxni, yaman yoldin kayturuxni ümit kilix mümkin əməs. Birdin-bir qarə küqni uyuxturup, ularoğa karxi kürəx kilix, huddi həlk azatlık uruxi wə yər inkilawini elip berix, jahan'girlikni pax kilix, jahan'gırlarğa wə Zhongguo əksiyətqilirigə “kattik tegix”, ularni aqdurup taxlax, ularning kanunoğa hilap hərkətlirini qəkləx, “ularning tərтіplik boluxioqila yol koyux, kalaymikan səzlixigə wə kalaymikan hərkət kilixioğa yol koymaslik”ka ohxax. Xundak kiləqandila, jahan'gir dələtlər bilən barawərlik wə əzara mənпəət yetküzüx xərti astida alakə kilix-

tin ümit күtkili bolidu. Xundak kilöqandila, koral tapxuroqan wə təslim bolöqan pomixxik unsurlaröqa, guenliao burzua unsurlaröqa wə guomindang əksiyətqi guruhining əzaliri həm kolqomaklirioqa yaman adəmdin yahxi adəmgə əzgirix toqrisida tərbiyə berixxin xuningdək mümkin kədər ularni yahxi adəmgə aylanduruxxin ümit күtkili bolidu. Zhongguodiki nuröqun ziyozhuyiqi unsurlarning yəni kona demokratiyiqi unsurlarning yəni Trumen, Marxal, Aqeson, Stuart Leytonlar intizar bolöqan wə kolöqa költürüx üqün həmixə urunup keliwatkan “demokratik xəhsiyətqilik” digən nimining həmilirining köpinqə beydong orunöqa qüxüp kəlixining, məsililərnü küzitixining köpinqə natoöqra bolup qikixining—Amerika həkümränlirini küzitixining köpinqə natoöqra bolup qikixi, guomindangni küzitixining köpinqə natoöqra bolup qikixi, Sovet ittipakini küzitixining köpinqə natoöqra bolup qikixining wə Zhongguo gongchəndangini küzitixiningmu köpinqə natoöqra bolup qikixining səwiwi xuki, ular məsililərgə tarihiy weywuzhuyilik nuktiinəzər bilən karimidi, yaki undak karaxni yakturmidi.

Ilöqar kixilər—kommunistlar, demokratik partiya-guruhtikilər, oyoqanoqan ixqilar, yax okuöquqilar wə tərəkkipərwər ziyalilarda həlk Zhongguosidiki ottura katlamlar bilən, ariliktikilər bilən, hərkaysi katlamlardiki kalak unsurlar bilən, tehiqə ikkilinip arisalda bolup turoqan barlik kixilər bilən (Bu

kixilər yənə uzak muddətqiçə ikkilinidu, turaklik bolqandin keyin yənə ikkilinidu, kiyinqilikka duq-kəlsila ikkilinidu) ittipaklixip, ularqə yahxi niyət bilən yardəm berix, ularning turaksizliqini tənkit kilix, ularqə tərbiyə berix, ularning kəng həlkə ammisi tərəptə turuxini kolqə kəltürüx, ularni jahan'girlarqə tartkuzup koymaslik, ularni ham hiyallarni taxlap, kürəxkə təyyarlinixka ündəx məs'uliyiti bar. Ələlibə kazanduk, əmdi ularqə hizmət ixlimisəkmü bolidu, dəp karimaslik lazim. Yənə hizmət ixləx kerək, səwriqanlik bilən yənə nuroqun hizmətlərni ixləx kerək, xundak kilqandila, bu kixilərni həkiki rəwixtə kolqə kəltürgili bolidu. Ularni kolqə kəltürsək, jahan'girlar tamamən yitim kalidu, Aqesonning nəyrəngliri karqə kəlməy kalidu.

“Kürəxkə təyyarlininglar” digən xoar Zhongguo bilən jahan'gir dələtlərnin munasiwiti məsilisidə bolupmu Zhongguo bilən Amerikining munasiwiti məsilisidə tehiqə bəzi ham hiyallarda boluwatқан kixilərgə karitiloqan. Ular bu məsilidə tehi beydonglukta turmakta, tehi bəl baqliqini yok, Amerika jahan'girlingi bilən (xuningdək Ən'gliyə jahan'girlingi bilən) uzak muddət kürəx kilixka tehi bəl baqliqini yok, qünki ular Amerikiqə nisbətən tehi ham hiyalda bolmakta. Bu məsilidə ular bilən bizning otturimizda helimu nahayiti qong yaki helila qong arilik bar.

Amerika ak taxlik kitawining wə Aqesonning hetining elan kilinixi təbrikləxkə ərziydu, qünki bu, Zhongguodiki kona demokratizim idiyisidə yəni demokratik xəhsiyətqilik idiyisidə boləqan, həlk demokratizimini yaki demokratik kolliktipqilikni yaki demokratiyə-mərkəzləxtürüxni yaki kolliktip kəhrimanlikni yaki internatsionalizimlik wətənpərwərlikni bolsa yaklimaydiəqan yaki anqə yaklimaydiəqan, bulardin narazi bolup yürğən yaki anqəmunqə narazi bolup yürğən hətta bularni yaman kəridiəqan, xundaktimu wətənni səyüx niyiti boləqan, guomindang əksiyətqiliri katariəqə kirməydiəqan kixilərnin bexiəqə bir kapak soəqak su kuyup, ularni xərməndə kilip koydi. Bolupmu Amerikining həmmə nimisi yahxi dəp ixinip, Zhongguoning Amerikidin üginixini ümit kilip yürğən kixilərnin bexiəqə bir kapak soəqak su kuydi.

Aqeson oquktin-oquk, Zhongguodiki demokratik xəhsiyətqilərnəni “qət’əlning boyunturuəqi”din qutuluxka “riəqbətləndürüx” kerək, dəydu. Bu, Marksizim-Leninizimni aəqdurup taxlax kerək, Zhongguo gongchəndangi rəhbərlik kilidiəqan həlk demokratiyisi diktaturisi tüzümini aəqdurup taxlax kerək, digənlik. Qünki, bu məslək wə bu tüzüm “qət’əlning” bolup, Zhongguoda yiltizi yok imix, ularni Germaniyilik Marks (Bu kixining wapat boləqiniəqə 66 yil boldi), Rosiyilik Leniñ (Bu kixining wapat boləqiniəqə 25 yil boldi) wə Stalin (Bu kixi tehi

hayat)lar Zhongguoluklarğa tangoğan imix, uning üstigə bu məslək wə bu tüzüm tolimu əski bolup, kandaktu sinipiy kürəx elip berixni, jahan'girlikni yokitixni wə baxkilarni təxəbbus kilar imix, xu səwəptin bularni aqdurup taxlax lazim imix. Bu ixni zongtong Trumen, pərdə arkisidiki zongsiling Marxal, guowuqing Aqeson (yəni ak taxlik kitapni öz kəli bilən elan kiləğan səyümlük əjnəbi daren) wə koqlandi bax əlqi Stuart Leytonlar birla “riq-bətləndüridoğan” bolsa, Zhongguodiki “demokratik xəhsiyətqilik ahir bir künü öz karamitini kərsitər” imix. Buni Aqesonlar “riq-bətləndürüx” hizmitini kiliwatkanliqimiz, dəp hesaplaydu, lekin Zhongguoning Amerikiqə ixənsimu əmma wətənni səyüx niyiti boləğan demokratik xəhsiyətqiliri bir kapak soqak su dəp hesaplap, xərməndiqilik hes kilixi mümkin: Zhongguoning həlk demokratiyisi dikaturisi dairiliri bilən obdan alakə kilmay, əksiqə əxundak iplas ixlarni kilix, uning üstigə bularni axkara elan kilix—xərməndiqilik, xərməndiqilik! Wətənni səyüx niyiti boləğan kixilərgə nisbətən eytkanda, Aqesonning səzliri “riq-bətləndürüx” əməs, bəlki bir türlük həkərət.

Zhongguo uluk inkilap iqidə turmakta, pütun Zhongguo kaynap taxmakta, həlk inkilawiy ixliriqə bək əq bolmioğan lekin hata idiyisi boləğan həmmə kixini koloğa kəltürüx wə ular bilən ittipaklixixning yahxi xərtliri bar. Ilqar kixilər ak taxlik

kitaptin paydilinip,  n  xundak kixil rni kayil kilix hizmitini ixlix lazim.

Izahlar

① Bu yerdə eytiloan Amerika aq taxlik kitawi Amerika guowuy ni 1949- yil 8- ayning 5- k ni elan k loan (Amerika bilən Zhongguoning munasiwiti) namlik aq taxlik kitapni kərsitidu. Aqesonning Trumeno a yazoan heti Aqesonning Amerika guowuy nid  aq taxlik kitapni t z p bolqandin keyin 1949- yil 7- ayning 30- k ni Trumeno a yazoan hetini kərsitidu. Aq taxlik kitapning asasiy k smi 8 bap bolup, uningda 1844- yili Amerika Zhongguoğa (Wangxia x rtnamisi)ni məjburi imzalatkandin tartip taki 1949- yili Zhongguo h k inkilawi p t n məmlikət dairisid  asasiy o libig  erixk n'g  kədər bolqan Zhongguo-Amerika munasiwiti bayan kilin n. Aq taxlik kitapta Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning ahirki m zgilidin 1949- yiloq  bolqan 5 yil iqid  Amerikining Jiang Jieshini yel x, gongch ndang o a karxi turux siyasitini yürgüzüp, mingbir hil -mikir bilən Zhongguo həlkiqə karxi turqanliqining, nətijidə məqlup bolqanliqining ötmüxi nahayiti təpsili bayan kilin n. Aq taxlik kitap w  Aqesonning Trumeno a yazoan heti h k-nah kni astin-üstün kiliwetix, pakitlarni yoxurux w  oydurup qikirix bil n xuningd k Zhongguo h lkiq  bolqan z h rlik b htan w  qongkur o m nlik bil n toloan. U qaqda, Amerikining  ksiy tqi lagiri iqid  Zhongguo o a karitiloan siyas t toqrilik talax-tartix bolqanliktin, Trumen, Aqeson katarlik jahan'gir unsurlar öz r kiplirini kayil kilix  q n b zibir  ksil'inkilawiy sirlirini aq taxlik kitap xekli bilən oquktin-oquq axkara kilixk  məjbur bolqan idi. Xundak kilip, aq taxlik kitap keguən jəhəttə Amerika jahan'girliqining Zhongguoğa k loan tajawuzqilik jinayitining ikrarnamisi bolup qaldi.

② Bu 1904- , 1905- yilliri Yaponiyə bilən qar Rosiy  otturisida Zhongguoning Dongbeyini w  Chaoxi nni talixix səwiwidin tuquloan jahan'girlik uruxini kərsitidu. Bu urux, اساس n, Zhong-

guoning Dongbey ziminidiki Fengtiən (hazirki Shenyang), Liaoyang rayonliri wə Lüshunkou tərəpliridə bolqan, buning bilən Zhongguo həlki qayət zor ziyanlarqə uqriqan idi. Yaponiyə-Rosiyə uruxining nətijsidə qar Rosiyə məqlup boldi, Yapon jahangirliqi qar Rosiyining Zhongguoning Dongbeyidiki həkümranlıq ornini igəllidi. Yaponiyining Chaoxiənni yalquz ixqal kilix ornimu bu uruxning sülhi keliximidə (Portsmut sülhi keliximidə) qar Rosiyə tərpidin etirap kilindi.

HƏYR ƏMISƏ, STUART LEYTON

(1949- yil 8- ayning 18- künü)

Amerika ak taxlik kitawining Stuart Leyton^① Nənjingdin ketip, Waxin'gtonqa yetip berixka az qalqan lekin tehi yetip barmiqan kün'gə—8- ayning 5- künigə toqrilap elan kilinixi qūxinixlik, qūnki Stuart Leyton Amerikining tajawuzqilik siyasitining təltəküs məqlup bolqanliqining alamiti. Stuart Leyton Zhongguoda tuqulup əskən Amerikilik bolup, uning Zhongguoda heli kəng ijtimai munasiwətliri bar idi, u Zhongguoda nuroqun yillardin buyan jiaohuy məktəpliri aqқан idi, Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux dəwridə Yaponlarning türmisidə yatқан idi, adəttə özini Amerikini səyidiqan, Zhongguonimu səyidiqan kilip kərsitip, bir kəsim Zhongguoluklarni heli kaymukturalaytti, xu səwəp-tin Marxalqqa yarap kelip, Zhongguoda turuxluk bax əlqi bolqan, xuning bilən Marxal xitongidiki dangdar kixilərdin biri bolup qalqan idi. Marxal xitongidikilərnin karixiqə, uning birla kəmqiligi bar idi, yəni u Marxal xitongining siyasitigə wəkillik kilip Zhongguoda bax əlqi bolup turqan pütүн məzgil dəl muxu siyasət Zhongguo həlki

təripidin təltöküs məqlup kilinçan məzgil boldi, bu jawapkarlik, həkikətən, kiçik əməs. Jawapkarliktin keqix məksət kilinçan ak taxlik kitapning Stuart Leyton yetip baray döp kalçan lekin yetip barmioçan qaçda elan kilinixi muwapik idi, əlwəttə.

Amerika pul wə miltik qikarçan, Jiang Jieshi adəm qikirip, Amerika üqün urux kilip, Zhongguoluklarni kirçan, xuning bilən Zhongguoni Amerikining mustəmlikisigə aylandurmakçi bolçan urux Amerika jahan'girligining ikkinçi dunya uruxidin keyinki dunyawı tajawuzçilik siyasitining mohim bir kismini təxkil kilidu. Amerika tajawuzçilik siyasitining düyxiangi birnəqqə kisimdin ibarət. Yawropa kısmi, Asiya kısmi, Amerika kısmi—bu üçü uning asasiy kısmi. Zhongguo Asiyaning mərkizi, 475 milyon ahaligə igə qong məmlikət, Amerika Zhongguoni koloça qüxürüwalsa, pütün Asiya uning bolup ketətti. Amerika jahan'girligining Asiya sepi mustəhkəmlənsə, u küq toplap Yawropaça hujum kilalaytti. Amerika jahan'girligi Amerika kit'əsidiçi sepi ni sbətən mustəhkəm döp hesaplaytti. Amerika tajawuzçilirining pütün xirin hiyali mana xular idi.

Birak, birinçidin, Amerika həlki wə pütün dunya həlki uruxni halimaydu; ikkinçidin, Yawropa həlkining oyçinixi, xərkiy Yawropa həlk demokratiyisi əllirining dunyaça kelixi bolupmu mislisiz kudrətlik teqlik korçini bolçan Sovet ittihakining

Yawropa bilən Asiya otturısında kəd kətirip, Amerikining tajawuzqilik siyasitigə kəysərlik bilən karxi turuxi Amerikining dikkət-etiwarining kəp kismini özigə tartti; üqinqidin, mohimi, Zhongguo həlki oyqandı, Zhongguo gongchəndangi rəhbərlik kılqan korallik küq wə həlkning təkkillən'gən küqi mislisiz küqəydi. Xuning bilən Amerika jahangirliğining həkukdarlar guruhi Zhongguoqa kəng kələmlik, toqridin-toqra korallik hujum kilix siyasitini kollinalmay, Jiang Jiешining iqi urux kili-xioqa yardəm berix siyasitini kollinixka məjbur boldi.

Amerikining dengiz, kurukluk wə hawa armiyiliri Zhongguoda uruxka katnaxti. Qingdao, Shanghəy wə Təywənlərdə Amerikining dengiz armiyisi jidiliri bar. Beyping, Tiənjin, Tangshən, Qinhuangdao, Qingdao, Shanghəy, Nənjinglarda Amerika koxunliri turqan. Amerikining hawa armiyisi pütun Zhongguoni qanggiliqə eliwaldi həmdə pütun Zhongguoning zhənluelik mohim jaylirini hawa boxluqidin hərbi hərıtigə qüxürüwaldi. Amerika koxunliri yaki hərbi hadimliri Beypingning yenidiki Ənpingzhənda, Changchunning yenidiki Jiutəydə, Tangshəndə, Jiaodong yerim arilida həlk jiefangjüni bilən tokunuxkan, həlk jiefangjünigə kəp ketim əsir qüxkən idi^②. Chennolt^③ hangkongdüyi kəng kələmdə uruxka katnaxti. Amerikining hawa armiyisi Jiang Jiешioqa əskər toxup bərgəndin taxkiri,

kozoqilang kətirip biz tərəpkə ətken Chongqing namlik xünyangjiən⁴ni bombardiman kilip qərək kiliwətti. Mana bularning həmmisi uruxka biwastə katnaxkanlik, pəkət axkara uruxla elan kilinmidi, xuningdək uning kəlimi anqə kəng bolmidi, bəlki kəpləp pul, miltik qikipirip wə guwenlarni əwətip, Jiang Jieshining iqki urux kilixioqa yardəm berix asasiy tajawuzqilik usuli kilindi.

Amerikining bundak usul kollinixi Amerika jahan'girligining hokukdarliri—Trumen, Marxal xitongidikilərnin Zhongguoqa biwastə tajawuz kilixni halimioqanliqidin boləqan əməs, bəlki Zhongguo wə pütün dunyaning keguən wəziyiti tərripidin bəlgilən'gən. Amerika Jiang Jieshining urux kilixioqa yardəm berixning dəsliwidə, guomintang bilən gongchəndang otturisdiki talax-tartixlarni Amerika otturioqa qikip kelixtürux digən yengiqə oyunni yənə oynap qikkən, xuning bilən Zhongguo gongchəndangini yumxitip wə Zhongguo həlkini aldap, pütün Zhongguoni urux kilmastinla qanggilioqa eliwelixka urunəqan idi. Teqlik tənəpəni məqlup boldi, aldəmquilik akmay qaldı, urux pərdisi eqildi.

Amerikioqa nisbətən ham hiyalda boluwatqan untuəqak ziyozhuyiqilar yaki "demokratik xəhsiyətqi" dəp ataləqanlar Aqesonning səzigə qarap bekinglar: "Teqlik yetip kəlgən qaoqda, Amerika Zhongguoda 3 hil imkaniyəttin birini talliwelixka duqkəlgən idi: 1) u pütünləy qikip ketixi mümkin

idi; 2) u kəng kələmdə hərbi mudahilə yürüzü, guomindangoğa yardım berip, gongchəndangni yo-kitiwetixi mümkün idi; 3) u guomindangning öz hakimiyyətini Zhongguoda mümkün kədər kəng rayonlarda kurup qikixioğa yardım berixi, xuning bilən billə, tirixip ikki tərəpni murəssəgə kəltürük arkilik iqqi uruxtin saklinixi mümkün idi.”

Nimə üçün birinçi siyasət kollinilmidi? Aqeson mundak dəydu: “İxinimənki, xu qaqdiki Amerikining həlk iradisi birinçisini tallaxni, kət’i tirixqanliklar bilən awal bir kur kutkuzux hizmitini ixliməy, həlkəra məs’uliyetimizdin, Zhongguoğa qaratan dostanə ən’əniwi siyasitimizdin pütünləy wazkəq-kənlik bilən barawər, dəp həsaplaytti.” Amerikining “həlkəra məs’uliyət” wə “Zhongguoğa qaratan dostanə ən’əniwi siyasət” digini Zhongguoğa arilixix ikən. Arilixix həlkəra məs’uliyətni üstigə aloqanlik dəp atilidikən, arilixix Zhongguoğa qaritan dostanilik dəp atilidikən, arilaxmisa bol-maydikən. Aqeson bu yərdə Amerikining həlk iradisini ayak asti kildi, bu Amerikining həlk iradisi əməs, Uol-Stritning “həlk iradisi”.

Nimə üçün ikkinçi siyasət kollinilmidi? Aqeson mundak dəydu: “Tallaxka koyuloqan ikkinçi hil siyasət, nəziriyə jəhəttin kariqanda, xuningdək etməxni əsligəndə, goya kixining zokini kəltürsimu, ləkin pütünləy akmaytti. Guomindang uruxtin ilgiriki 10 yil iqidə gongchəndangni yokitalmidi.

Həzir—uruxtin keyinki məzgil, guomindang ajizlaxti, iradisi boxaxti, həlkning ixənqidin ayrilip kaldi, bu yukurida eytiloğan idi. Yaponiyining kolidin kayturuwelinoğan jaylarda, guomindangning məmuri-hərbi əməldarlırining kilikliri səwiwidin, guomindang birdinla həlkning kollixidin məhrum kaldi, inawitini yokitip koydi. Birak gongchəndang bolsa ötkən hərəkəndak wakittikidinmu küqiyip kətti, ular pütүн Huabeyni digüdək kolioğa eliwaldi. Guomindang armiyisining keyinqə karəğa kəlməy kaləğan eqinixlik əhwalidin kəriqanda, ehtimal, pəkət Amerikining korallik küqigə tayanəqandila, gongchəndangni koqliwətkili bolatti. Bundak intayin zor məs'uliyətni bizning koxunimizəğa məyli 1945-yili yükləxni yaki uningdin keyin yükləxni bolsun, Amerika həlki əlwəttə təstiklimaytti. Xuning üqün, tal'laxka koyuloğan üqinqi siyasətni kollanduk.....”

Amerika pul wə miltik qikirix, Jiang Jieshi adəm qikirip, Amerika üqün urux kilip, Zhongguoluklarni kirix, “gongchəndangni yokitiwetix”, xuning bilən, Zhongguoni Amerikining mustəmlikisigə aylandurup, Amerikining “həlkəra məs'uliyiti”ni orunlax, “Zhongguoğa karatkan dostanə ən'əniwi siyasiti”ni əməlgə axurux—kaltis qarə ikənəq!

Guomindang qirip karəğa kəlməy kaldi, “iradisi boxaxti, həlkning ixənqidin ayrilip kaldi”, xundak bolsimu yənə pul wə miltik qikirip, uni uruxka

selix kerək. Biwastə əskər qikirip arilixix “nəziriyə jəhəttin” muwapik. Yaloquz Amerika həkümranlıriqə nisbətən eytkanda, “ətmüxnə əsligən”dimu muwapik. Qünki bundak kilix həkikətən kizikarlik, “Goya kixining zokini kəltüridu”. Lekin əmiliyətə akmaydu, “Amerika həlki əlwəttə təstiklimaydu”. Bizning—Trumen, Marxal, Aqesonlarning jahan'girlik xitongining—kiləqumiz yok əməs, taza bar idi, pəkət Zhongguo wəziyiti, Amerika wəziyiti həm pütүн həlkara wəziyət (Buni Aqeson tiləqə almidi) yar bərmigənligi üqün, nailaj keyinkisini layik kərüp, üqinqi yolni kollanduk.

“Həlkara yardəm almaymu, qəlibə kəzanəqili bolidu” dəp hesablaydiqan Zhongguoluklar, kulak selinglar, Aqeson silərgə dərs ətūwatidu. Aqeson muaxsiz, halis dərs beridiqan yahxi okutkuqi ikənki, u pütүн həkikətəni ənə xundak erinməstən, kilqə yoxurməstin səzləp bərdi. Amerikining kəpləp əskər qikirip Zhongguoqə hujum kilməqanliqi Amerika həkūmitining haliməqanliqidin əməs, bəlki Amerika həkūmitidə əndixə boləqanliqidin boldi. Birinqi, Zhongguo həlkining əzigə karxi qikixidin əndixə kildi, əzining patkakka petip kelip qikal-may kəlixidin kəkkti. İkkinqi, Amerika həlkining əzigə karxi qikixidin əndixə kildi, xuning üqün səpərwərlik buyruqi qüxürüxkə petinalmidi. Üqinqi, Sovet ittipaki wə Yawropa həlklirining həm hər-kaysi əllər həlklirining əzigə karxi qikixidin,

pütүн dunyaning lənət-nəpritigə uqrap kelixtin əndixə kildi. Aqesonning səyümlük rastqillioji qəklik bolqini üqün, bu üqinqi əndixini eytixni hali-midi. Buning səwiwi xuki, u Sovet ittihakining aldida xərməndə boluxtin korkti, u məqlup bolqan əmma məqlup bolmioqandək kiyapətkə kiriwalqan Yawropa Marxal pilani[®]ning pütünləy tarmar boluxtək pajiəlik halqə qüxüp kelixidin korkti.

Yekinnila kəridioqan, pikri tutuk, ziyozhuyiqi yaki demokratik xəhsiyətqi Zhongguoluklar, kulak selinglar, Aqeson silərgə dərs otüwatidu, Aqeson silərning yahxi okutkuqinglar. Silər təsəwwur kilip kəlgən Amerikining wapadarlik, adalətpərwərlik əhlakini Aqeson pak-pakiz süpürüp taxlidi. Xundak əməsmu? Silər ak taxlik kitaptin wə Aqesonning hetidin kilqilik wapadarlik, adalətpərwərlik əhlakini tapalamsilər?

Amerikida, həkikətən, pən bar, tehnikə bar, əpsuski, ular həlkning kolida əməs, kapitalistlar-ning kolida, ular iqki jəhəttə ekispilatatsiyə kilix wə zulum selixkə, taxki jəhəttə tajawuzqilik kilix wə adəm öltürüxkə ixlitolidu. Amerikida “demokratik siyasi”mu bar, əpsuski, bu birləsinipning—burzuaziyining hakim mutlək həkümranliqining baxkiqə atilixi, halas. Amerikining puli kəp, əpsuski, uni pəkət uqioqə qikқан qirik Jiang Jieshi əksiyətqilirigila berixni halaydu. Həzir wə kəlgüsidə özining Zhongguodiki 5-zongdüyigə az-maz

idi. Biz Wen Yiduoqqa mədhiyə yeziximiz, Zhu Ziqingqqa mədhiyə yeziximiz kerək, ular millitimizning kəhrimanlıq rohini kərsətti.

Az-tola kiyinqiliktin nimə korkux. Kamal kilsa kilmamdu, 8 yil, 10 yil kamal kilar, uningqiqə Zhongguoning həmmə məsilisi həl bolup bolidu. Zhongguoluklar ölumdin korkmayduyu, kiyinqiliktin korkamdu? Laozi: “Ölumdin korkmaydıqan həlkni kandakmu ölüm bilən korkutkili bolsun”¹⁰ digən idi. Amerika jahan'girligi wə uning qalqisi Jiang Jieshi əksiyətqiliri bizni “ölüm bilən korkutux” bilənla kalmay, bəlki öltürməkqimu bolqan idi. Ular Wen Yiduoqqa ohxax kixilərdin baxka, yənə etkən 3 yil iqidə Amerikining karabin miltiqi, jiguənqiangliri, pəyjipaoliri, huojjənpaoliri, liudənpaoliri, tankiliri, ayrupilanliri wə bombiliri bilən nəqqə milyon Zhongguolukni kiroqan idi. Həzir bundak əhwal besikay dəp kaldi, ular uruxta məqlup boldi, hujumqqa əmdi ular əməs, bəlki biz ettük, ular pat arida gum bolidu. Ular bizgə az-tola kiyinqilik kaldurup koyuxti, kamal kilix, ixsizlik, kəhətqilik, kəqəz pulning pahallixixi, mal bahasi-ning ərlixigə ohxaxlar həkikətən kiyinqilik, lekin etkən 3 yildikigə kəriqanda aram elip kaldük. Etkən 3 yilning etkilidinmu etüp kəttukyu, əmdi muxunqilik kiyinqiliknimu yengəlməmdük? Amerikisiz jan bakalmamduk?

Həlk jiefangjüni Changjiangdin kesip etüwidi,

Amerikining Nənjing mustəmlikə həkümiti huddi kuxkaqtək tozup kətti. Bax əlqi Stuart Leyton loyi midirlimay olturup, kəzlrini qəkqəytip karidi, yengi dukan eqip, birər nimə yuluwelix koyioqa qüxti. Stuart Leyton nimini kərđi? Həlk jiefangjüni-ning səp-səp bolup ətəkənligini, ixqilar, dihanlar wə okuquqilarning top-top bolup kətirilgənligini kərgəndin taxkiri, yənə bir hadisini yəni Zhongguodiki ziyouzhuuyiqilar yaki demokratik xəhsiyət-qilərninmu top-topi bilən ixqilar, dihanlar, əskərlər wə okuquqilaroqa koxulup birliktə xoar towliqanliqini, inkilap kilimiz, digənligini kərđi. Kiskisi, uning bilən heqkimning kari bolmidi, nətijidə u “yəkkə-yiganə kəlip, gəwdisi bilən sayisi bir birigə təsəlli berix”^① həlioqa qüxüp kəldi, kilidiqan ixi yok, popkisini koltuklap yolioqa rawan boluxka məjbur boldi.

Zhongguoda yənə bir kisim ziyalilar wə baxka kixilərdə müjiməl idiyilər bolup, ular Amerikiqo nisbətən ham hiyalda boluwatidu, xunga ularoqa nisbətən qüxənqə berix, koləqa kəltürüx, tərbiyiləx wə ittipaklixix hizmətlirini ixləp, ularni həlk tərəptə turidiqan, jahan'girlarning damioqa qüxməy-diqan kilix lazim. Lekin Amerika jahan'girligining Zhongguo həlki arisidiki pütkül abroyi yər bilən yəksan boldi, Amerikining ak taxlik kitawi—ənə xu yər bilən yəksan boləqanlikning hatirisi. İlqar kixilər ak taxlik kitaptin obdan paydilini, Zhong-

guo həlkiqə tərbiyə berixi kerək.

Stuart Leyton kətti, aq taxlik kitap kəldi, nahayiti yahxi boldi, nahayiti obdan boldi. Bularning ikkilisi təbrikləxkə ərziydu.

Izahlar

① Stuart Leyton 1876-yili Zhongguoda tuqulqan. U əzəldin Amerikining Zhongguoqa karatqan mədiniyət tajawuzining sadik ijqaqisi idi. U 1905-yildin baxlap Zhongguoda din tarkattı, 1919-yildin tartip Amerika Zhongguoda kurqan Beyjing Yənjing daxüegə xiaozhang boldi. 1946-yil 7-ayning 11-küni Stuart Leyton Amerikining Zhongguoda turuxluk bax əlqisi bolup, guomindang əksiyətgilirining həlkkə karxi iqqi urux elip berixini paal kəldi həm Zhongguo həlkiqə karxi hər hil süikəstlik siyasi hərəkət elip bardı. Amerika jahan'giriligining Zhongguo həlk inkilawining qalibiyitigə toskunluk kilix yolidiki barlik tirixqanliqi təltəküs məqlup bolqanliqtin, u 1949-yil 8-ayning 2-küni Zhongguodin qjippidila ketiwelixkə məjbur boldi.

② 1945-yili Yaponiyə təslim bolqandin keyin, Zhongguoning zimini wə igilik həkukiqa tajawuz kilix həm Zhongguoning iqqi ixliriqa arilixixni məksət kilqan Amerika koxuni Zhongguo kurukluqiqa qikip, Beyping, Shanghai, Nənjing, Tienjin, Tangshən, Kəyiping, Qinhuangdao, Jinghəy, Qingdao katarlik jaylarqa kiriwaldi həm azat rayonlarqa üzlüksiz besip kirdi. Bu əsərdə eytilqan Ənpingzhen wəkəsi 1946-yil 7-ayning 29-küni Tienjindiki Amerika koxuni Jiang Jieshi basmiqi koxuniqa maslixip, Hebey əlkisining Xianghe nahiyisidiki Ənpingzhenqa hujum kilqan wəkə. Jiutəy wəkəsi 1947-yil 3-ayning 1-küni Amerika koxuni Changchun bilən Jiutəy ariliqidiki Hexibaoda turuxluk jiefangjün zhendisi üstidə hərbi qarlah elip barqan wəkə. Tangshən wəkəsi 1946-yil 6-ayning 16-küni Tangshəndiki Amerika koxuning Songjiaying katarlik jaylarqa besip kirip parakəndiqilik tuqdurqanliqini wə xu yil 7-ay iqidə Tangshən ətrapidiki Luən-

xion nahiyisining Sənhezhuangzi kəntigə wə Changli nahiyisining Xihenəncun kəntigə besip kirip parakəndiqilik tuədurəqanlıqini kərsitidu. Amerika qoxunining Jiaodong yerim ariliqə kıləqan tajawuzqiliqi ilgir-ahir kəp kətim yūzbərdi, buning məxhurliri ikki bolup, biri 1947- yil 8- ayning 28- kuni Amerika ayrupilanliri wə jünjienlirining Mouping nahiyisining Langnuənkou, Xiaolidao digən jayliriqə tajawuz kıləqanlıqidin; yənə biri xu yil 12- ayning 25- kuni Amerika qoxunining Jiang Jieshi basmiqi qoxuniqə maslixip, Jimo nahiyisining ximalidiki Wanglintaoqə hujum kıləqanlıqidin ibarət. Amerika qoxunlirining azat rayonlarqə kıləqan yukurkidək tajawuzqilik həkətlirigə nisbətən Zhongguo hək jiefangjüni yaki yərlik hək qorallik küqliri kəqdinix yolida jiddi həkət kollandi.

③ Chennolt Amerikilik, u guomintang həkümitining hawa armiyisi guweni boləqan. Yaponiyə təslim boləqandin keyin, u Amerikining 14- hangkongdüyining bir kisim kixilirini baxlap, hawa katnax düyi təxkil kilip, guomintangning iqki urux elip berixiqə yardəm kıləqan həm azat rayonlarni qarlıx wə bombardiman kilix jinayi həkətlirigə biwastə katnaxқан.

④ Muxu tomdiki «Zhongguo hək jiefangjüni zongbusi bayanatqisining Ən'gliyə jünjienlirining zorawanlıqi toqrisida elan kıləqan bayanati»ning ④ izahiqə qaralsun.

⑤ 1947- yil 6- ayning 5- kuni Amerika guowuqingi Marxal Harward daxtesidə Yawropaning güllinixigə Amerikining “yardəm berixi” digən birnimə toqrisida nutuk sözlidi. Keyin Amerika həkümiti buningqə اساسən, “Yawropani gülləndürüx fang'əni”ni tüzüp qıqti, bu “Marxal pilani” dəp ataldi.

⑥ “Təygong qarmak taxlaydu, haliqan belik ilinidu”, bu— hək arisida taraləqan bir rawayət. Rawayəttə eytilixiqə, Zhou sulalisi dəwridə ötkən Jiang Təygong Weyshuy dəryasining boyida kuruk, tüz qarmakni sudin 3 qiqə igiz kətiriwəlip “Jandin toyqining ilin!” dəp olturidikən. «Wu wangning Zhou wangqə qarxi jaza yürüxi kıləqanlıqi həkqidə kissə»ning 2- tomiqə qaralsun. “Dok kilip bərgən tamak” bir hil həkərat mənisidiki sədikini kərsitidu. Qi bəgligi dəwridə ötkən aq qaləqan bir adəmnig dok

kilip bərgən tamakni yiməy, aqlıqtın əlgənligi toqrisidiki heka-yidin elinçan, «Liji» digən kitapning «Tən'gong 2-kismi»qa qaralsun.

⑦ Wen Yiduo (1899—1946) Zhongguoning məxhür xairi, alim wə jiaoshou. U 1943-yildin keyin, Jiang Jieshi həkümitining əksiyətqiligi wə qirikligidin nəprətlinip, demokratiyini qolqa kəltürüş yolidiki kürəxkə paal katnaxti. Yapon baskunqiliriqqa karxi urux ayaklaxkandin keyin, guomindangning Amerika jahan-girliğı bilən til biriktürüp, həlkəkə karxi iqki urux kəzqıçanli-qıqqa paal karxi turdi. U 1946-yil 7-ayning 15-küni Kunmingda guomindang basmiqiliri tərıpidin yoxurun ətürüldi.

⑧ Zhu Ziqing (1898—1948) Zhongguoning hazırkı zaman ədi-bi, jiaoshou. U Yapon baskunqiliriqqa karxi urux ayaklaxkandin keyin, Jiang Jieshi həkümranlıqıqqa karxi okuquqılar hərkitini paal kollidi. 1948-yil 6-ayda Amerikining Yaponiyə jün'guozhuyi-sini yəlixigə etiraz bildürüş wə “Amerika yardəm kılqan” unni elixni rət kılıx toqrisidiki hitapnamigə imza kəydi. Xu wəqıtta uning turmuxi intayin eqir idi, u namratqılıq wə kesəl səwiwidin, 8-ayning 12-küni Beypingda wapat boldi. U wapat bolux aldida bala-qakiliriqqa guomindang həkümiti setip bərgən Amerika unini almaslıknı wəsiyət kılqan.

⑨ Hən Yü (768—824) Tang dəwridə ətəkən məxhür yazquqı. «Boyiqa mədhıyə»—Hən Yü yazqan nəsfı əsər. Boyi bolsa Yin sulalisining ahırkı dəwridə ətəkən adəm, u Zhou sulalisi Wu wangining Yin sulalisigə karxi jaza yürüxi kılqanlıqıqqa karxi-lik bildürgən; Wu wang Yin sulalisini munkərz kılqandin keyin, Boyi Shouyangshən teqıqqa kəqip berip, Zhou sulalisining axlı-qını yiməy əlgən.

⑩ «Laozi» digən kitapning 74-babiqa qaralsun.

⑪ Li Mining «Həlnamə»sigə qaralsun.

AK TAXLIQ KITAP NIMƏ ÜQÜN MUHAKIMƏ KILINIDU

(1949-yil 8-ayning 28-küni)

Biz Amerikining ak taxlik kitawioja wə Aqeson-ning hetigə 3 parqə makalimiz («Amalsizlikning ikrarnamisi»^①, «Ham hiyallarni taxlap, kürəxkə təyyarlininglar», «Həyr əmisə, Stuart Leyton»)da tənkit bərgən iduk. Bu tənkitlər pütün məmlikiti-mizdiki demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilat-liri, gezithanilar, məktəplərnin wə hər sahədiki demokratik zatlarning kəng dikket-etiwarini wə muhakimisini kəzəidi, ular kəpligən toqra wə paydilik bayanat, səhbət yaki pinglunlarni elan kildi. Ak taxlik kitap muhakimə kilinidiqan hər hil səhbət yiqinliri etküzməktə, pütün muhakimə əwj almakta. Muhakimining dairisi Zhongguo-Ame-rika munasiwitigə, Zhongguo-Sovet munasiwitigə, Zhongguo bilən qət'əllərnin 100 yildin buyanki munasiwitigə, Zhongguo inkilawi bilən dunya inki-lawiy küqlirinin əzara munasiwitigə, guomintang əksiyətqiliri bilən Zhongguo həlkining munasiwitigə, demokratik partiyə-guruhlar, həlk təxkilatliri wə hər sahədiki demokratik zatlarning jahan'girlikkə

karxi kürəxtə tutuxka tegixlik pozitsiyisigə, ziyouzhuyiqilarning yaki demokratik xəhsiyətqi dəp ataloqanlarning pütün iqki-taxki munasiwətlərdə tutuxka tegixlik pozitsiyisigə, jahan'girlarning yengi süikəstlirigə kandaq jawap berixkə wahakazalaroqa berip yətməktə. Bu hal nahayiti yahxi, uning tərbiyiwi roli zor.

Həzir pütün dunyada Zhongguo inkilawi wə Amerikining ak taxlik kitawi muhakimə kiliniwətidu, bu ix tasadipi əməs, u Zhongguo inkilawining pütün dunya tarixidiki uluk əhmiyitini kərsitidu. Zhongguoluklar üqün eytkanda, bizning inkilawimiz əsasən qəlibə kəzanəqan bolsimu, lekin heli uzundin buyan bu inkilap bilən iqki-taxki tərəplərləning əzara munasiwitini təpsili muhakimə kilixning birər məriti kəlmigən idi. Bundaq muhakimə zərür idi, əmdi məriti kəldi, u bolsimu Amerikining ak taxlik kitawini muhakimə kilix. Ətmüxtə bundak muhakiməning məriti xuning üqün kəlmigən idiki, inkilap tehi əsasiy qəlibigə erixmigən idi, Zhongguo wə qət'əl əksiyətqiliri qong xəhərlərnəni həlkning əzat rayonliridin əjritip kəyoqan idi, uning üstigə inkilapning tərəkkiyati birkanqə ziddiyət tərəplirini tehi toluk eqip taxlimioqan idi. Həzir əhwal baxkiqə, Zhongguoning kəp kismi əzat kilindi, hər bir iqki-taxki ziddiyət tərəpliri toluk eqildi, dəl muxu wakitta Amerika ak taxlik kitap elan kildi, xuning bilən bu muhakiməning məriti kəldi.

Ak taxlik kitap—əksil'inkilawiy kitap, u Amerika jahan'girligining Zhongguoqa karatkan mudahilisini axkara kersetti. Muxu nuqtidin eytkanda, u jahan'girlikning adettiki izidin qikip ketkənligini kersetti. Uluk, qalip Zhongguo inkilawi Amerika jahan'girlik guruhining iqki kismidiki bir tərəpni, bir bəlükni ezlirining Zhongguo həkioqə karxi birnəqqə həkiki matiriyalini axkara elan kilix wə əksiyətqil huləsə qikirix yoli bilən ikkinqi bir tərəpning, ikkinqi bir bəlükning hujumioqa jawap berixkə məjbur kildi, undak kilmioqanda, ular jan bakalmay qalatti. Yoxurux-yepixning ornini axkara eqip taxlax igəllidi, bu—jahan'girlikning adettiki izidin qikip ketkənligining ipadisi. Buningdin birnəqqə həptə ilgiri, ak taxlik kitap elan kilinixtin ilgiri, jahan'gir həkümetləarning əksil'inkilawiy ixliri hər küni ixlinip kəlgən bolsimu, ləkin eqizda, həkümet həjjətliridə wapadarlik, adalətpərwerlik əhlaki jik səzlinətti, yaki azdur-kəptur səzlinətti, heqqaqan rast səz kilinmaytti. Uqioqa qikkaqan məkkar Ən'gliyə jahan'girligi wə baxka birnəqqə uxxak jahan'gir dələtlər hazirəqiqə xundak kiliwatidu. Keyin bax kətərgən, birdinla nam qikarəqan, əsəbiyləxkən, bir tərəptin, həkning karxilioqioqa uqrawatkan, yənə bir tərəptin, əz xerikliri iqidiki bir guruhning karxilioqioqa uqrawatkan Amerikilik Trumen, Marxal, Aqeson, Stuart Leytonlarning jahan'girlik xitongi əzining əksil'inkilawiy siridin

birkanqisini (Həmmisini əməs) axkarilax yoli bilən, əksil'inkilawiy usullarning zadi qaysisi bir kədər akilanə, digən məsilə üstidə öz xerikliri iqidiki rəkipliri bilən munazirə kilixni zərür wə mümkün döp karidi. Ular əzliriqə bir kədər akilanə döp qarriqan əksil'inkilawiy usulni dawamlaxturux üqün xu yol bilən öz rəkiplirini qayil kilixka urundi. Ikki bөлük əksil'inkilapqilar musabikiləxti, biri, bizning usulimiz əng yahxi, disə, yənə biri, bizning usulimiz əng yahxi, didi. Talax rasa kizioqanda, biri tuyuksiz həmmigə dəttikam döp, əzliri ixlitip kərgən nuroqun ənggüxtərlirini kətirip qikti-də, buningqa ak taxlik kitap döp at koydi.

Xundak kilip, ak taxlik kitap Zhongguo həlki üqün dərslük bolup kaldi. Kəp yillardin buyan nuroqun məsilidə, əsasən, jahan'girlikning təbiiti məsilisi bilən sotsiyalizimning təbiiti məsilisidə, biz kommunistlarning eytkanlirimizqa bəzi (bir məzgil nahayiti kəp) Zhongguoluklar bir ixinip, bir ixənməy, "Undak əməstu" döp karap kəlgən idi. Bu əhwal 1949-yil 8-ayning 5-künidin keyin əzgərdi. Aqeson dərş ötti, Aqeson Amerika guowuqinqi süpitidə səz kildi, uning eytkanliri biz kommunistlar yaki baxka iləqar kixilərnin eytkanliri bilən, məlum matiriyal wə məlum huləsidin eytkanda, bir yərdin qikip kaldi. Mana əmdi ixənməy bolmidi, kəpligən kixilərnin kəzi eqilip, ular, əslidə ix bundak ikən-də, döp kaldi.

Aqeson Trumenʻa yazoʻan hetining bexida ʻzining ak taxlik kitapni tuzup qikkanliʻi toʻqrisidiki hekayə ustide tohtaldi. U bu ak taxlik kitapni baxkilarningkidin perklik, nahayiti keguən, nahayiti rastqillik bilən tuzup qikkanliʻini eytti: “Bu—bir uluk dölətning hayatidiki əng murəkkəp, əng bax aqritidoʻan dəwr toʻqrisida yeziloʻan rastqillik hatirisi, bu dölət burundinla Amerika bilən əng yekin dostanə alakide bolup kəlgən. Tepiloʻanliki matiriyalning heqkaysisi elip taxlanmidi, gərqə uning iqidiki bəzi səzlər bizning siyasitimizni tənkit kiləʻan, bəzi matiriyallar kəlgüside tənkit kilixning asasi bolup kalidoʻan bolsimu. Həkümitimiz akilanə wə tənki diy boləʻan jamaətqilik pikridin təsirlinidu, bu—tüzümimizning əzigə has küqi. Bundak akilanə wə tənki diy boləʻan jamaətqilik pikrigə dəl onqilarning wə gongchəndangning jiqüən həkümətliri qidap turalmaydu, kəngqilik kilmaydu.”

Zhongguo, Amerika məmlikətliri həkliri arisida bəzi alakə məwjut bolup keliwatidu. Ikki məmlikət həklining tirixixi arkisida bu alakə tərəkki kilip, kəlgüside “əng yekin, dostanə” dərjigə yetixi mümkin. Lekin, Zhongguo, Amerika məmlikətliri əksiyətqilirining toskunluk kilixi arkisida, bu alakə nahayiti zor tosaləʻularəʻa uqriddi wə uqrawatidu. Uning üstigə ikki məmlikət əksiyətqiliri ikki məmlikət həlkiəʻə nuroʻun yaloʻan-yawdak səzlərnə tar-

katkan, nuroqun pəskəxləklərnə kiləqan yəni nuroqun yaman təxwikatlar wə əski ixlarnə kiləqanliktin, ikki məmlikət həlkining alakisi zadila yekin bolmay kəldi. Aqeson eytkan “əng yekin, dostanə alakə” ikki məmlikət həlkining alakisini əməs, bəlki ikki məmlikət əksiyətqilirining alakisini kərsitidu. Bu yərdə Aqeson keguənmu bolmidi, rastqilmu bolmidi, u ikki məmlikət həlkining əzara munasiwiti bilən ikki məmlikət əksiyətqilirining əzara munasiwitini arilaxturuwətti. Zhongguo inkilawining qəlibə kazinixi wə Zhongguo, Amerika məmlikətliri əksiyətqilirining məqlup boluxi ikki məmlikət həlki üqün əmridə kərülup bakmiqan hoxallik ix, həzirki bu dəwrmu əmridə kərülup bakmiqan hoxallik dəwr. Buning əksiqə, pəkət Trumen. Marxal. Aqeson. Stuart Leyton wə baxka Amerika əksiyətqiliri üqün, Jiang Jieshi. Kong Xiangxi. Song Ziwen. Chen Lifu. Li Zongren. Bəy Chongxi wə baxka Zhongguo əksiyətqiliri üqün, həkikətən, “həyatida əng murəkkəp, əng bax aqritudiqan dəwr”.

Aqesonlar jamaətqilik pikrigə karaxta əksiyətqilərnəng pikri bilən həlkning pikrini arilaxturuwetidu. Həlkning pikrigə nisbətən Aqesonlarda heqkandak “təsirlinix” bolmaydu, ularning həmmisi karəqu həm gas. Nəqqə yildin buyan Amerika, Zhongguo wə pütən dunya həlki Amerika həkūmitining əksiyətqil taxki siyasitigə karxi turup kəlgən bolsimu, ular kuliqini yopurup kəldi. Aqeson eyt-

kan “akilanə wə tənki diy boləqan jamaətqilik pikri” nimə? Bu — Amerikining jumhuriyətqilər partiyisi wə demokratlar partiyisidin ibarət ikki əksiyətqi partiyə qanggilidiki gezit, tongxünshe, zornal, radiyo istansisi wə xuningə qə ohxax məhsusla yaləqan söləydiyəqan wə məhsusla həlkkə təhlikə salidiyəqan nuroqun təxwikat organliri. Bu nərsilər toqrisida Aqeson toqra eytti, gongchəndang (yak, həlkmə bar), həkikətən, “qidap turalmaydu, kəngqilik kilmaydu”. Xuning üqün jahan’girlarning ahbarat orunlirini takiwəttuk, jahan’girlarning tongxünshe-lirining Zhongguo gezitlirigə makala bərixini mən’i kilduk, ularning əmdi Zhongguo ziminida Zhongguo həlkining rohini əzi haliqiniqə zəhərlixigə yol koymaymiz.

Gongchəndang rəhbərlik kiləqan həkümət “jiqüən həkümət” digən səzningmə yerimi toqra eytiləqan. Bu həkümət — iqi-taxki əksiyətqilərgə diktatura yaki hakim mutləklik yürgüzidiyəqan həkümət, u hər-kəndəq iqi-taxki əksiyətqilərgə hər-kəndəq əksil-inkilawiy məksət bilən əркиn hər-kət kilix həkuki bərməydu. Əksiyətqilər hapa bolup “jiqüən həkümət” dəp tillaydu. Dərwəkə, həlkkə həkümətinin əksiyətqilərnə basturux həkukidin eytkəndə, həkikətənmə xundəq. Bu həkuk hazir bizning ganglingimizəqə yeziləqan, kəlgüsiddə əsasiy kanunimizəqimə yezilidu. Ələlibə kəzənəqan həlkkə üqün, bu huddi kiyim-keqək, əx-nəqəqə ohxax bərdəmmə

ayrilqili bolmaydiqan nersə. Bu nahayiti obdan nersə, janni koqdaydiqan engguxtər, əwlattin-əwlatka kalidiqan engguxtər, taki məmlikət sirtidiki jahan'girlar wə məmlikət iqidiki siniplar təltəküs, pak-pakiz yokitiloqan kün'gə kədər, bu engguxtərni taxlap koyuxka əsla bolmaydu. Əksiyətqilər "jiqüən həkümət" dəp qanqə tillisa, bu engguxtər xunqə esil bolup kərünidu. Ləkin Aqesonning səzining yerimi hata eytiloqan. Gongchəndang rəhbərlik kילוan həlk demokratiyisi diktaturiloidiki həkümət, həlkning iqki kismioqa karita eytkanda, diktaturilik yaki hakim mutləklik yürgüzidiqan həkümət əməs, bəlki demokratiyə yürgüzidiqan həkümət. Bu həkümət həlkning öz həkümiti. Bu həkümətning hadimliri həlkning gepigə qokum izzət-hərmət bilən kulak salidu. Xuning bilən billə, ular yənə həlkning ustazi, öz əzini tərbiyiləx yaki öz əzini tənkit kilix usuli bilən həlkni tərbiyiləydu.

Aqeson eytkan "ongqilarning jiqüən həkümiti"gə kəlsək, Germaniyə, Italiyə, Yaponiyə faxist həkümətliri aqduruloqandin keyin, bügünki dunyada Amerika həkümitila birinqi əxundak həkümət bolup kaldi. Barlik burzuaziyə həkümətliri jümlidin jahan-girlarning kaniti astida turuwatkan Germaniyə, Italiyə, Yaponiyə əksiyətqilirining həkümətlirimu ənə xundak həkümət. Yugoslawiyining Tito həkümitimu hazır əxundaklarning kolqomioqi bolup kaldi. Amerika, Ən'gliyiningkidək həkümətlər birla

burzuaziyə sinipi həlkkə diktatura yürüzdioqan həkümət. Uning həmmə ixi həlk həkümitining əksiqə, u burzuaziyining iqi kismioqa demokratiyə digən nimini kollinidu, həlkkə bolsa hakim mutləklik yürüzidu. Gitler, Mussulini, Dongtiao, Franko, Jiang Jieshilarning həkümətliri burzuaziyining iqi kismidiki demokratiyə pərdisini elip taxliwətti, yaki ixlətməyla koydi, qünki iqi sinipiy kürəx jiddilixip qekigə yətkənliktin, həlkningmu əxu pərdidin paydilinip ərkin-azadə bolup ketixidin saklinix üçün ularoqa əxu pərdini elip taxlax yaki ixlətməyla koyux paydilikrak idi. Amerika həkümitining hazirmu bir parqə demokratiyə pərdisi bar, lekin u Amerika əksiyətqiliri tərpidin kirkilip kiqikkine qaldi, uning üstigə jik əngüp kətti, Waxin'gton, Jefferson, Linkoln^② zamaniqə kariqanda bək naqarlixip kətti, bu sinipiy kürəxning birnəqqə kədəm kistap kəlgənligidin boldi. Yənə birnəqqə kədəm kistap kelidioqan bolsa, Amerikining demokratiyə pərdisi qokum yəttə kəwət asmanning neri-sioqa qөрүp taxlinidu.

Kөpқilik көrүwalalayduki, Aqeson aqzini eqix bilənla xunqə көp hatalaxti. Bundak boluxi mukər-rər idi, qünki u—əksiyətqi. Əmdi uning aқ taxlik kitawining kandaқ bir “rastqillik hatirisi” ikən-ligigə kəlsək, biz, uningda rastqillik hөm bar, hөm yok, dөp karaymiz. Aqesonlar zhuguən jəhət-tə əzlirining bir partiyisi, bir guruhioqa paydilik

dəp karioqan nərsisi üstidə ularda rastqillik bar. Əksiqə bolqanlirida bolsa yok. Rastqil boluwelixi urux kilix məksidi üqün.

Izahlar

① Bu—Xinhuashe təhrir bəlumi yazqan pinglun, 1949-yil 8-ayning 12-küni elan kilinqan.

② Waxin'gton (1732—1799), Jefferson (1743—1826), Linkoln (1809—1865)lar Amerikining ilgiri ətəkən məxhur burzua siyasiqiliri. Waxin'gton Amerikining mustəkillik uruxi dəwridiki (1775—1783) mustəmlikə kəzqilangqi qoxunlirining zongsilingi, Amerikining tünji zongtongi. Jefferson Amerika «Mustəkillik hitapnamisi»ning təyyarliqquqisi, u Amerikining zongtongi bolqan. Linkoln Amerikining Negirlarni kul kilix tüzümini bikar kilixni təxəbbus kilqan, u Amerikining zongtongi bolqan qeçida, Amerikining jənubiy xtatliridiki kuldarlarqə qarxi uruxka (1861—1865) rəhbərlik kilqan wə 1862-yili «Negir kullarni azat kilix hitapnamisi»ni elan kilqan idi.

“DOSTLUK”MU, YAKI TAJAWUZQILIKMU?

(1949-yil 8-ayning 30-küni)

Tajawuzqilikka asos tepix üqün, Aqeson “dostluk”ni təkrrarlap bir taqar gəp satti, uningqa bir taqar “pirinsip”ni koxup koydi.

Aqeson mundak didi: “Tarihimizning heli burunki dəwrudin baxlap, Amerika həlki wə həkümiti Zhongguoqa kəngül bəlöp kəldi. Gərqə arilikning yirak boluxi, uning üstigə arka kərünuxning kəp pərklilik boluxi Zhongguo, Amerika məmlikətlirini ayrip turəqan bolsimu, birak din, həyriyət ixliri wə mədiniyət jəhətlərdə Zhongguo, Amerika məmlikətliri həklirini ittipaklaxturidioqan rixtilər Amerikining Zhongguoqa boləqan dostluqini koyuklaxturup kəlməktə, nuroqun yillardin buyanki hilnu-hil ak niyətlik tədbirlər, məsilən, Zhongguo okuquqilirini gengzi urux qikimi bilən tərbiyiləp bərgənligimiz, ikkinqi dunya uruxi waktida zhiwəyfaqüənni bikar kiləqanliqimiz xuningdək urux waktida wə uruxtin keyin Zhongguoqa kəng kələmdə yardəm bərgənligimiz buning dəlili. Amerika əzining Zhongguoqa qaratkan diplomatik siyasitining tūp pirinsiplirini jümlidin

dərważini eqiwetix siyasitini, Zhongguoning məmuriyitigə wə zimin pütünlüigigə hərmət kilix həmdə hərəkəndək qət'əlning Zhongguoni qanggiliqə eliwe-lixiqə qarxi turuxni baxtin-ahir dawamlaxturup kəldi, bəlki həlimu dawamlaxturmakta, buni asas-laydiqan həjjətlər bar."

Aqeson karap turup yalqan söz kilip, tajawuz-qilikni "dostluk" dəp yazdi.

Amerika jahan'girlingining 1840-yili Ən'gliyilik-lərninğ əpyün uruxi kilixiqə yardəm bərginidin tartip ta Zhongguo həlki tərpidin koqlap qikiril-qanoqə kədər bolqan Zhongguoqə tajawuz kilix tarihini kiskiqə dərslük kilip yezip qikip, Zhong-guo yaxlirini tərbiyiləx kerək. Amerika Zhongguoni zhiwəyfaquən^① berixkə həmmidin burun məjbur kilqan dölətlərninğ biri, aq taxlik kitapta kərsi-tilgən Zhongguo, Amerika dölətlirininğ tarihida birinqi ketim imzalanqan 1844-yildiki Wangxia xərtnamisi^② ənə xuni kərsitidu. Bu xərtnamidə: Amerika Zhongguoqə əzining 5 gangkou arkilik soda kilixiqə ohxax ixlarni məjburi kobul kildur-qandin baxka, Amerikiliklarning din tarkitixini-mu bir madda kilip məjburi kobul kilduroqan idi. Amerika jahan'girlingi baxka jahan'gir dölətlərgə kariqanda, nahayiti uzak wakitkiqə, məniwi taja-wuzqilik jəhəttiki paaliyətlərgə tehimu əhmiyət berip, uni diniy ixlardin "həyriyət" ixliri wə mədi-niyət ixlirioiqə kengəytti. Bəzilərninğ tongjisioqə

karioqanda, Amerikining jiaohuyliri wə “həyriyət” organlirining Zhongguoda salqan məbliqi jəmi 41 milyon 900 ming Amerika dolliriqa yətkən; jiaohuylarning mal-mülki iqidə tibbi hirajət 14.7 pirsəntni, maarip hirajiti 38.2 pirsəntni, diniy paaliyətlər hirajiti 47.1 pirsəntni təxkil kılqan^③. Məmlikitimizdiki Yənjing, Xiehe, Huywen, Shengyüehən, Jinling, Dongwu, Zhijiang, Xiangya, Huaxi, Lingnənlərgə ohxax nuroqun ataklik məktəplərnı Amerikiliklar kuroqan idi^④. Stuart Leyton muxu ixlar bilən xuqullinip nam qikarqan, xuning bilən Zhongguoda turuxluk bax əlqi bolqan idi. Aqesonlarning kəngligə pükken san bar, “Din, həyriyət ixliri wə mədiniyət jəhətlərdə Zhongguo, Amerika məmlikətliri həklirini ittipaklaxturidıqan rixtilər Amerikining Zhongguoqa bolqan dostluqını koyuklaxturup kəlməktə” digən nimisining kelip qikix tarihi bar. 1844-yili xərtname tüzülgən wakittin tartip hesaplıqanda, Amerikining muxu ixlarqa pütün əs-yadi bilən 105 yil berilixi “dostlukni koyuklaxturux” üqün imix.

8 dələt birləxmə armiyisigə katnixip, Zhongguoni məqlup kilip, gengzi urux qikimini təlitiwelix, uni yənə “Zhongguo okuquqilirini tərbiyiləx”kə ixlitip, məniwi tajawuzqilik bilən xuqullinixmu “dostluk”ning bir ipadisi bolidikən.

Zhiwəyfaquən “bikar kilinqan” turukluk, Shen Chongqa baskunqilik kılqan jinayətqining Ameri-

kiqə qayturulup, Amerikining dengiz armiyisi busi tərpidin gunasiz dəp qoyup berilgən⁵ligimu "dostluk"ning bir ipadisi bolidikən.

"Uruş waktida wə uruxtin keyin Zhongguoqa berilgən yardım", aq taxlik kitapta eytilixiqə, 4 milyart 500 milyon Amerika dolliridin artuk, bizing tongji kiliximizqə, 5 milyart 914 milyon Amerika dolliridin artuk, Jiang Jieshining birnəqqə milyon Zhongguolukni kirixiqə yardım berixmu "dostluk"ning bir ipadisi bolidikən.

109 yil iqidə (1840-yili Ən'gliyə bilən Amerika həmkarlixip kiləan əpyün uruxidin hesapliqanda) Amerika jahan'girligining Zhongguoqa karatkan həmmə "dostluqi" bolupmu yekinki birnəqqə yil mabəynidə Jiang Jieshining birnəqqə milyon Zhongguolukni kirixiqə yardım bərgən bu uluk "dostluqi"—bularning həmmisi birlə məksət üçün boldi, yəni "Zhongguoqa karatkan diplomatik siyasitining tıp pirinsiplirini jümlidin dərwezini eqiwetix siyasitini, Zhongguoning məmuriyitigə wə zimin pütünlügigə hərəmət kilix həmdə həkəndak qət'əlning Zhongguoni qanggilioqə eliwelixiqə karxi turuxni baxtin-ahir dawamlaxturup kəldi, bəlki helimu dawamlaxturmakta".

Birnəqqə milyon Zhongguolukni kirix baxka nərsə üçün əməs, birinqidin, dərwezini eqiwetix üçün, ikkinqidin, Zhongguoning məmuriyitigə wə zimin pütünlügigə hərəmət kilix üçün, üçinqidin,

hərəkəndək qət'əlning Zhongguoni qanggiliqə eliwelixi qərxı turux üqün ikən.

Hazır pəkət Guangzhou, Təywəndək kiqik bir parqə yərning dərwezisi tehiqə Aqesonlarqə oquk turmakta, birinqi mukəddəs pirinsip u yərlərdə "helimu dawamlaxturulmakta". Kaləqan jaylarning, eytayli, Shanghəyning dərwezisi azatliktin keyinoqu oquk idi, lekin hazır bolsa biraw tərıpidin Ameriki-ning jünjiənliri wə jünjiənlərgə ornitiloqan zəmbirək-liri arkilik kilqə mukəddəs bolmioqan bir pirinsip əməlgə koyuldi: dərwaza takap koyuldi.

Hazır pəkət Guangzhou, Təywəndək kiqik bir parqə yərning məmuriyiti wə zimini tehiqə Aqeson-ning ikkinqi mukəddəs pirinsipining xarapitidin əzining "pütünlügi"ni "helimu dawamlaxturmakta". Kaləqan jaylarning bolsa təliyi tətür kelip, məmu-riyiti wə ziminining əbjiqi qikip tügixip ketiptu.

Hazır pəkət Guangzhou, Təywəndin ibarət jay-lar, üqinqi mukəddəs pirinsipning xarapitidin, "hər-kəndək qət'əlning qanggiliqə eliwelixi"qə hətta Ameriki-ning qanggiliqə eliwelixi qərxımu Aqesonlar "qərxı turəqan" ikən, xunga tehiqə Zhongguoluklar-ning qanggilida turuwetiptu. Məmlikətning baxka zimini tiləqə elinqanda, yax təkülidikən, həmmisi tügixiptu, həmmisi qət'əlliklərnin qanggiliqə qü-xüp ketiptu, Zhongguoluklarınin həmmisi kul bolup ketiptu. Aqeson loyi hetini yezip keliwetip, əmdi u kəndək qət'əl digən yərgə kəlgəndə, kərsitip

berixkə ülgürəlmidi, lekin diməkkı bolqını öz özidin məlum, kəp sürüxtürüxning həjiti yok.

Zhongguoning iqqi ixliriqə arilaxmaslik bir pirinsip hesaplinamdu, hesaplanmamdu, Aqeson birnimə dimidi, hesaplanmaydiqan ohxaydu. Amerikilik loyilarning logikisi ənə xundak. Aqesonning hetini toluk kərüp qikkandin keyin, bu dana logikini ispatliqili bolidu.

Izahlar

① Bu yərdə eytilqan "zhiwəyfaquən" lingshilarning həküm qikirik həkükini kərsitidu. Bu jahan'gir tajawuzqi küqlərnin Zhongguoda kəliqə kirgüzüwalqan tajawuzqilik imtiyazlirining biri. Lingshilarning həküm qikirik həküki digən mundak: jahan'gir dələtlərnin Zhongguodiki muhəjirliri Zhongguoning kanuniqə itaət kılmaslik həkükiqə igə, ular Zhongguoda jinayət ötküzsə, yaki hək tələp dəwasida jawapkar bolup kalsa, pəkət öz delitining Zhongguoda turuxluk lingshi fatinqi tərripidinla sorak kilidü, Zhongguo həkümiti arilixalmaydu.

② «Wangxia xərtnamisi»—Amerikining Zhongguoqə tajawuz kilixi nətijisidə tüzülgən birinqi təng həküksiz xərtnamə. Amerika 1844-yıl 7-ayda, Zhongguoning əpyün uruxida məqlup bolqandin keyinki xaraitidin paydilinip, Zhongguoning Qing sulalisi həkümitini Aomenning kəxidiki Wangxia kəntidə «Zhongguo-Amerika 5 gangkou arkilik soda kilix nizamnamisi» yəni «Wangxia xərtnamisi»gə məjburi imza koydurdi. Bu xərtnamə jəmi 34 maddə bolup, uningda, Ən'gliyining Nənjing xərtnamisi həm uning koxumqə həjjetidə qolqə kəltürgən barlik imtiyazliridin Amerikimü bəhrimən bolidu, jümlidin Amerika Zhongguoda lingshilarning həküm qikirik həkükidin bəhrimən bolidu, dəp bəlgilən'gən.

③ Bu matiriyal Amerikilik Remer yazqan «Qət'əlliklərnin Zhongguoda salqan məbliqi» digən kitapning 15-babidin elinqan.

④ Bu Beypingdiki Yənjing daxüe, Xiehe yixüeyüən, Bey-ping wə Nənjinglardiki Huywen ottura məktəpliri, Shanghəydiki Shengyüehən daxüe, Nənjingdiki Jinling daxüe, Hangzhoudiki Zhijiang daxüe, Suzhoudiki Dongwu daxüe, Changshadiki Xiang-ya yixüeyüən, Chengdudiki Huaxi Xiehe daxüe wə Guangzhoudiki Lingnən daxüelərni kərsitidu.

⑤ 1946- yil 12- ayning 24- küni Amerika dengiz armiyisi lüzhöndüyining əskərliridin Ferson katarliklar Beypingda Beyjing daxüening kız okuquqisi Shen Chongqə baskunqilik kildi. Bu wəkə pütün məmlikət həlkining Amerika əskərlirining wəhxiligigə karxi kattik qəziwini kəzqidi. 1947- yil 1- ayda guomintang həkümiti həlkning etiraz bildürginigə qarimastin, bax jinayətqi Fersonni Amerika tərəpning öz aldiqə qarə kərüxigə tapxurup bərdi. Xu yil 8- ayda Amerikining dengiz armiyə busi Fersonni gunasiz dəp koyup bərgənligini elan kildi.

WEYXINZHUYILIK TARIHIY QARAXNING BƏRBAT BOLUXI

(1949-yil 9-ayning 16-küni)

Zhongguoluklar Amerika burzua bayanatqisi Aqesonqa xuning üqün rəhmət eytixi kerəkki, Aqeson Amerikining pul wə miltik qıkarqanlıqı, Jiang Jieshining adəm qikirip, Amerika üqün urux kilip, Zhongguoluklarni kiroqanlıqıdin ibarət bu pakitni enik ikrar kildi, xuning bilən Zhongguo iloqlarlari qalaklarni dəlil-ispatlan bilən qayil kilixka muwəpək boldi. Xundak bolmidimu, qaranglar, Aqeson yekinki birkanqə yildin buyan birnəqqə milyon Zhongguolukni hayatidin ayriqan bundak qong kanlik uruxni Amerika jahan'girligining pilanlik uyxturup wujutka qıkarqanlıqini öz aqzi bilən ikrar kildi. Zhongguoluklar Aqesonqa yənə xuning üqün rəhmət eytixi kerəkki, Aqeson ezlirining Zhongguodiki "demokratik xəhsiyətqi" dəp ataloqlarni yiqip, Amerikining 5-zongdüyini təxkil kilip, Zhongguo gongchəndangi rəhbərlik kiləqan həlk həkūmitini aqdurup taxlimaqqi boləqanlıqini axkara jakalidi, xuning bilən Zhongguoluklarning bolupmu ziyozhuyi tūsini aləqan Zhongguoluklar-

ning diqqət-etiwarini kəzəjidi, həmməylən, Amerikiləklərləning damioqə qūxūp kəlməyli, dəp kəlixip, Amerika jəhəngirliqəning yoxurun elip beriwətkən sūikəstlik hərəkətlirigə həmmilə yərdə pəhəs bolmaktə. Zhongguoluklār Aqesonqə yənə xuning ūqunmu rəhmət eytixi kərəkki, Aqeson Zhongguo yekinki zəman tārīhi ūstidə bir təqār biljirlidi, həlbuki, Aqesonning tārīhiy nuktiinəziri—Zhongguo ziyəlilirining bir kismidimu boləqən nuktiinəzərning dəl əzi, yəni burzuaqə weyxinzhuylilik tārīhiy kərax. Aqesonqə rəddiyə bərgəndə, kəng Zhongguoluklārni nəzər dairisini kəngəytixtək mənəpətkə igə kilix mūmkin. Bu Aqesonning nuktiinəzirigə ohxax yəki bəzi jəhətlərdin ohxax nuktiinəzərdə bolup kəlgən kixilərgə bolsə tēhimu mənəpətlilik boluxi mūmkin.

Aqeson biljirliqən Zhongguo yekinki zəman tārīhi nimilərdin ibarət? Aqeson, əldi bilən, Zhongguo inkilawining mēydanqə kəlixini Zhongguoning iktisadiy əhwali wə idiyiwi əhwalidin qūxəndürükə urunup bakti. U bu yərdə kəpligən əpsənilərni eytip ətti.

Aqeson mündək dəydu: “Zhongguoning əhəlisi 18-wə 19-əsirlərdə bir həsə kəpəydi, xungə yər kətərgüsiz besimqə uqridi. Həlkning təmək məsilisi hər bir Zhongguo həkūmiti mukərrər duqkelidliqən birinqi məsilə. Bu məsilini tə həzirəqiqə birmu həkūmət həl kiləlmidi. Guomindang bu məsilini həl

kilix məksididə özining kanun toplimioğa yər islahati toqrisida nuroqun əmir-pərmanlarni kirgüzdi. Bu əmir-pərmanlarning bəziliri məqlup boldi, bəziliri etiwarsiz kaldi. Guominzhengfuning bügünküdək eoqir əhwaloğa qüxüp kelixining qong bir səwiwi—uning Zhongguoğa yetərlik tamak tepip berəlmigənligi. Zhongguo gongchəndangining təxwikat məzmunining kəp kismi ularning yər məsilisini həl kilixka bəl baqlap bərgən wədisidin ibarət.”

Ixning yolini bilməydiqan Zhongguoluklaroğa bu heli tüzüktək kərünüdu: ahalə bək kəp bolsa, tamak azlik kilidu, inkilap bolidu. Guomintang bu məsilini həl kilalmidi, gongchəndangningmu bu məsilini həl kilalixi tayinlik, “Bu məsilini ta hazir-oqığə birmu həkümət həl kilalmidi”.

Inkilapning məydanoğa kelixi ahalining bək kəplügidin boləqanmu? Kədimki wə hazirki zamanda, Zhongguoda wə qət’əllərdə nuroqun inkilaplar bolup otti, bularning həmmisi ahalining bək kəplügidin boləqanmu? Nəqqə ming yildin beri Zhongguoda bolup otkən nuroqun inkilaplarmu ahalining bək kəplügidin boləqanmu? Amerikida buningdin 174 yil ilgiri bolup otkən Ən’gliyigə karxi inkilap^omu ahalining bək kəplügidin boləqanmu? Aqesonning tarix bilimi nəlgə təng, u, əkəllisi, Amerikining mustəkillik hitapnamisinimu okup bakmioqan. Waxin’qton wə Jeffersonlarning Ən’gliyigə karxi inkilap kilixi qandaktu Amerika ahalisining

oxukqiliqidin bolqan əməs, bəlki Ən'gliyiliklərnin Amerikiliklarni əzgənligi wə ekispilatatsiyə kilqanliqidin bolqan. Zhongguo həlkining tarihta əzining feodal handanliklirini aqdurup kəlgənligi kandaktu ahalining oxukqiliqidin bolqan əməs, bəlki bu feodal handanliklarning həlkni əzgənligi wə ekispilatatsiyə kilqanliqidin bolqan. Rosiyiliklərnin fewral inkilawi wə əktəbir inkilawini kilixi kandaktu ahalining oxukqiliqidin bolqan əməs, bəlki Rosiyə padixasining wə Rosiyə burzuaziyisininin zulmi wə ekispilatatsiyisidin bolqan, Rosiyədə bügünki kündimu yər ahalidin jik kəp. Mongquliyədə yər xunqə kəng, ahalə xunqə xalangki, Aqesonning daolisi boyiqə bolqanda, u yərdə inkilapning boluxini təsəwwur kilqili bolmaytti, əmma inkilap allikaqan boldi②.

Aqesonning səzi boyiqə bolqanda, Zhongguoning həqkandak nijat yoli yok ikən, ahalining 475 milyon boluxi bir türlük "kətərgüsiz besim" ikən, inkilap kilsimu, inkilap kilmisimu, bəribir, ix qatak ikən. Aqeson bu yərdə nahayiti zor ümit kütkenü, bu ümidini eytmiqan, lekin buni Amerikining nuroqun muhbirliri daim axkarilap koyuwatidu, u bol-simu, Zhongguo gongchəndangi əzining iktisadiy məsilisini həl kilalmaydu, Zhongguoda ala-topilang əbidi bolup turidu, pəkət Amerikining unioqa yələngəndila, yəni Amerikining mustəmlikisigə aylanqan-dila, nijat yolini tapalaydu, digən nimilərdin ibarət.

Xinhəy inkilawi nimə üçün muwəppəkiyəť kazi-nalmidi wə tamak məsilisini həl kilalmidi? Buning səwiwi xuki, xinhəy inkilawi birla Qing sulalisi həkümitini aqđdurup taxlıdı, əmma jahan'girlik bilən feodalizimning zulmi wə ekispilatatsiyisini aqđdurup taxlımıdı.

Beyfa uruxi nimə üçün muwəppəkiyəť kazinal-midi wə tamak məsilisini həl kilalmidi? Buning səwiwi xuki, Jiang Jieshi inkilapka asilik kilip, jahan'girlikkə təslim bolup, Zhongguoluklarni ezidıqan wə ekispilatatsiyə kilidıqan əksil'inkilawiy baxlık bolup qaldı.

“Bu məsilini ta həziroqıqə birmu həkümet həl kilalmıdı”mu? Xibey, Huabey, Dongbey, Huadonglardiki yər məsilisi həl kilinıqan kona azat rayonlarda Aqeson eytkandək “tamak məsilisi” tehi məwjutmu? Amerikining Zhongguoda paylaqqiliri yaki küzətküqi digən nimiliri az əməs, ular nimə üçün xunimu baykiwalalmıdı? Shanhəy katarlik jaylardiki ixsizlik məsilisi yəni tamak məsilisi—pütünləy jahan-girlikning, feodalizimning, guənliao kapitalizimning wə guomindang əksiyəťqi həkümitining dəhxəťlik zulmi wə ekispilatatsiyisininə nətijsisi. Həlk həkümiti xaraitıda, ixsizlikni yəni tamak məsilisini, birnəqqə yil wakit sərp kilix bilənla, Huabey, Dongbey katarlik jaylardikigə ohxax toluq həl kilıqili bolıdu.

Zhongguo ahalisininə köplügi intayin yahxi ix.

Ahalə yənə nəqqə həssə kəpəygəndimu, uningəja toluk amal bar, bu amal—ixləpqikirix. Ələrp burzuaziyisi iktisatxunaslirining, məsilən, Maltus[®]ka ohxaxlarning, ozuk-tülükning kəpiyixi ahaling kəpiyixigə yetixəlməydu, digən səpsətiliri Marksizim-qilar tərpidin nəziriyə jəhəttin allikaqan toluk rət kilinipla qalmay, bəlki inkilaptin keyinki Sovet ittipakining wə Zhongguo azat rayonlirining əmiliyətliri bilənmu tamamən rət kilip taxlandi. Inki-lapka ixləpqikirixni koxkanda tamak məsilisini həl kiləqili bolidu, digən həkikətkə əsasən, Zhonggong zhongyang pütүн məmlikətning hərəkəysi jayliridiki gongchəndang təxkilatlıriqə wə həlk jiefangjünigə munularni buyrudi: Guomindangdin kaləjan kona hadimlardin əksiyətqiligi ispatlanəjan yaki əskiligi ayan boləjan unsurlardin bolmiəjanlırini, birər artuqiliqi bolsila, kiskartiwətməy, pütünləy saklap kelix kerək. Taza kiyinqilik boləqanda, tamakni təngxəp yiyix, əylərdə siqixip olturux kerək. Kiskartilip, turmuxta tayanqsiz kaləjanlarəja, ular üstidiki kiskartix buyruqini əməldin kaldurup, turmux yoli berix kerək. Guomindang armiyisidin kəzəqilang kətirip biz tərəpkə ətkən yaki əsir qüx-kənlərninğ həmmisini muxu pirinsip boyiqə elip kelix kerək. Bax jinayətqi bolmiəjan əksiyətqilərgimu, jinayitigə towa kilsila, hayat yoli berix kerək.

Dunyadiki barlik xəy'ilər iqidə adəm əng kim-mətlik. Gongchəndang rəhbərliğidə, adəm bolsila,

dunyada bolidiqan möjizilərnin həkandıqini yaratkili bolidu. Biz Aqesonning əksil'inkilawiy nəziriyisigə rəddiyə bərgüqilərmiz, biz ixinimizki, inkilap həmmiini əzgərtələydu, ahalisi kəp, bayliqi mol, turmuxi bayaxat, mədiniyiti güllən'gən yengi Zhongguo pat arida yetip kelidu. Ümitsizlik mukamlirinin həmmisi pütünləy asassiz.

"Qərpning təsiri", Aqesonning qüxəndürüxiqə, Zhongguo inkilawining məydanqə kelixidiki ikkinqi səwəp. Aqeson mundak dəydu: "Zhongguoning əzining yukuri mədiniyiti wə tərəkkiyati 3 ming yildin kəprək yüksilixkə igə, uningqə, omumən, qətnin təsiri yukmiqan. Zhongguoluklar koral küqi bilən boysunduruloqandimu, tajawuz kilip kirgənləni ahir əzigə boysundurup wə singdürüp kəlgən. Xu munasiwət bilən ular əzini dunyaning mərkizi hesaplaxi, əzini mədiniyətlik insaniyətning ali kərünüxi dəp karixi təbii idi. 19-əsirning otturiliriqə kəlgəndə, Zhongguoni ayrip turqan tamni qərp buzup taxlidi, uningdin ilgiri bu tamdin ətkili bolmaytti. Bu qəttin kəlgənlər aloqə intilixni elip kəldi, dunyada tərəkki kilip təngdaxsiz dərijigə yətkən qərp tehnikisini elip kəldi, ilgiri tajawuz kilip kirgənlər Zhongguoqə elip kəlmigən yüksək mədiniyətne elip kəldi. Kismən muxu pəzilətlər səwiwidin, kismən Qing sulalisi həkümranlıqining zawallikka yüztutkanliqi səwiwidin, qərppliklər Zhongguo tərəptin singdürülüp ketix bu yakta

tursun, bəlki nuroqun yengi idiyiləni tonuxturdi, bu yengi idiyilər mohim rol oynidi, topilanglarni wə hatirjəmsizlikləni kozoqiwətti.”

Ixning yolini bilməydiqan Zhongguoluklarqə Aqesonning səzi heli tüzüktək kərunidu: qərpnig yengi idiyiliri Zhongguoqə kirip inkilap kozoqidi.

Inkilap kimgə karxi kilinoqan? “Qing sulalisining həkümranlıqi zawallıqqa yüztutkanlıqi” üqün ajiz nuktioqə hujum kiliniptu, inkilap Qing sulalisigə karxi kiliniptu. Aqesonning bu yərdə eytkini jayidin qikmidi. Xinhəy inkilawi jahan'girlikkə karxi kilinoqan inkilap. Zhongguoluklar xuning üqün Qing sulalisigə karxi inkilap kildiki, Qing sulalisi jahan'girlikning qəlqisi idi. Ən'gliyining əpyün taja-wuzioqə karxi urux, Ən'gliyə-Fransiyə birləxmə armiyisining tajawuzioqə karxi urux, jahan'girlikning qəlqisi Qing sulalisigə karxi Təyping tən'guo uruxi, Fransiyining tajawuzioqə karxi urux, Yaponiyining tajawuzioqə karxi urux wə 8 dələt birləxmə armiyisining tajawuzioqə karxi uruxlarning həmmisi məqlup boldi, xuning bilən jahan'girlikning qəlqisi Qing sulalisigə karxi xinhəy inkilawi boldi, bular xinhəy yiliqiqə boləqan yekinki zaman Zhongguo tarihi. Aqeson eytkan “qərpnig təsiri” digən nimə? Bu, Marks wə En'gels «Gongchəndang hitapnamisi» (1848-yil)də eytkəndək, qərp burzuaziyisining dunyani əzining kiyapiti boyiqə terorluk usuli bilən əzgərtixi^④. Muxundak təsir berix yaki

özgərtix jəryanida, qərp burzuaziyisi məybənlərgə wə qərpning aditi bilən tonux boləqan malaylarəqə ehtiyaj boləqanlıqı üqün, Zhongguoəqə ohxax məmlikətlərnıng məktəp eqixioəqə wə qət'əllərgə okuəquqi qikirixioəqə yol koyuxkə məjbur boldi, Zhongguoəqə "nuroəun yengi idiyilərnı tonuxturdi". Xuning arki-sida Zhongguoəqə ohxax məmlikətlərdə milli burzuaziyə wə puroletariyat barlikkə kəldi. Xuning bilən bir wakitta, dihanlar haniwəyran bolup, kəng yerim puroletarlar wujutkə kəldi. Xundak kilip, qərp burzuaziyisi xərktə ikki hil kixini pəyda kildi: bir hili az sanlik kixilər, yəni jahan'girlik üqün hizmət kilidiəqan qət'əl malayliri; bir hili kəp sanlik kixilər, yəni jahan'girlikkə qarxi turidiəqan ixqilar sinipi, dihanlar sinipi, xəhər uxxak burzuaziyisi, milli burzuaziyə wə əxu siniplardin kelip qikkan ziyalilar, bular jahan'girlik əzi üqün təy-yarlıəqan gərkarlar, inkilapni ənə xu kixilər məy-danoəqə kəltürgən. Allikandak qərp idiyisinin kirixi "topilang wə hatirjəmsizlik" kozəqıəqan əməs, bəlki jahan'girlikning tajawuzi qarxilik kozəqıəqan.

Bu qarxilik hərkitidə, nahayiti uzak bir dəwr iqidə yəni 1840-yildiki əpyün uruxidin 1919-yildiki 4-may hərkitining harpisiəqıəqə boləqan 70 nəqqə yil iqidə Zhongguoluklarning jahan'girlikkə qarxi turaliəqudək heəqandak idiyiwi koralı yok idi. Kona, jahil feodalizimlik idiyiwi koral məəqlup boləqan, qidaxlik berəlməy bərbat boləqan idi. Zhong-

guoluklar nailaj kelip, jahan'girlikning kona uwisi boluqan oqarpning burzua inkilawi dʻwridiki koral ambiridin jinhualun, tuqma kixilik hokuki neziriyisi wʻ burzua jumhuriyitigʻ ohxax idiyiwi korallar hʻm siyasi fang'ʻnlʻrni uginixkʻ mʻjbur boldi, partiyilʻr tʻxkil kildi, inkilap kildi, buning bilʻn taxki jʻhʻttʻ, kʻqlʻk dʻlʻtlʻrdin mudapiʻ kʻrgili, iqki jʻhʻttʻ, min'guo kurʻili bolidu dʻp karidi. Lekin bu nʻr-silʻrmu feodalizimlik idiyiwi koraloqa ohxax naha-yiti ajizlik kildi, yʻnʻ qidaxlik berʻlmʻy mʻoqlup boldi, bʻrbat boldi.

1917-yildiki Rosiyʻ inkilawi Zhongguoluklarni oyoqtatti, Zhongguoluklar bir yengi nʻrsʻ uginiwaldi, u—Marksizim-Leninizim. Zhongguoda gongchʻndang dunyaoqa kʻldi, bu yengi dʻwr aqkan zor wʻkʻ boldi. Sun Zhongshʻnmu "Rosiyini ustaz kilix"ni tʻxʻbbus kildi, "Rosiyʻ bilʻn birlixix, gongchʻndang bilʻn birlixix"ni kuwwʻtlidi. Kiskisi, xuningdin keyin Zhongguo ʻz yʻnʻlʻxini ʻzgʻrtti.

Aqeson jahan'gir hʻkʻmʻtning bayanatqisi, u, ʻlwʻttʻ, jahan'girlikni tiloqa elixni ʻsla halimaydu. U jahan'girlikning tajawuzini "Qʻttin kʻlgʻnlʻr aloqa intilixni elip kʻldi" didi. Pah, "aloqa intilix"—nimidigʻn qiraylik nam! Zhongguoluklar bundak "aloqa intilix"ni uginip, ʻn'gliyʻ yaki Amerikiyoqa intilip barmidi, pʻkʻt Zhongguo ziminida "topilang wʻ hatirjʻmsizlik" koʻoqidi, yʻni jahan'girlar wʻ ularning oqalqiliriyoqa karxi inkilap kildi. ʻpsuski,

bir ketim muvəppəkiyət kazanmidi, həmmisi “aloqa intilix”ning kəxpiyatqiliri yəni jahan’gırlar tərıpidin məqlup kilindi. Xuning bilən Zhongguo-luklar uningdin pexini kekip, baxka nərsə ügəndi, xunisi ajayıpki, bu nərsə ügən’gən haman əskatti.

“Zhongguo gongchəndangi 20-yıllarning baxlırida Rus inkilawiy idiyisining türtkisi arkisida kuruləan”. Aqeson toqra eytti. Bu idiyə baxka nərsə əməs, Marksizim-Leninizim. Bu idiyə Aqeson eytkən qərp burzuaziyisidin “ilgiri tajawuz kilip kirgənlər Zhongguoqa elip kəlmigən yüksək mədiniyət” bilən selixturəanda hesapsiz əwzəl. Uning ünümi xunqilik zor boldiki, Zhongguoning kona feodallik mədiniyitigə selixturəanda, Aqesonlar tərıpidin “yüksək mədiniyət” dəp təmənna koyuləan heliki qərp burzua mədiniyiti Zhongguo həlki üginiwaləan Marksizim-Leninizimlik yengi mədiniyətke yəni ilmiy dunyakarax wə ijtimai inkilap nəziriyisigə yolukux bilənla məqlup boldi. Zhongguo həlki üginiwaləan ilmiy, inkilawiy yengi mədiniyət birinqi jəngdə jahan’gırlarning əalqisi Beyyang jünfalarıni məqlup kildi, ikkinqi jəngdə jahan’gırlarning yənə bir əalqisi Jiang Jiəshining 25 ming lilik uzun səpərdə Zhongguo kizil armiyisigə kiləan toskunluklirini məqlup kildi, üçinqi jəngdə Yapon jahan’gırligini wə uning əalqisi Wang Jingweyni məqlup kildi, tətinqi jəngdə Amerikining wə barlik jahan’gırlarning Zhongguodiki həkümranlıoqoqa həm

ularning oqalqisi Jiang Jieshi katarlik barlik əksi-yətqilərninğ həkümranliqioqə təltöküs hatimə bərdi.

Marksizim-Leninizim Zhongguoda xuning üqün bundak zor rol oynidiki, Zhongguoning ijtimai xaraitida muxundak ehtiyaj pəyda boldi, u Zhongguo həlk inkilawining əmiliyiti bilən baqlandi, u Zhongguo həlki tərpidin igəlliwelindi. Hərkanəq idiyə əgər keguən əmiliy xəy'ilər bilən baqlanmisa, əgər keguən məwjudiyətning ehtiyaji bolmisa, əgər həlk ammisi tərpidin igəlliwelinmisa, hərkanəq yahxi nərsə boləqan bilənmu, Marksizim-Leninizim boləqan bilənmu rol oyniyalmaydu. Biz tarihiy weyxinlunoqə karxi tarihiy weywulunqilarmiz.

Xunisi nahayiti kizikki, "Sovet təlimati wə əmiliyiti Sun Zhongshən əpəndining idiyisigə wə pirinsiplirioqə bolupmu iktisadiy jəhəttə wə partiyə təxkili jəhəttə heli təsir kərsətti". Aqesonlar təmənnə koyəqan qərpning "yüksək mədiniyiti"ning Sun Zhongshən əpəndigə bərgən təsiri kəndək boldi? Aqeson buni eytmidi. Sun Zhongshən əpəndi əmrining təngdin tolisini sərp kilip, qərp burzua mədiniyitidin wətən kütquzux həkikitini izligən idi, nətijidə ümidi yokka qikip, "Rosiyini ustaz kilix"ka buraldi, bu tasadipi wəkəmididi? Əlwəttə undak əməs idi. Sun Zhongshən əpəndining wə u wəkillik kiləqan azap-okubəttə kaləqan Zhongguo həlkining həmmə birliktə "qərpning təsiri"din qəzəplini, "Rosiyə bilən birlixix. gongchəndang bilən birlixix"

kə bəl baqlixi, jahan'girlikkə wə uning qalqiliriqə karxi kürəx kilixka həm ular bilən jan tikip elixixka bəl baqlixi, əlwəttə, tasadipi əməs. Bu yərdə Aqeson Sovetlikləni jahan'gir tajawuzqilar dəp, Sun Zhongshənni tajawuzqilardin ügən'gən dəp eytixka petinalmidi. Hox, Sun Zhongshən Sovetliklərdin ügənsə bolidikən, Sovetliklər jahan'gir tajawuzqilar əməskən, undaқ bolsa, nimə üqün Sun Zhongshənning warisliri, Sun Zhongshən wapat bolqandin keyinki Zhongguoluklar Sovetliklərdin ügənsə bolmaydikən? Nimə üqün Sun Zhongshəndin baxka Zhongguoluklar Marksizim-Leninizimdin ilmiy dunyakarax wə ijtimai inkilap nəziriyisini üginip wə uni Zhongguoning hususiyətlirigə birləxtürüp, Zhongguoning həlk azatlik uruxini wə uluk həlk inkilawini kəzəp, həlk demokratiyisi diktaturiliqidiki jumhuriyətni kursa, bu "Sovet ittihakining qanggilida bolqan", "kommunistik internatsionalning 5-zongdüyi", "kizil jahan'girning qalqisi" dəp atilidikən? Dunyada xundakmu dana logika barmu?

Zhongguoluklar Marksizim-Leninizimni üginiwaləqandin keyin, məniwi jəhəttə beydongluktin zhudonglukka ətти. Xuningdin etiwərən, yekinki zaman dunya tarihidiki, helikidək, Zhongguoluklarni kəzgə ilmaydiqan, Zhongguo mədiniyitini kəzgə ilmaydiqan dəwr tügixi kerək. Uluk, qalip Zhongguo həlk azatlik uruxi wə uluk həlk inkilawi

Zhongguo həlkining uluk mədiniyitini gülləndürdi wə gülləndürməktə. Zhongguo həlkining bu mədiniyiti, məniwi jəhəttin eytkanda, pütkül kapitalizim dunyasiningkidin exip kətti. Amerikining guowuqingi Aqesonqa ohxaxlarni alidiqan bolsak, ularning hazırki Zhongguo wə hazırki dunyani tonux səwiyisi Zhongguo həlk jiefangjüni tərkiwidiki addi bir jəngqining səwiyisidinmu təwən turidu.

Muxu kəmgıqə, Aqeson tetiksiz dərs ətüwatkan burzua daxüe jiaoshousi siyakida kixilərgə əzining Zhongguodiki wəkələarning səwəp-nətiyə munasiwət-lirini izləwatkanlıqini kərsitip kəlməktə. Uningqə, Zhongguoda inkilap boləqanlıqining birinqi səwiwi ahalining bək kəplügi, ikkinqi səwiwi qərp idiyisinin təsir kilixi ikən. Qaranglar, u goya bir səwəp-nətiyə nəziriyiqisidək kərünidu. Keyin berip, uning tetiksiz, oydurup qikarəqan muxunqilik səwəp-nətiyə nəziriyisimu qayip boldi-də, birmunqə ajayip-qarayip wəkələr pəyda boldi. Zhongguoluklar əxundak kilqə səwəpsiz halda bir biridin hokuk talixip wə gumanlinip, əqlixip yürgən ikən. Kürəx kiliwatkan guomindang bilən gongchəndangning məniwi küq selixturmisida ajayip-qarayip əzgirixlər bolup, bir tərəp həddidin ziyadə təwənləp, nəldin təwən dərijigə qüxüp kaləqan, yənə bir tərəp bolsa həddidin ziyadə ərlep, kəynap taxkan dərijigə yətkən. Buning səwiwi nimə? Həqkimmu bilməydu—Aqeson wəkillik kiləqan Amerikining

“yüksək mədəniyiti”gə has logika ənə xu.

Izahlar

① Bu ximaliy Amerika həlkining Ən'gliyining mustəmlikiqilik həkümranlıqıqə qarxi 1775-yildin 1783-yilqıqə elip barqan burzua inkilawini yəni mustəkillik uruxini kərsitidu.

② Bu Mongoquliyə həlkining 1921-yildin 1924-yilqıqə elip barqan azatlık kürixini kərsitidu. Bu ketimki kürəxtə, Mongoquliyə həlk inkilawiy partiyisi Mongoquliyə həlkıqə rəhbərlik kılıp, Yapon jahan'girligi kolliqan aq Rus basmiqilirini wə Zhongguoning Beyyang jünfalirini koqlap qikirip, Mongoquliyədə feodallik həkümranlıknı aqdurup taxlap, Mongoquliyə həlk jumhuriyitini kurdi.

③ Tomas Robert Maltus 18-əsirning ahirliri wə 19-əsirning baxliridiki Ən'gliyə guojiaohuyining rohanisi wə əksiyətqi iktisatxunas. Maltusning «Nopus nəziriyisi» dəsləp 1798-yili elan kılınqan. U “Nopus toskunlukka uqrimiqanda, jihelik jishulü boyiqə exip baridu. Turmux wastiliri bolsa pəkət suəshuluk jishulü boyiqə exip baridu” dəydiqan əziqə qikiriwalqan həküm-gə asalinip, insaniyət jəmiyitidiki barlik namratlik wə jinayətlərnı bir türlük mənggü əzgərməs təbii hədisə dəp karaydu. Uning nuqtinəziri boyiqə, əmgəkqilər namratqiliqidin kutulux üqün, pəkət ularning əmrini kışkərtix, nopusini keməytix yaki nopusining kəpiyixini tohtitix kerək. U aqarqilik, waba wə uruxlarnı nopusni keməytixning wastisi dəp karaydu.

④ «Gongchəndang hitapnamisi»ning 1-babi «Burzuazlar wə puroletarlar»qə qaralsun: burzuaziyə “həmmə millətlərnı munkərz bolup ketix kərkunqi astida, burzua ixləpqikirix usulini kollinip, əzlridə mədəniyətlik tüzüm digən nimini yürgüzüxkə yəni burzuaz boluxka məjbur kılidu. Kışkisi, u öz kiyapiti boyiqə əzi üqün dunya yaritiwalidu”.

本书根据人民出版社1969年4月第一版北京第十次印刷版本出版。译文是根据我社 1969年第二版北京第四次印刷出版的维吾尔文版转写成维吾尔文新文字排印的，排印时对译文作了校订。

Bu kitap Həlk nəxriyati tərpidin nəxr qilinğan 1969- yil 4- ay 1- nəxri Beyjing 10- basmisiqə asasen nəxr kilindi. Tərjimisi nəxriyatimiz tərpidin nəxr qilinğan 1969- yil Uyqurqə 2- nəxri Beyjing 4- basmisidin yengi yezikqə əzgərtip elindi, əzgərtip elix waqtida tərjimisigə tüzitix kirküzüldi.

MAO ZEDONG TALLANMA ƏSƏRLİRİ

4- tom

Millətlər nəxriyati təripidin tərijmə və
nəxr kılindi

Xinhua kitaphanisi təripidin tarkitilidu

1971- yil 8- ayda 1- ketim nəxr kılindi

1971- yil 8- ayda Beyjingda 1- ketim besildi

0.74 yuən

毛 泽 东 选 集

第 四 卷

(维吾尔文)

民族出版社翻译出版 新华书店发行

民族印刷厂印刷

1971年8月第一版

1971年8月北京第一次印刷

书号M1049(4)156 每册0.74元

